

Nr 6

Regeringens proposition om ändring i konkurslagen (1921: 225) m.m.;

beslutad den 16 januari 1975.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovannämnda dag.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

LENNART GEIJER

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till en partiell revision av konkurslagen. Förslaget utgör en etapp i det fortgående arbetet på en översyn av konkurslagstiftningen. Det är i synnerhet den materiella konkursrätten som genom förslaget omgestaltas. Hit hör i första hand frågor om förutsättningarna för konkurs (konkursgrunderna) samt frågor om gäldenärens förlust av rådigheten över sin egendom, vilken egendom som ingår i konkurs samt återvinning till konkursbo. Reformen omfattar i denna del också vissa frågor om kvittning under konkurs och om solidariska skuldförhållanden. Utöver den materiella konkursrätten föreslås i propositionen också förfarandet i det inledande skedet av konkurs ändrat i vissa hänseenden.

Den föreslagna regleringen av konkursgrunderna, gäldenärens legitimation och det inledande förfarandet innefattar endast relativt begränsade ändringar i nuvarande lagstiftning. Översynen har här syftat bl.a. till att förenkla och modernisera regelsystemet. Bland de principiella nyheterna märks att gäldenär inte längre skall ha någon ovillkorlig rätt att bli försatt i konkurs. En annan principiell nyhet är att rättshandlingar som företas kort efter det att konkursbeslutet har meddelats i vissa fall skall bli giltiga när gäldenärens medkontrahent varit i god tro.

Reglerna om återvinning till konkursbo har blivit föremål för en genomgripande omarbetning. Även i bestämmelserna om kvittning under konkurs föreslås omfattande ändringar. Ett viktigt syfte bakom reformen i dessa delar har varit att så långt möjligt motverka otillbörliga transaktioner från gäldenärens eller borgenärs sida i samband med förestående konkurs. Förslaget beträffande återvinning innebär en avsevärd vidgning av möjligheterna att få sådana transaktioner som gäldenären har företagit före konkursutbrottet att bli överksamma gentemot konkursboet. Utvidgningen åstadkoms bl.a. genom en utmönstring av vissa svårbevisade subjektiva rekvisit och genom en allmän förlängning av återvinningsfristerna, dvs. de tidrymder före konkursutbrottet inom vilka en transaktion skall ha företagits för att vara återvinningsbar. De vidgade möjligheterna till återvinning träffar i särskilt hög grad sådana personer som kan betecknas som närstående till gäldenären. Kretsen av närstående har gjorts relativt vid. När gäldenären är näringsidkare eller juridisk person skall till närståendekretsen räknas vissa personer som har faktisk eller ekonomisk gemenskap med gäldenären. För närstående skall förlängda återvinningsfrister gälla. Bland de många nyheterna i fråga om återvinning märks vidare att jämkning av återvinningssvarandens skyldigheter skall kunna ske när synnerliga skäl föreligger. En annan nyhet är att betalning av skatter och familjerättsliga underhållsbidrag normalt skall vara undantagen från återvinning.

I anslutning till de föreslagna nya reglerna om gäldenärens förlust av rådigheten över sin egendom föreslås ändringar i flera centrala lagar inom civilrättens område. Här märks den principiella nyheten att den som förvärvat vissa värdepapper från konkursgäldenär skall vara skyddad i sitt förvärv, om han var i god tro. I propositionen berörs också gäldenärs möjligheter att avstå från arvsrätt.

1 Förslag till

Lag om ändring i konkurslagen (1921: 225)

Härigenom förordnas i fråga om konkurslagen (1921: 225)

dels att 10 a, 18 a, 28 a, 32 a, 193 och 208 §§ skall upphöra att gälla¹,

dels att i 44, 56, 138, 190, 194, 194 a och 199 §§ ordet "egendomsavtråde" skall bytas ut mot "konkurs"²,

dels att 1–40, 54, 55, 97, 100, 100 a, 103, 121, 133–136, 176, 185, 198, 201, 209 och 216 §§ samt rubrikerna till 1, 2 och 3 kap. skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas elva nya paragrafer, 29 a, 29 b, 39 a, 39 b, 40 a, 40 b, 40 c, 121 a, 134 a, 134 b och 134 c §§, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

1 kap.

Om egendoms avträdande till konkurs

1 §

Finner gäldenär sig vara på obestånd, äge han avträda sin egendom till konkurs. Med att gäldenär är på obestånd förstås enligt denna lag att han icke kan rätteligen betala sin gäld.

5 §³

Om särskilda hinder mot konkurs finnas bestämmelser i ackordslagen (1970: 847).

2 §

Gäldenär skall på yrkande av borgenär försättas i konkurs, om gäldenären på grund av eget erkännande eller rymning för skuld eller hos honom verkställd utmätning och vad med avseende därå förekommit eller på grund av andra inträffade omständigheter måste antagas vara på obestånd.

Föreslagen lydelse

1 kap.

Inledande av konkurs m. m.

1 §

Gäldenär som är på obestånd skall på egen eller borgenärs ansökan försättas i konkurs, om ej annat är föreskrivet.

Med obestånd (insolvens) avses att gäldenären icke kan rätteligen betala sina skulder och denna oförmåga ej är endast tillfällig.

2 §

Uppgift av gäldenären att han är insolvent skall godtagas, om ej särskilda skäl föranleda annat.

3 §

Om ej annat visas anses gäldenär insolvent, om han vid utmätning inom de senaste sex månaderna före konkursansökningen befunnits sak-

¹ Senaste lydelse av

10 a § 1970: 848
18 a § 1934: 70
28 a § 1967: 533
32 a § 1944: 707
208 § 1970: 848

² Senaste lydelse av

44 § 1970: 848
138 § 1971: 498
194 § 1944: 707
194 a § 1944: 707
199 § 1968: 625

³ Senaste lydelse 1970: 848.

Nuvarande lydelse

3 §

Gäldenär, som är köpman, skall på yrkande av borgenär försättas i konkurs, om gäldenären sedan mer än en vecka inställt sina betalningar.

Har borgenär genom notarius publicus eller genom två ojäviga personer uppmanat köpman att betala klar och förfallen gäld men har gäldenären det oaktat under en vecka uraktlåtit att fullgöra sin betalningsskyldighet, skall gäldenären försättas i konkurs, så framt borgenären inom tre veckor från nämnda tidsutgång det yrkar och gälden fortfarande är ogulden.

Är godkännare av växel eller, vad angår växel, som är ställd att inlösas av växelgivaren själv, den, som utgivit växeln, köpman och har växeln blivit i hans närvaro protesterad för bristande betalning, vare det så ansett, som om han blivit, på sätt i andra stycket är stadgat, uppmanad att betala växelskulden.

6 §

Borgenär, som till säkerhet för sin fordran har panträtt i fast eller lös egendom, äge ej den rätt att få gäldenären försatt i konkurs, varom ovan är stadgat, så framt gäldenären förebringar sådan utredning, att den egendom, vari borgenären har pant-rätt, skäligen må antagas förslå till fordringens fulla gäldande.

7 §⁵

Vill gäldenär avträda sin egendom till konkurs eller vill borgenär på-

Föreslagen lydelse

na tillgångar till full betalning av utmätningsfordringen. Detsamma gäller, om gäldenären förklarat sig inställa sina betalningar.

4 §⁴

Om ej annat visas anses gäldenär, som är eller under det senaste året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig, insolvent, om han trots uppmaning av borgenär att betala klar och förfallen skuld underlåtit att göra detta inom en vecka och borgenären söker honom i konkurs inom tre veckor därefter samt skulden då alltjämt ej är betald. Borgenärens uppmaning skall innehålla erinran om att konkursansökan kan följa. Uppmaningen skall delges gäldenären. Delgivning enligt 12 § delgivningslagen (1970: 428) får ske endast om anledning förekommer att gäldenären avvikit eller eljest håller sig undan.

5 §

Borgenär äger icke få gäldenären försatt i konkurs, om

1. borgenären har betryggande pant eller därmed jämförlig säkerhet i gäldenären tillhörig egendom,

2. tredje man ställt betryggande säkerhet för borgenärens fordran och konkursansökningen strider mot villkoren för säkerhetens ställande,

3. borgenärens fordran ej är förfallen till betalning och betryggande säkerhet erbjudes av tredje man.

Med säkerhet som ställts eller erbjudes av tredje man avses även borgen, om borgensmannen svarar som för egen skuld.

6 §

Konkursansökan göres skriftligen hos konkursdomaren vid den tings-

⁴ Förutvarande 4 § upphävd genom 1971: 498.

⁵ Senaste lydelse 1969: 805.

Nuvarande lydelse

kalla gäldenärs försättande i konkurs, göra skriftligen ansökning där om hos konkursdomaren i den ort, där gäldenären bör inför domstol svara i tvistemål, som angå gäld i allmänhet. Avser ansökningen dödsbos egendom, skall den göras hos konkursdomaren i den ort, där den döde bort svara i mål, som nyss sagts.

Konkursdomare vare den lagfarne domare i tingsrätt, som därtill är satt. Om antalet konkursmål fordrar det, kunna flera konkursdomare utses; äro flera avdelningar av tingsrätten, skall konkursdomare alltid vara ledamot av avdelning, vid vilken de mål, som av honom handläggas, skola upptagas.

10 §⁶

Framgår ej av konkursansökningen vem som är behörig konkursdomare eller är den eljest bristfällig och efterkommer sökanden ej föreläggande att avhjälpa bristen, skall ansökningen avvisas.

10 a §⁷

Har konkursansökan gjorts hos konkursdomare som icke är behörig, skall han genast sända ansökningshandlingen till konkursdomare som enligt vad handlingarna visa är behörig och underrätta sökanden. Ansökan skall anses gjord, när ansökningshandlingen inkom till den förra konkursdomaren.

8 §⁸

Vid konkursansökning av gäldenär bör fogas i två exemplar av honom under edsförpliktelse underskriven förteckning över boets tillgångar och skulder med uppgift å varje borgenärs namn, boningsort och postadress, så ock å de böcker och andra handlingar, som röra boet.

Till dödsbodelägares ansökning om boets avträdande till konkurs skall fogas bouppteckningen efter den döde eller, där inregistrering

Föreslagen lydelse

rätt, där gäldenären bör svara i tvistemål som angå gäld i allmänhet.

Sökanden skall ange och styrka de omständigheter som betinga konkursdomarens behörighet, om de ej äro kända.

Framgår ej av konkursansökningen vem som är behörig konkursdomare och efterkommer sökanden ej föreläggande att avhjälpa bristen, skall ansökningen avvisas.

7 §

Har konkursansökan gjorts hos konkursdomare som icke är behörig, skall han genast sända ansökningshandlingen till konkursdomare som enligt vad handlingarna visa är behörig och underrätta sökanden. Ansökan skall anses gjord, när ansökningshandlingen kom in till den förra konkursdomaren.

8 §

Till gäldenärs ansökningshandling bör i två exemplar fogas av honom under edsförpliktelse underskriven förteckning över boets tillgångar och skulder med uppgift om varje borgenärs namn och postadress samt om de böcker och andra handlingar som röra boet.

Till dödsbos eller dödsbodelägares ansökningshandling beträffande boet skall fogas bouppteckningen efter den döde eller, om inregistrering skett, uppgift om

⁶ Senaste lydelse 1970: 848.

⁷ Senaste lydelse 1970: 848.

⁸ Senaste lydelse 1933: 324.

Nuvarande lydelse

skett, uppgift å dagen därför. Är ej bouppteckning förrättad, lämnas trovärdig uppgift om *delägarna ävensom upplysning om* varje delägars boningsort och postadress.

Har delägare ej fullgjort vad i andra stycket är stadgat, skall konkursdomaren förelägga honom viss tid därtill, vid äventyr att, där det felande ej är tillgängligt, då ärendet upptages till vidare behandling, ansökningen skall vara förfallen.

9 §⁹

Borgenär, som söker gäldenärs försättande i konkurs, skall i ansökningen uppgiva sin fordran. Borgenären bör tillika i ansökningen angiva de omständigheter, på vilka han grundar yrkandet om *egendomsavtråde, samt vid ansökningen foga, i huvudskrift eller styrkt avskrift, de handlingar, vilka han vill åberopa till stöd för sin talan. Ansökningen, som bör innehålla uppgift om borgenärens och gäldenärens hemvist och postadress, skall jämte därvid fogade handlingar, ingivas i två exemplar.*

15 §¹⁰

Fordran, som borgenär åberopat till stöd för behörighet att söka gäldenärs försättande i konkurs, skall, där fordringen är fastställd av domstol eller där domstol enligt lagsökningslagen meddelat bevis, att utmätning för fordringen må äga rum, i sagda avseende godkännas, ändå att beslutet ej vunnit laga kraft, utan så är att i vederbörlig ordning för-

Föreslagen lydelse

dagen därför. Är ej bouppteckning förrättad, lämnas uppgift om varje delägars *namn* och postadress.

9 §

Borgenär, som söker gäldenären i konkurs, skall *vid ansökningen lämna uppgift om sin fordran och de omständigheter i övrigt på vilka han grundar yrkandet. Han skall även i huvudskrift eller avskrift bifoga de handlingar han vill åberopa. Ansökningshandlingen och de handlingar som fogats till denna skola ges in i två exemplar.*

10 §

Är ansökningen i de hänseenden som avses i 8 eller 9 § eller eljest så bristfällig att den ej kan prövas och efterkommer sökanden ej föreläggande att avhjälpa bristen, skall ansökningen avvisas.

11 §

Har borgenärs fordran fastställts av domstol eller har domstol enligt lagsökningslagen (1946:808) meddelat bevis att utmätning för fordringen får äga rum, skall denna godtagas som stöd för behörighet att söka gäldenären i konkurs utan hinder av att beslutet ej vunnit laga kraft, om det ej förordnats att beslutet icke får verkställas. Detsamma

⁹ Senaste lydelse 1946: 809.

¹⁰ Senaste lydelse 1946: 809.

Nuvarande lydelse

ordnats, att beslutet icke må verkställas. *Samma lag vare, då överexekutor meddelat föreskrift om verkställighet av skiljedom och ej av högre myndighet eller av domstol, där talan mot skiljedomen är anhängig, annorledes förordnats.*

I fall, där ej fordringen enligt vad i första stycket sägs skall godkännas, ankomme på borgenären att styrka densamma.

11 §¹¹

Upptages konkursansökning, som gjorts av gäldenär, meddele konkursdomaren genast beslut om gäldenärens försättande i konkurs.

Har, i fall då dödsbo ej står under förvaltning av boutredningsman, ansökning om boets avträdande till konkurs icke gjorts av samtliga dödsbodelägare, utsätte konkursdomaren genast dag för prövning av ansökningen inom fjorton dagar från dess ingivande; och skall konkursdomaren därom utfärda kungörelse, som anslås i rättens kansli samt införes en gång i allmänna tidningarna och tidning inom orten. Underrättelse om tid och ställe för prövning av ansökningen skall tillika särskilt delgivas envar delägare, som ej underskrivit ansökningen, om det kan antagas, att kallelsen före den utsatta dagen kommer honom tillhanda. Varder på framställning, som göres sist då konkursansökningen företages till prövning, boets egendom ställd under förvaltning av boutredningsman, vare konkursansökningen förfallen. I annat fall meddele konkursdomaren beslut om dödsboets försättande i konkurs.

Föreslagen lydelse

gäller, när överexekutor meddelat föreskrift om verkställighet av skiljedom och ej annorlunda förordnats av högre myndighet eller av domstol, där talan mot skiljedomen är anhängig.

I andra fall än som avses i första stycket skall borgenären styrka fordringen.

12 §

Upptages gäldenärs konkursansökan, skall konkursdomaren genast pröva ansökningen. Om konkursdomaren med hänsyn till tillgängliga upplysningar eller eljest finner särskilda skäl föreligga att ej godtaga uppgiften om gäldenärens insolvens, skall målet hänskjutas till rätten.

Avser konkursansökan dödsbo, som ej står under förvaltning av boutredningsman, och har ansökningen gjorts av en eller flera men icke samtliga delägare, skall målet hänskjutas till rätten. Avträdes dödsboets egendom till förvaltning av boutredningsman på grund av framställning som göres senast när ansökningen prövas, förfaller konkursansökningen.

¹¹ Senaste lydelse 1946:809.

*Nuvarande lydelse*12 §¹²

Upptages borgenärs konkursansökning, teckne konkursdomaren genast å ansökningen föreläggande för gäldenären att inom viss tid, ej över en vecka, från det han erhållit del av ansökningshandlingarna till konkursdomaren ingiva förklaring över ansökningen. Föreligger på grund av att gäldenären vistas utomlands eller eljest i särskilt fall anledning att utsträcka förklarings-tiden, må det ske, dock ej utöverbud oundgängligen kräves och ej utöver sex veckor. Föreläggandet skall innehålla anmaning till gäldenären att, om hans postadress icke tillförlitligen angivits i konkursansökningen, hos konkursdomaren anmäla den postadress, under vilken kallelse kan tillställas gäldenären. Ansökningshandlingarna jämte föreläggande, som nu sagts, skola delgivas gäldenären.

I fråga om delgivning av konkursansökning äge vad om delgivning av stämning i tvistemål är stadgat motsvarande tillämpning. Delgivning enligt 15 § första stycket delgivningslagen (1970:428) må ske även då gäldenären vistas å känd ort utom riket och delgivning eljest ej kan med laga verkan ske här i riket samt konkursdomaren med hänsyn till ortens avlägsenhet eller andra omständigheter finner det icke skäligen böra krävas, att delgivningen verkställs utom riket. Delgivning skall verkställas så skyndsamt omständigheterna medgiva.

Sker delgivning enligt 15 § delgivningslagen, skall konkursdomaren tillse, att gäldenärens egendom varder satt under säker vård; kostnaden härför skall gäldas av borgenären.

Föreslagen lydelse

13 §

Upptages borgenärs konkursansökan, skall konkursdomaren genast förelägga gäldenären att inkomma med förklaring inom viss tid, högst en vecka, från det han fått del av ansökningshandlingarna. Om det behövs för att gäldenären skall få skäligt rådrom, kan dock tiden utsträckas till högst en månad.

Ansökningshandlingarna och föreläggandet skola delges gäldenären. Delgivning enligt 12 § delgivningslagen (1970:428) får ske endast om anledning förekommer att gäldenären avvikit eller eljest håller sig undan. Delgivning enligt 15 § första stycket delgivningslagen får ske även när gäldenären vistas på känd ort utom riket, om delgivning eljest ej kan ske här i riket och konkursdomaren med hänsyn till omständigheterna finner det icke skäligen böra krävas att delgivningen verkställs utom riket.

Om delgivning sker enligt 15 § delgivningslagen, skall konkursdomaren tillse, att gäldenärens egendom sättes under säker vård. Kostnaden därför skall betalas av borgenären.

¹² Senaste lydelse 1970: 444.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §¹³

Nu är konkursansökning gjord av borgenär, och dör gäldenären, utan att han den medgivit; har ej målet hänskjutits till rätten, varde dödsboet förelagt att till konkursdomaren inkomma med förklaring över ansökningen inom fjorton dagar från delfåendet. Medgiva, i fall då dödsbo ej står under förvaltning av boutredningsman, ej samtliga dödsbodelägare ansökningen och skall förty densamma prövas av rätten, varde, där någon dödsbodelägars vistelseort är okänd eller dödsbodelägare uppehåller sig å avlägsen utrikes ort, sådan delägare särskilt kallad enligt 15 § första stycket delgivningslagen. Är målet, då gäldenären dör, redan hänskjutet till rätten, varde dödsboet kallat att inför rätten yttra sig över ansökningen, och gälle beträffande frånvarande delägars kallande vad nyss sagts. Söker borgenär, att avliden gäldenärs bo skall avträdas till konkurs, skall i fråga om ansökningens delgivning med dödsboet och delägars kallande till rätten tillämpas vad i första och andra punkterna föreskrivits.

13 §¹⁴

Medgiver gäldenären borgenärs konkursansökning, meddele konkursdomaren genast beslut om gäldenärens försättande i konkurs; bestrider gäldenären ansökningen eller uteblir han med förklaring, ehuru delgivning i behörig ordning skett, varde målet hänskjutet till rätten.

14 §¹⁵

Då konkursansökning skall hänskjutas till rätten, varde målet av konkursdomaren utsatt att förekomma inom tio dagar eller, om varken borgenären eller gäldenären begär att målet skall upptagas inom

14 §

Medger gäldenären borgenärs konkursansökan, skall konkursdomaren genast pröva ansökningen. Om konkursdomaren med hänsyn till tillgängliga upplysningar eller eljest finner särskilda skäl föreligga mot antagande att gäldenären är insolvent, skall målet hänskjutas till rätten.

Bestrider gäldenären ansökningen eller underlåter han att förklara sig, hänskjutes målet till rätten.

15 §

Mål som hänskjutes till rätten skall av konkursdomaren utsättas att förekomma inom två veckor eller, om särskilda skäl föreligga, en månad. Parterna skola kallas till rätten och därvid erinras om den i

¹³ Senaste lydelse 1970: 444.

¹⁴ Senaste lydelse 1946: 809.

¹⁵ Senaste lydelse 1969: 805.

Nuvarande lydelse

nämnda tid, senast på det allmänna ting som närmast därefter hålles. Kräves för gäldenärens kallande eller hans inställelse vid rätten oundgängligen längre tid, må tiden för målets företagande vid rätten utsträckas, dock ej utöver sex veckor från det delgivning av kallelsen kan väntas hava ägt rum. Till rätten skola parterna särskilt kallas. I kallelsen skall erinras om den i 16 § stadgade påföljden av parts utevaro.

I fråga om delgivning av kallelse, som avses i första stycket, äge vad i 12 § andra stycket andra och tredje punkterna stadgas motsvarande tillämpning.

16 §¹⁶

I mål angående egendomsavträde skall, om borgenären uteblir, målet avskrivas, såvida ansökningen ej medgives av gäldenären. Gäldenärens utevaro hindrar icke målets handläggning och avgörande.

Rätten må ej bevilja part uppskov, med mindre synnerliga skäl därtill äro. Beviljas uppskov, må det ej sättas längre än som oundgängligen kräves.

18 §

Konkursansökning må icke återkallas sedan beslut om gäldenärens försättande i konkurs meddelats.

Föreslagen lydelse

16 § föreskrivna påföljden av parts utevaro. I fall som avses i 12 § andra stycket skall även dödsbodelägare som ej biträtt ansökningen kallas.

I fråga om delgivning av kallelse har 13 § andra stycket motsvarande tillämpning.

16 §

Uteblir borgenär, som gjort konkursansökningen, när mål om gäldenärens försättande i konkurs företages till förhandling av rätten, skall målet avskrivas, om ej gäldenären medger ansökningen.

Gäldenärens utevaro från förhandling i mål om hans försättande i konkurs hindrar icke att målet avgöres.

Förhandling får på parts begäran uppskjutas när särskilda omständigheter föreligga. Uppskov får dock ej utan synnerliga skäl meddelas mot sökandens bestridande. Endast om det oundgängligen behövs får uppskovet göras längre än fyra veckor.

17 §

Äro flera ansökningar om gäldenärens försättande i konkurs anhängiga samtidigt och bifalles annan ansökning än den som kom in först, skall det med avseende på fråga som är beroende av tiden för konkursansökan anses som om konkursbeslutet grundats på den ansökning som kom in först.

18 §

Konkursansökan får ej återkallas sedan beslut om konkurs meddelats. Utan hinder av att gäldenären

¹⁶ Senaste lydelse 1934: 70.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

själv ansökt om konkursen eller medgivit borgenärs ansökan därom skall dock på gäldenärens klagan högre rätt häva beslutet, om gäldenären visar att han är solvent.

18 a §¹⁷

Har vid beslut om gäldenärens försättande i konkurs rätten eller konkursdomaren grundat sin behörighet på annan omständighet än att gäldenären har eller vid sin död hade sitt hemvist här i riket eller, då fråga är om bolag, förening eller stiftelse, att styrelsen där har sitt säte, skall detta angivas i beslutet.

19 §¹⁸

Då beslut om egendomsavträde meddelats, skall konkursdomaren genast utfärda kungörelse därom med uppgift om dagen, då konkursansökningen ingivits.

Konkursdomaren skall därjämte bestämma och i kungörelsen tillkännagiva, när och varest första borgenärssammanträdet skall hållas, inom vilken tid borgenärerna böra hos konkursdomaren bevaka sina fordringar samt i vilken eller vilka tidningar inom orten kungörelser angående konkursen skola införas. I kungörelsen skall ock konkursdomarens postadress angivas.

Första borgenärssammanträdet skall hållas inför konkursdomaren icke tidigare än tre och icke senare än fem veckor från det beslutet om egendomsavträde meddelades, och skall vid bestämmandet av tid för detta sammanträde tagas hänsyn därtill att bouppteckning bör vara ingiven till konkursdomaren då sammanträdet hålles. Där det med hänsyn till konkursboets omfattning och beskaffenhet prövas oundgängligen nödigt, må konkursdomaren utsätta sammanträdet att hållas senare än

19 §

Meddelas beslut om konkurs skall konkursdomaren genast utsätta första borgenärssammanträdet att hållas inför konkursdomaren tidigast tre och senast fem veckor från dagen för konkursbeslutet. Sammanträdet får dock hållas senare än som har sagts nu, om det är nödvändigt med hänsyn till konkursboets omfattning och beskaffenhet. Konkursdomaren skall även bestämma den tid, minst fyra och högst tio veckor från dagen för konkursbeslutet, inom vilket bevakning av fordran skall äga rum. Han skall därjämte bestämma den eller de ortstidningar i vilka kungörelser om konkursen skola införas.

Konkursbeslutet jämte vad konkursdomaren bestämt enligt första stycket kungöres i Post- och Inrikes Tidningar och i ortstidning som avses i nämnda stycke.

Gäldenären skall kallas till första borgenärssammanträdet och därvid erinras om sin skyldighet enligt 92 § att vid sammanträdet avlägga bouppteckningsed. I fråga om delgivning av kallelsen gäller vad som är föreskrivet om stämning i tvistemål.

¹⁷ Senaste lydelse 1934: 70.

¹⁸ Senaste lydelse 1970: 848.

Nuvarande lydelse

ovan sagts. Tiden, inom vilken bevakningar böra ske, skall utgöra minst fyra, högst tio veckor från meddelandet av beslutet om egendomsavträde. Antalet ortstidningar, i vilka kungörelser angående konkursen skola införas, må ej överstiga två.

Har, på sätt särskilt är stadgat, årsstämmning blivit utfärdad och avträdes före den däri utsatta inställedag egendom till konkurs, skall i den kungörelse, som utfärdas om konkursen, erinran ske därom att årsstämmning förut är beviljad och att den ej förfallit genom konkursen.

Har konkurs föregåtts av förordnande av god man enligt ackordslagen (1970:847) och har konkursansökningen gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes, skall i konkurskungörelsen intagas erinran om att god man varit förordnad och i förekommande fall att förhandling ägt rum, ävensom angivas dagen, då ansökan om förordnande av god man gjordes.

20 §¹⁹

Kungörelse, som i 19 § sägs, skall ofördröjligen anslås i rättens kansli samt genast eller nästa postdag avsändas för att införas en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som jämlikt 19 § i sådant avseende bestämts.

Sedan den bouppteckning, som enligt 54 § skall upprättas, eller förteckning eller anmälan, som i andra stycket av samma paragraf sägs, kommit konkursdomaren tillhanda, låte han genom särskilda kallelsebrev underrätta alla kända inländska och utländska borgenärer om kungörelsens innehåll; skolande sådan underrättelse alltid meddelas

¹⁹ Senaste lydelse 1946:809.

Föreslagen lydelse

Nuvarande lydelse

utmätningssmannen i gäldenärens hemortskommun.

Breven skola med posten avsändas så snart ske kan och senast tio dagar före den för första borgenärs-sammanträdet utsatta dag.

Varder sedan kallelsebrev sålunda avsänts genom uppgift i bouppteckningen eller genom tillägg till denna känt, att borgenär finnes, som ej blivit kallad, skall konkursdomaren ofördröjligen till honom avsända kallelsebrev av innehåll, som ovan sägs.

Om innehållet i kungörelsen skall konkursdomaren på sätt om delgivning av stämning i tvistemål är stadgat låta delgiva gäldenären särskild underrättelse med erinran om den honom enligt 92 § åliggande skyldigheten att å första borgenärs-sammanträdet avlägga bouppteckningsed.

Att i visst fall kallelsebrev och underrättelse, varom ovan förmäles, skola innehålla meddelande om beslut, som avses i 103 §, därom stadgas i sistnämnda paragraf.

*Föreslagen lydelse*21 §²⁰

Konkursdomaren skall genast underrätta allmänna åklagaren i orten om gäldenärs försättande i konkurs.

Avträdes ämbets- eller tjänstemans egendom till konkurs, varde underrättelse därom av konkursdomaren genast meddelad gäldenärens närmaste förman.

Utvisar den i anledning av konkursen upprättade bouppteckningen att fast egendom finnes i boet, skall så snart ske kan å inskrivningsdag om konkursen göras anteckning i in-teckningsprotokollet samt i in-tecknings- och fastighetsboken. Ligger egendomen inom annan rätts domvärjo, skall för verkställande av sådan anteckning konkursdomaren ofördröjligen

²⁰ Senaste lydelse 1973: 1132.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

till inskrivningsdomaren i den ort där egendomen ligger insända bevis om konkursen jämte utdrag ur bouppteckningen.

Hör till boet här i riket registrerat skepp eller andel i sådant skepp, skall anmälan om konkursen med angivande av skeppets registerbeteckning ofördröjligen göras till registermyndigheten. Denna har att på första inskrivningsdag i skeppsregistret göra anteckning om konkursen.

Ingår i konkursboet luftfartyg, som blivit infört i luftfartygsregistret, eller lott i eller intecknade reservdelar till sådant fartyg, skall anmälan om konkursen med angivande av fartygets nationalitets- och registreringsbeteckning ofördröjligen sändas till luftfartsstyrelsen samt till den inskrivningsdomare, som handlägger inskrivningsärenden rörande luftfartyg. Inskrivningsdomaren har att å första inskrivningsdag i inskrivningsboken för luftfartyg göra anteckning om konkursen.

Finnes i boet egendom vilken hör till sådan näringsverksamhet som kan omfattas av företagsinteckning, skall anmälan om konkursen ofördröjligen sändas till den inskrivningsdomare som har att upptaga ärenden angående inteckning i verksamheten. Inskrivningsdomaren har att på första inskrivningsdag i inskrivningsboken över ärenden om företagsinteckning göra anteckning om konkursen.

22 §²¹

Sedan beslut om *egendomsavträde* meddelats, vare gäldenären icke berättigad att råda över egendom, som hör till konkursboet.

20 §

Sedan beslut om *konkurs* meddelats, får gäldenären icke råda över egendom som hör till konkursboet. Han får ej heller åtaga sig förbindelser som kunna göras gällande i konkursen.

²¹ Senaste lydelse 1946: 809.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §

Rättshandling mellan gäldenären och annan, som företages senast dagen efter den då kungörelse om konkursbeslutet var införd i Post- och Inrikes Tidningar, skall utan hinder av vad som sägs i 20 § gälla, om det ej visas att den andre ägde kännedom om beslutet eller att det förekom omständigheter som gävo honom skälig anledning antaga att gäldenären var försatt i konkurs. Överlåtelse av eller annat förfogande över egendom som på grund härav skall gälla, skall likväl, om konkursboet utan oskäligt uppehåll yrkar det, gå åter mot att boet ersätter den andre vad han utgivit jämte nödvändig eller nyttig kostnad.

Infriar någon förpliktelse mot gäldenären efter den tidpunkt som angives i första stycket, skall det tillgodoräknas honom, om det av omständigheterna framgår att han var i god tro. Företager någon uppsägning eller annan liknande rättshandling mot gäldenären eller företager gäldenären sådan rättshandling mot annan eftersagda tidpunkt, skall den gälla, om det av omständigheterna framgår att den andre var i god tro och det är uppenbart obilligt att rättshandlingen blir ogiltig mot konkursboet.

Om verkan av gäldenärens överlåtelse eller pantsättning av löpande skuldebrev, aktiebrev och vissa andra jämförbara värdehandlingar finnas särskilda bestämmelser.

22 § (forts.)

Är, då egendom avträdes till konkurs, rättegång mellan gäldenären och annan om sådan egendom, må konkursboet övertaga gäldenärens talan; övertager ej konkursboet gäldenärens talan, ehuru det underrättats om rättegången, skall den egendom, varom är fråga, anses icke tillhöra konkursboet. I fråga om konkursboets skyldighet att, då det övertager gäldenärens talan, svara för rättegångskostnad äge vad i rättegångsbalken är stadgat be-

22 §

Pågår rättegång mellan gäldenären och annan om egendom som hör till konkursboet, får konkursboet övertaga gäldenärens talan. Övertager boet ej gäldenärens talan, ehuru det underrättats om rättegången, skall egendomen anses icke tillhöra konkursboet och får ej heller så länge konkursen pågår utmätas för fordran som kan göras gällande i konkursen. Beträffande konkursboets skyldighet att svara för rättegångskostnad, om det övertager gäl-

Nuvarande lydelse

träffande den, å vilken överlåtelse enligt 13 kap. 7 § nämnda balk ägt rum, motsvarande tillämpning.

Föres talan mot gäldenären angående fordran, som må göras gällande i konkursen, äge konkursboet inträda i rättegången jämte gäldenären.

Då konkurs inträffat, åligge gäldenären att därom underrätta den rätt, där enligt vad nu sagts rättegång föres; rätten har att lämna konkursboet meddelande om rättegången.

Angående skyldighet för förvaltare att inhämta rättens ombudsmans samtycke till talan, som enligt denna paragraf må föras av konkursboet, och påföljden, om det underlåtes, gälle vad i 79 § är stadgat.

23 §

Sedan beslut om egendomsavtråde meddelats, må ej för skuld, som gäldenären gjort, utmätning ske å egendom, som hör till konkursboet; har sådan åtgärd ändå kommit till stånd, vare den utan verkan.

Utan hinder av konkurs må likväl den, som till säkerhet för fordran har panträtt i fast eller lös egendom, erhålla utmätning av egendom, som sålunda häftar för fordringen.

24 §²²

Har utmätning skett innan beslut om egendomsavtråde meddelats, skall verkställigheten fortgå utan hinder av konkursen, om ej annat följer av andra eller tredje stycket. Om utmätningssökanden ej hade panträtt och den förmånsrätt som han vunnit genom utmätningen skall gå åter, skall belopp, som enligt utsökningslagen (1877:31 s. 1) skolat utgivas till utmätningssökanden eller annan borgenär som ej hade

Föreslagen lydelse

denärens talan, tillämpas vad som i rättegångsbalken föreskrives om den, till vilken överlåtelse ägt rum enligt 13 kap. 7 § samma balk.

Föres talan mot gäldenären angående fordran som kan göras gällande i konkursen, får konkursboet inträda i rättegången jämte gäldenären.

Det åligger gäldenären att i fall som avses i första och andra styckena underrätta domstolen om konkursen. Domstolen skall lämna konkursboet meddelande om rättegången.

23 §

Sedan beslut om konkurs meddelats, får egendom som hör till konkursboet ej utmätas för fordran hos gäldenären. Om det ändå sker, är åtgärden utan verkan.

Utan hinder av konkurs får likväl egendom vari panträtt för viss fordran gäller utmätas för fordringen.

24 §

Har utmätning skett innan beslut om konkurs meddelats, skall verkställigheten fortgå utan hinder av konkursen, om ej annat följer av andra eller tredje stycket. Om utmätningssökanden ej hade panträtt och den förmånsrätt som han vunnit genom utmätningen skall gå åter, skall belopp, som enligt utsökningslagen (1877:31 s. 1) skolat utgivas till utmätningssökanden eller annan borgenär som ej hade panträtt, i

²² Senaste lydelse 1971:498.

Nuvarande lydelse

panträtt, i stället redovisas till förvaltaren.

Verkställigheten skall på begäran av förvaltaren uppskjutas, om det behövs för att borgenärs rätt skall kunna tillvaratas eller eljest synnerliga skäl föreligga. Begäran om uppskov får göras även av borgenär, vars rätt kan bero därav. Om auktion är utsatt, skall konkursboet betala kostnad som blir onyttig genom uppskovet.

Om utmätningssökanden ej hade panträtt och den förmånsrätt som han vunnit genom utmätningen skall gå åter, skall även utmätningen gå åter, om förvaltaren begär det innan egendomen blivit såld.

Föreslagen lydelse

stället redovisas till förvaltaren.

25 §

Beslut om *egendomsavtråde* gånge i verkställighet utan hinder därav att ändring i beslutet sökes.

Vill annan än gäldenären klaga däröver att *konkursansökning* upptagits, varde tiden för *besvär*s anförande räknad från det kungörelse om konkursen infördes i allmänna tidningarna.

25 §

Beslut om *konkurs* går i verkställighet utan hinder av att ändring i beslutet sökes.

Vill annan än gäldenären klaga över att *konkursansökan* bifallits, räknas *besvärstiden* från den dag då kungörelse om *konkursbeslutet* var införd i *Post- och Inrikes Tidningar*.

26 §²³

Varder beslut om *egendomsavtråde* upphävt av högre rätt, skall konkursdomaren *underrättas* där- om; och låte han kungöra den högre rättens beslut en gång i *allmänna tidningarna* och den eller de *orts-tidningar*, som bestämts för offentliggörande av kungörelser om konkursen, ävensom nedtaga den i rät- tens kansli anslagna kungörelsen.

Finnes i gäldenärens bo fast egendom eller här i riket registrerat skepp eller andel i sådant skepp eller ock luftfartyg, som blivit infört i luftfartygsregistret, eller lott i eller in-tecknade reservdelar till fartyg eller egendom, vilken hör till så- dan näringsverksamhet som kan omfattas av företagsinteckning, skall vad i 21 § tredje, fjärde, femte och sjätte styckena föreskrivits an-

26 §

Om högre rätt upphäver beslut om *konkurs*, skall konkursdomaren ge- nast låta kungöra den högre rättens beslut. Innan egendomen i boet återställes till gäldenären skola kon- kurskostnaderna och annan skuld som boet ådragit sig uttagas ur egen- domen såvitt den förslår.

²³ Senaste lydelse 1973: 1132.

Nuvarande lydelse

gående anteckning eller anmälan om konkursen äga motsvarande tillämpning i fråga om den högre rättsens beslut.

Innan i följd av den högre rättsens beslut egendomen i boet återställes till gäldenären, skola av densamma, såvitt den förslår, konkurskostnaderna och den gäld, som boet eljest må hava åsamkat sig, betalas.

2 kap.

Om vad till konkursbo rätteligen hör, så ock om återvinning till konkursbo.

27 §²⁴

Till konkursbo räknas all egendom, som tillhörde gäldenären då beslutet om egendomsavträde meddelades eller tillfaller honom under konkursen och som är av beskaffenhet att kunna tagas i mät för gäld, så ock den egendom som kan återvinnas till konkursboet.

Föreslagen lydelse

2 kap.

Egendom som ingår i konkurs och återvinning till konkursbo

27 §

Till konkursbo räknas, i den mån ej annat följer av 21 §, all egendom, som tillhörde gäldenären när konkursbeslutet meddelades eller tillfaller honom under konkursen och som är av beskaffenhet att kunna utmätas. Till konkursbo räknas även den egendom som kan tillföras boet genom återvinning.

Avlöning eller därmed vid utmätning jämställd arbetsinkomst som innestår vid konkursens början och arbetsinkomst som gäldenären därefter förvärvar får dock behållas av honom, i den mån den ej, sedan skatteavdrag skett enligt vad därom är föreskrivet, uppenbart överstiger vad som åtgår för hans och hans familjs försörjning samt till fullgörande av underhållsskyldighet som i övrigt åvilar honom. Vad som sagts om avlöning äger motsvarande tillämpning i fråga om periodiskt utgående vederlag för utnyttjande av rätt till litterärt eller konstnärligt verk eller annat sådant och beträffande belopp vilka utgå som pension eller livränta. Om rättigheten till pension eller livränta är av beskaffenhet att kunna utmätas, får dock konkursboet förfoga över den.

Gäldenären är skyldig att underrätta förvaltaren om inkomst som avses i andra stycket. Vill förvaltaren göra anspråk på inkomsten, skall han därom underrätta arbetsgivare eller annan som skall utgiva förmånen. Innan sådan underrättelse lämnats får förfallet belopp betalas ut till gäldenären.

Twist huruvida någon del av inkomsten skall tillkomma konkursboet, prövas av rätten på ansökan av förvaltaren, borgenär, gäldenären eller underhållsberättigad. Konkursdomaren skall inhämta yttrande av rättsens ombudsman och, om förvaltaren ej är sökande, av denne samt skyndsamt utsätta tid och plats för rättsens sammanträde och om detta underrätta gäldenären, förvaltaren och rättsens ombudsman samt, om borgenär eller underhållsberättigad är sökande, denne. Rättsens beslut länder till efterrät-

²⁴ Senaste lydelse 1968:625.

Nuvarande lydelse

telse, även om talan föres däremot. Beslutet skall på ansökan ändras, om senare upplysta omständigheter eller ändrade förhållanden föranleder det.

Föreslagen lydelse

28 §

*Återvinning till konkursbo får på begäran av boet ske i enlighet med vad som anges i detta kapitel. Vad som har sagts nu gäller dock ej be-
träffande*

*1. betalning av skatt eller allmän avgift som avses i 1 § lagen (1971: 1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m., om for-
dingen varit förfallen till betalning,*

*2. betalning av eller förmånsrätt för underhållsbidrag enligt giftermåls- eller föräldrabalken, om bi-
dragsbeloppet varit förfallet till be-
talning och den underhålls-
berättigade icke gynnats på ett otill-
börligt sätt.*

35 §²⁵

Har konkurs föregåtts av förordnande av god man enligt ackordslagen (1970: 847) och har konkursansökningen gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes, skall i avseende å rätten att söka återvinning så anses, som om konkursansökningen gjorts, då ansökningen om förordnande av god man gjordes, och skall, där åtgärd, varom i 28, 29, 30, 32 eller 33 § förmäles, vidtagits efter det att förhandling om offentligt ackord beslutats, den, gentemot vilken gäldenären vidtog åtgärden, anses därvid hava haft skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd.

29 §

Med fristdag avses dagen då ansökan om gäldenärens försättande i konkurs kom in. Har god man förordnats enligt ackordslagen (1970: 847) avses med fristdag i stället dagen för ansökan härom, såvida konkursansökan gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes. Har dödsbo avträtts till förvaltning av boutredningsman avses med fristdag dagen för ansökan härom, såvida boutredningsman förordnats senare än tre månader före den dag som eljest skulle anses som fristdag.

29 a §

Som närstående till gäldenären anses den som är gift med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till gäldenären eller är besvägrad med honom i rätt upp-

²⁵ Senaste lydelse 1970: 848.

*Nuvarande lydelse*34 §²⁶

Har i fall, då 28, 28 a, 29, 32, 32 a eller 33 § icke är tillämplig, gäldenären innan beslutet om egendomsavträde meddelades ingått avtal, varav kommit skada för borgenärerna, och var det vid avtalets ingående hans avsikt att tillskynda dem skada, gånge, där den, med vilken avtalet ingicks, hade kännedom om gäldenärens avsikt, det avtal på talan av konkursboet åter; dock må, sedan fem år förflutit från det avtalet ingicks, sådan talan ej anställas mot annan än gäldenärens make.

Föreslagen lydelse

eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon samt den som eljest står gäldenären personligen särskilt nära.

Som närstående till näringsidkare eller juridisk person anses vidare

1. den som har en på andelsrätt eller därmed jämförligt ekonomiskt intresse grundad, väsentlig gemenskap med näringsidkaren eller den juridiska personen,

2. den som ej ensam men jämte honom närstående har sådan gemenskap med näringsidkaren eller den juridiska personen som sägs under 1,

3. den som genom en ledande ställning har ett bestämmande inflytande över verksamhet som näringsidkaren eller den juridiska personen bedriver,

4. den som är närstående till någon som enligt 1–3 är närstående.

29 b §

Avhändelse av fast egendom anses ej ha ägt rum förrän lagfart sökts.

30 §

Rättshandling, varigenom på otillbörligt sätt viss borgenär gynnats framför andra eller gäldenärens egendom undandragits borgenärerna eller hans skulder ökats, går åter, om gäldenären var eller genom sitt förfarande blev insolvent samt den andre kände till eller bort känna till gäldenärens insolvens och de omständigheter som gjorde rättshandlingen otillbörlig.

Agde rättshandlingen rum mer än fem år före fristdagen, går den åter endast om den företagits gentemot gäldenären närstående.

²⁶ Senaste lydelse 1944: 707.

Nuvarande lydelse

28 §

Har gäldenären genom gåva avhänt sig egendom av sådant värde, att borgenärerna därav haft märklig skada, och är gåva av lös egendom fullbordad inom etthundraåttio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavträde meddelades eller har, där fast egendom bortgivits, lagfart ej sökts tidigare än nu sagts, gånge den gåva på talan av konkursboet åter. Samma lag vare, där köp, byte, lega eller annat sådant avtal skett och av missförhållandet emellan de å ömse sidor utfästa villkor kan ses, att avtalet huvudsakligen har egenskap av gåva.

33 §²⁷

Har vid bodelning mellan gäldenären och hans make eller dennes arvingar gäldenären i märklig mån eftergivit sin rätt och är bodelningshandlingen ej ingiven till rätten tidigare än ett år innan konkursansökningen gjordes, gånge den bodelning på talan av konkursboet åter. Samma lag vare, om vid bodelningen egendom till skada för borgenärerna frångått gäldenären mot det att fordran å honom utlagts å hans lott; dock att i sådant fall vad i 29 § tredje stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning. Från gäldenärens make må återvinning enligt 28–32 §§ äga rum, ändå att åtgärd, som för varje fall avses, blivit företagen tidigare än i nämnda paragrafer sägs, dock ej, om den vidtagits mer än ett år innan konkursansökningen gjordes. Har fast egendom bortgivits genom avtal som avses i 12 kap. 2 § fastighetsbildningslagen (1970:988), får återvinning enligt 28 § ske från gäldenärens make, om

Föreslagen lydelse

31 §

Gåva går åter, om den fullbordats senare än sex månader före fristdagen. Gåva som fullbordats dessförinnan men senare än ett år eller, när den skett till gäldenären närstående, två år före fristdagen går åter, om det icke visas att gäldenären varken var eller genom gåvan blev insolvent.

Första stycket gäller även köp, byte eller annat avtal, om med hänsyn till missförhållandet mellan utfästelserna på ömse sidor är uppenbart, att avtalet delvis har egenskap av gåva.

Understöd och sedvanliga gåvor som ej stodo i missförhållande till gäldenärens ekonomiska förhållanden äro undantagna från återvinning enligt denna paragraf.

32 §

Bodelning mellan gäldenären och hans make eller dennes dödsbo, vid vilken gäldenären eftergivit sin rätt i avsevärd mån eller låtit egendom frångå sig mot att fordran mot honom utlagts på hans lott, går i motsvarande mån åter, om bodelningshandlingen kommit in till rätten senare än två år före fristdagen och det icke visas att gäldenären efter bodelningen hade kvar utmätningsbar egendom som uppenbart motsvarade hans skulder.

²⁷ Senaste lydelse 1971: 1039.

Nuvarande lydelse

sammanläggningen ej fullbordats tidigare än nu sagts.

Där dödsbos egendom blivit avträdd till konkurs på ansökning, som gjorts inom en månad från det bo-uppteckning förrättades eller tiden därför tilländagick eller, om efter ansökning inom sålunda stadgad tid egendomen blivit avträdd till förvaltning av boutredningsman, inom en månad från det boutredningsman förordnades, skall, ändå att rätt till återvinning ej föreligger enligt vad förut i detta kapitel är sagt, avtal, som för dödsboet sluttits till skada för borgenärerna, på talan av konkursboet återgå, om den, med vilken avtalet ingicks, hade skälig anledning till antagande, att dödsboet var på obestånd. Har, efter dödsfallet, borgenär till skada för övriga borgenärer erhållit betalning eller fått utfäst pant till sig överlämnad, skall i konkursen vad nyss är sagt om återgång av avtal äga tillämpning. Är inteckning av skuldebrev sökt i dödsboets egendom på grund av medgivande, som lämnats efter dödsfallet eller som av den döde givits för fordran, vid vars tillkomst sådan säkerhet ej betingats, skall, där konkurs inträffar såsom nyss sagts, städse gälla vad i 29 § är stadgat om inteckning.

*Föreslagen lydelse*32 a §²⁴

Till aktiebolags konkursbo må från aktieägare, som på grund av sitt aktieinnehav har eller hade ett bestämmande inflytande över bolaget, eller från sådan aktieägars make eller den, som är hans avkomling eller gift med hans avkomling, återvinning enligt 28–32 §§ äga rum, ändå att åtgärd, som för varje fall avses, blivit företagen tidigare än i nämnda paragrafer sägs; dock ej om den vidtagits mer än ett år innan konkursansökningen gjordes.

²⁴ Senaste lydelse 1944: 707.

Nuvarande lydelse

Har person, som i första stycket avses, inom ett år innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavtråde meddelades, från bolaget uppburit lön eller arvode i vidare mån än han enligt 100 a § ägt i konkurs göra såsom fordran gällande, gånge betalningen på talan av konkursboet åter.

28 a §²⁹

Har gäldenären inom etthundra-åttio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavtråde meddelades överlämnat medel till pensionsstiftelse och har stiftelsen därigenom erhållit överskott på kapitalet, skall överskottet på talan av konkursboet återgå. Har gäldenären inom samma tid överlämnat medel till personalstiftelse, skola även dessa medel återgå till konkursboet.

29 § fjärde stycket³⁰

Vad i första stycket stadgas äger motsvarande tillämpning i fråga om överlämnande av medel till pensionsstiftelse.

Föreslagen lydelse

33 §

Betalning av lön, arvode eller pension till gäldenären närstående, som skett senare än sex månader före fristdagen och som uppenbart översteg vad som kunde anses skäligt med hänsyn till gjord arbetsinsats, verksamhetens lönsamhet och omständigheterna i övrigt, går åter till belopp motsvarande överskottet. Har betalningen skett dessförinnan men senare än två år före fristdagen, går den åter i motsvarande mån, om det icke visas att gäldenären varken var eller genom betalningen blev insolvent.

34 §

Överföring av medel till pensionsstiftelse, som skett senare än sex månader före fristdagen och som medfört att stiftelsen fått överskott på kapitalet, går åter till belopp motsvarande överskottet. Har överföringen skett dessförinnan men senare än ett år eller, när åtgärden väsentligen gynnat gäldenären eller honom närstående, två år före fristdagen, går den åter i motsvarande mån, om det icke visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

Överföring till pensionsstiftelse i annat fall än som sägs i första stycket går åter, om överföringen skett senare än tre månader före fristdagen. Har överföringen väsentligen gynnat gäldenären eller honom närstående, går den också åter, om åtgärden skett dessförinnan men senare än två år före fristdagen och det icke visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

Överföring av medel till personalstiftelse går åter, om överföringen skett senare än sex månader före fristdagen. Har överföringen skett dessförinnan men senare än ett år

²⁹ Senaste lydelse 1967:533.

³⁰ Senaste lydelse av 29 § 1973: 1132.

Nuvarande lydelse

29 § första stycket

Har gäldenären inom sextio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavtråde meddelades betalt gäld, som icke var förfallen, då betalningen erlades, eller betalt gäld annorledes än med penningar eller andra med hänsyn till hans och borgenärens yrke vanliga betalningsmedel eller lämnat pant för gäld, vid vars tillkomst sådan säkerhet ej betingats, gånge den betalning eller pantsättning på talan av konkursboet åter.

29 § tredje stycke

Vad sålunda föreskrivits äge icke tillämpning, där borgenären visar, att han, då han mottog betalningen eller panten eller sökte inteckningen, saknade skälig anledning att antaga, att gäldenären ville gynna honom framför övriga borgenärer; dock vare sådan bevisning utan verkan, om borgenären, då han mottog betalningen eller panten eller sökte inteckningen, hade skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen.

Föreslagen lydelse

eller, när åtgärden väsentligen gynnat gäldenären eller honom närstående, två år före fristdagen, går den åter, om det icke visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

Om rätt att i särskilda fall återkräva försäkringspremier m. m. finnas bestämmelser i 117 § lagen (1927: 77) om försäkringsavtal.

35 §

Betalning av skuld, som skett senare än tre månader före fristdagen och som gjorts med annat än sedvanliga betalningsmedel, i förtid eller med belopp som avsevärt försämrat gäldenärens ekonomiska ställning, går åter, om den ej med hänsyn till omständigheterna ändå kan anses som ordinär. Har betalningen skett till närstående dessförrinnan men senare än två år före fristdagen, går den åter, om det icke visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

Vad som i första stycket sägs om återvinning av betalning äger motsvarande tillämpning när kvittning skett, om borgenären enligt 121 § ej varit berättigad att kvitta i konkursen.

Nuvarande lydelse

36 §

Har gäldenären erlagt betalning för växel, vare den, som mottagit betalningen, icke på grund av vad i 30 eller 33 § stadgas om återgång av betalning av förfallen gäld skyldig återbära vad han mottagit, där han efter växellag ej kunnat vägra att mottaga betalningen utan att förlora växelrätt mot någon växelgäldenär. Vad gäldenären erlagt vare dock den, som vid återgångstalan för bristande betalning skolat efter växellag i sista hand ansvara för växelns betalning, eller, om växeln tillkommit för annans räkning, denne pliktig att till konkursboet återbära, så framt han utlämnat eller låtit utlämna växeln under sådana omständigheter, att, därest betalning för växeln då till honom av gäldenären erlagts, betalningen skolat jämlikt föreskrift i 30 eller 33 § om återgång av betalning av förfallen gäld på talan av konkursboet återgå.

Vad ovan i denna paragraf är stadgat i fråga om växel skall äga motsvarande tillämpning å check.

30 §

Har gäldenären inom trettio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavsträde meddelades betalt förfallen gäld eller lämnat pant för gäld, vid vars tillkomst sådan säkerhet betingats men ej överlämnats, och hade borgenären, då han mottog betalningen eller panten, skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen, gånge den betalning eller pantsättning på talan av konkursboet åter.

Föreslagen lydelse

36 §

Betalning för växel eller check går i fall som avses i 35 § åter endast i den mån den som mottog betalningen kunnat vägra att göra det utan att förlora växel- eller checkrätt mot annan hos vilken han kunde erhålla täckning.

Är återvinning av betalning utesluten till följd av vad i första stycket sägs, är den som, om betalning uteblivit, skolat bära den slutliga förlusten skyldig att utge ersättning under samma förutsättningar som gällt för återvinning, om betalningen skett till honom som borgenär.

Nuvarande lydelse

(Jfr 29 och 30 §§ ovan.)

Föreslagen lydelse

37 §

Säkerhet som gäldenären överlämnat senare än tre månader före fristdagen går åter, om den ej var betingad vid skuldens tillkomst eller ej överlämnats utan dröjsmål efter skuldens tillkomst. Har säkerheten överlämnats till gäldenären närstående dessförinnan men senare än två år före fristdagen, går den åter under angivna förutsättningar, om det icke visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

Med överlämnande av säkerhet jämställes annan åtgärd av gäldenären eller borgenären som är avsedd att trygga borgenärens rätt.

När säkerheten förutsätter inskrivning, skall dröjsmål som sägs i första stycket anses föreligga, om ansökan gjorts senare än på den inskrivningsdag som inträffar näst efter två veckor från skuldens tillkomst.

31 §³¹

Har inom trettio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavtråde meddelades egendom tagits i mät för borgenärsfordran, skall den förmånsrätt eller betalning som vunnits genom utmätningen på talan av konkursboet gå åter. Har borgenär ej fått betalning när den rätt som vunnits genom utmätningen skall gå åter, behöver särskild talan dock ej väckas.

32 §

Har gäldenären inom sextio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavtråde meddelades annorledes än i 28 och 29 §§ sägs ingått avtal till skada för borgenärerna och hade den, med vilken

38 §

Förmånsrätt eller betalning som borgenär vunnit genom utmätning går åter, om egendomen tagits i mät senare än tre månader före fristdagen. Har utmätningen skett till förmån för gäldenären närstående, går förmånsrätten eller betalningen också åter, om egendomen tagits i mät dessförinnan men senare än två år före fristdagen och det icke visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

³¹ Senaste lydelse 1971: 498.

Nuvarande lydelse

avtalet ingicks, skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen, gånge det avtal på talan av konkursboet åter, utan så är att den, med vilken avtalet ingicks, visar, att han varken insåg eller borde hava insett, att avtalet skulle lända borgenärerna till förfång.

Där å fast egendom, som gäldenären avhänt sig, lagfart sökts under tid, som i första stycket sägs, skall vad där stadgas äga tillämpning, ändå att avtalet skett tidigare.

Föreslagen lydelse

37 §

första och andra styckena³²

Finnes egendom, som skall återställas, ej i behåll eller kan borgenär i fall, som avses i 29 §, ej tillhandahålla handling, på grund varav in-teckning sökts, vare konkursboet berättigat till ersättning för därigenom uppkommen skada.

Har den, med vilken gäldenären ingått avtal, lämnat vederlag för egendom, som han erhållit genom avtalet, äge han, där konkursboet återvinner egendomen, av boet återfå vad han utgivit. Vad sålunda är stadgat gälle dock ej, där vederlaget icke kommit boet till godo samt den, med vilken avtalet ingicks, hade kännedom om att gäldenärens avsikt var att undanhålla borgenärerna vederlaget. Går bodelning åter, svare konkursboet andra maken eller hans arvingar för återbäring av den egendom, som gäldenären vid bodelningen bekommit. Finnes egendom, som enligt vad ovan sagts skall av konkursboet återbäras, ej i behåll, skall ersättning utgå efter egendomens värde.

39 §

Vid återvinning skall egendom som gäldenären utgivit återbäras till konkursboet.

Den som lämnat gäldenären vederlag för egendom som sägs i första stycket äger återfå vad han utgivit. Detta gäller dock ej vederlag som icke kommit boet till godo, om den som lämnade vederlaget hade eller borde ha haft kännedom om att gäldenärens avsikt var att undanhålla borgenärerna detsamma.

Finnes egendom som enligt första eller andra stycket skall återbäras ej i behåll, skall ersättning för dess värde utgå. Är återbäring av viss egendom förenad med särskild olägenhet för den förpliktade, kan det medges honom att utge ersättning i egendomens ställe.

³² Senaste lydelse av 37 § 1946: 809.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

37 §

fjärde och femte styckena

Då betalning återgår, äge borgenären göra sin fordran gällande i konkursen. Samma lag vare, då bodelning återgår, vid vilken egendom frångått gäldenären mot det att fordran å honom utlagts å hans lott.

Återvinnes från gäldenärens make egendom, som denne erhållit i gåva, eller går bodelning emellan gäldenären och hans make eller dennes arvingar åter och har maken eller arvingarna i följd av vad som stadgas i 8 kap. 5 § eller 13 kap. 14 § giftermålsbalken, innan stämning om återvinning delgavs, infriat någon gäldenärens skuld, vare konkursboet skyldigt återgälda maken eller arvingarna vad sålunda guldits jämte ränta.

37 §

tredje stycket

När å någondera sidan återbäring sker, skall ock utgivas ränta eller avkomst, som under tiden fallit. Då vid återgång av gåva eller bodelning egendom av gåvotagare eller gäldenärens make eller dennes arvingar återbäres, varde, där den återbäringsskyldige ej visas hava haft skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen och ej heller 34 § är tillämplig, all å egendomen gjord nödig och nyttig kostnad ersatt. Återbäres eljest egendom av annan än konkursboet, njute denne ersättning allenast för nödig kostnad. För nödig och nyttig kostnad å egendom, som av konkursboet återbäres, vare konkursboet berättigat till ersättning.

29 § andra stycket

Om borgenär under ovan angiven tid sökt inteckning av skuldebrev för fordran, vid vars tillkomst sådan säkerhet ej betingats, är borgenären pliktig att på talan av konkursboet antingen återställa inteckningshandlingen till boet eller också till-

39 a §

Den som är skyldig att återbära egendom skall även utge den avkastning som belöper på tiden efter delgivning av stämning i målet. Den som skall återbära egendom vid återvinning enligt 30 § kan dock förklaras skyldig att utge den avkastning han uppburit sedan han mottog egendomen.

Den som nedlagt nödvändig eller nyttig kostnad på egendom som återbäres har rätt till ersättning därför, om ej särskilda skäl föreligga däremot.

Återvinnes säkerhet som grundas på inteckning, skall inteckningshandlingen återställas eller, om den behövs som bevis för fordringen, tillhandahållas för utbyte eller dödning av inteckningen. Kan det ej ske, skall ersättning utgå.

Nuvarande lydelse

handahålla inteckningshandling angående luftfartyg för utbyte enligt vad som är föreskrivet därom samt handling, på grund varav företagsinteckning sökts, för inteckningens dödande.

Föreslagen lydelse

39 b §

Har tredje man ställt egendom som säkerhet för förpliktelse av gäldenären och, sedan gäldenären fullgjort förpliktelsen, återfått säkerheten, är den som återställt säkerheten ej skyldig att vid återvinning återbära mer än som överstiger säkerhetens värde, om han ej kan återfå denna och ej heller, när han återställde säkerheten, kände till eller bort känna till gäldenärens insolvens.

Tredje man är skyldig att till borgenären eller, om konkursboet begär det, direkt till konkursboet ånyo utge säkerheten eller ersätta dess värde under samma förutsättningar som skolat gälla för återvinning av fullgörelsen, om den i stället skett till honom.

Första och andra styckena äga motsvarande tillämpning, när tredje man ingått borgen för gäldenärens förpliktelse och gäldenären fullgjort förpliktelsen.

40 §

Skyldighet för annan än konkursbo att enligt 39, 39 a eller 39 b § utge egendom eller ersättning, återställa eller tillhandahålla inteckningshandling eller ånyo ställa säkerhet eller borgen kan jämkas, om synnerliga skäl föreligga.

38 §

Har egendom, vartill konkursbo enligt vad ovan är stadgat har återvinningsrätt, överlåtits till annan, äge konkursboet jämväl mot honom den rätt, där han ej var i god tro, då han åtkom egendomen.

40 a §

Har egendom, som enligt vad förut är sagt kan återvinnas, överlåtits till annan, har konkursboet samma rätt till återvinning mot denne, om han kände till eller bort känna till de omständigheter som grunda denna rätt.

Nuvarande lydelse

39 §¹³

Den återvinningsrätt, som enligt vad ovan är stadgat tillkommer konkursbo, må göras gällande ej mindre av förvaltaren än även av borgenär, som bevakat fordran i konkursen; dock att borgenär, som vill anställa återvinningstalan, skall, före talans anhängiggörande, därom underrätta förvaltaren vid påföljd, att hans talan eljest ej upptages till prövning.

Återvinningstalan enligt 28-33 och 36 §§ skall anhängiggöras genom stämning inom sex månader från första borgenärssammanträdet; har å fast egendom, som gäldenären avhänt sig, lagfart ej blivit sökt före nämnda sammanträde eller har, då fråga är om återgång av bodelning, bodelningshandlingen ej därförinnan ingivits till rätten, skall klandertiden räknas från den dag lagfarten söktes eller bodelningshandlingen ingavs.

Är talan anställd av borgenär, svara han själv för rättegångskostnaden; dock vare han berättigad att av boet erhålla ersättning för sagda kostnad, i den mån den täckes av vad genom rättegången kommit boet till godo.

Föreslagen lydelse

40 b §

Återvinning påkallas av förvaltaren genom väckande av talan vid allmän domstol, genom anmärkning mot bevakning eller genom invändning mot annat yrkande som framställles mot konkursboet. Om förvaltaren icke vill påkalla återvinning och ej heller ingår förlikning i saken, får borgenär som bevakat fordran i konkursen påkalla återvinning genom väckande av talan vid allmän domstol. För återgång av förmånsrätt som vunnits genom utmätning är särskild åtgärd ej behövlig.

Talan vid allmän domstol väckes inom ett år från fristdagen. Dock får talan väckas inom tre månader från det att anledning därtill blev känd för konkursboet. Har gäldenären avhänt sig fast egendom eller är fråga om återgång av bodelning, kan talan även väckas inom tre månader från den dag då lagfart söktes eller bodelningshandlingen ingavs till rätten.

Borgenär som för talan svarar för rättegångskostnaden men har rätt att få ersättning därför av boet, i den mån kostnaden täckes av vad som kommit boet till godo genom rättegången.

¹³ Senaste lydelse 1946:809.

Nuvarande lydelse

40 §

Bevakar den, mot vilken talan enligt 39 § är anställd, i följd därav fordran i konkursen och är den talan ej så tidigt väckt, att han kunnat bevaka fordringen inom den för bevakning av fordringar utsatta tid, vare han berättigad att på vad han till konkursboet skall återbära avräkna så mycket, som på fordringen bort belöpa, om den blivit bevakad inom sagda tid.

3 kap.

Om avträdd egendoms förvaltning

54 §

Den enligt 43 § utsedde förvaltarens skall så snart ske kan ej mindre omhändertaga gäldenärens bo med de böcker och andra handlingar, som röra boet, samt, där gäldenären är köpman, i hans handelsböcker å lämpligt ställe göra anteckning om dagen för omhändertagandet, än även förrätta uppteckning av tillgångar och skulder i boet med uppgift å varje borgenärs namn, boningsort och postadress, så ock å nämnda böcker och handlingar. Där så befinner nödigt, må förvaltarens för bouppteckningsförrättningen anlita sakkunnigt biträde. I bouppteckningen skola tillgångarna upptagas till de värden, som de efter noggrann uppskattning prövas äga. Vid bouppteckningsförrättningen skall gäldenären vara tillstädes och under edsförpliktelse redligen uppgiva boet. Har av gäldenären under edsförpliktelse underskriven bouppteckning förut ingivits till konkursdomaren och finner förvaltarens densamma tillförlitlig, vare upprättande av ny bouppteckning ej av nöden.

Då bouppteckning upprättas av förvaltarens, skall ett exemplar därav tillställas konkursdomaren inom

Föreslagen lydelse

40 c §

Den som med anledning av återvinning får fordran i konkursen är, även om han ej bevakar fordringen, berättigad att vid återbäring till boet avräkna vad som bort tillkomma honom såsom utdelning, om bevakning hade skett i rätt tid, och i övrigt vid senare utdelning utfå vad som skolat belöpa på fordringen, om den hade bevakats.

3 kap.

Förvaltning av egendom som ingår i konkurs

54 §

Den enligt 43 § utsedde förvaltarens skall så snart ske kan ej mindre omhändertaga gäldenärens bo med de böcker och andra handlingar, som röra boet, samt, där gäldenären är eller under det senaste året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig, i hans handelsböcker å lämpligt ställe göra anteckning om dagen för omhändertagandet, än även förrätta uppteckning av tillgångar och skulder i boet med uppgift å varje borgenärs namn, boningsort och postadress, så ock å nämnda böcker och handlingar. Där så befinner nödigt, må förvaltarens för bouppteckningsförrättningen anlita sakkunnigt biträde. I bouppteckningen skola tillgångarna upptagas till de värden, som de efter noggrann uppskattning prövas äga. Vid bouppteckningsförrättningen skall gäldenären vara tillstädes och under edsförpliktelse redligen uppgiva boet. Har av gäldenären under edsförpliktelse underskriven bouppteckning förut ingivits till konkursdomaren och finner förvaltarens densamma tillförlitlig, vare upprättande av ny bouppteckning ej av nöden.

Då bouppteckning upprättas av förvaltarens, skall ett exemplar därav tillställas konkursdomaren inom

Nuvarande lydelse

en vecka från det beslutet om *egendomsavtråde* meddelades. Möter i något fall hinder härför, åligger förvaltaren att inom nämnda tid tillställa konkursdomaren förteckning å borgenärerna, upptagande varje borgenärs namn, boningsort och postadress, samt att därefter så snart ske kan inkomma med bouppteckningen. Godkänner förvaltaren till konkursdomaren förut ingiven bouppteckning, göre anmälan därom inom tid, som nyss sagts.

Föreslagen lydelse

en vecka från det beslutet om *konkurs* meddelades. Möter i något fall hinder härför, åligger förvaltaren att inom nämnda tid tillställa konkursdomaren förteckning å borgenärerna, upptagande varje borgenärs namn, boningsort och postadress samt att därefter så snart ske kan inkomma med bouppteckningen. Godkänner förvaltaren till konkursdomaren förut ingiven bouppteckning, göre anmälan därom inom tid, som nyss sagts.

55 §

Förvaltaren skall under rättens ombudsmans inseende så snart ske kan upprätta skriftlig berättelse om boets tillstånd, så ock om orsakerna till gäldenärens obestånd, så vitt de kunnat utrönas. I berättelsen skall upptagas en översikt över tillgångar och gäld av olika slag ävensom särskilt anmärkas, huruvida skälig anledning förefinnes till antagande, att gäldenären gjort sig skyldig till brottsligt förhållande mot sina borgenärer. Förefinnes anledning till antagande, som nyss sagts, skall grunden därför angivas. Är gäldenären *köpman*, varde i berättelsen tillika anmärkt, vilka handelsböcker han hållit och huru de blivit förda; och skall i sådant fall vid berättelsen fogas den av gäldenären senast uppgjorda balansräkningen. Berättelsen skall underskrivas av förvaltaren.

55 §

Förvaltaren skall under rättens ombudsmans inseende så snart ske kan upprätta skriftlig berättelse om boets tillstånd, så ock om orsakerna till gäldenärens obestånd, så vitt de kunnat utrönas. I berättelsen skall upptagas en översikt över tillgångar och gäld av olika slag ävensom särskilt anmärkas, huruvida skälig anledning förefinnes till antagande, att gäldenären gjort sig skyldig till brottsligt förhållande mot sina borgenärer. Förefinnes anledning till antagande, som nyss sagts, skall grunden därför angivas. *Om gäldenären är eller under det senaste året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig*, varde i berättelsen tillika anmärkt, vilka handelsböcker han hållit och huru de blivit förda; och skall i sådant fall vid berättelsen fogas den av gäldenären senast uppgjorda balansräkningen. Berättelsen skall underskrivas av förvaltaren.

Avskrift av berättelsen med den balansräkning, som må vara därvid fogad, skall av förvaltaren utan dröjsmål tillställas konkursdomaren ävensom hållas tillgänglig för borgenärer, som vilja taga del av densamma; och äge varje borgenär, som det begär, att mot ersättning för kostnaden få avskrift av berättelsen sig tillsänd.

97 §³⁴

Gäldenär äger av konkursboet få ut egendom som enligt 65 § utsökningslagen undantages från utmätning.

97 §

³⁴ Senaste lydelse 1968: 625.

Nuvarande lydelse

I stället för 65 § 1 mom. 6 utsökningslagen skall dock gälla att, om annan utväg till försörjning saknas, nödigt underhåll får utgå av konkursboet till gäldenären och hans familj eller annan underhållsberättigad under en månad från den dag, då beslutet om *egendomsavtråde* meddelades, eller, om synnerliga skäl äro, under längre tid.

I dödsbos konkurs tillkommer förmån som avses i första stycket den dödes efterlevande familj. I stället för andra stycket gäller 18 kap. 5 § andra stycket ärvdabalken.

100 §³⁵

I konkurs må ej andra fordringar göras gällande än de, som uppkommit innan beslutet om egendomsavtråde meddelades.

Fordran må i konkurs göras gällande, ändå att den är beroende av villkor eller ej förfallen till betalning.

Pensionsfordran må icke göras gällande till den del den gäldas av pensionsstiftelse.

100 a §³⁶

I aktiebolags konkurs må person, som avses i 32 a §, icke göra gällande fordran på lön eller arvode för tiden efter det beslut om egendomsavtråde meddelades, ej heller för tiden dessförinnan i vidare mån än hans arbete må anses hava länt till nytta för bolaget och i intet fall för längre tid tillbaka än ett år innan konkursansökningen gjordes.

103 §³⁷

Efter bevakningstidens utgång bestämme konkursdomaren utan dröjsmål efter samråd med rättens ombudsman och förvaltaren ej mindre viss tid, inom vilken anmärkningar må framställas mot de bevakade fordringarna, och ställe, varest de till ombudsmannen överlämnade bevakningshandlingarna skola hållas tillgängliga för granskning, än även tid och ställe för det borgenärssammanträde, som enligt 108 § skall hållas inför ombudsmannen, därest anmärkningar framställas.

Anmärkningstiden skall bestämmas till minst två, högst fyra veckor från

Föreslagen lydelse

I stället för 65 § 1 mom. 7 utsökningslagen skall dock gälla att, om annan utväg till försörjning saknas, nödigt underhåll får utgå av konkursboet till gäldenären och hans familj eller annan underhållsberättigad under en månad från den dag, då beslutet om *konkurs* meddelades, eller, om synnerliga skäl äro, under längre tid.

100 §

I konkurs får endast fordran som uppkommit innan konkursbeslutet meddelades göras gällande, om ej annat följer av 21 § eller annan bestämmelse.

100 a §

Den som enligt 29 a § skall anses som närstående till gäldenären får i konkurs icke göra gällande fordran på lön, arvode eller pension i vidare mån än som kan anses skäligt med hänsyn till gjord arbetsinsats, verksamhetens lönsamhet och omständigheterna i övrigt och i intet fall för längre tid tillbaka än ett år innan konkursansökningen gjordes.

103 §

³⁵ Senaste lydelse 1967: 533.

³⁶ Senaste lydelse 1944: 707.

³⁷ Senaste lydelse 1957: 97.

Nuvarande lydelse

bevakningstidens utgång; dock må konkursdomaren, där det prövas oundgängligen nödigt, fastställa längre anmärkningstid än nu sagts. Det i 108 § omförmälda sammanträde må icke hållas tidigare än två eller senare än fyra veckor från utgången av anmärkningstiden.

Konkursdomaren bestämme ock viss dag inom fjorton dagar från nyssnämnda sammanträde, å vilken, därest förlikning ej träffas, målet angående de tvistiga fordringarna skall vid rätten förekomma. Där det i särskilt fall befinnes nödvändigt, må målet utsättas till senare tidpunkt.

Konkursdomaren låte ofördröjligen om vad sålunda bestämts med posten översända meddelande till gäldenären och varje borgenär, som bevakat fordran i konkursen och vars adress är känd, ävensom särskilt underrätta ombudsmannen och förvaltaren.

Finner konkursdomaren, sedan jämlikt 54 § upprättad bo-uppteckning eller förteckning eller anmälan, som i andra stycket av samma paragraf sägs, kommit honom till handa, att de avgöranden, som avses i första och tredje styckena av denna paragraf, lämpligen kunna träffas innan de i 20 § omförmälda kallelsebreven utsändas, utgöra vad ovan stadgas ej hinder därför. I sådant fall skall i nämnda kallelsebrev ävensom i den underrättelse, som jämlikt 20 § skall tillställas gäldenären, intagas meddelande om vad sålunda bestämts samt meddelanden därom efter bevakningstidens utgång översändas allenast till sådan i fjärde stycket av denna paragraf avsedd borgenär, som icke erhållit kallelsebrev enligt 20 §, varjämte ombudsmannen och förvaltaren skola särskilt underrättas.

121 §^{3K}

Borgenär, som förvärvat sin fordran hos gäldenären innan beslutet om egendomsavträde meddelades, äge begagna fordringen till kvittning mot skuld, för vilken han vid nämnda tid häftade hos gäldenären; och vare för tillgodonjutande av sådan rätt ej nödigt, att fordringen bevakas i konkursen. Sökes hans skuld för konkursboet ut, åligge honom, där han vill njuta kvittningsrätt, att, om i målet så yrkas, beediga fordringen, såsom i 116 § är stadgat.

Föreslagen lydelse

De avgöranden som avses i första och tredje styckena få träffas före utgången av bevakningstiden, om det lämpligen kan ske.

121 §

Fordran hos gäldenären som får göras gällande i konkursen kan av borgenären användas till kvittning mot fordran som gäldenären hade mot honom när konkursbeslutet meddelades. Detta gäller dock ej, om kvittning var utesluten utom konkurs på grund av fordringarnas beskaffenhet.

^{3K} Senaste lydelse 1970: 848.

Nuvarande lydelse

Är fordran beroende av sådant villkor, att borgenären icke äger utbekomma fordringsbeloppet, så vida ej viss omständighet inträffar, gälle i fråga om borgenärens rätt till kvittning i fall, då förutsättningarna därför i övrigt föreligga enligt vad i första stycket sägs, att borgenären har att fullgöra sin förbindelse men äger återbekomma ett belopp, motsvarande vad han erlagt, i den mån det ej överstiger vad han har att fordra, så framt han, innan kungörelse om framläggande av förslag till slututdelning utfärdas, visar, att villkoret uppfyllts; dock att, där fordringen avser ersättning, varom i 136 § andra stycket förmäles, det borgenären tillkommande beloppet skall vid slututdelningsförslagets upprättande avsättas för att, därest villkoret sedermera skulle uppfyllas, till borgenären återbäras.

Den, som inom sextio dagar innan konkursansökningen gjordes eller därefter förvärvat fordran hos gäldenären efter avtal med annan än denne, äge, där han vid tiden för avtalet haft i skuld hos gäldenären och tillika hade skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen, ej den rätt, varom ovan i denna paragraf är stadgat. Sådan rätt tillkomme ej heller borgenär, som efter det han erhållit sin fordran under nu nämnda tid satt sig i skuld hos gäldenären och därvid hade skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen.

Har konkurs föregåtts av förordnande av god man enligt ackordslagen (1970:847) och har konkursansökningen gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes, vare borge-

Föreslagen lydelse

Är fordran beroende av sådant villkor att borgenären icke äger utfå fordringsbeloppet om ej viss omständighet inträffar, skall borgenären fullgöra sin förpliktelse, oaktat han annars ägt kvitta. Om han, innan kungörelse om slututdelning utfärdas, visar att villkoret uppfyllts, äger han emellertid återfå motsvarande belopp, i den mån det ej överstiger vad han har att fordra. Finnes anledning antaga att villkoret kommer att uppfyllas senare, skall för borgenären beräknat belopp avsättas vid slututdelningsförslagets upprättande.

Fordran mot gäldenären som förvärvats genom överlåtelse från tredje man senare än tre månader före den i 29 § angivna fristdagen får ej användas till kvittning mot fordran som gäldenären hade när borgenären förvärvade sin fordran. Detsamma gäller, om fordran mot gäldenären förvärvats tidigare genom sådant fång och borgenären då hade skälig anledning antaga att gäldenären var insolvent.

Borgenär, som satt sig i skuld till gäldenären under sådana omständigheter att det är att jämställa med betalning med annat än sedvanliga betalningsmedel, får ej kvitta, i den mån sådan betalning hade kunnat bli föremål för återvinning.

Nuvarande lydelse

när icke berättigad att till kvittning mot skuld, vari han häftar hos gäldenären, använda fordran, för vilken han enligt ackordslagen icke ägt kvittningsrätt, därest ackord kommit till stånd.

Föreslagen lydelse

121 a §

Fordran på ersättning vilken tillkommer borgensman eller annan med anledning av förpliktelse som han infriat (regressfordran) anses vid tillämpning av 121 § ha förvärvat när hans förpliktelse grundades.

För rätt att kvitta kräves ej, att fordringen bevakas i konkursen. När kvittning ej får ske, äger borgenären likväl på sin skuld avräkna vad som bort tillkomma honom som utdelning i konkursen, om hans fordran hade bevakats i rätt tid.

Överlåter boet fordran så att borgenär därigenom förlorar rätt till kvittning, skall boet gottgöra borgenären därför.

133 §

Har i fall, då någon av flere för betalningen av en fordran en för alla och alla för en ansvariga gäldenärer eller löftesmän kommit i konkurs, borgenären av annan av dem erhållit avbetalning genom utdelning eller ackord i konkurs eller genom ackord i ackordsförhandling utan konkurs eller har i sagda fall annan av de ansvariga efter det beslutet om egendomsavtråde meddelades gjort avbetalning å fordringen, äge ändock borgenären i förstnämnda konkurs bevaka och njuta utdelning för samma fordringsbelopp, som han, därest avbetalningen ej skett, ägt göra gällande i konkursen; dock må han ej uppbära mer än mot hans fordran svarar. Erhåller borgenären genom utdelning i särskilda konkurser sammanlagt mer än han har att fordra, gånge överskottet till de konkursmassor, från vilka större utdelning

133 §

Ha flera utfäst eller eljest ådragit sig solidariskt betalningsansvar och är skulden delvis betald, skall utdelning för borgenärens återstående fordran i sådan gäldenärs konkurs beräknas på fordringens belopp utan avdrag för avbetalning som medgäldenär gjort, om avbetalningen skett genom ackord, konkurs eller annan fördelning av insolvent medgäldenärs bo eller om den skett senare än tre månader före den i 29 § angivna fristdagen. Detsamma gäller vid avbetalning i annat fall av medgäldenär, i den mån avbetalningen medfört rätt för denne att söka tillbaka beloppet av konkursgäldenären (regressrätt).

Har konkursgäldenären infriat medgäldenärs regressfordran och

Nuvarande lydelse

fallit än som med hänsyn till gäldenärernas eller löftesmännens inbördes ansvarighet bör därifrån utgå.

Huru utdelning för fordran hos handelsbolag må njutas i bolagsmans konkurs, därom skils i lagen den 28 juni 1895 om handelsbolag och enkla bolag.

135 §

Har i fall, då någon av flere för betalningen av en fordran en för alla och alla för en ansvariga gäldenärer eller löftesmän kommit i konkurs, fordringen bevakats av, förutom borgenären, någon av dem, som äro jämte konkursgäldenären ansvariga för betalningen, skall utdelning för de bevakande gemensamt beräknas, och tage därav först borgenären vad till full betalning av hans fordran åtgår; vad sedan återstår tillfaller den, som jämte borgenären bevakat, i den mån han genom avbetalning erhållit fordran på ersättning hos konkursgäldenären.

Föreslagen lydelse

äger återvinning därav ej rum, skall dock avdrag ske.

Om utdelningen överstiger borgenärens fordran, fördelas överskottet enligt vad som följer av gäldenärernas inbördes ansvarighet för fordringen.

Hur utdelning för fordran hos handelsbolag beräknas i bolagsmans konkurs är föreskrivet i 19 § lagen (1895:64) om handelsbolag och enkla bolag.

134 §

När avbetalning skett på fordran för vilken flera äro solidariskt ansvariga och utdelning till borgenären enligt 133 § skall beräknas på högre belopp än den kvarstående fordringen, skall utdelning beräknas gemensamt för borgenären och medgäldenär som har regressfordran. Borgenären har företräde till betalning framför medgäldenären. Ha flera medgäldenärer rätt till betalning av det som återstår sedan borgenären fått sitt, fördelas överskottet mellan dem enligt den grund som anges i 133 § tredje stycket.

Första stycket gäller i tillämpliga delar även när medgäldenär gör gällande regressfordran med anledning av vad han framdeles kan komma att betala utöver vad som bör belöpa på honom.

134 a §

Om borgenär lyfter utdelning i fall då konkursgäldenären ställt säkerhet i sin egendom för regressfordran som solidariskt ansvarig medgäldenär kan få mot honom, minskas medgäldenärens rätt att begagna säkerheten med utdelningens belopp, i den mån utdelningen beräknats på belopp som svarar mot säkerhetens värde.

Första stycket har motsvarande tillämpning, när konkursgäldenären har fordran hos medgäldenären som denne kunnat använda till kvittning.

Nuvarande lydelse

134 §

Har i fall, då någon av flere för betalningen av en fordran en för alla och alla för en ansvariga gäldenärer eller löftesmän kommit i konkurs, annan av dem efter det beslutet om egendomsavträde meddelades infriat fordringen hos borgenären, vare den, som infriat fordringen, berättigad till utdelning å samma belopp, som borgenären, därest denne ej fått betalning, ägt i konkursen bevaka; dock må han ej uppbära mer än mot hans fordran svarar.

Föreslagen lydelse

134 b §

Om solidariskt ansvarig medgäldenär betalt skulden senare än tre månader före den i 29 § angivna fristdagen, skall utdelning för regressfordran, som han därigenom fått, beräknas på samma belopp som skolat tillämpas i fråga om utdelning till borgenären, om skulden ej betalats. Har annan solidariskt ansvarig medgäldenär regressfordran med anledning av tidigare avbetalning, skall dock utdelningen fördelas mellan medgäldenärerna enligt den grund som anges i 133 § tredje stycket.

134 c §

Om solidariskt ansvarig gäldenär försatts i konkurs som ej avslutats innan medgäldenär försattes i konkurs, har den förres konkursbo rätt till andel i överskott enligt 133 tredje stycket även om regressfordringen ej bevakats i medgäldenärens konkurs.

135 §

Vad ovan har sagts med avseende på solidariskt betalningsansvar har motsvarande tillämpning i fall där borgenären fått pant eller annan säkerhet i tredje mans egendom.

136 §

Är fordran beroende av sådant villkor, att borgenären icke äger utbekomma fordringsbeloppet, så vida ej viss omständighet inträffar, skall utdelning för fordringen beräknas i utdelningsförslag, som ej avser slututdelning i konkursen. Då slututdelning företages, må utom i fall, varom förmåles i andra stycket av denna paragraf, sådan fordran ej komma i betraktande, med mindre borgenären innan kungörelse om framläggande av utdelningsförslaget utfärdats hos rättens ombudsman visar, att villkoret uppfyllts; och skall, där fordringen enligt vad

136 §

Är fordran beroende av sådant villkor, att borgenären icke äger utbekomma fordringsbeloppet, så vida ej viss omständighet inträffar, skall utdelning för fordringen beräknas i utdelningsförslag, som ej avser slututdelning i konkursen. Då slututdelning företages, skall sådan fordran ej komma i betraktande, om det saknas anledning antaga att villkoret kommer att uppfyllas. Om fordringen enligt vad nu sagts icke kommer i betraktande, skall vad vid tidigare utdelning beräknats för fordringen gå till fördelning emellan andra borgenärer.

Nuvarande lydelse

nu sagts icke *må komma* i betraktande, vad vid tidigare utdelning *må* hava beräknats för fordringen gå till fördelning emellan andra borgenärer.

Har någon, som är jämte konkursgäldenären ansvarig för betalningen av en fordran, i konkursen bevakat fordran på ersättning för vad han kan komma att gälda utöver vad efter förbindelsernas ordning och beskaffenhet bör på honom belöpa, skall sistnämnda fordran jämväl vid slututdelning i konkursen komma i betraktande; dock att, där även borgenären bevakat, vad i 135 § är stadgat om utdelning skall äga tillämpning.

Föreslagen lydelse

176 §

Kallelse till borgenärssammanträde skall utfärdas av rättens ombudsman, där det ej enligt vad för särskilda fall är stadgat åligger konkursdomaren.

Sådan kallelse skall innehålla uppgift å tid och ställe för sammanträdet ävensom å de ärenden, som därvid skola förekomma.

Kallelsen skall minst tio dagar före sammanträdet införas en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som bestämts för offentliggörande av kungörelser om konkursen; dock må för visst fall bestämmas kortare tid, så framt särskilda omständigheter påkalla sådant.

Om borgenärssammanträdes utlysande skola förvaltaren och gäldenären samt, där konkursdomaren utfärdar kallelsen, rättens ombudsman särskilt underrättas.

Angående sättet för utlysande av första borgenärssammanträdet och av sammanträde i anledning av anmärkning mot bevakning är stadgat i 19, 20, 103 och 111 § §.

176 §

185 §³⁹

Finner konkursdomaren, då beslut om *egendomsavträde* meddelas, anledning till antagande, att gäldenärens bo icke förslår till bestridande av konkurskostnaderna, och ställes ej genast säkerhet för sagda kostnader, skall vad förut i denna lag är stadgat om vidtagande av åtgärder då konkurs uppstått icke äga tillämpning, utan gälle vad här nedan föreskrives:

185 §

Finner konkursdomaren, då beslut om *konkurs* meddelas, anledning till antagande, att gäldenärens bo icke förslår till bestridande av konkurskostnaderna, och ställes ej genast säkerhet för sagda kostnader, skall vad förut i denna lag är stadgat om vidtagande av åtgärder då konkurs uppstått icke äga tillämpning, utan gälle vad här nedan föreskrives:

³⁹ Senaste lydelse 1970:743.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1) Konkursdomaren skall om konkursen genast utfärda kungörelse med uppgift om dagen, då konkursansökningen ingivits; och varde i kungörelsen dessutom anmärkt, att anledning finnes till sådant antagande, som ovan sagts. Kungörelsen skall ofördröjligen anslås i rättens kansli samt genast eller nästa postdag avsändas för att en gång införas i allmänna tidningarna ävensom en eller två tidningar inom orten; varjämte konkursdomaren har att om konkursen genast underrätta allmänna åklagaren i orten samt, om gäldenären är ämbets- eller tjänsteman, hans närmaste förman.

2) Konkursdomaren skall, där det provas erforderligt, förordna en god man att taga vård om gäldenärens bo. Har icke till konkursdomaren ingivits av gäldenären under edsförpliktelse underskriven förteckning över hans tillgångar och skulder med uppgift om dels varje borgenärs namn och postadress, dels i vad mån skuld avser lön eller pension och dels de böcker och andra handlingar, som röra boet, skall god man alltid förordnas. Det åligger i sådant fall gode mannen att ofördröjligen upprätta och till konkursdomaren inkomma med förteckning, som nyss sagts. Vid bouppteckningsförrättningen skall gäldenären vara tillstädes och under edsförpliktelse redligen uppgiva boet.

3) Framgår ej av bouppteckningen, att tillgång finnes till bestridande av konkurskostnaderna, kalle konkursdomaren genast gäldenären att inställa sig för att fästa bouppteckningens riktighet med sådan ed, som i 91 § sägs. Edgången må ej utsättas att äga rum tidigare än en vecka efter det beslutet om *egendomsavträde* meddelades. Har konkursansökningen gjorts av borgenär, varde underrättelse om tiden för edgången med posten översänd till honom.

3) Framgår ej av bouppteckningen, att tillgång finnes till bestridande av konkurskostnaderna, kalle konkursdomaren genast gäldenären att inställa sig för att fästa bouppteckningens riktighet med sådan ed, som i 91 § sägs. Edgången må ej utsättas att äga rum tidigare än en vecka efter det beslutet om *konkurs* meddelades. Har konkursansökningen gjorts av borgenär, varde underrättelse om tiden för edgången med posten översänd till honom.

Edgångsyrkande, varom stadgas i 93 §, må jämväl i fall, varom nu är fråga, av borgenär framställas.

Vad 4 kap. i övrigt föreskriver i avseende å edgång likasom ock vad i samma kapitel stadgas om påföljd för gäldenär av tredska att vid bouppteckningsförrättning vara tillstädes och uppgiva boet skall i fall, som här avses, äga motsvarande tillämpning.

4) Varder ej genom tillägg vid bouppteckningens beedigande eller eljest ådagalagt, att tillgång finnes till bestridande av konkurskostnaderna, och ställes ej heller säkerhet för sagda kostnader, meddele konkursdomaren beslut om avskrivning av konkursen. Innan gäldenären beedigat bouppteckningen eller annan fullgjort edgång, som må hava förelagts honom, må konkursen ej avskrivas, där ej hinder föreligger för edgångs fullgörande inom skälig tid och konkursdomaren finner anledning saknas till antagande, att genom edgången tillgång till kostnadernas bestridande skulle yppas.

5) Finnes boet förslå till konkurskostnadernas bestridande eller ställes säkerhet för desamma, skall

5) Finnes boet förslå till konkurskostnadernas bestridande eller ställes säkerhet för desamma, skall

Nuvarande lydelse

konkursdomaren *genast utfärda sådan kungörelse om konkursen*, som omförmäles i 19 §, därvid likväl *skall iakttagas*, att de tider, som enligt sagda paragraf skola räknas från det beslutet om *egendomsavträde* meddelades, i stället skola räknas från dagen för utfärdandet av *nyssnämnda kungörelse*. Om *kungörelsens offentliggörande gälle vad i 20 § stadgas*. Med konkursen skall jämväl i övrigt så förhållas som i allmänhet är beträffande konkurser föreskrivet; dock att, där bouppteckningsed redan avlagts, det ej åligger gäldenären eller annan, som gått eden, att ånyo fullgöra sådan edgång.

198 §⁴⁰

Har konkurs i annat fall än som avses i 26 § upphört utan att till boet hörande fast egendom eller här i riket registrerat skepp eller andel i sådant skepp gått till försäljning, ankomme på fastighetens eller skeppets eller skeppsandelens ägare att därom göra anmälan hos den myndighet, hos vilken anteckning om konkursen eller anmälan om densamma *jämlikt 21 §* ägt rum; skolande, när förhållandet styrkes, anteckning därom göras i fastighetsboken eller i skeppsregistret.

Vad i första stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning beträffande luftfartyg, som blivit infört i luftfartygsregistret, samt lott i och in-tecknade reservdelar till sådant fartyg.

201 §

Är gäldenär, vars egendom avträtts till konkurs, gift, varde *andre maken kallad till första borgenärs-sammanträdet*.

Föreslagen lydelse

konkursdomaren *iakttaga vad* som omförmäles i 19 §, därvid likväl de tider, som enligt sagda paragraf skola räknas från det beslutet om *konkurs* meddelades, i stället skola räknas från dagen för utfärdandet av kungörelse *enligt paragrafen*. Med konkursen skall jämväl i övrigt så förhållas som i allmänhet är beträffande konkurser föreskrivet; dock att, där bouppteckningsed redan avlagts, det ej åligger gäldenären eller annan, som gått eden, att ånyo fullgöra sådan edgång.

198 §

Har konkurs i annat fall än som avses i 26 § upphört utan att till boet hörande fast egendom eller här i riket registrerat skepp eller andel i sådant skepp gått till försäljning, ankomme på fastighetens eller skeppets eller skeppsandelens ägare att därom göra anmälan hos den myndighet, hos vilken anteckning om konkursen eller anmälan om densamma ägt rum; skolande, när förhållandet styrkes, anteckning därom göras i fastighetsboken eller i skeppsregistret.

201 §

Om det, sedan konkursbeslut meddelats, finnes föreliggga synnerliga skäl att konkursen handlägges på annan ort, kan konkursdomaren efter samråd med konkursdomaren på den andra orten bestämma att konkursen skall handläggas av denne.

⁴⁰ Senaste lydelse 1973: 1132.

Nuvarande lydelse

209 §

Konkursdomaren äge, ändå att han är jävig, meddela de beslut eller vidtaga de åtgärder, som omförmälas i 10—14, 17 och 19 § §, 20 § första stycket samt 21 §, så ock utfärda sådan kallelse, som i 201 § sägs; finner konkursdomaren, då konkurs uppstått, anledning till antagande, att gäldenärens bo icke förslår till bestridande av konkurskostnaderna, äge han ock, utan hinder av jäv, vidtaga de åtgärder, som för sådant fall föreskrivas i 185 § under 1) och 2). Är konkursdomaren av jäv hindrad att utse konkursförvaltare enligt 43 §, skall han uppdraga åt lämplig person att taga vård om boet intill dess förvaltare varder av ojävig domare utsedd.

Det åligger konkursdomaren, där hovrättens förordnande för särskild domare erfordras, att utan dröjsmål anmäla jävet i hovrätten.

216 §⁴¹

Varder konkursansökning, som gjorts av borgenär, ej bifallen och befinnes borgenären hava, då han ingav ansökningen, saknat skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd eller i fall, varom i 3 § stadgas, att omständighet, som där sägs, förelåg, vare borgenären pliktig att, om gäldenären det yrkar, ersätta den skada, som skäligen må anses hava tillskyndats gäldenären genom ansökningen och dess handläggning.

Föreslagen lydelse

209 §

Konkursdomaren äge, ändå att han är jävig, meddela de beslut eller vidtaga de åtgärder, som omförmälas i 6 § tredje stycket, 7 och 10 §§, 12 § andra stycket samt 13, 15, 19 och 201 §§; finner konkursdomaren, då konkurs uppstått, anledning till antagande, att gäldenärens bo icke förslår till bestridande av konkurskostnaderna, äge han ock, utan hinder av jäv, vidtaga de åtgärder, som för sådant fall föreskrivas i 185 § under 1) och 2). Är konkursdomaren av jäv hindrad att utse konkursförvaltare enligt 43 §, skall han uppdraga åt lämplig person att taga vård om boet intill dess förvaltare varder av ojävig domare utsedd.

216 §

Varder konkursansökning, som gjorts av borgenär, ej bifallen och befinnes borgenären hava, då han ingav ansökningen, saknat skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, vare borgenären pliktig att, om gäldenären det yrkar, ersätta den skada, som skäligen må anses hava tillskyndats gäldenären genom ansökningen och dess handläggning.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

2. Har ansökan om gäldenärs försättande i konkurs gjorts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser. De nya bestämmelserna i 21, 22, 27—40 c, 97, 100, 100 a, 121—121 a och 133—136 §§ skall dock tillämpas, om konkursbeslutet meddelats efter ikraftträdandet.

3. I fråga om rättshandling eller åtgärd som ägt rum före lagens

⁴¹ Senaste lydelse 1971: 498.

ikraftträdande får 28—38 § § i sin äldre lydelse åberopas, om det medför frihet från återvinning.

I fråga om fordran på lön eller arvode som avser tiden före lagens ikraftträdande får 100 a § i sin äldre lydelse åberopas, om det medför att fordringen kan göras gällande i konkursen.

I fråga om rätt till kvittning under konkurs får 121 § i sin äldre lydelse åberopas, om borgenären ägt kvitta enligt den bestämmelsen och fordringarna stod mot varandra vid lagens ikraftträdande.

Har fordran, för vilken flera är solidariskt betalningsansvariga, helt eller delvis betalats före ikraftträdandet, skall i fråga om verkan av betalningen äldre bestämmelser gälla i stället för de nya reglerna i 133, 134 b och 135 § §.

Bestämmelserna i 134 a § skall ej tillämpas, om säkerhet ställts före ikraftträdandet eller fordringarna stod mot varandra vid ikraftträdandet.

4. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift som ersatts genom bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

2 Förslag till

Lag om ändring i ärvdabalken

Härigenom förordnas att i ärvdabalken skall införas två nya paragrafer, 7 kap. 7 § och 14 kap. 6 §, av nedan angivna lydelse.

7 kap.

7 §

Bröstarvinges rätt enligt detta kapitel att påkalla jämkning av testamente eller gåva övergår ej till hans borgenärer.

14 kap.

6 §

Arvinges rätt att väcka talan om klander av testamente övergår ej till hans borgenärer.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

De nya bestämmelserna skall ej tillämpas, när arvinge försatts i konkurs genom beslut som meddelats före lagens ikraftträdande.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område

Härigenom förordnas att 23 § lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område skall ha nedan angiven lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 §

Varder fullmaktsgivarens egen-
dom avträdd till konkurs, äge
tredje man icke å rättshandling, som
fullmäktigen företager, grunda nå-
gon rätt av beskaffenhet att kunna
göras gällande i konkursen.

Varder fullmaktsgivarens egen-
dom avträdd till konkurs, har
rättshandling, som fullmäktigen fö-
retager, icke större verkan mot kon-
kursboet än den skulle haft, om full-
maktsgivaren själv företagit den. Är
fullmakten sådan som avses i 18 §,
kan rättshandlingen ej göras gäll-
ande mot boet, om fullmäktigen
ägte eller bort äga kännedom om
konkursen när han företog rätts-
handlingen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande

Härigenom förordnas att 47 och 55 §§ lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

I händelse av kommittentens eller kommissionärens konkurs skall kommissionärens uppdrag anses förfallet den dag offentlig stämning å borgenärerna utfärdades.

Föreslagen lydelse

47 §

Försättes kommittenten eller kommissionären i konkurs, skall kommissionärens uppdrag anses förfallet. Utan hinder av kommittentens konkurs får dock kommissionären göra uppdraget gällande för tiden intill utgången av dagen efter den då kungörelse om konkursbeslutet var införd i Post- och Inrikes Tidningar, om han ej tidigare ägde eller bort äga kännedom om konkursen.

55 §

Utan hinder därav att kommissionärens uppdrag återkallats eller av annan anledning upphört och att han förty icke är berättigad att förfoga över gods, som av honom innehaves för kommittentens räkning, skall, där han ändock säljer eller annorledes förfogar över sådant gods, förfogandet gälla till förmån för tredje man, som vid sitt förvärv varken ägde eller bort äga kännedom om att uppdraget upphört och att i följd därav förfogandet var oberättigat. *Skedde förfogandet efter det kommissionärens uppdrag förfallit i följd av hans eller kommittentens konkurs, må tredje man ej åberopa, att han saknade kännedom om konkursen.*

Utan hinder därav att kommissionärens uppdrag återkallats eller av annan anledning upphört och att han förty icke är berättigad att förfoga över gods, som av honom innehaves för kommittentens räkning, skall, där han ändock säljer eller annorledes förfogar över sådant gods, förfogandet gälla till förmån för tredje man, som vid sitt förvärv varken ägde eller bort äga kännedom om att uppdraget upphört och att i följd därav förfogandet var oberättigat.

Om kommissionärens uppdrag förfallit till följd av kommittentens konkurs, skall dock rättshandling som kommissionären företager icke på grund av bestämmelsen i första stycket ha större verkan mot konkursboet än den skulle haft, om kommittenten själv företagit den. Har uppdraget förfallit därför att kommissionären försatts i konkurs, äger tredje man ej åberopa bristande

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

*kännedom om konkursen i vidare
mån än han kunnat göra, om godset
tillhört kommissionären.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

5 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal**

Härigenom förordnas att 117 § lagen (1927:77) om försäkringsavtal skall ha nedan angiven lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*117 §¹

Försättes försäkringstagaren i konkurs efter ansökan, som gjorts innan tio år förflutit från försäkringsavtalets ingående, och har han under de tre senaste åren före konkursansökningen eller senare till betalning av premie för försäkring, som enligt 116 § ej kan göras till föremål för utmätning, använt belopp, som vid den tid, då betalningen skedde, ej stod i skäligt förhållande till hans villkor, äge konkursboet hos försäkringsgivaren utkräva vad sålunda för mycket erlagts, i den mån tillgodohavandet hos denne därtill förslår. Har ej försäkringstagaren lämnat konkursboet samtycke till beloppets utkrävande, åligger det konkursboet att för prövning av dess rätt inom sex månader från första borgenärs-sammanträdet instämma försäkringstagaren.

Har konkurs föregåtts av förordnande av god man enligt ackordslagen (1970:847)) och har konkursansökningen gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord

Försättes försäkringstagaren i konkurs efter ansökan, som gjorts innan tio år förflutit från försäkringsavtalets ingående, och har han under de tre senaste åren före konkursansökningen eller senare till betalning av premie för försäkring, som enligt 116 § ej kan göras till föremål för utmätning, använt belopp, som vid den tid, då betalningen skedde, ej stod i skäligt förhållande till hans villkor, äge konkursboet hos försäkringsgivaren utkräva vad sålunda för mycket erlagts, i den mån tillgodohavandet hos denne därtill förslår. Har ej försäkringstagaren lämnat konkursboet samtycke till beloppets utkrävande, åligger det konkursboet att för prövning av dess rätt väcka talan mot försäkringstagaren. Beträffande sådan talan äga bestämmelserna i 40 b § konkurslagen (1921:225) motsvarande tillämpning.

Har konkurs föregåtts av förordnande av god man enligt ackordslagen (1970:847) eller förordnande av boutredningsman, skall vad som enligt första stycket gäller om tiden för konkursansökningen avse den i 29 § konkurslagen för så-

¹ Senaste lydelse 1970:854

Nuvarande lydelse

följt, ackordsfrågan avgjordes, skall vad som i första stycket sägs om konkursansökningen i stället gälla ansökningen om förordnande av god man.

Föreslagen lydelse

dant fall angivna fristdagen.

Bestämmelserna i första och andra styckena om konkurs äga motsvarande tillämpning om i stället offentligt ackord fastställts. I fråga om talan med anledning av ackordsförhandling äga 17 och 18 §§ ackordslagen (1970:847) motsvarande tillämpning.

Ej må krav, varom nu är sagt, göras gällande till förfång för förmånstagar vars insättande jämlikt 102 § ej må återkallas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

Äldre bestämmelser gäller fortfarande om konkurs beslutats eller offentligt ackord fastställts före lagens ikraftträdande. I fråga om premiebetalning som ägt rum före denna tidpunkt får äldre bestämmelser åberopas om det medför att betalningen ej får utkrävas.

6 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1936:81) om skuldebrev

Härigenom förordnas att 14 och 19 §§ lagen (1936:81) om skuldebrev skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

14 §

Har skuldebrev som är ställt till innehavaren blivit av någon som hade det i händer överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan att överlåtaren ej var rätte borgenären eller behörig att å dennes vägnar förfoga över skuldebrevet, vare nye innehavaren ändock ansedd för rätt borgenär, utan så är att han visste att den andre ej ägde överlåta handlingen, eller han åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas.

Har skuldebrev som är ställt till innehavaren blivit av någon som hade det i händer överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan att överlåtaren *var i konkurs eller att han* ej var rätte borgenären eller behörig att å dennes vägnar förfoga över skuldebrevet, vare nye innehavaren ändock ansedd för rätt borgenär, utan så är att han visste att den andre ej ägde överlåta handlingen, eller han åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas.

I fråga om skuldebrev till viss man eller order vare lag samma, där överlåtelsen var verkställd av den som enligt 13 § skulle förmodas äga rätt att göra fordringen gällande, eller av någon som skäligen kunde hållas för denne eller antagas vara berättigad att handla å hans vägnar. Huruvida tidigare överlåtelse är äkta och i övrigt giltig, vare förvärvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

19 §

Har skuldebrev som är ställt till innehavaren infriats hos den som hade det i besittning, och visar sig sedan att han icke var rätte borgenären eller behörig att å dennes vägnar uppbära beloppet, vare betalningen ändock gill, utan så är att gäldenären visste att beloppet kom i orätta händer eller åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäli- gen bort iakttagas.

Har skuldebrev som är ställt till innehavaren infriats hos den som hade det i besittning, och visar sig sedan att han *var i konkurs eller att han* icke var rätte borgenären eller behörig att å dennes vägnar uppbära beloppet, vare betalningen ändock gill, utan så är att gäldenären visste att beloppet kom i orätta händer el- ler åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas.

I fråga om skuldebrev till viss man eller order vare lag samma, där betalningen uppbars av den som enligt 13 § skulle förmodas äga rätt att göra fordringen gällande, eller av någon som skäligen kunde hållas för denne eller antagas vara berättigad att handla å hans vägnar. Huruvida överlåtelse som åberopas av innehavaren är äkta och i övrigt giltig, vare gäldenären ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

De nya reglerna tillämpas även beträffande skuldebrev som tillkommit före ikraftträdandet, om rättshandling som avses i 14 eller 19 § företagits efter nämnda tidpunkt.

7 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag**

Härigenom förordnas att 36 § 1 mom. lagen (1944:705) om aktiebolag skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

36 §

1 mom. Har aktiebrev, som är ställt till innehavaren, blivit av någon, som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan, att överlåta- ren ej var rätte aktieägaren eller be- hörig att å dennes vägnar förfoga över aktiebrevet, äge nye innehava- ren ändock företråde till aktien, utan så är att han visste, att den

1 mom. Har aktiebrev, som är ställt till innehavaren, blivit av nå- gon, som hade det i händer, överlå- tet och kommit i förvärvarens be- sittning; finnes sedan, att överlåta- ren *var i konkurs eller att han* ej var rätte aktieägaren eller behörig att å dennes vägnar förfoga över aktie- brevet, äge nye innehavaren ändock företråde till aktien, utan så är att

Nuvarande lydelse

andre ej ägde överlåta handlingen, eller han åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäli- gen bort iakttagas.

Föreslagen lydelse

han visste, att den andre ej ägde överlåta handlingen, eller han åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäli- gen bort iakttagas.

I fråga om aktiebrev till viss man vare lag samma, där den som verkställde överlåtelsen kunde till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser till viss man eller in blanco, eller han skäli- gen kunde hållas för den, å vilken aktiebrevet var ställt eller senast överlåtet, eller antagas vara berättigad att handla å dennes vägnar. Huruvida tidigare överlåtelse är äkta och i övrigt giltig, vare förvärvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

Vad nu är sagt om överlåtelse av aktiebrev gälle ock i fråga om pantsätt- ning av dylik handling.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

De nya reglerna tillämpas även beträffande tidigare utgivna aktiebrev och bevis som avses i 36 § 4 mom., om överlåtelse eller pantsättning skett efter nämnda tidpunkt.

8 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1948:433) om försäkringsrörelse

Härigenom förordnas att 32 § 1 och 3 mom. lagen (1948:433) om för- säkringsrörelse skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

32 §

1 mom. Har aktiebrev blivit av någon, som hade det i händer, över- låtet och kommit i förvärvarens be- sittning; finnes sedan, att den som verkställde överlåtelsen ej var rätte aktieägaren eller behörig att å den- nes vägnar förfoga över aktiebrev- et, äge nye innehavaren ändock företräde till aktien, där han var i god tro och överlåtare kunde till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fort- gående skriftliga överlåtelser till viss man eller in blanco.

1 mom. Har aktiebrev blivit av någon, som hade det i händer, över- låtet och kommit i förvärvarens be- sittning; finnes sedan, att den som verkställde överlåtelsen *var i kon- kurs eller att han* ej var rätte aktieä- garen eller behörig att å dennes väg- nar förfoga över aktiebrevet, äge nye innehavaren ändock företräde till aktien, där han var i god tro och överlåtare kunde till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av samman- hängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser till viss man eller in blanco.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Förvärvaren skall anses hava varit i ond tro, ej allenast där han visste, att den, som verkställde överlåtelsen, icke var den, å vilken handlingen var ställd eller senast överlåten, eller berättigad att handla å dennes vägnar, utan ock där han försummat att med skälig omsorg pröva, huruvida så var fallet. Huruvida tidigare överlåtelse är äkta och i övrigt giltig, vare förvärvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

Vad nu är sagt om överlåtelse av aktiebrev gälle ock i fråga om pantsättning av dylik handling.

3 mom. Vad i 1 och 2 mom. är stadgat om aktiebrev skall äga motsvarande tillämpning i fråga om interimisbevis, så ock beträffande teckningsrättsbevis och delbevis, som avses i denna lag, där det är ställt till viss man.

Är teckningsrättsbevis eller delbevis ställt till innehavaren och har det blivit av någon, som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan, att överlåtarens ej var rätte ägaren eller behörig att å dennes vägnar förfoga över beviset, äge nye innehavaren ändock företräde till beviset, utan så är att han visste, att den andre ej ägde överlåta handlingen, eller han åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas. Vad nu är sagt om överlåtelse av teckningsrättsbevis och delbevis, som är ställt till innehavaren, gälle ock beträffande pantsättning av dylikt bevis.

Är teckningsrättsbevis eller delbevis ställt till innehavaren och har det blivit av någon, som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan, att överlåtarens *var i konkurs eller att han* ej var rätte ägaren eller behörig att å dennes vägnar förfoga över beviset, äge nye innehavaren ändock företräde till beviset, utan så är att han visste, att den andre ej ägde överlåta handlingen, eller han åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas. Vad nu är sagt om överlåtelse av teckningsrättsbevis och delbevis, som är ställt till innehavaren, gälle ock beträffande pantsättning av dylikt bevis.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

De nya reglerna tillämpas även beträffande tidigare utgivna aktiebrev och bevis som avses i 32 § 3 mom., om överlåtelse eller pantsättning skett efter nämnda tidpunkt.

9 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1955:183) om bankrörelse

Härigenom förordnas att 24 § lagen (1955: 183) om bankrörelse skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

24 §

Har aktiebrev blivit av någon,

Har aktiebrev blivit av någon,

Nuvarande lydelse

som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärvarens besittning och finnes sedan, att den, som verkställde överlåtelsen, ej var rätte aktieägaren eller behörig att å dennes vägnar förfoga över aktiebrevet, äger nye innehavaren ändock företräde till aktien, där han var i god tro, och överlåtaren kunde till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser till viss man eller in blanco.

Föreslagen lydelse

som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärvarens besittning och finnes sedan, att den, som verkställde överlåtelsen, *var i konkurs eller att han* ej var rätte aktieägaren eller behörig att å dennes vägnar förfoga över aktiebrevet, äger nye innehavaren ändock företräde till aktien, där han var i god tro, och överlåtaren kunde till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser till viss man eller in blanco.

Förvärvaren skall anses hava varit i ond tro, ej allenast där han visste, att den, som verkställde överlåtelsen, icke var den, å vilken handlingen var ställd eller senast överlåten, eller berättigad att handla å dennes vägnar, utan ock där han försummat att med skälig omsorg pröva, huruvida så var fallet. Huruvida tidigare överlåtelse är äkta och i övrigt giltig, är förvärvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

Vad nu är sagt om överlåtelse av aktiebrev gäller ock i fråga om pantsättning av dylik handling.

Har den, som till grund för förvärv av aktiebrev åberopat annat fång än överlåtelse, blivit införd i aktieboken, skall vid senare överlåtelse eller pantsättning av aktiebrevet vad förut i denna paragraf är stadgat äga tillämpning jämväl med avseende å förstnämnda fång.

Överlåtelse eller pantsättning av aktiebrev är ej gällande mot överlåtarens eller pantsättarens borgenärer, med mindre den till vilken överlåtelse eller pantsättning skett fått handlingen i besittning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

De nya reglerna tillämpas även beträffande tidigare utgivet aktiebrev, om överlåtelse eller pantsättning skett efter nämnda tidpunkt.

10 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering

Härigenom förordnas att 23 § lagen (1970: 596) om förenklad aktiehantering skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

23 §

Visar det sig att den som fått utdelning eller handling enligt 22 § saknade rätt därtill, skall aktiebolaget likväl anses ha fullgjort sin skyldighet.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Vad i första stycket sägs gäller ej om

1. aktiebolaget eller värdepapperscentralen hade kännedom om att utdelningen eller handlingen kom i orätta händer eller åsidosatt den aktsamhet som efter omständigheterna skäligen bort iakttagas,

2. mottagaren var i konkurs eller 2. mottagaren var omyndig.
omyndig.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

11 Förslag till**Lag om ändring i ackordslagen (1970:847)**

Härigenom förordnas att 20 § ackordslagen (1970:847) skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***20 §**

Borgenär som förvärvat sin fordran hos gäldenären innan förhandling om offentligt ackord beslutats får utan hinder av ackord använda fordringen till kvittning mot skuld som han då hade till gäldenären.

Den som hade fordran hos gäldenären när förhandling om offentligt ackord beslutades får, även om fordringen ej är förfallen till betalning, använda den till kvittning mot fordran som gäldenären då hade mot honom. Detta gäller dock ej, om kvittning är utesluten på grund av fordringarnas beskaffenhet eller undantagen enligt vad som sägs nedan.

Den som förvärvat fordran mot gäldenären genom avtal med tredje man inom sextio dagar innan ansökan om förordnande av god man gjordes eller senare har ej rätt till kvittning enligt första stycket, om han vid tiden för avtalet stod i skuld hos gäldenären och hade skälig anledning antaga att gäldenären var på obestånd. Rätt till kvittning har ej heller borgenär som, sedan han erhållit sin fordran, under nämnda tid satt sig i skuld hos gäldenären och därvid hade skälig anledning antaga att gäldenären var på obestånd.

Om fordran mot gäldenären förvärvats genom överlåtelse från tredje man senare än tre månader före ansökningen om förordnande av god man eller, såvitt angår dödsbo, före ansökan om boets avträdande till förvaltning av boutredningsman och i det senare fallet ansökningen om förordnande av god man följt inom tre månader från att boutredningsman förordnats, får den ejanvändas till kvittning mot fordran som gäldenären hade när borgenären förvärvade sin fordran. Detsamma gäller, om fordran mot gäldenären förvär-

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

vats tidigare genom sådant fång och borgenären då hade skälig anledning antaga att gäldenären var på obestånd.

Borgenär, som satt sig i skuld till gäldenären under sådana omständigheter att det är att jämföra med betalning med annat än sedvanliga betalningsmedel, får ej kvitta, i den mån sådan betalning hade kunnat bli föremål för återvinning.

Fordran på ersättning vilken tillkommer borgensman eller annan med anledning av förpliktelse som han infriat (regressfordran) anses vid tillämpning av vad som sägs ovan ha förvärvat när hans förpliktelse grundades.

Överlåter gäldenären, sedan förhandling om offentligt ackord beslutats, fordran så att borgenär därigenom förlorar rätt till kvittning, skall han gottgöra borgenären därför.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

Har förhandling om offentligt ackord beslutats före lagens ikraftträdande, tillämpas äldre bestämmelser. Äldre bestämmelser får också åberopas, om borgenären ägt kvitta enligt dessa bestämmelser och fordringarna stod mot varandra vid lagens ikraftträdande.

12 Förslag till

Lag om ändring i aktiefondslagen (1974:931)

Härigenom förordnas att 33 § aktiefondslagen (1974:931) skall ha nedan angivna lydelse.

33 §

I fråga om fondandelsbevis gäller, om annat ej följer av denna lag, i tillämpliga delar vad i lagen (1936:81) om skuldbrev föreskrives om löpande skuldbrev.

Om utdelningskuponger till fondandelsbevis finns bestämmelser i 24 och 25 §§ lagen om skuldbrev.

Nuvarande lydelse

Utfärdas fondandelsbevis utan utdelningskuponger och innehåller fondbestämmelserna föreskrift att den som i fondbolagets register över innehav av fondandelar är antecknad såsom ägare av fondandel är behörig att uppbära på andelen belöpande utdelning, skall betalning av utdelning till denne anses giltig, även om han saknade rätt till utdelningen. Vad nu sagts gäller dock ej, om fondbolaget hade kännedom om att utdelningen kom i orätta händer eller åsidosatt den aktsamhet som efter omständigheterna skäligen bort iakttagas eller om mottagaren var i konkurs eller omyndig.

Föreslagen lydelse

Utfärdas fondandelsbevis utan utdelningskuponger och innehåller fondbestämmelserna föreskrift att den som i fondbolagets register över innehav av fondandelar är antecknad såsom ägare av fondandel är behörig att uppbära på andelen belöpande utdelning, skall betalning av utdelning till denne anses giltig, även om han saknade rätt till utdelningen. Vad nu sagts gäller dock ej, om fondbolaget hade kännedom om att utdelningen kom i orätta händer eller åsidosatt den aktsamhet som efter omständigheterna skäligen bort iakttagas eller om mottagaren var omyndig.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

**Utdrag av protokollet över justitieärenden hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 13 september 1974.**

Närvarande: Statsråden STRÄNG, JOHANSSON, HOLMQVIST, LUNDKVIST, GEIJER, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, FELDT, SIGURDSEN, GUSTAFSSON, ZACHRISSON, LEIJON, HJELM-WALLÉN.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Geijer, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ändring i konkurslagen (1921:225) m.m.* och anför.

1 Inledning

I sitt arbete på en revision av utsöknings- och konkursrätten har lagberedningen i ett delbetänkande (SOU 1970:75) Utsökningsrätt X¹ lagt fram förslag till revision av den materiella konkursrätten, dvs. främst frågor om förutsättningarna för konkurs, gäldenärens förlust av rådhögheten över sin egendom samt återvinning till konkursbo, och av förfarandet i inledningsskedet av konkurs. De föreslagna ändringarna i konkurslagen (1921:225 — KL) m.fl. författningar torde få fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Beredningen har bedrivit sitt arbete i samråd med särskilda kommittéer i Danmark, Finland och Norge som haft till uppgift att envar inom sitt land lägga fram förslag till ny konkurslagstiftning. Under arbetet har beaktats ett inom de europeiska gemenskaperna (EG) utarbetat preliminärt förslag till konkurskonvention för medlemsstaterna och ett i anslutning härtill

¹Betänkandet är undertecknat av f.d. justitierådet Gösta Walin, ordförande, samt ledamöterna hovrättsrådet Bengt Rydin och numera lagmannen Henry Montgomery. Lagberedningen har vid utarbetandet av betänkandet samrått med sin rådgivande nämnd, i vilken har ingått numera försäkringsdomaren Bert Ahlgren, f.d. riksdagsledamöterna Leif Cassel och Robert Dockered, direktören i Svenska arbetsgivareföreningen Erik Forstadius, förbundsjuristen i Tjänstemännens Centralorganisation Stig Gustafsson, advokaten Gunnar Lindh samt riksdagsledamöterna Lisa Mattsson och Karl-Erik Strömberg. Vidare har deltagit följande särskilt tillkallade sakkunniga, nämligen rådmannen Bernt Krause t.o.m. augusti 1968 och därefter chefsrådmannen Åke Asp, bankdirektören Erik Burling, hypoteksdirektören Bengt Gunnhagen, advokaten Sten Lindskog, justitierådet Lars Welamson, direktören Sven Åvall, advokaten Anders Öhman samt beträffande frågor med civilrättslig anknytning numera justitierådet Henrik Hessler.

framlagt utkast till uniform lag.

Över beredningens förslag har yttranden avgivits av justitiekanslern (JK), Göta hovrätt, hovrätten för Västra Sverige, riksskatteverket (RSV), kommerskollegium, länsstyrelserna i Stockholms, Kalmar, Älvsborgs och västerbottens län, bankinspektionen, försäkringsinspektionen, exekutionsväsendets organisationsnämnd (EON), Föreningen Sveriges tingsrättsdomare (domareföreningen), Föreningen Sveriges kronofogdar, Sveriges advokatsamfunds styrelse (advokatsamfundet), Föreningen mellan ombudsmännen hos Sveriges landshypoteksinstitution, Sveriges grossistförbund, Sveriges industriförbund, Sveriges köpmannaförbund, Lantbrukarnas riksförbund, Svenska företagares riksförbund, Familjeföretagens förening, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges jordbrukskasseförbund, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO) samt avdelningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö av Köpmannaföreningarnas central för ackords- och konkursärenden (ackordscentralen).

Hovrätterna har bifogat yttranden av en del tingsrätter, kommerskollegium yttranden av handelskamrarnas nämnd och Gotlands handelskammare samt länsstyrelserna yttranden av vissa kronofogdemyndigheter.

Industriförbundet, SAF och jordbrukskasseförbundet har var för sig uttalat, att de ansluter sig till vad bankföreningen anfört. Grossistförbundet har meddelat, att förbundet instämmer i de synpunkter som framförts av ackordscentralen.

Under beredningen av lagstiftningsärendet har nordiska överläggningar på departementsnivå ägt rum.

2 Allmänt

2.1 Översikt över gällande bestämmelser

KL kom till år 1921 och ersatte då en äldre konkurslag från år 1862. KL innehåller regler om hur gäldenärs egendom tvångsvis kan tas i anspråk när hans tillgångar inte förslår till att förnöja alla borgenärer.

Regler om *inledandet av konkurs* finns i 1 kap. KL. Gäldenär som finner sig vara på obestånd äger enligt 1 § avträda sin egendom till konkurs. Med obestånd avses att han inte kan rätteligen betala sina skulder. Vidare skall enligt 2 § gäldenär på yrkande av borgenär försättas i konkurs, om han på grund av eget erkännande eller rymning för skuld eller hos honom verkställd utmätning och vad som förekommit med avseende därpå eller på grund av andra inträffade omständigheter måste antas vara på obestånd. Borgenärs rätt att utverka konkurs förutsätter inte att hans fordran är

förfallen till betalning. Enligt 3 § gäller även vissa särskilda konkursgrunder, om gäldenären är 'köpman'. Enligt 193 § KL förstås med köpman var och en som är eller någon del av det sista året före konkursansökningsen varit skyldig att föra handelsböcker. Hit hör även juridiska personer som är bokföringspliktiga. Gäldenär, som är köpman, skall på ansökan av borgenär försättas i konkurs, om han inställt sina betalningar sedan mer än en vecka. Om borgenär genom notarius publicus eller genom två ojäviga personer uppmanat köpman att betala klar och förfallen skuld men denne underlåtit att fullgöra sin betalningsskyldighet under en vecka, skall gäldenären försättas i konkurs, om borgenären yrkar det inom tre veckor från nämnda tids utgång och skulden fortfarande är obetald. Är köpman godkännare av dragen växel eller utställare av egen växel och har växeln i hans närvaro blivit protesterad för bristande betalning, skall han anses ha blivit uppmanad att betala växelskulden.

Borgenär som till säkerhet för sin fordran har panträtt i fast eller lös egendom har enligt 6 § inte rätt att få gäldenären försatt i konkurs, om gäldenären förebringar sådan utredning att den pantsatta egendomen skäligen kan antas räcka till full betalning av fordringen. Med handpanträtt i lös egendom jämsställs enligt 195 § andra stycket i princip också retentionsrätt.

Om gäldenärs konkursansökan tas upp, skall konkursdomaren enligt 11 § första stycket genast försätta honom i konkurs. Motsvarande gäller enligt 13 §, om gäldenären medger borgenärs konkursansökan. I andra fall skall konkursansökan handläggas av rätten. För handläggningen av konkursmål uppställs skilda tidsfrister som skall iakttas av rätten och konkursdomaren. Enligt 19 och 20 §§ skall beslut om konkurs kungöras i allmänna tidningarna och i en eller två ortstidningar. Enligt 18 § får konkursansökan inte återkallas sedan konkurs beslutats.

Enligt 11 § andra stycket skall, om en men inte alla dödsbodelägare gjort konkursansökan beträffande dödsboet, ansökan kungöras och handläggas i särskild ordning. Ett särskilt sammanträde skall hållas till vilket delägare som inte biträtt ansökningen skall kallas. Konkursansökan förfaller om boet inom viss tid avträds till boutredningsmannaförvaltning. Dör gäldenär sedan borgenär gjort konkursansökan gäller enligt 17 § vissa särskilda regler som gör att gäldenärens dödsbo direkt blir motpart i processen.

Sedan konkursbeslut meddelats är *gäldenären* enligt 22 § första stycket *inte berättigad att råda över egendom som hör till konkursboet*. Rättshandlingar som gäldenären företar med avseende på sådan egendom gäller sålunda inte mot boet. Detta är förhållandet även om medkontrahenten är i god tro, dvs. varken kände eller bort känna till konkursen. Huruvida konkursen hunnit kungöras eller ej saknar härvid betydelse.

Frågor om *konkursboets omfattning* behandlas i 2 kap. KL. Enligt 27 § räknas till konkursbo all egendom som tillhörde gäldenären då konkursbeslutet meddelades eller som tillfaller honom under konkursen och som

är av beskaffenhet att kunna utmätas. Vad som ej kan utmätas framgår av civilrättsliga regler och regler i utsökningslagen (1877:31 s. 1, UL). I 27 § ges även särskilda regler om huruvida del av gäldenärs arbetsinkomst m.m. skall tillkomma konkursboet.

Konkurs föregås i regel av en successiv försämring av gäldenärens ekonomiska ställning. Den går enligt sakens natur regelmässigt ut över borgenärerna. Det kan bl.a. befaras att gäldenären under tiden söker göra egendom oåtkomlig för sina borgenärer eller tillgodose dem som är särskilt påträngande. Inom så gott som alla rättssystem har därför vuxit fram mer eller mindre omfattande bestämmelser som under vissa förutsättningar möjliggör återgång (*återvinning*) av rättshandlingar som gäldenären har företagit före konkursutbrottet. Återvinningsinstitutet har fått en ganska detaljerad reglering i 28-40 §§ KL. I paragraferna anges, enligt vad som närmare framgår av det följande, återvinningsfrister för olika fall. Fristerna utgör tidsperioder av viss längd närmast före konkursansökningen. Rättshandlingar som ägt rum mellan ansökningen och konkursbeslutet är också åtkomliga. I 33 § föreskrivs utsträckt tid för återvinning från gäldenärens make, och i 32 a § första stycket föreskrivs beträffande aktiebolags konkurs utsträckt tid för återvinning från aktieägare.

I 28 § ges bestämmelser om återvinning av gåva varav borgenärerna haft märklig skada. Återvinningsfristen är 180 dagar. Samma återvinningsfrist gäller om gäldenären överlämnat medel till pensionsstiftelse och denna därigenom fått överskott på kapital eller om han överlämnat medel till personalstiftelse (28 a §).

Betalning av skuld som inte var förfallen och betalning av skuld med ovanliga betalningsmedel kan enligt 29 § fås att gå åter, om betalningen skett inom 60 dagar före konkursansökningen. Har gäldenären inom den nämnda fristen lämnat pant för skuld vid vars tillkomst sådan säkerhet ej betingats, kan pantsättningen återvinnas. Har borgenär under den angivna tiden sökt inteckning av skuldebrev för fordran vid vars tillkomst sådan säkerhet inte fordrats, är borgenären skyldig att avstå från sin inteckningsrätt. Borgenären kan enligt 29 § undgå återvinning genom att visa att han, när betalningen eller panten mottogs eller inteckningen söktes, saknade skälig anledning anta att gäldenären avsåg att gynna honom framför övriga borgenärer. Sådan bevisning är dock utan betydelse, om borgenären hade skälig anledning anta att gäldenären var på obestånd eller hade kännedom om konkursansökningen.

Betalning av förfallen skuld och överlämnande av pant för skuld, vid vars tillkomst sådan säkerhet avtalats men inte överlämnats, kan enligt 30 § återvinnas, om åtgärden vidtagits inom 30 dagar före konkursansökningen och det visas att borgenären vid mottagandet hade skälig anledning anta att gäldenären var på obestånd eller kännedom om konkursansökningen. Från bestämmelserna om återvinning av betalning gör 36 § vissa undantag i fråga om växel och check.

Betalning eller förmånsrätt som vunnits genom utmätning vilken skett inom 30 dagar före konkursansökningen kan återvinnas enligt 31 §.

Om gäldenären i andra fall än som anges i 28 och 29 §§ inom 60 dagar före konkursansökningen har ingått avtal till skada för borgenärerna, kan detta enligt 32 § gå åter under förutsättning att den med vilken avtalet ingicks hade skälig anledning anta att gäldenären var på obestånd eller kännedom om konkursansökningen. Återgång skall emellertid inte ske, om den andre visar att han varken insåg eller bort inse att avtalet skulle vara till förfång för borgenärerna.

I 33 § andra stycket finns en specialreglering rörande återvinning av avtal m.m. vid dödsbos konkurs.

Enligt 32 a § andra stycket gäller vid aktiebolags konkurs en speciell bestämmelse om återvinning av lön eller arvode från aktieägare, som på grund av sitt aktieinnehav har eller hade ett bestämmande inflytande över bolaget, och från sådan aktieägars make eller avkomling eller avkomlings make. Återvinningsfristen är ett år.

Har gäldenären vid bodelning mellan sig och sin make eller makens arvingar eftergett sin rätt i märklig mån, går bodelningen åter enligt 33 § första stycket, om bodelningshandlingen inte ingetts till rätten tidigare än ett år före konkursansökningen. Motsvarande gäller, om egendom frångått gäldenären till skada för borgenärerna mot att fordran på honom utlagts på hans lott. I det senare fallet står sig dock bodelningen, om gäldenärens medkontrahent visar att han vid bodelningen saknade skälig anledning anta att gäldenären ville gynna honom framför övriga borgenärer och det inte framgår, att han hade skälig anledning anta att gäldenären var på obestånd eller att han hade kännedom om konkursansökningen. Beträffande bodelning i anledning av makes död finns särskilda bestämmelser i 21 kap. 5 § ärvdabalken (ÄB).

I 34 § finns en i förhållande till 28, 28 a, 29, 32, 32 a och 33 §§ subsidiär återvinningsbestämmelse. För återvinning enligt denna paragraf förutsätts, att gäldenären ingått avtal varav kommit skada för borgenärerna, att det var gäldenärens avsikt att åstadkomma sådan skada och att medkontrahenten hade kännedom om gäldenärens avsikt. I fråga om avtal med gäldenärens make gäller ingen särskild återvinningsfrist, men i andra fall är fristen fem år från avtalet.

Återvinning innebär i princip att rättshandlingen i fråga går åter. Regler om därav föranledd återbäring finns i 37 och 38 §§. I princip skall borgenär ställas i samma situation som om betalning inte skett. Om pant var ställd för fordringen men återlämnats på grund av betalning, bör den alltså återställas. På samma sätt bör borgensmans ansvarighet återupplivas.

Enligt 38 § gäller, att om egendom till vilken konkursboet har återvinningsrätt överlåtits till tredje man, boet har samma rätt till återvinning mot denne, om han inte var i god tro vid sin åtkomst av egendomen.

I 39 § meddelas processuella regler om återvinning. Konkursboets

talerätt får utövas såväl av förvaltaren som av enskild borgenär som bevakat fordran i konkursen. Borgenär är dock skyldig att underrätta förvaltaren innan han väcker talan. I annat fall får hans talan inte tas upp till prövning.

Vid sidan av talan om återvinning kan konkursboet föra talan om skadestånd på grund av gäldenärsbrott (jfr 11 kap. brottsbalken, BrB).

I 3 kap. KL finns bestämmelser om *förvaltningen* av konkursbo. Som boets organ fungerar till en början en av konkursdomaren utsedd interimsförvaltare vars viktigaste uppgift är att verkställa uppteckning av gäldenärens bo där så inte redan skett. Bouppteckningen beedigas av gäldenären vid det första borgenärssammanträdet inför konkursdomaren. Borgenärerna väljer vid detta sammanträde förvaltare, i normala fall endast en. I vissa fall såsom då konkursdomaren finner den valde obehörig eller olämplig skall emellertid konkursdomaren utse förvaltare. Under hela konkursen övervakas förvaltningen av en utav konkursdomaren utsedd rättens ombudsman, som dessutom i viss utsträckning deltar i förvaltningsfrågornas avgörande.

I fråga om *betalningsordningen* i konkurs gäller i grova drag att boet i första hand skall betala konkurskostnader och s.k. massagäld, dvs. skulder vilka boet som sådant ådragit sig. Därefter skall betalning utgå till förmånsberättigade borgenärer. Beträffande förhållandet mellan de förmånsberättigade borgenärerna inbördes finns bestämmelser i förmånsrättslagen (1970:979). Borgenärer som inte har förmånsrätt och sålunda är oprioriterade får betalt först sedan de förmånsberättigade fått sitt. Varje oprioriterad borgenär skall därvid få betalt i förhållande till beloppet av sin fordran. Vissa fordringar kan vara efterställda. Detta är särskilt fallet med vissa straffrättsliga anspråk. Vissa anspråk t.ex. på grund av gåvoutfästelse får över huvud inte konkurrera med borgenärerna.

I konkurs får enligt 100 § KL inte göras gällande andra fordringar än de som uppkommit före konkursbeslutet. Borgenär, som vill i konkurs göra gällande sin fordran har att hos konkursdomaren skriftligen bevaka fordringen inom viss utsatt tid och därvid ange eventuell förmånsrätt han önskar för fordringen. Härom handlar 5 kap. KL. Utan bevakning kan betalning i konkurs erhållas av den som har pant- eller retentionsrätt i viss till konkursboet hörande egendom och som vill hålla sig endast till denna. Bevakning behövs inte heller av den som vill använda sin fordran till kvittning. Efter bevakningstidens utgång granskas bevakningarna av förvaltaren i konkursen. Anmärkning får framställas — utom av förvaltaren — av borgenär som bevakat fordran i konkursen och av gäldenären. Framställs ej anmärkning får borgenären den betalnings- och förmånsrätt han yrkat. De tvistefrågor som kan ha uppkommit genom anmärkning handläggs vid sammanträde inför rättens ombudsman. Kvarstående tvistefrågor hänskjuts till rätten.

Särskilda bestämmelser om *kvittning* i konkurs finns i 121 §. Regleringen

tar endast sikte på konkursborgenärs rätt att kvitta. Enligt huvudregeln får borgenär, som förvärvat sin fordran hos gäldenären före konkursbeslutet, använda fordringen till kvittning mot skuld till gäldenären som åvilade honom vid samma tid. Borgenärs rätt att kvitta omfattar hela beloppet av hans fordran och inte bara utdelningsprocenten. När borgenär begagnar suspensivt villkorad fordran till kvittning, skall borgenären först fullgöra sin förbindelse men äger senare återfå kvittningsbeloppet om han före konkursens avslutande visar att villkoret uppfyllts. Gäller fordringen borgensmans eller medgäldenärs regressanspråk skall det belopp som tillkommer borgenären avsättas för att återbetalas om villkoret uppfylls senare. Två undantag gäller för kvittningsrätten. Borgenär, som inom 60 dagar före konkursansökningen eller därefter förvärvat fordran mot gäldenären efter avtal med annan, har inte rätt att kvitta om han vid tiden för avtalet stod i skuld till gäldenären och hade skälig anledning anta att denne var på obestånd eller kännedom om konkursansökningen. Inte heller föreligger kvittningsrätt om borgenären sedan han fått sin fordran under nyssnämnd tid satt sig i skuld till gäldenären och därvid hade skälig anledning anta att denne var på obestånd eller kännedom om konkursansökningen.

Bestämmelser om *utdelning* till borgenärerna finns i 6 kap. KL. Konkurs avslutas vanligen genom att förslag till slututdelning kungörs (146 § KL). Konkursen kan avslutas på detta sätt även om vissa tvister kvarstår eller någon ytterligare tillgång sedermera kan uppkomma för boet. Konkurs kan emellertid avslutas även genom ackord som gäldenären och borgenärerna på visst sätt förenar sig om. Bestämmelser om ackord i konkurs finns i 7 kap. KL. Där behandlas även möjligheten att träffa förlikning under konkurs mellan gäldenären och borgenärerna.

När någon av flera *solidariskt ansvariga* går i konkurs uppkommer särskilda problem. Solidariskt betalningsansvar föreligger, när två eller flera svarar en för alla och alla för en och fordringens hela belopp sålunda kan utkrävas av envar betalningsskyldig. När i det följande talas om solidariskt ansvarig gäldenär avses även solidariskt ansvarig borgensman.

Regler om solidariskt betalningsansvar i konkurs finns i 133-135 §§ KL. Reglerna utgår från principen att en borgenär inte har rätt att bevaka eller få utdelning för större fordran än som tillkommer honom efter avdrag för eventuella avbetalningar. Av 133 § framgår emellertid att borgenären får bevaka och erhålla utdelning för sin fordran utan avdrag för avbetalning, om denna influtit genom utdelning eller ackord i konkurs eller genom ackord vid offentlig ackordsförhandling utan konkurs eller om någon medansvarig gjort avbetalning på fordringen efter det att konkursbeslutet meddelats i den aktuella konkursen. Givetvis får dock borgenären inte uppbära mer än vad som svarar mot hans fordran. Om borgenären får utdelning i flera konkurser, fördelas eventuellt överskott mellan konkursmassorna.

Om solidariskt ansvarig gäldenär försatts i konkurs och någon annan av de ansvariga efter konkursbeslutet har infriat fordringen hos borgenären, har enligt 134 § den betalande för sin fordran rätt till utdelning på samma belopp som borgenären hade fått bevaka i konkursen, om denne inte erhållit betalning. I 135 § regleras det fallet att någon av flera solidariskt ansvariga gäldenärer kommit i konkurs och fordringen bevakats av både borgenären och någon av de medansvariga. Utdelningen skall i detta fall beräknas gemensamt för dem. Av den utdelning som utgår skall först borgenären få vad som behövs för full täckning av hans fordran. Återstoden tillkommer den medbevakande i den mån han har regressfordran.

En särskild paragraf (136 §) innehåller regler om behandlingen i utdelningshänseende av fordran, som är beroende av sådant villkor att borgenären inte har rätt att få ut fordringsbeloppet såvida inte viss omständighet inträffar (suspensivt villkorad fordran). Ett exempel på en sådan fordran är just en medgäldenärs regressfordran. Sådan fordran men inte annan suspensivt villkorad fordran skall beaktas vid slututdelning i konkursen.

Om tillgångarna i konkurs inte kan antas förslå till konkurskostnaderna tillämpas ett enklare konkursförfarande (s.k. *fattigkonkurs*). Bestämmelserna om fattigkonkurs finns i 9 kap. KL. Konkursdomaren förordnar en god man att taga vård om gäldenärens bo och förrätta bouppteckning samt kallar därefter gäldenären att beediga bouppteckningen. Om tillgångar därvid inte framkommit avskrivs i allmänhet konkursen. Borgenär kan dock om han åtar sig ansvaret för konkurskostnaderna få konkursen handlagd i vanlig ordning.

Vid sidan av konkurs, som alltså som nämnts inrymmer regler om *ackord*, finns möjligheter att åstadkomma ackord genom förfarande enligt ackordslagen (1970:847). Ackord är inte en exekutionsform utan går tvärtom ut på att rädda gäldenären från konkurs. Ett pågående ackordsförfarande utgör i allmänhet hinder mot konkurs. Å andra sidan tillbakaräknar KL vissa frister för det fall att ett inlett ackordsförfarande misslyckas. Borgenärerna skall också inbördes behandlas enligt delvis samma principer som vid konkurs. Åtskilliga bestämmelser i KL är tillämpliga på ackordsförfarandet, bl.a. återvinningsreglerna.

För betalning av arbetstagares fordran hos arbetsgivare som försatts i konkurs svarar staten enligt lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs. Betalning enligt garantin anknyter till utformningen av arbetstagares förmånsrätt.

2.2 Konkurslagarna i övriga nordiska länder

Konkurslagstiftningen i övriga nordiska länder är äldre än den svenska. Sålunda tillkom den danska konkurslagen år 1872, den finska konkursstadgan år 1868 och den norska konkurslagen år 1863.

De nordiska konkurslagarna tillkom utan egentligt nordiskt lagsamarbete av det slag som senare blev vanligt inom civilrättens område. Konkursrätten är därför väsentligt olika i de nordiska länderna. Detta gäller bl.a. i fråga om de myndigheter och organ som är verksamma i konkurs.

I beredningens betänkande finns redogörelser för innehållet i de övriga nordiska ländernas lagstiftning. Inledande av konkurs behandlas på s. 58-60, återvinning till konkursbo på s. 118-122, kvittning under konkurs på s. 185-186 och solidariska skuldförhållanden på s. 196-197.

En närmare redogörelse för ackords- och konkurslagstiftning i norsk rätt är intagen i det norska betänkandet Gjeldsforhandling og konkurs (NOU 1972:20) s. 15-20. En närmare redogörelse för innehållet i dansk rätt återfinns i det danska betänkandet Konkurs og tvangsakkord (Betaenkning nr 606 år 1971) s. 33-36.

2.3 Internationellt samarbete på konkursrättens område

Lagberedningen lämnar inledningsvis en redogörelse för det nordiska samarbete på konkursrättens område som har pågått sedan början av 1960-talet. Beredningen framhåller att det i Danmark, Finland och Norge gällt att göra en genomgripande reform av hela konkurslagstiftningen, medan reformönskemålen varit mindre omfattande och framträdande i Sverige. På grund av önskemålen från dansk, finsk och norsk sida har det enligt beredningen varit nödvändigt att förutsättningslöst ta upp de ämnen som ansetts ägnade för nordiskt samarbete till ny reglering.

Lagberedningen framhåller att de nordiska kommitterade inte ansett det framkomligt att söka åstadkomma en gemensam reglering beträffande såväl själva förfarandet som den materiella konkursrätten. De kommitterade har ansett, att samarbetet på konkursrättens område bör väsentligen begränsas till den materiella konkursrätten, som relativt länge stått på programmet för nordiskt lagsamarbete. De nordiska överläggningarna har gällt konkursgrunderna, konkursgäldenärens rådighet över sin egendom (legitimation), konkursboets omfattning, återvinning, kvittning och solidariska skuldförhållanden. Även konkursforum har diskuterats men inte föranlett något förslag från svensk sida. Samarbetet har även omfattat ackordslagstiftningen och förmånsrättsordningen, i vilka delar beredningen lagt fram särskilda förslag som redan föranlett lagstiftning.

Också frågor som rör den internationella räckvidden av konkurs har behandlats i det nordiska samarbetet. På det nordiska planet finns sedan år 1933 en särskild konvention i ämnet. I denna fastslås den s.k. universalitetsprincipen, vilken innebär att konkursen omfattar såväl gäldenärens egendom i hemvistlandet som hans egendom i annat nordiskt land. I konventionen, vilken transformerats till svensk rätt genom lagen (1934:67) med bestämmelser om konkurs, som omfattar egendom i Danmark,

Finland, Island eller Norge m.fl. lagar, ges i övrigt bl.a. regler om att lagen i det land där egendomen finns skall tillämpas i vissa frågor, t.ex. frågor om särskild förmånsrätt. Konventionen upptar bara i mindre utsträckning bestämmelser av materiell natur eller om själva konkursförfarandet. Beredningen påpekar att man vid de nordiska överläggningarna förutsatt att konventionen skall revideras.

Frågor som rör den internationella räckvidden av konkurs har uppmärksamats också inom de europeiska gemenskaperna (EG). Som ett led i de förhandlingar, vilka enligt Romfördraget skall föras mellan EG-staterna, har sedan år 1960 pågått ett omfattande arbete med att söka få till stånd en ökad enhetlighet och allmängiltighet beträffande konkurser, som inträffar i någon EG-stat. Arbetet har i maj 1971 resulterat i ett förslag till EG-konvention och en därtill hörande uniform lag. Förslaget har efter remissbehandling varit föremål för ytterligare bearbetning med början under sommaren 1973. De stater som på senare tid anslutit sig till EG (Danmark, Irland och Storbritannien) har tagit aktiv del i konventionsarbetet först under hösten 1973. Även andra stater än de som ingår i EG torde kunna få ansluta sig till konventionen. Det lär emellertid dröja ännu några år innan konventionen kan ratificeras.

Det föreslagna EG-systemet är mer ingripande än den nordiska konkurskonventionen. EG-systemet innehåller nämligen åtskilliga bestämmelser av materiell natur, t.ex. rörande återvinning. De materiella frågor, som man funnit böra regleras enhetligt, är upptagna i en uniform lag, vars bestämmelser, med de undantag varje stat kan få godkända, skall införas som intern lag i de fördragsslutande staterna.

Förslaget till EG-konvention bygger på universalitetsprincipen. Konkurs eller liknande förfarande i ett av länderna sträcker sålunda sina verkningar till de övriga konventionsstaterna och utgör hinder mot ett motsvarande förfarande i dem. I regel avbryts också utan vidare special-exekution utom konkurslandet. Kravet på enhetlighet har påkallat regler om vilken stat som i första hand skall vara behörig att uppta konkursansökan. Här ges företräde åt det land i vilket huvudorten för gäldenärens affärsverksamhet är belägen.

Konkurslandets lag reglerar konkursförfarandet och i princip även konkursens verkningar, när dessa inte särskilt fastlagts i konventionen. Krav mot boet provas av konkurslandets domstolar. Undantag gäller dock beträffande vissa slags fordringar för vilka det finns en särskild ordning för prövning, nämligen skattefordringar, fordringar på sociala avgifter samt fordringar på grund av arbetsavtal. I fråga om förmånsrätt har universalitetsprincipen i allt väsentligt fått vika för territorialitetsprincipen. I princip gäller beslut inom konventionens ram, vilka meddelats i ett av länderna, utan vidare i de andra och verkställs i dem som om de fattats där. Ett undantag görs dock för sådant beslut som strider mot ordre public.

Den uniforma lagen upptar regler bl.a. om utsträckande av juridisk

persons konkurs till de bestämmande i den juridiska personen, om försäljning under äganderättsförbehåll samt om återvinning och kvittning. Till sina huvuddrag uppvisar EG-reglerna åtskilliga likheter med vad som gäller enligt KL. När det gäller enskildheter i utformningen är skillnaderna däremot djupgående och omfattande.

En närmare redogörelse för EG-bestämmelserna finns i Svensk Jurist-tidning 1971 s. 380 och Ugeskrift for Retsvaesen 1972 s. 169.

2.4 Vissa allmänna uttalanden av lagberedningen rörande reformens inriktning

Lagberedningen framhåller att det ansetts alltför vanskligt att i det nordiska samarbetet bygga endast på det preliminära förslag till EG-konvention med tillhörande uniform lag som blivit tillgängligt under beredningens arbete. Å andra sidan är det enligt beredningen givetvis tveksamt om inte EG-förslagets framläggande och fortsatta behandling bör avvaktas innan de nordiska länderna genomför några mera omfattande ändringar i ämnen som berörs av förslaget, kanske i synnerhet beträffande återvinning. De danska, finska och norska kommitterade har emellertid varit inställda på att lägga fram resultatet av det pågående reformarbetet utan hinder av det blivande EG-systemet. Därför torde det, menar beredningen, vara lämpligt att även svenska förslag på grundval av det nordiska samarbetet läggs fram. Detta anser beredningen också bäst överensstämma med vad som framhållits i en rapport den 17 juli 1969 från den nordiska ämbetsmannakommittén angående ett vidgat nordiskt ekonomiskt samarbete. Beredningen understryker emellertid angelägenheten av att EG-förslagets vidare öden uppmärksammas vid behandlingen av beredningens förslag.

Beredningen redovisar i olika avsnitt resultatet av det nordiska samarbete som ägt rum beträffande den materiella konkursrätten och de förslag till ändringar i KL som utarbetats. Beredningen föreslår dessutom vissa därmed sammanhängande ändringar i bl.a. en del centrala förmögenhetsrättsliga författningar. De olika avsnitten i beredningens förslag rör a) inledandet av konkurs, konkursgrunderna, gäldenärens legitimation och vissa andra frågor, b) egendom som ingår i konkurs samt återvinning till konkursbo, c) kvittning under konkurs, solidariska skuldförhållanden och vissa andra ändringar i KL, d) övergångsbestämmelser till KL-förslaget jämte följdändringar i ackordslagstiftningen och vissa andra lagar samt e) ändringar i vissa förmögenhetsrättsliga lagar. Beredningens närmare motiv för sitt förslag redovisas i avsnitt 3-8.

Såvitt gäller KL har beredningen ansett lämpligt att utom den materiella konkursrätten även ta upp vissa processuella spörsmål som rör inledandet av konkurs. Beredningen nämner att några av dessa frågor behandlats under de nordiska överläggningarna. Beredningen har inte eftersträvat

någon fullständig reform när det gäller inledande av konkurs. Beredningen påpekar bl.a. att konkursfrågor enligt KL i stor utsträckning handläggs av konkursdomaren. Denna ordning är en kvarleva från den äldre rättsgångsbalkens tid. Numera borde man endast tala om 'rätten', även när domaren är behörig att besluta ensam. Beredningen har dock behållit det nuvarande uttryckssättet, eftersom den föreslagna revisionen endast rör en mindre del av KL.

Beredningen framhåller att en del bestämmelser i KL rör detaljer som lika väl kunde regleras i administrativ ordning, trots att det kan vara ganska svårt att skilja ut sådana som tveklöst bör hänföras dit. Det måste emellertid beaktas att beredningens förslag inte gäller en helt ny lag utan i huvudsak endast revision av 1 och 2 kap. KL. Med hänsyn till sambandet med övrig delar av KL har beredningen funnit det nödvändigt att låta en del bestämmelser stå kvar i KL, trots att de i och för sig kanske lika väl kunde föras över till en administrativ författning. I vissa fall är det f.ö. ett önskemål, att alla regler om vad som i en viss situation skall företas finns samlade i KL. Beredningens förslag i nu förevarande avseende innebär att ur KL utesluts en del föreskrifter av klart administrativ karaktär som rör konkursdomarens expeditionella åligganden, främst bestämmelser om skyldighet för konkursdomaren att underrätta andra myndigheter. Bestämmelser härom föreslås i stället utfärdade av Kungl. Maj:t.

2.5 Lagberedningens förslag i sammanfattning

Lagberedningen har reviderat hela 1 kap. KL (1-26 §§). Där behandlas i första hand konkursgrunderna. Liksom f.n. skall insolvens vara allmän konkursgrund (1 §). Med insolvens avses, att gäldenären inte kan rätteligen betala sina skulder, om hans oförmåga inte är endast tillfällig. Insolvensen får enligt förslaget i princip styrkas på vilket sätt som helst. Med tanke bl.a. på företag med stridiga intressen och eventuell möjlighet att missbruka konkurs för skatteflykt skall enligt förslaget viss prövning av insolvensfrågan ske även när gäldenär själv gjort konkursansökan eller medgett borgenärs ansökan (3 § första stycket). Uppgift av gäldenären att han är insolvent skall sålunda inte utan vidare godtas, om särskilda skäl föranleder till annat. I övrigt uppställer förslaget hjälpregler i form av vissa presumtioner om insolvens, vilka dock får motbevisas (3 § andra och tredje styckena). Förslaget innehåller också ändrade regler angående möjligheten för gäldenären eller tredje man att hindra konkurs genom att ställa eller erbjuda säkerhet för borgenärs fordran (4 §).

Beträffande det inledande skedet ges i förslaget också regler för det fallet att flera konkursansökningar mot samma gäldenär inkommer (17 §). Om någon av dem bifalls, skall beträffande frågor som är beroende av tiden för konkursansökan under vissa förutsättningar anses som om konkursbeslutet grundats på den först inkomna ansökningen. Bestäm-

melserna har betydelse bl.a. för beräkning av återvinningsfristerna.

Beträffande dödsbo föreslås att, om konkursansökan gjorts av dödsbodelägare men inte biträtts av samtliga delägare, den i stället skall gälla som ansökan om boets avträdande till förvaltning av boutredningsman (2 §).

Enligt gällande lag får konkursansökan inte återkallas sedan konkurs beslutats. Detta förbud har i förslaget modifierats så att beslut som grundats på gäldenärens egen ansökan eller hans medgivande kan hävas, om han i högre rätt fullföljer talan mot beslutet och styrker att han är solvent (18 §).

Under vissa förutsättningar skall enligt förslaget konkurs kunna flyttas från en domstol till en annan (6 § andra stycket).

Liksom f.n. förlorar gäldenären enligt förslaget rådigheten över sin egendom (legitimation) genom konkursbeslutet (21 § första stycket). Borgenär skall emellertid vid behov kunna utverka skingringsförbud i avvaktan på konkursbeslutet (14 §). Beträffande rättshandling som gäldenären företar efter konkursbeslutet föreslås visst godtrosskydd för tredje man/medkontrahenten (21 § andra och tredje styckena). Rättshandling som företas under tiden till dess konkursbeslutet kungjorts skall sålunda i princip kunna göras gällande mot boet, om den som åberopar rättshandlingen var i god tro. För tiden efter kungörandet skall den som i god tro infriat förpliktelse mot gäldenären åtnjuta visst skydd. Likaså skall godtroende som förlitat sig på uppsägning eller annan dylik rättshandling skyddas.

Bestämmelserna i 2 kap. KL om återvinning i konkurs har överlag omarbetats (28-40 §§). Härvid har möjligheterna till återvinning vidgats avsevärt jämfört med gällande rätt. Sålunda har återvinningsfristerna i allmänhet förlängts, särskilt i förhållande till gäldenärens närstående. Som närstående skall härvid räknas en relativt vidsträckt krets (28 § 2). Till en början skall gäldenärens närmaste anhöriga och andra som står honom personligen särskilt nära räknas dit. När gäldenären är näringsidkare eller juridisk person, räknas vidare som närstående den som själv eller jämte honom har väsentlig ekonomisk gemenskap med den andre, grundad på andelsrätt eller därmed jämförligt ekonomiskt intresse, och den som leder verksamheten samt närstående till någon av dem.

Det har bl.a. med hänsyn till bevisningssvårigheterna eftersträfvats att utforma bestämmelserna så att återvinning i allmänhet inte skall bero av vad gäldenärens medkontrahent insett eller bort inse (det subjektiva rekvisitet) utan så långt möjligt gälla rättshandlingar vilka i och för sig framstår som avvikande från det normala under de aktuella förutsättningarna. Återvinningsfristerna växlar enligt förslaget från tre månader till två år (mot närstående), räknat i förhållande till en närmare angiven fristdag.

De objektiva reglerna om återvinning kompletteras av en med subjek-

tiva rekvisit utformad bestämmelse som är tillämplig på otillbörliga förfaranden, om den andra parten var i ond tro (36 §). Återvinningsfristen är i detta fall fem år, utom såvitt angår återvinning från närstående då någon särskild frist inte skall gälla.

Reglerna om rättsverkningarna av återvinning har också omarbetats (37 §). De har i flera hänseenden mildrats för den återbäringsskyldige. En beaktansvärd nyhet är, att rätten till återvinning kan jämkas om det som skall återbäras annars skulle överstiga vad vederbörande vunnit genom den aktuella rättshandlingen eller om andra synnerliga skäl föreligger. En sådan möjlighet har syntts behövlig bl.a. med hänsyn till de nya återvinningsfristernas längd. I det subjektiva fallet (36 §) skall i viss utsträckning strängare regler gälla.

Även i fråga om de processuella bestämmelserna om återvinningstalan och vad som har samband därmed innehåller förslaget flera nyheter (39 §). Bl.a. har enskild borgenärs talerätt gjorts subsidiär till förvaltarens. Den tid inom vilken återvinningstalan skall väckas har bestämts på ett sätt som i allmänhet torde medföra att den förlängs jämfört med vad som nu är fallet. Därtill kommer, att talan alltid får väckas inom tre månader från det att anledning därtill blivit känd för konkursboet. Återvinning skall inte som nu förutsätta att särskild talan väcks utan kunna göras gällande även genom anmärkning mot bevakning eller genom invändning, när annat yrkande framställs mot boet.

Bestämmelserna om borgenärs rätt att under konkurs kvitta mot skuld till gäldenären har modifierats. Därvid har bl.a. borgenärs rätt att kvitta med fordran som han förvärvat från tredje man begränsats med tanke på illojala transaktioner (121 §).

Beträffande reglerna om solidariska skuldförhållanden föreslås en del nyheter (133-135 §§). Borgenärens ställning har sålunda stärkts både i förhållande till gäldenärens medförpliktade och till konkursboet, bl.a. genom att borgenären i större utsträckning än nu fått företrädesrätt framför medansvarig till gäldenären som gjort avbetalning. Förslaget reglerar även det fallet att gäldenären lämnat medgäldenär säkerhet för regressfordran som denne kan få.

I fråga om utdelningen föreslås i övrigt den ändringen att vid slututdelningsförslags upprättande avsättning alltid skall ske för villkorad fordran — oavsett grunden till fordringen — om det inte saknas anledning anta att villkoret kommer att uppfyllas senare (136 §).

Konkurs kan dra ut på tiden och vålla gäldenären onödiga olägenheter. Förslaget innehåller den nyheten, att konkursdomaren på ansökan av gäldenär som inte är juridisk person skall kunna förordna att konkurstillståndet för gäldenären personligen skall upphöra (146 §). Sådant förordnande får inte meddelas, innan gäldenären avlagt bouppteckningsed och förlikningssammanträde enligt 108 § KL hållits med borgenärerna samt boet är i allt väsentligt utrett.

De nya reglerna om konkursgäldenärs rådighet har föranlett förslag om ändrade bestämmelser i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (avtalslagen) och lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande (kommissionslagen) angående fullmaktsgivares resp. kommittents eller kommissionärs konkurs. Utvidgning föreslås också av det i lagen (1936:81) om skuldebrev uppställda godtrosskyddet vid förvärv av löpande skuldebrev från obehörig person och vid betalning av löpande skuldebrev till sådan person. Denna utvidgning rör såväl förvärv från konkursgäldenärer som förvärv från omyndiga, liksom betalning till dem. Lagen (1944:705) om aktiebolag m.fl. lagar föreslås ändrade på liknande sätt.

Betänkandet innehåller vidare bl.a. förslag om ändring i ÄB. Enligt detta förslag skall bröstarvinges rätt att påkalla jämkning av testamente eller gåva samt arvinges rätt att väcka talan om klander av testamente inte övergå till hans borgenärer. Dessa befogenheter har ansetts vara av så personlig natur att de inte bör tillkomma borgenärerna.

2.6 Allmänna uttalanden i remissyttrandena

Förslaget har genomgående fått ett positivt mottagande. Enligt *JK:s* mening är förslaget utarbetat med stor skicklighet och sakkunskap. *Göteborgs tingsrätt* anser att förslaget är välgrundat och att det innebär åtskilliga förenklingar och förbättringar i förhållande till gällande lag. *Kommerskollegium* framhåller att de behandlade problemen synes väl utredda och att de presenterade lösningarna på ett i allmänhet väl avvägt sätt tillgodoser de olika intressen, som gör sig gällande vid en konkurs. *Bankinspektionen* finner att lagberedningen väl beaktat såväl omsättningsens som kreditgivningens intressen.

Domareföreningen påpekar att förslaget har tillkommit efter nordiskt samarbete. Detta sätter i många avseenden sin prägel på förslaget och har stundom föranlett beredningen till standpunktstaganden vilka för den själv framstått som något tveksamma. Enligt domareföreningens mening är det av värde att så stor överensstämmelse som möjligt åvägabringas de nordiska länderna emellan och föreningen ansluter sig därför till beredningens synsätt att prioritera likheten. Med beaktande härav anser föreningen att förslaget är i allt väsentligt väl ägnat att läggas till grund för lagstiftning.

Bankföreningen framhåller att förslaget präglas av klarhet och realism, grundad på inlevelse och ingående kunskap om relevanta förhållanden inom kreditliv och kreditväsende. Bärande principer inom konkursrätten kommer vid ett genomförande av förslaget att få en mer ändamålsenlig och till det praktiska livets behov bättre avpassad utformning än motsvarande regler i nuvarande konkurslag. Bankföreningen understryker i fortsättningen att motiven utformats på ett sätt som föredömligt underlättar för-

ståelsen och tillämpningen av de föreslagna reglerna. För kreditinstitut, konkursförvaltare och andra, som i här aktuella lägen ofta ställs inför svåra bedömningsfrågor, är lagberedningens insats av stor praktisk betydelse. Erfarenheten visar, framhåller bankföreningen, att en lagstiftning av denna kvalitet är ägnad att underlätta förhandlingar och positiva lösningar.

RSV, landshypoteksombudsmansföreningen, köpmannaförbundet och SACO förklarar sig inte ha något att erinra mot de i betänkandet framlagda förslagen.

I åtskilliga remissyttranden behandlas frågan om det fortsatta lagstiftningsarbetet sedd mot bakgrund av arbetet inom EG på en särskild internationell reglering för medlemsstaterna. Flera remissinstanser är tveksamma om ändringar nu bör genomföras i konkurslagstiftningen. Hit hör *kommerskollegium* som understryker det värdefulla i att i allt väsentligt enighet kunnat uppnås i det nordiska samarbetet men samtidigt konstaterar att EG-förslaget på flera punkter skiljer sig från de nordiska förslagen. Enligt kollegiet bör EG-förslagets fortsatta behandling avvaktas innan vår konkurslagstiftning ändras. Även *bankföreningen* är tveksam till om beredningsförslaget nu bör genomföras. Bankföreningen framhåller bl.a. att alltför täta ändringar på ett så centralt område som konkursrätten bör undvikas. Andra remissinstanser föreslår däremot att beredningsförslaget genast görs till föremål för lagstiftning. JK framhåller att de rättsliga konsekvenser som kan uppkomma med anledning av en svensk anslutning till EG ligger så långt fram i tiden, att man inte av det skälet bör vänta med lagstiftningen. *Ackordscentralen* anser det högst beklagligt om förslaget läggs åt sidan i avvaktan på en oviss utgång av förhandlingar om internationell likformighet. Förslaget öppnar möjlighet till en mera konstruktiv och affärsmässig hantering av konkurser än f.n. Det anses därför angeläget att förslaget genomförs utan dröjsmål.

Beredningens förslag att en del föreskrifter som närmast rör konkursdomarens expeditionella åligganden skall uteslutas ur KL och i stället meddelas av Kungl. Maj:t i administrativ ordning godtas av remissinstanserna. En del remissinstanser uttalar synpunkter i fråga om föreskrifternas närmare innehåll.

3 Inledande av konkurs

3.1 Lagberedningen

Inledningsvis utvecklar beredningen vissa allmänna synpunkter på *konkursgrunderna*. Beredningen framhåller att konkurs uppenbarligen bör tillgripas endast när gäldenärens ekonomiska ställning är undergrävd och han därför inte kan väntas betala sina skulder i behörig ordning. Det är

med hänsyn härtill angeläget, att gäldenär skyddas mot obefogade konkursansökningar. Samtidigt är det viktigt, att konkurs inte hindras när gäldenärens ekonomiska ställning är ohållbar. Utformningen av konkursgrunderna är därför av stor praktisk betydelse för både gäldenären och borgenärerna.

Beredningen påpekar att man i hithörande sammanhang beträffande en gäldenärs ekonomiska ställning brukar tala om illikviditet, insufficiens och insolvens.

Illikviditet innebär, att en person inte omedelbart har till sitt förfogande pengar eller andra lättrealiserade tillgångar som svarar mot hans aktuella behov av betalningsmedel. Sådan bristande likviditet behöver emellertid inte innebära, att gäldenären är ur stånd att till fullo gottgöra sina borgenärer. Han kan t.ex. ha andra tillgångar som efter hand kan realiseras så att han kan göra rätt för sig. Enbart det förhållandet att gäldenären är illikvid bör sålunda enligt beredningen inte utgöra grund för konkurs.

Insufficiens föreligger, när en persons skulder (passiva) överstiger hans tillgångar (aktiva), värderade till vad de kan beräknas inbringa genom realisation vid lämplig tidpunkt. Som tillgång räknas härvid inte gäldenärens personliga förvärvsförmåga. Hänsyn tas sålunda inte till hans framtida arbetsinkomster. Inte heller beaktas hans möjligheter att få kredit. Detta gör, enligt beredningen, att insufficiens inte i och för sig motiverar att gäldenären sätts i konkurs. En gäldenär som har studieskulder kan t.ex. trots insufficiens vara kapabel att med sina inkomster betala sina fordringsägare i behörig ordning. Och ett företag kan vara fullt driftdugligt, ehuru dess passiva överstiger aktiva, värderade som nyss nämnts.

Insolvens brukar hos oss anses föreligga, om gäldenärens ekonomiska ställning är sådan att han inte kan betala sina skulder allteftersom de förfaller. Häri ligger, att en gäldenär kan vara likvid på kort sikt men ändå vara insolvent på längre sikt, och omvänt, att en gäldenär kan vara illikvid för tillfället men solvent på längre sikt. Beredningen påpekar att vår gällande lag bygger på insolvens som allmän konkursgrund. Lagen använder härvid termen obestånd som beteckning för insolvens. Obeståndet beskrivs helt kort med att gäldenären 'icke kan rätteligen betala sin gäld'. Beredningen hänvisar till att det enligt motiven till KL även förutsätts att betalningsoförmågan inte är helt tillfällig. Vid prövning huruvida en gäldenär är solvent eller ej skall enligt beredningen göras en samlad bedömning av hans förmögenhetsställning och förutsättningar att — vid behov genom realisation av tillgångar — kunna infria sina skulder i rätt tid. Härvid tas även hänsyn till hans förvärvsförmåga och möjligheter att få kredit. En gäldenär kan alltså vara solvent ehuru insufficiens föreligger. Undantagsvis kan också en gäldenär vara insolvent utan att vara insuffICIENT, t.ex. därför att en betydande tillgång av någon anledning inte inom behövlig tid kan säljas för ett pris som motsvarar dess värde, sett på längre sikt.

Beredningen förklarar att man under det nordiska samarbetet varit ense om att ny lagstiftning, i likhet med vår gällande lag, bör bygga på insolvens som allmän förutsättning för konkurs. Denna ståndpunkt överensstämmer enligt beredningen med vad som i allmänhet gäller i utomnordiska länder. Enligt det svenska förslaget föreligger insolvens, om gäldenären inte kan rätteligen betala sina skulder och hans oförmåga ej är endast tillfällig (1 § andra stycket). Insolvens upptas som allmän konkursgrund (1 § första stycket).

Beredningen har inte funnit lämpligt att ange någon bestämd tid som förutsättning för att betalningsoförmågan skall anses endast tillfällig. Saken bör enligt beredningen bedömas efter de föreliggande omständigheterna i det särskilda fallet. Bl.a. bör beaktas vad som är brukligt inom den bransch som gäldenärens verksamhet tillhör, t.ex. om verksamheten är mycket säsongbetonad. Med hänsyn till borgenärernas intressen bör emellertid någon längre tids betalningsoförmåga inte godtas. Ett fall då betalningsoförmågan kan anses tillfällig föreligger enligt beredningen när gäldenärens tillgångar i och för sig räcker till betalning av skulderna men det tar en viss tid att realisera vad som behövs eller en lantbrukare behöver avvakta förestående skörd för att kunna betala aktuella skulder. Värdet av växande skörd bör givetvis beaktas. Det bör, anser beredningen, ankomma på gäldenären att framlägga skäl som gör att hans betalningsoförmåga kan anses endast tillfällig.

Frågan huruvida gäldenären är insolvent anser beredningen böra i princip bedömas med hänsyn till förhållandena vid tidpunkten för prövningen av konkursansökningen. Om nya omständigheter tillkommit under tiden mellan ansökningens ingivande och prövningen, skall dessa sålunda beaktas.

Vad gäller gäldenärens möjlighet att förfoga över konkursinstitutet genom att själv medge insolvens påpekar beredningen att enligt gällande lag gäldenären utan vidare prövning skall sättas i konkurs, om han själv gör ansökan därom eller medger borgenärs ansökan. Beredningen anför att gäldenären normalt inte har något att vinna på att konkurs kommer till stånd trots att han är solvent. Detta gäller även om han skulle lyckas undanhålla tillgångar och därigenom framstå som insolvent. Konkurs medför nämligen inte, att gäldenären befrias från de skulder som inte täcks genom utdelning i konkursen. Fall kan emellertid undantagsvis förekomma då gäldenärens uppgift om insolvens inte bör godtas utan vidare. Inom ett bolag kan t.ex. råda stridiga meningar beträffande bolagets ekonomiska ställning och om ställföreträdare för bolaget gjort konkursansökan men en fraktion i bolaget gör gällande att ansökningen inte är sakligt motiverad, bör insolvensfrågan prövas. Gäldenärs konkursansökan kan även i andra fall vara förhastad. Det kan också undantagsvis tänkas, att en solvent gäldenär gör konkursansökan av skatteskal. Konkursbo är nämligen befriat från bl.a. realisationsvinstbeskattning, jfr 35 § kommunalskatte-

lagen (1928:370). Om något sådant avslöjas, bör ansökningen inte bifallas. Det ligger inte heller i borgenärernas intresse, att ett kostsamt och värdeförstörande konkursförfarande inleds när gäldenären i själva verket är solvent. I beredningens förslag har därför i överensstämmelse med vad som skett i övriga nordiska förslag gjorts det förbehållet, att gäldenärens uppgift om insolvens inte skall godtas om särskilda skäl föranleder till annat (3 § första stycket). Om gäldenärens uppgift på grund av gjord invändning eller av annan anledning framstår som tivelaktig, bör insolvensfrågan sålunda prövas i vanlig ordning. Visar det sig därvid att gäldenärens uppgift är oriktig, bör konkursansökningen avslås.

I fråga om konkursgrundernas utformning påpekar beredningen att lagstiftaren i olika länder inte nöjt sig med att enbart ange insolvens e.d. som konkursgrund utan uppställt vissa hjälpregler vid tillämpningen. I beredningens förslag har en liknande ordning följts, men reglerna har i flera hänseenden förenklats.

När det är borgenären som ansöker om konkurs och gäldenären inte medger yrkandet krävs enligt förslaget inte att — såsom nu förutsätts för bifall till borgenärs ansökan — insolvensen kommit till uttryck genom 'inträffade omständigheter'. Till motivering av ett sådant villkor anförde 1907 års konkurslagskommitté att insolvens inte som latent tillstånd kunde spela rollen av konkursgrund. Insolvensen måste enligt kommittén framgå av en förklaring eller annan handling från gäldenärens sida eller också ådagaläggas genom åtgärder av någon borgenär eller genom annat faktum. Däremot borde gäldenärens insolvens inte kunna visas genom att innehållet i hans handelsböcker drogs fram eller hans affärsbiträden hördes som vittnen om hans affärsställning. Borgenär måste kunna åberopa någon viss tilldragelse som med bestämdhet utmärkte att gäldenären var insolvent.

Enligt beredningens mening finns det inte tillräcklig anledning att göra någon särskild inskränkning i möjligheten att styrka insolvens. Förslaget överensstämmer på denna punkt med de övriga nordiska förslagen. I praktiken torde det enligt beredningen knappast förekomma, att enskild borgenär ger in konkursansökan utan att allvarlig betalningsförsummelse eller särskilda oroande omständigheter förekommit.

I stället för den direkta och ovillkorliga anknytningen till vissa inträffade omständigheter innehåller beredningens förslag vissa hjälpregler i form av presumtioner. Gäldenär presumeras sålunda vara insolvent, om han vid utmätning inom de senaste tre månaderna före konkursansökningen funnits sakna utmätningsbara tillgångar eller om han förklarat sig inställa sina betalningar (3 § andra stycket). Presumtionen om insolvens i här avsedda fall skall enligt beredningen gälla endast om annat ej visas. Gäldenären har med andra ord möjlighet att i konkursmålet föra motbevisning rörande påstående om insolvens. Han kan t.ex. på grund av arv, förmånlig affärssuppgörelse, skatteåterbäring eller vunnen process ha blivit

i stånd att infria sina förbindelser i behörig ordning. Om han förmår styrka solvens, skall konkursansökningen avslås. Gälldenären bör enligt beredningens uppfattning ha möjlighet att åberopa även sådana omständigheter som tillkommit mellan konkursansökningen och prövningen.

Beredningen föreslår en särskild presumptionsregel i fråga om gälldenär som är eller under det sista året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig, dvs. köpman enligt beskrivningen i 193 § KL. Medan de nuvarande särskilda konkursgrunderna för köpmän utan vidare leder till konkurs, är det enligt förslaget även här endast fråga om en presumtion som kan motbevisas. Syftet med bestämmelsen är att ge borgenär anvisning på ett praktiskt förfarande som inte kräver att han behöver förebbringa någon mera ingående utredning om att gälldenären är insolvent. Bestämmelsen förutsätter, att gälldenären trots anmaning att inom viss kortare tid betala klar och förfallen skuld underlåtit att betala (3 § tredje stycket).

De nu berörda reglerna i beredningens förslag överensstämmer i huvudsak med motsvarande bestämmelser i övriga nordiska förslag.

Beredningen uttalar att gällande lags ståndpunkt, att borgenärs konkursansökan skall kunna avvärjas genom betalning, bör bibehållas. Gälldenären bör i likhet med vad som nu gäller enligt beredningen inte heller kunna försättas i konkurs på ansökan av borgenär som har eller får en tillfredsställande säkerhet. En särskild fråga är emellertid enligt beredningen i vad mån en borgenär är skyldig att ta emot betalning eller säkerhet som bjuds honom. Beredningen anför bl.a. att betalning från gälldenären i hithörande situationer kan tänkas bli föremål för återvinning. Borgenären är i så fall inte skyldig att ta emot betalningen. Om fordringen är förenad med så god förmånsrätt att betalning av fordringen inte är till nackdel för övriga borgenärer och återvinning därför inte kommer i fråga, torde borgenären dock vara skyldig att ta emot betalning. Om borgenärens fordran inte är förfallen, torde han i princip inte vara skyldig att ta emot betalning. Detta har ansetts följa av allmänna regler, framhåller beredningen. Det synes dock antagligt, att en borgenär som gjort konkursansökan med åberopande av ej förfallen fordran är pliktig att också ta emot betalning, om den är skyddad mot återvinning. Enligt beredningen gör dess förslag inte någon ändring i vad som sålunda får anses utgöra gällande ordning.

Beredningen framhåller i fortsättningen att en borgenär som har betryggande säkerhet för sin fordran regelmässigt inte har behov av att söka gälldenären i konkurs. Vid de nordiska överläggningarna har rätt enighet om att ställd eller erbjuden säkerhet under vissa förutsättningar bör utgöra hinder för borgenär att sätta gälldenären i konkurs. Man har också enats om att bestämmelserna borde omfatta flera säkerhetsformer än som avses i nuvarande 6 §, jämförd med 195 §, KL samt att skilda regler borde gälla, om säkerheten utgörs av gälldenärens egendom och om den

ställs eller erbjuds av tredje man.

Beredningen gör vissa överväganden angående konkursinstitutets subjekt. Liksom enligt KL kan enligt beredningens förslag såväl fysiska som juridiska personer försättas i konkurs. Vad angår fysiska personer påpekar beredningen särskilt att makes konkurs inte medför att andre maken kommer i konkurs, om nya giftermålsbalken (GB) är tillämplig. Vidare framhåller beredningen, att om någon driver rörelse, kan rörelsen som sådan inte försättas i konkurs, även om den drivs under särskild firma. Ett konkursbeslut skall rikta sig mot rörelseidkaren personligen och konkursboet skall omfatta både hans privata egendom och hans egendom i rörelsen. Den omständigheten att en juridisk person i laga ordning upplösts genom skifte eller likvidation utesluter i och för sig inte konkurs.

I fortsättningen förklarar beredningen att frågan huruvida ett konkursbo kan försättas i konkurs, om boets tillgångar inte räcker till betalning av massaskulderna, har besvarats nekande i ett avgörande av högsta domstolen (NJA 1945 s. 177). Denna utgång har kritiserats i doktrinen. Beredningen vill för sin del instämma i kritiken men har inte ansett sig böra föreslå någon bestämmelse som tar avstånd från praxis.

Beredningen erinrar om att det i litteraturen har diskuterats, om staten eller kommun kan försättas i konkurs. Några särskilda bestämmelser härom finns inte i KL och saken har inte heller behandlats i förarbeten eller prövats i rättspraxis. Enligt beredningens mening kan lagregler i ämnet undvaras även i fortsättningen. Att staten inte kan försättas i konkurs i KL:s mening anses uppenbart. Inte heller kommun torde kunna bli föremål för konkursförfarande. Konkursinstitutet är inte avpassat för sådana offentlighetsrättsliga subjekt som stat och kommun. Däremot anses något hinder inte föreligga mot att konkursförfarandet tillämpas på stiftelser, bolag, föreningar eller liknande juridiska personer i vilka staten eller kommun är intressent, oavsett vem som har det bestämmande inflytandet.

Så länge en gäldenär är i konkurstillstånd bör han enligt beredningens mening, frånsatt internationella förhållanden, inte kunna försättas i konkurs på nytt. Att detta bör gälla med avseende på de tillgångar som ingår i den pågående konkursen synes givet. Det bör emellertid enligt beredningens mening gälla även beträffande sådana gäldenärens tillgångar som inte omfattas av konkursen (se angående sådan egendom 22 och 27 §§ förslaget, jfr 97 § KL). Den omständigheten att utmätning enligt rättsfall (NJA 1968 s. 270) ansetts kunna under pågående konkurs äga rum i sådan gäldenärens egendom som inte ingår i konkursen synes inte nödvändigtvis föranleda, att även särskilt konkursförfarande avseende dylik egendom skall kunna inledas medan den tidigare konkursen pågår.

I fråga om konkurssökanden uttalar beredningen bl.a. att det vid en av beredningen företagen enkät framförts den tanken, att endast borgenärer vilkas fordringar översteg visst minimibelopp borde få rätt att söka gälde-

nären i konkurs. Beredningen anser det emellertid vanskligt att söka hindra småborgenärer från att ta initiativ till konkurs och förslaget innehåller inte någon sådan beloppsmässig begränsning. Detta överensstämmer med de övriga nordiska förslagen. Om en borgenär vill avvärja konkursansökan från annan borgenär med obetydlig fordran, torde det enligt beredningen i praktiken kunna ske genom att han träder emellan och betalar fordringsbeloppet.

Beredningen går också in på frågor om *konkursforum* och konstaterar att man från dansk och norsk sida överväger att ändra forumbestämmelserna så att de passar in i EG-systemet vari huvudorten för gäldenärens affärsverksamhet konstituerar förstahandsforum. Enligt beredningens mening bör dock den fortsatta behandlingen av EG-förslaget avvaktas innan frågan tas upp till omprövning hos oss. Beredningen föreslår därför tills vidare ingen saklig ändring i fråga om konkursforum. Däremot förordas att en påbörjad konkurs om synnerliga skäl föreligger skall kunna överflyttas till en annan domstol. En gäldenär, som är mantalsskriven på en ort och enligt tillämpliga forumregler försatts i konkurs där, kan t.ex. strax före konkursen ha bosatt sig och startat rörelse på annan ort. Det kan då visa sig förenat med betydande praktiska fördelar att konkursen får handläggas på den senare orten.

Enligt beredningens mening är den nuvarande *ordningen för dödsbos försättande i konkurs* onödigt komplicerad. Beredningen förordar ändrade bestämmelser i denna fråga. Som huvudregel bör gälla, att dödsbodelägarna gemensamt eller, när boutredningsman finns, denne äger söka dödsboet i konkurs. Enskild dödsbodelägare är tillgodosedd genom möjligheten att begära, att boet avträds till boutredningsman. Skulle viss bodelägare t.ex. av oförstånd i stället göra konkursansökan och har den inte biträttts av övriga delägare, skall den därför enligt beredningens förslag behandlas som en ansökan om boets avträdande till boutredningsman (2 § andra punkten, jfr 19 kap.1 § ÄB). Beredningen föreslår även vissa ändringar för fall då borgenärs konkursansökan är anhängig när gäldenären dör och då borgenär gör konkursansökan mot dödsbo. I båda fallen skall enligt förslaget rätten efter anmälan av konkursdomaren förordna, att boets egendom skall avträdas till förvaltning av boutredningsman. Denne skall regelmässigt tillvarata boets intressen, vilket enligt beredningen i allmänhet torde medföra att konkurs kan undgås (12 §).

Beredningen konstaterar i flera sammanhang att det är ett i konkurs-sammanhang väsentligt intresse att konkursmål handläggs skyndsamt. Beredningen föreslår i samband med genomgången av de olika bestämmelserna i 1 kap. KL vissa ändringar i fråga om de *tidsfrister* som skall iakttas under handläggning av konkursansökan. Detta gäller bl.a. den tid inom vilken gäldenär skall inkomma med förklaring över ansökan och den tid inom vilken mål skall förekomma inför rätten. Såvitt gäller möjligheterna att bevilja part uppskov med förhandling innebär beredningens

förslag en utvidgning i förhållande till nu gällande regler. När sökanden medger uppskov får sådant beviljas om särskilda omständigheter föreligger. I övriga fall gäller nuvarande krav på synnerliga skäl. Uppskovstiden anges till högst två veckor om inte längre tid oundgängligen behövs (16 §).

Beredningen framhåller att det under de nordiska överläggningarna har övervägts, om inte till skydd för borgenärerna bör finnas möjlighet att begränsa gäldenärens handlingsfrihet under tiden mellan konkursansökningen och konkursbeslutet. Trots den skyndsamhet som är anbefalld för handläggningen av konkursmål kan denna ta viss, inte så obetydlig tid, särskilt när ansökan gjorts av borgenär men bestrids av gäldenären. Beslutas konkurs först i högre instans, kan tidsutdräkten bli avsevärd. Bestämmelserna om straff för gäldenärsbrott i 11 kap. BrB och reglerna om återvinning avser visserligen att ge borgenärerna skydd mot otillbörliga förfaranden från gäldenärens sida under tiden mellan konkursansökningen och konkursbeslutet, men det synes ändamålsenligt att kunna ingripa när risken är aktuell och inte enbart lita till repressiva åtgärder i efterhand.

Beredningen påpekar att de danska och norska förslagen upptar bestämmelser enligt vilka gäldenären, sedan konkursansökan inkommit, under vissa förutsättningar kan genom domstolsbeslut fråntas rådigheten över egendom som omfattas av konkurs.

Beredningen anser att man för svenskt vidkommande lämpligen kan begagna sig av *skingringsförbud*. Härigenom kan gäldenären förbjudas att sälja, pantsätta eller på annat sätt avhända sig lös eller fast egendom under tiden mellan konkursansökningen och konkursbeslutet. Däremot hindras han inte från att ikläda sig förpliktelser i allmänhet eller att ingå hyresavtal, arbetsavtal eller liknande. Ett generellt rådighetsförbud innan konkursansökningen hunnit prövas i sak har synts för vittgående. I 14 § har i enlighet med det sagda upptagits en bestämmelse enligt vilken gäldenären, om konkursansökan inte bifalls genast, kan förbjudas att sälja eller skingra egendom.

Beslut om skingringsförbud meddelas enligt förslaget av konkursdomaren eller, när målet hänskjutits till rätten, av denna. Beslutet går omedelbart i verkställighet (se 17 kap. 14 § rättegångsbalken, RB). Frågan om skingringsförbud kan endast tas upp på yrkande av borgenär.

Skingringsförbud kan enligt förslaget omfatta all gäldenärens egendom eller viss del därav, t.ex. en fastighet. Särskilda lagbestämmelser om att viss egendom inte får ställas under skingringsförbud måste iakttas. Dessutom måste naturligtvis skälig hänsyn tas till gäldenärens aktuella behov.

Det är inte meningen att skingringsförbud skall ingå som ett normalt led i konkursförfarandet. Enligt förslaget får beslut härom meddelas endast om det finns särskilda skäl. Som exempel nämns att gäldenären står i begrepp att sälja en fastighet eller annan värdefull egendom till underpris.

Om det behövs, kan konkursdomaren eller rätten enligt förslaget medge undantag från beviljat skingringsförbud. Undantag kan föranledas t.ex. av att gäldenären har en rörelse som skall drivas vidare. Löner kan då behöva betalas ut eller egendom säljas. Enligt förslaget kan konkursdomaren eller rätten överlämna åt lämplig person att medge undantag som nu sagts.

Beredningen framhåller vidare att vad som enligt 15 kap. RB gäller om skingringsförbud i rättegång i övrigt skall ha motsvarande tillämpning. Beredningen ger exempel på vad hänvisningen till nämnda kapitel i RB innebär.

Enligt beredningens mening skall ett skingringsförbud i allmänhet gälla under tiden fram till dess konkursansökningsmålet prövas men hinder möter inte mot att häva förbudet dessförinnan.

Beredningen framhåller att brytande mot skingringsförbud är straffbelagt enligt 17 kap. 13 § BrB och kan medföra skadeståndsskyldighet. Överlåtelse eller pantsättning av egendom som omfattas av skingringsförbud torde kunna angripas och frånkännas giltighet, om medkontra-henten var i ond tro, dvs. kände eller bort känna till förbudet. Beredningen nämner i anslutning härtill, att skingringsförbud inte kungörs. Bestäm-melser saknas t.ex. om att inskrivningsmyndigheten skall få uppgift om beviljat skingringsförbud eller att anteckning härom skall göras i fastighetsboken.

Beredningen påpekar att en sammanslagning av instituten kvarstad och skingringsförbud övervägs under arbetet på en ny utsökningsbalk. Om en sådan ordning kommer till stånd, bör det som beredningen föreslagit om skingringsförbud göras tillämpligt på kvarstad.

3.2 Remissyttrandena

Lagberedningens allmänna överväganden i fråga om *konkursgrunderna* har lämnats utan erinran vid remissbehandlingen. De regler som föreslås och som grundas på dessa överväganden har emellertid mött viss kritik.

Den föreslagna regeln att uppgift av gäldenären om insolvens skall godtas endast om särskilda skäl inte föranleder annat (3 § första stycket) anses av några remissinstanser bli svår att tillämpa. Möjligheten att särskilt pröva gäldenärens uppgift anses därför av dessa remissinstanser i praktiken få liten betydelse. *Göta hovrätt* godtar visserligen regeln men är tveksam om hur den skall tillämpas. Hovrätten framhåller att syftet med bestämmelsen endast kan uppnås antingen om annan intressent än gälde-nären självmant låter sig avhöra med bestridande av konkursansöknigen eller om konkursdomaren regelmässigt företar närmare undersökningar. Konkursansökan av enskild gäldenär torde inte annat än i sällsynta fall komma till övriga intressenters kännedom förrän viss tid förflutit. Om konkursansökan görs av behörig ställföreträdare för bolag torde även föreligga svårigheter för annan ställföreträdare eller utomstående av saken

intresserad att hinna reagera i tid. För bestämmelsens effektiva tillämpning torde därför fordras att konkursdomaren tar initiativ till närmare undersökning. En sådan leder emellertid ofrånkomligen till tidsutdräkt. Det framstår vidare såsom oklart vilka personer eller instanser som konkursdomaren i sådant fall skall höra över ansökningen. Det bör därför klargöras huruvida konkursdomaren skall vara aktivt verksam för att utröna om orsaker till konkurs föreligger och i så fall i vilken utsträckning och på vad sätt.

Synpunkter som sammanfaller med Göta hovrätts utvecklas av bl.a. *Västerviks tingsrätt*, *Göteborgs tingsrätt*, *Stenungsunds tingsrätt* och *Uddevalla tingsrätt*. Göteborgs tingsrätt framför i sammanhanget tanken att konkursansökan av juridisk person kanske borde göras av styrelsen, eller för handelsbolag av samtliga bolagsmän. Det anses anmärkningsvärt, att en så viktig ansökan kan undertecknas av endast en firmatecknare.

Gotlands handelskammare understryker vikten av att den rättsliga prövningen av konkursansökningar och handläggningen av konkurser sker med så stor snabbhet som möjligt. Förslaget medför emellertid risk för att det rättsliga avgörandet försenas även i fall, där insolvens verkligen föreligger, och där det av olika skäl är fara i dröjsmål för borgenärerna — eller för gäldenären. Risken för olägenhet och skada i sådana fall kan i fråga om borgenärerna inte anses avhjälp genom den föreslagna möjligheten att få gäldenärens egendom belagd med skingringsförbud. Det är också enligt handelskammarens mening svårt att inse, vilka fördelar som uppnås genom den föreslagna ändringen. I motiven har anförts att det inom ett bolag kan råda stridiga meningar beträffande bolagets ekonomiska ställning eller att en solvent gäldenär kan göra konkursansökan av skatte-skäl. De av beredningen anförda skälen torde inte vara relevanta annat än i sällsynta undantagsfall. Handelskammaren anser för sin del att de mer motiverar ändringar i gällande bolags- och skattelagstiftning än i KL. Principen att gäldenärens medgivande av insolvens skall föranleda ett omedelbart konkursbeslut är enligt handelskammarens uppfattning väl värd att bevaras, i all synnerhet som de intressen beredningen önskat tillgodose torde kunna skyddas genom en uttrycklig rätt för tredje man att föra talan mot konkursbeslutet.

Remissinstanserna gör inga invändningar mot beredningens förslag att ett misslyckat utmätningförsök och betalningsinställelse skall presumera insolvens. När det gäller presumptionsregeln om insolvens hos gäldenär, som underlåtit att efterkomma betalningsanmaning, konstaterar emellertid TCO att regeln föreslås omfatta endast bokföringsskyldiga. Enligt organisationen bör uppställas en särskild presumptionsregel av innehåll att arbetsgivare — bokföringsskyldig eller inte — som underlåtit att betala klar och förfallen löneskuld skall antas vara insolvent, om ej annat visas.

Ackordscentralen framhåller att betalningsinställelse oftast beror på att företagsledningen ser en möjlighet att i stället för konkurs kunna erbjuda

fordringsägarna en från deras synpunkt bättre uppgörelse under hand eller med tillämpning av ackordslagen. Ofta kan förhandlingarna till grund härfor, exempelvis om ett samgående med eller försäljning till annat företag, befinna sig i ett inledningsskede. Att i ett sådant läge betalningsinställelsen utgör konkursgrund kan synas något motsägelsefyllt. Ackordscentralen, som erinrar om att den har hand om det stora flertalet betalningsinställelser i landet, framhåller härefter att möjligheterna till uppskov med konkursbeslut bör vidgas. Enligt 16 § i förslaget krävs synnerliga skäl för uppskov mot sökandens bestridande och oundgängligt behov för uppskov över två veckor. Betalningsinställelse bör enligt ackordscentralen bibehållas som konkursgrund endast om den i motiven anges som ett av de synnerliga skäl som kan föranleda uppskov, även över två veckor.

Beträffande förslaget om ställd säkerhet som konkurshinder (4 §) påpekar *kronofogdemyndigheten i Oskarshamns distrikt* att en utmättningsman inte enligt utsökningslagens bestämmelser kan för en skattefordran ta annan säkerhet av gäldenärens egendom än som kan erhållas genom utmätning. Det tycks även med hänsyn till praxis omöjligt för staten att ta emot bjuden säkerhet från tredje man. *Kronofogdemyndigheten* menar att detta är en uppenbar svaghet i förslaget och att förslaget i denna del innebär att övriga borgenärer favoriseras på statens bekostnad.

Advokatsamfundet förklarar att frågan om konkursbo skall kunna försättas i konkurs inte helt saknar praktisk betydelse. Enligt samfundet har det förekommit att konkursbon blivit insolventa på grund av transaktioner från förvaltares sida. Samfundet framhåller att det inte är tillfredsställande att ett konkursbo inte anses kunna försättas i konkurs och uttalar sammanfattningsvis, att förvaltningen av ett konkursbo på obestånd erbjuder precis samma problem som förvaltningen av en vanlig konkurs, och problemen är typiskt sett också lika omfattande och betydelsefulla i båda fallen. Men i det fall där konkursboet är på obestånd måste både procedurfrågorna och de materiellrättsliga spörsmålen lösas utan direkt stöd av lag. Enligt samfundet torde det inte erbjuda några allvarliga svårigheter att lagstiftningsvägen möjliggöra att ett konkursbo kan försättas i konkurs. Samfundet förordar att man nu löser denna fråga på ett klart och otvetydigt sätt och anser sålunda att konkursbo skall ingå bland de juridiska personer som kan försättas i konkurs.

Ackordscentralen erinrar om lagberedningens uttalande att hinder inte föreligger mot att konkursförfarande tillämpas på stiftelser, bolag, föreningar etc. i vilka staten eller kommun är intressent, oavsett vem som har det bestämmande inflytandet. *Ackordscentralen* anser att beredningens synsätt inte får vara liktydigt med att staten eller kommun skall kunna undandra sig ekonomiskt ansvar genom att driva rörelse i nämnda former. Är staten eller kommun delägare i företag eller representerad i styrelse

framstår detta för kreditgivare som en garanti för företagets solvens. Ackordscentralen anser att, om staten eller kommun har ett bestämmande inflytande i företag av det här slaget, ansvaret för staten eller kommunen skall vara lika stort, som om verksamheten bedrivits i vederbörande myndighets egen regi. Därmed skulle sådant företag undantas från den krets av juridiska personer som kan försättas i konkurs.

JK framhåller att *dödsbon som försätts i konkurs* i de allra flesta fall saknar tillgångar utöver vad som utgör beneficium för de efterlevande. Sådana konkurser beslutas relativt sällan efter ansökan av endast någon av dödsbodelägarna. I dylika fall befinner sig i regel övriga dödsbodelägare på avlägsna orter. JK finner det omständligt att alltid förordna en boutredningsman vilkens enda uppgift skulle vara att träffa uppgörelse med borgenärerna. Dessutom skulle dödsbodelägarna härigenom åsamkas en kostnad, som i de allra flesta fall skulle vara onödig. Det sagda gäller även i de fall då borgenär söker dödsbo i konkurs eller då gäldenären avlider sedan konkursansökan ingivits men före prövningen av ansökningsen.

Göteborgs tingsrätt hävdar att, när dödsboet inte har några nämnvärda tillgångar, det inte torde bli möjligt att finna någon person som är villig att åta sig uppdraget som boutredningsman, eftersom denne inte kan påräkna ersättning ur dödsboet.

Uddevalla tingsrätt medger att förslaget skulle medföra en åsyftad förenkling av förfarandet men anser att smärre komplikationer kan uppkomma. Tingsrätten erinrar bl.a. om att det från registreringssynpunkt kan uppstå problem i fråga om handläggningen av konkursansökan som inte biträts av samtliga dödsbodelägare. Det synes mindre tilltalande, att det under längre eller kortare tid är svävande huruvida en konkursansökan skall anses föreligga eller ej. Än vidare förefaller det mindre lyckligt, att den dödsbodelägare, som sökt dödsboet i konkurs, erhåller besked om att hans ansökan föranlett förordnande om boets avträdande till förvaltning av boutredningsman, något som han ju inte begärt och som han måhända alls inte åsyftat. Enligt tingsrätten skulle en enklare och lämpligare ordning ernås, om andra punkten i den föreslagna 2 § fick utgå. I så fall skulle delägare i dödsbo, vari boutredningsman inte finns, få avstå från att begära dödsboet i konkurs, när ansökningsen inte biträds av alla de övriga dödsbodelägarna. I stället står det honom öppet att göra ansökan om boets avträdande till förvaltning av boutredningsman. *Hovrätten i Västra Sverige* ansluter sig på de skäl Uddevalla tingsrätt anfört till tingsrättens åsikt, att 2 § andra punkten i förslaget bör utgå.

Göta hovrätt konstaterar att konkursansökan enligt 2 § andra punkten samt 12 § första och andra styckena förslaget automatiskt medför, att dödsboet avträds till förvaltning av boutredningsman. Hovrätten ifrågasätter om inte dödsbodelägarna, innan en så ingripande åtgärd beslutas, i likhet med vad som gäller enligt 19 kap. 9 § andra stycket ÄB, alltid bör beredas tillfälle att yttra sig om det kan ske utan märklig tidsutdräkt. Hovrätten framhåller vidare.

Ifråga om kostnaderna för boutredningsmannens arbete gäller enligt 19 kap 19 § ärvdabalken att dessa skall bestridas av dödsboet samt, i den mån detta ej förslår, av den på vars ansökan förordnandet meddelades. Mot denna regel finnes i och för sig intet att erinra i det fall att konkursansökan gjorts av dödsbodelägare eller när av borgenär gjord ansökan leder till konkurs eller offentligt ackord. Bland övriga fall torde återfinnas sådana där ansökningen gjorts utan tillräckliga skäl. Om därför skyldighet att höra dödsbodelägarna i enlighet med vad nyss sagts icke anses böra införas, bör möjlighet öppnas att ålägga sökanden ansvaret för dessa utan att dödsboets medel först behöver tagas i anspråk. Ett sådant ansvar för kostnaderna torde även vara ett lämpligt korrektiv mot obefogade konkursansökningar i hithörande fall.

Visserligen föreslås skadeståndsskyldighet för borgenär som inger konkursansökan utan skälig anledning till antagande att gäldenären är på obestånd i förslagets 216 §. Det måste emellertid anses mindre tillfredsställande att först ålägga dödsboet ansvaret för kostnaderna och sedan hänvisa det till att i en skadeståndspröcess söka återfå dessa. Förutsättningarna för skadestånd är vidare för begränsade för att möjliggöra kompensation i alla fall.

Förslaget att gäldenärens egendom skall kunna ställas under *skingringsförbud* hälsas med tillfredsställelse av remissinstanserna. *Kronofogdemyndigheten i Stockholms distrikt* framhåller exempelvis att denna nya möjlighet att säkerställa gäldenären tillhörig egendom kan komma att få stor praktisk betydelse. *Kronofogdeföreningen* är dock något tveksam och anser att det finns ett förhållandevis ringa behov av möjlighet till skingringsförbud under tiden från konkursansökan till konkursbeslut. Detta beror enligt föreningen på att konkursansökan i regel grundar sig på en fordran, för vilken exekutionstitel utverkats, och att den i allmänhet kan leda till utmätning eller, i avvaktan därpå, interimistisk åtgärd genom kronofogdemyndighet. Om man i likhet med beredningen anser, att det bör finnas möjlighet till säkerhetsåtgärd i berört hänseende, vill föreningen ifrågasätta, om det är till fyllest med endast skingringsförbud. En gäldenär, som är beredd till ett förfarande, som skulle kunna medföra straff för gäldenärsbrott, torde inte låta sig hindras av ett skingringsförbud. I ett sådant fall måste enligt föreningen kvarstad ske för att borgenären skall få tillräckligt skydd. Även *EON* är av den uppfattningen att kvarstad bör kunna komma i fråga under de i paragrafen angivna förutsättningarna.

Ackordscentralen uttalar att gäldenären genom den föreslagna paragrafen inte hindras att överlåta eller pantsätta den med skingringsförbud belagda egendomen annat än i sådana fall, då medkontrahenten kan visas ha varit i ond tro. Att reglerna om skingringsförbud ses över i samband med arbetet på ny utsökningsbalk är i och för sig tacknämligt. Det förefaller ackordscentralen önskvärt att i 14 § tas in en bestämmelse om att skingringsförbud skall kungöras. Denna bestämmelse kan sedermera 'inbakas' i utsökningsbalken. Även *länsstyrelsen i Stockholms län* behandlar frågan om kungörande av beslut om skingringsförbud. Enligt

länsstyrelsens mening kan det ifrågasättas, om inte av rättssäkerhetsskäl beslut om kvarstad och skingringsförbud borde kungöras. I vart fall finner länsstyrelsen att den nu föreslagna utvidgningen av användningsområdet för skingringsförbud måste anses göra behovet av offentliggörande mera påtagligt.

Göteborgs tingsrätt erinrar om beredningens uttalande, att skingringsförbudet är avsett att gälla under tiden fram till dess konkursansökningsmålet prövats. Beredningen säger vidare att, om prövningen leder till att konkursansökningsmålet ogillas, det kan vara skäl att låta förbudet bestå tills beslutet vunnit laga kraft, när saken är tveksam. Tingsrätten är tveksam om beredningens sistnämnda uttalande överensstämmer med gällande rätt (se Hassler, Civilprocessrätt, första häftet s. 227, jfr beträffande brottmålsprocessen JO 1962 s. 46 ff).

4 Gäldenärens förlust av rådighet över sin egendom

4.1 Lagberedningen

Vid behandlingen av frågan om gäldenärens förlust av rådighet över sin egendom konstaterar lagberedningen inledningsvis att de nordiska grannländerna har andra regler än vi i detta ämne.

Beredningen anser att gäldenären — såsom f.n. gäller hos oss — bör i princip förlora sin rådighet först genom konkursbeslutet. De andra nordiska ländernas kommitterade har gått på samma principiella linje. Som angetts i avsnitt 3.1 har beredningen dock tänkt sig, att ingripande med skingringsförbud skall kunna ske under tiden från konkursansökan till konkursbeslutet. Liknande åtgärd har man tänkt sig på dansk och norsk sida.

Gällande lags standpunkt att rättshandlingar som gäldenären företar efter konkursbeslutet inte blir giltiga mot konkursboet, även om tredje man var i god tro, har vid de nordiska överläggningarna emellertid ansetts vara alltför hård. Beredningen påpekar att det inte synes motiverat att en godtroende tredje man alltid skall stå tillbaka för konkursborgenärerna. Beredningen syftar härvid närmast på vad som händer under de närmaste dagarna efter konkursbeslutet, innan detta bragts till allmän kännedom.

Beredningen anser att man i första hand bör modifiera rättsföljden i sådana fall då tredje man i god tro och på ett i övrigt korrekt sätt fullgjort betalning eller leverans till konkursgäldenären i stället för till konkursboet och prestationen inte kommit boet till godo. Att gäldenären behållit prestationen för egen räkning är närmast ett brott mot konkursboet, jämförligt med att gäldenären tillgriper tillgångar som tillhörde boet redan vid tiden för konkursbeslutet. Konkursboet synes därför vara närmast att bära förlusten. Beredningen finner det tveksamt om man skall stanna vid

nämnda fall eller om man skall gå längre och ge tredje man godtrosskydd även i fråga om andra rättshandlingar. Beredningen menar att man kan ta detta steg och på det sättet vinna en mera principiell lösning av spörsmålet om skydd för godtroende (21 § andra stycket första punkten i beredningens förslag).

Det skydd som sålunda förordas anser beredningen böra gälla till dess konkursen kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar. Konkursen skall anses kungjord dagen efter den då annons om konkursbeslutet införts i tidningen (21 § sista stycket), dvs. kl. 00.00 nämnda efterföljande dag.

I fråga om godtrosförvärv gäller i allmänhet att den godtroendes s.k. positiva kontraktsintresse skyddas, dvs. att han fullt ut kan återropa rättshandlingen. Detta anser beredningen på förevarande område kunna leda onödigt långt, t.ex. om gäldenären efter konkursbeslutet avhänt sig fast egendom, patenträttigheter eller liknande. Upptäcks sådana transaktioner, är enligt beredningen medkontrahenten tillräckligt tillgodosedd, om han får ersättning som gör att han inte lider förlust genom rättshandlingen, dvs. ersättning för det s.k. negativa kontraktsintresset (21 § andra stycket andra punkten).

Beredningen anser sig inte böra stanna vid det föreslagna godtrosskyddet för tiden före kungörandet. Kreditinrättningar och vissa andra grupper av borgenärer kan visserligen förutsättas följa konkurskungörelserna systematiskt. Andra förblir ofta i okunnighet om kungörelsen. En utlänning kan från sitt land skicka betalning eller leverera varor till en konkursgäldenär i Sverige utan att ana, att denne är i konkurs. Som regel blir egendom, som sänds till något i konkurs försatt företag, omhändertagen av konkursboet, men det kan inträffa att konkursgäldenären själv tar emot den och underlåter att redovisa till boet. Ett visst skydd för den som infriat förpliktelse mot gäldenären är därför motiverat också för tiden efter kungörandet. Beredningen anser att skyddet i första hand bör avse sådana fall som här nämnts — dvs. infriande av förpliktelser — och inte utsträckas till rättshandlingar i allmänhet (21 § tredje stycket första punkten). Ett motsvarande skydd är dock enligt beredningen motiverat beträffande uppsägning och annan jämförlig rättshandling, om det är uppenbart obilligt att den blir ogiltig mot konkursboet (21 § tredje stycket andra punkten). Som exempel nämns uppsägning av hyreskontrakt, reklamation, preskriptionsavbrytande åtgärd o.d.

Verkan av omyndighetsförklaring regleras f.n. på huvudsakligen samma sätt som verkan av konkursbeslut. Beredningen har emellertid inte ansett sig ha anledning att föreslå någon ändring i föräldrabalkens regler om verkan av omyndighetsförklaring.

Enligt beredningen bör samma principer som enligt 21 § beredningens förslag skall gälla till skydd för godtroende tredje man gälla också sådana fall där konkursgäldenären handlar genom fullmäktig eller kommissionär. Till följd härav föreslår beredningen vissa ändringar i avtals- och

kommissionslagarna. I enlighet med sin ståndpunkt att inte ändra föräldrabalkens regler om verkan av beslut angående omyndighetsförklaring anser beredningen att ändringarna i avtals- och kommissionslagarna bör begränsas till att avse konkursfall.

Beredningen konstaterar vidare att lagen (1936:81) om skuldebrev, lagen (1944:705) om aktiebolag, lagen (1948:433) om försäkringsrörelse och lagen (1955:183) om bankrörelse innehåller bestämmelser enligt vilka godtrosförvärv kan inträda beträffande vissa löpande handlingar (skuldebrev, aktiebrev, interimsbevis, vissa teckningsrättsbevis och delbevis m.m.) i sådana fall där överlåtare inte är rätt borgenär eller behörig att på dennes vägnar förfoga över handlingen. Skuldebrevslagen innehåller dessutom en bestämmelse enligt vilken betalning som sker i god tro till innehavare av löpande skuldebrev skall gälla även om innehavaren inte var rätt borgenär eller behörig att på dennes vägnar förfoga över handlingen. En i sak likartad bestämmelse finns i lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering enligt vilken utdelning eller utgivande av vissa handlingar är godtrosskyddat, om inte mottagaren var i konkurs eller omyndig.

Beredningen framhåller att det i fråga om de berörda bestämmelserna inte finns något godtrosskydd, när överlåtaren eller den som mottog betalningen var rätt borgenär men på grund av konkurs eller omyndighetstillstånd obehörig att förfoga över den löpande handlingen. Undantaget för konkurs- och omyndighetsfallen står i överensstämmelse med de allmänna grundsatser som f.n. gäller härom.

Den svenska regleringen avviker från vad som gäller i övriga nordiska länder. Godtrosskyddet i de danska och finska skuldebrevslagarna gäller även för den som förvärvar löpande handling från konkursgäldenär eller omyndig. Enligt den norska skuldebrevslagen gäller sådant godtrosskydd vid konkurs men inte vid omyndighet.

Enligt beredningens mening bör man i fråga om överlåtelse av löpande handling gå ett steg längre än som följer av 21 § beredningens förslag till ändring i KL och bringa reglerna i överensstämmelse med vad som enligt de övriga nordiska ländernas lagar gäller i konkursfallet. Detta innebär bl.a. att godtrosförvärv av löpande handlingar bör kunna göras inte bara under tiden mellan konkursbeslutet och konkurskungörelsen utan även senare under konkursen. Likaså bör under samma tid betalning av löpande skuldebrev och den utdelning m.m. som omtalas i lagen om förenklad aktiehantering kunna ske till konkursgäldenären med befriande verkan, om god tro föreligger. En sådan ändring bör enligt beredningens mening åtföljas av en motsvarande ändring i fråga om omyndigs överlåtelse av löpande handlingar och i fråga om betalning m.m. som sker till omyndig. Det kan visserligen sägas, att det finns ett större behov av att skydda omyndiga än att skydda konkursbon mot rättsförluster. I konkursfallet slås bl.a. eventuell förlust regelmässigt ut på ett kollektiv. Enligt beredningens mening talar emellertid övervägande skäl för att konkurs-

och omyndighetsfallen behandlas lika i det hänseende som nu är i fråga. Härigenom uppnås full överensstämmelse med det godtrosskydd som gäller enligt de danska och finska lagarna. Den norska kommittén har förklarat, att en övergång till den dansk-finska ordningen på nu förevarande punkt bör övervägas men att frågan faller utanför dess uppdrag.

Enligt beredningens uppfattning bör även förvärv från och betalning till den som, utan att vara i omyndighetstillstånd, handlat under inflytande av rubbad själsverksamhet omfattas av det utsträckta godtrosskyddet.

4.2 Remissyttrandena

Vad gäller de av beredningen föreslagna reglerna i KL om gäldenärens rådgighet (21 §) anför *hovrätten för Västra Sverige* att ett godtrosskydd efter de linjer beredningen föreslår innebär en välgrundad avvägning mellan å ena sidan det omsättningsintresse som i andra civilrättsliga sammanhang ansetts motivera ett långtgående skydd för godtroende part och å andra sidan de samhällsintressen som påkallar skydd för konkursborgenärer. Hovrätten har därvid särskilt beaktat att den första mer omfattande undantagsregeln blir tillämplig endast under en mycket kortvarig frist i omedelbar anslutning till konkursbeslutet och att regeln inte påverkar konkursboets möjligheter till återvinning. Den andra undantagsregeln, som gäller en starkt begränsad grupp av rättshandlingar, har fått en sådan utformning att den kan förmodas få betydelse endast i lägen där skälighetssynpunkter talar med särskild styrka för dess tillämpning. Hovrätten anser emellertid med hänsyn till att innehållet i allmänna tidningarna i regel blir tillgängligt för allmänheten först sedan posten distribuerats dagen efter utgivningsdagen att fjärde stycket lämpligen bör ändras därhän, att konkursbeslutet skall anses kungjort i och med utgången av nämnda efterföljande dag.

Advokatsamfundet framför erinringar mot andra och tredje styckena men medger att avvägningsproblemen är synnerligen svåra. Samfundet anser att *andra stycket*, såvitt avser rättshandlingar som gäller överlåtelse av egendom, har fått en utformning som kan godtas ehuru med tvekan. Bestämmelsen möjliggör att rent illojala transaktioner kan rättas till. Möjligheten att få en transaktion att gå åter är dock begränsad till överlåtelse- eller förfogandefallen. Detta möjliggör illojala transaktioner av annat slag, som inte kan bringas att återgå. Gäldenären kan t.ex. uppsäga ett hyresavtal eller utan grund godkänna en reklamation utan att konkursförvaltningen kan förta verkan därav med mindre det kan visas att ond tro föreligger. Det bör framhållas att ond tro regelmässigt inte torde komma att kunna bevisas, även om den föreligger. Advokatsamfundet anser att man bör bereda konkursboet möjlighet att påfordra återgång också av andra rättshandlingar än överlåtelse eller andra förfoganden över

egendom, även om ond tro inte skulle kunna styrkas. Någon större olägenhet av detta torde i allmänhet inte förorsakas medkontrahenten. Vill man undvika att frågan om rättshandlingarnas giltighet hålls öppen för länge, kan en tidsgräns — t.ex. tre månader från konkursutbrottet — införas, inom vilken konkursboet skall påfordra återgång. Den i *tredje stycket* föreslagna regeln inger i flera hänseenden starka betänkligheter. Beredningen har enligt samfundet uppenbarligen utformat godtrosregeln bl.a. med förebild från associationsrätten. Samfundet ifrågasätter emellertid om inte konkursfallen är så speciella att en fristående reglering liksom hittills är befogad. Hittills har praxis varit utomordentligt restriktiv och inneburit att, om någon infriar sin skuld genom betalning direkt till gäldenären, denna betalning saknar rättslig verkan gentemot konkursboet, även om den betalande varit i god tro och betalningen till och med skett före kungörelsen. Det kan finnas fog för att ändra detta förhållande, som otvivelaktigt kan leda till stötande resultat, åtminstone så att den som i god tro före kungörelsen betalat skuld till gäldenären inte skall tvingas betala skulden också till konkursboet. Om emellertid den av beredningen föreslagna regeln genomförs — fortsätter samfundet — öppnas vägen för illojala transaktioner på ett sätt som inte kan anses lämpligt. Samfundet uttalar vidare.

Det är väsentligt att ett snabbt och effektivt slut för gäldenärens förfoganden åstadkommes och detta sker inte med beredningens förslag. Förslaget ger i stället gäldenären möjlighet att till förfång för boet operera under en längre tid. Den som häftar i skuld till honom får i inledningsskedet kännedom om konkursen endast genom kungörelsen. Läser han inte denna, blir han inte medveten om konkursen förrän han krävs på betalning av förvaltaren, vilket kan dröja en eller flera månader. Under tiden är fältet öppet för gäldenären att inkassera fordringen. Visserligen är konkursförvaltaren skyldig att skyndsamt indriva utestående fordringar, och den föreslagna regeln har därför det goda med sig att förvaltaren får ytterligare ett incitament till att genast tillskriva konkursboets gäldenärer, men förvaltaren kan endast kontakta sådana gäldenärer som han känner till. En ohederlig konkursgäldenär kan underlåta att lämna förvaltaren uppgifter om sådana utestående fordringar där vederbörande gäldenärer kan förmodas sakna kännedom om konkursen.

Det måste vara en angelägenhet av vikt för konkursboet att förvaltningen vet att fordringar inte kan försvinna efter en viss bestämd tidpunkt. Boets ställning måste kunna bedömas bl.a. för att möjliggöra ett ställningstagande till förskottsutdelningar på ett tidigt stadium. En kalkyl över ställningen är många gånger väsentlig, då det gäller för förvaltaren och exempelvis företagsinteckningshavare att ta ställning till ett fortsättande av gäldenärens rörelse. Vetskapen om den nu föreslagna regeln kan uppmuntra gäldenären till att missbruka den, och den allvarligaste invändningen mot beredningens förslag är att det ger för goda möjligheter till missbruk.

I praktiken torde de fall då gäldenären mottar och behåller betalningar vara ganska sällsynta. Detta kan tala för att den av beredningen föreslagna regeln inte skulle komma att vålla större olägenheter. Å andra sidan kan också sägas att de fall då någon i god tro drabbas av nu gällande regler är så

fåtaliga att man bör acceptera otillfredsställande resultat i några fall för att i stället få en fast och lättillämpad regel och undvika att ge incitament till illojala åtgärder från gäldenärens sida.

Advokatsamfundet förklarar avslutningsvis att det vid övervägande av frågan stannat vid att anse att kungörelsen skall utesluta att av gäldenären företagna åtgärder skall få rättslig verkan.

Länsstyrelsen i Stockholms län och bankföreningen har fäst sig vid att lagberedningen — under erinran om att verkan av omyndighetsförklaring f.n. regleras på huvudsakligen samma sätt som verkan av konkursbeslut — uttalat att beredningen inte ansett sig ha anledning att föreslå någon ändring i föräldrabalkens regler om verkan av omyndighetsförklaring. Remissinstanserna ifrågasätter om det inte med hänsyn till den likartade problematiken vad avser verkan av konkursbeslut och verkan av omyndighetsförklaring kunnat finnas anledning att i detta sammanhang omarbota föräldrabalkens ifrågavarande bestämmelser.

Följdändringarna till nyheterna om konkursgäldenärs rådighet i avtalslagen, skuldebrevslagen, kommissionslagen m.fl. författningar har föranlett vissa uttalanden.

Hovrätten för Västra Sverige anser att utvidgningen av godtrosskyddet vid förvärv från konkursgäldenär av löpande skuldebrev och aktierättsliga dokument bör godtas och anför härom vidare.

Enligt gällande rätt har vid exstinktivt godtrosförvärv av dokument av förevarande slag 'rätter ägare' inte lösningsrätt, vilket däremot är fallet vid dylikt förvärv av lösöre (jfr Godtrosförvärv av lösöre SOU 1965:14 s.110). Det kan då finnas fog för frågan huruvida den lösningsrätt som skall föreligga enligt 21 § andra stycket konkurslagsförslaget är avsedd att gälla för dessa papper och om beredningen således avser att skapa ett undantag från vad som i övrigt förblir gällande rätt. Om detta är avsikten inträder emellertid det anmärkningsvärda rättsläget att lösningsrätt kommer att medges för konkursbo om transaktionen skett under tiden mellan konkursbeslutet och dess kungörande men vara utesluten om den skett senare under konkursen. Hovrätten finner att ett klargörande i lagtexten på denna punkt är nödvändigt.

Hovrätten ställer sig ytterst tveksam till beredningens förslag såvitt det avser förvärv från eller prestation till omyndig. Hovrätten anför härom följande.

Frågan var, som beredningen framhåller (s.228 sp. 2), föremål för ingående överväganden under förarbetena till skuldebrevslagen. Man stannande emellertid vid att för de löpande skuldebrevens del upprätthålla grundsatsen att god tro inte kan åberopas vid förvärv från eller betalning till konkursgäldenär eller omyndig. Enligt hovrättens uppfattning gör sig behovet av skydd mot rättsförluster gällande med helt annan styrka för handlingsinkapabla än för konkursbon. De senare kan i ansenlig omfattning undvika förluster genom återvinning, en utväg som får ökad betydelse om återvinningsreglerna objektiveras på sätt beredningen föreslår. Konkursboet skyddas också av det tidigare nämnda straffhotet. Vad gäller de handlingsinkapabla har rättsskyddsbehovet snarast ökat

enär, som beredningen framhåller i annat sammanhang (s.128 sp. 2), det ekonomiska livet blivit alltmer komplicerat och fått en allt större internationell spännvidd. De omsättningsbara dokumenten har fått ökad användning. Detta gäller t.ex. aktierättsliga papper och obligationer. Vidare bör uppmärksammas att ränte- och utdelningskuponger i praktiskt viktiga sammanhang fungerar som självständiga innehavarskuldebrev (23 och 24 §§ skuldebrevslagen). De ifrågasatta ändringarna i skuldebrevslagen får antagas komma att återverka på tolkningen av motsvarande bestämmelser angående andra omsättningspapper, t.ex. växlar och konossement (jfr s.229 sp. 2 f).

Givetvis reduceras förlustrisken för den omyndige därigenom att i hans fall, liksom vid konkurs, egendomen tas om hand och förvaltas av en ställföreträdare. Förhållandet är annorlunda beträffande den som utan att vara omyndigförklarad handlar under inflytande av mental rubbning. En defekt av detta slag kan i somliga fall, t.ex. när den har samband med senila förändringar, bestå under rätt lång tid utan att till buds stående skyddsåtgärder blir vidtagna.

Frågan vilken betydelse som bör tillmätas här anförda omständigheter måste i detta sammanhang lämnas öppen. Det kan emellertid inte uteslutas att de skäl som vid skuldebrevslagens tillkomst ledde till att man bibehöll ett oförändrat rättsskydd för handlingsinkapabla personer ökat i styrka. Hovrätten är av den uppfattningen att ett slutligt ställningstagande inte bör ske utan en närmare utredning vars resultat kan läggas till grund för mer ingående överväganden.

Det bör tilläggas att i fråga om kommissionslagen beredningen uttryckligen — och kanske något överraskande — angett att, till skillnad från vad hittills ansetts gälla, de föreslagna ändringarna för konkursfallen inte avses bli tillämpliga på omyndighetsfallen (s.231 sp. 2).

Även Göta hovrätt, domarföreningen och sparbanksföreningen ifrågasätter lämpligheten av beredningens förslag såvitt det avser förvärv från och betalning till omyndig. Sparbanksföreningen uttalar att förslaget i den delen är otillräckligt motiverat.

Försäkringsinspektionen har inte något att erinra mot beredningens förslag såvitt det avser utvidgning av godtrosskyddet vid förvärv av aktiebrev i försäkringsaktiebolag.

5 Egendom som ingår i konkurs m.m.

5.1 Lagberedningen

Enligt 27 § första stycket KL räknas till konkursbo all egendom som tillhörde gäldenären då konkursbeslutet meddelades eller som tillfaller honom under konkursen och är av beskaffenhet att kunna utmätas. Beredningen framhåller att det kan synas inkonsekvent att sådan egendom som tillfaller gäldenären efter konkursbeslutet skall ingå i konkursen, medan enligt 100 § KL sådan borgenär som tillkommit under samma tid i allmänhet inte kan få utdelning för sina fordringar i den aktuella kon-

kursen. Enligt beredningen avviker den angivna ordningen från vad som gäller i en del andra länder.

Beredningen nämner att det under de nordiska överläggningarna har diskuterats huruvida konkursen, fränsett återvinning, borde begränsas till egendom som gäldenären hade vid konkursens början. Beredningen framhåller att en sådan ordning inte skulle innebära att egendom som tillfaller gäldenären senare skulle undandras vanligt gäldsansvar. Konsekvensen borde i stället antagligen bli, att utmätning av denna egendom får äga rum på vanligt sätt trots konkursen och att gäldenärens nyförvärvade egendom kan vid behov få avträdas till en ny konkurs som helt eller delvis förlöper samtidigt med den förra. En sådan ordning gällde hos oss före 1862 års konkurslag men ansågs opraktisk och komplicerad. En återgång till den gamla ordningen förutsätter regler om det inbördes förhållandet mellan två eller flera konkursbon, såsom om vilka borgenärer som skall få bevaka i den ena eller andra konkursen, om återvinning till det ena eller andra konkursboet m.m. Beredningen anser inte att man bör ge sig in på ett sådant system.

En annan sak är, fortsätter beredningen, hur länge gäldenären med anledning av visst konkursbeslut skall hållas i konkurstillstånd med verkan att egendom som tillfaller honom skall ingå i konkursen. På den punkten finns utrymme för ändring som inte behöver vålla några praktiska komplikationer.

Beredningen framhåller först att den nuvarande principen i 146 §, att konkurs varar till dess förslag till slututdelning först är att tillgå för granskning, inte torde medföra några olägenheter när juridiska personer försätts i konkurs. Beträffande fysiska personer har frågan större betydelse. För dem är konkurstillståndet alltid mer eller mindre besvärande (se t.ex. 199 a och 212 §§ KL). Det är alltså för deras del önskvärt, att konkurstillståndet förkortas. Beredningen föreslår att 146 § KL ändras så att konkurstillståndet för dem kan hävas på särskild begäran när boet är i allt väsentligt utrett. Den föreslagna ändringen medför bl.a. att gäldenären på ett tidigare stadium kan få rådighet över egendom som tillfaller honom. Det gäller inte bara arbetsinkomst utan även egendom som tillfaller gäldenären på grund av arv eller på annat sätt. Av förslaget följer även att utmätning hos gäldenären kan på ett tidigare stadium än nu äga rum i vanlig ordning. Sedan gäldenärens konkurstillstånd hävts genom sådant beslut som här avses kan han också på nytt sättas i konkurs.

Det danska förslaget tar inte upp någon motsvarighet till beredningens förslag. Från finsk sida har man sagt sig vilja överväga att ta upp en sådan reglering. Enligt det norska förslaget skall skifteretten, när boet är tillfredställande utrett, kunna förordna att egendom som i fortsättningen tillfaller gäldenären inte skall ingå i konkursboet.

Beredningen utvecklar i anslutning till behandlingen av vilken egendom som bör ingå i konkurs frågan om arvs- och testamentsavsägelse från gäldenären.

Enligt 17 kap. 2 § ärvdabalken (ÄB) kan arvinge avsäga sig arv medan arvlåtaren lever. Beträffande bröstarvinges laglott gäller emellertid visst förbehåll. Gälldenären kan göra sådan arvsavsägelse utan hinder av att han är i konkurs, och arvsavsägelse som skett före konkursen kan inte bli föremål för återvinning.

Beredningen anser inte att det finns anledning att ändra vad som f.n. gäller om arvsavsägelse medan arvlåtaren lever. Övriga nordiska kommitterade har i princip intagit samma ståndpunkt. Majoriteten i den danska kommittén har dock velat jämställa avstående på arvlåtarens dödsbädd med avstående från fallet arv.

Sedan arvlåtaren avlidit anses f.n. enligt beredningen arvinges rätt som en vanlig förmögenhetsrätt. Detta innebär att, om han avstår från sin arvsrätt utan vederlag, transaktionen kan bli föremål för återvinning enligt reglerna om återvinning av gåva samt att gälldenären inte kan med verkan mot boet avstå från sin arvsrätt sedan han försatts i konkurs.

Såvitt avser rätten till arv sedan arvlåtaren avlidit kan det enligt beredningen med visst fog göras gällande, att denna rätt har ett sådant personligt familjerättsligt inslag att arvingen bör få själv bestämma, om han skall tillträda arvet eller ej. Beredningen har emellertid inte för sin del ansett, att en gälldenärs rätt till fallet arv som han ännu ej tillträtt skiljer sig från andra rättigheter av ekonomisk natur på ett sådant sätt att han bör kunna avstå därifrån på borgenärernas bekostnad. Från norsk sida har förordats, att gälldenären inom en kortare frist (en månad) från arvfallet skall kunna utan vidare avsäga sig arvet utan hänsyn till borgenärernas rätt. Beredningen har liksom de danska och finska kommitterade inte funnit det motiverat att ge en sådan frist.

Om den avlidne genom testamente förordnat om sin egendom och det inverkar på arvsrätt som eljest skolat tillkomma gälldenären, är f.n. enligt beredningen tveksamt, om förklaring från gälldenärens sida att han godkänner testamentet kan angripas av hans konkursbo enligt reglerna om återvinning av gåva i fall då testamentet inte var gällande eller det inkräktade på hans laglott. Sedan gälldenären försatts i konkurs, är han enligt beredningens uppfattning i allt fall inte behörig att godkänna testamente. Under konkursen är konkursboet i gälldenärens ställe behörigt att under vanliga förutsättningar klandra testamente, genom vilket gälldenären skulle gå miste om arv, eller att påkalla jämkning därför att testamentet kränker gälldenärens laglott. Det har i enlighet härmed ansetts, att under konkurs delgivning av testamente skall ske med konkursboet. Har sådan delgivning före konkursen skett med gälldenären, torde den gälla. Om klandertiden eller motsvarande frist (se 14 kap. 5 § och 7 kap. 3 § ÄB) utgått innan boet hunnit ingripa, är talerätten förlorad.

Beträffande frågan om konkursgälldenär skall vara behörig att godkänna testamente som inverkar på hans arvsrätt påpekar beredningen, att det enligt dansk rätt torde vara arvingen/gälldenärens ensak att avgöra, om

testamente till annan skall godkännas. Rättsläget synes ovissst i Finland och Norge. Beredningen anser att dansk rätts ståndpunkt — enligt vilken gäldenären får själv bestämma om testators vilja skall respekteras eller inte — är rimlig och föreslår, att vi ansluter oss till den. Detta anses böra gälla även om testamentet inkräktar på gäldenärens laglott.

En likartad fråga uppkommer beträffande avstående från rätt enligt testamente till gäldenärens förmån. Det är enligt beredningen f.n. oklart, huruvida ett avstående som gäldenären gör efter testators död men före konkursen kan angripas med återvinning. Beredningen har under de nordiska överläggningarna framfört förslag att gäldenären skulle bli ensam behörig att bestämma om han vill begagna sig av testamentet eller inte. På dansk och norsk sida vill man emellertid inte göra skillnad mellan legalarv och testamente. Då nordisk enighet inte kunnat uppnås och skäl kan anföras både för och emot, har beredningen inte ansett sig böra lägga fram förslag i nämnda riktning. Beredningen utgår från att ett avstående från rätt på grund av testamente inte kan angripas som gåva, om testaments-tagaren inte redan bevakat testamentet. Sedan testamentstagaren försatts i konkurs torde det få anses tillkomma konkursboet att bevaka testamentet om tiden inte är ute, gäldenären obetaget att, om han önskar det, själv bevaka testamentet men i så fall antagligen med befogenhet för boet att avstå från testamentet om detta strider mot boets intresse. Efter konkursbeslutet torde gäldenären inte vara behörig att avstå från rätt på grund av testamente.

Gåva av arvlåtare kan enligt 7 kap. 4 § ÄB under vissa förutsättningar angripas, om den kränker bröstarvinges laglott. Konkursboet har f.n. rätt att i gäldenärens ställe föra talan därom. Beredningen framhåller att gäldenären, om han ensam skall få bestämma huruvida han vill godkänna eller klandra testamente till annan eller begära utfående av sin laglott när den kränks av testamente, givetvis även ensam bör få bestämma, om gåva som kränker hans laglott skall angripas eller inte.

På grundval av de nu redovisade övervägandena har beredningen upprättat förslag till ändring i 7 och 14 kap. ÄB (se vidare under 10.2).

5.2 Remissyttrandena

Remissinstanserna har godtagit beredningens uppfattning att konkursbo liksom hittills i princip bör omfatta även sådan egendom som tillfaller gäldenären först efter konkursbeslutet.

Beredningens förslag beträffande konkurstillståndets varaktighet för konkursgäldenär, som inte är juridisk person, har fått ett blandat mottagande vid remissbehandlingen.

Av de remissinstanser som behandlat förslaget är *JK* och *kronofogdemyndigheten i Borås distrikt* positiva. *JK* framhåller att en konkurs innebär åtskilliga olägenheter för enskild gäldenär och att det därför förefaller

välgrundat att minska obehaget för gäldenären.

Tveksamma eller avvisande till förslaget är däremot *Göteborgs tingsrätt* och *ackordscentralen*. Tingsrätten påpekar att en konsekvens av förslaget är att det kan förekomma två samtidiga konkurser mot samma gäldenär. Detta kan vålla svårigheter och förefaller tingsrätten mindre lämpligt. Enligt ackordscentralen är förslagets angelägenhetsgrad ganska ringa med hänsyn till att gäldenären numera i allmänhet får behålla sina arbetsinkomster. Ackordscentralen delar inte uppfattningen, att gäldenären upplever som en olägenhet att inte kunna starta en egen rörelse så länge konkursen pågår. Så snart konkursen avslutats, kan han ju — om det inte blir full utdelning — försättas i konkurs på nytt. I avsaknad av närmare utredning sätter ackordscentralen ett frågetecken för antagandet, att konkurs för gäldenär, som inte är juridisk person, drar särskilt långt ut på tiden eller medför för gäldenären onödiga olägenheter.

Beredningens förslag såvitt det avser arvs- och testamentsavsägelse från gäldenären har inte berörts i något remissyttrande.

6 Återvinning till konkursbo

6.1 Lagberedningen

Beredningen anför inledningsvis att reglerna om återvinning avser att motverka dispositioner från gäldenärens sida som är till skada för borgenärerna liksom att, när sådana dispositioner ägt rum, ge konkursboet möjlighet att vinna rättelse i vad som skett. I viss utsträckning är det också möjligt att med återvinning angripa åtgärder som ej gäldenären själv vidtagit. Beredningen påpekar att det för konkursboet naturligtvis är fördelaktigt, om återvinning står till buds i relativt vidsträckt omfattning. Man får dock inte föreställa sig att återvinningsmöjligheterna i praktiken tillför konkursboet så mycket. Den preventiva effekten av bestämmelserna är troligen betydligt större.

Från borgenärernas synpunkt har det enligt beredningens mening sannolikt inte så stor betydelse hur återvinningsreglerna utformas i detalj, om de blott sammantagna kan hålla tillbaka inte önskvärda transaktioner på ett i huvudsak tillfredsställande sätt. Om de nuvarande svenska återvinningsbestämmelserna kan sägas att de är väl utformade från sina principiella utgångspunkter. Utmärkande är emellertid, att stor vikt har lagts vid de subjektiva rekvisiten, dvs. vad gäldenärens medkontrahent insett eller bort inse. I många svar på en av beredningen företagen konkurrensenkät har framhållits att de subjektiva rekvisiten skapat bevissvårigheter och att återvinningsreglerna bl.a. av den anledningen är för restriktiva. Denna kritik anser beredningen åtminstone med tanke på nutida förhållanden inte sakna fog. Det ekonomiska livet har komplicerats i hög grad jämfört med

förhållandena vid KL:s tillkomst. Beredningen anför vidare att ett företags medkontrahenter av naturliga skäl inte normalt kan förutsättas ha så ingående kännedom om dess ekonomiska ställning. När gäldenären gynnat viss borgenär på andras bekostrnad, kan de subjektiva rekvisiten hindra rättelse. I sådan riktning verkar också de betalningssätt som numera används och svårigheten att bestämma vilka fysiska personers goda eller onda tro som bör bli avgörande när betalning m.m. skett till ett större företag, kommun eller staten. Det erbjuder t.ex. uppenbara svårigheter att bestämma, i vilka fall staten skall anses vara i ond tro beträffande skattebetalarens solvens när han inbetalar sin skatt. Det finns naturligtvis viss möjlighet för intresserad person som känner till förhållandena att bringa borgenär i ond tro. För att detta skall ha någon betydelse förutsätts emellertid att vederbörande kan förutse den betalning eller transaktion som bör förebyggas och att den andre har anledning att sätta tilltro till uppgift att gäldenären är insolvent. Värdet av denna möjlighet är därför mycket begränsat.

Beredningen anför vidare att från dansk och norsk sida önskemålet att göra återvinningsreglerna mera objektiva i nyss angiven mening starkt understrukits. Målet har varit att söka bestämma förutsättningarna för återvinning så att de kommer att gälla rättshandlingar vilka i och för sig framstår som avvikande från det normala. Att på detta sätt karakterisera de rättshandlingar som man behöver träffa med bestämmelserna möter givetvis sina svårigheter. Vid de överläggningar som beredningen har haft med sakkunniga har också vissa betänkligheter anförts mot nämnda objektivering. Trots detta har beredningen för sin del ansett, att man kan på svensk sida ansluta sig till nämnda riktlinje som med hänsyn till vad nyss sagts också har sina fördelar.

De objektiva reglerna i beredningens förslag till nya återvinningsbestämmelser (29-35 §§) gäller gåva, bodelning som innefattar eftergift till förmån för make eller makes dödsbo, utbetalning av oskäligen löner m.m. till närstående, vissa avsättningar till pensions- eller personalstiftelser, betalning som gjorts med ovanliga betalningsmedel, i förtid eller med belopp som avsevärt försämrat gäldenärens ekonomiska ställning, kvittning under motsvarande onständigheter samt pantsättning och liknande säkerställelse i efterhand. Härtill kommer utmätning. De objektivt bestämda återvinningsreglerna i de nordiska förslagen kompletteras av en på subjektiva rekvisit baserad bestämmelse som avser att infånga fall då gäldenären förfarit otillbörligt och den andra parten var i ond tro (36 § lagberedningens lagförslag). Även culpösa fall inbegrips. Bestämmelsen är betydligt mer omfattande än 34 § KL. De närmare förutsättningarna för de återvinningsgrundande transaktionerna behandlas i beredningens specialmotivering.

Beredningen förklarar, att det inte kunnat undvikas, att återvinningsbestämmelserna med tillämpning av den angivna metoden kommit att

inbegripa en del fall då återvinning kan tänkas drabba den andra parten för hårt. Detta har ansetts kunna motverkas genom ändrade regler om verkan av återvinning, främst genom en bestämmelse om jämkning när återvinning annars skulle framstå som obillig (37 § 3 beredningens lagförslag). Samma lösning har valts på finsk sida. Enligt de danska och norska förslagen skulle motsvarande skydd för återvinningssvaranden delvis vinnas genom bestämmelser om att återvinning enligt de objektiva reglerna begränsas till den 'berikelse' som medkontrahenten vunnit. För norsk del bygger principen på gammal tradition i rättspraxis till vilken vi saknar motsvarighet.

Beredningen föreslår även andra ändringar för att gentemot återvinningssvaranden mildra återvinningens rättsverkan. I motsats till vad som nu gäller skall återvinningssvaranden kunna få utge ersättning i stället för den egendom återvinningen avser, om återbäring av egendomen skulle vara förenad med särskild olägenhet för honom. Förslaget ger också återvinningssvaranden större rätt till ersättning för nödiga och nyttiga kostnader och en minskad skyldighet att utge avkastning av sådan egendom som skall återbäras.

Beredningen har funnit de *återvinningsfrister* som f.n. gäller hos oss vara ganska korta, medan de t.ex. i Norge i flera fall är långa. Frågan om återvinningsfristernas längd får ökad betydelse, om övriga förutsättningar bestäms genom mera objektiva rekvisit än nu är fallet hos oss. Vid de nordiska överläggningarna har från svensk sida, liksom av finska kommitterade, särskilt understrukits att alltför långa frister skapar osäkerhet i den allmänna omsättningen. Det vållar f.ö. även konkursförvaltningen vissa svårigheter att behöva gå långt tillbaka i tiden. På dansk och norsk sida har man önskat, att fristerna skulle vara jämförelsevis långa. I förslagen har man sökt gå en medelväg som medför en inte obetydlig utvidgning av våra nuvarande frister men likväl innebär ett betydande tillmötesgående av de svenska och finska önskemålen.

Beredningen förklarar sig ha kunnat godta de utsträckta fristerna med hänsyn till den reglering av återvinningens verkan som förut antytts, främst jämningsregeln som skall hindra att obilliga verkningar vållas återvinningssvaranden. Jämkning kan enligt förslaget ske ända till noll. I övrigt bör uppmärksammas att medkontrahenten, när återvinning äger rum enligt de objektiva reglerna, inte får sättas i sämre situation än före rättshandlingen. Han har t.ex. rätt att vid återvinning av betalning få tillbaka pant som han återställt till gäldenären med anledning av betalningen eller avräkna dess värde.

Återvinningsfristerna i de objektivt reglerade fallen är i förslaget bestämda enligt en metod som på flera sätt avviker från gällande lag. Frånsett bodelning har i första hand angetts en kortare frist, beträffande vilken man presumerar ett sådant samband med den aktuella konkursen att återvinning skall äga rum utan reservation. Denna frist har satts till sex

månader beträffande rättshandlingar av benefik natur och till tre månader för övriga fall. I fråga om gåva och överföring av benefik natur till pensionsstiftelse liksom överföring till personalstiftelse föreslås vid sidan härav en återvinningsfrist på ett år, då emellertid återvinningssvaranden går fri om han visar att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent. Genomgående föreskrivs vidare en tvåårsfrist som kan åberopas mot närstående till gäldenären. Även beträffande den fristen gäller, att återvinning kan avvärjas genom solvensbevisning. I fråga om återgång av bodelning som innefattar eftergift från gäldenärens sida föreslås endast en tvåårsfrist och möjlighet att undgå återvinning, om det visas att gäldenären hade kvar utmätningsbar egendom som uppenbart motsvarade hans skulder, dvs. att han ej blev insufficient.

I fråga om utmätning skall också gälla dels en tremånadersfrist, dels en längre frist på två år som endast avser närstående och vid vilken motbevisning om solvens är tillåten.

Återvinningsfristen i 36 § (otillbörlighetsfallen) har satts till fem år, om ej talan riktas mot gäldenären närstående. I sådana fall skall någon särskild återvinningsfrist inte gälla.

Vad särskilt angår återvinning från *närstående* konstaterar beredningen att redan f.n. enligt KL gäller en särskild längre frist (ett år), när återvinning riktas mot gäldenärens make eller, om aktiebolag försatts i konkurs, mot aktieägare som på grund av sitt aktieinnehav hade bestämmande inflytande över bolaget eller mot vissa närstående till denne. Beredningen anger att frestelsen att gynna närstående är uppenbar. I Danmark och Norge finns f.n. mycket långtgående bestämmelser beträffande personligen närstående till gäldenären. Men även andra närstående anser beredningen böra uppmärksammas. Beredningen anför vidare, att i fråga om företag som hotas av ekonomiskt sammanbrott emellanåt kan förekomma manipulationer som syftar till att gynna de bestämmande i företaget eller deras närstående. Det har därför ansetts behövligt att inte bara utsträcka fristerna för återvinning från närstående utan även inbegripa betydligt flera under bestämmelserna, både personligen närstående och andra (28 § 2 beredningens lagförslag). Vid de nordiska överläggningarna har dock från svensk sida framhävts att man inte bör gå för långt vid angivandet av vilka som skall anses som gäldenären närstående och att en vittgående bestämmelse lätt inbegriper fall då det i själva verket varit fråga om en helt normal affärsförbindelse. Särskilt från norsk sida har man emellertid varit angelägen om en ganska långtgående uppräknings, och beredningen har med hänsyn till förslagets innehåll i övrigt inte ansett att denna fråga har sådan betydelse att inte det norska önskemålet kan tillgodoses.

Beredningen föreslår att som närstående skall räknas först och främst vissa personligen närstående, nämligen make, trolovad, bröstarvinge, förälder, far- eller morförälder, syskon och den som eljest står veder-

börande personligen särskilt nära. Med sistnämnda uttryck åsyftar beredningen i första hand man eller kvinna med vilken gäldenären sammanlever i äktenskapsliknande förhållanden, samt fosterbarn. Med bröstarvinge åsyftas även adoptivbarn och adoptivbarns avkomling.

Som närstående till näringsidkare eller juridisk person skall enligt förslaget räknas den som själv eller jämte honom närstående har väsentlig ekonomisk gemenskap med den andre, grundad på andelsrätt eller därmed jämförligt ekonomiskt intresse. Som närstående till näringsidkare eller juridisk person skall vidare räknas den som leder verksamheten. Härunder faller enligt beredningens uppfattning exempelvis verkställande direktör och, om ett företag är delat på flera avdelningar, chefer för dessa med så självständig ställning att de kan jämföras med verkställande direktör i ett dotterföretag. Även arbetande styrelseledamot kan komma i fråga. Dessutom skall som närstående till näringsidkare eller juridisk person räknas den som i sin tur är närstående till någon av dem som förut sagts. Bestämmelserna skall enligt beredningen tillämpas reciprokt, dvs. oavsett om näringsidkaren eller företagsledaren m.fl. råkat i konkurs.

Fyra av de sakkunniga som deltagit i beredningens arbete har anmält avvikande mening på förevarande punkt (se SOU 1970:75 s. 243) och anfört bl.a. att det inte finns något sakligt motiverat intresse att låta närståendekretsen i återvinningshänseende omfatta även den som leder verksamheten för näringsidkare eller juridisk person utan att samtidigt ha väsentlig ekonomisk gemenskap med denne. Enligt de fyra sakkunniga är beredningens förslag på denna punkt inte bara principiellt otillfredsställande utan kommer också att kunna medföra direkt ekonomisk skada för berörda företag. Resultatet av en sådan bestämmelse torde nämligen bli att svårigheter uppkommer när det gäller att besätta posterna som företagsledare i företag, vars ekonomiska ställning är pressad men där företaget dock under god ledning kan förväntas bli i tillfälle att fortsätta sin verksamhet till nytta för de anställda och för samhället.

Beredningen anger att det under de nordiska överläggningarna särskilt i fråga om återvinning av gåva diskuterats, huruvida den presumtion som skall anknyta till den längre återvinningsfristen skall gälla att gäldenären var insufficient eller insolvent. Särskilt från svensk sida har framhållits att det mest ändamålsenliga i sammanhanget skulle vara att här kräva bevisning om sufficiens för att gäldenärens medkontrahent skall vara skyddad. Beredningen har dock stannat för att på sätt övriga nordiska länder gjort som huvudregel nöja sig med bevisning om solvens.

När det emellertid gäller presumtionen vid återvinning av bodelning föreslår beredningen en annan lösning. Beredningen hänvisar som en bakgrund till reglerna i giftermålsbalken (GB) enligt vilka gäldsansvar kan drabba make till den som vid bodelning eftergivit sin rätt, om han inte kan visa att den andre maken hade kvar egendom, som uppenbarligen motsvarade honom då åvilande gäld (13 kap. 14 § GB). Beredningen pekar

i anslutning härtill särskilt på det förhållandet att vid bodelning måste göras en fullständig uppställning över debet och kredit och menar att det på grund härav i fråga om bodelning är naturligare att anknyta presumptionen till insufficiens. När gäldenären därför i samband med bodelning eftergett sin rätt e.d. kan enligt förslaget återvinning avväjas endast om det visas att han efter bodelningen hade kvar utmätningsbar egendom som uppenbart motsvarade hans skulder. Detta innebär bl.a. att man enligt förslaget i bodelningsfallet vid bedömningen av en åtgärds tillåtlighet bortser från gäldenärens förvärvsförmåga.

En av de sakkunniga som medverkat i beredningens arbete anser att man i samtliga återvinningsfall bör anknyta presumptionen till insolvens (se SOU 1970:75 s. 144 not 4).

Om gäldenären till äventyrs visserligen var eller blev insolvent genom åtgärden men därefter åter blivit solvent, t.ex. genom att han fått en större lotterivinst, för att sedan på nytt komma på obestånd som då lett till konkurs utgår förslaget från att återvinningssvaranden kan undgå återvinning genom att visa att det här ej rör sig om ett och samma obestånd. I de fall som avses i 36 § i förslaget är det återvinningskäranden som skall styrka, att gäldenären var eller blev insolvent till följd av den aktuella rättshandlingen. Även här förutsätts att det är fråga om ett och samma obestånd.

Den mest betydande nyheten i beredningens förslag såvitt avser *verkan av återvinning* är, att återbäringsskyldigheten kan jämkas, om det som part skall återbära annars skulle överstiga vad han vunnit genom den aktuella rättshandlingen eller om andra synnerliga skäl föreligger. Frågan om jämkning bör enligt beredningen prövas med hänsyn till samtliga omständigheter, bl.a. den angripna rättshandlingens mer eller mindre otillbörliga karaktär. Beredningen anför vidare att om någon mottagit och i god tro konsumerat en penninggåva, detta som regel bör vara tillräckligt skäl till jämkning, eventuellt till noll. Om däremot den återbäringsskyldige med kännedom om gäldenärens insolvens fått avsevärda förmåner, bör jämkning inte äga rum. Ligger straffbart förfarande återvinningssvaranden till last, bör jämkning i strid mot allmänna skadeståndsrättsliga regler inte förekomma. Som nyss nämnts har beredningen ansett det lämpligt att som ett skäl till jämkning ange, att återbäringen annars skulle överskrida vad svaranden vunnit genom den rättshandling eller åtgärd som är föremål för återvinning. Detta blir också enligt beredningen ett mått för den jämkning som är rimlig i vanliga fall. Längre gående jämkning synes emellertid kunna tänkas i undantagsfall, såsom när svaranden visserligen 'vunnit' ett värde men använt det på ett sådant sätt, t. ex. för resa eller utbildning, att det skulle vara obilligt att kräva åter beloppet. Om svaranden t.ex. i god tro sålt egendom som han förvärvat genom gåva, bör jämkning till valutans värde regelmässigt vara motiverad. Har den egendom som svaranden mottagit av gäldenären blivit förstörd, kan också en långtgående jämkning

böra äga rum, om egendomen inte var försäkrad. När försäkring fanns, bör försäkringsbeloppet tjäna som ledning i jämkningsfrågan. När fråga om jämkning väcks på grund av att svaranden konsumerat mottagna medel, får man givetvis även beakta, om det kan antas att han skulle ha gjort utgifterna även om han inte haft de aktuella medlen till förfogande. Den omständigheten att den som drabbas t.ex. av återvinning enligt 31 § i förslaget deklarerat och betalat skatt för vad som återvinns bör som regel inte utgöra jämkningsanledning. Återvinnings svaranden får i stället söka rättelse av taxeringen.

I 37-40 §§ upptar beredningens förslag i övrigt bl.a. regler om verkan av återvinning mot tredje man och om talan angående återvinning.

Beredningen har funnit att det kan vara hårt för underhållsberättigade att tillämpa de föreslagna återvinningsreglerna i fråga om *utmätning för familjerättsliga bidrag*. Den underhållsberättigade kan ha haft en lång väg att vandra innan han hunnit till exekution för behjärtansvärda underhållskrav. Att den underhållsskyldiga gäldenären inte betalt sin skuld kan t.ex. bero på motsättningar mellan honom och borgenären. Beredningen har därför ansett det behövligt att beträffande rimliga familjerättsliga bidrag göra avsteg från återvinningsreglerna beträffande utmätning, i den mån den underhållsberättigade inte gynnats otillbörligt genom utmätningen (35 § andra stycket beredningens lagförslag).

Beredningen har övervägt huruvida som en genomgående förutsättning för återvinning borde upptas ett *allmänt skaderekvisit*, enligt vilket återvinning över huvud inte skulle komma i fråga annat än om gäldenären vid den aktuella tidpunkten var eller blev insolvent. Beredningen påpekar att det hos oss uttalats delade meningar i frågan huruvida gällande lag, utöver de villkor för återvinning som lagen uttryckligen anger, bör anses förutsätta ett dylikt skaderekvisit. De nordiska förslagen utgår från att ett allmänt tyst skaderekvisit av den typ som här nämnts inte låter sig förena med förslagen sådana de utformats. En annan sak är, att återvinning inte kommer i fråga utan att den rättshandling eller åtgärd varom fråga är — eventuellt i förening med senare åtgärd (36 §) — varit till nackdel för gäldenärens borgenärer eller vissa av dem. Betalning av skuld som är förenad med betryggande och oangriplig pant i gäldenärens egendom bör t.ex. enligt beredningen inte bli föremål för återvinning. Motsvarande gäller ett ömsesidigt förpliktande avtal som inte innebär något gynnande av medkontrahenten. I fråga om de objektivt bestämda återvinningsreglerna förutsätts att åtgärden direkt försämrat gäldenärens ekonomiska ställning. Beträffande förslagens återvinningsregel för otillbörlighetsfall (36 §) skall det däremot liksom enligt gällande rätt för återvinning vara nog att indirekt (medelbar) skada inträtt, dvs. sådan som följer av att gäldenären undanhåller valuta som han fått eller förfar på därmed jämförligt sätt.

Den nämnda förutsättningen för återvinning — nämligen att den rättshandling eller åtgärd av annat slag varom fråga är varit till nackdel för

gäldenärens borgenärer eller vissa av dem — är enligt beredningen väsentlig. Med hänsyn till frågans vikt har beredningen ansett några preciseringar vara på sin plats. Beredningen anför att frånsatt 36 § i förslaget som inkluderar även indirekt skada måste fasthållas, att en rättshandling är återvinningsbar endast om den i och för sig är till nackdel för borgenärerna eller vissa av dem. Om aktier säljs till dagskurs, kommer t.ex. i princip återvinning inte i fråga därför att de stigit i värde under tiden fram till att säljaren råkar i konkurs så att avtalet varit oförmånligt, om det skett omedelbart före konkursen. Beredningen utvecklar i betänkandet ytterligare vad som skall menas med att rättshandling varit till nackdel för en eller flera borgenärer (SOU 1970:75 s. 132).

Gemensamt för samtliga fall då förmånsberättigad borgenär fått betalning är, anför beredningen vidare, att återvinning inte kan komma i fråga om betalningen inte var till nackdel för gäldenärens övriga borgenärer vid den tidpunkt då åtgärden vidtogs. Betalning t.ex. till företagsinteckningshavare kan vara till nackdel för förmånsrättshavare med bättre rätt, t.ex. löneborgenärer. Även denna fråga bör bedömas med hänsyn till ställningen vid den tidpunkt då åtgärden vidtogs.

Ett särskilt spörsmål är enligt beredningen huruvida vid bedömande av den nu aktuella förutsättningen för återvinning skall tas hänsyn även till kostnaderna för eventuell konkurs. Enligt beredningens mening driver man saken för långt, om man anser sig skyldig att, när fråga är om betalning till förmånsberättigade borgenärer, under alla omständigheter ta hänsyn även till en sådan hypotetisk kostnadspost. Det ter sig t.ex. främmande att göra gällande återvinning från löneborgenärer därför att medel som utgått till dem behövs för en senare konkurs. För att motverka illojala förfaranden torde man dock böra ta hänsyn till konkurskostnaderna i fall då konkurs är oundviklig och borgenärer med lika eller bättre rätt skulle bli lidande genom att konkurskostnader övervältras på dem.

Vid sidan av återvinning skall liksom hittills talan kunna föras om *skadestånd till följd av gäldenärsbrott* (jfr 11 kap BrB). På dansk och norsk sida avser man däremot att återvinningsbestämmelserna skall vara exklusiva, med undantag för talan på grundval av allmänna ogiltighetsregler. Beredningen har för sin del, liksom finska kommitterade, inte ansett motiverat att utesluta sådan skadeståndstalan som nyss nämnts. Dylig talan faller, liksom talan på grund av allmänna ogiltighetsregler, utanför de föreslagna bestämmelserna om återvinning.

6.2 Remissyttrandena

Allmänna uttalanden om beredningens förslag till nya regler angående återvinning till konkursbo är mindre vanliga i remissyttrandena. I den mån sådana uttalanden förekommer är de merendels positiva.

Göta hovrätt anser det nödvändigt att göra vissa reservationer.

Hovrätten framhåller att det för en bedömning av hur institutet återvinning skall utformas hade varit av värde med uppgifter om i vilken utsträckning borgenärer av institutets nuvarande utformning påverkas att låta långsiktiga bedömanden av en gäldenärs betalningsförmåga få företräde framför krav på omedelbar betalning. Likaså hade uppgifter om huruvida risken för återvinningsanspråk försvårar eljest önskvärda transaktioner eller föranleder särskilda säkerhetsåtgärder varit av värde. Det hade vidare varit önskvärt med uppgifter om antalet återvinningskrav över huvud, de belopp det rör sig om och vilka återvinningsregler som huvudsakligen tillämpats. Det måste dock medges att sådana uppgifter inte kan vara lättillgängliga samt att beredningen genom de sakkunniga torde ha tillförts den erfarenhet härom, som i första hand står att erhålla. Det sagda innebär att hovrätten vid granskningen av betänkandet i stor utsträckning varit hänvisad till att i avsaknad av redovisade fakta lita till beredningens bedömningar, särskilt i fråga om hur önskemålen om ökade återvinningsmöjligheter skall avvägas mot kravet på trygghet i den allmänna omsättningen.

Hovrätten för Västra Sverige delar beredningens åsikt att återvinningsreglernas huvudsakliga värde kan förmodas ligga i deras preventiva effekt. Hovrätten delar också beredningens åsikt att skyddet mot transaktioner till förmån för gäldenären närstående bör stärkas både genom längre återvinningsfrister och genom att begreppet närstående ges en vidare omfattning. Dessa synpunkter anser hovrätten väga tungt till förmån för beredningens förslag. Det kan likväl enligt hovrättens mening inte uteslutas att en strikt tillämpning av de återvinningsregler beredningen utformat skulle på grund av den långt gående objektiveringen kunna i det enskilda fallet medföra hårdare ingrepp än som kan vara rimligt. Det är inte heller uteslutet att en sådan tillämpning skulle kunna till följd av de utsträckta återvinningsfristerna leda till resultat som med hänsyn till andra samhällsintressen bör undvikas. Emellertid kan det enligt hovrätten antas att den jämningsregel som återfinns i förslaget erbjuder tillräckliga möjligheter att inom rättstillämpningens ram motverka dylika inte önskvärda rättsverkningar.

Länsstyrelsen i Kalmar län finner det positivt att tidsfristerna för återvinningstalan har förlängts i jämförelse med gällande rätt. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* uttalar sin belåtenhet över att återvinningsreglerna gjorts mera överskådliga och fristerna koncisa.

Flera kronofogdemyndigheter uttalar sin allmänna tillfredsställelse över de föreslagna återvinningsreglerna. Hit hör *kronofogdemyndigheten i Trollhättans distrikt* som särskilt fäst sig vid förlängningen av återvinningsfristerna och de subjektiva rekvisitens minskade betydelse. Kronofogdemyndigheten framhåller bl.a. följande.

Som företrädare för Kungl. Maj:t och Kronan vid bevakning av skattefordringar i konkurs ställs man inte så sällan inför den situationen att gäldenären kort tid före konkursen på ett stötande sätt avhänt sig tillgångar

utan att återvinningstalan kan anställas just på grund av svårigheterna att styrka att de subjektiva rekvisiten för återvinning är uppfyllda. Även reglernas preventiva effekt ökar givetvis genom de föreslagna ändringarna, vilket är värdefullt med hänsyn till att man under senare tid kunnat iakttaga ett ökat antal illojala transaktioner av här aktuellt slag.

Andra *kronofogdemyndigheter* som utvecklar liknade synpunkter är de i *Oskarshamn, Borås, Umeå och Skellefteå distrikt*.

Kronofogdeföreningen uttalar att föreningen helt allmänt har funnit, att för borgenärsintressen skadliga transaktioner mellan bolag och närstående förekommer i stor utsträckning. Den skärpning av lagstiftningen som förslaget innebär i detta avseende hälsas av föreningen med tillfredsställelse. Ett genomförande av förslaget kommer i hög grad att underlätta kronofogdemyndigheternas arbete.

Advokatsamfundet anser att beredningens principiella utgångspunkt för de nya reglerna om återvinning är riktig och att beredningen även i detaljutformningen i allt väsentligt gjort lämpliga avvägningar mellan de olika intressen som berörs. (Mot vissa punkter i förslaget har samfundet dock några erinringar).

De föreslagna återvinningsreglerna är enligt *bankföreningens* mening ett betydelsefullt steg mot en effektivare ordning inom ett svårbemästrat rättsområde. Vid en väsentlig försämring av ett gäldenärsföretags ekonomi kan rekonstruktioner och liknande åtgärder underlättas av klara och lätt-tillämpliga återvinningsregler. Sådana regler kan minska farhågorna för att åtgärder under rekonstruktionsförsöken, om dessa misslyckas och konkurs följer, blir till nackdel för vissa intressenter men till fördel för andra. Rätt utformade återvinningsregler kan i så måtto medverka till att onödiga konkurser och därmed ofta också onödig värdeförstöring undvikas. *LO* finner det tillfredsställande att beredningen genom de föreslagna ändringarna konsekvent syftat till att omöjliggöra för konkursgäldenären att genom åtgärder före konkursen undanhålla förmögenhetstillgångar för egen räkning eller gynna vissa borgenärer, framför allt gäldenären närstående borgenärer. Även *TCO* är positiv och framhåller särskilt betydelsen av att *återvinningsfristerna förlängs*.

Sparbanksföreningen konstaterar att beredningen själv framhållit, att återvinning i allmänhet inte bör stå till buds beträffande rättshandlingar, som ligger långt tillbaka i tiden, och såsom av betänkandet framgår har under kommittéarbetet understrukits, att alltför långa frister skapar osäkerhet i den allmänna omsättningen. Detta är enligt föreningens mening ett mycket viktigt konstaterande. Det finns enligt föreningen anledning att ställa frågan, huruvida inte de föreslagna fristerna borde något förkortas. Det är t.ex. egendomligt, att en affärsman eller kreditgivare, som för sin fordran fått säkerhet och som inte har någon kännedom om att hans medkontrahent har dåliga affärer, vilka skulle kunna leda till obestånd, skall kunna utsättas för krav om återvinning, om han finner att den

lämnade säkerheten har sjunkit i värde och därför kräver tilläggssäkerhet, som överlämnas senare än tre månader före fristdagen. Principiell tveksamhet inför förlängning av återvinningsfristerna uttalas även av *handelskamrarnas nämnd*. Enligt nämnden kan en förlängning befaras inverka oförmånligt på den allmänna omsättningen och försvåra konkursförvaltningen i många fall.

I några remissyttranden påpekas att förlängda återvinningsfrister i åtskilliga konkurser kan föra med sig ökade förvaltningskostnader. *Uddevalla tingsrätt* framhåller exempelvis att de föreslagna återvinningsreglerna kan komma att föranleda undersökningar som är tidskrävande och kostsamma men ändå inte tillför konkursboet någon egendom.

Kronofogdemyndigheten i Kalmar distrikt vill förlänga vissa återvinningsfrister och framhåller att de för utmätningsmannen viktigaste återvinningsreglerna gäller gåva, bodelning och ondrosfall. Av dessa tilldrar sig bodelning och gåva största intresset. Särskilt bodelning har använts av gäldenärerna för att skydda sin egendom från utmätning för såväl skatter som böter. Återvinningsfristerna är emellertid enligt myndigheten för korta. Myndigheten nämner som exempel den tid som förflyter mellan det taxeringsrevision påbörjas och påförd skatt eller ådömda böter är exigibla. Det kan också förflyta avsevärd tid från det att skattebrott begås och till dess beslut om revision fattats. Under tiden har gäldenären haft god tid att omdisponera sin egendom. Käranden/förvaltaren blir då hänvisad att söka återvinning enligt reglerna för ondrosfall i 36 §. Bevisningen som åläggs käranden blir i det närmaste ogörlig, vilket tillämpningen av nuvarande 34 § visat. Man tycker det är ganska orimligt att behöva bevisa, att den andre maken känt till gälden och att bodelningen haft till syfte att undandra egendom från utmätning. Kronofogdemyndigheten finner det önskvärt, att återvinningsfristerna såvitt avser gåvotransaktioner mellan gäldenären och honom närstående samt bodelning får sammanfalla med återvinningsfristerna i 36 §.

Frågan om *närståendebegreppets* omfattning såvitt avser juridiska personer har framkallat åtskilliga synpunkter i remissyttrandena. De flesta som yttrat sig godtar förslaget utom såvitt avser utvidgningen av närståendekretsen till att omfatta den som leder näringsidkares eller juridisk persons verksamhet.

Hovrätten för Västra Sverige hör till de remissinstanser som helt godtar förslaget. Hovrätten erinrar om att den avvikande mening som har framförts av vissa sakkunniga huvudsakligen grundas på farhågan att svårigheter kommer att uppstå när det gäller att besätta poster som företagsledare i företag vars ekonomiska ställning är pressad men där företaget dock under god ledning kan förväntas bli i tillfälle att fortsätta verksamheten till nytta för de anställda och samhället. Häremot kan dock hävdas, anför hovrätten, att bestämmelsen om återvinning från närstående av oskäliga löner och liknande förmåner i 31 § beredningens lagförslag fått

en klart restriktiv avfattning, ett förhållande som ytterligare understryks i beredningens kommentar till bestämmelsen. Även jämningsregeln i 37 § 3 bör observeras i detta sammanhang. Hovrätten finner därför inte tillräckliga skäl föreligga för ett instämmande i reservationen.

Positiva till förslaget bestämning av närståendebegreppet är vidare bl.a. *länsstyrelsen i Kalmar län, domareföreningen och ackordscentralen*. Den sistnämnda instansen anser att de farhågor som uttryckts av de fyra sakkunniga förefaller verklighetsfrämmande. Att extrema undantagsfall kan förekomma ändrar inte det bedömandet.

Göta hovrätt ifrågasätter under hänvisning till den avvikande meningen huruvida praktiskt behov finns av den föreslagna utvidgningen av närståendekretsen till företagsledare och dessa personligt närstående. Även *länsstyrelsen i Stockholms län* är tveksam inför utvidgningen. Enligt länsstyrelsens mening kan det ifrågasättas, om från sådana principiella synpunkter som bör vara bestämmande för omfattningen av närståendekretsen nu berörda bestämmelse kan anses tillräckligt motiverad. Huruvida erfarenhetsmässiga skäl kan anses tala till förmån för bestämmelsen finner länsstyrelsen svårt att bedöma. Vad de fyra sakkunniga anfört beträffande tänkbara skadliga verkningar av bestämmelsen kan inte utan vidare förbigås.

De till beredningsförslaget klart avvisande remissinstanserna nöjer sig i allmänhet med att hänvisa till de synpunkter som har utvecklats i den avvikande meningen. Så gör exempelvis *Västerviks tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, handelskamrarnas nämnd, Gotlands handelskammare, länsstyrelsen i Västerbottens län, advokatsamfundet, Svenska företagens riksförbund, Familjeföretagens förening och bankföreningen*. Även *Lantbrukarnas riksförbund* är negativt inställt och åberopar till stöd härför innehållet i det särskilda yttrandet av de fyra sakkunniga. Förbundet anser det dock böra understrykas starkare än vad de sakkunniga gjort, att jourhavande styrelseledamot och företagsledare inte skall betraktas som en företaget närstående person i återvinningsfrågor. Förbundet finner utredningens förslag härom orealistiskt, vilket omdöme ännu mera torde gälla förslaget att även vissa kvalificerade avdelningschefer och de som personligen står jourhavande styrelseledamot, företagsledare eller avdelningschef nära skall falla under de för kategorin 'närstående' gällande, hårdare reglerna.

TCO instämmer till fullo med vad som anförts i det särskilda yttrandet till beredningsförslaget. Organisationen anser att det alltjämt bör dras en skiljelinje mellan delägare i företag och övriga arbetstagare. Inom *TCO* finns ett inte ringa antal medlemmar som skulle komma att omfattas av lagberedningens förslag i denna del. För dessa medlemmar måste det framstå som helt verklighetsfrämmande att risk finns för att redan uppburen lön återvinns. Deras anställningsförhållanden och arbetsvillkor skiljer sig i princip inte från övriga arbetstagares. *TCO* delar även den

uppfattningen som framförs i det särskilda yttrandet angående svårigheterna att — om beredningens förslag genomförs — rekrytera kompetenta ledarkrafter till krisdrabbade företag. TCO vill dessutom peka på de tolkningsproblem som rimligen måste uppstå vid tillämpningen av ifrågavarande paragrafer. Detta gäller både vad beträffar personkretsen och vid skälighetsbedömningen av lönen i förhållande till arbetsinsatser och verksamhetens lönsamhet. Enligt TCO:s mening föreligger således inte någon saklig grund för särbehandling av avdelningschefer. Organisationen vill därför framhålla att avdelningschefer och arbetstagare i därmed jämförlig ställning, som inte har väsentliga ekonomiska intressen i företaget, under inga omständigheter bör hänföras till den kategori av anställda som kan drabbas av återvinning.

Advokatsamfundet behandlar särskilt regeln om att återvinning skall äga rum om det inte visas att gäldenären varken var eller genom transaktionen i fråga blev insolvent. Samfundet erinrar om att beredningen själv anger, att det mest ändamålsenliga skulle ha varit, om bevisning om sufficiens krävts i stället för bevisning om solvens. Uppenbarligen har beredningen inte vid de nordiska överläggningarna fått gehör för detta önskemål. Samfundet delar den uppfattning som beredningen har i denna fråga. Det framstår enligt samfundet som ganska tydligt att korrektivet mot olämpliga transaktioner bör vara att de blir ogiltiga, om de sker i insufficiens-situationer eller gör gäldenären insufficient. Följden av den utformning regeln nu fått blir t.ex. att en gåva av en fastighet, som gör givaren klart insufficient och naturligtvis också insolvent på sikt sett, inte kan angripas om han vid gåvotillfället kan betala sina skulder allt efter som de förfaller, dvs. är solvent i lagens bemärkelse. En inkonsekvens uppkommer också i bodelningsfallen, där beredningen frångår insolvensregeln och övergår till insufficiens — i de fallen f.ö. särdeles naturligt. Advokatsamfundet ifrågasätter om intresset av en likformig lagstiftning i de nordiska länderna, som uppenbarligen ändå inte kan genomföras inom hela konkurslagstiftningen, bör anses vara ett tillräckligt motiv för att beredningen skall frånfalla en önskvärd lösning av frågan.

Även *domareföreningen* uppehåller sig vid frågan om den bevisning som skall krävas skall avse sufficiens eller solvens. Föreningen framhåller att enligt dess erfarenhet bodelning åtminstone mellan makar ofta sker tämligen formlöst. Det är inte heller vanligt att bodelningshandling inges till rätten. Föreningen känner sig därför inte övertygad om att tillräcklig anledning finns att här frånga den eljest tillämpade principen utan förordar — i likhet med en av de sakkunniga — att anknytning även i detta fall sker till gäldenärens solvens.

Handelskamrarnas nämnd behandlar frågan om uppställande av ett särskilt *skaderekvisit*. Nämnden konstaterar att beredningen i betänkandet har avstått från att uppställa ett allmänt skaderekvisit som förutsättning för att återvinning skall få ske. Däremot framhålls att återvinning inte

kommer i fråga utan att den rättshandling eller åtgärd som är aktuell varit till nackdel för borgenärerna eller vissa av dessa. Om detta är beredningens ståndpunkt ställer sig nämnden frågande till varför inte en uttrycklig regel härom intagits i lagtexten. På flera ställen uttalas i betänkandet att borgenär med betryggande pant skall — utan att återvinning äger rum — kunna ta emot betalning av gäldenären. Med hänsyn till de rättsfall av svårtolkad natur som finns på området, skulle enligt nämndens bedömning ett uttryckligt skaderekvisit vara till stor fördel. *Kommerskollegium* biträder den uppfattning som handelskamrarnas nämnd har gett uttryckt åt.

Endast *Göta hovrätt* och *handelskamrarnas nämnd* uttalar sig särskilt om den av beredningen föreslagna *jämningsregeln*. Hovrätten anför att det av lagtexten framgår, att 'synnerliga skäl' fordras för att jämkning skall ske. Med hänsyn till att de exempel som anges i motiven inte kan anses vara alldeles ovanliga fall ifrågasätter hovrätten, om inte 'särskilda skäl' är ett adekvatare uttryck.

EON och *kronofogdeföreningen* efterlyser förtydligande uttalanden om när en skattebetalning skall anses kunna gå fri från återvinning (se även under 35 § föreliggande lagförslag). *Kronofogdeföreningen* uttalar bl.a. att det i praktiken övervägande antalet konkurser avser företag med skatteskulder för innehållen skatt på de anställdas löner och mervärdeskatt. Föreningen påpekar att beträffande båda dessa skatteslag företagen anförtror att åt samhället inkassera skatter, som faktiskt betalas av anställda respektive konsumenter. Särskilt under sämre konjunkturer sker dock enligt föreningen leveranser av dylika medel med viss stundom avsevärd fördröjning. Föreningen menar att med hänsyn till arten av de ifrågavarande skattefordringarna och vissa tolkningssvårigheter i fråga om vad som i skattesammanhang skall avses med ordinär betalning tillräckliga skäl finns för att undanta all betalning avseende nämnda skatteslag från återvinning. Inte heller den förmånsrätt som kan uppstå för sådan skattefordran i samband med utmätning bör enligt föreningen kunna återvinnas.

En speciell synpunkt framförs av *Familjeföretagens förening*. Enligt föreningen kan inom en företagsgrupp ha vidtagits olika transaktioner, vilka de facto, om än icke de jure, skett till borgenärernas förfång. Transaktioner kan till borgenärernas skada genomföras på ett sådant sätt, att det med nuvarande regler saknas anledning eller många gånger möjligheter för konkursförvaltaren att ingå i prövning av annan juridisk eller fysisk person än konkursgäldenären och konkursboet. Det borde enligt föreningen inom återvinningsinstitutets ram ges möjlighet att skaffa utredning av transaktioner och åtgärder inom en företags- eller intressegrupp, när det kan påvisas transaktioner, som varit till uppenbart förfång för borgenärerna.

Vad beredningen föreslagit i fråga om undantag från återvinningsreglerna vid utmätning för familjerättsliga bidrag har inte närmare berörts i remissyttrandena.

7 Kvittning under konkurs

7.1 Lagberedningen

Beredningen framhåller att den rätt till kvittning som föreligger enligt gällande lag innebär, att borgenären får till fullo avräkna sin fordran mot skulden. Härigenom infrias hans fordran intill skuldens belopp. Rätten att kvitta under konkurs sträcker sig längre än kvittningsrätten i allmänhet. I detta hänseende är särskilt att märka, att borgenärens fordran inte behöver vara förfallen till betalning.

Beredningen anger att kvittningsrätten i konkurs har kritiserats i doktrinen. Detta gäller enligt beredningen särskilt de fall då rätten att kvitta inte tillkommit i säkerhetssyfte utan kvittningssituationen uppstått slumpvis.

Kritiken saknar enligt beredningens uppfattning inte fog. Kvittningsrätten i konkurs synes emellertid enligt beredningen vara välgrundad, när någon beviljat lån eller kredit mot säkerhet i möjligheten att använda sin fordran till kvittning mot skuld till den andre. Kvittningsrätten kan i sådant fall likställas med en pantsäkerhet. Även när säkerhetssyfte saknas kan fordran och motfordran t.ex. i ett varaktigt affärsförhållande ha sådant samband att kvittning är helt naturligt även i konkurs. I andra fall — t.ex. i fråga om utomobligatorisk skadeståndsskyldighet — kunde det enligt beredningen synas sakenligt att låta borgenären vara tillgodosedd med konkursdividenden. Att spalta upp reglerna i denna riktning skulle emellertid bli komplicerat och kunna vålla tillämpningssvårigheter. Vid de nordiska överläggningarna har man stannat för att inte göra någon sådan uppdelning.

Man har vidare i det nordiska samarbetet ansett, att en borgenär bör liksom f.n. i konkurs få kvitta med fordran som ännu inte förfallit till betalning när konkursen börjar eller när kvittning senare under konkursen yrkas. Sett från den betalningsskyldiges synpunkt kan förfallotid sägas huvudsakligen vara till för att han skall vara tryggad mot att överraskande krav framställs. Detta skyddsbehov gör sig enligt beredningen inte gällande, när han råkat i konkurs. Fordran får ju också bevakas i konkursen även om den inte är förfallen.

Beredningen anför vidare att en annan sak är, att kvittningsrätten i konkurs inte bör kunna missbrukas genom otillbörliga transaktioner. Den som har skuld till konkursgäldenären bör t.ex. inte kunna bereda sig möjlighet till kvittning genom att köpa upp fordran mot gäldenären till underpris. Kvittning bör enligt beredningens uppfattning inte heller vara tillåten, när en borgenär köpt varor av gäldenären på kredit för att på det sättet genom kvittning få valuta för sin egen fordran. Reglerna i 121 § KL

anser beredningen ge visst skydd mot sådana transaktioner som nu nämnts men bestämmelserna har inte ansetts vara tillfyllest. De nuvarande reglerna har alltså ansetts böra skärpas.

I beredningsförslaget upptas förbud för borgenär att i vissa fall kvitta med fordran som han förvärvat genom överlåtelse från tredje man. Förbudet, som har sin principiella motsvarighet i 121 § tredje stycket första punkten KL, syftar till att hindra att kvittningsrätten i konkurs missbrukas t.ex. genom att en person som står i skuld till konkursgäldenären köper upp fordran mot denne till underpris. Den föreslagna regleringen upptar en objektivt och en subjektivt grundad bestämmelse.

Enligt den objektiva bestämmelsen får fordran mot gäldenären som förvärvats genom överlåtelse från tredje man senare än tre månader före den beträffande återvinning angivna fristdagen inte användas till kvittning mot fordran som gäldenären hade vid tidpunkten för borgenärens förvärv. Fristen överensstämmer med de frister beredningen föreslagit i fråga om återvinning av betalning eller skedd kvittning. Den föreslagna regeln är tillämplig oavsett vilken avsikt som låg bakom förvärvet och oberoende av vilken kännedom borgenären hade om gäldenärens ekonomiska situation. Till skillnad från vad beredningen föreslår beträffande återvinning av betalning har något undantag inte gjorts för ordinära kvittningsfall. Det kan enligt beredningen förekomma vissa situationer, då förvärv av fordran ingår som ett normalt led i ett större mellanhavande. Beredningen har inte avsett att förbudet mot kvittning skall hindra att olika poster på ömse sidor avräknas mot varandra i sådana fall.

Enligt den subjektiva bestämmelsen i beredningsförslaget får kvittning inte heller ske, om fordran mot gäldenären förvärvats genom överlåtelse från tredje man tidigare än som krävs för tillämpning av den objektiva regeln och den som förvärvar fordringen då hade skälig anledning anta att gäldenären var insolvent. Här gäller alltså inte någon tidsgräns. Den som förvärvar fordran mot gäldenären under angivna omständigheter bör enligt beredningen inte få använda fordringen till kvittning i efterföljande konkurs.

Beredningen påpekar att dåvarande konkurslagskommittén i motiven till KL uttalade, att det kunde synas som om förbud mot kvittning i skuldsättningsfallet var överflödigt med hänsyn till reglerna om återvinning av betalning. Enligt dessa skulle den prestation, varigenom gäldenären fått motfordran hos sin borgenär, kunna bringas att återgå. Återvinningsreglerna var enligt kommitténs mening tillämpliga inte endast när gäldenärens prestation erlagts med direkt syfte att betala utan även när syftet var att skapa en motfordran i kvittningsändamål. Bestämmelserna om återvinning ansågs emellertid inte tillfyllest. Omständigheterna kunde vara sådana att de inte innefattade tillräckligt bevis för att avsikten varit att direkt eller på omvägen över kvittning skaffa borgenären betalning.

Det kan enligt beredningen ifrågasättas, att man skulle kunna bygga

hithörande kvittningsförbud vid skuldsättning på den bestämmelse om återvinning av betalning med ovanliga betalningsmedel som upptagits i beredningsförslaget. En särskild bestämmelse om förbud mot kvittning skulle därför vara överflödig. Beredningen anser att det emellertid måste bli missvisande att bland kvittningsförbuden i 121 § utelämna det ganska praktiska fall som här är i fråga. För konkursboet är det också enligt beredningens uppfattning enklare att kunna åberopa ett klart direkt kvittningsförbud än att behöva gå omvägen över återvinning för att ta till vara sin rätt.

På grund av det anförda föreslår beredningen en bestämmelse, enligt vilken borgenär, som satt sig i skuld till gäldenären under sådana omständigheter att det är att jämställa med betalning med ovanliga betalningsmedel, inte får kvitta i den mån dylik betalning hade kunnat bli föremål för återvinning. Om borgenären av en tillfällighet råkat i skuld till gäldenären (han har t.ex. ådragit sig skadeståndsskyldighet mot gäldenären på grund av trafikovarsamhet), föreligger inte sådan skuldsättning som omfattas av förbudet.

Beredningen har även i övrigt sett över reglerna om kvittning. Beredningens förslag berörs närmare i 121-121 b §§ i departementsförslaget.

7.2 Remissyttrandena

Beredningens förslag rörande kvittning under konkurs har inte föranlett något uttalande i sak annat än från TCO. Organisationen framhåller att den vid flera tillfällen har ställt sig mycket skeptisk till kvittningsinstitutet. Rent allmänt anses det otillfredsställande att en konkursborgenär med en oprivilegerad fordran skall kunna erhålla betalning på övriga borgenärs — däribland löneborgenärs — bekostnad och på detta sätt delvis förtrycka förmånsrättssystemet. TCO påpekar att lagstiftaren genom förmånsrättslagen har sökt tillgodose att de socialt sett mest motiverade fordringarna får utdelning i konkurser. Detta borde enligt organisationen vara tillräckligt skäl för att inskränka rätten till kvittning i konkurs, men i stället har denna rätt i förslaget utvidgats. TCO erinrar om att organisationen i sitt yttrande över lagberedningens diskussionspromemoria ang. kvittning mot lönefordran m.m. framhållit att ett fullständigt förbud mot kvittning knappast kan försvaras. Däremot anser TCO att ett dylikt förbud är motiverat i konkurs. I vårt fall borde kvittning i konkurs inte vara tillåten i de fall då detta påverkar fordringar med bättre rätt enligt förmånsrättslagen.

Förslaget har i övrigt föranlett påpekanden av redaktionell natur.

8 Solidariska skuldförhållanden

8.1 Lagberedningen

Beredningen framhåller att det vid de nordiska överläggningarna har ansetts, att borgenärens företrädesrätt till utdelning i solidariskt förpliktad gäldenärs konkurs, i fall då han före konkursbeslutet i den aktuella konkursen fått motta avbetalning från medgäldenär, borde vidgas utöver vad som nu gäller. Det har syntts ändamålsenligt, att det solidariska betalningsansvaret bättre än nu utnyttjas för att säkerställa betalning till borgenären. Detta kan vinnas genom att borgenären i större omfattning än f.n. får bevaka sin fordran i solidariskt ansvarig gäldenärs konkurs utan avdrag för betalning från medgäldenär. Härav följer, att medgäldenär som gjort avbetalning får stå tillbaka i fråga om rätt till utdelning i den aktuella konkursen. De ändringar som beredningen av denna anledning föreslår (133 och 134 §§) rör sålunda borgenärens utdelningsrätt i den aktuella konkursen och hans ställning i förhållande till konkursgäldenärens medgäldenärer. I båda hänseendena förbättras borgenärens rätt genom förslaget. Sammanlagt skall han givetvis inte få lyfta mer än det fordringsbelopp som återstår obetalt jämte ränta. Beredningen menar att den föreslagna regleringen kan motverka att borgenären alltför brådstörtat söker gäldenärerna i konkurs för att inte få sin utdelningsrätt i konkursen minskad genom en frivillig betalning.

Särskilt med hänsyn till önskemål från norsk sida har i de nordiska förslagen upptagits till reglering det fallet att gäldenär ställt säkerhet i sin egendom för regressfordran som solidariskt ansvarig medgäldenär kan få mot honom (134 a §). Syftet med de bestämmelser som föreslås härom är, att konkursgäldenären och hans bo inte skall belastas dubbelt genom den säkerhet som lämnats och utdelning som borgenären får i konkursen. I detta sammanhang har också uppmärksamats det fallet att konkursgäldenären har fordran mot medgäldenär som denne kunnat använda till kvittning. I anslutning till praxis och rådande uppfattning föreslås vidare en uttrycklig föreskrift, enligt vilken bestämmelserna om solidariskt betalningsansvar skall ha motsvarande tillämpning i fall då borgenären fått pant eller annan säkerhet i tredje mans egendom, dvs. egendom som tillhör annan än konkursgäldenären (135 §).

Beredningen utgår från att de föreslagna bestämmelserna liksom de nu gällande skall tillämpas analogiskt vid ackord.

I fortsättningen uttalar beredningen att för svenskt vidkommande särskilt har behandlats i vad mån bevakning bör fordras för att borgenär skall få räkna utdelning på högre belopp än sin aktuella fordran (134 c §). Viss oklarhet har uppkommit på denna punkt. Beredningen har stannat för

att ingen skall behöva bevaka mer än sin aktuella fordran för att han skall få räkna sig till godo utdelning på högre belopp när han är berättigad till denna förmån. Vad som sägs om bevakning i 133-135 §§ KL saknar därför motsvarighet i förslaget, fränsett det speciella fall som avses i 134 c §. Av beredningens förslag följer å andra sidan, att borgenär inte i konkursen får rösta för högre belopp än den aktuella fordringen.

Beredningen föreslår vidare, att 136 § KL ändras på sådant sätt att den nuvarande skillnaden i utdelningshänseende mellan eventuella regressfordringar och andra suspensivt villkorade fordringar upphör. Liksom hittills skall enligt förslaget alla suspensivt villkorade fordringar beaktas vid annan utdelning i konkursen än slututdelning. Även vid slututdelning skall sådan fordran beaktas, om det inte saknas anledning anta att villkoret kommer att uppfyllas. I fråga om eventuella regressfordringar torde förslaget i praktiken inte komma att innebära någon ändring i sak.

8.2 Remissyttrandena

De föreslagna reglerna om borgenärs rätt till utdelning i solidariskt ansvarig gäldenärs konkurs har i stort sett lämnats utan erinran vid remissbehandlingen. På enstaka punkter har gjorts uttalanden som redovisas i specialmotiveringen.

9 Departementschefen

9.1 Allmänna synpunkter

Fullgörandet av ett betalningsanspråk garanteras ytterst av att gäldenärens egendom kan tas i anspråk tvångsvis för att tillgodose fordringsägarens krav. Det sker genom att samhället medverkar till att någon form av exekutiv åtgärd vidtas beträffande egendomen. Exekutionen kan vara inriktad på att tillgodose en enstaka borgenärs fordran genom att endast så stor del av gäldenärens egendom tas i anspråk som svarar mot fordringen. Detta är fallet vid utmätning och införsel. Frågor av det slaget regleras i utsökningslagen (1877:31 s. 1) och till denna anslutande författningar. Exekutionen kan emellertid också syfta till att dra in all gäldenärens egendom i förfarandet. Detta blir aktuellt när gäldenären är insolvent, dvs. är ur stånd att betala sina skulder allt efter som de förfaller. I sådana fall träder reglerna om konkurs i funktion.

Konkursreglerna utgår från att när flera borgenärer inte kan få full täckning för sina fordringar förlusten i princip skall fördelas proportionellt i förhållande till storleken av vars och ens fordran. Konkursens primära uppgift är därför att tillhandahålla en ordning för att tvångsvis och efter visst inbördes företräde tillgodose konkurrerande betalningsanspråk vid

gäldenärens insolvens. Härigenom motverkas den kapplöpning mellan borgenärerna om gäldenärens tillgångar som annars lätt skulle ytterligare försämra dennes ekonomiska ställning. Konkursinstitutet tjänar med andra ord till att stärka den allmänna krediten i affärslivet och till att förebygga att tillfälliga betalningssvårigheter för gäldenär leder till fullständigt ekonomiskt sammanbrott för denne.

Innehållet i vår nuvarande KL, vilken tillkom år 1921, kan grovt sett uppdelas i två huvudkategorier av regler, nämligen den materiella konkursrätten och reglerna om själva förfarandet för avvecklingen av konkursbo. Till den förra kategorin hör främst regler om förutsättningarna för att gäldenär skall få försättas i konkurs, konkursgäldenärens rådighet över sin egendom och återvinning till konkursbo. Till den senare kategorin hör framför allt regler om förvaltningen av konkursbo, bevakning av fordringar i konkursen och fördelning av boets medel mellan borgenärerna. Regleringen av konkursinstitutet är utförlig och tillämpningen av konkursförfarandet kostsam. Om konkursbos tillgångar inte förslår till konkurskostnaderna kan därför i vissa fall tillämpas ett förenklat förfarande (s.k. fattigkonkurs). En översikt över konkursinstitutet återfinns i avsnitt 2.1, till vilket här får hänvisas.

Antalet konkurser har under senare år ökat kraftigt. Medan antalet nya konkurser år 1960 var 1 483, utgjorde motsvarande siffra år 1972 4 260. Antalet avslutade konkurser uppgick år 1960 till 1 486 och år 1972 till 4 366. Av sistnämnda antal var inte mindre än 2 818 (64,5 %) ursprunglig fattigkonkurs, dvs. konkurs som från början handlagts i förenklad ordning (se vidare SOU 1974:6 s. 63 och 219).

År 1960 beslöt Kungl. Maj:t att lagberedningen skulle ta upp frågan om reformering av utsökningslagen och lagstiftning som har samband med denna. Härmed åsyftades bl.a. konkurslagstiftningen. Beredningens uppdrag i denna del har redan resulterat i att vissa delreformer genomförts på konkursrättens område. På grundval av beredningens betänkande (SOU 1968:41) Utsökningsrätt VII antog statsmakterna år 1970 (prop. 1970:136, 1LU 1970:65, rskr 1970:449) en ny ackordslag (1970:847). Genom denna har skapats förutsättningar för att ackordsförfarande utan konkurs skall kunna användas i större utsträckning än tidigare. Lagen har föranlett vissa följdändringar i konkurslagen. I betänkandet (SOU 1969:5) Utsökningsrätt IX lade beredningen fram förslag till lag om ordningen för betalning av fordringar (förmånsrättsordning). Förslaget ledde till antagandet (prop. 1970:142, 1LU 1970:80, rskr 1970:451) av förmånsrättslagen (1970:979). I denna lag bestäms den ordning efter vilken borgenärer inbördes har rätt till betalning vid utmätning eller konkurs. Vissa ändringar i konkurslagen har vidare företagits i samband med reformer på utsökningslagstiftningens område.

I sammanhanget finns också anledning att erinra om en annan reform på det konkursrättsliga området, nämligen tillkomsten av lagen (1970:741) om

statlig lönegaranti vid konkurs (prop. 1970:201, 1LU 1970:79, rskr 1970:450). Lagen, vilken baseras på ett inom dåvarande inrikesdepartementet upprättat förslag, innebär att staten svarar för betalning av arbetstagares fordran hos arbetsgivare som försätts i konkurs. Garantin omfattar sådana löne- och pensionsfordringar som har förmånsrätt i konkursen. Den är i fråga om förfallna fordringar för varje arbetstagare maximerad till ett belopp som motsvarar högst fem basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Garantin finansieras genom en arbetsgivaravgift.

I det betänkande som nu föreligger till bedömande, Utsökningsrätt X (SOU 1970:75), har lagberedningen lagt fram förslag till revision av i första hand den materiella konkursrätten. Förslaget rör konkursgrunderna, gäldenärens rådhighet över sin egendom (legitimation), återvinning till konkursbo, kvittning under konkurs och solidariska skuldförhållanden. Härutöver behandlas också förfarandet i inledningsskedet av konkurs. Förfarandet i övrigt i konkursärenden lämnas däremot åt sidan. Förslaget innehåller således framför allt en nyreglering av de frågor som behandlas i 1 och 2 kap. KL, varjämte det upptar vissa ändringar i 3, 5, 6, 9 och 11 kap. samma lag. Det har även föranlett förslag till en del följdändringar i bl.a. ackordslagen och vissa centrala civilrättsliga lagar.

Vid utarbetande av betänkandet har lagberedningen i enlighet med sina direktiv samrått med de sakkunniga som haft motsvarande lagstiftningsuppdrag i Danmark, Finland och Norge. Därvid har enighet nåtts om att begränsa det nordiska samarbetet på området till i huvudsak den materiella konkursrätten. De danska och norska konkurskommittéerna har numera lagt fram förslag till revision av konkurslagstiftningen i resp. land.

Vad lagberedningen föreslår beträffande regleringen av konkursgrunderna, gäldenärens legitimation och det inledande förfarandet i konkurs innefattar endast relativt begränsade ändringar i nuvarande lagstiftning. Reglerna om återvinning har däremot blivit föremål för en genomgripande omarbetning. Även i bestämmelserna om kvittning och solidariska skuldförhållanden föreslås omfattande ändringar. Ett viktigt syfte bakom revisionen har varit att så långt möjligt motverka otillbörliga transaktioner från gäldenärens sida i samband med förestående konkurs. Översynen har vidare bl.a. syftat till att förenkla och modernisera regelsystemet.

Förslaget har mottagits positivt vid remissbehandlingen. Den kritik som framförs gäller i huvudsak enskildheter i förslaget. Från några håll ifrågasätts dock om inte ett genomförande av detta bör anstå i avbidan på att det harmoniseringsarbete slutförs som sedan ett antal år pågår på det konkursrättsliga fältet inom de europeiska gemenskaperna (EG).

Som jag redan nämnt har översynen av konkurslagstiftningen under de senaste åren lett till att vissa partiella reformer genomförts på detta område. Vad som återstår är en revision av den materiella konkursrätten och av själva förfarandet i konkursärenden. Det råder i och för sig

knapptast delade meningar om det befogade i att konkurslagen, som i sina huvuddrag stått oförändrad sedan tillkomsten år 1921, blir föremål för en sådan översyn. Vad som kan föranleda viss tvekan är däremot om revisionen bör företas i ett större sammanhang eller — liksom hittills — genomföras etappvis.

När det gäller att ta ställning i denna fråga bör först erinras om att konkurslagskommittén sedan år 1971 förbereder en översyn av reglerna om konkursförfarandet. Kommittén har innevarande år avlämnat delbetänkandet (SOU 1974:6) Förenklad konkurs m.m. I detta läggs fram förslag om ett nytt summariskt förfarande för små och enkla konkurser. Den föreslagna ordningen avses skola ersätta de nuvarande fattigkonkurserna och vissa av de konkurser som enligt gällande lag skall handläggas i ordinär form. I betänkandet föreslås vidare nya regler om ansvaret för konkurskostnader och om företrädesordningen mellan sådana kostnader och massafordringar (fordringar mot konkursboet som sådant). Kommittén behandlar slutligen frågor om konkursförvaltares kvalifikationer och om utseende av förvaltare i ordinär konkurs.

Konkurslagskommitténs betänkande, vilket har remissbehandlats, övervägs f.n. inom justitiedepartementet. Förslaget rör främst den viktiga frågan hur man skall åstadkomma en snabbare och mindre kostnadskrävande avveckling av konkursbon utan att ge avkall på rimliga garantier för säkerhet och objektivitet. Denna fråga har — liksom övriga av kommittén behandlade spörsmål — inte något direkt samband med lagberedningens förslag om revision av den materiella konkursrätten. De två förslagen har inte heller lagtekniskt sett sådan beröring med varandra att de måste tas upp till prövning samtidigt. Det bör vidare påpekas att kommitténs förslag endast innefattar det första ledet i översynen av konkursförfarandet. Med hänsyn härtill och då frågan om införande av ett nytt summariskt konkursförfarande kräver ytterligare överväganden, ser jag inte från nu nämnda synpunkter något hinder mot att de ändringar i konkurslagstiftningen m.m. som beredningen har föreslagit tas upp till prövning separat.

Beredningens förslag måste emellertid också bedömas mot bakgrund av den mer allmänna frågan om konkursinstitutets roll i det moderna samhället. Det ekonomiska livet har förändrats radikalt sedan konkurslagens tillkomst. Villkoren för utövande av näringsverksamhet är väsentligt annorlunda. Jag vill t.ex. erinra om de möjligheter till lokaliseringsstöd av allmänna medel som står åtskilliga företag till buds. Staten har numera inte sällan att bevaka arbetsmarknadspolitiska och liknande samhälleliga intressen i konkurs. Det rådande systemet för betalning av skatter och avgifter till det allmänna innebär vidare att staten vanligen är borgenär i konkurs, ofta t.o.m. den största fordringsägaren. Det allmänna har därför ett dominerande intresse i många konkurser.

Det skulle mot nu skisserade bakgrund kunna hävdas att översynen av

KL bör ske i ett sammanhang för att göra det möjligt att på ett övergripande sätt beakta de olika samhällseliga intressen som gör sig gällande i konkurs. Även om vissa argument kan anföras för en sådan samlad prövning av reformbehovet, finner jag dem likväl inte så starka att de motiverar att ställningstagandet till lagberedningens förslag skjuts upp. De särskilda intressen som staten enligt vad nyss sagts har att bevaka i konkurs gäller huvudsakligen formerna för förvaltning av konkursbo. Frågor av detta slag torde få tas upp till bedömning, när ställning tas till konkurslagskommitténs förslag. De har inte något direkt samband med den av lagberedningen förordade omregleringen av främst den materiella konkursrätten. Till den del denna omreglering syftar till att motverka otillbörliga transaktioner från konkursgäldenärens sida, något som t.ex. är fallet med de föreslagna ändringarna i reglerna om återvinning, finns givetvis anledning att ta hänsyn till att staten ofta har ett dominerande borgenärsintresse i konkurs. Statens intresse sammanfaller emellertid här i huvudsak med övriga borgenärsintressen.

Frågan om en revision av konkursrätten bör även ställas in i ett internationellt perspektiv. Som jag redan nämnt har lagberedningens förslag tillkommit i nordiskt samarbete. Förslaget kännetecknas av en strävan att uppnå gemensamma lösningar för samtliga nordiska länder. Även under departementsarbetet har överläggningar ägt rum mellan företrädare för de olika nordiska länderna. Av flera skäl torde det emellertid inte vara möjligt att samordna de olika ländernas lagstiftningsarbete så att i huvudsak överensstämmande lagförslag läggs fram samtidigt i alla länderna. Det torde vara tillräckligt att erinra om att Danmark genom sin anslutning till EG i första hand måst inrikta uppmärksamheten på frågan vilka konsekvenser det inom EG pågående reformarbetet på konkursrättens område (se avsnitt 2.3) har för Danmark som medlemsstat. Härtill kommer att något förslag på området i Finland ännu inte föreligger och inte heller torde vara att vänta inom den närmaste tiden. Enligt min mening bör ett genomförande av lagberedningens förslag kunna ske utan att man avvaktar att motsvarande lagförslag läggs fram i övriga nordiska länder. Jag vill tillägga att jag inte heller finner skäl att helt eller delvis skjuta upp ett ställningstagande till beredningens förslag i avbidan på resultatet av det nyss nämnda EG-samarbetet på det konkursrättsliga området. Det är ännu ovisst när någon internationell överenskommelse på grundval av detta samarbete kan tänkas komma till stånd. Det är vidare för tidigt att nu uttala sig om det kan bli aktuellt med någon svensk anslutning till en sådan överenskommelse.

Jag finner mot denna bakgrund övervägande skäl tala för att en reform av främst den materiella konkursrätten nu bör komma till stånd på grundval av lagberedningens förslag. Reformen får ses som en viktig etapp i den fortgående översynen av konkurslagstiftningen.

9.2 Huvudgrunderna för en konkursreform

9.2.1 Inledande av konkurs

De inledande paragraferna i 1 kap. KL innehåller regler om de *grunder på vilka en gäldenär kan försättas i konkurs*. Som huvudregel gäller att gäldenär kan försättas i konkurs om han är på obestånd. Med obestånd avses att gäldenären inte rätteligen kan betala sina skulder. Gäldenär som själv finner sig vara på obestånd får avträda sin egendom till konkurs. På yrkande av borgenär skall gäldenär försättas i konkurs om han på grund av inträffade omständigheter måste antas vara på obestånd. Den vanligaste omständigheten är att gäldenären vid förrättning befunnits sakna utmätningsbara tillgångar. Är gäldenären köpman, dvs. är han eller har han under någon del av det senaste året före konkursansökningen varit bokföringspliktig, gäller vissa särskilda konkursgrunder.

Beredningen har i sitt förslag behållit begreppet obestånd (insolvens) som allmän konkursgrund. Ståndpunkten överensstämmer med vad som föreslås i de nordiska grannländerna och med vad som i allmänhet gäller i utomnordiska länder. Enligt beredningsförslaget avses med obestånd att gäldenären inte kan rätteligen betala sina skulder, om hans oförmåga inte är endast tillfällig. Förslaget är inte avsett att medföra någon ändring i vad som nu anses utgöra obestånd. Beredningen föreslår i övrigt flera ändringar i reglerna om konkursgrunderna. Det krävs i beredningsförslaget inte att gäldenärens obestånd kommit till uttryck genom 'inträffade omständigheter'. Det finns nämligen enligt beredningen inte tillräcklig anledning att göra inskränkning i möjligheten att styrka obestånd. Har gäldenären uppgivit sig vara på obestånd skall uppgiften godtas, om inte särskilda skäl föranleder annat. Regeln har motsvarigheter i övriga nordiska länders förslag. Även i övrigt tillhandahåller förslaget vissa hjälpregler i form av presumtioner om gäldenärens obestånd. Dessa avser verkan av misslyckade utmätningsförsök och av betalningsinställelse. Presumptionerna får emellertid motbevisas. Även de särskilda regler som f.n. gäller bokföringspliktiga gäldenärer föreslås ändrade i syfte att nå överensstämmelse med övriga nordiska länders förslag.

Förslaget att bibehålla begreppet obestånd som allmän konkursgrund har lämnats utan erinran vid remissbehandlingen. Beredningens förslag att inte göra inskränkningar i möjligheten att styrka påstående om obestånd har också godtagits av remissinstanserna. Dessa har även lämnat beredningens förslag att till regeln om en allmän konkursgrund knyta hjälpregler i form av presumtioner utan principiell erinran.

Även jag anser att beredningsförslaget i de nu angivna delarna är väl motiverat och jag ansluter mig därför i sak till detta.

Invändningar har däremot gjorts mot förslaget att uppgift av gäldenären om att han är på obestånd inte ovillkorligen skall godtas. Särskilt från domstolshåll sätts i fråga hur regeln skall kunna tillämpas i praktiken. Det görs vidare gällande att, om regeln får till följd att gäldenärens uppgift om obestånd regelmässigt underkastas särskild prövning, detta leder till olämpliga dröjsmål med behandlingen av konkursansökningar.

De framförda invändningarna kan enligt min mening inte lämnas helt utan avseende. Enligt nuvarande lag gäller visserligen formellt att uppgift av gäldenären att han är på obestånd inte i alla situationer skall läggas till grund för omedelbart konkursbeslut. I praktiken torde emellertid sådan uppgift utan vidare tas för god och föranleda beslut om konkurs.

Uppenbarligen har beredningen med sitt förslag inte avsett att tynga handläggningen av konkursansökningar eller fördröja behandlingen av dem. Beredningen har velat öppna möjlighet för konkursdomaren och rätten att särskilt pröva och eventuellt underkänna gäldenärens uppgift om obestånd, när anledning till det förekommer. Beredningen har närmast pekat på två situationer då gäldenärens uppgift om obestånd inte bör godtas utan särskild prövning. Dels framhålls att egen konkursansökan från ett gäldenärsföretag kan vara förhastad och att det inom företaget kan råda delade meningar om riktigheten av uppgiften om obestånd. Dels påpekas att en gäldenär av skattemässiga skäl kan finna det förenligt med sina intressen att begära sig i konkurs, trots att han inte är på obestånd.

Beträffande det förra fallet har en remissinstans såsom anmärkningsvärt påtalat att en firmatecknare är behörig att begära det egna företaget i konkurs. Med anledning härav vill jag framhålla att den omständigheten att firmatecknaren är behörig att göra konkursansökan inte innebär att han också har befogenhet att ensam fatta beslut om att bolaget skall begäras i konkurs. I aktiebolag torde sådant beslut skola fattas av styrelsen (jfr 81 § aktiebolagslagen), som därefter kan uppdra åt särskild firmatecknare att verkställa beslutet genom att ge in konkursansökan. Någon anledning att ändra på denna ordning synes mig inte föreligga. Det kan emellertid väl tänkas att olika företrädare för eller delägare i ett gäldenärsföretag är oense i frågan om företaget är på obestånd och att detta bringas till konkursdomarens kännedom. I sådant fall kan det vara rimligt att denne får rätt att närmare pröva insolvensfrågan. I sammanhanget är av intresse att enligt beredningsförslaget gäldenären kan få ett konkursbeslut undanröjt efter besvär, om han hos högre rätt visar att han är solvent (18 §).

Vad härefter angår det fallet att en gäldenär av skattemässiga skäl begär sig i konkurs är det svårare att föreställa sig hur konkursdomaren skall ha anledning misstänka att gäldenärens uppgift om obestånd är felaktig. Konkursinstitutet kan emellertid under vissa omständigheter utnyttjas i syfte att bereda konkursgäldenären eller honom närstående otillbörliga förmåner. Jag vill även peka på att vissa inkomster som uppbärs under

konkurs, t.ex. realisationsvinst f.n. inte alls blir beskattade (jfr uppbördsutredningens betänkande III Skattskyldighet under konkurs, Ds Fi 1969:13). Det får med hänsyn härtill anses angeläget att konkursdomaren har möjlighet att kräva bevisning för att gäldenären verkligen är insolvent i fall då dennes påstående härom av särskild anledning framstår som tvivelaktigt.

Mot bakgrund av det anförda biträder jag förslaget att gäldenärens uppgift om obestånd undantagsvis bör prövas närmare. För att ge tydligare uttryck åt tanken att gäldenärens uppgift som regel skall godtas utan någon prövning bör dock bestämmelsen formuleras om i förhållande till beredningsförslaget. Lämpligen bör föreskrivas att uppgift av gäldenären att han är insolvent skall godtas, om den ej med hänsyn till tillgänglig utredning eller eljest framstår som tvivelaktig. Någon undersökningsplikt skall således i normalfallet inte åvila konkursdomaren.

Det kanske vanligaste sättet att styrka påstående om obestånd — vid sidan av gäldenärens erkännande — torde vara att förete bevis om att gäldenären vid utmätningsförrättning befunnits sakna utmätningsbara tillgångar. Beredningen har med en moderniserad presumptionsregel behållit den verkan en misslyckad utmätning har i konkurshänseende. Beredningen har också uppställt en allmän presumptionsregel för de fall gäldenären inställt sina betalningar. Denna regel skall till skillnad från nu gällande regel om betalningsinställelse som konkursgrund gälla alla gäldenärer och inte bara köpmän. Någon principiell erinran mot de av beredningen föreslagna presumptionsgrunderna har inte framförts av remissinstanserna. En remissinstans har dock förklarat sig inte vilja godta betalningsinställelse som presumtion för obestånd, om inte betalningsinställelse tillerkänns en viss kvalificerad ställning när det gäller uppskov med förhandling i konkursmål.

Också jag anser mig kunna godta att misslyckat utmätningsförsök och betalningsinställelse betraktas som presumtion för att gäldenären är på obestånd. Jag återkommer strax till frågan om vad som skall kunna föranleda uppskov med förhandling i konkursmål.

När det gäller bokföringspliktiga gäldenärer upptar beredningsförslaget liksom gällande lag en särskild presumptionsregel som för sin tillämpning förutsätter att gäldenären underlåtit att efter anmaning inom viss kortare tid betala klar och förfallen skuld. Beredningens förslag har i denna del i princip lämnats utan erinran av remissinstanserna, även om detaljkritiken varit omfattande (se under 4 §). Jag delar beredningens principiella uppfattning att den för bokföringspliktiga gäldenärer nu gällande konkursgrunden bör överföras till en särskild presumptionsregel i enlighet med beredningens allmänna system.

Tjänstemännens centralorganisation (TCO) menar att specialreglerna för bokföringspliktiga gäldenärer — såväl i gällande lag som i beredningsförslaget — har ett för snävt tillämpningsområde. Organisationen anser att

presumtionen om obestånd skall gälla även inte bokföringspliktiga arbetsgivare som har utestående löneskulder.

Jag vill påpeka att bokföringsplikt enligt den nu gällande bokföringslagen (1929:117) inte föreligger för exempelvis handelsidkare utan fast försäljningsställe med, förutom familjemedlemmar, högst en anställd eller innehavare av hantverks-, reparations- eller serveringsrörelse med, förutom familjemedlemmar, högst två anställda. Sådana småföretag har ofta ganska ringa ekonomisk stabilitet och slås lätt ut vid ekonomiska påfrestningar. I allmänhet har de då inga eller blott obetydliga utmätningsbara tillgångar. För borgenärer i allmänhet torde därför förenklade möjligheter att begära detta slags småföretagare i konkurs vara av begränsat värde. Löneborgenärer däremot har genom lagen om statlig lönegaranti vid konkurs fått en speciell anledning att utnyttja konkursinstitutet. Den statliga lönegarantin är nämligen så konstruerad att det för utbetalning av garantibelopp förutsätts, att arbetsgivaren har försatts i konkurs. Med hänsyn härtill finns det anledning att söka underlätta för just löneborgenärer att få arbetsgivaren försatt i konkurs.

På grund av det anförda anser jag i och för sig skäl finnas för att tillämpningsområdet för den särskilda konkursgrunden för bokföringspliktiga gäldenärer utvidgas till att omfatta även inte bokföringspliktiga arbetsgivare såvitt avser sådana löne- och pensionsfordringar som omfattas av den statliga lönegarantin. Jag vill emellertid i detta sammanhang erinra om att 1971 års utredning om bokföringslagstiftningen i betänkande (SOU 1973:57) med förslag till bokföringslag föreslagit att bokföringsskyldighet förutom för aktiebolag, handelsbolag och ekonomiska föreningar i princip skall föreligga för var och en som yrkesmässigt driver självständig rörelse, däribland jordbruksrörelse. Ett genomförande av detta förslag, vilket f.n. övervägs inom justitiedepartementet, minskar kraftigt behovet av att vidga tillämpningsområdet för den konkursgrund varom nu är fråga. Jag finner med tanke härpå inte tillräcklig anledning föreslå någon sådan utvidgning.

Beredningen har särskilt uppehållit sig vid frågor om betalning eller säkerhet som konkurshinder. Beredningens förslag innebär att betalning liksom i gällande lag skall kunna hindra konkurs. Detta har inte behövt komma till särskilt uttryck i lagtexten eftersom borgenär, som tar emot full betalning för sin fordran, inte längre är borgenär och således inte behörig att göra eller fullfölja konkursansökan. En annan fråga är i vilken omfattning borgenären kan vägra att ta emot betalning, t.ex. av det skälet att betalningen kan komma att återvinnas. Jag kan i dessa delar godta vad beredningen anför.

Beredningens förslag i vad avser säkerhet innebär i huvudsaklig överensstämmelse med gällande rätt att borgenär skall vara betagen möjligheten att söka gäldenären i konkurs i vissa fall när han kan anses ha en tillfredsställande säkerhet för sin fordran. Beredningsförslaget utvidgar

tillämpningsområdet för reglerna härom. Förslaget har ur principiell synvinkel godtagits av nästan alla remissinstanser. En kronofogdemyndighet har dock uttalat sitt missnöje över att vid indrivning av skatt eller liknande fordran där staten är borgenär det enligt gängse praxis inte kan komma i fråga att ta annan egendom som säkerhet än sådan som erhålls genom utmätning.

Jag anser det vara ofrånkomligt att de allmänna konkursföresättningarna kompletteras med en regel som utesluter konkurs när sökanden på grund av att han innehar pant eller annan säkerhet inte kan sägas ha något rimligt intresse av att konkurs kommer till stånd. Med anledning av vad som påpekas av en kronofogdemyndighet vill jag framhålla att frågan om statsverket som borgenär skall kunna ta emot säkerhet har aktualiserats i samband med arbetet på en ny utsökningsbalk. Frågan torde därför få prövas i ett senare sammanhang.

Några remissinstanser har berört den av beredningen behandlade frågan om konkursinstitutets subjekt. Advokatsamfundet har tagit upp vissa frågor som gäller sådana konkursbon där tillgångarna inte förslår till konkurskostnaderna och massafordringarna. Frågan hur man skall förfara när ett konkursbo kommer på obestånd har behandlats av konkurslagskommittén i dess betänkande Förenklad konkurs (SOU 1974:6 s. 105) och får tas upp i samband med prövningen av detta betänkande. Jag anser mig därför inte ha anledning att f.n. ta ställning till advokatsamfundets förslag att konkursbo skall ingå bland de juridiska personer som kan försättas i konkurs.

Ackordscentralen har gjort vissa uttalanden i fråga om sådan verksamhet där offentliga intressen är ekonomiskt inblandade. Jag kan inte acceptera ackordscentralens ståndpunkt att staten eller kommun som intressent i exempelvis ett bolag skall åläggas ett längre gående ekonomiskt ansvar än det som följer av gängse civilrättsliga regler. När staten eller kommun överväger att engagera sig ekonomiskt i en verksamhet, ingår i övervägandena frågan om formen för engagemanget och det ekonomiska ansvar som detta för med sig. Blir verksamheten förlustbringande bör det stå staten eller kommunen fritt att avgöra om man i den uppkomna situationen skall ta på sig ett vidsträcktare ekonomiskt ansvar än det som följer av den juridiska form som har valts för verksamheten.

Beredningen har övervägt en ordning enligt vilken endast borgenärer villkas fordringar överstiger vissa minimibelopp skulle ha rätt att söka gäldenären i konkurs. Beredningen har emellertid avvisat en sådan lösning. Inte heller jag vill förorda ett system som begränsar möjligheterna för borgenärer med små fordringar att ansöka om konkurs. Vissa garantier mot att konkursinstitutet kommer till användning i bagatellfall ligger enligt min mening i reglerna om ansvar för konkurskostnaderna. Jag vill emellertid inte utesluta att det vid en fortsatt reform av konkursinstitutet kan

finnas skäl att ägna ytterligare uppmärksamhet åt frågan om borgenärens rätt att söka gäldenär i konkurs för småfordringar.

Enligt gällande rätt är *konkursforum* beläget i den ort där gäldenären bör inför domstol svara i tvistemål, som angår gäld i allmänhet. Lagberedningen har under hänvisning till pågående EG-samarbete angående konkurs avstått från att pröva den allmänna frågan om konkursforum. Beredningen har däremot föreslagit att en redan beslutad konkurs skall kunna flyttas över till annan konkursdomare om synnerliga skäl föreligger. Remissinstanserna har inte riktat någon kritik mot beredningens förslag i denna del.

Som jag tidigare framhållit anser jag inte EG-arbetet inom konkursrättens område böra hindra en i sig påkallad reform på området. Något egentligt behov av att frånga nuvarande huvudregel om konkursforum finns dock knappast för svensk del. Visserligen måste beaktas att i Danmark och Norge förslag framlagts i enlighet med EG-systemet, vilket innebär att forumregeln anknyter till huvudorten för gäldenärens förvärvsverksamhet. Skillnader mellan forumreglerna i de nordiska länderna kan medföra komplikationer såvitt gäller utformningen av den nordiska konkurskonventionen. Problemen härmed torde emellertid få övervägas i ett senare sammanhang. Det nu aktuella reformbehovet kan enligt min mening tillgodoses genom en regel med den innebörd lagberedningen föreslagit. Jag vill påpeka att en sådan regel inte har någon motsvarighet i RB. Tvistemål kan således aldrig vara föremål för överflyttning och brottmål kan endast flyttas över till annan i sig behörig domstol. Jag anser mig emellertid med hänsyn till de särskilda förhållandena vid konkurs kunna i huvudsak godta den av lagberedningen föreslagna regeln. Den kan lämpligen placeras bland de särskilda bestämmelser som avslutar konkurslagen.

När ett *dödsbo försätts i konkurs* har konkursen särskilda verkningar. Sålunda gäller enligt 21 kap. 1 § ÄB att dödsbodelägare befrias från personligt betalningsansvar för den dödes gäld, om dödsboet försätts i konkurs på ansökan som görs inom en månad efter det att bouppteckningen förrättades. Ett alternativ till konkursansökan för dödsbodelägare som vill undgå personligt betalningsansvar är att inom nämnda tid begära att dödsboets egendom avträds till förvaltning av boutredningsman.

Det är inte ovanligt att dödsbon begärs och försätts i konkurs. Det gäller särskilt dödsbon med inga eller mycket begränsade tillgångar. I fråga om sådana bon är det för dödsbodelägarerna enklare och ekonomiskt mera fördelaktigt att befria sig från personligt betalningsansvar för den dödes gäld genom konkurs än genom boutredningsmannaförvaltning.

Behandlingen av en konkursansökan som har biträts av samtliga dödsbodelägare är enkel. Ansökningen leder omedelbart till beslut om konkurs. Om ansökningen däremot inte har biträts av samtliga delägare och boet inte heller står under förvaltning av boutredningsman är det

nuvarande förfarandet ganska komplicerat. Sålunda skall kungörelse utfärdas och särskilt sammanträde hållas till vilket delägare som inte biträtt ansökningen skall kallas. Även för det fall att gäldenären dör under handläggningen av borgenärs konkursansökan mot honom eller att borgenärs konkursansökan avser dödsbo är förfarandet förenat med vissa komplikationer.

Beredningen har omprövat reglerna om förfarandet i de nu berörda fallen när dödsbo begärs försatt i konkurs. Syftet med omprövningen har varit att förenkla förfarandet. Beredningens förslag innebär att konkursansökan som görs av en men inte samtliga dödsbodelägare skall gälla som ansökan om boets avträdande till förvaltning av boutredningsman. Vidare föreslås att, om gäldenären dör under handläggningen av borgenärs konkursansökan mot honom eller om borgenär ansöker om dödsbos försättning i konkurs, förordnande skall meddelas om dödsboets avträdande till förvaltning av boutredningsman.

Beredningens förslag har mött invändningar från justitiekanslern (JK) och flera av de hörda domstolarna. Dessa remissinstanser hävdar att förslaget för med sig andra komplikationer än de nuvarande.

För egen del instämmer jag med beredningen i att det nuvarande förfarandet är onödigt komplicerat. Liksom JK och domstolarna är jag emellertid betänksam mot förslaget att låta konkursansökan föranleda förordnande om boutredningsmannaförvaltning. Åtminstone i alla de fall då dödsboets tillgångar är obetydliga är konkurs en från dödsbodelägarnas synpunkt enklare och billigare form för avveckling av boet än boutredningsmannaförvaltning. Att i ett sådant läge ändå påtvinga dem sådan förvaltning enbart av det skälet att en eller ett par dödsbodelägare — kanske på grund av vistelse på avlägsen ort — inte biträtt konkursansökningen är föga tilltalande. Jag anser mig därför inte kunna biträda beredningens förslag på denna punkt. De förenklingar i förfarandet som behövs bör genomföras på annat sätt.

I det fallet att ansökan gjorts av en eller flera men inte samtliga dödsbodelägare bör liksom hittills ansökningen hänskjutas till särskild prövning. Sådan konkursansökan bör vidare liksom hittills förfalla, om boet avträds till förvaltning av boutredningsman på grund av framställning som görs senast när konkursansökan prövas. Enligt min mening finns det inte tillräckliga skäl att ställa upp några särskilda regler för det fall att gäldenären dör medan konkursansökningen är anhängig. Inte heller det fallet att borgenärs ansökan redan från början avsåg dödsbo kräver enligt min mening någon särskild reglering.

Beredningen diskuterar också frågan om det till skydd för borgenärerna bör finnas möjlighet att begränsa gäldenärens handlingsfrihet under tiden mellan konkursansökningen och konkursbeslutet. För att komma till rätta med de risker som är förenade med lång tidsutdräkt innan konkurs beslutas föreslår beredningen att *skingringsförbud* skall kunna meddelas

om särskilda skäl finns till det. Som exempel nämner beredningen att gäldenären står i begrepp att sälja en fastighet eller annan värdefull egendom till underpris. Förslaget har motsvarigheter i de danska och norska lagförslagen.

Det råder i och för sig inte någon tvekan om att det under skedet mellan ansökan och beslut om konkurs ibland kan uppkomma behov av att inskränka gäldenärens rådighet över sin egendom för att hindra att han förfogar över denna till nackdel för borgenärerna. Beredningens förslag i detta hänseende har också mottagits i huvudsak positivt vid remissbehandlingen. Som har framhållits av kronofogdeföreningen är det emellertid osäkert om skingringsförbud är ett tillräckligt effektivt medel för att motverka otillbörliga transaktioner från gäldenärens sida. Institutet skingringsförbud är dessutom föremål för omprövning i samband med det pågående arbetet på en ny utsökningsbalk. I beredningens förslag till utsökningsbalk har skingringsförbud förts samman med kvarstad till ett enda institut, benämnt kvarstad (SOU 1973:22 s. 110 och 455). Förslaget har fullföljts i beredningens betänkande Utsökningsrätt XIII genom en där upptagen ändring i den bestämmelse i KL varom nu är fråga (SOU 1974:55 s. 64 och 198). Den av beredningen väckta frågan om införande av möjlighet att provisoriskt inskränka gäldenärs förfoganderätt över sin egendom före konkursbeslutet bör mot nämnda bakgrund lämpligen prövas i ett senare sammanhang. Jag är därför inte beredd att nu föreslå någon bestämmelse motsvarande 14 § beredningens förslag till ändring i KL.

Beredningen går på flera punkter in på de *tidsfrister* som skall gälla för *vidtagande av olika åtgärder under handläggningen av konkursansökan*. Förslaget innebär vissa justeringar av gällande regler om den tid inom vilken gäldenären skall förklara sig över konkursansökan och den tid inom vilken mål skall utsättas att förekomma inför rätten. I fråga om gäldenärens förklaringstid innebär förslaget en inskränkning av tidsfristen och beträffande möjligheten att bevilja part uppskov med förhandling en utvidgning. Beredningens förslag har i förevarande delar i huvudsak lämnats utan erinran av remissinstanserna. Ackordscentralen menar dock att möjligheterna att bevilja uppskov med konkursbeslut bör vidgas.

Vad gäller de frister som bör gälla för handläggningen av mål och ärenden om konkurs vill jag först erinra om att handläggningen i princip skall följa RB:s regler i den mån avvikande bestämmelser inte meddelats i KL. Eftersom KL uttryckligen reglerar handläggningstiderna i vissa fall, får bestämmelsen i 32 kap. 1 § RB om skäligt rådrum för part endast begränsad betydelse vid sidan av KL:s direkta reglering av tidsfristerna.

Många intressen talar för att konkursfrågor handläggs snabbt. Såvitt gäller borgenären är att märka, att en fördröjning kan vara särskilt äventyrlig, eftersom därigenom trots återvinningsreglerna tillgångar kan göras oåtkomliga. För gäldenären måste det många gånger vara otillfreds-

ställande att ansökningen hålls svävande. Lagstiftningen bör också såvitt möjligt motverka den naturliga benägenhet som i vissa fall kan föreligga hos borgenären att vilja fördröja handläggningen för att kunna räkna med en uppgörelse under trycket av konkurshot. Från allmän synpunkt finns intresse av att skydda även andra än gäldenären och den konkurssökande borgenären. En med konkurssökanden konkurrerande borgenär har visserligen i allmänhet egna möjligheter att söka gäldenären i konkurs och därvid motsätta sig fördröjning. En sådan ordning måste dock betraktas som opraktisk. Den som varit gäldenärens medkontrahent vid rättshandling kort före konkursansökan kan också ha ett beaktansvärt intresse av att handläggningen inte fördröjs i onödan. Enligt återvinningsreglerna kan han nämligen i vissa fall komma i ett sämre läge i händelse av uppskov. En sådan medkontrahent saknar emellertid möjlighet att direkt påverka konkursfrågans handläggning. Vad jag nu anfört motiverar enligt min mening att gäldenärens och den konkurssökande borgenärens inställning vill frågan om en tidsfrist som går utöver det normala inte bör tillmätas avgörande betydelse.

Å andra sidan kan det i vissa fall föreligga ett legitimt behov som rättfärdigar en tidsfrist som går utöver den normala. I första hand tänker jag här på att parterna såvitt möjligt bör erhålla skäligt rådrum på samma sätt som i vanliga tvistemål. Såvitt gäller tidsfristen för förklaring över konkursansökan synes över huvud taget något annat skäl inte böra komma i fråga. Vid beslut angående tidsfrist i andra fall kan det finnas anledning att ta stor hänsyn till om gäldenären vill söka förnöja sina borgenärer genom uppgörelse under hand. I de fall utredningen ger vid handen att en sådan uppgörelse diskuteras seriöst är det enligt min mening i allmänhet riktigt att låta handläggningen av konkursmålet uppehållas. När god man förordnats enligt ackordslagen skall i princip målet i stället vilandeförklaras.

I undantagsfall bör en förlängd tidsfrist också kunna ifrågakomma när det finns rimliga förhoppningar om att gäldenären antingen skall kunna få viss eller vissa skulder undanröjda t.ex. genom överklagande av sköns-taxering eller få sådana ekonomiska tillskott att hans fordringsägare kan tillgodoses. Jag vill betona att konkursdomaren eller rätten i princip bör göra en individuell prövning av omständigheterna i varje enskilt fall, innan beslut fattas angående en tidsfrist som avviker från den normala.

9.2.2 Gäldenärens förlust av sin rådighet

Enligt gällande lag medför konkursbeslutet att gäldenären förlorar rätten att råda över sin egendom eller, som det ibland uttrycks, att gäldenärens legitimation upphör. Rättshandlingar som gäldenären företar efter konkursbeslutet blir inte gällande mot konkursboet. Detta är fallet även om medkontrahenten varit i god tro, dvs. varken känt till eller bort känna

till konkursen. Den svenska lagen är på den här punkten synnerligen rigorös. Utomlands och även i de nordiska grannländerna tar man större hänsyn till god tro hos en medkontrahent och låter i viss utsträckning konkursborgenärerna och inte medkontrahenten bära förlusten av konkursgäldenärens handlingar.

Vid de nordiska överläggningarna har det ansetts naturligt att Sverige modifierar sin ståndpunkt i rådighetsfrågan. Det förslag som beredningen har lagt fram och som i huvudsak har motsvarigheter i de danska och norska förslagen innebär följande. Huvudregeln skall alltså vara att gäldenären i och med konkursbeslutet förlorar rådigheten över sin egendom. Härifrån görs emellertid vissa undantag. Ett mera vidsträckt undantag avser rättshandlingar som gäldenären företar innan konkursbeslutet kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar. Sådana rättshandlingar blir bestående om medkontrahenten var i god tro. Om rättshandlingen avsett överlåtelse eller annat förfogande över egendom skall den dock på talan av konkursboet kunna gå åter mot det att medkontrahenten får ersättning. Såvitt avser rättshandlingar som gäldenären företar sedan konkursbeslutet kungjorts är skyddet för godtroende betydligt svagare. Om någon i god tro har infriat förpliktelse hos gäldenären skall det tillgodoräknas honom. Detsamma gäller uppsägning eller annan dylik rättshandling såvida medkontrahenten var i god tro och det är uppenbart obilligt att rättshandlingen blir ogiltig mot konkursboet. I övrigt skyddar förslaget inte godtroende medkontrahent.

Beredningens förslag berör inte bara KL. Beredningen menar att godtrosskyddet måste gälla också när konkursgäldenären handlar genom fullmäktig eller kommissionär.

Om en rättshandling blir giltig på grund av det föreslagna godtrosskyddet föreligger, som jag skall utveckla senare, möjlighet till återvinning. Den regel i beredningsförslaget som säger att rättshandlingen i vissa fall skall kunna gå åter mot ersättning kan sägas motsvara en generell återvinningsmöjlighet beträffande sådana förfoganden som omfattas av regeln.

Förslaget har i de delar jag redogjort för i stort sett godtagits vid remissbehandlingen. Endast advokatsamfundet har framfört vissa betänkligheter. Dessa grundas närmast på att den föreslagna regleringen anses öppna stora möjligheter till missbruk från gäldenärens sida. Samfundet förordar vissa jämkningar i den av beredningen föreslagna regleringen.

Advokatsamfundet befarar uppenbarligen att konkursförvaltarna genom beredningsförslaget skall få vidkännas vissa svårigheter vid förvaltningen av gäldenärens egendom. Sådana svårigheter lär förekomma redan nu. Det finns säkerligen konkursgäldenärer som visar mycket ringa samarbetsvilja och kanske t.o.m. försöker undandra egendom från konkursförvaltningen. Det är visserligen sant att dessa gäldenärer genom beredningsförslaget får

större möjligheter till illojala förfaranden än f.n. Någon mera betydande effekt i detta hänseende kan emellertid de föreslagna relativt måttfulla förbättringarna av rättsskyddet för godtroende inte medföra. Jag vill erinra om att konkursgäldenär i praktiken redan nu har avsevärda möjligheter till illojala förfaranden under tiden närmast före konkursbeslutet. Rättshandlingar som företas under den tiden torde visserligen i allmänhet kunna återvinnas till konkursboet men därför krävs, förutom att de legala förutsättningarna för återvinning föreligger, att transaktionerna verkligen kommer till konkursförvaltningens eller borgenärernas kännedom, vilket ofta inte blir fallet. Enligt min mening innebär de av beredningen föreslagna reglerna en välmotiverad förstärkning av rättsskyddet för godtroende tredje man, och jag anser inte att de farhågor advokatsamfundet har uttalat väger så tungt att förslaget med anledning därav inte bör genomföras. För min del finner jag förslaget väl avvägt. Det utgör också ett steg i riktning mot en närmare anpassning av våra bestämmelser i detta ämne till vad som gäller i andra länder.

På grund av det anförda kan jag i huvudsak ansluta mig till de av beredningen föreslagna reglerna i KL, avtalslagen och kommissionslagen om gäldenärens legitimation.

Såvitt gäller den tidpunkt som godtrosskyddet enligt huvudregeln skall anknyta till har beredningen föreslagit att konkursbeslutet skall anses kungjort dagen efter den då kungörelse om konkursen var intagen i Post- och Inrikes Tidningar och att godtrossförvärv enligt den nu ifrågavarande bestämmelsen inte skall kunna äga rum senare än den dag då kungörelsen infördes. Jag delar beredningens uppfattning att tidpunkten bör anknyta till kungörandet i Post- och Inrikes Tidningar. Jag vill dock i detta sammanhang nämna, att informationsutredningen i betänkandet (SOU 1971:2) Post- och Inrikes Tidningar föreslagit att denna publikation endast skall utkomma fem dagar i veckan i stället för som nu sex. Post- och Inrikes Tidningar finns inte att tillgå i handeln eller genom prenumeration förrän tidigast dagen efter utgivandet. Enligt min mening bör därför godtrosskyddet enligt huvudregeln i 21 § KL inte skäras av förrän i och med utgången av den dag som följer efter införandet. Jag anser inte att man har anledning hysa betänkligheter mot den utvidgning av det av beredningen föreslagna godtrosskyddet som härigenom kommer till stånd.

I gällande lag regleras verkan av omyndighetsförklaring på huvudsakligen samma sätt som verkan av konkursbeslut. Rättshandlingar som företas av omyndigförklarad är sålunda — på samma sätt som rättshandlingar företagna av konkursgäldenär — i princip ogiltiga även om medkontrahenten var i god tro. Med anledning av beredningsförslaget att begränsa denna ogiltighetsverkan till förmån för godtroende medkontrahent när det gäller konkursgäldenär, har ett par remissinstanser ifrågasatt, om det inte finns anledning att göra motsvarande begränsningar i fråga om omyndigförklarad. För egen del anser jag det ingalunda självklart att

samma regler bör gälla vid omyndighetsförklaring och vid konkurs. De skyddsintressen som aktualiseras i de båda situationerna är delvis olikartade. Jag är med hänsyn härtill inte beredd att nu föreslå ändring av de allmänna reglerna i föräldrabalken om verkan av omyndighetsförklaring.

Det godtrosskydd som enligt skuldebrevslagen, aktiebolagslagen, lagen om försäkringsrörelse och lagen om bankrörelse gäller vid förvärv av löpande skuldebrev och vissa aktierättsliga dokument innebär bl.a. att godtrosförvärvare i vissa fall blir skyddad då överlåtare inte var rätt borgenär eller behörig att på dennes vägnar förfoga över handlingen. Ett motsvarande godtrosskydd finns i skuldebrevslagen såvitt gäller betalning till den som är legitimerad genom innehav av löpande skuldebrev. I lagen om förenklad aktiehantering finns ett i sak likartat godtrosskydd beträffande utdelning eller utgivande av vissa handlingar. Icke i någon av de angivna lagarna tillmäts förvärvarens eller den betalandes goda tro beträffande överlåtarens eller mottagarens rättsliga handlingsförmåga betydelse. Detta överensstämmer med den allmänna regel som fränkänner god tro med avseende på s.k. statusförhållanden rättslig betydelse.

Den svenska lagstiftningen skiljer sig på denna punkt från lagstiftningen i våra nordiska grannländer. Godtrosskyddet i de danska och finska lagarna gäller även för den som förvärvat löpande handling från eller infriat sådan handling hos konkursgäldenär eller omyndig. Enligt den norska skuldebrevslagen gäller sådant godtrosskydd vid konkurs men inte vid omyndighet.

Beredningen har föreslagit en utvidgning av godtrosskyddet beträffande löpande handlingar så att det omfattar också konkurs- och omyndighetsfallen och de fall där vederbörande handlar under inflytande av rubbad själsverksamhet utan att därför vara omyndig. Förslaget har såvitt avser konkursfallet inte mött någon erinran vid remissbehandlingen. Däremot har betänkligheter framförts från några håll såvitt avser omyndighetsfallet.

För egen del vill jag framhålla att omsättningsintresset måste tillmätas stor betydelse när det gäller transaktioner med löpande handlingar. Särskilt är detta fallet i fråga om obligationer och andra handlingar som omsätts inom värdepappershandeln. Enligt min mening är det väl motiverat att stärka skyddet för godtroende tredje man som förvärvar eller infriar en löpande handling. Det synes mig helt klart att tredje mans skyddsintresse bör ges företräde framför konkursborgenärernas intresse av att en av gäldenären företagen transaktion inte blir gällande mot konkursboet. Såvitt gäller konkurs anser jag mig därför kunna godta beredningens förslag. Förslaget har i den delen även fördelen av att i huvudsak överensstämma med vad som i övrigt gäller i Norden.

Som jag nyss berört är skyddsintressena inte desamma i konkurs- och omyndighetsfallen. I konkursfallet är det främst borgenärerna som skall skyddas. Vid omyndighet är det den omyndiges eget intresse som motiverar en inskränkning i godtrosskyddet. Skyddsbehovet såvitt gäller

dem som, utan att vara i omyndighetstillstånd, handlat under inflytande av rubbad själsverksamhet torde i allmänhet vara större än när det gäller omyndiga, eftersom omyndiga regelmässigt inte själva handhar sina tillgångar. Man måste vidare beakta att konkursborgenärerna i allmänhet torde ha rätt till återvinning av den rättshandling som i övrigt skyddas av den goda tron. Något motsvarande institut finns inte vid omyndighet. Omsättningsintresset och intresset av ett närmande till vad som gäller i Danmark och Finland och kan tänkas komma att bli föreslaget i Norge talar å andra sidan för beredningens förslag att införa godtrosskydd även i fall av omyndighet och rubbad själsverksamhet.

För egen del anser jag en avvägning av de motstridiga intressen jag redovisat böra leda till att det föreslagna godtrosskyddet inskränks att omfatta endast konkursfallen. Vid utformningen av reglerna om gäldenärens rådhighet bör — som framhållits i ett remissyttrande — hänsyn tas till behovet av ett klargörande, att lösningsrätt inte föreligger för konkursboet när det gäller löpande handlingar som omfattas av de föreslagna särreglerna.

9.2.3 *Egendom som ingår i konkurs m.m.*

Huvudprincipen för vad som skall ingå i konkursbo finns i 27 § första stycket KL. Där föreskrivs att till konkursbo skall räknas all egendom, som tillhörde gäldenären då beslutet om egendomsavträde meddelades eller som tillfaller honom under konkursen och som är av beskaffenhet att kunna utmätas. Vidare skall bl.a. sådan egendom som tillförs boet genom återvinning inräknas bland konkursboets egendom. Häremot skall ställas regeln i 100 § KL enligt vilken borgenär vars fordran uppstår efter konkursbeslutet inte får göra sin fordran gällande i konkursen.

Beredningen har föreslagit att nuvarande huvudregel behålls trots att beredningen funnit det inkonsekvent att å ena sidan medräkna vad som tillfaller konkursgäldenären efter konkursbeslutet och å andra sidan inte medräkna de nya skulder som uppstår.

Jag instämmer med beredningen i att den nuvarande ordningen kan förefalla inkonsekvent. Jag vill emellertid, som också beredningen gjort, peka på att en ändring skulle leda till ett mycket komplicerat regelsystem utan att i sak några egentliga fördelar skulle stå att vinna. I likhet med beredningen är jag därför inte beredd att föreslå någon principiell ändring såvitt nu är i fråga.

I fråga om *konkurstillståndets varaktighet* gäller nu att en ordinär konkurs anses avslutad då förslag till slututdelning enligt utfärdad kungörelse först är att tillgå för granskning. Beredningen har ansett det önskvärt att tiden för konkurstillståndet skall kunna förkortas när fysisk person är försatt i konkurs. För sådana gäldenärer är konkurstillståndet, nämligen alltid mer eller mindre besvärande. I överensstämmelse härmed

har beredningen föreslagit att konkurstillståndet för fysisk person skall kunna hävas när konkursboet är i allt väsentligt utrett. Förslaget innebär bl.a. att gäldenären på ett tidigare stadium än nu kan få rådighet över egendom som tillfaller honom.

Beredningens förslag har vid remissbehandlingen fått ett blandat mottagande. Å ena sidan har exempelvis JK funnit förslaget välgrundat. Tveksamma eller betänksamma till förslaget är däremot ackordscentralen, som anser dess angelägenhetsgrad ganska ringa, och en tingsrätt, som befarar att förslaget kan vålla tekniska svårigheter.

Det är allmänt bekant att vissa konkursförfaranden f.n. drar ut långt i tiden. En nyligen publicerad undersökning visar att den genomsnittliga avvecklingstiden såvitt avser ordinära företagskonkurser som avslutats år 1970 utgjorde omkring 20 månader (Kedner, Konkurs och ackord rapport I s.29). De långvariga konkurserna torde dock endast i mindre grad avse fysiska personer. Av de nyssnämnda år beslutade företagskonkurserna — och då oavsett om de handlagts i gängse ordning eller som s.k. fattigkonkurser — beräknas omkring en tredjedel avse fysiska personer och återstoden juridiska personer (samma rapport s.21). Det kan på goda grunder antas att ordinära konkurser där gäldenären är fysisk person genomsnittligt sett avvecklas snabbare än sådana där gäldenären är juridisk person.

Enligt min mening är det angeläget att göra allvarliga ansträngningar för att så mycket som möjligt förkorta den tid som går åt för att avveckla en konkurs. Detta gäller givetvis i särskilt hög grad fall där gäldenären är fysisk person. Ändringar i reglerna om konkursförfarandet får antas utgöra det mest effektiva medlet när det gäller att lagstiftningsvägen minska avvecklingstiderna. Frågan i vilken mån lagen kan utformas så att den bättre än nu främjar en snabb konkursavveckling utan att ge avkall på säkerheten utreds f.n. av konkurslagskommittén. En möjlighet som därvid torde komma att prövas är en mera strikt tillämpning än f.n. av föreskriften i 126 § fjärde stycket KL, att slututdelning skall ske sedan all konkursboets egendom blivit förvandlad i pengar. En reform som innebär att konkurstillståndet skall kunna hävas beträffande fysisk person innan konkursutredningen är helt avslutad innebär emellertid inte någon tillfredsställande lösning på problemet med de långa avvecklingstiderna utan kan snarare uppfattas som ett godtagande av den nuvarande ordningen härvidlag.

Mot bakgrund av det nu anförda har jag kommit till den uppfattningen att den av beredningen föreslagna möjligheten att häva konkurstillståndet för fysisk person i förtid f.n. inte bör genomföras.

Beredningen har behandlat även vissa *arvs-och testamentsfrågor*. Dessa gäller närmare bestämt huruvida konkursgäldenär är berättigad att avstå från rätt till arv eller på grund av testamente. Av intresse är härvidlag inte endast avstående som sker efter det att gäldenären försatts i konkurs utan

också avstående som görs dessförinnan. Beträffande de förra uppkommer frågan om gäldenären trots konkursen genom avstående kan hindra att konkursboet omfattar egendom som han ärver eller får genom testamente. Beträffande avstående före konkursbeslutet är i stället fråga om den rättshandling avståendet representerar kan återvinnas och därmed den egendom avståendet avser föras till konkursboet. Till grund för beredningens förslag ligger även i nu förevarande del samråd med övriga nordiska kommitterade.

Nuvarande ordning, som i betydande utsträckning ej är reglerad i lag, kan i korthet sägas innebära följande. Arvinge kan i princip avsäga sig arv medan arvlåtaren lever. Sådan arvsavsägelse kan göras utan hinder av att arvingen är i konkurs och kan inte återvinnas. Sedan arvlåtaren avlidit kan däremot arvinge som är i konkurs inte med verkan mot konkursboet avstå från sin arvsrätt. Sådant avstående som gjorts före konkursen kan i överensstämmelse härmed i princip återvinnas. Beträffande testamente som inverkar på gäldenärs arvsrätt är rättsläget f.n. något oklart. Så långt råder emellertid ingen tvekan att arvinge som är i konkurs inte är behörig att godkänna testamente. Under konkurs är konkursboet i gäldenärens ställe behörigt att klandra testamente, som inverkar på gäldenärens arvsrätt.

Beredningen har inte ansett att det finns anledning ändra vad som f.n. gäller om arvsavsägelse vare sig denna sker medan arvlåtaren lever eller sedan han avlidit. I överensstämmelse härmed lägger beredningen inte fram några förslag i den delen. Beträffande testamente som inverkar oförmånligt på gäldenärs arvsrätt föreslår beredningen däremot vissa ändringar i förhållande till gällande rätt. Sålunda skall enligt beredningens förslag gäldenären — oavsett om han är i konkurs eller inte — själv få bestämma om testators vilja skall respekteras. Gäldenären skall även ensam få bestämma, om gåva som kränker hans laglott skall angripas eller inte. I fråga om testamente som är till gäldenärens förmån lägger beredningen inte fram något förslag utan nöjer sig med att söka precisera vad gällande rätt får anses innebära. Beredningen utgår från att ett avstående som gäldenären gjort före konkursbeslutet genom att icke bevaka testamente blir bindande för boet. Vad beredningen i övrigt anför i detta ämne innebär att skillnad i princip inte görs mellan legalarv och testamentsrätt.

Beredningens förslag har vid remissbehandlingen lämnats utan erinran. Jag har inte heller för egen del något att invända vare sig mot beredningens lagförslag eller mot beredningens uttalanden om vad gällande rätt får anses innebära. Jag ansluter mig därför till beredningens förslag.

9.2.4 Återvinning till konkursbo

I 28-40 §§ KL ges regler om att egendom som frångått gäldenären genom vissa i och för sig giltiga rättshandlingar kan återföras till konkursboet under särskilda omständigheter. Återvinningens rättsverkningar gäller i första hand förhållandet mellan gäldenärens medkontrahent och konkursboet. Gäldenärens medkontrahent är skyldig att till konkursboet bära tillbaka vad han uppburit genom den transaktion som skall gå åter, boet vad gäldenären uppburit. I fråga om boets skyldighet görs dock undantag när det gäller vederlag som inte kommit boet till godo och som gäldenärens medkontrahent visste skulle komma att undandras borgenärerna. Vad som sagts nu har i huvudsak motsvarande tillämpning om egendom, vartill konkursboet har återvinningsrätt, överlåtits till tredje man och denne inte var i god tro när han förvärvade egendomen. Talan om återvinning kan endast föras för boets räkning. Konkursboet har dock ingen skyldighet att väcka sådan talan.

Nuvarande återvinningsregler är uppbyggda enligt följande system. I första hand anges i varje paragraf en typ av återvinningsgrundande transaktion. För varje typ av transaktion uppställs ett tidsrekvisit av innehåll att den återvinningsbara handlingen måste ha skett inom en viss tid före konkursansökningen eller under tiden mellan denna och konkursbeslutet. Längden av dessa frистер varierar allt efter den återvinningsgrundande transaktionens karaktär. Härjämte uppställs i vissa fall ett särskilt krav på att borgenärerna genom den ifrågavarande transaktionen drabbats av skada och i en del fall ett krav på särskild insikt hos gäldenärens medkontrahent om gäldenärens ekonomiska förhållanden eller om att han kommit att gynnas särskilt i förhållande till övriga borgenärer.

Vid sidan av reglerna om återvinning finns andra regler genom vilka ett konkursbo har möjlighet att återföra egendom, som gäldenären bortfört ur boet, eller att få ersättning för sådan egendom. Med stöd av allmänna regler om skadeståndsskyldighet kan sålunda en borgenär, som förfarit illojalt, förpliktas utge skadestånd när gäldenärsbrott enligt 11 kap. brottsbalken ägt rum. Till konkursboets förfogande står också direkta ogiltighetsregler. Jag tänker främst på avtalslagens regler om rättshandlingars ogiltighet och på grundsatsen att simulerade rättshandlingar inte kan göras gällande mellan parterna. Enligt de regler om gäldenärens förlust av rådighet, vilka jag tidigare behandlat, gäller vidare att rättshandlingar som gäldenären företagit efter konkursbeslutet i princip blir ogiltiga i förhållande till konkursboet. Jag vill också nämna, att 117 § lagen (1927:77) om försäkringsavtal innehåller en bestämmelse enligt vilken konkursbo från försäkringsbolag kan återkräva vissa försäkringspremier som gäldenären erlagt.

Den första återvinningsregeln tillkom år 1862. Regelsystemet har därefter byggts ut undan för undan allt efter som reformbehov uppstått. Det nuvarande systemet har därför kommit att bli mindre enhetligt. Reglerna är inte heller så klara och koncisa som är önskvärt, varför

systemet har blivit förhållandevis svårtillgängligt.

Lagberedningen har föreslagit en helt ny reglering av återvinningsinstitutet. Förslaget har kommit till efter ett nära samarbete med kommittéerna från de övriga nordiska länderna. På flera punkter har beredningen i fråga om behovet av revision hänvisat till önskemålet att nå nordisk enhetlighet. Önskemål om reformering av reglerna har också framkommit vid en enkät som beredningen företagit år 1962 hos ett stort antal myndigheter och organisationer.

Innan jag går närmare in på beredningens förslag vill jag något beröra *de principiella utgångspunkterna för en reform*.

En av återvinningsinstitutets viktigaste funktioner ligger i att motverka att borgenärer gentemot gäldenär i ekonomiskt trångmål företar brådstörtade åtgärder, som syftar till att ge dem en bättre ställning om konkurs inträffar men som samtidigt kanske blir den direkta orsaken till ett fullständigt ekonomiskt sammanbrott. Genom att återvinningsinstitutet motverkar att borgenärerna löper i kapp skyddas både gäldenären och borgenärskretsen som sådan. Härtill kommer att borgenärerna blir mer jämnspelta och inte tvingas att kontinuerligt följa gäldenärens ekonomiska ställning för att ta till vara sin rätt. Att borgenärerna blir jämnspelta gör det också möjligt att skjuta upp konkursens inledande medan alternativa möjligheter att komma till rätta med gäldenärens betalningssvårigheter undersöks.

Återvinningsinstitutet har också en annan mycket viktig funktion. Borgenärerna skall genom förekomsten av återvinningsregler vara tryggade mot att gäldenären på ett mot borgenärskretsen illojalt sätt placerar sina tillgångar så att borgenärerna inte kan komma åt dem.

För att återvinningsinstitutet skall fylla sin först nämnda funktion är det betydelsefullt att återvinningsreglerna får träffa en mycket vid krets av rättshandlingar som företas kort före konkursutbrottet. Beträffande institutets andra huvudfunktion är det särskilt av vikt att benefika transaktioner och transaktioner gentemot närstående uppmärksammas. För att tillgodose huvudsyftena med återvinning är det också betydelsefullt att de tidsfrister som ställs upp inte är för knappa.

De grundläggande värderingar som ligger bakom nuvarande regler om återvinning går åtskilligt tillbaka i tiden. Som jag nyss nämnde infördes återvinningsinstitutet i Sverige år 1862. Dess tillämpningsområde utvidgades avsevärt genom 1921 års konkursrättsreform, bl.a. genom att vissa frister förlängdes. Fristerna har därefter varit oförändrade. Redan den utveckling som har ägt rum i samhället under det senaste halvsekle talar för att reglerna nu bör ses över. Företagens omfattning har vuxit starkt och affärsförbindelserna sträcker sig ofta vida omkring, inom och utom landets gränser. Nya former för kreditgivning har tillkommit. Ett företags medkontrahenter kan av naturliga skäl numera inte normalt förutsättas ha fortlöpande kännedom om företagets ekonomiska ställning.

Skall därför borgenärerna i ett modernt samhälle vara skyddade mot att andra borgenärer i ett kritiskt läge tränger sig före, behövs en generell förlängning av återvinningsfristerna. En sådan utveckling skulle vara väl förenlig med de önskemål som framställts från dansk och norsk sida vid de nordiska kommittéöverläggningarna.

Särskilda skäl för att förlänga återvinningsfristerna finns i fråga om sådana benefika transaktioner och transaktioner gentemot närstående som syftar till att undandra skatt. Staten är genom sina skatteanspråk huvudborgenär i de flesta konkurser. Den tid som förflyter från det att skattskyldighet uppstår till dess staten kan realisera ett skatteanspråk rymms emellertid i allmänhet inte inom återvinningsfristerna. För att komma till rätta med transaktioner, genom vilka gäldenären i syfte att undgå skattebetalning överför tillgångar framför allt på närstående, är det av vikt, att tidsfristerna för återvinning förlängs.

Vid en reform av återvinningsinstitutet måste även beaktas intresset av säkerhet i den allmänna omsättningen. Hänsyn till detta intresse har i gällande regler bl.a. tagit sig det uttrycket att det för återvinning särskilt beträffande vissa onerösa transaktioner uppställs krav på att gäldenärens medkontrahent skall ha haft viss insikt om att han gynnades framför andra borgenärer eller i vissa fall om att övriga borgenärer led skada genom den återvinningsgrundande transaktionen. Detta krav på insikt skapar givetvis bevis svårigheter. Som beredningen framhållit torde återvinningsreglerna av den anledningen ha varit för restriktiva. Det framstår numera också av andra skäl som mindre befogat att basera reglerna på vad gäldenärens medkontrahent insett eller bort inse. Som jag nyss nämnde kan i ett modernt samhälle ett företags medkontrahenter av naturliga skäl inte normalt förutsättas ha någon ingående kännedom om dess ekonomiska ställning. När gäldenären gynnat viss borgenär på andras bekostnad kan de subjektiva rekvisiten därför hindra rättelse. I sådan riktning verkar också de betalningssätt som numera används, t.ex. över bank- eller postgiro, och svårigheten att bestämma vilka fysiska personers goda eller onda tro som bör bli avgörande när betalning e.d. skett till ett större företag, kommun eller staten. Det erbjuder t.ex. uppenbara svårigheter att bestämma, i vilka fall staten skall anses vara i ond tro beträffande skattebetalares solvens när denne inbetalar sin skatt.

En brist i det nuvarande systemet är även att det inte innefattar möjlighet till en elastisk tillämpning. Antingen går en transaktion åter eller också inte. Någon egentlig möjlighet att ta hänsyn till särskilda omständigheter så att verkan av återvinningen mildras finns inte. Särskilt om man i högre grad än nu utformar reglerna objektivt, utan hänsyn till vad gäldenärens medkontrahent insett eller bort inse, ökas behovet av en sådan möjlighet.

Lagberedningens förslag innebär främst att tillämpningsområdet för återvinningsreglerna vidgas avsevärt. Utvidgningen åstadkoms på flera

sätt. Återvinningsfristerna är generellt betydligt förlängda i förslaget. Detta är särskilt förhållandet när det gäller återvinning som riktar sig mot gäldenärens närstående. Tillämpningsområdet för återvinningsreglerna vidgas också genom att de flesta reglerna är så utformade, att återvinning inte längre skall vara beroende av att gäldenärens medkontrahent haft insikt om gäldenärens ekonomiska ställning eller om att han gynnades framför andra borgenärer. Reglerna har med andra ord gjorts mer 'objektiva'. Genom en på subjektiv grund utformad återvinningsregel av generell karaktär infångas slutligen de fall där gäldenären på otillbörligt sätt gynnat viss borgenär framför andra eller låtit egendom undandras sina borgenärer eller låtit sina skulder öka till skada för dem. Denna regels tillämpning förutsätter bl.a. att gäldenärens medkontrahent var i ond tro beträffande de omständigheter som gjorde transaktionen otillbörlig. Den regel i KL som kan sägas svara mot beredningens regel för otillbörlighetsfall har i flera avseenden mer begränsad räckvidd.

Beredningens förslag lämnar ökat utrymme för ett hänsynstagande till omständigheterna i det enskilda fallet. I fråga om innebörden av återvinning är särskilt att märka att rätten till återvinning skall kunna jämkas, om det som part skall återbära annars skulle överstiga vad han vunnit genom den återvinningsgrundande transaktionen eller om andra synnerliga skäl föreligger.

Beredningens förslag tillgodoser i betydande utsträckning de synpunkter jag nyss angett. Det har också mottagits positivt vid remissbehandlingen. Jag anser därför att det i huvudsak bör läggas till grund för en reform av återvinningsinstitutet.

De återvinningsgrundande transaktionerna i beredningens förslag omfattar i första hand gåva och vissa gåvoliknande transaktioner, bodelning som innefattar eftergift till förmån för make eller makes dödsbo, utbetalning av oskäligen löner e.d. till närstående, avsättningar till pensions- eller personalstiftelse, betalning som gjorts med ovanliga betalningsmedel, i förtid eller med belopp som avsevärt försämrat gäldenärens ekonomiska ställning och som ändå inte kan anses som ordinär, kvittning under motsvarande förhållanden samt pantsättning eller liknande säkerställelse i efterhand. Härtill kommer utmätning. Reglerna rörande nu angivna återvinningsfall har i förhållande till gällande lag gjorts mer objektiva i förut nämnd mening. Detta synes mig vara en lämplig ordning och jag ansluter mig därför till beredningens uppfattning härvidlag.

I specialmotiveringen kommer jag att närmare behandla frågor om vilka transaktioner som skall träffas av återvinningsreglerna. Redan nu vill jag emellertid ta upp ett par spørsmål om vissa generella undantag från reglerna.

I fråga om återvinning av förmånsrätt eller betalning som någon vunnit genom utmätning föreslår beredningen ett undantag beträffande utmätning för underhåll enligt giftermåls- eller föräldrabalken (35 § andra stycket

beredningens lagförslag). Beredningen framhåller att en underhållsberättigad kan ha haft en lång väg att vandra innan han hunnit till exekution för behjärtansvärda underhållskrav. För den skull har beredningen ansett det behövligt att beträffande rimliga familjerättsliga underhållsbidrag göra avsteg från regeln att den betalning eller förmånsrätt som vunnits genom utmätning i vissa fall skall kunna återgå. En förutsättning för att förmånsrätten eller betalningen inte skall återgå är enligt förslaget att den underhållsberättigade inte gynnats otillbörligen genom utmätningen.

Jag delar beredningens uppfattning att den förmånsrätt eller betalning som vunnits genom utmätning normalt inte bör kunna gå åter när det gäller familjerättsliga underhållsbidrag. Enligt min mening bör man kunna ta ytterligare ett steg. Inte heller frivilligt erläggande av sådant underhållsbidrag som är förfallet till betalning bör kunna återvinnas, om inte den underhållsberättigade gynnats otillbörligt (jfr SOU 1970:75 s. 150). Ett otillbörligt gynnande kan föreligga t.ex. om betalning eller utmätning avsett ett stort engångsbelopp samtidigt som andra skulder förblivit obetalda. Har periodiskt bidrag fastställts av domstol efter prövning av beloppet, bör detta i och för sig godtas, om inte den aktuella utmätningen eller betalningen till följd av kumulation av en rad vid olika tidpunkter förfallna bidrag sammanlagt omfattar ett så betydande belopp att dess uttagande kan sägas innebära ett otillbörligt gynnande.

Beredningen har inte närmare berört frågan om betalning av skatt bör ges någon särställning i återvinningshänseende. I olika sammanhang konstaterar dock beredningen att återvinning av skattebetalningar är förenade med särskilda problem. Bl.a. påpekar beredningen att det är mycket svårt att fastställa under vilka omständigheter staten som mottagare av skattebetalningar kan anses vara i ond tro beträffande gäldenärens insolvens. Beredningens förslag i fråga om återvinning av betalning innebär att skattebetalningar som gjorts i behörig ordning är friade från återvinning (SOU 1970:75 s. 150). Såsom ordinära betalningar torde enligt beredningen böra räknas även sådana löpande betalningar som fullgörs först någon tid efter förfallodagen, om gäldenären brukat successivt göra rätt för sig i efterhand.

Exekutionsväsendets organisationsnämnd (EON) har framhållit att det inte är ovanligt att fysisk eller juridisk person som försatts i konkurs kort tid dessförinnan levererat betydande belopp till kronofogdemyndighet för betalning av restförd skatt (se under 35 § föreliggande lagförslag). Såväl EON som kronofogdeföreningen har påpekat, att det kan uppstå svårigheter att avgöra huruvida sådan betalning är ordinär. Båda remissinstanserna har härutöver kritiserat beredningens lösning av frågor om återvinning av vissa skatter ur mer principiell synvinkel. Föreningen framhåller att skatteskulder för innehållen skatt på anställdas löner samt mervärdesskatt intar en särställning jämfört med andra gäldenärens skulder genom att beträffande båda skattelagen företagarna anförtrotts att åt

samhället inkassera skatter, som faktiskt betalas av anställda resp. konsumenter. Föreningen har med hänsyn till såväl nyss nämnda tolkningssvårigheter som de båda skattelagens särställning hemställt att all betalning av sådan skatt undantas från återvinning.

Vad remissinstanserna anfört ger anledning att något närmare gå in på den allmänna frågan om återvinning av fiskala fordringar över huvud taget. Det kan först konstateras att det allmänna som skatteborgenär har en i vissa hänseenden sämre situation än enskilda borgenärer. De senare kan i allmänhet 'välja' sina gäldenärer och före eller efter skuldförhållandets uppkomst kräva säkerhet i form av t.ex. pant eller borgen. Dessa möjligheter står inte det allmänna till buds i fråga om skattefordringar. Det går normalt lång tid från det en skattefordran konstateras och till dess den förfaller till betalning. Denna tidrymd kan förlängas avsevärt genom olika åtgöranden från den skattskyldiges sida. En gäldenär har även ofta en särskild inställning till skattefordringar. I de flesta fall torde de skattskyldiga i första hand söka förnöja andra borgenärer. Kronofogdemyndigheterna har att ta hänsyn till ett flertal omständigheter vid skatteindrivningen och måste därför ofta gå med på uppgörelser om avbetalningar av skatteskulder under ganska lång tid. Synpunkter som dessa har varit avgörande vid utformningen av gällande förmånsrätt i konkurs för skattefordringar (prop. 1970:142 s. 100 och prop. 1971:142 s. 28). Samma synpunkter har anlagts i fråga om de sociala avgifterna.

Återvinningsbestämmelserna har som i det föregående framhållits den allmänna funktionen att motverka åtgärder från gäldenärens sida som är till skada för borgenärerna. En skattskyldig kan emellertid knappast tänkas vilja gynna det allmänna framför andra borgenärer. I regel är det tvärtom när insolvens uppkommer. Skattefusk och skatteflyktsåtgärder ligger ofta bakom den dominerande ställning skattefordringar har i flertalet konkurser.

Enligt nuvarande ordning är det i och för sig inte uteslutet att återvinning kan ske av skatt som inbetalats före konkursutbrottet. Återvinningsfall som avsett betalda skattebelopp har dock varit utomordentligt sällsynta. I praktiken har återvinning för det mesta heller inte kunnat komma till stånd på grund av svårigheterna att avgöra huruvida kronan varit i ond tro i den mening som avses i nuvarande återvinningsregler (se t.ex. 30 § om betalning av skuld inom 30 dagar före konkursansökningen).

Det bör framhållas att den materiella räckvidden av frågan om återvinning av skattebetalning är jämförelsevis begränsad. Skatter har nämligen i allmänhet förmånsrätt enligt 13 § förmånsrättslagen och en återvinningstalan mot det allmänna kan på grund härav få praktisk betydelse endast om fordringsägare med bättre förmånsrätt åsidosatts genom skattebetalningen eller om konkurskostnader eller s.k. massafordringar mot boet annars inte skulle täckas. Det bör dock påpekas att det allmänna på grund av lagen om statlig lönegaranti vid konkurs i flertalet

fall torde ha att ersätta sådan fordringsägare som skulle kunna lida förlust om återvinning av betalda skatter inte kommer i fråga.

Vad som nu anförts ger anledning att inta den principiella ståndpunkten att nya bestämmelser om återvinning under inga omständigheter bör vidga möjligheterna till återvinning av betalda skatteskulder. Den av beredningen föreslagna bestämmelsen om återvinning av skuldbetalning kan i och för sig inte heller antas få denna effekt. Som framgår av remissvaren kan emellertid bestämmelsen ge upphov till vissa tillämpningsproblem.

En total bedömning av spørgsmålet leder enligt min mening till att återvinning av skatter och därmed jämställda skulder bör helt uteslutas genom en uttrycklig bestämmelse. En sådan lösning torde i endast obetydlig grad medföra en annan faktisk situation vid konkurs än den som nu föreligger men skulle medföra praktiska fördelar för myndigheterna och konkursförvaltaren. I fråga om övriga borgenärs rätt vill jag hänvisa till att nu ifrågavarande fordringar med något enstaka undantag tillagts förmånsrätt i konkurs. Återvinning av sådan fordran kan därför som regel inte medföra någon förmån för övriga borgenärer, om man tar hänsyn bl.a. till att lönefordringar skyddas av den statliga lönegarantin.

En undantagsbestämmelse av nu avsett slag bör avse endast förfallen skattefordran. Sociala avgifter, bl.a. de särskilda arbetsgivaravgifterna, bör ges samma ställning som skattefordringar i förevarande hänseende. En undantagsregel bör lämpligen anknyta till den precisering av kategorin skatter och allmänna avgifter som skett i 1 § lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m.

Familjeföretagens förening har i sitt remissyttrande anfört att det inom återvinningsinstitutets ram bör skapas ökade möjligheter att skaffa utredning om transaktioner och åtgärder inom en företagsgrupp. Det finns emellertid enligt min mening inte underlag för att bedöma behovet av sådana regler inom ramen för den konkursrättsreform som nu skall genomföras. Jag vill emellertid inte utesluta att det kan bli aktuellt att ta upp frågan i ett senare sammanhang.

Som nyss påpekats har beredningen till de objektivt bestämda reglerna om återvinning fogat en på subjektiva rekvisit grundad bestämmelse som tar sikte på fall då gäldenären förfarit otillbörligt och den andra parten var i ond tro (36 § beredningens lagförslag). Bestämmelsen är betydligt mer omfattande än sin närmaste motsvarighet i 34 § KL. Den är sålunda inte bara subsidiär till övriga återvinningsfall och träffar inte enbart avtal som gäldenären ingått utan även rättshandlingar av andra slag som han företagit. Beredningens förslag i denna del har i huvudsak godtagits vid remissbehandlingen. För egen del finner jag att förslaget är ägnat att avsevärt öka återvinningsinstitutets betydelse. Jag ansluter mig därför till förslaget. Med hänsyn till den viktiga roll bestämmelsen får bör den lämpligen placeras före de regler som avser vissa särskilt angivna åter-

vinningsgrundande transaktioner. Till den närmare utformningen av bestämmelsen återkommer jag i specialmotiveringen.

Återvinningsfristerna i KL varierar mellan en och sex månader. En särskild längre frist om ett år gäller när återvinningsstalan riktas mot gäldenärens make eller, om aktiebolag försatts i konkurs, mot vissa aktieägare och deras anförvanter. Beträffande den subsidiärt tillämpliga regeln för vissa subjektivt kvalificerade fall i 34 § KL gäller att återvinningsfristen normalt är fem år men att talan mot gäldenärens make kan föras utan denna tidsbegränsning.

Beredningens förslag innebär som jag tidigare nämnt att fristerna förlängs avsevärt. Frånsett bodelning anges i de olika paragraferna i första hand en kortare frist under vilken återvinning skall äga rum utan reservation. Denna frist har satts till sex månader beträffande rättshandlingar av benefik natur och till tre månader för övriga fall. I fråga om gåva och överföring av benefik natur till pensionsstiftelse liksom överföring till personalstiftelse föreslås härutöver en återvinningsfrist om ett år med möjlighet för återvinningssvaranden att gå fri, om han visar att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent. Genomgående föreskrivs vidare en på samma sätt konstruerad tvåårsfrist som kan åberopas mot närstående till gäldenären. I fråga om återgång av bodelning som innefattar eftergift från gäldenärens sida föreslås endast en sådan tvåårsfrist. I fråga om utmätning förordas dels en tremånadersfrist, dels ock en längre frist på två år som endast avser närstående. Fristen för återvinning enligt den allmänna otillbörlighetsregeln föreslår beredningen vara fem år i normalfallet. Talan skall dock kunna riktas mot närstående utan särskild tidsbegränsning.

De flesta remissinstanser som gjort allmänna uttalanden om återvinningsfristernas längd har varit positiva till beredningens förslag. Det har emellertid också uttalats farhågor för att förlängda återvinningsfrister skall kunna inverka oförmånligt på tryggheten i den allmänna omsättningen. I några remissyttranden hävdas vidare att förlängda återvinningsfrister kan leda till ökade förvaltningskostnader. En kronofogdemyndighet har velat ta bort återvinningsfristerna i fråga om bl.a. vissa benefika transaktioner från en make till en annan i samband med skattebrott.

En förlängning av återvinningsfristerna är som jag framhållit förut av central betydelse när det gäller en reform av återvinningsinstitutet. De återvinningsfrister som f.n. gäller enligt KL är internationellt sett korta. Systemet att dela upp återvinningsfristerna i dels en kortare frist, dels en längre med möjlighet att undgå återvinning genom bevisning att skada inte drabbat borgenärerna, medger enligt min mening en smidig tillämpning utan att omsättningsintresset störs i alltför hög grad. Den av beredningen föreslagna avvägningen av de olika återvinningsfristernas längd alltefter den ifrågavarande transaktionens karaktär synes mig vidare lämplig. Som skall beröras senare ger också den föreslagna regeln om jämkning av rätten

till återvinning möjlighet att ta särskild hänsyn till intresset av säkerhet i den allmänna omsättningen. Detta intresse bör därför inte hindra en allmän förlängning av återvinningsfristerna.

Med anledning av vad några remissinstanser anfört om att förlängda återvinningsfrister kan föranleda ökade förvaltningskostnader vill jag framhålla att det givetvis inte är meningen att en konkursförvaltare skall minutiöst granska alla transaktioner som förekommit inom de återvinningsfrister som skall gälla. Vad som åsyftas är att boet skall kunna återvinna sådana transaktioner vilka boet kan få kännedom om och vilka framstår som klart avvikande från det normala. För att återvinning över huvud taget skall övervägas bör givetvis krävas att transaktionens återgång är av verklig betydelse för borgenärerna. Jag vill i detta sammanhang också påpeka att återvinningsreglernas betydelse ligger inte minst på det preventiva planet, dvs. att de motverkar transaktioner som är illojala eller på annat sätt skadliga för borgenärskollektivet.

Med hänsyn till det nu anförda finner jag mig i allt väsentligt kunna godta den av beredningen föreslagna förlängningen av återvinningsfristerna. Att såsom en remissinstans ifrågasatt ytterligare förlänga dessa anser jag inte motiverat. Till frågan om återvinningsfristens längd vid utmätning återkommer jag i specialmotiveringen.

Den krets, som enligt nu gällande regler i KL kan drabbas av särskilt ingripande återvinningsregler, är mycket begränsad. Enligt 33 § finns utvidgade återvinningsmöjligheter beträffande gäldenärens make och enligt 32 a § gäller särskilda återvinningsregler vid aktiebolags konkurs i fråga om aktieägare, som på grund av sitt aktieinnehav har eller hade ett bestämmande inflytande över bolaget, och beträffande dennes make eller anförvanter.

Beredningen föreslår att den krets av *närstående* som bör träffas av skärpta återvinningsmöjligheter avsevärt vidgas. Som närstående skall enligt förslaget räknas först och främst vissa personligen närstående, nämligen make, trolovad, bröstarvinge, förälder, far- eller morförälder, syskon och den som eljest står vederbörande personligen särskilt nära. Med sistnämnda uttryck åsyftar beredningen i första hand man eller kvinna med vilken gäldenären sammanlever i äktenskapsliknande förhållande samt fosterbarn. Som närstående till näringsidkare eller juridisk person skall enligt förslaget räknas den som själv eller jämte honom närstående har väsentlig ekonomisk gemenskap med den andre, grundad på andelsrätt eller därmed jämförligt ekonomiskt intresse. Som närstående till näringsidkare eller juridisk person skall vidare räknas den som leder dennes verksamhet samt den som är närstående till någon som enligt vad förut sagts är närstående. Några av de sakkunniga som medverkat i beredningens arbete har anmält avvikande mening så till vida att de gjort gällande att närståendekretsen inte bör omfatta den som leder verksamheten för en näringsidkare eller juridisk person.

Vid remissbehandlingen har beredningens förslag i allmänhet godtagits i sina huvuddrag. De flesta som yttrat sig är emellertid negativa till förslaget att låta närståendekretsen omfatta företagsledare.

För egen del vill jag först påpeka att bestämningen av den krets som skall räknas som närstående vid återvinning synes få ske oberoende av liknande reglering i andra sammanhang, t.ex. i aktiebolagsrättsliga, förmånsrättsliga och skatterättsliga regler. Intet av de närståendebegrepp som förekommer i dessa sammanhang synes vara lämpligt att direkt överföra till reglerna om återvinning. I likhet med beredningen anser jag således att ett speciellt närståendebegrepp bör uppställas härvidlag.

Den remisskritik som har riktats mot beredningens bestämning av närståendebegreppet gäller uteslutande förslaget att som närstående till näringsidkare eller juridisk person skall räknas den som leder verksamheten och närstående till denne även i fall då någon ekonomisk gemenskap med företaget inte föreligger. Kritiken synes främst gå ut på att förslaget skulle kunna vara till skada för det berörda företaget genom att svårigheter uppkommer att besätta poster som företagsledare, när företagets ekonomiska ställning är pressad men företaget kan förväntas bli i tillfälle att under god ledning fortsätta sin verksamhet. Dessa farhågor synes mig betydligt överdrivna. Jag vill bl.a. erinra om att beredningsförslaget inte medger återvinning av lön m.m. annat än om ersättningen överstigit vad som kan anses skäligt. Det förtjänar vidare att påpekas att beredningen med uttrycket 'den som leder verksamheten' endast åsyftat vissa personer som generellt kan sägas ha den allra bästa översikten över verksamheten (verkställande direktör, avdelningschef i vissa fall m.fl.). Det bör också erinras om att en regel motsvarande den som beredningen föreslagit ingår i såväl det danska som det norska förslaget. Enligt min mening synes mot denna bakgrund inte finnas anledning att befara särskilda svårigheter för företagen till följd av den regel varom nu är fråga. Inte heller från annan synpunkt torde någon avgörande kritik kunna riktas mot den föreslagna utvidgningen av närståendekretsen. Utvidgningen framstår däremot som befogad för att motverka missbruk. Regeln bör dock jämkas till att avse den som genom en ledande ställning har ett bestämmande inflytande över näringsidkarens eller den juridiska personens verksamhet.

Vad beredningen i övrigt föreslagit angående närståendebegreppets utformning föranleder inte någon gensaga i sakligt hänseende från min sida. Till den närmare innebörden av bestämmelserna återkommer jag i specialmotiveringen.

Enligt beredningens förslag kan *rätten till återvinning jämkas*, om det som part skall återbära annars skulle överstiga vad han vunnit genom den rättshandling eller åtgärd som är föremål för återvinning eller andra synnerliga skäl föreligger. Beredningen framhåller att vid prövning av jämningsfråga stor hänsyn bör tas till god tro hos gäldenärens medkontrahent. Som ett mått på den jämkning som är rimlig i vanliga fall

anger beredningen att återbäring inte skall överskrida vad svaranden vunnit genom den återvinningsgrundande transaktionen. Längre gående jämkning bör dock enligt beredningen förekomma i undantagsfall, såsom när svaranden använt belopp på ett sådant sätt, att det skulle vara obilligt att återkräva det.

Remissinstanserna har allmänt godtagit beredningens jämningsregel. Göta hovrätt menar emellertid med hänsyn till vad lagberedningen anført om regelns tillämpning att det vore riktigare att tala om särskilda än om synnerliga skäl som förutsättning för jämkning.

En reform av återvinningsinstitutet bör som jag förut påpekat omfatta också en möjlighet till jämkning av rätten till återvinning. Den av beredningen särskilt angivna grunden för jämkning, nämligen att det som part skulle återbära annars skulle överstiga vad han vunnit genom den rättshandling eller åtgärd som är föremål för återvinning, anknyter till vad som i Norge gäller enligt den s.k. berikelseläran. Den tanke som ligger bakom den berörda principen måste otvivelaktigt vara en av de tyngst vägande vid den prövning som skall göras i det enskilda fallet. Det skulle dock kunna leda till olämpliga resultat om det i praktiken blev så att jämkning framstår som i det närmaste obligatorisk under den angivna förutsättningen. Stor hänsyn måste tas också till frågan om återvinnings-svarandens mer eller mindre goda tro. Även andra omständigheter kommer in i bilden, såsom det sätt varpå han eventuellt förbrukat medel för vilka återbäring skall ske. Har han förbrukat medlen i god tro, bör detta kunna vara ett skäl för att jämkning skall ske. På motsvarande sätt kan det finnas anledning att anknyta återbäringen till den köpeskilling han uppburit, om han i god tro sålt egendomen. Även transaktionens karaktär och förhållandet mellan gäldenären och återvinningssvaranden kan vara av betydelse.

Mot denna bakgrund anser jag att det av beredningen i lagtext särskilt angivna jämkningsskälet bör utgå. Jämningsmöjligheten bör endast anknytas till att synnerliga skäl föreligger. Frågan om jämkning bör således prövas med hänsyn till samtliga föreliggande omständigheter.

Beredningen menar med hänvisning till att återvinningsreglerna gjorts mer 'objektiva', och till den föreslagna allmänna förlängningen av återvinningsfristerna, att *rättsverkningarna av återvinning* bör modifieras i en för återvinningssvaranden mildrande riktning även på annat sätt än genom jämningsinstitutet. Beredningen föreslår sålunda att återvinnings-svaranden i motsats till vad som nu gäller skall kunna få utge ersättning i stället för själva den egendom återvinningen gäller, när återbäring av egendomen skulle vara förenad med olägenhet för honom. Berednings-förslaget uppbärs vidare av en gentemot återvinningssvaranden mer liberal inställning i fråga om dennes skyldighet att utge avkastning och i fråga om hans rätt att få ersättning för nödiga och nyttiga kostnader som nedlagts på egendomen.

Beredningsförslaget har i angivna delar lämnats utan erinran av remissinstanserna och jag kan i huvudsak ansluta mig till vad beredningen föreslagit. Till den närmare utformningen av reglerna återkommer jag i specialmotiveringen.

Nu gällande återvinningsregler upptar i flera fall ett uttryckligt *skaderekvisit*. Enligt 28 § KL krävs exempelvis i fråga om återvinning av gåva att 'borgenärerna därav haft märklig skada'. Även när något sådant rekvisit inte ingår i viss återvinningsregel, brukar som förutsättning för återvinning likväl krävas att transaktionen på ett eller annat sätt varit till nackdel för borgenärerna eller vissa av dem. Detta måste i princip ha varit fallet redan när transaktionen företogs.

Beredningens förslag innehåller inte någon allmän regel om den nu berörda förutsättningen för återvinning. Det utgår från att ett tyst skaderekvisit i den meningen att transaktionen skall ha lett till eller förvärrat gäldenärens insolvens inte låter sig förena med de av beredningen föreslagna reglerna. Enligt beredningen kan emellertid återvinning inte komma i fråga utan att transaktionen varit till nackdel för borgenärerna eller vissa av dem. Beträffande de objektivt bestämda återvinningsreglerna förutsätts att åtgärden direkt försämrat gäldenärens ekonomiska ställning. Beträffande den på subjektiv grund utformade återvinningsregeln (36 § beredningens lagförslag) skall liksom enligt gällande rätt vara nog att indirekt skada inträtt, dvs. sådan skada som följer av att gäldenären undanhåller valuta som han fått eller förfar på därmed jämförligt sätt.

Vad beredningen uttalat i denna del har i allmänhet lämnats utan erinran vid remissbehandlingen. Även jag godtar beredningens ståndpunkt härvidlag. Att såsom ett par remissinstanser förordat meddela en uttrycklig bestämmelse i ämnet anser jag inte behövt. Jag kan också väsentligen ansluta mig till de ytterligare förtydliganden i frågan som beredningen gjort (se 6.1).

Som har berörts tidigare uppställs i beredningens förslag i de flesta fall en kortare frist under vilken återvinning skall äga rum utan reservation. Beredningen påpekar att det beträffande transaktioner under denna tid får presumeras att transaktionen leder till eller förvärrar gäldenärens insolvens. Härutöver uppställer beredningen också vissa betydligt längre återvinningsfrister främst när det gäller närstående. Gäldenärens medkontrahent kan dock i dessa fall undgå återvinning genom att visa att skada inte inträffat. Bevisningen om frånvaro av skada skall i allmänhet gå ut på att gäldenären varken var insolvent vid tiden för den återvinningsgrundande transaktionen eller blev insolvent genom denna. I fråga om bodelning föreslås i stället att gäldenärens make skall kunna undgå återvinning genom att visa att gäldenären efter bodelningen hade kvar utmättningsbar egendom som uppenbart motsvarade hans skulder, dvs. att han inte var insufficient. En av de sakkunniga som medverkat i beredningens arbete har dock menat att man även beträffande bodelning

bör knyta an till insolvensbegreppet.

Beredningens förslag i nu berörda del har väsentligen godtagits av remissinstanserna. Vad angår det rekvisit som ligger i att gäldenärens medkontrahent i vissa fall skall kunna föra bevisning för att undgå återvinning anser emellertid domarföreningen att bevisningen i samtliga fall skall avse gäldenärens solvens och advokatsamfundet att bevisningen genomgående skall avse sufficiens.

Sådana rättshandlingar som avses med återvinningsreglerna måste enligt min mening, om de företas under tiden närmast före konkursens utbrott, generellt antas ha ett mer eller mindre direkt samband med den insolvenssituation som föranlett konkursen. Om en längre tid förflutit mellan rättshandlingen och konkursen ökar emellertid sannolikheten för att något sådant samband inte föreligger. Jag kan därför godta beredningens förslag att möjlighet till motbevisning rörande transaktionens skadeverkningar lämpligen kan förbehållas de fall där en särskilt lång återvinningsfrist skall gälla. Den av beredningen föreslagna lösningen innebär i förhållande till gällande rätt den avsevärda skillnaden att det bortsett från otillbörlighetsfallen är gäldenärens medkontrahent som skall bevisa att skada inte inträffat för att undgå återvinning, medan det enligt gällande rätt i åtskilliga fall är konkursboets sak att bevisa att skada inträffat. Denna omkastning av bevisbördan i fråga om det förevarande rekvisitet anser jag ligga helt i linje med vad jag tidigare anfört om behovet av reformering av återvinningsinstitutet. Jag vill erinra om att de fall det här är fråga om avser transaktioner av benefik karaktär eller mellan närstående. Jag godtar därför beredningens förslag även på denna punkt.

I fråga om bodelning bör man beakta att det sker en allmän uppgörelse mellan makarna. Bodelningen kan vara både lämplig och lojal även om varje make inte strikt håller på sin rätt. Som beredningen angett bör därför inte alla eftergifter make gjort kunna angripas. Jag har därför i likhet med beredningen inte uppställt någon kortare frist i bodelningsfallen. Make skall sålunda alltid kunna undgå återvinning av bodelning genom att föra bevisning om att någon skada av nu förevarande art inte drabbat borgenärerna genom bodelningen. Såvitt angår den särskilda otillbörlighetsregeln (36 § beredningens förslag) torde uppställandet av ett särskilt och från bevisbördesynpunkt annorlunda konstruerat skaderekvisit än i övriga fall vara en nödvändig begränsning i ett annars alltför vidsträckt tillämpningsområde.

Delade meningar har framkommit om beviskravet vid de längre återvinningsfristerna skall avse gäldenärens sufficiens eller solvens. Krav på bevisning om sufficiens skulle antagligen i de flesta fall vara mer ändamålsenligt än bevisning om solvens. Emellertid talar flera av de skäl som kan åberopas till stöd för att insolvens och ej insufficiens skall vara konkursgrund också för att bevisning i nu förevarande fall bör avse solvens (jfr 3.1). Eftersom gäldenärens obestånd utgör allmän konkurs-

grund, är det lämpligast att även i återvinningssituationer bygga på detta begrepp. En sådan lösning har dessutom den fördelen att den torde medverka till ökad nordisk enhetlighet. Jag godtar därför beredningens förslag.

När det gäller bodelningsfallen måste man beakta att det i princip skall ligga en bouppteckning till grund för bodelningen. Detta gör det enligt min mening naturligt att här anknyta till sufficiens. I likhet med vad beredningen föreslagit vill jag därför förorda att bodelningsfallen undantas från den allmänna regeln. Detta överensstämmer med vad som gäller enligt 13 kap. 14 § giftermålsbalken där det sägs, att make kan undgå vissa krav för andra makens gäld om han kan visa att den maken efter bodelningen var sufficient.

Om gäldenären visserligen var eller blev insolvent resp. insufficient genom den åtgärd varom fråga är men därefter åter blivit solvent resp. sufficient för att sedan på nytt komma på obestånd (bli insufficient) bör återvinningssvaranden kunna undgå återvinning genom att visa att det inte rör sig om samma obestånd (insufficiens). Även i otillbörlighetsfallen bör skaderekvisitet avse ett och samma obestånd.

Beredningen påpekar att det under de nordiska överläggningarna diskuterats om återvinningsinstitutet skall vara exklusivt, med undantag för de allmänna ogiltighetsregler som jag tidigare har berört. Beredningen har för sin del inte ansett motiverat att utesluta skadeståndstalan till följd av gäldenärsbrott eller talan på grund av allmänna ogiltighetsregler. Beredningen anser vidare att även den särskilda regeln angående återkrav av försäkringspremier bör kvarstå i sak. Remissinstanserna har inte haft något att invända mot beredningens förslag. Även jag ansluter mig till detta.

Bestämmelserna om återvinning äger f.n. tillämpning endast såvitt gäller sådan konkurs som handläggs på ordinärt sätt och såvitt gäller offentlig ackordsförhandling. Konkurslagskommittén har i betänkandet (SOU 1974:6) Förenklad konkurs m.m. föreslagit att talan om återvinning skall kunna föras oavsett i vilken ordning konkurser handläggs. Lagberedningen har i betänkandet (SOU 1973:22) Utsökningsrätt XII föreslagit att återvinningsinstitutet skall kunna användas också vid utmätning. Dessa förslag övervägs f.n. inom justitiedepartementet.

När det gäller *den lagtekniska utformningen* av återvinningsreglerna har jag på några punkter ansett mig böra frångå beredningens förslag. I en inledande paragraf bör tas upp vissa allmänna bestämmelser för återvinning. Bl.a. bör de undantag från återvinning för skattebetalningar och underhållsbidrag som jag tidigare berört anges här. Därefter bör följa definitioner av fristdag, närstående och vilken dag som i återvinningshänseende skall anses som dag för avhändelse när förvärvet registreras i särskild ordning (29, 29 a och 29 b §§). Därefter bör följa bestämmelser om de olika återvinningsgrundande transaktionerna (30-38 §§). Som jag

tidigare sagt intar den regel för otillbörlighetsfall som beredningen föreslagit en viktig plats i återvinningssystemet. Den är inte som den nu gällande regeln i 34 § KL bara subsidiär till övriga bestämmelser utan har en mer central funktion. Bestämmelsen bör därför lämpligen placeras före övriga återvinningsfall.

9.2.5 Kvittning under konkurs

I gällande lag upptas regler om kvittning i 121 § KL. Reglerna har inte avseende på det fallet att kvittning skett före konkursen. I fråga om sådan kvittning kan emellertid återvinningsreglerna bli tillämpliga.

Reglerna om kvittning under konkurs bygger på vad som i civilrättsligt hänseende gäller i fråga om kvittning. I princip skiljer sig reglerna om kvittning under konkurs från de allmänna reglerna främst genom att en fordran som ännu inte förfallit till betalning kan användas till kvittning och genom att vissa villkorade fordringar kan beaktas.

Kvittningen är av särskild betydelse när gäldenären kommit i konkurs. Kvittningsrätten innebär nämligen att borgenärens fordran får till fullo avräknas mot hans skuld till gäldenären. Någon begränsning sker således inte till utdelningsprocenten i konkursen. Det är därför givet att kvittningsrätten i många fall måste framstå som en högst betydande fördel för den enskilde borgenären.

För att hindra missbruk uppställs i gällande lag vissa skyddsregler. Dessa har i första hand avseende på den situationen att någon som står i skuld till gäldenären köper upp en fordran som en annan person har mot samme gäldenär. Ett sådant köp kan naturligen ofta ske till lägre pris än fordringens nominella belopp. Reglerna täcker dessutom det fallet att en borgenär sätter sig i skuld till gäldenären för att på så sätt kunna utnyttja sin fordran till kvittning. En sådan transaktion kan principiellt jämföras med betalning. För att kvittning skall vara utesluten i de två nämnda fallen krävs enligt gällande lag till en början att fordringsförvärvet resp. skuldsättningen skett senare än 60 dagar före konkursansökningen. För att kvittning skall vara förbjuden krävs härutöver att kvittningsborgenären vid tiden för fordringsförvärvet respektive skuldsättningen haft skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller haft kännedom om konkursansökningen. Det ankommer på konkursboet att föra bevisning härom.

Beredningen framhåller att kvittningsrätten under konkurs kan kritiseras särskilt såvitt avser kvittningssituationer som uppstått slumpvis. Till stöd för att kvittning likväl bör få ske under konkurs har beredningen anfört bl.a. att kvittningsrätten i många fall kan likställas med en pantsäkerhet och att — även när säkerhetssyfte saknas — fordran och motfordran kan ha ett sådant samband att kvittning framstår som helt naturlig. Beredningen har dock inte ansett lämpligt att spalta upp kvittningsrätten

efter sådana normer utan stannat för att i princip behålla möjligheten till kvittning under konkurs. I syfte att motverka otillbörliga transaktioner föreslår beredningen vissa skärpningar av de nu gällande reglerna angående förbud mot kvittning. Beredningsförslaget ligger på denna punkt i linje med vad beredningen föreslagit i fråga om återvinning.

I fråga om det fallet att någon som står i skuld till gäldenären köper upp en fordran mot denne görs kvittningsförbudet i beredningens förslag primärt oberoende av subjektiv insikt hos den som vill göra kvittning gällande. Samtidigt utsträcks regelns tillämpningsområde i tidshänseende till att gälla fordringsförvärv som skett senare än tre månader före den av beredningen föreslagna fristdagen. Härutöver uppställs en sekundär regel enligt vilken kvittning utan hänsyn till tidpunkten för förvärvet är utesluten, om den som förvärvade fordringen hade skälig anledning till antagande att gäldenären var på obestånd. Borgenär, som satt sig i skuld till gäldenären under sådana omständigheter att det är att jämställa med betalning med ovanliga betalningsmedel, får enligt beredningsförslaget inte kvitta, i den mån sådan betalning hade kunnat bli föremål för återvinning. I övrigt är de ändringar beredningen föreslår i fråga om kvittning av mindre ingripande karaktär.

Beredningsförslaget har i sak godtagits av nästan alla remissinstanser. Principiella betänkligheter har endast anförts av TCO som funnit det otillfredsställande att en borgenär med en oprivilegerad fordran skall kunna erhålla betalning på övriga borgenärers — däribland löneborgernärers — bekostnad. TCO menar att förmånsrättssystemet förtrycks och att rätten till kvittning i vart fall inte bör utvidgas utöver vad som nu gäller.

För egen del anser jag starka skäl tala för att kvittning under konkurs tillåts åtminstone i de fall där kvittningsrätten tjänat en säkerhetsfunktion, exempelvis där borgenären beviljat gäldenären en kredit i vetskap om att han har möjlighet att kvitta sin fordran mot en skuld till denne. Det framstår också som rimligt att kvittning i konkurs skall få ske i fall då borgenären och gäldenären stått i ett varaktigt affärsförhållande till varandra och på ömse sidor har fordringar som sammanhänger med detta affärsförhållande. Att i lag avgränsa fall av nu angivna slag från sådana där kvittningsrätten uppkommit mer av en slump låter sig inte göras utan betydande tekniska svårigheter. Mest väsentligt torde också vara att från kvittningsrätten avskära sådana fall där kvittningssituationen tillskapats i ett otillbörligt syfte. Beredningsförslaget tillgodoser detta intresse i betydande utsträckning genom de utvidgade förbuden mot kvittning.

Med anledning av vad TCO har anförts om löneborgernärernas ställning i nu förevarande sammanhang vill jag erinra om att denna fråga kan sägas delvis ha kommit i ett nytt läge genom lagen om statlig lönegaranti vid konkurs. Löneborgernärer torde numera endast i mycket begränsad omfattning kunna bli lidande genom förekomsten av kvittningssgilla fordringar. Enligt min mening talar övervägande skäl för att reglerna om

kvittning under konkurs utformas i huvudsaklig överensstämmelse med vad beredningen föreslagit. I fråga om reglernas närmare innehåll får hänvisas till specialmotiveringen.

9.2.6 Solidariska skuldförhållanden

När två eller flera är gentemot borgenären ansvariga för en skuld en för alla och alla för en föreligger ett solidariskt skuldförhållande. Borgenären kan då kräva ut hela fordringsbeloppet av vem som helst av de betalningsskyldiga. Om den som betalat till borgenären har fått erlægga mer än vad som skall ankomma på honom i förhållande till medgäldenär får han en regressfordran mot denne. Det solidariska betalningsansvaret kan grunda sig på åtagande, t.ex. genom skuldebrev eller borgen, men det kan även vara grundat direkt på lag, t.ex. skadeståndsansvar på grund av brott.

Om någon av de solidariskt förpliktade går i konkurs uppkommer frågan hur fordringen skall behandlas i konkursen. Vissa regler härom är meddelade i 133-135 §§ KL. De utgår från principen att en borgenär inte har rätt att bevaka eller få utdelning för större fordran än som tillkommer honom efter avdrag för eventuella avbetalningar. Lagen gör emellertid vissa undantag när avbetalning influtit från någon annan av de betalningsansvariga än den som försatts i konkurs. Lagen innehåller också bestämmelser bl.a. för det fallet att medgäldenär bevakar regressfordran vid sidan av borgenärs bevakning av huvudfordringen. En särskild paragraf (136 §) innehåller regler om behandlingen i utdelningshänseende av fordran, som är beroende av sådant villkor att borgenären inte har rätt att få ut fordringsbeloppet såvida inte viss omständighet inträffar (suspensivt villkorad fordran). Ett exempel på en sådan fordran är just en medgäldenärs regressfordran. Sådan fordran men inte annan villkorad fordran skall beaktas vid slututdelning i konkursen.

Lagberedningen framhåller att man vid de nordiska överläggningarna har ansett det vara ändamålsenligt, att det solidariska betalningsansvaret bättre än nu utnyttjas för att säkerställa betalning till borgenären. Beredningens förslag är utformat i överensstämmelse härmed. Borgenären får enligt förslaget i större omfattning än f.n. rätt till utdelning i solidariskt ansvarig gäldenärs konkurs utan avdrag för betalning från medgäldenär. Härav följer att medgäldenär som har regressfordran på grund av avbetalning får stå tillbaka i motsvarande mån. I fråga om utdelningen föreslås den ändringen av gällande lag att vid slututdelningsförslags upprättande avsättning alltid skall ske för villkorad fordran, om det inte saknas anledning anta att villkoret kommer att uppfyllas senare.

Beredningens förslag har tillstyrkts eller lämnats utan erinran vid remissbehandlingen. Också för egen del tillstyrker jag att de av beredningen föreslagna ändringarna genomförs. Till den närmare utformningen återkommer jag i specialmotiveringen.

9.2.7 Övriga frågor

Den reform av konkursrätten som nu föreslås innebär som redan har framhållits bara en partiell revision av KL. Den innefattar i första hand en nyreglering av de frågor som behandlas i 1 och 2 kap., dvs. frågor om inledande av konkurs, gäldenärens förlust av sin rådighet, vilken egendom som ingår i konkurs och återvinning till konkursbo. Härutöver berörs vissa regler i 3, 5, 6, 9 och 11 kap. Dessa ändringar avser dels spörsmål om kvittning under konkurs och solidariska skuldförhållanden, dels vissa följdfrågor som revisionen av den materiella konkursrätten ger upphov till.

Den avgränsning av reformen som sålunda har gjorts ger anledning att beröra vissa frågor rörande den fortsatta revisionen av KL. Jag syftar främst på det samband som i en del hänseenden finns mellan den nu föreslagna reformen och de ändringar i KL som aktualiseras av andra förslag än lagberedningens betänkande Utsökningsrätt X. Som har nämnts tidigare har konkurslagskommittén i sitt delbetänkande (SOU 1974:6) Förenklad konkurs m.m. lagt fram förslag om ett nytt summariskt förfarande för små och enkla konkurser. Frågor om hur kungörande skall gå till i konkurs har behandlats i en inom justitiedepartementet upprättad promemoria (Ds Ju 1974:2) Effektivare kungörande. Utöver dessa förslag kan också erinras om att lagberedningen i sitt nu förevarande betänkande har pekat på det önskvärda i att vissa administrativa spörsmål som f.n. regleras i KL förs över till administrativ författning och att konkursdomarinstitutets bibehållande omprövas (se avsnitt 2.4).

Konkurslagskommitténs förslag har remissbehandlats och övervägs f.n. inom justitiedepartementet. Förslaget berör även vissa bestämmelser i KL som är föremål för revision i det nu aktuella lagstiftningsärendet, nämligen 7, 11, 19, 54, 55, och 185 §§ kommitténs lagförslag. Ingen av de av kommittén föreslagna ändringarna är emellertid av den karaktären att den hindrar ett separat ställningstagande till beredningens förslag i Utsökningsrätt X. Vad kommittén föreslagit kan därför utan olägenhet prövas i ett senare sammanhang.

Med de frågor som behandlas i den nämnda departementspromemorian ligger saken något annorlunda till. I promemorian läggs fram förslag till en särskild kungörandelag med vissa allmänna regler om myndighets och enskilds åtgärder vid kungörande. Lagen är avsedd att bl.a. förenhetliga de bestämmelser om kungörande som f.n. finns spridda i ett mycket stort antal lagar och andra författningar. I promemorian ingår också förslag till följdändringar i bl.a. KL. Promemorian har remissbehandlats.

Det skulle onekligen ha varit önskvärt att de frågor som behandlas i den berörda promemorian kunnat lösas slutgiltigt i samband med det nu förevarande lagstiftningsärendet. Med hänsyn bl.a. till den omfattande författningsgenomgång som kan bli nödvändig vid ett genomförande av förslagen i promemorian är emellertid en sådan tidsmässig samordning inte

möjlig. Förslag på grundval av promemorian torde inte kunna föreläggas riksdagen förrän tidigast våren 1975. Att låta behandlingen av det nu aktuella lagstiftningsärendet anstå i avbidan på ställningstagandet till promemoriaförslaget anser jag inte påkallat. Jag förordar i stället att de kungörandefrågor som aktualiseras vid konkursrättsreformen löses efter följande linjer. Huvuddelen av de föreskrifter om kungörande som f.n. ingår i 1 kap. KL (19 och 20 §§) förs över till administrativ författning, jfr 26 § tredje stycket ackordslagen. I KL behålls främst den grundläggande regeln att konkursbeslut skall kungöras i Post- och Inrikes Tidningar. Bestämmelser om hur kungörande i övrigt skall gå till torde få utfärdas av regeringen. Som en följd av den nu beskrivna lösningen bör också vissa kungörandebestämmelser som ingår i övriga kapitel i KL ses över. Med en sådan lösning synes några nämnvärda lagtekniska problem i samband med ställningstagandet till promemoriaförslaget inte behöva uppstå för KL:s del.

Vad lagberedningen har påpekat beträffande det önskvärda i att ur KL mönstra ut regler som har väsentligen administrativ karaktär har visst samband med de kungörandefrågor jag nu har berört. Flera av de bestämmelser som behandlar sådana frågor innehåller nämligen också detaljföreskrifter i andra avseenden om konkursdomares åligganden m.m. Det synes lämpligt att i detta lagstiftningsärende i förekommande fall pröva behovet av att i lagen behålla föreskrifter av detta slag. Som har framhållits av beredningen är det dock inte möjligt att nu göra en fullständig översyn av KL i detta syfte. En sådan översyn torde få göras i ett senare sammanhang.

Prövningen av konkursansökan ankommer enligt gällande KL i första hand på den lagfarne domare i tingsrätt som utsetts därtill, dvs. på konkursdomaren. På denne ankommer också en rad uppgifter beträffande handläggningen av frågor som uppkommer efter det att konkursbeslut meddelats, t.ex. hållande av första borgenärssammanträde och utfärdande av förordnande för konkursförvaltare och rättens ombudsman. Systemet med en särskild konkursdomare är som nämnts av beredningen en kvarleva från äldre rättegångsbalkens tid. I likhet med vad som har skett i andra liknande fall inom domstolsväsendet bör denna ordning avlösas av ett system i vilket de uppgifter som ankommer på konkursdomaren flyttas över på domstolen som sådan. En ändring härvidlag gör det emellertid nödvändigt att bl.a. se över en betydligt större del av KL:s bestämmelser än som är motiverat med hänsyn till den konkursrättsreform jag har föreslagit i det föregående. Frågan bör därför inte tas upp nu utan prövas i ett senare sammanhang.

Som framgår av det anförda får den föreslagna revisionen av den materiella konkursrätten karaktär av provisorium i formellt hänseende. Det gäller inte bara de spörsmål jag nyss har uppehållit mig vid utan också den lagtekniska utformningen i övrigt av förslaget. I fråga om den mera

genomgripande nyregleringen av 1 och 2 kap. KL har visserligen varit påkallat att företa en redaktionell överarbetning av nuvarande regelsystem såvitt avser bestämmelsernas ordningsföljd o.d. För att inte bryta nuvarande paragrafnumrering fr.o.m. 3 kap. har dock bl.a. överarbetningen av de två första kapitlen inte kunnat sträckas så långt som hade varit önskvärt från redaktionell synpunkt. En sådan överarbetning torde dock få anstå till ett senare stadium av den nu inledda revisionen av KL. Enligt min mening är inte några mer påtagliga nackdelar förenade med en sådan ordning.

Som har berörts i det föregående (avsnitt 9.2.2 och 9.2.3) aktualiserar beredningens förslag vissa ändringar i annan lagstiftning. Utöver vad som redan nämnts samt vissa justeringar i ackordslagen och försäkringsavtalslagen, till vilka lagar jag återkommer i specialmotiveringen, behandlar beredningen också frågor om ändring i lagen (1898:64 s. 10) om boskillnad, förordningen (1845:50 s. 1) i avseende på handel med lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva (lösöreköpsförordningen), lagen (1921:226) om nya konkurslagens införande och vad i avseende därå skall iakttagas, lagen (1933:315) angående införande av lagen om boutredning och arvskifte och lagen (1956:217) om vissa kreditinrättnings konkurs (se vidare SOU 1970:75 s. 221).

I fråga om boskillnadslagen och de båda nämnda promulgationslagarna förordar beredningen en del följdändringar i vissa regler rörande äktenskap som ingåtts före år 1921 och i vilka äldre förmögenhetsordning mellan makar är tillämplig. Förslaget innebär dels att de av beredningen föreslagna reglerna i fråga om ordningen för dödsbos avträdande till konkurs skall gälla även sådana äktenskap, dels att KL:s regler i motsats till vad som nu gäller skall vara principiellt tillämpliga i fråga om återvinning av rättshandlingar mellan makar i sådana äktenskap.

Den av beredningen föreslagna ordningen i fråga om dödsbos avträdande till konkurs har inte upptagits i departementsförslaget. I fråga om återvinning måste beaktas att utrymmet för rättshandlingar mellan makar i äldre äktenskap är begränsat. Med hänsyn härtill och med beaktande av att antalet konkurser beträffande vilka den äldre giftermålsbalkens regler skall tillämpas torde vara obetydligt har jag inte ansett att det finns anledning att i departementsförslaget ta upp förslag till ändringar i de lagar som nu har nämnts. Det problem som uppkommer genom att några hänvisningar till KL härigenom inte blir korrekta anser jag kunna lösas genom en övergångsbestämmelse till lagen om ändring i KL.

Av bl.a. sistnämnda skäl har jag inte ansett mig böra ta upp något förslag till ändring i lösöreköpsförordningen.

Den av beredningen föreslagna ändringen i lagen om vissa kreditinrättnings konkurs bör enligt min mening övervägas i samband med de ändringar i KL som enligt vad jag förut sagt kan föranledas av en reform i fråga om kungörande.

9.3 Upprättade lagförslag

På grund av vad sålunda anförts har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i konkurslagen (1921:225),
2. lag om ändring i ärvdabalken,
3. lag om ändring i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område,
4. lag om ändring i lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande,
5. lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal,
6. lag om ändring i lagen (1936:81) om skuldebrev,
7. lag om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag,
8. lag om ändring i lagen (1948:433) om försäkringsrörelse,
9. lag om ändring i lagen (1955:183) om bankrörelse,
10. lag om ändring i lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering,
11. lag om ändring i ackordslagen (1970:847).

Förslagen torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

10 Specialmotivering

10.1 Förslaget till lag om ändring i konkurslagen (1921:225)

De ändringar i KL som nu föreslås innefattar dels en genomgripande reformering av lagens 1 och 2 kap., dels vissa ändringar och tillägg i övriga delar av lagen. Med hänsyn till de omfattande ändringar som görs i 1 och 2 kap. har jag ansett naturligt att underkasta dessa kapitel en redaktionell överarbetning, som medfört att bestämmelserna i vissa fall upptagits i annan inbördes ordning och under andra paragrafbeteckningar än deras motsvarigheter i gällande lag. Vid de ändringar som har gjorts i andra kapitel i lagen har som jag tidigare förklarat (avsnitt 9.2.7) den nuvarande systematiken respekterats.

Rubriken till 1 kap. har i huvudsaklig överensstämmelse med beredningsförslaget ändrats från 'Om egendoms avträdande till konkurs' till 'Inledande av konkurs m.m.' Även rubriken till 2 kap. har ändrats. Liksom i beredningsförslaget föreslås i departementsförslaget rubriken 'Egendom som ingår i konkurs och återvinning till konkursbo'.

Genom ändringarna i 1 kap. utmönstras ordet egendomsavträde därur och ersätts av ordet konkurs. Jag har låtit denna ändring gå igen också i övriga kapitel i KL. Jag har i anslutning härtill funnit den nuvarande rubriken till 3 kap. 'Om avträdd egendoms förvaltning' mindre passande. I

departementsförslaget föreslås i stället rubriken 'Om förvaltning av egendom som ingår i konkurs'.

Genom lagen (1973:1132) om ändring i konkurslagen har bl.a. 21, 26 och 29 §§ KL fått ändrad lydelse och 195 a § tillagts. Lagen har ännu inte trätt i kraft. I avsnitten angående gällande rätt har jag emellertid utgått från den nya lydelse de berörda paragraferna skall ha.

1 § Paragrafen, som i sak överensstämmer med 1 § beredningsförslaget, motsvarar 1 och 5 §§ gällande lag.

Departementschefen. Enligt paragrafen är obestånd allmän konkursgrund. I fråga om vilka subjekt som kan försättas i konkurs och i fråga om vad som avses med obestånd får jag hänvisa till vad jag anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.1).

För konkurs krävs ansökan antingen av gäldenären själv eller av borgenär. Konkursdomstolen kan alltså inte självmant föranstalta om konkurs. Domstolen kan å andra sidan inte underlåta att bifalla konkursansökan när konkursföresättningar är uppfyllda. Förbehållet i första stycket att gäldenären skall försättas i konkurs endast om ej annat är föreskrivet syftar bl.a. på bestämmelser i 9 och 13 §§ ackordslagen (1970:847) enligt vilka hinder mot konkurs föreligger i vissa fall då ackordsförfarande inletts. En liknande bestämmelse finns i 13 § lagen (1934:68) om verkan av konkurs, som inträffat i Danmark, Finland, Island eller Norge. Även andra särskilda bestämmelser enligt vilka konkurs ej får komma till stånd omfattas, t.ex. 1 § lagen (1940:300) angående förordnande om anstånd med betalning av gäld (moratorielagen). Såsom framgår av 5 § departementsförslaget är borgenärens möjligheter att få en insolvent gäldenär försatt i konkurs uteslutna även i vissa andra fall.

Om borgenär gör konkursansökan utan att det finns skäl原因 att anta att gäldenären är insolvent, kan han bli skadeståndsskyldig enligt 216 § KL.

Någon skyldighet för gäldenär som är insolvent att begära sig i konkurs föreskrivs inte. En insolvent gäldenär kan t.ex. enligt ackordslagen i stället begära att få god man förordnad för förhandling med borgenärerna om ackord. BrB:s bestämmelser om gäldenärsbrott kan tillämpas mot konkursmässig gäldenär som genom att fortsätta rörelse eller på annat sätt förvärrar sitt obestånd.

Borgenär som söker gäldenär i konkurs måste visa att han har en giltig fordran mot gäldenären (jfr 11 §). Detta innebär att enbart rätt till betalning ur viss egendom utan personligt betalningsansvar för gäldenären inte är tillräckligt. Fordringen behöver däremot inte vara förfallen till betalning och kan vara villkorad. Någon exekutionstitel för fordringen behöver inte ha utverkats.

Om gäldenären medger insolvens behövs ingen ytterligare bevisning om detta, utan då sker insolvensprövningen med beaktande av vad som anförs i 2 §.

Vissa fordringar grundar inte behörighet att söka gäldenären i konkurs. Hit hör t.ex. fordringar enligt 5 kap. 6 § giftermålsbalken och bötesfordringar.

2 § Paragrafen, som saknar direkt motsvarighet i gällande lag, anger vilken betydelse som skall tillmätas gäldenärens uppgift om insolvens. I beredningsförslaget motsvaras paragrafen av 3 § första stycket.

Departementschefen. Som förutsättning för att konkurs skall komma till stånd krävs i princip enligt 1 §, att det förebringas bevisning om att gäldenären är insolvent. I överensstämmelse med vad jag har anfört i den allmänna motiveringen (9.2.1) sägs i förevarande paragraf, att uppgift av gäldenären om att han är insolvent skall godtas utan närmare prövning, om inte uppgiften med hänsyn till tillgänglig utredning eller eljest framstår som tvivelaktig. Om uppgiften inte kan godtas skall målet hänskjutas till rätten (se 12 §). Om det vid prövningen inför rätten inte visar sig att gäldenärens uppgift om insolvens är riktig, skall konkursansökningen avslås. Även om gäldenär som söker sig i konkurs inte uttryckligen uppger att han är insolvent, torde ett sådant påstående normalt få anses ligga i ansökningen.

Bestämmelsen är tillämplig såväl när konkursansökan gjorts av gäldenären själv som när den gjorts av borgenär. När konkursansökan gjorts av borgenär, måste dock gäldenärens uppgift att han är insolvent ha lämnats i ärendet för att paragrafen skall vara tillämplig. Det räcker alltså inte, att gäldenären före konkursansökningen lämnat borgenären eller annan en sådan uppgift. Inte heller kan konkludenta handlingar från gäldenärens sida anses tillräckliga för tillämpning av paragrafen.

3 § Paragrafen motsvarar 2 § och 3 § första stycket gällande lag samt 3 § andra stycket beredningsförslaget.

Gällande rätt. Som exempel på omständigheter vilka tyder på insolvens anges f.n. i 2 § KL — utöver gäldenärens eget erkännande — rymning för skuld samt hos gäldenären företagen utmätning och vad därvid förekommit. Betalningsinställelse upptas i 3 § första stycket KL som särskild konkursgrund mot köpmän. I övrigt kan hänvisas till redogörelsen under 2.1.

Lagberedningen erinrar om att enligt beredningens system i princip krävs, att det förebringas bevisning om att gäldenären är insolvent under det att samtidigt vissa presumtioner för insolvens uppställs. I förevarande bestämmelse upptar beredningen två praktiska fall, då en gäldenär får antas vara insolvent utan att någon ytterligare prövning av hans ekonomiska ställning behöver ske.

Det ena fallet är, att han vid utmätning funnits sakna utmätningsbara tillgångar. Bevis härom bör enligt beredningen fordras som underlag för prövning av konkursansökningen. Det är för presumtion om insolvens tillfyllest att gäldenären endast hade tillgångar som täckte en del av borge-

närens fordran. Å andra sidan måste enligt beredningens uppfattning beviset avse gäldenärens förhållanden i allmänhet och inte enbart frånvaron av utmätningsbara tillgångar på viss ort.

Ett misslyckat utmätningsförsök bör emellertid inte medföra, att gäldenären skall presumeras vara insolvent hur länge som helst. Beredningen föreslår den begränsningen, att utmätningen skall ha verkställts inom de senaste tre månaderna före konkursansökningen. Enligt beredningens uppfattning bör den föreslagna regeln kunna åberopas även av annan borgenär än den som sökt utmätningen.

Det andra fallet då enligt beredningsförslaget insolvens får antas föreligga är, att gäldenären förklarat sig inställa sina betalningar. En sådan åtgärd utgör ett tydligt indicium på obestånd. Betalningsinställelse i egentlig mening brukar bara förekomma bland näringsidkare eller liknande personer. Den speciella konkursgrunden betalningsinställelse enligt KL tar sikte på denna kategori. Betalningsinställelse kan emellertid förekomma även i fråga om andra gäldenärer som har löpande betalningar att göra. Regeln har i enlighet härmed inte begränsats till någon viss grupp av gäldenärer.

Enligt KL förutsätts inte att betalningsinställelsen tillkännagetts genom uttrycklig förklaring. Det räcker, att den framgår av någon konkludent handling, t.ex. stängning av affärslokal. Med hänsyn till att alla slags gäldenärer skall omfattas av regeln i förslaget har beredningen ansett lämpligt, att betalningsinställelsen kommit till uttryck genom en förklaring från gäldenärens sida. Om uttrycklig förklaring inte lämnats men gäldenären faktiskt inställt sina betalningar, måste konkurssökande borgenär förebringa insolvensbevisning i vanlig ordning. Därvid bör betalningsinställelsen kunna godtas som bevis om insolvens, om inte särskilda omständigheter föreligger.

Beredningen har inte funnit skäl att knyta presumtion om insolvens till det förhållandet, att gäldenären rymt för skuld. En regel härom har knappast någon praktisk betydelse. I förekommande fall torde insolvens ändå kunna styrkas.

Remissyttrandena. I flera remissyttranden behandlas regeln om misslyckat utmätningsförsök som indicium på obestånd. Det påpekas att den föreslagna tiden om tre månader för giltigheten av bevis om misslyckat utmätningsförsök är för kort. Det framhålls att domstolarna f.n. vid konkursansökningar brukar godta bevis om utmätningsförrättning som hållits så tidigt som sex månader före ansökningen. Stöd för denna praxis torde ha hämtats i 3 § sista stycket lagen (1921:244) om utmätningsed, enligt vilket lagrum ansökning om sådan ed inte får göras senare än sex månader efter det att utmätningsförrättningen ägde rum. Kritiska är bl.a. *EON*, *kronofogdeföreningen*, *advokatsamfundet* och *länsstyrelsen i Stockholms län*.

EON framhåller att den föreslagna giltighetstiden om tre månader ofta

torde komma att medföra tidsnöd för enskild borgenär. Först åtgår viss tid från utmättningsförrättningen tills resultatet därav redovisas av kronofogdemyndigheten till borgenären eller till ombud för denne. I förekommande fall åtgår tid för ombudets redovisning av uppdraget till huvudmannen. Ofta torde därefter förekomma någon form av kommunikation mellan borgenären och gäldenären, innan borgenären slutligen bestämmer sig för konkursansökan. Vidare åtgår viss tid för anskaffning av behörighetshandlingar. Även i de fall staten är borgenär, dvs. i allmänna mål, kan tidsnöd uppkomma, då det i sådana mål ibland förekommer utdragna förhandlingar mellan kronofogdemyndigheten och gäldenären, innan det visar sig nödvändigt för myndigheten att tillgripa konkursansökan. Med hänsyn till dessa omständigheter är enligt EON:s mening den föreslagna giltighetstiden om tre månader för kort. I stället bör nuvarande praxis läggas till grund för utformningen av det aktuella lagrummet. Gäldenären torde i förekommande fall kunna styrka ändring, som inträffat i hans förmögenhetsförhållanden efter det utmättningsförsök gjordes. Såvitt EON har sig beaktat, har kronofogdemyndigheterna i sin verksamhet inte märkt, att den tillämpade sexmånaderstiden lett till stötande resultat för gäldenären.

Enligt *advokatsamfundet* är ett misslyckat utmättningsförsök regelmässigt ett påtagligt tecken på insolvens. I allmänhet hävs inte denna insolvens under så kort tid som tre månader. En för kort tid innebär vidare att borgenären tvingas till onödiga förnyade utmättningsförsök och att han dessutom kan avhållas från att lämna gäldenären anstånd för att denne skall hinna amortera sin skuld. Det kan enligt samfundets mening inte vara någon olägenhet förenad med att utsträcka den aktuella tiden till exempelvis sex månader. Skulle gäldenärens insolvens ha upphört, kan han betala, men är han fortfarande insolvent, behöver borgenären inte orodigt uppehållas med ett nytt misslyckat utmättningsförsök.

Kronofogdeföreningen och *länsstyrelsen i Stockholms län* kritiserar förslaget om tidsbegränsning till tre månader på grunder som överensstämmer med vad EON och *advokatsamfundet* anför.

Kronofogdemyndigheterna är av olika uppfattning. *Kronofogdemyndigheten i Borås distrikt* anser att tre månader är en bättre avvägd tidsperiod än sex månader för presumtion av insolvens efter misslyckat utmättningsförsök. Även *kronofogdemyndigheten i Umeå distrikt* är positiv till förslaget. Myndigheten förklarar bl.a., att förslagets fristbestämmelse utgör ett påtryckningsmedel mot borgenären att relativt snabbt efter konstaterad insolvens besluta sig för att ge in konkursansökan. Å andra sidan anser exempelvis *kronofogdemyndigheterna i Stockholms* och *Kalmar distrikt*, att den allmänt tillämpade gränsen om sex månader bör fastställas framför en gräns om tre månader. Enligt den förra kronofogdemyndighetens mening har sexmånadersgränsen aldrig inneburit några betänkligheter med tanke på rättssäkerheten. En tremånadersgräns

skulle däremot från kronofogdens synpunkt innebära avsevärt merarbete.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län erinrar om beredningens uttalande, att stadgandet om att gäldenären funnits sakna tillgångar skall tolkas så att det är till fyllest 'att gäldenären endast hade tillgångar som täckte en del av borgenärens fordran'. Samma lokution som i beredningens lagförslag används i 66 § uppbördsförordningen (1953:272) och tolkas där mera restriktivt än beredningen här avser. Länsstyrelsen anser att lagtexten bör utformas på sådant sätt att misstolkning undviks. Även *kronofogdemyndigheten i Borås distrikt* kritiserar beredningens uttalande på liknande grunder. Kronofogdemyndigheten påpekar att ordalydelsen av gällande lag — utmätning och vad med avseende därå förekommit — ger stöd för att insolvens anses föreligga i den diskuterade situationen. I sammanhanget hänvisas även till 1 § lagen (1921:244) om utmättningsed. Kronofogdemyndigheten behandlar även ett annat uttalande av beredningen. Vad som åsyftas är uttalandet att beviset om det misslyckade utmättningsförsöket måste avse gäldenärens förhållanden i allmänhet och inte enbart frånvaron av utmättningsbara tillgångar på viss ort. Enligt kronofogdemyndighetens uppfattning kan detta uttalande lätt ge anledning till tvivelsmål. Det kan inte finnas anledning att frångå nuvarande ordning, nämligen att bevis godtas om det är utfärdat med iakttagande av huvudregeln i 56 § utsökningslagen om forum vid utmätning.

Departementschefen. Som jag redan påpekat i den allmänna motiveeringen (9.2.1) är det kanske vanligaste sättet att styrka påstående om obestånd — vid sidan av gäldenärens erkännande — att förete bevis om att gäldenären vid utmättningsförrättning befunnits sakna utmättningsbara tillgångar. I den allmänna motiveringen har jag uttalat att ett misslyckat utmättningsförsök bör upptas som en presumtion för obestånd.

Enligt lagberedningens förslag skall utmättningsförrättningen ha hållits inom de senaste tre månaderna före konkursansökningen. Någon föreskrift av det slaget finns inte i gällande lag. Flera remissinstanser har opponerat sig mot tidsbegränsningen till tre månader under hänvisning till att domstolarna regelmässigt brukar godta bevis om utmättningsförrättning som hållits högst sex månader före konkursansökningen.

Jag delar remissinstansernas åsikt att ett misslyckat utmättningsförsök utgör ett så påtagligt tecken på obestånd att det normalt inte förlorar denna karaktär på så kort tid som tre månader. F.ö. har ju gäldenären alltid möjlighet att invända att han blivit solvent sedan utmättningsförrättningen hölls och förebbringa bevisning till stöd för denna invändning. En alltför kort tid för giltigheten av bevis om att gäldenären saknar utmättningsbara tillgångar har dessutom den olägenheten att den medför ökad arbetsbörda för kronofogdemyndigheterna. Borgenären torde nämligen i så fall ofta nödgas skaffa nytt sådant bevis när han beslutar sig för att begära gäldenären i konkurs. Jag anser på grund av det anförda att den här aktuella tiden bör utsträckas till sex månader.

Enligt beredningsförslaget skall gäldenären vid utmätningsförsöket ha 'funnits sakna utmättningsbara tillgångar'. I anslutning härtill har beredningen uttalat, att det för presumption om insolvens givetvis är till fyllest, att gäldenären endast hade tillgångar som täckte en del av borgenärens fordran. För att någon tvekan om bestämmelsens innebörd i detta hänseende inte skall behöva uppstå har i departementsförslaget angivits, att gäldenären vid det misslyckade utmätningsförsöket skall ha 'befunnits sakna tillgångar till full betalning av utmättningsfordringen'.

En remissinstans har uppmärksammat ett annat uttalande av beredningen, nämligen att beviset om det misslyckade utmätningsförsöket måste avse gäldenärens förhållanden i allmänhet och inte enbart frånvaron av utmättningsbara tillgångar på viss ort. Enligt remissinstansens uppfattning kan detta uttalande lätt ge anledning till tvivelsmål. Jag biträder den i remissyttrandet uttalade uppfattningen, att bevis som utfärdats av kronofogdemyndigheten på den ort där gäldenären har sitt hemvist måste kunna godtas i förevarande sammanhang.

I fråga om den andra grunden för presumption som upptagits i förevarande paragraf, att gäldenären förklarat sig inställa sina betalningar, har jag redan i den allmänna motiveringen uttalat att betalningsinställelse bör presumera obestånd. Någon saklig ändring har inte gjorts i förhållande till beredningsförslaget. Denna grund avviker således från motsvarande i gällande lag så till vida, att den avser gäldenärer över huvud taget och inte bara köpmän. Eftersom betalningsinställelser kan förekomma även när det gäller andra gäldenärer än näringsidkare anser jag den av beredningen föreslagna utvidgningen vara befogad. Såsom beredningen föreslagit bör till skillnad från vad som nu är fallet krävas att betalningsinställelsen tillkännagetts genom en uttrycklig förklaring från gäldenärens sida. Detta är av betydelse särskilt i fråga om gäldenärer som inte är näringsidkare. Det bör krävas att förklaringen i princip framstår som riktad till en större borgenärskrets. Gäldenären har t.ex. skickat en cirkulärskrivelse till sina borgenärer om att han inställt sina betalningar. Som påpekas av beredningen måste det förutsättas att betalningsinställelsen alltså består när konkursansökningen prövas.

Även i övrigt anser jag mig kunna godta vad beredningen anfört i anslutning till förevarande presumptionsregler.

4 § Paragrafen motsvarar 3 § andra stycket gällande lag och 3 § tredje stycket beredningsförslaget.

Gällande rätt. I 3 § KL upptas som särskild konkursgrund mot köpman — förutom betalningsinställelse — att han underlåtit att efterkomma viss betalningsanmaning (se redogörelsen under 2.1).

Lagberedningen. Även beredningens förslag upptar vissa särskilda regler för affärsmässiga förhållanden. De omfattar i sak samma gäldenärskrets som nu faller under begreppet köpman. Förslaget använder

emellertid inte denna något missvisande term — som även omfattar aktiebolag och andra juridiska personer — utan knyter i likhet med de danska och norska förslagen direkt an till bokföringsskyldigheten. Förslaget avser sålunda gäldenär som är eller under det sista året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig. Härmed avses även den som varit bokföringsskyldig endast under en del av nämnda år. Beteckningen köpman bör i detta sammanhang lämpligen mönstras ut ur KL, varigenom överensstämmelse nås med ackordslagen. Beredningen föreslår därför, att 193 § KL upphävs samt 54 och 55 §§ jämkas.

För tillämpning av den särskilda konkursgrunden enligt beredningens förslag förutsätts, att borgenär som söker gäldenären i konkurs har vidtagit vissa där angivna åtgärder. Han skall först ha krävt gäldenären på klar och förfallen skuld. Kravet kan framställas muntligen eller skriftligen. Då borgenären måste kunna styrka att krav ägt rum, är naturligtvis skriftlig form lämplig. Fordran behöver inte ha uppkommit i gäldenärens rörelse. Uttrycket klar skuld avses skola ha samma innebörd som enligt 3 § andra stycket KL. Är fordran ostridig eller har den fastställts genom lagakraftvunnen dom, skall den betraktas som klar. En fordran är emellertid att anse som klar även när gäldenären bestrider den men bestridandet är uppenbart ogrundat. Villkoret att fordringen skall vara klar måste i princip vara uppfyllt vid tiden för kravets framställande. Fordringen måste också vara förfallen vid denna tidpunkt.

Vidare förutsätts enligt beredningens förslag att borgenären minst fyra veckor efter att kravet framställdes har förgäves uppmanat gäldenären att betala inom två veckor. Uppmaningen skall innehålla erinran om att konkursansökan kan följa och skall delges i den ordning som föreskrivs för stämning i tvistemål. Delgivningen, som ersätter den nuvarande ordningen med medverkan av notarius publicus eller två ojäviga personer (resp. växelprotest), förutsätts skola ske genom borgenärens egen försorg. I anslutning härtill hänvisar beredningen till 22 § andra stycket delgivningslagen (1970:428). Konkursansökningen skall slutligen ha gjorts inom två veckor från betalningsfristens utgång.

Skulle gäldenären betala den aktuella skulden före prövningen av konkursansökningen bör den särskilda regeln enligt beredningen inte kunna åberopas. En konkurssökande som vill avvisa betalningen med hänsyn till risken för återvinning kan emellertid fullfölja sin ansökan under åberopande av den allmänna insolvensgrunden.

Beredningen förklarar, att gäldenären på samma sätt som enligt 3 § andra stycket beredningens förslag har möjlighet att i konkursmålet förebbringa bevisning om att han är solvent. Om han lyckas härmed, skall konkursansökningen inte bifallas.

Beredningen omtalar att de danska, norska och svenska förslagen beträffande bokföringsskyldiga gäldenärer är helt överensstämmande.

Remissyttrandena. Beredningens ändrade utformning av den särskilda

konkursgrunden för köpmän har genomgående utsatts för skarp kritik av den stora mängd instanser som yttrat sig i frågan. Hit hör *JK, hovrätten för Västra Sverige, Göteborgs tingsrätt, handelskamrarnas nämnd, Gotlands handelskammare, länsstyrelserna i Kalmar och Västerbottens län, samtliga kronofogdemyndigheter, EON, TCO och kronofogdeföreningen. Länsstyrelsen i Älvsborgs län* är också kritisk men godtar ändå förslaget med hänsyn till att det i huvudsak överensstämmer med motsvarande bestämmelser i de övriga nordiska förslagen. Man anser allmänt att den föreslagna regeln är alltför omständlig och tidsödande samt att den möjliggör för gäldenären att skaffa sig en i jämförelse med nuvarande förhållanden alltför lång betalningsfrist. Den föreslagna regeln måste med nödvändighet medföra ökade skatteförluster för statens del. Flertalet av instanserna anser regeln direkt oantagbar och föreslår att i stället nuvarande ordning behålls, dock med vissa modifikationer såsom beträffande delgivning av betalningsanmaning. Att härigenom den svenska regeln skulle bli enklare än motsvarande regler i övriga nordiska länder anses inte medföra någon påtaglig olägenhet. Av yttranden från företrädare för exekutionsväsendet framgår att den nuvarande regeln i alldeles övervägande grad används när gäldenär som är köpman söks i konkurs för skatteskulder. Regeln innebär att utmätningsmännen snabbt kan få en stark press på just de skattegäldenärer, som vållar kronofogdemyndigheterna de största svårigheterna. Erfarenheterna visar enligt bl.a. *EON* att gäldenär som tillhör denna kategori ofta är på obestånd när indrivningsorder kommer till kronofogdemyndigheten. I det läget leder en fortsättning av verksamheten därför regelmässigt till väsentlig ökning av skatteskulden. I fortsättningen framhåller *EON* bl.a. att det torde vara bland de bokföringspliktiga gäldenärerna som det allmänna gör de största skatteförlusterna. Enligt *EON* har vissa företrädare för gäldenärgruppen 'fåmansbolag' satt i system att undandra staten skatt.

EON säger sig tidigare i andra sammanhang ha framhållit, att kronofogdemyndigheternas indrivningsresultat kan förbättras genom viss förändring av metodiken i indrivningsarbetet, i första hand genom åtgärder för att öka snabbheten i verkställigheten. Med utgångspunkt från denna uppfattning har *EON* den 6 mars 1969 meddelat anvisningar för kronofogdemyndigheterna angående indrivning av restförd skatt m.m. Mot bakgrund härav och vad som nyss anförts om de bokföringspliktiga gäldenärerna är det enligt *EON* nödvändigt, att det finns en konkursgrund som gör det möjligt för kronofogdemyndighet att snabbt få sådan gäldenär försatt i konkurs. Från fiskalisk synpunkt kan därför inte godtas ett lagförslag som ger gäldenär längre tidsfrist att agera inom än den som föreligger enligt 3 § andra stycket KL, nämligen en vecka efter betalningsanmaningen. *EON* påpekar att gäldenär för övrigt erhåller ökat skydd genom beredningens förslag att rätten, när särskilda omständigheter föreligger, skall kunna bevilja part uppskov med prövning av konkursansökan (16 §

andra stycket beredningens förslag).

Frågan om innebörden av att borgenärens fordran skall vara 'klar och förfallen' behandlas av *kronofogdemyndigheten i Stockholms distrikt* såvitt avser skatter. Enligt myndigheten torde tolkningen av uttryckssättet variera från domstol till domstol. Myndigheten framhåller att enligt 87 § uppbördsförordningen (1953:272) besvär över beslut enligt förordningen eller över taxering inte skall inverka på skyldigheten att erlagga den skatt som besvären rör. Myndigheten har varit benägen att tolka denna bestämmelse på så sätt, att exempelvis en debiterad skatt är en klar och förfallen skuld, oavsett om den har överklagats och att den alltså bör kunna ligga till grund för en konkursansökan. Domstolarna däremot torde ofta anse att lagakraftbevis erfordras för konkursbeslut. Invänder gäldenären vid huvudförhandlingen att skattedebiteringen har överklagats eller skall överklagas, exempelvis på grund av skönstaxering, kan domstolen vara mycket tveksam huruvida konkursgrund föreligger. Ett uttalande vid den vidare behandlingen av förslaget angående uttrycket 'klar och förfallen skuld' jämfört med bestämmelserna i 87 § uppbördsförordningen skulle vara värdefullt.

Departementschefen. Liksom gällande lag upptar beredningsförslaget en särskild konkursregel för bokföringspliktiga gäldenärer som inte betalar förfallen skuld efter anmaning i viss form. I den allmänna motiveringen (9.2.1) har jag förklarat mig kunna godta att den bokföringspliktige gäldenären i sådant fall skall kunna presumeras vara på obestånd. Beredningens utformning av regeln har delvis mött skarp kritik vid remissbehandlingen. De negativt inställda remissinstanserna har ogillat att beredningen för att uppnå nordisk rättslikhet i förhållande till gällande rätt komplicerat förfarandet för borgenären. Från kronofogdehåll har hävdats att den särskilda konkursgrunden för bokföringspliktiga är mycket betydelsefull under skatteindrivningen beträffande just de gäldenärer som numera vållar kronofogdemyndigheterna de största svårigheterna.

Bortsett från vissa i och för sig nödvändiga moderniseringar utvisar en jämförelse mellan den nuvarande och den av beredningen föreslagna regeln i ämnet följande. F.n. behöver borgenären framställa endast ett betalningskrav och kan därefter, om fordringen inte infrias, begära gäldenären i konkurs. Gäldenären har minst en vecka på sig för att reglera sitt mellanhavande med borgenären och därigenom undvika konkurs. Tiden kan utsträckas till högst fyra veckor, om borgenären dröjer med konkursansökningen. Enligt beredningsförslaget skall borgenären först framställa betalningskrav och sedan en särskild betalningsuppsmaning för att slutligen begära gäldenären i konkurs. Den tid som gäldenären har på sig för att betala skulden till borgenären och undvika konkurs är minst sex veckor.

Förslaget innebär sålunda en avsevärd försämring från borgenärssynpunkt. Något annat motiv för denna försämring än intresset av

nordisk rättslikhet har inte åberopats. Jag anser för min del att en nordisk likhet på denna punkt är av underordnad betydelse och att det inte finns anledning att gå ifrån en ordning som anses fungera väl. Jag har därför stannat vid att den särskilda konkursgrunden för bokföringspliktiga gäldenärer såvitt nu är i fråga bör utformas i nära överensstämmelse med motsvarande bestämmelse i gällande lag. Detta innebär att borgenären inte heller i fortsättningen skall behöva framställa betalningskrav mer än en gång före konkursansökningen och att gäldenären alltså får minst en vecka och högst fyra veckor på sig för att betala skulden och undvika konkurs.

Presumptionsregeln gäller endast gäldenär som är eller under det senaste året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig. Sådan gäldenär har med hittillsvarande terminologi benämnts köpman. I överensstämmelse med vad beredningen förordat har jag emellertid ur KL låtit utmönstra beteckningen köpman. Detta innebär inte någon ändring i sak i förhållande till gällande lag.

Såsom jag redan anfört har jag med avvikelse från beredningsförslaget utformat presumptionsregeln i nära anslutning till motsvarande regel i gällande lag. Departementsförslaget förutsätter för presumption om insolvens, att gäldenären trots uppmaning av borgenär att betala klar och förfallen skuld underlåtit att göra det inom en vecka samt att konkursansökningen följt inom tre veckor därefter (och skulden då alltså är obetald). Dessutom förutsätts — såsom är fallet också enligt beredningsförslaget — att borgenärens fordran är klar och förfallen, att betalningsuppmaningen innehåller erinran om att konkursansökan kan följa samt att betalningsuppmaningen delgivits gäldenären. Delgivning skall ske enligt de regler som gäller för delgivning av stämning i tvistemål. Föreskriften härom har utformats utan den omgång som en hänvisning till dessa bestämmelser innebär, jfr 33 kap. 6 § andra stycket RB och 20 § andra stycket lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.

Beträffande förutsättningen att borgenärens fordran skall vara klar och förfallen vill jag framhålla följande. Uttrycket klar fordran avses enligt beredningen skoia ha samma innebörd som motsvarande uttryck i gällande lag. Kronofogdemyndigheten i Stockholms distrikt har i sitt remissyttrande diskuterat innebörden härav såvitt avser skatter. Enligt min mening behövs inte lagakraftbevis beträffande en debiterad skatt för att man skall anse skattefordringen klar i KL:s mening. I konkursärendet får efter omständigheterna prövas när så är fallet. Naturligtvis måste den omständigheten att skattskyldigheten fastställts av skattedomstol tillmätas stor betydelse. Har t.ex. sådan domstol prövat skatteanspråket, torde starka skäl krävas för att skattefordringen inte skall anses som klar i KL:s mening. Det bör i sammanhanget påpekas att det i förevarande avseende inte finns anledning att betrakta skatter fastställda genom 'preliminärt beslut' på annat sätt än slutligt fastställda. 'Preliminärt beslut' är en

skatteteknisk term som avser beslutsordningen men som inte har betydelse för fordringens exigibilitet. Även bristande betalning av debiterad preliminär B-skatt är på samma sätt som en slutligt fastställd skatt konkursgrundande.

I likhet med beredningen anser jag att presumptionsregeln inte kan läggas till grund för konkursansökan efter det att skulden har betalats eller sedan borgenären avvisat erbjuden betalning. Insolvenspresumtionen kan enligt min mening inte heller åberopas av annan borgenär än den som framställt anmaningen.

Någon motsvarighet till 3 § tredje stycket gällande lag (verkan av växelprotest) har i överensstämmelse med beredningens förslag inte tagits med.

5 § Paragrafen, som reglerar i vilken omfattning pant eller annan säkerhet utgör konkurshinder, motsvarar 6 § gällande lag och 4 § beredningsförslaget.

Gällande rätt. Gällande KL upptar i 6 § en uttrycklig bestämmelse som begränsar en borgenärs möjligheter att utverka konkurs, om han har säkerhet i form av pantträtt i fast eller lös egendom, vare sig den tillhör gäldenären eller tredje man. Detsamma gäller enligt 195 § KL retentionsrätt i lös egendom. Den som har sådan säkerhet äger inte få gäldenären försatt i konkurs, om denne visar att säkerheten skäligen kan antas förslå till full betalning av fordringen.

Lagberedningen föreslår till en början att hinder mot bifall till konkursansökan skall föreligga om borgenären innehar en betryggande pant eller därmed jämförlig säkerhet i gäldenären tillhörig egendom. Bestämmelsen innebär bl.a., att säkerheten skall bereda full täckning för fordringen och dessutom vara skyddad mot återvinning. Bestämmelsen bör enligt beredningen vara tillämplig även om borgenären godtagit säkerheten först efter det att han gjort konkursansökan men innan ansökningen prövats. Givet är emellertid, att en insolvent gäldenär svårligen kan på det stadiet bjuda säkerhet som blir skyddad mot återvinning. Liksom när det gäller betalning bör ställande av säkerhet efter konkursbesluts meddelande inte föranleda, att beslutet upphävs.

Vad härefter angår säkerhet som ställs av tredje man omfattar förslaget såväl realsäkerhet som borgen. Man har emellertid vid de nordiska överläggningarna enats om att säkerhet som tredje man ställt inte generellt skall utgöra hinder för borgenären att söka gäldenären i konkurs. Endast om tredje man ställt sin säkerhet just i syfte att förebygga att gäldenären blir utsatt för konkursansökan skall konkurshinder föreligga. I enlighet härmed upptar förslaget en föreskrift, enligt vilken borgenär inte äger få gäldenären försatt i konkurs när tredje man ställt betryggande säkerhet för fordringen, om konkursansökningen strider mot villkoren för säkerhetens ställande. Enligt beredningens uppfattning bör det inte krävas att uttryck-

ligt sådant villkor föreligger. Det bör enligt beredningen räcka med att omständigheterna klart ger vid handen att borgenären fått motta säkerheten under den förutsättningen att han inte skulle söka gäldenären i konkurs. Borgenären måste ha känt eller bort känna till detta villkor.

Beredningen framhåller att borgenär som har förfallen fordran har rätt att få betalt och i princip inte behöver nöja sig med att säkerhet ställs för fordringen. Har borgenärens fordran ännu inte förfallit till betalning bör konkursansökan emellertid kunna avvärjas genom att betryggande säkerhet bjuds av tredje man. Borgenären bör med andra ord vara skyldig att nöja sig med sådan säkerhet, vare sig den utgörs av realsäkerhet eller av borgen. En uttrycklig bestämmelse om konkurshinder som nu sagts har upptagits i förslaget.

När det gäller beskaflenheten av den pant eller säkerhet som skall kunna avvärja konkurs uttalar beredningen att alla realsäkerheter bör kunna godtas, även om de varken utgör pant i egentlig mening eller enligt särskilda bestämmelser i KL skall likställas med panträtt. Lagberedningen anger såsom exempel härpå säkerhet i form av äganderättsförbehåll och lösöreköp. Lagberedningen menar att också företagsinteckning bör räknas hit om säkerheten kan anses betryggande. För att säkerhet skall anses vara betryggande måste den givetvis kunna beräknas ge full täckning för borgenärens fordran. Säkerheten måste också vara skyddad mot återvinning. I denna del gör sig enligt beredningens uppfattning samma synpunkter gällande som när det gäller gäldenärens betalning för att undvika konkurs (se avsnitt 3.1).

Lagberedningen anför vidare att säkerhet i form av borgen enligt gällande lag inte utgör hinder för borgenären att söka gäldenären i konkurs. Vid de nordiska överläggningarna har man emellertid enats om att betryggande borgen bör såsom konkurshinder jämsställas med realsäkerhet som ställts av tredje man. Beredningen anger att i första hand avses proprieborgen, dvs. borgen där borgensmannen ansvarar primärt såsom för egen skuld. De danska och norska förslagen omfattar endast sådan borgen. Beredningen anser emellertid, att även enkel borgen — dvs. att borgensmannens ansvar endast är subsidiärt — bör ha konkurshindrande verkan när borgenären godtagit den som säkerhet för sin fordran. Beredningen anger att i likhet med vad som gäller i fråga om realsäkerhet även borgen skall vara betryggande. Härav följer bl.a. att borgensmannen skall vara i stånd att infria fordringen, om hans borgensansvar aktualiseras. Det är, menar beredningen, typiskt sett svårare att bedöma värdet av ett på personlig betalningsförmåga beroende borgensåtagande än värdet av realsäkerhet. Enligt beredningens uppfattning torde emellertid i regel även borgen kunna bedömas på ett tillräckligt säkert sätt. Om den t.ex. utgörs av bankgaranti, måste den bedömas som betryggande.

Beredningen påpekar att det enligt gällande rätt ankommer på gäldenären att förebringa bevisning om att panten är tillräcklig men att bevis-

ningskravet satts lågt. Även enligt beredningens uppfattning bör det ankomma på gäldenären att visa att ställd eller erbjuden säkerhet kan anses betryggande eller i förekommande fall att konkursansökningen strider mot villkoren för säkerhetens ställande.

Remissyttrandena. Göteborgs tingsrätt hävdar att enkel borgen inte bör få hindra bifall till konkursansökan. Tingsrätten framhåller att vid enkel borgen borgenären i första hand skall söka få ut betalning av gäldenären med anlitande av de tvångsåtgärder (utmätning, konkurs) som står honom till buds. Genom att låta även enkel borgen bli konkurshindrande, tar man ifrån borgenären ett av de tvångsmedel som står honom till buds. Tingsrätten anser därför, att — liksom i Danmark och Norge — endast proprietärsborgen bör vara konkurshinder. Hovrätten för Västra Sverige biträder tingsrättens uppfattning.

Advokatsamfundet förklarar sig inte ha något att erinra mot den nya regeln om borgens jämställande med pant men påpekar att i motiveringen har borgen behandlats på ett inte helt realistiskt sätt. Det uttryckssätt som här valts, nämligen att som exempel på betryggande borgen ange bankgaranti — en ganska självklart betryggande säkerhet — är inte lyckligt. Advokatsamfundet vill därför understryka vikten av att detta uttalande inte blir vägledande för tillämpningen av bestämmelserna utan att i stället en fri prövning av erbjuden borgen kommer till stånd. Det är enligt samfundets mening klart olämpligt, om riktmärket för bedömning av säkerheten uppställs på ett sådant sätt att i och för sig godtagbar borgen ifrågasätts som säkerhet, och kraven bör inte sättas högre än vad som är motiverat från vanlig kreditbedömningssynpunkt.

Departementschefen. I fråga om ställd eller erbjuden säkerhet som konkurshinder föreslår beredningen vissa ändringar i förhållande till gällande lag. I denna regleras endast det fallet att borgenär har panträtt i fast eller lös egendom, vare sig den tillhör gäldenären eller tredje man. Med panträtt likställs retentionsrätt. Beredningsförslaget anger som konkurshinder panträtt eller därmed jämförlig säkerhet i gäldenären tillhörig egendom, vidare säkerhet som är ställd av tredje man, om konkursansökningen strider mot villkoren för säkerhetens ställande, samt slutligen säkerhet som erbjuds av tredje man, om fordringen inte är förfallen. Med säkerhet som ställts eller erbjuds av tredje man avses även borgen. Beredningen framhåller att förslaget har motsvarigheter i de nordiska grannländernas förslag.

I den allmänna motiveringen (9.2.1) har jag uttalat att de allmänna konkursgrunderna måste kompletteras med en regel som utesluter konkurs när sökanden på grund av att han innehar pant eller annan säkerhet inte kan sägas ha något rimligt intresse av att konkurs kommer till stånd. Jag anser mig med ett undantag kunna godta den av beredningen härvidlag föreslagna regleringen, som lämnats väsentligen utan erinran vid remissbehandlingen.

Avvikelsen från beredningsförslaget gäller regeln i paragrafens andra stycke att med säkerhet som ställts eller erbjuds av tredje man avses även borgen. Beredningsförslaget avser såväl proprieborgen som enkel borgen. Med proprieborgen avses att borgensmannen svarar primärt som för egen skuld. Vid enkel borgen däremot är borgensmannens ansvar endast subsidiärt. På förevarande punkt skiljer sig beredningsförslaget från de danska och norska förslagen som avser endast proprieborgen. Vid remissbehandlingen har ett par remissinstanser hävdat, att enkel borgen inte bör få hindra bifall till ansökan om konkurs. Jag delar denna uppfattning. Det synes mig inte förenligt med borgensansvarets subsidiära karaktär i detta fall att enkel borgen skall utgöra hinder för borgenären att få gäldenären försatt i konkurs. I departementsförslaget har jag därför uttryckligen angivit, att borgen utgör säkerhet i förevarande sammanhang endast om borgensmannen svarar som för egen skuld.

Advokatsamfundet har i sitt remissyttrande gjort vissa uttalanden rörande innebörden av den föreslagna regeln om borgen. Jag kan ansluta mig till vad advokatsamfundet har anfört i detta hänseende.

6 § Paragrafen, som innehåller bestämmelser om anhängiggörande av konkurs och om forum, motsvarar 7 § första stycket och 10 § gällande lag (delvis) samt 5 § beredningens förslag.

Gällande rätt. I 7 § första stycket KL anges att gäldenärs eller borgenärs konkursansökan skall göras skriftligen hos konkursdomaren i den ort där gäldenären bör inför domstol svara i tvistemål som angår gäld i allmänhet. Om ansökningen avser dödsbos egendom, skall den göras hos konkursdomaren i den ort där den döde bort svara i mål som nu sagts. Enligt paragrafens andra stycke skall den lagfarna domare i tingsrätt som är satt därtill vara konkursdomare. Om antalet konkursmål fordrar det, kan flera konkursdomare utses. Finns det flera avdelningar av tingsrätten, skall konkursdomare alltid vara ledamot av avdelning, vid vilken de mål som handläggs av honom skall tas upp.

Enligt 10 § KL gäller att, om det av konkursansökningen inte framgår vem som är behörig konkursdomare eller om ansökningen eljest är bristfällig och sökanden inte efterkommer föreläggande att avhjälpa bristen, ansökningen skall avvisas.

Lagberedningen. Beredningsförslaget upptar gällande regler i 7 § första stycket KL med vissa ändringar av formell art. Enligt beredningsförslaget skall vidare sökanden — antingen gäldenären själv eller borgenär — ange och styrka de omständigheter som betingar konkursdomarens behörighet, om de inte är kända (jfr 6 § andra stycket ackordslagen. Enligt beredningens mening kan nuvarande 7 § andra stycket överföras till tingsrättsinstruktionen (1970:108). Nuvarande 10 § föreslås med en redaktionell ändring (jfr 10 § departementsförslaget) ingå som ett tredje stycke i den av beredningen föreslagna 5 §.

I anslutning till vissa överväganden om forum i konkurs påpekar beredningen, att det enligt 18 a § KL i vissa fall åligger rätten eller konkursdomaren att i konkursbeslut ange på vilka omständigheter behörigheten grundats. Beredningen föreslår, att denna bestämmelse utgår ur KL och i stället tas upp bland de avsedda tillämpningsföreskrifterna till lagen (jfr prop. 1970:136 s. 86).

Departementschefen. Jag har i fråga om forum för konkursansökan godtagit den utformning av reglerna som beredningen föreslår. Konkursansökan skall alltså göras skriftligen hos konkursdomaren i den ort, där gäldenären bör inför domstol svara i tvistemål som angår gäld i allmänhet. De regler som sålunda skall tillämpas återfinns i 10 kap. 1, 3 och 4 §§ RB. Av 10 kap. 1 § fjärde stycket RB framgår att dödsbo numera söks vid den rätt, där den döde skolat svara. Någon särregel för vad som skall vara dödsbos rätta forum i konkurssammanhang behövs sålunda inte längre.

För de fall då rätten eller konkursdomaren grundat sin behörighet på annan omständighet än att gäldenären har eller vid sin död hade hemvist här i riket eller, då fråga är om bolag, förening eller stiftelse, att styrelsen där har sitt säte, gäller enligt 18 a § KL att detta skall antecknas i konkursbeslutet. Anledningen härtill är att den nordiska konkurskonventionen är uppbyggd på att endast domicilkonkurs tillerkänns internordiska verkningar. Jag har i enlighet med beredningens förslag inte tagit upp någon bestämmelse som motsvarar nu gällande 18 a § utan avser att låta ta upp en motsvarande bestämmelse i de tillämpningsföreskrifter jag tidigare berört (avsnitt 9.2.7).

Av bestämmelser i gällande 8 och 9 §§ KL följer att konkursdomaren i varje enskilt fall får upplysningar som normalt bör vara tillräckliga för att utläsa rätt konkursforum. Sökanden är också enligt gällande 10 § KL skyldig att oberoende av invändning styrka de omständigheter som betingar rättens behörighet vid äventyr att hans ansökan inte tas upp. Officialprövningen beror på att konkursen inte är en angelägenhet enbart mellan sökanden och gäldenären. Beredningen föreslår att sökandens skyldighet att ange och styrka de omständigheter som betingar rättens behörighet skall direkt anges i KL. I likhet med beredningen har jag upptagit en bestämmelse härom i andra stycket av förevarande paragraf. Bestämmelsen är utformad med 6 § andra stycket ackordslagen som förebild. Sökanden bör endast i klara fall kunna utgå från att konkursdomaren känner till de omständigheter som grundar behörighet.

Bestämmelser motsvarande nu gällande 7 § andra stycket KL bör kunna utfärdas i administrativ ordning.

Tredje stycket i 6 § stämmer helt överens med beredningens förslag.

7 § Paragrafen innehåller bestämmelser om överflyttning av konkursansökan. Den överensstämmer med 10 a § gällande lag och 6 § första stycket beredningens förslag.

Departementschefen. Enligt paragrafen gäller att om konkursansökan har gjorts hos konkursdomare, som inte är behörig, han genast skall sända ansökningshandlingen till konkursdomare som enligt vad handlingarna visar är behörig och underrätta sökanden. Ansökan skall anses gjord, när ansökningshandlingen inkom till den förre konkursdomaren.

Den princip som ligger bakom paragrafen avviker från de bestämmelser som för motsvarande fall är meddelade i RB. Avvikelsen motiveras av de särskilda förhållandena i samband med konkursansökan. Den rättsliga betydelsen av bestämmelsen är främst att återvinningsfrister inte försitts, om konkursansökan ges in till fel domstol. Dessutom bevaras förmånsrätt vars omfattning är beroende av tiden för konkursansökan, även om konkursansökan gjorts hos konkursdomare som inte är behörig att ta upp den. Vad jag nu sagt följer av föreskriften att ansökan skall anses gjord när ansökningshandlingen inkom till den ursprunglige konkursdomaren.

Som jag berört i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.1) har en bestämmelse motsvarande 6 § andra stycket beredningens förslag införts bland de särskilda bestämmelser som avslutar KL (201 §).

8 § Paragrafen, som rör gäldenärs skyldighet att vid konkursansökan foga bouppteckning eller liknande förteckning, motsvarar 8 § första och andra styckena gällande lag och 7 § beredningsförslaget.

Gällande rätt. Enligt 8 § första stycket KL bör vid konkursansökning av gäldenär fogas förteckning i två exemplar över boets tillgångar och skulder med uppgift om varje borgenärs namn och adress och om bokföringshandlingar som rör boet. Förteckningen skall vara underskriven av gäldenären under edsförpliktelse.

I andra stycket föreskrivs att vid dödsbodelägares konkursansökan skall fogas bouppteckning efter den döde eller uppgift om dagen för inregistrering. Om bouppteckning inte har förrättats, skall lämnas trovärdig uppgift om delägarna och upplysning om deras adresser m.m. I ett tredje stycke regleras påföljden av att delägare inte iakttagit vad nu sagts.

Lagberedningen. I lagberedningens förslag upptas i 7 § första stycket en bestämmelse motsvarande den som f.n. finns i 8 § första stycket KL. Beredningen framhåller att underlåtenhet av gäldenären att ge in en sådan förteckning som här avses i normala fall inte bör hindra, att ansökningen ändå upptas till prövning. Om emellertid konkursdomaren undantagsvis skulle finna att ansökningen till följd av underlåtenheten och i förening med övriga omständigheter är så bristfällig, att den inte kan prövas, samt gäldenären inte efterkommer föreläggande om komplettering, skall ansökningen avvisas (9 § jämförd med 5 § tredje stycket beredningens förslag).

Genom bouppteckningen kan konkursdomaren genast få en bild av boets omfattning och beskaffenhet till ledning för den fortsatta handläggningen. Bouppteckningen kan också medföra lättnad för en blivande för-

valtare (se 54 § KL) och göra det obehövt att förordna god man vid s.k. fattigkonkurs (se 185 § 2).

Beredningen påpekar att reglerna i 8 § andra stycket gällande lag är föranledda av den ordning som enligt 11 § andra stycket gäller för prövning av konkursansökan från enskild dödsbodelägar och som förutsätter närmare uppgifter om delägarna. Ordningen enligt 11 § andra stycket ersätts i beredningsförslaget av regleringen i 2 § andra punkten (se avsnitt 3.1). Även för tillämpning av sistnämnda lagrum fordras upplysning om dödsbodelägar. Att uppgifter lämnas beträffande dödsboet kan f.ö. vara värdefullt också från andra synpunkter. I andra stycket av beredningsförslaget har därför gällande bestämmelse om vad som skall bifogas dödsbodelägar konkursansökan behållits. Beredningen har ansett lämpligt att låta bestämmelsen gälla även när konkursansökan görs av dödsboet som sådant, t.ex. genom bouppteckningsman. Bestämmelsen innebär, att där görs undantag från första stycket i paragrafen. Även såvitt angår andra stycket kan konkursdomaren utfärda föreläggande om komplettering.

Bestämmelsen i 8 § tredje stycket KL ersätts av 9 § beredningens förslag.

Departementschefen. Enligt min mening får det anses vara ett väsentligt intresse att konkursdomaren redan från början får en så god bild som möjligt av konkursgäldenärens ekonomiska förhållanden. F.n. torde förteckning från gäldenären ofta utebli. När ansökan görs av gäldenär, vilket fall förevarande paragraf behandlar, finns det enligt min mening särskilt goda möjligheter att tillgodose detta intresse. I såväl gällande lag som beredningens förslag föreskrivs att gäldenären bör inge en av honom under edsförpliktelse underskriven förteckning med uppgift om bl.a. boets tillgångar och skulder. Denna föreskrift har behållits även i departementsförslaget.

Den omständigheten att förteckning inte kommer in bör som beredningen angett i och för sig inte hindra att ansökan tas upp till prövning. I åtskilliga situationer torde konkursdomaren på ett informellt sätt kunna förvissa sig om att förteckningen snarast tillställs domstolen. Undantagsvis kan emellertid finnas behov av att ha förteckningen omedelbart tillgänglig (se t.ex. 2 §). I sådana fall kan 10 § bli tillämplig.

När det gäller bouppteckning i dödsbo har jag bibehållit nu gällande regel i andra stycket att sådan inte behöver inges om den registrerats. Registrering av bouppteckning skall nämligen ske på grundval av forumregler som stämmer överens med den som enligt 6 § departementsförslaget gäller för konkurs.

Jag har i övrigt utan annat än redaktionella bearbetningar tagit upp de av beredningen föreslagna bestämmelserna i departementsförslaget (se även 9 §).

9 § Paragrafen, som innehåller vissa bestämmelser om borgenärs konkursansökan, motsvarar 9 § gällande lag och 8 § beredningsförslaget.

Gällande rätt. I 9 § gällande lag föreskrivs att borgenär som söker gäldenären i konkurs skall uppge sin fordran i ansökningen. Borgenären bör vidare ange de omständigheter på vilka han grundar sitt yrkande samt bifoga de handlingar som han vill åberopa till stöd för sin talan. Konkursansökningshandlingen, som bör innehålla uppgift om borgenärens och gäldenärens hemvist och postadress, skall jämte därvid fogade handlingar inges i två exemplar.

Lagberedningen framhåller att gällande rätt har ansetts innebära, att borgenär med flera fordringar mot gäldenären inte får åberopa annan fordran än den (eller dem) som han uppgett i konkursansökningen. Detta gäller inte bara om den uppgivna fordringen visar sig inte kunna styrkas utan även om den betalas av gäldenären.

Enligt beredningens mening finns det inte tillräckliga skäl att ålägga borgenär ovillkorlig skyldighet att uppge sin fordran i konkursansökningen, vid äventyr att denna omedelbart avvisas. Om borgenären har fordran som han inte uppgett, skulle avvisning få till följd, att han måste göra en ny ansökan och därvid uppge fordringen. Inkommer den nya ansökningen inom tre veckor från avvisningen, skall enligt 17 § andra stycket beredningens förslag dagen för den första ansökningen vara avgörande för beräkning av återvinningsfrister och vissa förmånsrätters omfattning. En sådan omgång är opraktisk.

Beredningen föreslår visserligen, att borgenären skall uppge sin fordran i konkursansökningen. Detta innebär emellertid inte, att ansökningen skall omedelbart avvisas, om borgenären försummat att uppge sin fordran. Försummelsen medför att konkursdomaren med stöd av 9 § skall förelägga borgenären att inkomma med komplettering i angivna hänseende. Efterkommer borgenären inte föreläggandet och kvarstår bristen, skall ansökningen avvisas.

Enligt beredningsförslaget får borgenär, trots att det är obligatoriskt att i konkursansökningen lämna uppgift om en fordran, anses oförhindrad att senare i konkursmålet åberopa annan fordran än den han först uppgett, t.ex. om den sistnämnda betalats. En sådan befogenhet står enligt beredningen i god överensstämmelse med 13 kap. 3 § tredje stycket RB, enligt vilket det inte anses som ändring av talan om kändan, utan att saken ändras, åberopar ny omständighet till stöd för sin talan.

Beredningen påpekar att en följd av den föreslagna ordningen bör vara, att en konkursansökan skall ogillas och inte avvisas, om borgenären inte kan styrka att han har någon fordran (jfr NJA 1958 s. 2). Om borgenären inte efterkommer föreläggande att avhjälpa brist genom att uppge fordran som han vill åberopa, skall emellertid ansökningen avvisas.

Borgenär skall enligt förslaget i konkursansökan ange även övriga omständigheter på vilka han grundar yrkandet. Det hindrar inte att han

senare under konkursmålets fortsatta handläggning får återropa andra omständigheter. Saken måste anses gälla gäldenärens försättande i konkurs, oavsett vilka skäl som återopas.

Enligt 9 § gällande lag bör borgenärs konkursansökan innehålla uppgift om borgenärens och gäldenärens hemvist och postadress. Beredningen har ansett särskild föreskrift härom vara överflödig. I övrigt motsvarar förslaget i huvudsak nämnda lagrum i KL.

Remissyttrandena. Kronofogdemyndigheten i Stockholms distrikt erinrar om att borgenär med flera fordringar mot gäldenären inte får återropa dessa i konkursmålet om de inte upptagits i konkursansökan. Denna praxis är enligt myndigheten till nackdel speciellt för kronofogdemyndigheterna, då nya restförda skatter mycket ofta tillkommer i ett konkursärende under tiden mellan ansökans ingivande och huvudförhandlingen. Den föreslagna ordalydelsen i 8 §, vilken skulle ersätta 9 § KL, innebär visserligen inte någon större skillnad emot tidigare. Beredningen har dock i detta sammanhang uttalat att, ehuru det är obligatoriskt att i ansökan lämna uppgift om en fordran, borgenären inte får anses förhindrad att senare i konkursmålet återropa annan fordran än den han först uppgett om exempelvis den senare skulle ha betalats. En sådan tolkning finner kronofogdemyndigheten i likhet med beredningen stå i överensstämmelse med bestämmelserna i RB om ändring av talan.

Departementschefen. Jag ansluter mig i sak till beredningens förslag. Frågan om en borgenär under konkursmålets gång skall få återropa annan fordran än den, som han uppgett i konkursansökningen, regleras inte i KL. Denna fråga får avgöras med tillämpning av RB:s principer.

10 § Paragrafen motsvaras delvis av 10 § gällande KL. Den ingår i beredningsförslaget som 9 §.

Departementschefen. Ett av de fall som avses i nuvarande 10 §, nämligen att det inte framgår av konkursansökningen vem som är behörig konkursdomare, regleras genom 6 § tredje stycket departementsförslaget. Enligt förevarande paragraf skall samma regel gälla, om konkursansökan i de hänseenden som avses i 8 eller 9 § eller eljest är så bristfällig att den inte kan prövas.

11 § Paragrafen behandlar omfattningen av borgenärens skyldighet att styrka sin fordran i syfte att legitimera sig som sökande. Paragrafen motsvarar 15 § gällande lag och 13 § andra och tredje styckena beredningsförslaget.

Gällande rätt. Enligt 15 § första stycket KL skall fordran som konkurssökande borgenär återopat till stöd för sin behörighet godtas, om fordringen är fastställd av domstol eller om domstol enligt lagsökningslagen (1946:808) meddelat bevis att utnämning för fordringen får äga rum. Vad nu sagts gäller redan innan beslutet vunnit laga kraft under förutsättning att

det inte i vederbörlig ordning har förordnats, att beslutet inte får verkställas. Borgenärs fordran skall också godtas när den fastställts genom skiljedom samt överexekutor meddelat föreskrift om verkställighet av skiljedomen och högre myndighet eller domstol, där talan mot skiljedomen är anhängig, inte har förordnat annorlunda. I övrigt ankommer det enligt 15 § andra stycket KL på borgenären att styrka sin fordran.

Lagberedningens förslag överensstämmer i sak helt med gällande lag. I redaktionellt hänseende ingår de av beredningen föreslagna bestämmelserna som andra och tredje styckena i en paragraf, vars första stycke behandlar frågan om verkan av att gäldenären medger eller bestrider borgenärs konkursansökan (jfr 13 § gällande lag). Beträffande förslaget innebär framhåller beredningen att borgenär som gör konkursansökan måste i första hand visa, att han har fordran mot gäldenären eller med andra ord att han är behörig sökande. Han måste vidare visa, att konkursanledning föreligger. Som framgår av lagtexten gäller förevarande paragraf endast frågan om borgenärens behörighet att söka gäldenären i konkurs. Vid prövning av insolvensfrågan måste konkursdomstolen räkna med möjligheten att den återopade fordringen inte finns, om saken inte är klar. Detta gäller t.ex. även om fordringen fastställts av domstol men domen ännu inte vunnit laga kraft. Har åter domen i fordringsmålet vunnit laga kraft när konkursdomstolen eller högre rätt prövar konkursansökningen, skall fordringen utan vidare godtas.

Remissyttrandena. Hovrätten för Västra Sverige är tveksam beträffande placeringen av bestämmelserna i 13 § andra och tredje styckena beredningsförslaget och uttalar härom följande.

I 13 § KL sägs att om gäldenären bestrider borgenärs ansökan eller underlåter att förklara sig, målet skall hänskjutas till rätten och i 14 § lämnas närmare föreskrifter om vad som därvid skall iakttas. Frågan om borgenärens bevisskyldighet angående sin behörighet upptas därpå i 15 §. Beredningen föreslår en annan ordning. I 13 § första stycket anges samma förutsättningar som i KL för målets hänskjutande till rätten. Andra och tredje styckena handlar, som redan framgått, om borgenärens bevisskyldighet i fråga om behörigheten. I 14 och 15 §§ finns regler om den handläggning som ankommer på konkursdomaren i samband med målets hänskjutande.

Så snart ett bestridande föreligger skall konkursdomaren överlämna målet till rätten, vare sig bestridandet tar sikte på sökandens behörighet eller avser insolvensfrågan (s. 82 sp. 2). Någon prövning av behörigheten skall han inte företa. Det synes då som om bättre systematik och därmed också större överskådlighet skulle vinnas ifall en omredigering gjordes så att ifrågavarande bevisregler sätts efter föreskrifterna om konkursdomarens åligganden. Detta synes kunna ske enklast genom att i förslaget regelgrupperna i 13 § andra och tredje styckena och i 15 § byter plats.

Departementschefen. Bestämmelserna i departementsförslaget överensstämmer i sak med motsvarande i gällande lag och beredningsförslaget. I fråga om inplacering av bestämmelserna i författningsförslaget har jag en annan uppfattning än beredningen och hovrätten. Det är

visserligen riktigt att konkursdomaren skall hänskjuta målet till rätten vare sig det är sökandens egenskap av borgenär eller insolvensfrågan som är tvistig. Bestämmelser som behandlar behörighet att ansöka om konkurs bör emellertid enligt min mening ha sin naturliga plats före de bestämmelser som behandlar konkursdomarens åtgärder sedan ansökan upptagits. Jag har därför infört nu förevarande bestämmelser i 11 §.

12 § I paragrafen anges hur konkursdomaren skall förfara med konkursansökan som gjorts av gäldenären. Paragrafen motsvarar 11 § gällande lag samt 2 och 10 §§ beredningsförslaget.

Gällande rätt. Om gäldenärs konkursansökan tas upp, skall konkursdomaren enligt 11 § första stycket KL genast meddela beslut om gäldenärens försättning i konkurs.

I 11 § andra stycket KL meddelas föreskrifter för det fallet att dödsbo, som inte står under förvaltning av boutredningsman, söks i konkurs av dödsbodelägare utan att alla biträtt ansökningen. Konkursdomaren skall då bestämma dag för prövning av ansökningen och kungöra den. Under rättelse om tid och plats för prövning av ansökningen skall delges varje delägare som inte biträtt ansökningen, om det kan antas att kallelsen kommer honom tillhanda i tid. Om boets egendom på framställning som görs senast vid prövningen av konkursansökningen ställs under förvaltning av boutredningsman, förfaller konkursansökningen. I annat fall skall dödsboet försättas i konkurs.

Lagberedningen föreslår att, om gäldenärs konkursansökan tas upp, ansökningen genast skall prövas av konkursdomaren (10 § beredningens förslag). Om särskilda skäl föreligger mot att gäldenären försätts i konkurs, skall dock målet hänskjutas till rättens prövning. Målet skall med andra ord lämnas till rättens bedömning, när det finns särskilda skäl att inte godta gäldenärs uppgift att han är insolvent (se 3 § första stycket beredningsförslaget). Om målet inte hänskjuts till rätten, skall konkursdomaren genast försätta gäldenären i konkurs.

I fråga om dödsbos försättning i konkurs på egen begäran föreslår beredningen (2 § första punkten beredningsförslaget), att konkursansökan skall göras av dödsbodelägarna eller, när boutredningsman finns, av denne. De fall som avses i 11 § andra stycket gällande lag anses kunna regleras på ett betydligt enklare sätt än f.n. Beredningen föreslår att, om konkursansökan av dödsbodelägare inte biträtts av samtliga, den skall gälla som ansökan om boets avträdande till förvaltning av boutredningsman. Detta innebär, att boutredningsmannaförvaltning skall i första hand anlitas som avvecklingsform för dödsboet, när inte alla delägarna gemensamt sökt boet i konkurs. Härigenom kan undvikas, att konkursförfarande inleds i onödan och mot enskild dödsbodelägares önskan.

Departementschefen. I första stycket första punkten departementsförslaget anges i överensstämmelse med vad beredningen har förordat att,

om gäldenärs konkursansökan tas upp, konkursdomaren genast skall pröva ansökningen. Att prövningen skall leda till beslut om gäldenärens försättande i konkurs följer av 1 och 2 §§ departementsförslaget.

Från huvudregeln att ansökningen genast skall prövas föreslås två undantag. Det första finns i första stycket andra punkten och innebär att målet skall hänskjutas till rätten, när uppgiften om gäldenärens insolvens framstår som tvivelaktig. Även denna regel är hämtad från beredningens förslag, ehuru den har formulerats om i anslutning till den föreslagna lydelsen av 2 §.

Det andra undantaget från huvudregeln finns i andra stycket och rör det fallet att konkursansökningen avser dödsbo, som inte står under förvaltning av boutredningsman, och gjorts av en eller flera men inte samtliga delägare. I motsats till beredningen anser jag det inte lämpligt att i lagen ta upp någon föreskrift om att konkursansökan för dödsbo som gäldenär skall göras av dödsbodelägarna eller, när boutredningsman finns, av denne. Att detta gäller som huvudregel följer nämligen redan av ÄB:s regler om dödsbon. Inte heller för det fallet att konkursansökan har gjorts av en eller flera men inte samtliga delägare har jag, på tidigare anförda skäl (9.2.1), anslutit mig till beredningens förslag. I stället har jag tagit upp en reglering som med vissa förenklingar knyter an till nuvarande ordning.

Enligt departementsförslaget skall målet i de nu aktuella fallen hänskjutas till rätten. Av 15 § departementsförslaget följer att kallelse skall utfärdas även på delägare som inte har biträtt ansökningen. I fråga om delgivning av kallelse gäller särskilda bestämmelser (15 § andra stycket departementsförslaget). Vid rättens prövning av målet utgör delägares utevaro inte hinder för handläggning och avgörande (jfr 16 § första stycket andra punkten departementsförslaget).

Som jag berört redan i den allmänna motiveringen anges i departementsförslaget vidare, i överensstämmelse med gällande lag, att konkursansökning förfaller, om dödsboets egendom avträds till förvaltning av boutredningsman på grund av framställning som görs senast när ansökningen prövas. Prövningen skall enligt departementsförslaget ske inför rätten och inte som enligt gällande lag inför konkursdomaren. Departementsförslaget upptar däremot inte någon motsvarighet till regeln i gällande lag att konkursbeslut skall meddelas, om dödsboets egendom inte avträds till förvaltning av boutredningsman. Prövningen av delägares konkursansökan kan utfalla olika i skilda situationer. Blir samtliga delägare ense om att boet är insolvent, bör någon ytterligare utredning i denna fråga normalt inte behövas för att meddela beslut om boets försättande i konkurs. Föreligger oenighet mellan delägarna eller saknas uppgift om någon eller några delägares inställning till konkursansökningen, får efter omständigheterna prövas om ansökningen ändå kan bifallas. Ger t.ex. bouppteckningen entydigt besked i insolvensfrågan, torde regelmässigt saknas behov av annan utredning.

13 § Paragrafen, som innehåller bestämmelser om hur konkursdomaren skall behandla borgenärs konkursansökan, motsvarar 12 och 17 §§ gällande lag samt 11 och 12 §§ beredningsförslaget.

Gällande rätt. I 12 § första stycket KL föreskrivs att, om borgenärs konkursansökan tas upp, konkursdomaren genast skall förelägga gäldenären att inom viss tid, inte över en vecka, från det han fått del av ansökningshandlingarna inge förklaring över ansökningen. Om gäldenären vistas utomlands eller om det eljest finns anledning, får förklarings tiden utsträckas, dock inte längre än vad som oundgängligen krävs och inte utöver sex veckor. I föreläggandet skall gäldenären uppmanas att, om hans postadress inte tillförlitligen har angivits i konkursansökningen, hos konkursdomaren anmäla den postadress under vilken kallelse kan tillställas honom. Ansökningshandlingarna och föreläggandet skall delges gäldenären.

I 12 § andra stycket KL ges vissa regler om delgivningen. I fråga om denna gäller vad som är föreskrivet om delgivning av stämning i tvistemål med det tillägget att delgivning enligt 15 § första stycket delgivningslagen — s.k. kungörelsedelgivning — får ske i ett fall utöver vad som är medgivet i delgivningslagen. För sådan delgivning förutsätts att gäldenären vistas på känd ort utom riket, att delgivningen eljest inte kan ske med laga verkan här i riket samt att konkursdomaren med hänsyn till ortens avlägsenhet eller andra omständigheter finner det inte skäligen böra krävas, att delgivningen verkställs utom riket. Delgivning skall verkställas så skyndsamt som omständigheterna medger.

Enligt 12 § tredje stycket KL gäller att, om delgivning sker enligt 15 § delgivningslagen, konkursdomaren skall tillse att gäldenärens egendom sätts under säker vård. Uppkommer kostnader härför skall borgenären stå för dessa.

I 17 § KL ges särskilda regler angående förfarandet, när gäldenären avlidit sedan borgenär sökt honom i konkurs, eller när borgenär söker dödsbo i konkurs. Har konkursansökan gjorts av borgenär och dör gäldenären utan att ha medgett ansökningen, skall sålunda, om målet inte hänskjutits till rätten, dödsboet föreläggas att förklara sig över ansökningen inom 14 dagar efter delfåendet. Om i fall, då dödsbo inte står under förvaltning av boutredningsman, inte alla dödsbodelägare medger ansökningen och denna därför skall prövas av rätten, skall dödsbodelägare med okänd vistelseort eller på avlägsen utrikes ort särskilt kallas i enlighet med bestämmelserna i 15 § första stycket delgivningslagen. Är målet hänskjutet till rätten när gäldenären dör, skall dödsboet kallas att yttra sig över ansökningen inför rätten. Frånvarande delägare skall kallas enligt nyssnämnda bestämmelser. Om borgenär söker dödsbo i konkurs, skall angivna regler också tillämpas i fråga om ansökningens delgivning med dödsboet och delägares kallande till rätten.

Lagberedningen framhåller att borgenärs konkursansökan ibland bör avvisas omedelbart, t.ex. om gäldenären redan är försatt i konkurs, och att kompletteringsföreläggande ibland kan behöva utfärdas (se 5 § tredje stycket och 9 § beredningsförslaget). Om borgenärs ansökan emellertid tas upp till prövning, skall bestämmelserna i den föreslagna 11 § tillämpas.

Beredningen påpekar att enligt 12 § KL den föreskrivna förklaringstiden för gäldenären, maximalt en vecka, kan utsträckas på grund av att han vistas utomlands eller eljest i särskilt fall anledning föreligger. Tiden får dock inte sättas längre än som oundgängligen krävs och inte över sex veckor. I förslaget har utlandsvistelse inte ansetts behöva framhållas särskilt. Det föreskrivs endast, att förklaringstiden får utsträckas om särskilda skäl föreligger. Då det emellertid är angeläget att konkursmål handläggs skyndsamt, har den längsta medgivna förklaringstiden i förslaget begränsats till en månad. Denna tid bör med de snabba kommunikationerna i våra dagar räcka.

I förhållande till 12 § KL innehåller förslaget i övrigt endast jämkningar av närmast formell natur. Beredningen nämner att kostnaden för sådan vård av gäldenärens egendom som avses i 11 § tredje stycket i förslaget skall vara förenad med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen.

De fall som avses i 17 § KL kan enligt beredningen regleras på ett enklare och mera ändamålsenligt sätt. Enligt beredningens mening bör dödsboet i första hand ställas under förvaltning av boutredningsman. Finns boutredningsman kan ansökningen på begäran av denne förklaras vilande i avvaktan på uppgörelse med borgenärerna eller ansökan om förhandling om offentligt ackord, såvida det inte är särskilda skäl att anta att borgenärens rätt är i fara.

Departementschefen. Beredningens förslag såvitt avser behandlingen av borgenärs konkursansökan i allmänhet stämmer i huvudsak överens med 12 § i gällande lag. Endast beträffande några detaljer föreligger avvikelser. Enligt min mening bör man gå vidare på den av beredningen inslagna vägen och göra ytterligare några jämkningar.

Som jag berört i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.1) bör vid bestämmandet av den tidsfrist som skall gälla för gäldenären att inkomma med förklaring hänsyn tas endast till intresset av att gäldenären bereds skäligt rådrom (jfr 32 kap. 1 § RB). Bestämmelsen i första stycket andra punkten har utformats i överensstämmelse härmed. Om t.ex. gäldenärens ekonomiska ställning är svårutredd eller han vistas utomlands kan det vara motiverat att använda en längre tid än den normala. Prövning härav bör ske med beaktande av omständigheterna i varje särskilt fall. Den i beredningsförslaget bibehållna föreskriften att föreläggandet för gäldenären skall innehålla anmaning för denne att hos konkursdomaren anmäla den postadress under vilken kallelse kan tillställas honom har utelämnats. Huruvida en sådan föreskrift verkligen behövs kan vara tveksamt. I vart fall har den inte sin plats i själva konkurslagen. I övrigt har första stycket

undergått viss redaktionell överarbetning.

I andra stycket har andra punkten utformats efter mönster av delgivningsbestämmelsen i 4 § fjärde punkten. Den av beredningen bibehållna regeln att delgivning skall verkställas så skyndsamt som omständigheterna medger har utgått. Det får anses ligga i sakens natur att delgivning av konkursansökan skall verkställas skyndsamt.

Föreskriften att s.k. kungörelsedelgivning enligt 15 § första stycket delgivningslagen skall få ske utöver vad som är medgivet enligt delgivningslagen när gäldenären vistas på känd ort utom riket har behållits i sak oförändrad i departementsförslaget. Trots de begränsningar som finns i fråga om tillämpningen av regeln torde sådan delgivning även i fortsättningen ha en viss funktion att fylla i de fall som åsyftas.

Som jag har anfört förut (9.2.1) har jag inte godtagit beredningens förslag beträffande prövningen av konkursansökan som avser ett dödsbo. Jag har inte heller ansett det påkallat att behålla gällande bestämmelser i ämnet. Departementsförslaget saknar specialbestämmelser för dödsbo-fallet. Härav följer att de allmänna bestämmelserna i förevarande paragraf skall tillämpas även i fråga om detta fall. Innebörden härav är från handläggningssynpunkt följande.

Om gäldenären dör medan konkursansökningen är anhängig hos konkursdomaren eller om ansökningen redan från början avsett dödsbo, skall dödsboet föreläggas att komma in med förklaring. Boet företräds därvid av boutredningsman eller av samtliga dödsbodelägare. Konkursansökningen delges med dödsboet enligt andra stycket i paragrafen. Det fortsatta förfarandet följer sedan de allmänna reglerna i 14-16 §§. Har målet redan hänskjutits till rättens prövning när gäldenären dör får de allmänna reglerna i 15 och 16 §§ tillämpas.

Beredningen har fäst viss vikt vid en bestämmelse att konkursansökan på begäran av boutredningsman skall kunna förklaras vilande i avvaktan på uppgörelse med borgenärerna eller ansökan om förhandling om offentligt ackord. För min del anser jag inte en bestämmelse av detta slag behövlig. Är det så att dödsboet vill hindra att konkursansökning leder till konkurs för att därigenom få rådrum för överläggningar med borgenärerna, bör det vara tillräckligt med den möjlighet till uppskov i konkursansökningsmålet som föreslås i 16 § andra stycket.

14 § Paragrafen innehåller bestämmelser om hur konkursdomaren skall förfara sedan gäldenären hörts över borgenärs konkursansökan. Den motsvarar 13 § gällande lag och 13 § första stycket beredningsförslaget.

Gällande rätt. Om gäldenären medger borgenärs konkursansökan, skall konkursdomaren enligt 13 § gällande lag genast meddela beslut om gäldenärens försättning i konkurs. Bestrider gäldenären ansökningen eller uteblir han med förklaring trots att behörig delgivning skett, skall målet hänskjutas till rätten.

Departementschefen. Paragrafen upptar med den ändring som är motiverad av innehållet i 2 § och 12 § första stycket samma sakliga innehåll som 13 § gällande lag. När gäldenären medger borgenärs konkursansökan skall 12 § första stycket ha motsvarande tillämpning. Detta innebär att konkursdomaren som regel genast skall pröva ansökningen och försätta gäldenären i konkurs. Om uppgiften om gäldenärens insolvens trots hans medgivande framstår som tvivelaktig (se 2 §), skall målet hänskjutas till rättens prövning. Bestrider gäldenären ansökningen eller underlåter han att sedan delgivning skett förklara sig, skall målet enligt förslaget liksom f.n. alltid hänskjutas till rätten. I fall av bestridande gäller detta vare sig gäldenären bestrider att sökanden har fordran eller att gäldenären är insolvent. Om gäldenären medger ansökningen sedan den hänskjutits till rätten, bör konkursdomaren anses oförhindrad att, om saken är klar, inställa rättens sammanträde och själv besluta om gäldenärens försättande i konkurs.

15 § Paragrafen, som anger vissa uppgifter för konkursdomaren beträffande hänskjutna mål, motsvarar 14 § gällande lag och 15 § beredningsförslaget.

Gällande rätt. När konkursansökan hänskjuts till rätten, skall konkursdomaren enligt 14 § första stycket gällande lag sätta ut målet att förekomma inom tio dagar eller, om varken borgenären eller gäldenären begär att målet skall tas upp inom nämnda tid, senast på det allmänna ting som hålls närmast därefter. Om det oundgängligen krävs längre tid för gäldenärens kallande eller inställelse, kan tiden för målets företagande vid rätten utsträckas, dock ej mer än sex veckor från det delgivning av kallelsen kan väntas ha ägt rum. Parterna skall särskilt kallas till rätten med erinran om föreskriven påföljd av parts utevaro. I fråga om delgivning av kallelse har bestämmelserna i 12 § andra stycket andra och tredje punkterna KL motsvarande tillämpning.

Lagberedningen framhåller att det regelmässigt ligger i borgenärernas och ibland kanske även i gäldenärens intresse att konkursansökan avgörs snabbt. Mål som hänskjutits till rätten bör därför av konkursdomaren sättas ut att förekomma så snart som möjligt. Härvid måste dock iakttas, att parterna får skäligt rådrum (se 32 kap. 1 § RB). Enligt beredningsförslaget skall normalt den tid inom vilken målet skall prövas vara två veckor från beslut om målets hänskjutande till rätten. Innan målet sätts ut skall parterna såvitt möjligt få tillfälle att uttala sig (jfr 42 kap. 20 § RB). Det kan emellertid ofta möta svårigheter att hinna höra parterna. I så fall får det enligt förslaget underlåtas. I stället får särskild hänsyn tas till parts invändning om att han inte kan iaktta den utsatta tiden.

Beredningen erinrar om att målet enligt gällande lag, om varken borgenären eller gäldenären begär att det skall förekomma inom tio dagar, får tas upp senast på det allmänna ting som hålls närmast därefter. Anled-

ningen härtill är, att rätten inte i onödan skall behöva sätta ut särskilt sammanträde för målets handläggning t.ex. under pågående rättsferier. Lagen utesluter dock inte, att särskilt sammanträde måste sättas ut under ferierna, eftersom borgenären eller gäldenären kan begära att så sker. Enligt en år 1969 företagen ändring i 211 § KL (SFS 1969:805) är underrätt vid huvudförhandling i mål om gäldenärs försättande i konkurs domför med en lagfaren domare. Med hänsyn härtill har beredningen inte ansett tillräckliga skäl föreligga att behålla nämnda möjlighet till förlängning. Om allmänt ting inte hålls inom den i förslaget föreskrivna tiden eller det eljest är behövligt, får alltså särskilt sammanträde sättas ut för huvudförhandling i konkursansökningsmålet. Detta torde kunna genomföras även om målet är så krävande att det bör provas av juristkollegium.

Om särskilda skäl föreligger, får den förut nämnda tiden två veckor enligt förslaget utsträckas till högst en månad från det kallelse kan väntas ha delgivits gäldenären. Förslaget innebär på denna punkt en begränsning av den nuvarande extra möjligheten att förlänga tiden. Någon olägenhet torde enligt beredningen ej föranledas härav.

Beredningen framhåller vidare att förslaget i enlighet med gällande lag innehåller regler dels om att part skall särskilt kallas till rätten och i kallelsen erinras om den i 16 § angivna påföljden av parts utevaro, dels om delgivning.

Remissyttrandena. Västerviks tingsrätt konstaterar att förslaget begränsar den nuvarande extra möjligheten att förlänga tiden. Tingsrätten framhåller att det i synnerhet under semestertider ofta uppstår delgivningssvårigheter, som måhända inte alltid kan förutses. Särskilt i fall, då målet bör provas av juristkollegium, torde den föreslagna begränsningen kunna medföra olägenheter. Tingsrätten ifrågasätter för den skull, om inte den f.n. gällande tidsbestämmelsen om sex veckor bör bibehållas.

Göta hovrätt påpekar att den mening i paragrafen som börjar 'Parterna skola ...' inte anger i vilken fråga parterna skall få tillfälle att uttala sig. Förmodligen avses att parterna skall få uttala sig om tidpunkten för förhandlingen. Detta hör emellertid till allmänna rättegångsbestämmelser, vilka torde iakttas utan särskilt stadgande.

Departementschefen. I den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.1) har jag uppehållit mig vid vad jag principiellt sett anser bör vara utslagsgivande när det gäller fastställande av tidsfrister i konkursmål. Mot bakgrund härav anser jag mig kunna i huvudsak godta beredningens förslag. Jag har dock vidtagit några jämkningar i förslaget.

Det är av särskild vikt i nu förevarande sammanhang att parterna bereds skäligt rådrum. Den tid som åtgår för att delge kallelse kan i undantagsfall komma att i alltför hög grad inkräkta på den tid som parterna behöver. Om det undantagsvis visar sig omöjligt att delge någon part kallelse till den förhandling som utsätts eller om någon part delges kallelse så sent att han inte får skäligt rådrum, får den utsatta förhandlingen inställas och ny sätts

ut. Jag har mot denna bakgrund ansett den ändringen i beredningsförslaget böra göras att tidsfristerna för utsättande av förhandling alltid knyts till tidpunkten för kallelsens utfärdande. Vidare har föreskriften att parterna såvitt möjligt skall få tillfälle att uttala sig om tidpunkten för förhandlingen utelämnats såsom obehövlig. Detta torde regelmässigt iaktas utan särskild föreskrift (se 42 kap. 20 § första stycket RB). Slutligen har hänvisningen till delgivningsbestämmelserna i 11 § beredningsförslaget anpassats till justeringarna av nämnda lagrum i departementsförslaget (13 §).

16 § Paragrafen, som innehåller bestämmelser angående påföljden av parts utevaro från förhandling inför rätten m.m., har samma nummerbe-teckning i såväl gällande lag som berednings- och departementsförslagen.

Gällande rätt. Uteblir borgenären i mål angående gäldenärs försättande i konkurs, skall målet enligt 16 § första stycket KL avskrivas, om ansökningen inte medges av gäldenären. Gäldenärens utevaro hindrar inte, att konkursansökningsmål handläggs och avgörs. Enligt 16 § andra stycket KL får rätten ej bevilja part uppskov annat än om det föreligger synnerliga skäl. Om uppskov beviljas, får det inte sättas längre än som oundgängligen krävs.

Lagberedningen föreslår i paragrafens första stycke en reglering som stämmer överens med motsvarande i gällande lag. Den föreslagna regle-ringen får emellertid en vidare innebörd, då den även omfattar fall då gäldenärens egen konkursansökan hänskjutits till rättens prövning (jfr 10 § beredningsförslaget).

Beredningen framhåller att det kan vara vanskligt för rätten att pröva konkursansökan i sak, om gäldenären inte är tillstädes vare sig personligen eller genom ombud. I vissa lägen kan det därför vara befogat att med stöd av 9 kap. 7 § RB kalla gäldenären att vid äventyr av vite komma tillstädes eller, när det behövs, infinna sig personligen.

Om kallelse till förhandlingen inte delgivits part som uteblir, måste nytt sammanträde utsättas. Nytt sammanträde kan också behöva utsättas, om utebliven part kan antas ha laga förfall eller om delgivning skett så sent att parten inte fått skäligen rådum (jfr 32 kap. 3 § RB).

I fråga om paragrafens andra stycke påpekar beredningen att principen i gällande lag är att konkursansökningsmål bör avgöras redan när det första gången förekommer vid rätten samt att uppskov bör medges endast i undantagsfall och då sättas så kort som möjligt. Beredningsförslaget bygger på samma grundtanke men reglerna har nyanserats.

Huvudregeln i beredningsförslaget är att rätten får bevilja part uppskov när särskilda omständigheter föreligger. Som exempel på sådana omstän-digheter nämns, att parterna förklarar sig vilja få förhandlingen upp-skjuten för förlikning. Enbart det förhållandet att parterna förenat sig i en ansökan om uppskov är emellertid inte tillräckligt för att det skall medges. Rätten måste även i sådant fall pröva deras argument. Det är emellertid

givet, att parternas gemensamma önskemål i uppskovsfrågan bör tillmätas stor betydelse.

Om sökanden bestrider uppskov som gäldenären begär, får anstånd enligt förslaget meddelas endast när det finns synnerliga skäl, såsom att förhållandena t.ex. i en koncern är svåra att överblicka.

Uppskov får enligt förslaget inte i något fall sättas längre än två veckor utan att det oundgängligen behövs.

Remissyttrandena. Kronofogdemyndigheten i Stockholms distrikt finner det tillfredsställande att lagberedningen föreslår en uppmjukning av bestämmelserna om uppskov i konkursmål. Uppmjukningen torde enligt myndigheten böra ses som ett närmande till den praxis som numera tillämpas av domstolarna. Dessa kan nu smidigare än förut låta parterna disponera över processen på ett sådant sätt att förlikning lättare kan komma till stånd, vilket givetvis är en fördel. Eventuella nackdelar för övriga borgenärer torde elimineras genom de föreslagna nya bestämmelserna om från vilken tidpunkt återvinningsfristerna skall räknas.

Den föreslagna uppmjukningen av uppskovsbestämmelserna godtas även av övriga remissinstanser. Några instanser vill emellertid utöka tvåveckorsfristen till en fyraveckorsfrist. Hit hör *kronofogdeföreningen* som finner det praktiskt att utsträcka längsta uppskovstiden. Ibland väcks nämligen gäldenären först i och med konkursansökan till insikt om situationens allvar och fall förekommer, när han först då mobiliserar tillgängliga möjligheter att erhålla medel till sitt företag, som kanske i och för sig är lönsamt men som råkat i likviditetskris. För dessa typfall torde en uppskovstid som är något längre än två veckor som regel vara behövlig. Även *Göteborgs tingsrätt* vill att tiden för uppskov skall förlängas till fyra veckor. Tingsrätten framhåller att vid konkursmålen inför rätten parterna i regel brukar begära fyra veckors uppskov. Detta hänger samman med att kronofogdemyndigheten, som är sökande i de flesta målen, ofta söker träffa uppgörelse om betalning under tiden målet är anhängigt hos rätten. Ett annat skäl till längre uppskov är att framför allt bolag, som inte driver någon rörelse, blivit skönstaxerat och därför behöver tid för att få beskattningen undanröjd hos länsstyrelsen. *Hovrätten för Västra Sverige* biträder den uppfattning Göteborgs tingsrätt har givit uttryck åt.

Ackordscentralen vill (som framgått av redogörelsen i avsnitt 3.2) gå så långt att betalningsinställelse inte bör godtas som en presumptionsregel för obestånd om inte samtidigt betalningsinställelsen anges som ett av de skäl som kan föranleda uppskov även över två veckor.

Departementschefen. Paragrafen innehåller vissa bestämmelser om parts utevaro (första stycket) och om uppskov (andra stycket) när mål om gäldenärens försättande i konkurs företas till förhandling av rätten. Sådant mål skall företas till omedelbar huvudförhandling, men förberedelse kan hållas om målet utsätts till ny huvudförhandling (211 § KL). Bestämmelserna om parts utevaro har av beredningen utformats i överens-

stämmelse med motsvarande regler i gällande lag. Någon erinran häremot har inte framkommit vid remissbehandlingen. Inte heller jag har någon invändning att göra och jag har därför behållit bestämmelserna i sak oförändrade i departementsförslaget.

Beträffande bestämmelserna om uppskov gäller att gällande lag är restriktiv mot uppskov. Målet skall i princip avgöras när det första gången företas till huvudförhandling. Det torde emellertid förhålla sig så att man i rättstillämpningen är mera liberal med uppskov än vad lagen egentligen medger. Beredningen har i överensstämmelse härmed föreslagit en uppmjukning av bestämmelserna. Förslaget har hälsats med tillfredsställelse vid remissbehandlingen. På en punkt anser emellertid några remissinstanser att uppmjukningen inte är tillräckligt långtgående.

Beredningsförslaget innebär till att börja med att rätten på begäran av part får bevilja uppskov när särskilda omständigheter föreligger men att uppskov inte utan synnerliga skäl får meddelas mot sökandens bestridande. I dessa delar har förslaget godtagits av remissinstanserna.

Vidare innebär beredningsförslaget att uppskov inte får sättas längre än två veckor utan att det oundgängligen behövs. Till jämförelse kan nämnas att gällande lag föreskriver, att uppskov inte får sättas längre än som oundgängligen krävs. Några remissinstanser vill ha en något längre uppskovstid för de normala fallen.

Jag har i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.1) uttalat mig om de faktorer som bör få påverka ett beslut om uppskov. Mot bakgrund härav anser jag mig i fråga om uppskovstidens längd kunna tillmötesgå det önskemål som uttryckts av några remissinstanser, nämligen att uppskovstiden i normala fall skall kunna få uppgå till högst fyra veckor. Jag vill dock understryka att det bör ske en prövning av de särskilda omständigheterna i varje enskilt fall innan uppskovstid bestäms.

Med den utformning uppskovsregeln har i berednings- och departementsförslagen är den exklusivt tillämplig i fråga om när uppskov med huvudförhandling får beviljas och hur långt uppskovet får vara.

17 § Paragrafen, som saknar motsvarighet i gällande lag, har samma nummerbeteckning i berednings- och departementsförslagen. I paragrafen behandlas frågan om verkan av att flera konkursansökningar är anhängiga samtidigt.

Lagberedningen. Beredningen påpekar att, när två eller flera ansökningar föreligger, det för återvinning och vissa förmånsrätter är av betydelse vilken ansökan som bifalls. Det är inte ovanligt, att en gäldenär, sedan borgenär gett in konkursansökan mot honom, själv begär att han skall försättas i konkurs. Vidare kan det inträffa, att två eller flera borgenärer var för sig gör ansökan om gäldenärens försättande i konkurs. F.n. torde samtliga ansökningar som fullföljs böra prövas. Detta kan leda till successiva konkursbeslut. I praktiken förekommer också, att något nytt

konkursbeslut inte meddelas utan att konkursdomaren eller rätten endast förklarar att den redan beslutade konkursen skall anses ha följt på en tidigare gjord ansökan (jfr t.ex. NJA 1921 s. 378 och 1947 s. 448).

Beredningen har ansett, att man bör söka uppnå en mera tillfredsställande ordning. Om två eller flera konkursansökningar samtidigt föreligger mot en viss gäldenär, bör liksom nu den ansökan som först kan prövas — t.ex. ansökan av gäldenären själv — tas upp till behandling utan avvaktan att övriga ansökningar är färdiga för slutlig prövning. Bifalls den sålunda upptagna ansökningen, bör saklig prövning av andra ansökningar kunna underlätas. Dagen för den först inkomna ansökningen bör emellertid, oavsett om konkursbeslutet meddelas i anledning av senare ansökan, vara avgörande i fråga om återvinning och förmånsrätt (17 § första stycket beredningens förslag). Man bör emellertid även uppmärksamma det fallet att viss borgenärs konkursansökan återkallas eller lämnas utan bifall. Det kan vara av stort intresse för andra borgenärer att det inledda förfarandet fullföljs, t.ex. för att återvinningsfrist inte skall hinna löpa ut. Beredningen föreslår därför, att den tidigare ansökningsdagen skall få räknas dem till godo, om borgenär inkommer med ny konkursansökan mot gäldenären inom tre veckor från meddelandet av beslut varigenom tidigare ansökan avskrivits eller lämnats utan bifall (17 § andra stycket beredningens förslag).

Någon uttrycklig föreskrift om att övriga ansökningar inte behöver prövas om en ansökan redan föranlett konkursbeslut har inte synts behövlig och finns inte heller i de andra nordiska förslagen. Framställda anspråk på ersättning för rättegångskostnad måste emellertid enligt beredningens mening prövas. Beslut i kostnadsfrågan — därvid 18 kap. RB skall tillämpas — bör i regel kunna meddelas samtidigt med konkursbeslutet. Om flera borgenärer var för sig gjort konkursansökan och gäldenären försatts i konkurs med anledning av någon av ansökningarna, bör även de övriga borgenärerna normalt betraktas som vinnande parter, anför beredningen. Motsvarande gäller för det fallet att en eller flera borgenärer gjort konkursansökan och gäldenären försatts i konkurs på senare egen ansökan. Om en sökande inte var borgenär, kan han däremot inte få någon kostnadsersättning.

Beträffande bestämmelsen i andra stycket beredningens förslag påpekar beredningen att den bör gälla vare sig den tidigare ansökningen ogillats i sak eller avvisats. Treveckorstiden räknas från beslutets meddelande, oavsett i vilken instans det skett, och inte från den tidpunkt då beslutet vann laga kraft. Regleringen har tillkommit närmast med tanke på annan sökande än den som gjorde den ursprungliga ansökningen. Bestämmelsen är avsedd att tillämpas endast i ett led. Den ursprungliga ansökningsdagen skall med andra ord inte kunna vidmakthållas som utgångspunkt för fristberäkning genom att nya konkursansökningar ges in successivt allteftersom föregående ansökan avskrivits eller lämnats utan bifall.

Remissyttrandena. Förslaget att om flera konkursansökningar föreligger samtidigt och en av dem bifalls, fristdagen skall vara den första ansökningens dag, har lämnats utan erinran av remissinstanserna. *Advokatsamfundet* gör däremot invändningar mot regeln i 17 § andra stycket. Samfundet, som konstaterar att beredningen har föreslagit lagändringen av praktiska skäl, medger att beredningens argumentation i vissa fall är praktisk men anför att den å andra sidan är materiellt otillfredsställande. Samfundet uttalar vidare.

Om den första ansökan av materiella skäl — borgenären har t.ex. inte styrkt sin fordran — inte bifalles, uppkommer den egendomliga situationen att, om en senare ansökan bifalles, exempelvis återvinningsfristerna och tiderna för förmånsrätten för lönefordringar skall räknas från en ogrundad ansökan. Samfundet har i och för sig förståelse för de praktiska synpunkterna men ifrågasätter om de har den styrkan att man därför skall åstadkomma materiellt tämligen stötande lösningar. Det torde vara naturligare att välja den utvägen att den borgenär som är angelägen om att exempelvis återvinningsfristen får en så tidig utgångspunkt som möjligt påtar sig den relativt ringa olägenheten och kostnaden att själv inge en konkursansökan så tidigt som möjligt. Det är inte heller säkert att den föreslagna regeln ger den åsyftade praktiska fördelen. Treveckorsfristen gäller endast förhållandet mellan konkursansökan nr 1 och nr 2. Såsom framgår av motiven skall nämligen bestämmelsen endast tillämpas i ett led. Detta gör att alla borgenärer som är angelägna om att tidsfristen räknas från den första ansökningen gör sina egna ansökningar inom tre veckor sedan den första ansökningen avgjorts, vilket kan leda till att man får två eller flera parallella ansökningar. I så fall är inte mycket vunnet.

Ackordscentralen ifrågasätter, under hänvisning till 28 § beredningens förslag, om inte i 17 § borde hänvisas också till tidpunkten för ansökan om förordnande av god man enligt ackordslagen (1970:847), som föregått beslut om konkurs.

Departementschefen. När flera konkursansökningar mot en gäldenär föreligger samtidigt och konkurs beslutas med anledning av en yngre ansökan uppkommer ett rättsligt problem som i gällande lag är olöst. Problemet rör frågan vilken dag som skall anses som dag för ansökan om gäldenärens försättning i konkurs. Denna dag är av betydelse bl.a. på det sättet att rättshandlingar som gäldenären företagit inom vissa, i lagen för olika fall särskilt angivna tider före denna dag kan komma att återvinnas till konkursboet. Tidpunkten har vidare betydelse för att i det enskilda fallet bestämma omfattningen av vissa förmånsrätter. Lönefordran i allmänhet utgår exempelvis med förmånsrätt om den förfallit inom ett år före dagen för konkursansökan (11 § förmånsrättslagen).

I rättstillämpningen torde olika ståndpunkter ha kommit till uttryck beträffande den nu aktuella frågan. Vanligast är kanske att det i konkursbeslutet förklaras, att konkursen skall anses ha följt på den ansökan som först gjordes. Beredningen har i sitt förslag tagit fasta härpå och föreslagit en uttrycklig bestämmelse i överensstämmelse därmed. Beredningen har emellertid inte stannat vid detta. Det kan nämligen hända

att borgenärer i förlitan på att konkursansökning redan har gjorts mot gäldenären avstår från att göra egna ansökningar. Om deras tro att gäldenären skall försättas i konkurs visar sig ogrundad därför att den gjorda ansökningen återkallas eller ogillas, kan ifrågavarande borgenärer emellertid komma i ett dåligt läge. Beredningen har för detta fall föreslagit, att den tidigare ansökningens dag skall gälla som konkursansökningsdag, om konkurs beslutas efter ansökan som inkommit inom tre veckor från avskrivnings- eller avslagsbeslutet.

Beredningens förslag har i allmänhet godtagits vid remissbehandlingen. Advokatsamfundet har dock ansett det materiellt otillfredsställande att som konkursansökningsdag räkna dagen för den tidigare ansökningen, även när den ansökan som lett till konkurs kommit in först efter det att den tidigare ansökningen avslagits, och har av bl.a. detta skäl ställt sig tveksamt till 17 § andra stycket beredningens förslag.

För egen del ser jag saken på följande sätt. Det synes rimligt att i en situation när gäldenären försätts i konkurs på grund av en av flera samtidigt föreliggande ansökningar, dagen för den äldsta ansökningen får vara avgörande. Den av beredningen föreslagna regeln i denna del har också stöd i rättstillämpningen. Jag anser därför att en regel i sak motsvarande 17 § första stycket beredningens förslag bör tas in i KL. Skäl kan i och för sig anföras för att detsamma får gälla även när den första ansökningen avskrivits men den ansökan som leder till konkurs har kommit in viss kort tid efter avskrivningsbeslutet. Har den förra ansökan ogillats är emellertid skälen för en tillbakaräkning av fristerna åtskilligt svagare. Som har påpekats av advokatsamfundet måste man beakta att den äldsta ansökningen kan vara ogrundad. Det framstår också som materiellt otillfredsställande att knyta viktiga rättsverkningar till konkursansökan i sådant fall. Även när den tidigare ansökningen avvisats framstår detta som tveksamt. Att införa en regel enbart med tanke på situationer då den första ansökningen avskrivits synes inte tillräckligt motiverat. Av nu anförda skäl anser jag att någon regel motsvarande 17 § andra stycket beredningens förslag inte bör införas.

Den av ackordscentralen ifrågasatta möjligheten att tillmäta avgörande betydelse åt dagen för ansökan om förordnande av god man enligt ackordslagen i fall då försök till ackordsuppgörelse föregått konkursen var föremål för uppmärksamhet redan i samband med tillkomsten av förmånsrättslagen. Det ansågs då att det skulle föra för långt att förlänga tidsfristen på sätt ackordscentralen föreslagit. Det påpekades också att ackordsförfarandet förutsätter att alla förmånsberättigade borgenärer tillgodoses fullt ut. Jag anser det inte nu påkallat att jämställa dagen för ansökan om förordnande av god man enligt ackordslagen med dagen för konkursansökan i vidare mån än vad som redan nu gäller i fråga om återvinning (jfr 35 § KL).

18 § Paragrafen, som föreskriver att konkursansökan i princip inte kan återkallas sedan konkursbeslut meddelats, har samma nummerbeteckning såväl i gällande lag som i berednings- och departementsförslagen.

Gällande rätt. Enligt 18 § KL får konkursansökan inte återkallas sedan beslut om gäldenärens försättande i konkurs meddelats.

Lagberedningen framhåller att ett motiv för nuvarande ordning har ansetts vara, att gäldenär och konkurssökande borgenär därigenom hindras att göra upp i samförstånd efter konkursbeslutet och omintetgöra eventuell möjlighet till återvinning. Om någon begränsning inte gällde i rätten att återkalla, skulle borgenär för att gardera sig vara tvungen att ge in konkursansökan mot gäldenären, trots att denne redan var försatt i konkurs. Beredningen anser att det även framdeles bör vara i princip förbjudet att återkalla konkursansökan sedan konkurs beslutats. Borgenärerna bör inte behöva räkna med att förfarandet på detta stadium plötsligt avbryts därför att konkurssökanden återkallar sin ansökan. Nuvarande bestämmelse härom har i sak oförändrad tagits upp som första punkt i paragrafen.

Gäldenär som försatts i konkurs på ansökan av borgenär har möjlighet att överklaga konkursbeslutet. Huruvida gäldenär enligt gällande rätt kan få ett konkursbeslut som tillkommit på hans egen ansökan ändrat genom fullföljd av talan, synes ovisst. Beredningen föreslår, att förbudet för gäldenären att återkalla egen konkursansökan modifieras genom att det införs en bestämmelse enligt vilken gäldenär, som försatts i konkurs, skall utan hinder av att han själv ansökt därom eller medgett borgenärs ansökan kunna vinna ändring i högre rätt, om det visas att han är solvent. Borgenärerna löper i detta läge inte någon risk, eftersom gäldenären ju förutsätts kunna betala sina skulder i vederbörlig ordning. Föreskrift som nu sagts har tagits upp i andra punkten av paragrafen.

Departementschefen. De av beredningen föreslagna bestämmelserna har tagits upp i departementsförslaget utan någon ändring i sak.

18 a § Paragrafen föreslås upphävd. Motsvarande regler kan i fortsättningen meddelas i administrativ ordning (se under 6 § här ovan).

19 § Paragrafen innehåller bestämmelser om kungörande av konkurs m.m. Paragrafen har samma nummerbeteckning i gällande lag och i beredningsförslaget.

Gällande rätt. I 19-21 §§ gällande lag meddelas föreskrifter om vad konkursdomaren har att iaktta sedan beslut om konkurs meddelats. Konkursdomaren skall utfärda kungörelse som skall anslås i rättens kansli och sändas för att införas i Post- och Inrikes Tidningar samt en eller två ortstidningar. Vidare skall konkursdomaren fatta vissa beslut om första borgenärssammanträdet och om tid för fordringsbevakning. Uppgifter härom och om vissa andra förhållanden skall intas i kungörelsen.

Konkursdomaren skall även underrätta gäldenären, kända borgenärer, utmätningssmannen, allmänna åklagaren m.fl. om konkursen. Om den i anledning av konkursen upprättade bouppteckningen utvisar att det bland tillgångarna finns fast egendom, registrerat skepp eller luftfartyg eller egendom som kan omfattas av företagsinteckning skall konkursdomaren sända underrättelse om konkursen för anteckning i fastighetsboken eller motsvarande register.

Lagberedningen har föreslagit att de bestämmelser som ålägger konkursdomaren att sända underrättelser åt olika håll och av vilka en del dessutom fastställer skyldighet att göra anteckning i fastighetsbok eller liknande skall meddelas i en tillämpningskungörelse. Nämda bestämmelser har följaktligen utmönstrats ur KL. I övrigt innehåller beredningsförslaget med vissa justeringar motsvarigheter till de nu gällande bestämmelserna.

Departementschefen. Som jag anfört tidigare (avsnitt 9.2.7) bör föreskrifter om hur kungörande skall ske i princip utmönstras ur KL. Såvitt gäller den rättsverkan kungörandet bör ha beträffande gäldenärens förlust av rådighet över sin egendom (21 §) finns emellertid, som jag också berört tidigare (avsnitt 9.2.2) ett faktiskt behov av att i lag ange att kungörelse om konkursbeslut skall införas i Post- och Inrikes Tidningar. I övrigt anser jag för min del att praktiskt taget samtliga nu aktuella bestämmelser bör tas in i en tillämpningsförordning. De enda bestämmelser som behållits i departementsförslaget är följande. I *första stycket första punkten* utsägs att beslut om konkurs genast skall kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och i övrigt på sätt regeringen föreskriver. Bestämmelsen är utformad efter mönster av 26 § tredje stycket ackordslagen (jfr 14 § ackordskungörelsen). I sammanhanget bör observeras att enligt 2 § lagen (1934:67) med vissa bestämmelser om konkurs, som omfattar egendom i Danmark, Finland, Island eller Norge, konkurs i vissa fall bör kungöras även i annat nordiskt land. Enligt *första stycket andra punkten* skall dessutom — när beslut om konkurs meddelas — fattas beslut om tidpunkten för första borgenärssammanträdet och om tiden för fordringsbevakning. För dessa beslut ges i överensstämmelse med nuvarande regler vissa tidsramar i *andra stycket*.

Jag vill nämna att jag varit något tveksam beträffande den nuvarande föreskriften i 20 § femte stycket KL. Denna innebär att gäldenären skall delges innehållet i konkurskungörelsen på sätt är föreskrivet om delgivning av stämning i tvistemål och med erinran om gäldenärens skyldighet att på första borgenärssammanträdet avlägga bouppteckningsed. I den mån bestämmelserna om delgivning av stämning i tvistemål alltjämt skulle följas, kunde en reglering i själva lagen vara motiverad. Jag anser emellertid inte att det är nödvändigt med den begränsning i fråga om sättet för delgivningen som hänvisningen innebär. Det är enligt min mening dessutom diskutabelt om innehållet i kungörelsen verkligen måste delges

gäldenären (jfr 15 § ackordskungörelsen). Däremot kan det synas önskvärt att gäldenären delges kallelse till första borgenärssammanträdet. I sammanhanget kan nämnas att någon föreskrift om hur gäldenären skall kallas till edgång vid särskilt tillfälle efter första borgenärssammanträdet inte är meddelad (jfr 92 § första stycket KL). De nu nämnda frågorna får övervägas vidare i samband med arbetet på tillämpningsföreskrifter.

20 § Paragrafen, som innehåller den grundläggande bestämmelsen angående gäldenärens förlust av rådighet, motsvarar 22 § första stycket gällande lag och 21 § första stycket beredningsförslaget.

Gällande rätt. I 22 § första stycket KL sägs att gäldenären inte är berättigad råda över egendom som hör till konkursboet sedan beslut om egendomsavtråde meddelats.

Lagberedningen tillägger till vad som anges i 22 § första stycket KL att gäldenären inte äger åta sig förbindelser med verkan att de kan göras gällande i konkursen. Tillägget är föranlett av vad beredningen föreslagit i fråga om utvidgade möjligheter att göra godtrosvörvärv o.d. gällande mot konkursboet. Beredningen menar att avgörande för frågan, när gäldenären mister rådigheten över sin egendom, är klockslaget för konkursbeslutets meddelande. Beredningen påpekar att rådighetsförbudet för gäldenären endast avser egendom som hör till konkursboet (se 27 §) och att gäldenären vidare kan ikläda sig förpliktelser, ehuru de inte kan göras gällande mot konkursboet.

Departementschefen. De av beredningen föreslagna bestämmelserna har tagits upp i departementsförslaget utan någon ändring i sak.

21 § Paragrafen som saknar motsvarighet i gällande lag innehåller undantag från principen, att rättshandlingar som gäldenären företar i strid mot rådighetsförbudet (se 20 §) inte kan göras gällande mot konkursboet. I beredningsförslaget finns motsvarande bestämmelser i 21 § andra — fjärde styckena.

Lagberedningen. Som tidigare angetts (avsnitt 4.1) föreslår beredningen att vissa rättshandlingar som företas efter konkursbeslutet skall bli gällande om gäldenärens medkontrahent var i god tro. Enligt beredningsförslaget skall rättshandling som företas innan konkursbeslutet kungjorts gälla, om det inte visas att den som åberopar rättshandlingen ej var i god tro. Överlåtelse av eller annat förfogande över egendom skall likväl, om konkursboet utan oskäligt uppehåll yrkar det, gå åter mot att boet ersätter den andre vad han utgivit jämte nödig eller nyttig kostnad.

Om någon sedan konkursbeslutet kungjorts infriar förpliktelse mot gäldenären, skall det enligt beredningsförslaget också tillgodoräknas honom, om det av omständigheterna framgår att han var i god tro. Även uppsägning eller annan sådan rättshandling som äger rum efter nämnda tidpunkt skall gälla, om det av omständigheterna framgår att den andre var

i god tro och det är uppenbart obilligt att rättshandlingen blir ogiltig mot konkursboet.

Konkursbeslutet anses enligt beredningsförslaget vara kungjort dagen efter den då kungörelsen var införd i allmänna tidningarna.

Remissyttrandena. Här kan hänvisas till framställningen i avsnitt 4.2.

Departementschefen. Frågor om gäldenärens förlust av rådighet över sin egendom har jag utförligt behandlat i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.2). I enlighet med vad jag har anfört där har jag i departementsförslaget i huvudsak bibehållit de av beredningen föreslagna reglerna om gäldenärens legitimation. Som jag har nämnt förut bör dock bl.a. vidtas den sakliga ändringen att den tid inom vilken gäldenären med för boet bindande verkan kan företa vissa rättshandlingar skall utlöpa i och med utgången av den dag som följer efter den då kungörelsen infördes i Post- och Inrikes Tidningar. Även vissa redaktionella jämkningar bör göras i lagtexten.

Första stycket första punkten avser alla slags rättshandlingar som företas under tiden mellan konkursbeslutet och kungörandet. Hit hör olika slags avtal men även mottagande av betalning, uppsägning eller liknande. Även uppsägning e.d. från gäldenärens sida omfattas av bestämmelsen. Rättshandlingen skall gälla, om det inte visas att den som åberopar rättshandlingen inte var i god tro eller, med andra ord, att han kände eller bort känna till konkursen oaktat konkursbeslutet ännu inte kungjorts. Det kan anmärkas att en rättshandling som konkursgäldenären företar efter konkursbeslutet inte i annat avseende än som sägs i 21 § åtnjuter bättre skydd än om den företagits tidigare. Den kan t.ex. angripas genom återvinning enligt de regler som gäller därom.

I fråga om överlåtelse av eller annat förfogande över egendom som enligt första stycket första punkten skall gälla föreskrivs i andra punkten att åtgärden på begäran av konkursboet skall gå åter mot att boet ersätter den andre vad han utgett jämte nödig eller nyttig kostnad som han fått vidkännas. I fråga om betalning av skuld leder bestämmelsen regelmässigt till att beloppet i sin helhet skall återbetalas. Även gåva skall återgå. Det förutsätts för tillämpning av bestämmelsen att boet utan oskäligt uppehåll framställer yrkande om återgång. Även här bör emellertid uppmärksammas, att reglerna om återvinning av betalning eller gåva m.m., som i sak kan leda till samma resultat, är tillämpliga på rättshandling även om den ägt rum efter konkursbeslutet.

Enligt *andra stycket* gäller skydd för vissa rättshandlingar som företas efter den tidpunkt som anges i första stycket. Först nämns det fallet att någon efter den tidpunkten infriar förpliktelse mot gäldenären (första punkten). Gäldenärens rättshandling består då i att han (obehörigen) mottar pengar eller annat som bort inflyta till konkursboet. Vad som betalas eller levereras till honom skall tillgodoräknas den förpliktade, om det av omständigheterna framgår att denne var i god tro. I detta fall — då

kungörande skett — krävs alltså positivt stöd för att den förpliktade var i god tro.

Även uppsägning eller annan jämförbar rättshandling (reklamation, preskriptionsavbrytande åtgärd m.m.) som ägt rum efter kungörandet skall gälla, om det av omständigheterna framgår att den andre var i god tro (andra punkten). Här föreskrivs emellertid det ytterligare villkoret, att det är uppenbart obilligt att rättshandlingen blir ogiltig mot konkursboet, t.ex. om hyreskontrakt uppsagts och andra parten i god tro inrättat sig därefter. Bestämmelsen är tillämplig såväl när gäldenären verkställt uppsägning etc. som när sådan åtgärd riktats till honom.

I den allmänna motiveringen nämnde jag att lösningsrätt enligt 21 § givetvis inte skall föreligga om godtrosförvärv grundas på bestämmelse i skuldebrevslagen eller annorstädes. För att fullt tydligt uttrycka denna tanke har jag i ett *tredje stycke* tagit upp en erinran om de bestämmelser om godtrosförvärv som jag föreslår införda i skuldebrevslagen m.fl. lagar.

Den reglering som föreslås i denna paragraf nödvändiggör vissa följändringar i 27 och 100 §§, till vilka här kan hänvisas.

22 § Paragrafen innehåller regler för det fallet att vid tiden för konkursbeslutet rättegång pågår mellan gäldenären och tredje man. Reglerna överensstämmer i sak med 22 § andra — fjärde styckena gällande lag och 22 § första — tredje styckena beredningsförslaget.

Gällande rätt. Om det vid konkursutbrottet pågår rättegång rörande egendom som hör till konkursboet, äger boet enligt 22 § andra stycket KL överta gäldenärens talan (jfr 79 § KL). Boet är sålunda berättigat men inte skyldigt att inträda i rättegången. Genom att inte inträda kan boet undgå de förpliktelser som kan följa med en förlorad rättegång bl.a. i kostnadsbeseende. Om boet inte övertar gäldenärens talan, skall enligt samma lagrum den egendom som rättegången avser anses inte tillhöra boet. I sådant fall har boet avstått från den omtvistade egendomen till förmån för gäldenären personligen.

Tredje stycket anger att konkursboet kan inträda i rättegång jämte gäldenären, om talan mot denne förs om fordran som kan göras gällande i konkursen. I fjärde stycket ges bl.a. en regel om skyldighet för gäldenären att i fall som avses i paragrafen underrätta domstolen om konkursen. Femte stycket innehåller en erinran om 79 §.

Lagberedningen. Beredningens förslag överensstämmer i sak med gällande rätt utom såvitt avser verkan av konkursboets avstående från omtvistad egendom. Beredningen påpekar att frågan om verkan av konkursboets avstående har behandlats i rättsfallet NJA 1968 s. 270. Konkursboet avstod där i enlighet med KL från att överta en av gäldenären väckt talan om utfående av visst, mycket betydande fordringsbelopp. Sedermera begärde borgenär utmätning av den fordran som processen gällde, oaktat konkursen ännu pågick. Detta ansågs gå för sig.

Majoriteten i högsta domstolen gjorde härvid inte någon skillnad mellan utmätning för fordran som kunde göras gällande i konkursen (jfr 100 § KL) och utmätning för annan fordran. En minoritet ansåg däremot, att egendomen inte så länge konkursen pågick fick utmätas för fordran som kunde göras gällande i konkursen.

Beredningen framhåller att enligt 23 § första stycket KL gäller att egendom som hör till konkursboet inte får utmätas för skuld som gäldenären gjort. Samma bestämmelse återfinns i 23 § första stycket i beredningens förslag. Något principiellt förbud mot utmätning under konkurs i sådan gäldenärens egendom som inte hör till konkursboet finns däremot inte i KL. I praktiken är utmätning normalt utesluten genom bestämmelserna om gäldenärs beneficium i UL och KL.

Om konkursboet enligt 22 § första stycket i förslaget avstått från att överta gäldenärens talan och egendomen i fråga därmed upphör att räknas till konkursboets egendom, bör detta enligt beredningens mening gälla inte bara mot konkursboet som sådant utan också, så länge gäldenärens konkurstillstånd varar, mot varje enskild borgenär som kan göra gällande fordran i konkursen (jfr 146 § i förslaget). Annars blir avståendet värdelöst för gäldenären. Det strider också mot konkursinstitutets syfte att tillåta enskild konkursborgenär att genom säration kunna få utmätning i viss egendom medan konkursen pågår. Med hänsyn härtill föreslår beredningen, att den egendom som enligt lagrummet inte skall anses tillhöra konkursboet inte heller får, medan gäldenärens konkurstillstånd varar, utmätas för fordran som kan göras gällande i konkursen. Beredningen anger, att bestämmelsen inte hindrar att utmätning kan ske för fordran som *inte* kan göras gällande i konkursen.

Remissyttrandena. Endast *kronofogdemyndigheten i Borås distrikt* berör lagberedningens förslag till ändring av 22 §. Kronofogdemyndigheten uttalar härom följande.

Utan tvekan finns skäl både för och emot den föreslagna ändringen. Detta framgår också tydligt av vad som kan utläsas av det rättsfall, som givit anledning till beredningens förslag. Tillgång varom fråga är uppträder ytterst sällan, och därigenom är utmätningar i sådan tillgång mycket sällsynta. Spörsmålet har sålunda ganska ringa praktisk betydelse. I det fall gäldenären skulle vinna en process och ha möjlighet att uttaga det utdömda hos sekundogäldenären och det som i rättsfallet är fråga om betydande belopp, skulle utan tvekan uppkomma en situation som kan betecknas som 'stötande'. Att efter konkursens avslutande åtkomma tillgången med exekutiva åtgärder kan möta på svårigheter. Den möjlighet som öppnas att under konkursen verkställa utmätning för fordran, som ej kan göras gällande i konkursen, torde sakna nämnvärd praktisk betydelse. Gäldenären har nämligen små möjligheter att under konkursen skuldsätta sig. De skäl, beredningen anfört (s. 106) för den föreslagna ändringen, anses dock ha sådan bärkraft, att kronofogdemyndigheten tillstyrker beredningens förslag. Ett konkursbos obenägenhet att inträda i rättegång kan ofta ha sin orsak i att boet ej vill riskera att drabbas av kostnader vid förlorad rättegång i de fall borgenärer med hög förmånsrätt — regelmässigt löneborgenärer — skulle bli lidande härav. De nu gällande bestämmelserna om statlig löne-

garanti vid konkurs kan måhända ge anledning till ändring i denna obenägenhet. Spörsmålet skulle då få ännu mindre praktisk betydelse.

Departementschefen. Beredningsförslaget överensstämmer i sak med vad som redan nu gäller beträffande konkursbos möjlighet att inträda i rättegång som vid konkursutbrottet pågår mellan gäldenären och tredje man. I beredningsförslaget har emellertid gjorts ett tillägg i förhållande till gällande lag såvitt gäller verkan av att konkursboet avstår från att inträda i rättegång rörande egendom som hör till konkursboet. Egendomen skall då anses inte tillhöra boet. I ett tämligen färskt rättsfall (NJA 1968 s. 270) har sådan egendom emellertid ansetts kunna utmätas för fordran som kunde göras gällande i konkursen. Beredningen har kritiserat utgången i detta mål och anfört bl.a. att boets avstående från anspråk på egendomen blir värdelöst för gäldenären, om enskild borgenär på detta sätt kan komma åt den, samt att det strider mot konkursinstitutets syfte att tillåta enskild konkursborgenär att genom säration få utmätning i viss egendom medan konkursen pågår.

Jag delar den uppfattning som beredningen har gett uttryck åt. Jag har därför i departementsförslaget behållit det av beredningen föreslagna tillägget att egendom av det nu aktuella slaget inte så länge konkursen pågår får utmätas för fordran som kan göras gällande i konkursen.

Bestämmelsen i 22 § femte stycket gällande lag och 22 § fjärde stycket beredningsförslaget har utelämnats i departementsförslaget. Stycket innehåller endast en erinran om vad som gäller enligt 79 § KL, vilket torde vara obehövligt. Härutöver har vissa redaktionella ändringar gjorts i förhållande till beredningsförslaget.

23 § Paragrafen reglerar frågan huruvida utmätning för fordran hos gäldenären får äga rum när denne är i konkurs. Paragrafen har samma nummerbeteckning i såväl gällande lag som beredningsförslaget.

Gällande rätt. Huvudregeln är enligt första stycket, att utmätning för gäldenärens skuld inte kan med laga verkan ske i egendom som hör till konkursboet. Paragrafen är tillämplig vare sig borgenären kan göra gällande sin fordran i konkursen eller inte.

Enligt undantagsregeln i andra stycket av 23 § får egendom vari panträtt för viss fordran gällas utmätas för fordringen utan hinder av att konkurs pågår. Av 195 § KL följer, att vissa andra säkerhetsrätter skall likställas med panträtt vid tillämpning av KL.

Lagberedningen. Beredningens förslag överensstämmer i sak med gällande lag.

Departementschefen. Jag har i departementsförslaget tagit upp 23 § beredningsförslaget med en redaktionell jämkning.

24 § Paragrafen bestämmer hur man skall förfara med ett utmätningsmål som pågår vid konkursutbrottet. Paragrafen har samma nummerbe-

teckning i gällande lag och i beredningsförslaget.

Gällande rätt. Huvudprincipen i KL är att en pågående utmättningsförrättning skall fortgå utan hinder av att utmätningsgäldenären försätts i konkurs (24 § första stycket). I andra och tredje styckena behandlas frågor om uppskov med verkställigheten och om den situation som uppstår när den förmånsrätt som vunnits genom utmätningen skall gå åter och utmätningssökanden inte hade panträtt.

Lagberedningen föreslår inte någon ändring såvitt avser nu förevarande paragraf.

Remissyttrandena. Göteborgs tingsrätt framhåller att en oreglerad fråga är utmättningsförrättningens eventuella fortsättande efter fattigkonkurs. Det kan enligt tingsrätten möjligen vara lämpligt att reglera detta spörsmål i förevarande sammanhang.

Departementschefen. Paragrafen har här tagits upp utan annat än en redaktionell ändring. Jag vill med anledning av vad en tingsrätt anfört påpeka att enligt gängse betraktelsesätt skall, ehuru uttrycklig bestämmelse därom saknas, ett utmättningsförfarande återupptas om den utmätta egendomen inte blir såld under konkursen. Ett praktiskt sådant fall föreligger vid s.k. fattigkonkurs (jfr SOU 1968:64, s. 253 jämte hänvisningar vid not 9). Jag anser inte att någon uttrycklig bestämmelse i ämnet behövs.

25 § Paragrafen rör vissa frågor som har samband med klagan över konkursbeslut. Paragrafen har samma nummerbeteckning i gällande lag och i beredningsförslaget.

Gällande rätt. Enligt 25 § första stycket KL går beslut om egendomsavtråde i verkställighet utan hinder av att ändring i beslutet söks. I andra stycket sägs att om annan än gäldenären vill klaga över att konkursansökning upptagits så skall besvärstiden räknas från det att kungörelse om konkursen infördes i allmänna tidningarna. Det fallet att gäldenären vill klaga över att han försätts i konkurs regleras inte. Här gäller vanliga regler att besvärstiden räknas från dagen för beslutet.

Lagberedningen föreslår endast vissa redaktionella ändringar i paragrafen. I anslutning till paragrafen gör beredningen vissa uttalanden i fråga om vem som skall anses berättigad att föra talan mot beslut varigenom konkursansökan bifallits eller ogilats (se SOU 1970:75 s. 107). Av dessa framgår att viss besvärsrätt torde tillkomma gäldenären och konkurssökande borgenär men att det är tveksamt huruvida besvärsrätt tillkommer borgenär som inte gjort konkursansökan. Någon uttrycklig bestämmelse i besvärsrättsfrågan anser beredningen inte böra meddelas.

Remissyttrandena. Västerviks tingsrätt anser att skäl inte saknas för att besvärstiden i förevarande fall räknas från den dag då konkursbeslutet skall anses vara kungjort enligt beredningens förslag i fråga om gäldenärens legitimation (21 §).

Departementschefen. Beredningens förslag har utan annat än en redak-

tionell jämkning tagits upp i departementsförslaget. Jag delar beredningens uppfattning att frågan om besvärsrättens omfattning i förevarande hänseende kan lämnas oreglerad.

26 § I paragrafen regleras den situationen att ett konkursbeslut upphävs av högre rätt. Paragrafen har samma nummerbeteckning i gällande lag och i beredningsförslaget.

Gällande rätt. Enligt 26 § KL skall konkursdomaren underrättas när beslut om egendomsavtråde upphävs av högre rätt. Konkursdomaren skall utfärda kungörelse om den högre rättens beslut. I paragrafen ges också föreskrifter som innebär att konkursdomaren skall vara verksam för att av honom tidigare föranstaltade anteckningar i skilda register m.m. tas bort. I 26 § tredje stycket sägs att konkurskostnaderna och boets skulder skall betalas innan egendom i boet återställs till gäldenären.

Lagberedningen behåller i 26 § endast regler om att konkursdomaren skall kungöra den högre rättens beslut på visst sätt och reglerna om att konkurskostnaderna och andra boets skulder skall betalas innan egendom återställs. Övriga i 26 § KL upptagna bestämmelser menar beredningen ha sin plats i en konkurskungörelse. Beredningen diskuterar vidare på ett ingående sätt frågan om vad som bör gälla när konkursbeslutet upphävts av hovrätt men därefter fastställts av högsta domstolen (SOU 1970:75 s. 108).

Remissyttrandena. Länsstyrelsen i Stockholms län anser att de situationer som uppstår när konkursbeslut upphävts av hovrätt men därefter fastställts av högsta domstolen, även om de är sällsynta, ger upphov till en problematik av så intrikat beskaffenhet, att en närmare reglering lämpligen borde ske.

Departementschefen. Den nuvarande regleringen i 26 § KL har i departementsförslaget på sätt beredningen föreslagit inskränkts högst avsevärt. I enlighet med vad jag uttalat i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.7) har jag tagit upp endast bestämmelser om att den högre rättens beslut skall kungöras och att konkurskostnader och massaskulder skall betalas ur boets egendom. De bestämmelser som inte har fått någon motsvarighet i departementsförslaget bör i stället meddelas i en tillämpningsförfordning.

Lagberedningen har under förevarande paragraf diskuterat frågan om vad som bör gälla när konkursbeslut upphävts av hovrätt men därefter fastställts av högsta domstolen. En remissinstans har i anslutning härtill uttalat att en närmare reglering av frågan lämpligen borde ske. För min del anser jag liksom beredningen att problemet bör kunna överlämnas till rättstillämpningen. För de överväganden som därvid uppkommer kan beredningens uttalanden vara till god ledning.

27 § I paragrafen anges vilken egendom som skall ingå i konkursen.

Paragrafen har samma nummerbeteckning i gällande lag och i beredningsförslaget.

Gällande rätt. Enligt 27 § första stycket KL skall till konkursbo räknas all utmätningsbar egendom, som tillhörde gäldenären när konkursbeslutet meddelades eller tillfaller honom under konkursen. Härtill kommer egendom som kan återvinnas. Enligt andra och tredje styckena gäller vissa särskilda regler i fråga om arbetsinkomst. Fjärde stycket anger hur tvist i fråga om vilken egendom som ingår i konkursboet skall prövas av rätten.

Lagberedningen. Beredningen anger att vid tillämpning av dess förslag undantag måste göras för sådana fall när rättshandling som företagits efter konkursbeslutet skall gälla mot boet enligt de nya bestämmelserna i 21 §. Ett tillägg av denna innebörd har beredningen fogat till första stycket i paragrafen. Beredningen har härutöver gjort en redaktionell ändring i första stycket med anledning av beredningens förslag i fråga om varaktigheten av konkurstillstånd (146 § KL).

Departementschefen. Jag har med viss redaktionell bearbetning i departementsförslaget tagit upp vad beredningen föreslagit angående förbehåll för vad som följer av 21 §. I fråga om varaktigheten av konkurstillstånd får jag hänvisa till vad jag anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.3).

28 § Paragrafen, som inleder återvinningsbestämmelserna, upptar vissa undantag därifrån. Den saknar motsvarighet i gällande lag. Viss motsvarighet till bestämmelsen i andra punkten finns i 35 § andra stycket beredningsförslaget.

Departementschefen. Återvinning får enligt paragrafen ske på begäran av konkursboet i enlighet med vad som anges i andra kapitlet. De olika återvinningsbestämmelserna och vissa för återvinning gemensamma bestämmelser finns i 29-38 §§. I 29 § anges vilken dag som skall vara utgångspunkt vid beräkning av återvinningsfrister, den s.k. fristdagen, i 29 a § vilka som vid tillämpning av återvinningsbestämmelserna skall anses vara närstående till gäldenären och i 29 b § när avhändelse av fast egendom skall anses ha ägt rum i återvinningssammanhang. I 30 § ges en allmän regel om återvinning beträffande otillbörliga transaktioner. I 31 § behandlas återvinning av gåva och vissa gåvoliknande transaktioner. Bodelning kan gå åter enligt 32 § och vissa oskäligen löneutbetalningar m.m. till närstående enligt 33 §. Överföring av medel till pensionsstiftelser e.d. behandlas i 34 §. I 35 § föreskrivs att vissa inte ordinära betalningar av skulder kan gå åter. I samma paragraf behandlas även återvinning när kvittning skett. I 36 § ges vissa särskilda regler för återvinning av betalning för växel och check. Upplåtelse av panträtt kan gå åter enligt 37 §. I 38 § behandlas återvinning i samband med utmätning. Regler om återvinnings innebörd finns i 39, 39 a, 39 b och 40 §§. Slutligen behandlas frågor

om återvinning från tredje man (40 a §), talan om återvinning (40 b och 40 c §§) samt återvinningssvarandens rätt till avräkning och utdelning i vissa fall (40 d §).

Paragrafen anger inte närmare vad återvinningen går ut på. Regelmässigt rör det sig om återgång av viss rättshandling från gäldenärens sida. Av de olika bestämmelserna i 2 kap. framgår för varje fall vad som är föremål för återvinning. Det har inte ansetts behövligt att i 28 § söka ge en allmän regel härom.

I 28 § görs två undantag från reglerna om återvinning. För det första kan återvinning inte ske beträffande betalning av skatt eller allmän avgift som avses i 1 § lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m., om fordringen varit förfallen till betalning. För det andra kan återvinning inte heller ske beträffande betalning av eller förmånsrätt för underhållsbidrag enligt giftermåls- eller föräldrabalken, om bidragsbeloppet varit förfallet till betalning och den underhållsberättigade inte gynnats otillbörligt. Båda undantagen har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.4).

Undantaget beträffande betalning av skatt m.m. avser de flesta skatter och avgifter (se prop. 1971:142). I fråga om skatter som inte omfattas av undantaget kan särskilt nämnas arvs- och gåvoskatt. Jag vill påpeka att återvinning i nu förevarande fall inte är utesluten i fråga om den förmånsrätt som det allmänna kan ha tillförts genom utmätning (se 38 § departementsförslaget).

Vad gäller undantaget beträffande underhållsbidrag bör påpekas att detta inte avser det fallet att den underhållsberättigade gynnats på ett otillbörligt sätt. I fråga om underhållsbidrag kan således återvinning enligt främst 30 § komma i fråga. Även återvinning enligt 38 § kan bli aktuell (jfr 35 § andra stycket beredningsförslaget). I den allmänna motiveringen har jag berört vad som skall kunna anses otillbörligt i förevarande sammanhang.

29 § Paragrafen innehåller regler om fristdag, dvs. den dag till vilken återvinningsfristerna skall räknas. Paragrafen motsvarar 28 § punkt 1 beredningens förslag. Gällande lag innehåller i princip ingen motsvarighet till den nya paragrafen (jfr dock 33 § andra stycket och 35 § KL).

Gällande rätt. Som huvudregel räknas i KL fristerna f.n. till dagen för konkursansökningen. Därutöver sägs beträffande de särskilda återvinningsfallen, att rättshandlingar som ägt rum under tiden därefter till konkursbeslutet kan återvinnas i lika mån. I 33 § andra stycket KL finns specialregler i fråga om dödsbos konkurs. Under förutsättningar som anges där kan vissa rättshandlingar som ägt rum efter dödsfallet återvinnas, om konkursansökan gjorts inom en månad från att bouppteckning förrättades eller tiden härför utgick (jfr 20 kap. 1 § ÄB). Motsvarande gäller, om egendomen avträtts till förvaltning av boutredningsman inom angiven tid och konkursen följt på ansökan inom en månad

från att boutredningsman förordnades. Vidare sägs i 35 § KL att om konkursen föregåtts av förordnande av god man enligt ackordslagen och konkursansökningen gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes, det beträffande rätten att söka återvinning skall anses som om konkursansökningen gjorts, då ansökningen om förordnande av god man gjordes.

Lagberedningen föreslår att bestämmelser om till vilken dag återvinningsfristerna skall räknas tas upp i en särskild paragraf. Beredningsförslaget inför uttrycket fristdag som beteckning för denna dag.

I överensstämmelse med gällande rätt har i beredningsförslaget som fristdag i första hand angetts dagen för ansökan om gäldenärens försättning i konkurs. Beredningen erinrar om 17 § i förslaget, som reglerar det fallet att konkursen föregåtts av två eller flera konkursansökningar och föreskriver att den först ingivna ansökningen då skall under vissa förutsättningar anses bestämmande för bl.a. beräkningen av återvinningsfristerna, även om konkursbeslutet grundats på en senare ansökan.

I fråga om fristdag när konkursansökan föregåtts av att god man förordnats enligt ackordslagen innebär beredningens förslag ingen saklig avvikelse från vad som nu gäller enligt 35 § KL.

I beredningens förslag uppmärksammas slutligen det fallet att ansökan om dödsbos avträdande till förvaltning av boutredningsman har föregått konkursansökan. Som nyss nämnts gäller f.n. enligt 33 § andra stycket KL vissa särskilda regler om fristberäkning i dödsbos konkurs. Syftet med denna reglering är att främja en lugn avveckling av dödsbon genom att borgenärerna inte behöver söka boet i konkurs för att bevara återvinningsfristerna under den betänketid som dödsbodeläggarna enligt 21 kap. 1 § ÄB har på sig för att överväga om de själva skall för att undvika personligt betalningsansvar avträda boet till konkurs eller till förvaltning av boutredningsman. Den förlängning av fristen som gäller för det fallet att boutredningsmannaförvaltning kommit till stånd syftar enligt beredningen till att bereda även boutredningsmannen viss betänketid. Det har påpekats, framhåller beredningen, att syftena inte nås helt, eftersom regleringen blott avser rättshandlingar som företagits efter dödsfallet medan återvinningsfristerna löper som vanligt i fråga om de handlingar som ägt rum dessförinnan.

Beredningen har ansett en förenkling av den nuvarande ordningen önskvärd. Den betänketid på en månad som gällande lag ger boutredningsmannen synes också beredningen alltför knapp. Man synes enligt beredningen kunna förlänga fristerna överlag, om dödsboet avträtts till förvaltning av boutredningsman. Beredningen föreslår, att som fristdag i hithörande fall skall gälla dagen för ansökan om dödsbos avträdande till

sådan förvaltning, om konkursansökningen eller ansökan om förordnande av god man enligt ackordslagen följt inom tre månader från att boutredningsman förordnats.

Departementschefen. Det nuvarande systemet att i de olika återvinningsbestämmelserna ge föreskrifter om att återvinning kan äga rum om den återvinningsgrundande transaktionen företagits 'innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavträde meddelades', anser jag i likhet med beredningen kunna förenklas. Beredningens förslag innebär att dagen för konkursansökan görs till primär fristdag och att återvinning enligt de olika återvinningsbestämmelserna skall äga rum, om den återvinningsgrundande transaktionen företagits 'senare än' viss tid före fristdagen. Förslaget har lämnats utan erinran av remissinstanserna. Även jag har med vissa redaktionella ändringar godtagit förslaget.

Enligt andra punkten skall fristdagen tillbakaräknas till dagen för ansökan om förordnande av god man enligt ackordslagen, om konkursansökan har gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes. Detta överensstämmer i sak med vad som gäller enligt 35 § KL. Beträffande innebörden av uttrycket att 'verkan av godmansförordnandet förföll' resp. att 'när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes' kan hänvisas till prop. 1970:136 s. 133.

Tredje punkten behandlar det fallet att dödsbos konkurs föregåtts av att boet avträtts till förvaltning av boutredningsman. Jag delar beredningens uppfattning att den nuvarande ordningen härvidlag bör ses över och anser mig kunna godta beredningens förslag i fråga om tillbakaräkning av fristdagen i nu förevarande fall. Dagen för ansökning om dödsboets avträdande till förvaltning av boutredningsman blir i enlighet härmed fristdag, såvida boutredningsman förordnats senare än tre månader före den dag som eljest skulle anses som fristdag. När god man enligt ackordslagen förordnats i fråga om dödsbo (jfr 19 kap. 11 § ÄB) som förvaltas av boutredningsman blir således även andra punkten av betydelse för bestämmande av fristdag. Det kan tilläggas att regleringen gäller oavsett om den rättshandling man vill angripa ägt rum före eller efter gäldenärens död.

Enligt förslaget till ny lydelse av 17 § skall, när flera ansökningar om gäldenärens försättande i konkurs är anhängiga samtidigt och annan än den först inkomna bifalls, det med avseende på fråga som är beroende av tiden för konkursansökan anses som om konkursbeslutet grundas på den först inkomna ansökan. Som jag påpekat i specialmotiveringen till 17 § får den paragrafen betydelse såväl i fråga om återvinningsfristerna som för bestämmande av vissa förmånsrätter. Reglerna om fristdag i 29 § får aktualitet endast i fråga om återvinning.

Den teknik som valts för att i de olika återvinningsbestämmelserna ange återvinningsfristen innebär som nämnts förut att rättshandlingen skall ha företagits senare än viss tid före fristdagen. Vid tillämpning av lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid förlängs de i 30-38 §§ angivna återvinningsfristerna om fristdagen infaller på lördag eller helgdag etc. Detta innebär t.ex. att om konkursansökningsdagen är fristdag och konkursansökan, för att återvinningsfrist inte skolat utlöpa, bort göras senast den 1 juli men denna dag är lördag, återvinningsmöjligheten är bevarad, om ansökningsdagen inkommer på måndagen (jfr högsta domstolens utslag den 29 mars 1974, UÖ 466, i mål angående utmätning).

29 a § 1 paragrafen regleras vilka som skall anses som gäldenären närstående vid tillämpning av återvinningsbestämmelserna. Paragrafen motsvarar 28 § punkt 2 beredningsförslaget.

Gällande rätt. KL innehåller bestämmelser om utsträckta återvinningsfrister i vissa fall när återvinning sker från personer som står gäldenären nära. Enligt 33 § första stycket gäller en ettårsfrist i förhållande till gäldenärens make i fråga om återvinning enligt 28-32 §§. Samma tid gäller enligt 32 a § första stycket i aktiebolags konkurs i fråga om återvinning från aktieägare som har ett bestämmande inflytande i bolaget på grund av sitt aktieinnehav liksom från dennes make, avkomling eller avkomlings make. Enligt 32 a § andra stycket kan vidare vid aktiebolags konkurs återvinning komma i fråga beträffande utbetalning av lön eller arvode till sådan person som avses i första stycket samma paragraf.

Lagberedningen. Som tidigare angetts (avsnitt 6.1) anser beredningen att återvinningsfristerna måste förlängas avsevärt när det gäller gäldenärens närstående. Beredningen uppställer för detta ändamål ett särskilt närståendebegrepp.

I första hand skall enligt beredningen såsom närstående anses make, trolovad, bröstarvinge, förälder, far- eller morförälder, syskon och den som eljest står vederbörande personligen särskilt nära. Med sistnämnda begrepp åsyftar beredningen i första hand man eller kvinna med vilken gäldenären sammanlever under äktenskapsliknande förhållanden samt fosterbarn.

Som närstående till näringsidkare eller juridisk person skall vidare enligt beredningen räknas den som själv eller jämte honom närstående har väsentlig ekonomisk gemenskap med den andre, grundad på andelsrätt eller därmed jämförligt ekonomiskt intresse, och den som leder verksamheten samt den som är närstående till någon av dem.

Beredningsförslaget inbegriper bl.a. olika tänkbara kopplingar mellan företag, t.ex. mellan moderbolag och dotterbolag eller mellan företag med gemensamt moderbolag. Beredningen påpekar att alla slags ekonomiska förbindelser emellertid inte omfattas. Det förutsätts att gemenskapen är grundad på andelsrätt eller därmed jämförligt ekonomiskt intresse. Med andelsrätt åsyftar beredningen t.ex. aktieinnehav. Som exempel på jäm-

förligt ekonomiskt intresse nämns partiarisk försträckning eller tyst bolag liksom att en gäldenär åtnjuter ekonomisk förmån av en familjestiftelse. Den ekonomiska gemenskapen förutsätts vara väsentlig. Enligt beredningen bör det dock inte krävas majoritetsinnehav eller motsvarande. Beredningen har inte avsett att kreditgivare redan i den egenskapen skall anses ha ett med andelsrätt jämförligt intresse. Den som i realiteten inte är ordinär kreditgivare utan kan jämföras t.ex. med kommanditdelägare i handelsbolag bör dock enligt beredningens uppfattning räknas som närstående, om det rör sig om väsentlig ekonomisk gemenskap.

Beredningen har avsett att de föreslagna bestämmelserna angående närstående till näringsidkare eller juridisk person skall tillämpas reciprokt. Det skall alltså vara utan betydelse om det är näringsidkaren eller den juridiska personen eller den som angetts som närstående som råkat i konkurs.

Departementschefen. I den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.4) har jag förklarat att jag i huvudsak kan ansluta mig till beredningens förslag i fråga om närståendebegreppets utformning. Som jag där berört förordar jag dock en viss jämkning när det gäller att till närståendekretsen räkna företagsledare. Även vissa redaktionella ändringar har vidtagits.

I första stycket upptas i huvudsaklig överensstämmelse med beredningsförslaget en regel angående vilka som skall anses vara personligen närstående till gäldenären. Jag finner det dock lämpligt att låta den uttryckligen angivna närståendekretsen omfatta även den som är i svågerlag med gäldenären. Till dem som skall anses stå gäldenären personligen särskilt nära utan att deras släktskap med gäldenären uttryckligen angetts i lagtexten anser jag i likhet med beredningen i första hand böra räknas man eller kvinna med vilken gäldenären sammanlever i äktenskapsliknande förhållande samt fosterbarn. Även förutvarande svågerlag anser jag normalt kunna grunda närståendeförhållande. Detsamma gäller givetvis beträffande förutvarande make. Enligt min mening torde nästan undantagslöst krävas ett familjemässigt grundat förhållande för att de särskilda reglerna om personligen närstående skall kunna tillämpas.

Beredningens förslag upptar härutöver att såsom närstående till näringsidkare eller juridisk person skall räknas vissa ekonomiska intressenter. Bestämmelser härom har upptagits i första punkten av paragrafens andra stycke. Detta överensstämmer väsentligen med beredningsförslaget. Beträffande innebörden av bestämmelsen får hänvisas till vad beredningen anfört.

I den allmänna motiveringen har jag utförligt behandlat frågan i vilken omfattning företagsledare bör inbegripas under närståendereglerne. Jag har där uttalat bl.a. att beredningens förslag bör jämkas till att avse den som genom en ledande ställning har ett bestämmande inflytande över näringsidkarens eller den juridiska personens verksamhet. En bestäm-

melse härom upptas i andra punkten av andra stycket. Den krets som omfattas av bestämmelsen är snäv. Under bestämmelsen faller exempelvis verkställande direktör och, om ett företag är delat på flera avdelningar, chefer för dessa med så självständig ställning att de kan jämföras med verkställande direktör i ett dotterföretag. Även styrelseledamot kan i vissa fall komma i fråga. Däremot skall till närstående-kretsen inte räknas befattningshavare med mindre inflytelserik ställning. Arbetsledare faller således så gott som alltid utanför kretsen.

Enligt tredje stycket avses med närstående även den som är närstående till någon som enligt andra stycket har särskild gemenskap med näringsidkare eller juridisk person eller har ett sådant inflytande över verksamheten som där sägs. Tredje stycket innebär att närståendeprovningen när det gäller näringsidkare eller juridisk person kan ske i två led ('närstående till närstående').

Bestämmelserna i andra och tredje styckena skall tillämpas reciprokt. Det är alltså utan betydelse om det är näringsidkaren eller den juridiska personen eller den som angetts som närstående som råkat i konkurs. Om näringsidkare är fysisk person blir samtidigt första stycket tillämpligt.

Närståendereglererna får betydelse för fristernas beräkning enligt 30-32 och 34-38 §§. I fråga om återvinning av sådan utbetalning av oskäligen lönn m.m. som avses i 33 § gäller, att återvinning över huvud taget inte kan ske, om inte utbetalningen gjordes till närstående. Bedömningen av om närståendeförhållande skall anses föreligga hänförs i samtliga fall till tiden för den återvinningsgrundande transaktionen. Det är med andra ord utan betydelse, om vederbörande senare blivit eller upphört att vara närstående.

29 b § Paragrafen upptar en specialbestämmelse rörande sådana egendomsförvärv som är föremål för obligatorisk registrering. Paragrafen motsvarar 28 § punkt 3 beredningsförslaget.

Gällande rätt. Enligt 28 § KL börjar i fråga om gåva av fast egendom återvinningsfristen att löpa först från det att lagfart sökts. Motsvarande gäller enligt 32 § andra stycket KL vid återvinning av vissa avtal till skada för borgenärerna. Någon sådan förlängning av fristen gäller däremot inte enligt 34 § KL.

Lagberedningen. Enligt beredningens förslag anges generellt i fråga om återvinning att avhändelse av fast egendom inte anses ha ägt rum förrän lagfart sökts (första punkten). Enligt förslaget blir det sålunda i fortsättningen inte endast återvinningsfristen som börjar löpa först från det att lagfart sökts, utan även frågan om gäldenären var insolvent eller inte vid avhändelsen får bedömas med hänsyn till tidpunkten för lagfartsansökan. Borgenärerna riskerar alltså inte att insolvensbedömningen hänförs till en tidpunkt som kanske ligger långt tillbaka före den publicitetsåtgärd som lagfartsansökningen utgör.

I detta sammanhang anser beredningen gåvoköp och liknande

transaktioner som endast delvis har egenskap av gåva böra uppmärksammas (29 § andra stycket beredningens lagförslag). Frågan huruvida gåvoavsikt förelåg måste givetvis bedömas med utgångspunkt från värdet av prestationerna på ömse sidor vid tiden för rättshandlingen, även om värderationen ändrats innan lagfart söks. Även frågan om avhändelse av fast egendom i visst fall kan anses utgöra en otillbörlig rättshandling måste enligt beredningens mening bedömas med hänsyn till förhållandena när själva rättshandlingen företogs (36 § beredningens lagförslag). Det kan enligt beredningens uppfattning också beträffande återvinning av bodelning (30 § beredningsförslaget) förtjäna uppmärksammas, att bodelningen kan röra fast egendom. Återvinningsfristen knyter i detta fall an till bodelningshandlingens ingivande till rätten som publicitetsåtgärd. Återvinningstalan riktar sig i detta fall mot själva bodelningen och regleringen av bodelningsfallet får anses uttömmande, även om bodelningen skulle inbegripa fast egendom. Bodelningen kan sålunda enligt beredningen inte angripas endast med avseende på avhändelse av fast egendom. Det sistnämnda har även tillämpning på arvskifte.

Beredningen påpekar att specialregeln i fråga om tidpunkten för avhändelse av fast egendom kan tänkas undantagsvis få betydelse när det gäller överföring till pensions- eller personalstiftelse (32 § beredningsförslaget). I fråga om ställande av pant anser beredningen förslaget möjligen kunna få betydelse i fråga om säkerhetsöverlåtelse av fast egendom (34 § beredningsförslaget). Motsvarande kan enligt beredningen tänkas gälla återvinning av betalning, därest betalningen erlagts med fast egendom (33 § beredningsförslaget).

Om gäldenärens medkontrahent avhänt sig fastigheten till annan och denne sökt lagfart före sin fångesman, bör tidpunkten härför såvitt nu är i fråga enligt beredningens uppfattning bli avgörande även i förhållande till fångesmannen. Genom att lagfart för det senare fånget sökts har i praktiken även det tidigare fånget fått publicitet. Det kan enligt beredningen inte möta någon svårighet att få fram uppgifter om mellanledet, eftersom det i lagfartsärendet måste framgå vem som är sökandens fångesman.

Beredningen har funnit motiverat, att samma reglering införs i fråga om annan egendom beträffande vilken förvärv på grund av överlåtelse skall inskrivas (andra punkten). Beredningens förslag får i denna del tillämpning i fråga om bl.a. förvärv av vissa fartyg och luftfartyg samt av rätt till gruva eller andel i gruva (se SOU 1970:75 s. 140). Det har inte synts beredningen lämpligt att låta den föreslagna regleringen omfatta även sådana fall då inskrivning är möjlig men ej obligatorisk.

Om skyldighet att söka registrering inte uppkommer förrän villkorligt fång är definitivt, skall enligt beredningen det villkorliga fånget givetvis inte bli skyddat mot återvinning förrän återvinningsfristen gått till ända efter ansökan om registrering antingen av det villkorliga fånget eller av det definitiva fånget.

Remissyttrandena. Göta hovrätt konstaterar att det i motiven räknas upp ett antal förvärv som faller under bestämmelsen att avhändelse av registreringspliktig egendom inte skall anses ha skett förrän vid anmälan av förvärvet. Enligt hovrätten är emellertid det vanligaste registreringspliktiga förvärvet, nämligen av motorfordon, inte medtaget i uppräkningsningen. Detta medför med hänsyn till uppräkningsens fullständighet i övrigt att tvekan uppstår huruvida även nyssnämnda fordon omfattas av bestämmelsen. Ett klagörande härav bör ske.

Departementschefen. Nuvarande återvinningsbestämmelser utgår i princip från att återvinningsfristerna skall börja löpa i och med att den återvinningsgrundande transaktionen fullbordats. Från huvudregeln görs i KL vissa undantag när det gäller avhändelse av fast egendom. I dessa fall skall i stället dagen för ansökan om lagfart vara utslagsgivande. Undantagen är motiverade av att gåva av fast egendom kan fullbordas genom överlämnande av gåvobrev, vilket inte kan anses vara betryggande för borgenärerna från publicitetssynpunkt. Inte heller försäljning av fast egendom medför någon direkt publicitet. Gåva av lös egendom blir inte fullbordad förrän tradition skett av den bortgivna egendomen, och även i de flesta andra fall är tradition av egendomen en förutsättning för att återvinning över huvud taget skall komma i fråga.

Beredningens förslag att avhändelse av fast egendom inte skall anses ha ägt rum förrän lagfart sökts bygger på vad som redan nu gäller i fråga om avhändelse av sådan egendom genom gåva. Remissinstanserna har inte haft något att erinra mot vad beredningen föreslagit. Enligt min mening är den föreslagna regeln av vikt för att borgenärerna skall vara skyddade mot att gäldenären avhänder sig fast egendom utan att detta kommer till några yttre uttryck. Man har knappast anledning räkna med att förvärvaren under någon längre tid försummar att söka lagfart om allt är i sin ordning och jag kan därför ansluta mig till vad beredningen föreslagit i denna del.

Beredningen menar att det även i vissa andra fall, när förvärvare ålagts registreringsplikt, är naturligt att knyta utgångspunkten för återvinningsfrister m.m. till den tidpunkt då förvärvaren faktiskt fullgjort sitt åliggande. Flertalet av de förvärv beredningen härvid åsyftat har dock sedan beredningen framlagt sitt förslag blivit föremål för ändrad lagstiftning.

I fråga om förvärv av skepp gäller numera efter ändring i sjölagen (1895:35 s. 1, omtryckt 1974:621), att sakrättsskyddet inträder i och med förvärvets registrering i skeppsregister (se 19 §). Beträffande inmutningsrätt eller rätt till utmål gäller enligt 9 kap. 5 § i den nya gruvlagen (1974:342) att överlåtelse inte gäller mot överlåtarens borgenärer förrän anmälan om förvärvet gjorts till bergmästaren. I fråga om de förvärv jag nu berört måste utgångspunkten för återvinningsfristernas beräkning även utan särskild lagregel härom anses vara tidpunkten för registreringsansökan resp. anmälan om förvärvet. Behovet av en särskild regel beträffande registreringspliktiga förvärv torde i huvudsak vara inskränkt till

förvärv av luftfartyg. Frågan om vilken verkan registrering av sådant förvärv bör ha prövas f.n. av utredningen (Ju 1972:05) angående inskrivning av rätt till luftfartyg. Jag anser det därför inte vara lämpligt att nu införa någon särskild regel angående utgångspunkten för återvinningsfristens beräkning i fråga om förvärv av de slag jag nu berört. Några andra typer av registreringspliktiga fång torde inte vara aktuella i sammanhanget.

I enlighet med vad jag nu anfört åsyftar paragrafen förvärv av fast egendom, se 20 kap. 1 § jordabalken. Enligt 13 kap. 26 § jordabalken skall vad som i KL sägs om fast egendom äga motsvarande tillämpning i fråga om tomträtt (se även 21 kap. 7 § jordabalken). Denna regel gäller även vattenfallsrätt enligt 12 och 52 §§ lagen (1970:995) om införande av nya jordabalken.

Den direkta betydelsen av paragrafen inskränker sig, som beredningen närmare redogjort för, till dels beräkningen av återvinningsfristerna, dels bedömningen av om den återvinningsgrundande transaktionen föranlett insolvens eller förvärrat insolvenstillstånd för gäldenären. Som beredningen angett får paragrafen ingen betydelse beträffande den tidpunkt till vilken en bedömning av den återvinningsgrundande karaktären hos en transaktion skall hänföras. Så måste t.ex. fråga om en rättshandling var otillbörlig (30 §), om gåvoavsikt förelåg (31 §) eller om en betalning var ordinär (35 §) bedömas med utgångspunkt i de förhållanden som förelåg vid tidpunkten för den återvinningsgrundande transaktionen, oavsett om förhållandena till äventyrs undergått någon ändring fram till dess lagfart söks.

30 § Paragrafen, som innehåller en allmän regel om återvinning av otillbörliga rättshandlingar, motsvarar närmast 34 § gällande lag (jfr även 32 §). I beredningsförslaget har paragrafen upptagits som 36 §.

Gällande rätt. I 32 § KL ges föreskrifter om avtal som ingåtts till skada för borgenärerna i andra fall än som avses i 28 och 29 §§ i lagen. För återvinning krävs att den med vilken avtalet träffades hade antingen skälig anledning anta att gäldenären var på obestånd eller kännedom om konkursansökningen. Återvinning äger dock inte rum, om den med vilken avtalet ingicks visar att han varken insåg eller borde ha insett att avtalet skulle bli till skada för borgenärerna. Återvinningsfristen är 60 dagar.

Vid sidan av 32 § och övriga speciella återvinningsregler finns i 34 § KL en bestämmelse, vilken gäller återvinning av vissa med skadeavsikt ingångna 'avtal'. Regeln är subsidiär i förhållande till 28, 28 a, 29, 32, 32 a och 33 §§. Avtal som medfört skada för borgenärerna går enligt 34 § åter, om gäldenären handlade i avsikt att skada borgenärerna och medkontrahenten hade kännedom om denna avsikt. Skadan behöver i detta fall inte följa omedelbart av avtalet. Det räcker med medelbar skada. Det är inte heller nödvändigt, att insolvens förelåg redan vid avtalets tillkomst eller att avtalet i och för sig gjorde gäldenären insolvent. Talan måste som regel väckas inom fem år från att avtalet ingicks. I fråga om

talán mot gáldenärens make gáller inte denna tidsbegränsning.

Lágbereðningén. Som ángett í den álsmánna mótiveringén (ávsnitt 9.2.4) har bereðningén í sitt förslag gjort förevarande bestämmeelse (36 §), som reglerar återvinning på subjektiv grund, betydligt mera omfattande än 34 § KL. Återvinning áger enligt bereðningsförslaget rum í fråga om rättshandling, varigenom på otillbörligt sätt antingen viss borgenär gynnats framför andra eller gáldenärens egendom undandragits borgenärerna eller hans skulder ökats till skada för dem. För återvinning förutsätts att gáldenären var eller genom rättshandlingen blev insolvent samt att den andre (här benämnd medkontrahenten) kände eller bort känna insolvensen och de omständigheter í övrigt som gjorde rättshandlingen otillbörlig. Í ett andra stycke anges att rätten till återvinning gáller endast mot gáldenären närstående, om rättshandlingen ágde rum mer än fem ár före fristdagen.

Det ár enligt bereðningens förslag tre grupper av rättshandlingar som kan bli föremål för återvinning enligt förevarande paragraf. Gemensamt för dem alla ár, att rättshandlingen skall framstå som otillbörlig. Härunder faller naturligtvis sådana rättshandlingar som ár straffbara enligt 11 kap. BrB, men förslaget går längre. Í bereðningsförslaget nämns först det fallet att viss borgenär på otillbörligt sätt gynnats framför andra. Härvid ár enligt bereðningén till fyllest, att en viss grupp av borgenärer (t.ex. löneborgenärer) blivit lidande. Denna 'grupp' kan f.ö. í det särskilda fallet utgöras av en enda borgenär. Även en under vanliga förhållanden ordinär betalning kan enligt bereðningens mening angripas, om situationen var så prekär att betalningen í det aktuella fallet framstår som otillbörligt gynnande av viss borgenär framför andra. Att viss borgenär som har förfallen fordran får betalning, medan andra förfallna skulder inte betalas, behöver enligt bereðningén inte í och för sig vara otillbörligt. Bereðningén påpekar att borgenärens fordran ju t.ex. kan vara förenad med sådan förmånsrätt att han under alla förhållanden kan påräkna betalning.

Í förslaget nämns vidare sådana rättshandlingar som leder till att gáldenärens egendom undandras borgenärerna. Till undandragande kan enligt bereðningén hänföras alla fall då gáldenären avhänt sig en tillgång, inkl. betalning. Det skall emellertid ha skett på otillbörligt sätt. Att gáldenären sålt viss egendom för att skaffa sig levebröd ár enligt bereðningens uppfattning inte í och för sig otillbörligt. Däremot kan det vara otillbörligt, om han sålt egendom t.ex. för att skaffa sig någon tillgång som inte ár utmättningsbar. Ett klassiskt exempel ár att gáldenären avyttrar sina tillgångar för att fly ur landet och därvid medföra valutan. Till otillbörligt undandragande av egendom hör í övrigt bl.a. bortslumpande av egendom för anskaffande av medel för eget uppehälle eller till betalning av viss borgenär eller rentav enbart í syfte att skada borgenärerna.

Bereðningens förslag omfattar slutligen rättshandlingar som medfört att gáldenärens skulder ökats till skada för borgenärerna. Hit hör t.ex. att gáldenären skuldsätter sig utan att boet tillförs motsvarande värde. Även

köp kan enligt beredningens uppfattning höra hit, såsom om gäldenären slutit bindande avtal om förvärv till högt pris av ett dyrbart konstverk som inte levererats och genom utebliven betalning ådrar sig en betydande skadeståndsskyldighet. Han kan också låna medel på villkor som är utomordentligt ogynnsamma osv. Det kan däremot enligt beredningen inte anses otillbörligt mot borgenärerna att gäldenären tar varor på kredit för normal konsumtion.

Medan 34 § KL är begränsad till avtal avser förevarande paragraf i beredningsförslaget rättshandlingar överlag. Härunder faller — förutom vanliga onerösa avtal i vidsträcktaste bemärkelse — gåva, betalning, uppsägning m.m. Beredningsförslaget uttalar sig inte i frågan, om en ren passivitet kan angripas. Det är enligt beredningen svårt att beteckna underlåtenhet som rättshandling. Beredningen vill emellertid inte utesluta, att analogisk tillämpning kan komma i fråga i särskilda fall.

Det är enligt beredningsförslaget likgiltigt, huruvida gäldenären själv eller någon annan fullbordat rättshandlingen. När gäldenären genom gåva överlåtit sin fordringsrätt enligt ett enkelt skuldebrev, kan exempelvis för gåvans fullbordan erforderlig denuntiation till sekundogäldenären verkställas av den som förvärvade fordringen.

Den av beredningen föreslagna paragrafen är inte subsidiär till de särskilda återvinningsbestämmelserna. Den kan alltså tillämpas också på rättshandlingar av sådan typ som nämns i 29-35 §§ beredningsförslaget, om de subjektiva förutsättningarna föreligger.

För återvinning krävs, att gäldenären var eller genom åtgärden blev insolvent. Det förutsätts inte, att rättshandlingen ensam i och för sig medför nämnda effekt. Ifall gäldenären realiserar sina tillgångar för att lämna landet är rekvisitet t.ex. uppfyllt, om han gör likviden oåtkomlig för borgenärerna och därigenom kommer på obestånd. I fråga om det i motiven till gällande lag nämnda fallet att en gäldenär, innan han ger sig in på vågade spekulationer, ger bort sin egendom för att undandra sina borgenärer densamma och sedan blir insolvent genom affärerna, kan enligt beredningens uppfattning återvinning av gåvan komma i fråga, om det hela hör så nära samman att det bör behandlas som en enhet. Självfallet måste i sådana fall upprätthållas krav på kausalsammanhang mellan gäldenärens handlande och insolvensen.

För återvinning enligt nu gällande 34 § KL krävs, anför beredningen, att gäldenären avsåg att skada borgenärerna. Enligt förslaget krävs inte något särskilt skadeuppsåt hos gäldenären. Det kan t.ex. tänkas, att en okunnig eller lättsinnig gäldenär mer eller mindre aningslöst låter sig ledas av en förslagen medkontrahent. På medkontrahentens sida kräver 34 § KL, att han kände till gäldenärens skadeuppsåt. Enligt beredningens förslag är det till fyllest, att medkontrahenten handlat culpöst. Förslaget kräver endast, att han kände eller bort känna till gäldenärens insolvens och de omständigheter som gjorde rättshandlingen otillbörlig. Om insolvensen

inte föreligger vid tiden för rättshandlingen och inte heller följer direkt av denna, förutsätts att medkontrahenten kände eller bort känna till gäldenärens avsikter beträffande fortsättningen. Det krävs inte att medkontrahenten själv bedömt handlandet som otillbörligt.

I 36 § andra stycket beredningsförslaget ingår en regel om återvinningsfristen i otillbörlighetsfallen. Den stämmer överens med nu gällande lag utom så till vida att femårsfristen inte gäller rättshandling, som har företagits gentemot gäldenären närstående (enligt 34 § endast gäldenärens make), och att fristen räknas till fristdagen i stället för till tiden för talans väckande.

Med hänsyn till den utformning som har getts inte bara 36 § utan också 33, 34 och 121 §§ i beredningens förslag, har beredningen inte ansett det behövt med någon motsvarighet till 32 § gällande lag.

Remissyttrandena. Kronofogdemyndigheten i Stockholms distrikt hälsar förslaget med tillfredsställelse. Myndigheten konstaterar att gällande regel i ämnet begränsar tillämpningen till fall där avtal slutits och ett subjektivt skaderekvisit föreligger från gäldenärens sida som medkontrahenterna känt till. Då det sistnämnda ofta varit mycket svårt att föra i bevisning har benägenheten för borgenärer och konkursförvaltare att inleda en 'actio pauliana-process' varit mycket liten och i de fall detta ändå skett har den ytterligt sällan lett till en för dem positiv utgång. Med den föreslagna bestämmelsen torde de nuvarande bristerna härvidlag försvinna och borgenärerna ges ett välbehövt starkare skydd mot transaktioner av den aktuella arten.

Göta hovrätt anser med hänsyn till den avsevärda utvidgningen i jämförelse med gällande rätt att det hade varit önskvärt att de rättshandlingar det är fråga om hade angetts på ett noggrannare sätt än genom användande av begreppet 'otillbörlig'. I betraktande av det enligt beredningen angivna behovet av utvidgade återvinningsmöjligheter vill hovrätten emellertid inte göra erinran mot förslaget. Hovrätten har beträffande utformningen av bestämmelsen uppmärksammat att krav på skada för borgenärerna angetts som förutsättning för återvinningsmöjlighet i en av de tre situationer som uppräknas. Med hänsyn till att skada för borgenärerna är en allmän förutsättning för återvinning över huvud är upptagandet av detta rekvirit i en särskild paragraf och där i ett av sårfallen enligt hovrätten ägnat att medföra felaktiga e contrarioslut.

Hovrätten erinrar vidare om att beredningen påpekat att även indirekt skada medför rätt till återvinning enligt förevarande paragraf. Med indirekt skada torde avses att åtgärden endast i förening med annan tillkommande rättshandling eller omständighet medför skada för borgenär. Kravet på direkt skada i fråga om de objektivt bestämda återvinningsreglerna har inte erhållit något uttryck i lagtexten. Detta synes vara en brist hos förslaget. I fråga om 36 § torde den föreslagna lagtexten särskilt genom uttrycket 'om gäldenären var eller genom åtgärden blev insolvent' kunna

ge anledning till den uppfattningen att även här krävs direkt skada som förutsättning för återvinning. En klagörande formulering synes önskvärd även i detta fall.

Advokatsamfundet diskuterar innebörden av 36 § i förslaget och anför härom följande.

Beredningens förslag innehåller endast en bestämmelse för vars tillämpning ond tro förutsätts, nämligen 36 §. Denna paragraf, som avser vissa otillbörliga förfaranden, är uppenbarligen avsedd att tjäna som ett slags hjälpregel i de fall där objektiveringen av återvinningsrekvisitet vållar svårigheter.

Enligt samfundets mening uppkommer — särskilt vid tillämpningen av 33 § i förslaget — situationer där det kan diskuteras om 36 § kan fylla den avsedda funktionen. 33 § medger endast återvinning i sådana fall då betalningen inte är att anse som ordinär, vilket innebär en väsentlig avvikelse från nuvarande 30 §, som även gäller normala betalningar. Samfundet har konstaterat att beredningen inte synes ha varit konsekvent vid avfattningen av 35 § i förslaget. Den betalning efter utmätning som enligt sistnämnda paragraf skall återgå behöver ingalunda vara onormal och återvinningsbar enligt 33 §. Inte heller synes konsekvens föreligga i förhållande till kvittningsregeln i 121 § i förslaget, jfr. sid. 190. Om emellertid betalningar av mera normal art sker till en mottagare, som känner till obeståndet eller har anledning göra detta, kan dessa endast återvinnas enligt 36 §. Fråga uppkommer då om 36 § verkligen i allmänhet är tillfyllest för att kunna genomföra otvivelaktigt välgrundade återvinningar. Även om beredningen synes förutsätta att 36 § skall kunna användas rätt liberalt, går det inte att komma ifrån att den förutsätter dels att åtgärden är otillbörlig i objektiv bemärkelse, dels att medkontrahenten känt till eller bort känna till både gäldenärens insolvens och de omständigheter som gör handlingen otillbörlig. Allt detta leder till svåra avvägningsfrågor, betydligt mer problematiska än frågor rörande tillämpningen av exempelvis 30 § i nuvarande lag.

Om beredningen menar, att varje betalning av en viss storleksordning som en insolvent gäldenär gör till oprioriterad fordringsägare är otillbörlig och att det därför för återvinning enligt 36 § i realiteten räcker med att betalningsmottagaren insett eller bort inse insolvensen, har samfundet intet att erinra. Varje betalning av oprioriterad gäld bör i så fall hänföras till otillbörligt gynnande.

Om den angivna tolkningen av 36 § inte avsetts, finns enligt samfundets mening tungt vägande skäl för att antingen genom ändring av 33 eller 36 § eller genom lämpligt uttalande under lagstiftningsärendets fortsatta behandling fastslå att i ond tro mottagna betalningar skall kunna återvinnas enligt samma principer som nu.

Departementschefen. Beredningsförslaget är i fråga om återvinning uppbyggt så att ond tro hos gäldenärens medkontrahent beträffande gäldenärens insolvens eller dåliga ekonomiska ställning m.m. inte tillmäts någon betydelse annat än enligt denna paragraf. Paragrafen ger möjlighet till återvinning av sådana rättshandlingar varigenom på otillbörligt sätt viss borgenär gynnats framför andra eller gäldenärens egendom undandragits borgenärerna eller hans skulder ökats. För återvinning krävs — förutom att gäldenären var eller genom åtgärden blev insolvent — att medkontra-

henten kände till eller bort känna till gäldenärens insolvens och de omständigheter som gjorde rättshandlingen otillbörlig. Som jag har nämnt i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.4) intar den av beredningen föreslagna regeln en central plats i beredningens återvinningssystem och går i flera avseenden längre än sin närmaste motsvarighet i 34 § KL.

Beredningens förslag har i huvudsak godtagits av remissinstanserna. Advokatsamfundet uttalar dock viss tvekan rörande bestämmelsens räckvidd. Samfundet önskar få fastslaget att i ond tro mottagna betalningar skall kunna återvinnas enligt samma principer som nu. Samfundets yttrande innebär härvidlag ett önskemål främst om att alla betalningar som sker senare än en månad före fristdagen skall kunna gå åter, om borgenären då han mottog betalningen hade skäligen anledning till antagande att gäldenären var på obestånd eller hade kännedom om konkursansökningen (jfr 30 § gällande KL).

Som jag kommer att beröra under 35 § föreslår jag att betalning av skuld skall kunna återvinnas, om betalningen gjorts med annat än sedvanliga betalningsmedel, i förtid eller med belopp som avsevärt försämrat gäldenärens ekonomiska ställning och betalningen inte med hänsyn till omständigheterna ändå kan anses som ordinär. När betalningen är att anse som ordinär men borgenären kände till att gäldenären var eller blev insolvent, ger beredningens förslag i denna paragraf enligt min mening tillräckliga möjligheter till återvinning. En sådan betalning av ett betydande belopp som görs till en oprioriterad borgenär kort före konkursutbrottet torde nämligen för det mesta få anses som otillbörlig. Att återvinning utesluts i de undantagsfall då betalning av detta slag inte kan betecknas som otillbörlig är enligt min mening inte ägnat att inge betänkligheter. Jag ser det inte heller som någon brist i förslaget att detta utesluter den återvinningsmöjlighet som f.n. torde föreligga bl.a. i sådana fall där gäldenären sålt egendom för att skaffa medel till sitt uppehälle.

Vad gäller avgränsningen av de rättshandlingar som skall kunna återvinnas enligt paragrafen bygger beredningens förslag på ett otillbörlighetsrekvisit. Som har påpekats av Göta hovrätt hade det varit önskvärt om de rättshandlingar varom är fråga hade kunnat anges noggrannare än genom användandet av uttrycket 'otillbörlig'. Beredningen har emellertid i sina motiv närmare utvecklat vad som enligt beredningens mening skall anses ligga i detta uttryck. Någon alternativ konstruktion som tydligare anger vad som åsyftas torde knappast stå att finna. De eventuella tolkningsproblem som kan uppkomma torde inte heller vara större än att de kan överlämnas till rättstillämpningen. Jag anser mig därför kunna godta att regeln bygger på det föreslagna otillbörlighetsrequisitet.

Den lösning av frågan om återvinning på subjektiv grund som beredningsförslaget innehåller har bortsett från de nu berörda påpekandena inte föranlett några kritiska kommentarer annat än beträffande vissa enskildheter i förslaget. Också jag kan i allt väsentligt ansluta mig till detta. Jag

vill särskilt framhålla att förslaget synes mig ge goda möjligheter att angripa transaktioner mellan närstående företag, t.ex. överföring av tillgångar från ett koncernföretag till ett annat. Till ett par mindre jämkningar i lagtexten skall jag strax återkomma.

Som jag angett i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.4) har jag till skillnad från beredningen placerat nu förevarande regel före övriga återvinningsregler. Mitt ståndpunktstagande i denna fråga beror bl.a. på att paragrafen inte är subsidiär till övriga regler. Den kan alltså tillämpas även på rättshandlingar av sådan typ som nämns i 31-38 §§, om de subjektiva förutsättningarna föreligger. Det kan också anmärkas att enligt förslaget skilda återbäringsregler i viss utsträckning skall gälla när 30 § är tillämplig och när återvinning sker enligt någon av 31-38 §§ (se 39 §). Det kan därför finnas anledning att återropa 30 §, oaktat någon av 31-38 §§ är tillämplig.

Första stycket tar i enlighet med beredningens förslag sikte på tre typer av otillbörliga rättshandlingar, nämligen dels rättshandling varigenom viss borgenär gynnats framför andra, dels rättshandling genom vilken gäldenärens egendom undandragits borgenärerna, dels rättshandling varigenom hans skulder ökats. I sistnämnda hänseende krävs enligt beredningsförslaget även att ökningen skett 'till skada för' borgenärerna. Som har påpekats av Göta hovrätt torde det emellertid inte särskilt behöva anges beträffande detta fall att rättshandlingen haft denna effekt. I departementsförslaget har därför detta rekvisit inte tagits med i lagtexten. Jag får härvidlag hänvisa till vad jag i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.4) anfört om behovet av ett allmänt skaderekvisit.

Liksom beträffande övriga återvinningsregler krävs givetvis också enligt otillbörlighetsregeln att transaktionen varit till nackdel för borgenärerna eller vissa av dem. I 30 § räcker det dock att åtgärden i förening med senare åtgärd haft denna effekt. Vad som skall anses ligga i det allmänna kravet att den åtgärd som företagits — eventuellt i förening med senare åtgärd — var till nackdel för borgenärerna eller vissa av dem får bedömas från fall till fall. Att t.ex. företagsinteckningshavare får betalning ur företagsinteknad egendom är regelmässigt inte till nackdel för andra borgenärer.

Enligt beredningens förslag krävs för återvinning att gäldenären var eller 'genom åtgärden' blev insolvent. Det förutsätts inte att rättshandlingen ensam medför denna verkan. Om gäldenären t.ex. realiserar sina tillgångar för att lämna landet skall rekvisitet enligt beredningen vara uppfyllt, om han gör likviden oåtkomlig för borgenärerna och därigenom kommer på obestånd. Jag biträder beredningens syn på hur det berörda kravet skall uppfattas. Som har framhållits av en remissinstans kan emellertid ifrågasättas om den avsedda innebörden tillräckligt tydligt framgår av lagtexten. I departementsförslaget har därför orden 'genom åtgärden' i förtydligande syfte bytts ut mot 'genom sitt handlande'.

I 30 § är liksom i övriga återvinningsregler av betydelse när den

rättshandling som angrips har ägt rum. I detta hänseende bör till en början erinras om att bestämmelserna i 29 b § är tillämpliga, dvs. att avhändelse av fast egendom inte anses ha ägt rum förrän lagfart sökts. Som förut nämnts måste emellertid frågan, om en rättshandling är otillbörlig, enligt sakens natur bedömas med hänsyn till förhållandena när rättshandlingen företogs. När 29 b § inte är tillämplig, är tidpunkten för själva rättshandlingen avgörande. I fråga om gåvoutfästelse gäller enligt 1 § andra stycket i lagen (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva, att den är ogill mot givarens borgenärer. Härav torde följa att återvinningsfrist inte börjar löpa förrän gåvan fullbordats. Annars skulle tiden kunna vara utgången, när gåvan fullbordas, och gåvan, om den fullbordas före konkursutbrottet, bli gällande mot borgenärerna. Även i andra fall torde man, när flera led ingår i en transaktion, regelmässigt böra behandla transaktionen som en enhet och räkna återvinningsfristen från det sista ledet.

Även när fråga är om återvinning enligt nu förevarande paragraf kan finnas skäl att jämka den skyldighet att återbära egendom som kan komma att åläggas återvinningssvaranden. I fråga om de närmare förutsättningarna för jämkning får jag hänvisa till 40 §.

I andra stycket upptas i enlighet med beredningsförslaget en återvinningsfrist av fem år utom när medkontrahenten är närstående till gäldenären. Fristen räknas enligt förslaget, i motsats till gällande lag, till fristdagen. Av allmänna regler torde följa att återvinningsanspråket, i den mån det räknas som fordran, preskriberas i vanlig ordning, dvs. efter tio år, om inte preskriptionen avbryts.

I 32 § KL ges f.n. föreskrifter om återvinning av avtal som ingåtts till skada för borgenärerna i andra fall än som avses i 28 och 29 §§ i lagen. För återvinning krävs, att den med vilken avtalet träffades hade antingen skälig anledning anta att gäldenären var på obestånd eller kännedom om konkursansökningen. I likhet med beredningen anser jag någon motsvarighet till 32 § KL inte böra tas med i de reviderade återvinningsreglerna.

31 § Paragrafen, som behandlar återvinning av gåva och vissa gåvoliknande transaktioner, motsvarar 28 § gällande lag och 29 § beredningsförslaget.

Gällande rätt. Nuvarande återvinningsregler i 28 § KL avser gåva av sådant värde att borgenärerna haft märklig skada av den samt köp, byte, lega eller annat sådant avtal, om av missförhållandet mellan de på ömse sidor utfästa villkoren kan ses, att avtalet huvudsakligen har egenskap av gåva. Återvinningsfristen är sex månader.

Lagberedningen. Enligt 29 § första stycket första punkten beredningens lagförslag skall gåva kunna återvinnas, om den fullbordats senare än sex månader före fristdagen (jfr beträffande gåva av fast egendom 28 § punkt 3 beredningens förslag). Bestämmelsen är ovillkorlig. Det krävs inte att gäldenären var insolvent vid gåvotillfället eller blev insolvent genom gåvan.

Härutöver har i första stycket andra punkten beredningsförslaget upptagits en bestämmelse om längre återvinningsfrister, vilken emellertid bygger på en presumtion att gäldenären var insolvent. Om gåvotagaren inte var närstående till givaren/gäldenären, är fristen ett år, men gåvotagaren kan undgå återvinning, om han visar att gäldenären varken var eller genom gåvan blev insolvent. Om åter gåvotagaren var närstående till givaren/gäldenären, skall enligt förslaget gälla en frist av två år, med samma möjlighet för gåvotagaren som nyss sagts att undgå återvinning genom att styrka solvens hos gäldenären vid gåvotillfället.

Enligt beredningens mening bör man i större utsträckning än f.n. kunna återvinningsvägen komma åt blandade avtal som gåvoköp och liknande. Beredningen föreslår därför att med gåva skall jämiställas varje köp, byte eller annat avtal som med hänsyn till missförhållandet mellan utfästelserna på ömse sidor 'delvis' har egenskap av gåva (andra stycket). Det ligger enligt beredningen i sakens natur, att det måste föreligga en avsevärd skillnad i prestationernas värde för att man skall kunna konstatera att en transaktion 'delvis' har karaktär av gåva. Beredningen anger att den föreslagna lydelsen innebär ett närmande till regleringen av vad som skall inbegripas under gåva enligt 37 § 1 mom. förordningen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt.

Det bör enligt beredningen inte komma i fråga att angripa gåvotransaktioner i andra fall än där något av betydelse står att vinna för borgenärerna. Det är heller inte rimligt att överlag angripa underhållsbidrag och tillfällighetsgåvor. Beredningen föreslår därför, att understöd och sedvanliga gåvor som inte stod i missförhållande till gäldenärens ekonomiska ställning skall vara undantagna från återvinning (tredje stycket). En sådan reglering torde i huvudsak överensstämma med gällande rätt. Det kan inte tolereras, att en insolvent person ger dyrbara tillfällighetsgåvor som står i disproportion till hans ekonomiska ställning.

Beredningen diskuterar i anslutning till förevarande paragraf även vissa frågor som har samband med det fallet att gäldenären avstått från arvsandel eller, efter testators död, avstått från rätt på grund av testamente till hans förmån. Enligt beredningens uppfattning kan återvinning härvidlag komma i fråga bl.a. enligt reglerna för återvinning av gåva. Här kan ytterligare hänvisas till beredningens betänkande (SOU 1970:75 s. 142).

Remissyttrandena. Domareföreningen konstaterar att i flera paragrafer i förslaget har uppställts dels en frist för återvinning i allmänhet, dels en längre frist med möjlighet för vederbörande att avvärja återvinning genom bevisning om gäldenärens solvens. Föreningen framhåller att meningen uppenbarligen är att angivna möjlighet inte skall stå återvinningssvaranden till buds, i den mån den kortare fristen är tillämplig. Detta framgår dock inte fullt klart av lagtexten. Ett förtydligande härvidlag skulle enligt föreningen göra den lättillgängligare.

Hovrätten för Västra Sverige anser mot bakgrund av vad beredningen anfört att ordet 'delvis' i andra stycket inte är helt adekvat.

Departementschefen. Beredningen har i förevarande paragraf föreslagit bestämmelser som utvidgar möjligheten till återvinning i fråga om s.k. blandade avtal men som i övrigt i huvudsak tillåter återvinning av samma transaktioner som kan återvinnas enligt de nu gällande reglerna.

När det gäller de blandade avtalen anser jag det vara ett inte ringa intresse att lagstiftningen såvitt möjligt utformas i nära överensstämmelse med de regler som i övrigt gäller beträffande sådana avtal. Av särskild betydelse i detta sammanhang är att enligt 37 § 1 mom. arvsskatteförordningen gåvoskatt skall utgå vid köp, byte, lega eller annat sådant avtal, om av missförhållandet mellan de å ömse sidor utfästa villkor är uppenbart, att avtalet delvis har egenskap av gåva. Beskrivningen av de blandade avtalen i förevarande paragraf bör enligt min mening ytterligare närmas till dess motsvarighet i arvsskatteförordningen. Härigenom tillgodoses i viss mån också den kritik som har framförts av hovrätten för Västra Sverige.

Beredningsförslaget i fråga om vad som skall kunna återvinnas enligt reglerna för gåva har i övrigt väsentligen lämnats utan erinran av remissinstanserna. Även jag ansluter mig till förslaget med nyss berörd jämkning samt vissa redaktionella ändringar.

I första stycket av departementsförslaget sägs att gåva går åter, om den fullbordats senare än sex månader före fristdagen. Gåva som fullbordats senare än ett år eller, när den skett till närstående, två år före fristdagen går också åter, om det inte visas att gäldenären varken var eller genom gåvan blev insolvent. I fråga om återvinningsfristernas längd och konstruktion får jag hänvisa till de uttalanden som jag gjort i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.4). I enlighet med vad jag där uttalat uppställs i förevarande paragraf dels en kort och ovillkorligt utformad återvinningsfrist, dels två längre frister, då emellertid återvinningsssvaranden skall kunna gå fri genom bevisning om att gäldenären var solvent. Det är med hänsyn till reglernas konstruktion självklart att en närstående eller annan inte kan undgå återvinning genom motbevisning om gäldenärens solvens i det fallet att gåvan är obligatoriskt återvinningsbar enligt styckets första punkt. Något förtydligande av det slag som påkallats av domareföreningen anser jag inte behövt.

Enligt andra stycket skall första stycket gälla också köp, byte eller annat avtal, om av missförhållandet mellan utfästelserna på ömse sidor är uppenbart, att avtalet delvis har egenskap av gåva. Detta innebär att gåvoköp o.d. kan göras till föremål för återvinning i större utsträckning än f.n. Det krävs dock alltså att gåvoavsikt förelegat. Det ligger, som beredningen anfört, i sakens natur, att det måste föreligga en avsevärd skillnad i fråga om prestationernas värden för att man skall kunna konstatera att en transaktion 'delvis' har karaktär av gåva.

Om gåva eller gåvoköp rör fast egendom får regleringen i 29 b §

betydelse för såväl utgångspunkten för fristberäkning som den tidpunkt till vilken eventuell solvensbedömning hänförs. Som jag tidigare anfört skall emellertid 29 b § inte tillämpas i fråga om huruvida gåvoavsikt förelåg.

I tredje stycket görs undantag från återvinning i fråga om understöd och sedvanliga gåvor som inte stod i missförhållande till gäldenärens ekonomiska förhållanden. Det finns anledning påpeka att undantaget bara gäller återvinning enligt 31 §. Om utgivandet av understöd eller den sedvanliga gåvan kan anses vara en otillbörlig rättshandling, såsom då fråga t.ex. är om ett stort engångsbelopp till underhåll, och förutsättningarna i övrigt är uppfyllda för återvinning enligt 30 §, kan återvinning ske (jfr även 28 § 2).

Det ankommer på återvinningskäranden att styrka förutsättningarna för återvinning, om svaranden påstår att han är skyddad enligt tredje stycket och invändningen inte kan lämnas utan avseende.

Skyldigheten att återbära gåva kan jämkas enligt 40 §.

I anslutning till förevarande paragraf har beredningen gjort vissa uttalanden i fråga om hur avstående från arv m.m. skall bedömas vid tillämpning av återvinningsreglerna. Jag kan i huvudsak ansluta mig till vad beredningen uttalat om möjligheten att tillämpa 31 § i sådana fall.

32 § Paragrafen, som behandlar återvinning av bodelning, motsvarar 33 § gällande lag och 30 § beredningsförslaget.

Gällande rätt. Regler om bodelning finns upptagna i 13 kap. GB. Huvudprincipen är att, sedan vardera maken av sitt giftorättsgods fått tackning för skulder som åvilar honom, överskottet delas lika mellan makarna.

Föreskrifter om återvinning av bodelning finns f.n. i 33 § första stycket KL. Om gäldenären vid bodelning mellan honom och hans make eller dennes arvingar har i märklig mån eftergett sin rätt, går bodelningen enligt denna bestämmelse åter under förutsättning att bodelningshandlingen inte getts in till rätten tidigare än ett år innan konkursansökningen gjordes. Motsvarande gäller om vid bodelning egendom frångått gäldenären till skada för borgenärerna mot att fordran mot honom utlagts på hans lott. I det senare fallet skall dock 29 § tredje stycket ha tillämpning, dvs. att bodelningen står sig, om gäldenärens medkontrahent visar att han vid bodelningen saknade skälig anledning anta att gäldenären ville gynna honom framför övriga borgenärer och det inte framgår att han hade skälig anledning anta att gäldenären var på obestånd eller kännedom om konkursansökningen.

Återvinningsmöjligheterna avser inte det fallet att gäldenärens dödsbo eftergett sin rätt. Enligt 21 kap. 5 § ÄB gäller nämligen, att om egendomsavträde sker efter det att bodelning ägt rum, bodelningen helt eller, när det är tillräckligt och boet avträtts till förvaltning av boutredningsman, delvis går åter. Vidare gäller enligt 21 kap. 12 § ÄB, att om bodelning sker innan alla skulder betalats, delägarna personligen svarar för de skulder som

då var eller senast vid därefter förrättad bouppteckning blev kända för dem. Nämda påföljd skall dock utebli, om den efterlevande maken inte fått något av den dödes egendom.

I fråga om äktenskap på vilka äldre GB är tillämplig gäller enligt 7 § 2 lagen (1921:226) om nya konkurslagens införande och vad i avseende därå skall iakttagas att vad som i KL sägs om bl.a. återgång av bodelning inte skall äga tillämpning.

I 33 § andra stycket KL finns vissa särskilda regler om återvinning av avtal som slutits av dödsbo till skada för borgenärerna.

Lagberedningen. Enligt beredningens förslag skall återvinning liksom hittills kunna ske inte endast när gäldenären frånhänt sig eget giftorättsgods utan även när han avstått från vad som enligt 13 kap. GB tillkommer honom av makens giftorättsgods.

Beredningsförslaget innebär, att om vid bodelning mellan gäldenären och hans make eller dennes dödsbo gäldenären i avsevärd mån eftergett sin rätt, bodelningen i motsvarande mån går åter, om bodelningshandlingen ingetts till rätten senare än två år före fristdagen och det inte visas att gäldenären efter bodelningen hade kvar utmätningsbar egendom som uppenbart svarade mot hans skulder. Motsvarande skall gälla, om vid bodelningen egendom frångått gäldenären mot att fordran mot honom utlagts på hans lott.

I beredningens förslag har beträffande eftergift vid bodelning något tydligare än i gällande lag understrukits, att återvinning inte äger rum annat än när verkligen någon eftergift av betydelse skett till skada för borgenärerna. För återvinning förutsätts sålunda, att gäldenären 'i avsevärd mån' eftergett sin rätt, medan gällande lag använder det ålderdomliga uttrycket 'i märklig mån'.

Enligt gällande lag går vid återvinning bodelningen i dess helhet åter. Detta har synts beredningen onödigt ingripande. Enligt förslaget skall i stället bodelningen gå åter i den mån det föranleds av den åtgärd vid bodelningen som angrips. Det naturliga i förevarande situation är enligt beredningen att gäldenärens medkontrahent tillåts utge ersättning i pengar. Om make lojalt infriat någon gäldenärens skuld till följd av föreskriften i 13 kap. 14 § GB, bör det tillgodoräknas honom. I övrigt kan jämkning tänkas vara motiverad.

I det fallet att fordran mot gäldenären utlagts på hans lott skall enligt beredningsförslaget återvinning endast ske, om med anledning därav egendom frångått gäldenären. Detta överensstämmer med gällande rätt och innebär bl.a. att återvinning inte kan äga rum i det nu aktuella fallet, om gäldenären vid bodelningen fått behålla aktiva till samma värde som han hade dessförinnan. Gäldenären kan ha vunnit på bodelningen t.ex. om blott gäldenärens make hade någon behållning utöver skulder och gäldenären vid bodelningen tillförts halva denna behållning, däribland fordringar mot honom själv beräknade till fullt belopp.

Beredningen erinrar om att i 33 § första stycket KL finns en föreskrift om att fristerna i 28-32 §§ KL förlängs i förhållande till gäldenärens make. Bestämmelsen blir enligt förslaget överflödig med hänsyn till förslagets mera omfattande bestämmelser om återvinning från närstående. 33 § andra stycket KL innehåller även speciella återvinningsbestämmelser i fråga om dödsbo som gäldenär. Till en del ersätts denna reglering av beredningens förslag om fristdag när boutredningsman förordnats. Beredningen säger sig inte kunna finna, att det numera finns bärande skäl för att därutöver låta särskilda bestämmelser gälla för det fallet att gäldenären är ett dödsbo.

Beträffande återvinningsfristens längd i bodelningssituationen och möjligheten att avvärja återvinning genom bevisning om gäldenärens sufficiens kan hänvisas till redogörelsen för beredningens förslag i avsnitt 6.1.

Departementschefen. Beredningens förslag i fråga om bodelning överensstämmer i stor utsträckning med gällande lag. Principiella nyheter är dock att bodelning skall gå åter endast i den mån det föranleds av det intresse som ligger bakom återvinningen och att gäldenärens make skall kunna undgå återvinning genom att bevisa att gäldenären efter bodelningen var sufficient. Beredningsförslaget innebär vidare en fördubbling av återvinningsfristen.

Beredningens förslag har lämnats utan erinran av remissinstanserna. Det synes mig innebära behövliga förbättringar i flera hänseenden. Även jag ansluter mig därför med viss redaktionell jämkning av lagtexten till förslaget.

Återvinningsfristen och den av beredningen föreslagna möjligheten för gäldenärens make eller dödsbo att undgå återvinning genom sufficiensbevisning har jag berört i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.4). Jag har där påpekat att i denna paragraf inte upptas någon regel enligt vilken återvinning skall ske utan hänsyn till motbevisning om gäldenärens ekonomiska läge efter transaktionen. Oavsett hur kort tid före konkursutbrottet som bodelningen ägt rum ges i stället gäldenärens make eller dödsbo den berörda möjligheten att undgå återvinning. Detta hänger samman med att det vid bodelning sker en allmän uppgörelse mellan makarna och att denna uppgörelse kan vara både lämplig och lojal även om varje make inte strikt håller på sin rätt. Att den berörda bevisningen skall avse att gäldenären var sufficient, dvs. efter bodelningen hade kvar utmätningsbar egendom som uppenbart motsvarade hans skulder, och inte att han var solvent, vilket krävs i andra återvinningsfall, föranleds som jag också berört tidigare bl.a. av att det i bodelningsfallen i princip skall föreligga en bouppteckning varav sufficiensen men inte solvensen kan utläsas.

Enligt den år 1973 införda 12 a § i 13 kap. GB skall under vissa omständigheter bodelning ske med avvikelse från den princip om hälftindelning som normalt gäller. Om gäldenären med anledning härav vid bodelningen

fått mindre än han skulle ha erhållit vid en hälftendelning kan det inte anses att han eftergivit sin rätt. Däremot bör eftergift i princip anses föreligga om gäldenären med tillämpning av 12 a § borde ha erhållit mer än vad han faktiskt fick.

Vanligen sker bodelning genom avtal mellan makarna. Enligt 13 kap. 1 § GB jämförd med 23 kap. 8 § ÄB kan dock bodelningen ske genom att en särskilt förordnad skiftesman själv bestämmer över delningen. Formuleringen av förevarande återvinningsregel tar liksom motsvarande regler i gällande lag och beredningsförslaget närmast sikte på det förstnämnda fallet. Paragrafen är emellertid tillämplig även beträffande bodelning som sker genom skiftesman.

Återvinningsfristen enligt paragrafen är två år. Fristen börjar löpa i och med att bodelningshandlingen ingavs till rätten. Den omständigheten att fast egendom ingår i bodelningen kan som beredningen berört under 29 b § inte förskjuta denna utgångspunkt.

I fråga om återvinning av bodelning kan kravet på att den återvinningsgrundande transaktionen måste ha varit till nackdel för borgenärerna få betydelse i vissa speciella fall. Om make tillskiftas viss egendom som därefter nedgår i värde i högre grad än vad den andre makens egendom gör, utgör detta givetvis inte en omständighet som kan grunda återvinning.

Den skyldighet att återbära egendom eller annat som kan uppstå till följd av förevarande bestämmelse kan jämkas med stöd av 40 §.

Nuvarande 33 § andra stycket KL innehåller speciella bestämmelser om återvinning från dödsbo som gäldenär. Till en del ersätts denna reglering av bestämmelserna i 29 § om fristdag när boutredningsman förordnats. Jag delar beredningens av remissinstanserna godtagna uppfattning att det härutöver inte finns tillräckliga skäl att låta särskilda återvinningsbestämmelser gälla för det fall att gäldenären är dödsbo.

33 § Paragrafen, som ger möjlighet till återvinning av vissa oskäligen löneutbetalningar m.m., motsvaras i gällande rätt av 32 a § andra stycket och i beredningsförslaget av 31 §.

Gällande rätt. 32 a § KL innehåller specialbestämmelser med avseende på aktiebolags konkurs. Enligt första stycket i nämnda paragraf förlängs i vissa fall fristerna enligt 28-32 §§ KL i förhållande till aktieägare som på grund av sitt aktieinnehav har eller hade ett bestämmande inflytande över bolaget liksom i förhållande till sådan aktieägars make eller den som är hans avkomling eller gift med hans avkomling. Detta stycke ersätts i departementsförslaget av 29 a § och de särskilda fristerna för närstående i de olika återvinningsreglerna.

Enligt 32 a § andra stycket KL gäller, att om någon som anges i första stycket inom ett år före konkursansökningen eller under tiden därefter och till dess konkursbeslutet meddelades fått lön eller arvode från bolaget i vidare mån än arbetet kan anses ha varit till nytta för bolaget, återvinning äger rum av det överskjutande beloppet. Bestämmelsen i andra stycket

hänvisar i denna del till 100 a § KL, enligt vilken bestämmelse nu angivna personer i aktiebolags konkurs inte får göra gällande fordran på sådan lön eller sådant arvode och i intet fall kan göra gällande fordran på lön eller arvode för längre tid tillbaka än ett år innan konkursansökningen gjordes.

Lagberedningen har ansett det vara mer ändamålsenligt att en specialbestämmelse finns för återvinning av oskäligt höga löneutbetalningar m.m. än att man endast bygger på reglerna om återvinning av gåva och återvinning av otillbörliga rättshandlingar. Beredningsförslaget i fråga om sådana betalningar är betydligt vidare än nu gällande regel i 32 a § andra stycket KL. Bestämmelsen är sålunda i beredningsförslaget inte som i gällande lag begränsad till aktiebolags konkurs utan skall gälla oavsett om gäldenären är aktiebolag eller ej.

Beredningen har övervägt att låta bestämmelsen gälla oavsett vem som erhållit betalningen, dvs. utan begränsning till närstående. En sådan ordning har beredningen emellertid funnit ägnad att skapa alltför stor osäkerhet. Enligt beredningsförslaget skall därför utbetalningen ha gjorts till sådan person som i återvinningshänseende skall anses som närstående till gäldenären. Återvinningsbestämmelsen kan användas mot såväl fysiska som juridiska personer, t.ex. i fråga om ett oskäligt högt konsultarvode till ett dotterföretag.

Alla slags ersättningar (även t.ex. avskrivningar på lån) inbegrips, hur de än rubricerats i det enskilda fallet. Förutom lön i alla former har även arvode och pensionsersättningar inbegripits. Det är inte endast betalningar till arbetstagare som i och för sig omfattas av regleringen utan också t.ex. arvoden till styrelseledamöterna i ett aktiebolag eller till delägarna i ett handelsbolag.

Återvinning från närstående kan enligt förslaget ske, när det är uppenbart att betalningen översteg vad som kunde anses skäligt med hänsyn till gjord arbetsinsats, verksamhetens lönsamhet och omständigheterna i övrigt. Bedömningen får enligt beredningen ske på grundval av helhetsbilden vid tiden för intjänandet, även om några typiskt viktiga moment i bedömningen särskilt nämnts i lagtexten. Arbetsinsatsen kan i det särskilda fallet ha varit så kvalificerad att en hög lön kan ha varit motiverad, t.ex. när en särskilt skicklig kraft knutits till ett sviktande företag för att söka rädda det. Viss verksamhetsgren kan ha varit mycket lönsam, även om företaget som helhet gått med förlust, och ha krävt att någon med speciellt stora kvalifikationer och däremot svarande lön förestod densamma osv. I fråga om pensionsbetalningar torde återvinning blott undantagsvis aktualiseras. Man får här se till förhållandena under intjäningstiden, vare sig pensionen intjänats av pensionstagaren själv eller t.ex. av dennes make, när ersättningen utgår till efterlevande.

Det har synts beredningen naturligt, att här tillämpa samma frister som vid gåva till närstående.

Vad som enligt beredningens förslag skall bäras åter är inte hela det

utgivna beloppet utan den del som uppenbart överstiger vad som kan anses skäligt med hänsyn till omständigheterna. Beredningen framhåller att återbäring av lön o.d. kan drabba hårt och att därför jämkning kan vara motiverad.

Med hänvisning bl.a. till att nu förevarande bestämmelse enligt beredningens uppfattning kan återopas inte bara när lön m.m. redan utbetalats utan även när fordran på obetald lön m.m. görs gällande i konkursen menar beredningen att 100 a § KL kan upphävas.

Remissyttrandena. Domareföreningen erinrar om att beredningen säger, att det är klart att bestämmelsen kan återopas inte bara när lön m.m. redan har utbetalats utan även när fordran på obetald lön m.m. görs gällande i konkursen, oavsett på vilken tid den belöper. Föreningen anser inte att lagtexten ger tydligt uttryck härför och finner det önskvärt att den förtydligas.

Departementschefen. Jag delar beredningens uppfattning i fråga om lämpligheten av en regel angående återvinning av sådan betalning av lön, pension eller arvode till närstående som inte motsvaras av någon prestation från dennes sida. I likhet med beredningen anser jag vidare att den nuvarande begränsningen till aktiebolags konkurs saknar bärande motiv. Jag kan därför i huvudsak godta beredningens förslag, som väsentligen lämnats utan erinran av remissinstanserna. Vissa redaktionella jämkningar har dock vidtagits i lagtexten.

Såvitt gäller sådan lön m.m. som ännu inte utbetalats anser jag det nödvändigt att göra ett avsteg från beredningsförslaget. Enligt min uppfattning kan varken återvinning av en betalning eller av ett belopp eller, som beredningen föreslagit, ett överskott anses i sig eliminera en rätt för den mot vilken återvinningstalan riktats att göra sin fordran gällande i konkursen. Härför skulle krävas att rätten till lönen återvanns, vilket inte är avsikten med 33 § och dessutom skulle leda till vissa komplikationer. Detta sammanställt särskilt med den avräkningsregel beredningen föreslagit och som har upptagits i 40 d § departementsförslaget ger enligt min mening anledning att med viss jämkning behålla nuvarande regel i 100 a §, vilken förhindrar att fordringar varom nu är fråga görs gällande i konkursen. Jag återkommer till denna fråga i samband med behandlingen av 100 a §. Redan nu vill jag dock säga att det direkta tillämpningsområdet för den av beredningen föreslagna återvinningsregeln i fråga om oskäligen löneutbetalningar m.m. bör inskränka sig till sådana fall där lönen faktiskt utbetalats.

Jag har även gjort vissa redaktionella ändringar. Enligt departementsförslaget skall betalning av lön, arvode eller pension till närstående kunna gå åter i den mån betalningen uppenbart översteg vad som kunde anses skäligt med hänsyn till gjord arbetsinsats, verksamhetens lönsamhet och omständigheterna i övrigt. Konstruktionen att rättshandling kan gå åter i viss mån har förebild bl.a. i fråga om återvinning av bodelning enligt 32 §

och i fråga om återvinning av vissa avsättningar till stiftelser enligt 34 §.

I den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.4) har jag uttalat mig om återvinningsfristernas längd och konstruktion. I enlighet med beredningsförslaget är återvinningsfristen i första hand sex månader. I andra hand gäller en längre återvinningsfrist om två år då betalning skall gå åter, om det inte visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

Jag vill påpeka att det inte torde vara uteslutet att i särskilt flagranta fall i fråga om betalning av nu förevarande slag tillämpa regeln om återvinning av otillbörliga rättshandlingar i 30 §. Har betalning erlagts med fast egendom blir regeln i 29 b § tillämplig.

34 § Paragrafen, som behandlar återvinning från pensions- och personalstiftelser, motsvarar 28 a § och 29 § sista stycket gällande lag samt 32 § beredningsförslaget.

Gällande rätt. Enligt lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. (tryggandelagen) kan arbetsgivares utfästelse om pension till arbetstagare eller arbetstagares efterlevande tryggas genom särskild redovisning av pensionsskuld eller avsättning av medel till pensionsstiftelse. Med pensionsstiftelse avses enligt 9 § samma lag en av arbetsgivare grundad stiftelse vars uteslutande ändamål är att trygga utfästelse om sådan pension. Pensionsstiftelse får enligt 11 § samma lag inte motta fordran mot arbetsgivaren. Avtal i strid härmed är ogiltigt. Enligt 15 § föreligger överskott på stiftelsens kapital när stiftelsens tillgångar överstiger den skuld stiftelsen ådragit sig samt upplupen del av den utfästa pension, som tryggas av stiftelsen, eller, i visst fall, pensionsreserv enligt pensionsplan. Regler om personalstiftelser finns i 27-30 §§ samma lag. Inte heller personalstiftelse får inneha fordran mot arbetsgivaren. Avtal i strid härmed är ogiltigt.

Enligt 28 a § KL gäller, att när gäldenären inom 180 dagar före konkursansökningen eller därefter till dess konkursbeslutet meddelats överlämnat medel till pensionsstiftelse som därigenom fått överskott på kapitalet, återvinning äger rum av överskottet. Om gäldenären inom den angivna tiden överlämnat medel till personalstiftelse, återgår enligt samma lagrum dessa medel till konkursboet. Överlämnande av medel till pensionsstiftelse utan att överskott uppkommer regleras i 29 § sista stycket KL. Av detta lagrum följer, att rättshandlingen går åter om den skett inom 60 dagar före konkursansökningen eller därefter. Enligt förarbetena till bestämmelserna, vilka fick sin nuvarande form i samband med genomförandet av tryggandelagen, har även 29 § tredje stycket KL tillämpning i detta fall, dvs. att återvinning undgås om stiftelsen visar att den vid mottagandet av medlen saknade skälig anledning anta att gäldenären ville gynna stiftelsen framför andra borgenärer. Denna bevisning är dock utan verkan, om stiftelsen vid mottagandet hade skälig anledning anta att gäldenären var på obestånd eller kännedom om konkursansökningen.

Lagberedningen anser uppenbart att återvinningsbestämmelser behövs i fråga om medel som överlämnats till pensions- eller personalstiftelse. Annars skulle enligt beredningen betydande tillgångar kunna på ett enkelt sätt undandras borgenärerna. Bestämmelserna bör lämpligen anpassas till de principer som ligger till grund för beredningens förslag i övrigt.

I likhet med gällande lag skiljer beredningsförslaget till en början mellan överföring som medför att pensionsstiftelse får överskott och andra fall. Överföring till personalstiftelse jämföras överlag med förstnämnda fall (32 § tredje stycket beredningsförslaget). Frågan huruvida överskott uppkommer eller inte får enligt beredningen avgöras på grundval av 15 § i tryggandelagen. Överskottsfallen är att betrakta som benefika överföringar. Återvinningsbestämmelsen har därför för dem av beredningen utformats efter vad som föreslagits beträffande gåva, dvs. med en objektiv sexmånadersfrist samt en frist på ett år i allmänhet och två år för närstående, i de båda senare fallen med möjlighet att avvärja återvinning genom motbevisning om solvens (första stycket beredningsförslaget). När gäldenären är en fysisk person som tillskapat en pensionsstiftelse, kan enligt beredningen tänkas att en överföring till stiftelsen direkt gynnar honom själv. Gäldenären likställs därför i beredningsförslaget med närstående. Eftersom det här inte kan bli fråga om någon direkt betalning till gäldenären eller dennes närstående utan överföringen sker till en stiftelse har beredningen föreslagit, att tvåårsfristen gäller när åtgärden väsentligen gynnat gäldenären eller någon närstående till honom. När sålunda gäldenären själv eller hans närstående kan beräknas förr eller senare verkligen få en förmån av betydelse genom överföringen, om den skulle bestå, går överföringen i sin helhet åter enligt beredningsförslaget. Det låter sig enligt beredningen inte gärna göra att dela upp återföringen på vad som skulle gynna gäldenären eller hans närstående och vad som belöper på andra destinatärer. Beredningen påpekar att det också som regel kan antas att överföringen över huvud inte skett, om den inte gynnat den förra kategorin.

Andra överföringar av medel till pensionsstiftelse som avses med tryggandelagen, dvs. överföringar utan att överskott i tryggandelagens mening uppkommer, har i beredningsförslaget liksom i gällande lag reglerats efter mönster av återvinningsbestämmelserna om förtida betalning och pantställelse i efterhand. Enligt andra stycket i förslaget återgår därför sådana överföringar, om överlämnandet skett senare än tre månader före fristdagen. Om åtgärden väsentligen gynnat gäldenären själv eller honom närstående, äger enligt förslaget återvinning även rum, om åtgärden skett tidigare men senare än två år före fristdagen och det inte visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

Fristen räknas enligt beredningens förslag från att överföringen faktiskt skedde. Detta överensstämmer med gällande rätt.

Beredningen påpekar att de föreslagna reglerna blir direkt tillämpliga

endast i fråga om överföringar till pensions- eller personalstiftelser som faller inom ramen för tryggandelagen. Detta överensstämmer enligt beredningen med vad som gäller f.n. beträffande 28 a § KL. I den mån det i framtiden kommer att finnas andra pensions- eller personalstiftelser kan enligt beredningen i förekommande fall mot dem tillämpas de möjligheter beredningsförslaget enligt andra paragrafer ger i fråga om återvinning.

Sista stycket i beredningens lagförslag innehåller en erinran om den rätt att i särskilda fall återkräva försäkringspremier m.m. varom ges bestämmelser i 117 § försäkringsavtalslagen.

Departementschefen. Jag delar beredningens uppfattning att det fortfarande är nödvändigt med särskilda återvinningsregler när det gäller överlämnande av medel till pensions- och personalstiftelser. Beredningsförslaget innebär i förhållande till gällande lag att återvinningsfristerna förlängs. I övrigt överensstämmer beredningsförslaget i stort sett med vad som nu gäller. Remissinstanserna har inte haft något att erinra mot vad beredningen föreslagit. Även jag ansluter mig till förslaget.

Enligt beredningens mening skall nu förevarande återvinningsmöjlighet gälla endast i fråga om sådana stiftelser som faller inom ramen för 1967 års tryggandelag. Denna åsikt vinner stöd av ett uttalande av lagrådet vid tillkomsten av tryggandelagen (prop. 1967:83 s. 261 och 278). Enligt lagrådets då uttalade uppfattning måste begreppen pensionsstiftelse och personalstiftelse när de kommer till användning i lagstiftning anses hänföra sig till den bestämning av begreppen som getts i 9 resp. 27 §§ tryggandelagen. Lagrådet har emellertid — låt vara med viss tvekan — menat att bestämmelserna skulle kunna få analogisk tillämpning också på andra stiftelser. Departementschefen godtog denna uppfattning (prop. 1967:83 s. 288). Enligt min mening saknas anledning att i nu förevarande sammanhang frånga denna ståndpunkt.

För att vinna överensstämmelse med den konstruktion som använts i 32 och 33 §§ för att ange föremålet för återvinning har också i förevarande paragraf gjorts vissa redaktionella jämkningar i förhållande till beredningens lagförslag. Någon saklig ändring är inte avsedd.

Beträffande tredje stycket bör anmärkas att överföring av medel till personalstiftelse alltid jämföras med sådan överföring av medel till pensionsstiftelse som medfört att stiftelsen fått överskott på kapitalet.

Den av mig föreslagna lagtexten innefattar ingen ändring i förhållande till beredningsförslaget beträffande möjligheten för stiftelsen att i konkursen göra gällande ett fordringsanspråk motsvarande det belopp som återvunnits från stiftelsen. Jag återkommer under 40 d § till frågan i vad mån stiftelse skall anses ha en sådan möjlighet.

Gäller överföring till stiftelse fast egendom blir 29 b § tillämplig.

Skyldigheten att på grund av återvinning återbära överförda medel kan jämkas med stöd av 40 §.

35 § Paragrafen behandlar återvinning av betalning av skuld m.m. Den

motsvaras i gällande lag av 29 och 30 §§. I beredningsförslaget motsvaras paragrafen av 33 § första och tredje styckena.

Gällande rätt. Enligt 29 § första stycket KL skall betalning av skuld som inte var förfallen vid betalningstillfället gå åter, om betalningen gjorts inom 60 dagar före konkursansökningen eller därefter. Detsamma gäller betalning med annat än pengar eller andra med hänsyn till gäldenärens och borgenärens yrke vanliga betalningsmedel. Borgenären kan dock enligt tredje stycket i lagrummet undgå återvinning enligt första stycket genom att visa, att han när han mottog betalningen saknade skälig anledning anta att gäldenären avsåg att gynna honom framför övriga fordringsägare. Motbevisningen är dock utan verkan, om borgenären hade skälig anledning anta att gäldenären var insolvent eller hade kännedom om konkursansökningen.

I 30 § KL föreskrivs återgång av betalning av förfallen skuld, om rättshandlingen skett inom 30 dagar före konkursansökningen eller därefter och borgenären, när han tog emot betalningen, hade skälig anledning anta att gäldenären var insolvent eller hade kännedom om konkursansökningen.

KL innehåller inte några särskilda bestämmelser om återvinning av kvittning som ägt rum före konkursen, medan ingående föreskrifter finns om kvittning i konkurs. Kvittning anses hos oss komma till stånd genom att ena parten avger kvittningsförklaring till den andra eller genom att parterna kommer överens om kvittning. Den omständigheten att kvittning kan ske genom en ensidig åtgärd av annan än konkursgäldenären utgör inte något principiellt hinder mot återvinning. Det synes emellertid vara något ovisst vad som f.n. gäller i återvinningshänseende när en kvittningsförklaring avgetts före konkursen. De nuvarande reglerna i 121 § KL gäller endast kvittning i konkurs.

Lagberedningen konstaterar att frågan om återvinning av betalning tilldrar sig ett betydande praktiskt intresse. Beredningen har stannat för att försöka begränsa återvinning till objektivet onormala betalningar. Ordinära betalningar bör däremot få stå sig även om de skett strax före konkursutbrottet.

Enligt beredningens förslag (33 § första stycket första punkten) kan betalning av skuld återvinnas, om den skett senare än tre månader före fristdagen och gjorts med ovanliga betalningsmedel, i förtid eller med belopp som avsevärt försämrat gäldenärens ekonomiska ställning. Återvinning skall dock inte äga rum, om betalningen ändå kan anses ordinär. En längre återvinningsfrist mot närstående, två år, föreslås gälla om det inte visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent (första stycket andra punkten).

Beträffande den närmare innebörden av förslaget finner beredningen böra understrykas, att bestämmelserna inte avser kontantaffärer. Som exempel på betalning som kan bli föremål för återvinning nämns först

betalning med ovanliga betalningsmedel och betalning i förtid. Frågan huruvida betalning skall anses ha skett med ovanligt betalningsmedel skall enligt gällande rätt främst avgöras med hänsyn till borgenärens och gäldenärens yrken. Det är därvid enligt förarbetena tillräckligt, om betalningen framstår som ovanlig med hänsyn till antingen borgenärens eller gäldenärens yrke. Även enligt beredningsförslaget får man beträffande gäldenär som är näringsidkare se till förhållandena i hans bransch, liksom mottagarens bransch har betydelse. Om betalningsmedlet framstår som motiverat med hänsyn till enderas förhållanden, synes dock anledning saknas att betrakta det som ovanligt enbart därför att det avviker från det vanliga för den andres del.

En förutsättning för återvinning är enligt gällande lag att det rör sig om betalning av skuld 'som icke var förfallen'. Regeln anses syfta på formellt tillämplig förfallodag, även om det i realiteten varit avsett att längre kredit skulle gälla. Detta har beredningen ansett vara för snävt, eftersom en borgenär bl.a. har möjlighet att betinga sig uppsägningsrätt med anledning av gäldenärens insolvens. Betalning som sker med anledning av sådan uppsägning kan inte generellt godtas som normal menar beredningen. I beredningsförslaget används uttrycket att betalning sker 'i förtid'. Som förtida betalning skall enligt förslaget räknas bl.a. betalning som skett efter det att borgenären begagnat sig av klausul som föreskriver omedelbar betalning av ett stående lån, om gäldenären försummat ränte- eller avbetalning eller kommit på obestånd e.d. På samma sätt bör bedömas att borgenären vägrat förlängning av ett lån som klart förutsatts skola förlängas för exempelvis tre månader i sänder, om inte något speciellt inträffar.

Den av beredningen föreslagna regeln talar vidare om betalning med belopp som avsevärt försämrat gäldenärens ekonomiska ställning, dvs. betalning som verkligen är av betydelse för borgenärerna från återvinningssynpunkt. För att detta skall vara fallet måste det enligt beredningens uppfattning vara fråga om ett belopp som i betraktande av gäldenärens förhållanden — t.ex. omfattningen av rörelse som han driver — måste anses relativt betydande och därför inverkar avsevärt på hans ekonomiska ställning och den utdelning som borgenärerna kan få vid en senare inträffad konkurs. Att betalning av en skuld inte inverkar på gäldenärens räkenskapsmässiga balans utesluter inte, att hans ekonomiska ställning kan ha försämrats och dividenden för andra borgenärer minskat. Betalning kan då innebära mannamån till förmån för viss borgenär (jfr 11 kap. 4 och 7 §§ BrB).

Att ge konkursboet rätt till återvinning i alla fall som ryms under de angivna alternativen skulle emellertid enligt beredningen föra för långt. I beredningens förslag har därför upptagits en föreskrift att återvinning inte äger rum, om betalningen med hänsyn till omständigheterna kan anses som ordinär. Begränsningen gäller alla betalningar, även dem som skett med

ovanliga betalningsmedel eller i förtid. Betalning med betalningsmedel som i allmänhet är ovanligt i viss bransch kan enligt beredningen någon gång i det särskilda fallet vara helt korrekt. Och betalning i förtid kan av rent praktiska skäl ha skett kort före förfallodagen eller kan ha företagits för att viss rabatt skall erhållas. I övrigt är det avsett, att vanliga löpande betalningar, t.ex. avtalade och i behörig ordning betalade amorteringar på lån, avbetalningsköp m.m. samt av hyra, arrende, skatt eller innehållna källskatter och underhållsbidrag skall vara skyddade, även om betalningen faktiskt försämrat gäldenärens ekonomiska ställning från andra borgenärens synpunkt. Även löpande betalningar som inte fullgörs förrän någon tid efter förfallodagen kan böra godtas som ordinära, t.ex. om gäldenären brukat successivt göra rätt för sig i efterhand.

Enligt beredningen torde vidare såsom ordinära betalningar i regel också vara att betrakta de normala insättningar som görs på en checkräkningskredit. Betalning vid kontantköp kan som tidigare nämnts inte angripas enligt beredningsförslaget. Det kan med nuvarande bokföringsteknik vara svårt att få faktura förrän någon tid efter leverans. Köp på sådana villkor måste enligt beredningen i förevarande sammanhang jämföras med kontantköp, om betalning sker i vanlig ordning. Däremot har beredningen inte avsett att betalning av skuld som stått ute eller kumulerats under längre tid skall kunna godtas som ordinär. En betalning som skett sedan gäldenären förklarat sig inställa sina betalningar kan inte heller, objektivt sett, anses ordinär, fränsett hyra för bostad o.d. Till beloppen normala ersättningar för arbete och kostnader som utbetalats för undersökningar av ett företags förutsättningar att fortsätta driften bör godtas. I princip skall det enligt beredningen inte inverka, om borgenären hade anledning misstänka att gäldenären var insolvent eller inte. Om gäldenären otillbörligt gynnat viss borgenär och denne var i ond tro, kan emellertid återvinning ske enligt 36 § i beredningens förslag, även om betalningen möjligen annars kunde objektivt sett anses ordinär i den mening som avses i 33 § (jfr även 11 kap. 7 § andra stycket BrB).

Beredningen framhåller att det allmänna kravet för återvinning, att den åtgärd som angrips var till nackdel för borgenärerna eller vissa av dem, inte minst får betydelse vid återvinning av betalning. Beredningen påpekar att en åtgärd i och för sig kan vara onormal — icke ordinär — men ändå genom nämnda allmänna rekvisit vara skyddad mot återvinning. Betalning av räntor och amorteringar på ett företagsinteckningslån är regelmässigt helt ordinär, medan en realisation av all företagsintecknad egendom med åtföljande förtida betalning till företagsinteckningshavarna inte kan anses vara en normal åtgärd, i all synnerhet inte om den sker med anledning av att företaget kommit i ett prekärt läge. I fråga om sådana onormala betalningar måste undersökas, om de var till nackdel för gäldenärens borgenärer eller vissa av dem vid den tidpunkt då åtgärden vidtogs.

Beredningen anger att det i fråga om företagsintecknad egendom inte är

ovanligt, att en avveckling sker under hand i samband med ackord. Vid ackord är principen, att förmånsberättigade borgenärer skall få full betalning. Det är enligt beredningen inte förenligt härmed att, i händelse gäldenären senare råkar i konkurs, göra betalningen till föremål för återvinning trots att betalningen, när den ägde rum, inte var till nackdel för gäldenärens borgenärer eller vissa av dem. Betalningen skall alltså stå sig, om den utgått ur köpeskillingen för såld företagsintecknad egendom och om då befintliga borgenärer med lika eller bättre rätt inte blev lidande. Beredningen anför vidare att i rättspraxis den som haft förmånsrätt på grund av företagsinteckning och liknande ansetts ha separationsrätt till vad som av köpeskillingen hållits avskilt för deras räkning under redovisningsansvar.

Det har för beredningen framstått som önskvärt att återvinning av kvittning blir föremål för särskild reglering. Beredningen påpekar att kvittning brukar likställas med betalning. Det har för beredningen tett sig naturligt, att så sker även i återvinningshänseende. Enligt beredningsförslaget skall därför vad som sägs om återvinning av betalning ha motsvarande tillämpning när kvittning ägt rum, om borgenären enligt 121 § inte haft rätt att kvitta i konkursen. Undantaget innebär att skedd kvittning skall stå sig, om borgenären kunnat kvitta i konkurs. Återvinning skulle ju då vara praktiskt sett meningslös.

Den borgenär vars fordran före konkursen kvittas mot skuld till konkursgäldenären skall enligt förslaget behandlas som om han fått betalning vid tillfället. Härvid är enligt beredningen att märka, att kvittning inte i och för sig är någon onormal form för gottgörelse. Ibland kan emellertid kvittning ske på sådant sätt att den bör jämsställas med betalning med ovanliga betalningsmedel. Viss ledning menar beredningen kunna erhållas av reglerna om kvittning i konkurs. Om kvittning möjliggjorts genom uppköp av värdelös eller osäker fordran mot konkursgäldenären, kan sålunda kvittningen jämsställas med betalning med annat än sedvanliga betalningsmedel. Motsvarande gäller, när borgenär kvittar efter det att han genom köp av varor har satt sig i skuld till gäldenären i syfte att få täckning för sin fordran. Med hänsyn främst till att kvittning under konkurs enligt beredningens förslag om ändring av 121 § är tillåten även om fordran inte är förfallen, torde man inte behöva räkna med återvinning av kvittning därför att den skulle vara att jämsställa med betalning i förtid.

Även i fråga om kvittning gäller enligt beredningsförslaget, att återvinning inte äger rum om kvittningen trots att den t.ex. avsett betydande belopp var att betrakta som ordinär. Den kan ha varit en normal åtgärd i parternas mellanhavande. I ett fast kontokurantförhållande anser beredningen över huvud vara tveksamt, om man bör tala om kvittning beträffande den avräkning som skall äga rum. Det får också enligt beredningens uppfattning i regel betraktas som ordinärt, att det allmänna kvittar skattskyldigs fordran på att återfå för mycket erlagd skatt mot

restantier för vilka han häftar.

Om motparten var närstående till gäldenären, blir enligt beredningsförslaget återvinningsfristen även i kvittningsfallet två år.

Remissyttrandena. EON och kronofogdeföreningen efterlyser förtydligande uttalanden i fråga om skattebetalningar.

EON framhåller att det inte är ovanligt att fysisk eller juridisk person, som har försatts i konkurs, kort tid dessförinnan levererat betydande belopp till kronofogdemyndighet till gäldande av restförd skatt. Om den föreslagna återvinningsregeln antas, kan enligt *EON:s* mening framdeles uppstå svårigheter att avgöra om betalning av sådan skuld anses som ordinär med hänsyn till dels skuldens karaktär, dels hur lång tid skulden stått ute. Det förefaller nödvändigt, att det i propositionen lämnas något vägledande uttalande i detta avseende.

Kronofogdeföreningen anför bl.a. följande.

I praktiken avser det övervägande antalet konkurser företag med skatteskulder för innehållen skatt på de anställdas löner och mervärdeskatt. Betr båda dessa skatteslag har företagarna anförtratts att åt samhället inkassera skatter, som faktiskt betalas av resp anställda och konsumenter. Särskilt under sämre konjunkturen sker som bekant företagens leveranser av dylika medel med viss, stundom avsevärd fördröjning. I talrika fall blir även de företag, som drabbas av skattebetalningsförseningar så småningom försatta i konkurs. Ej sällan har också sådana företag ganska kort tid före konkursutbrottet betalt betydande belopp till vederbörande indrivningsmyndighet som avbetalning på skatteskuld. Vid sådana fall torde besvärliga tolkningsproblem uppstå, om dylik betalning skett på sådant sätt att ovan angivna rekvisit 'ordinär betalning' och 'i vederbörlig ordning' för undgående av återvinning är för handen.

Ackordscentralen behandlar frågan om det skall krävas att den återvinningsgrundande transaktionen var till nackdel för borgenärerna. *Ackordscentralen* anför.

Vid betalningsinställelse uppstår ofta problem på grund av förekomsten av företagsinteckning. Det kan vara frågan om att avveckla rörelsen. Företagsinteckningshavaren kan inte utan vidare tolerera att egendom, som är föremål för företagsinteckning, förvandlas till kontanter och banktillgodohavanden och därmed fränhändes honom som säkerhetsunderlag. Inteckningshavaren kan då se sig nödsakad att inge konkursansökan för att skydda sina rättigheter. I praktiken har detta nödortfikt kunnat klaras genom diverse 'trollerier' såsom uppläggande av administrationskonto hos tredje man i förening med avlänkning av bank- och postgiro. Vanligt är också, att företagsintecknad egendom säljs — icke mot kontant betalning utan mot revers, betalbar efter 60 dagar, samtidigt som reversen pantförskrivs till inteckningshavaren.

Det är utomordentligt värdefullt, att Lagberedningen klärlagt förhållandena kring dessa situationer, som blir allt vanligare i takt med den kraftigt ökade användningen av företagsinteckning som säkerhetsform. Sammanfattningsvis sägs, att betalning skall vara fredad mot återvinning, om den utgått ur köpeskillingen för såld företagsintecknad egendom och om då befintliga borgenärer med lika eller bättre rätt inte blev lidande. Helt

övertygad om att denna beskrivning håller kan man dock knappast vara, om också tidsfaktorn tas med i bilden. De pengar, som betalas inteckningshavaren, kan ha stått ganska länge på en bankräkning. Det är inget problem om det finns företagsintecknad egendom, som i övrigt räckte till då betalning skedde. Men om så inte var fallet, kvarstår åtminstone teoretiskt en risk för återvinning påfordrad av fordringsägare med sämre förmånsrätt eller oprioriterade. En möjlighet att gardera sig vore om återvinningsreglerna knöts till den betalningsinställelse, som normalt föregår en avveckling. Inteckningshavaren skulle då åtnjuta samma skydd från betalningsinställelsen som vid konkurs.

Departementschefen. Beredningsförslaget i denna del innebär främst att de möjligheter som f.n. finns till återvinning av betalning för skuld utvidgas i vissa avseenden. De utvidgade möjligheterna åstadkoms genom förlängda frister och genom borttagande av vissa subjektivt grundade rekvisit. Härtill kommer att återvinning i vissa fall skall kunna äga rum i fråga om sådan betalning som var otillbörlig (se 30 § departementsförslaget). Ett minskat tillämpningsområde får reglerna däremot beträffande vissa i sig ordinära betalningar som företagits inom 30 dagar före konkursansökningen och vid vilka betalningsmottagaren hade kännedom om att gäldenären var eller blev insolvent. Sådana betalningar kan f.n. återvinnas enligt 30 § KL. Som framgår av vad jag anfört i motiveringen till 30 § i departementsförslaget har jag stannat för att ordinära betalningar av det slaget bör stå sig, även om de skett strax före konkursutbrottet, under förutsättning att de inte kan betraktas som otillbörliga.

Remissinstanserna har allmänt godtagit beredningsförslaget i nu berörda del. Mot bakgrund av vad jag anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.4) kan även jag i huvudsak biträda förslaget.

Vad som skall förstås med att en betalning är att anse som ordinär har utförligt belysts i lagberedningens motiv till förslaget. Jag ansluter mig till den uppfattning om innebörden av det berörda uttrycket som beredningen gett uttryck åt.

Som har berörts i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.4) krävs generellt i fråga om återvinning att den åtgärd som angrips varit till nackdel för gäldenärens borgenärer eller vissa av dem. Detta krav gäller inte minst beträffande betalning av skuld. En sådan åtgärd kan i och för sig vara onormal — icke ordinär — men ändå genom nämnda allmänna rekvisit vara skyddad mot återvinning. Jag kan i allt väsentligt ansluta mig till vad beredningen anfört i fråga om tillämpningen av nackdelsrekvisitet i samband med återvinning av betalning. Att såsom en remissinstans synes ha ifrågasatt ytterligare trygga den rättsställning som en innehavare av företagsinteckning får genom detta rekvisit anser jag inte tillräckligt motiverat.

Även i fråga om återvinningsfristen får jag hänvisa till vad jag anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.4). Fristen är som jag tidigare berört i allmänhet tre månader. Det behöver inte visas att gäldenären var

insolvent vid betalningen och återvinningsfrågan påverkas inte heller av bevisning i motsatt riktning. I fråga om betalning till närstående föreslås en längre återvinningsfrist, nämligen två år före fristdagen. Återvinning kan då avvärjas, om återvinningssvaranden visar att gäldenären varken var eller genom betalningen blev insolvent.

Av 28 § 1 framgår att skattebetalningar i allmänhet är undantagna från återvinning. Med hänsyn härtill torde frågan om när skattebetalning skall anses som ordinär få betydelse bara i sällsynta fall. Någon anledning att här gå närmare in på denna fråga anser jag inte föreligga. Av 28 § 2 framgår att återvinning enligt förevarande paragraf inte heller kan äga rum i fråga om betalning av underhållsbidrag enligt giftermåls- eller föräldrabalken om bidragsbeloppet varit förfallet till betalning och den underhållsberättigade inte gynnats otillbörligt.

I fråga om återvinning av betalning för växel eller check finns särskilda bestämmelser i 36 §, till vilken här får hänvisas.

Skyldigheten att enligt 35 § låta betalning återgå kan jämkas enligt 40 §. Återvinns betalning enligt förevarande paragraf har borgenären givetvis också möjlighet att göra sin fordran gällande i konkursen, se vidare under 40 d §.

I andra stycket av 35 § har tagits upp en regel om att det som sägs om återvinning av betalning skall äga motsvarande tillämpning när kvittning skett, om borgenären enligt 121 § inte varit berättigad att kvitta i konkursen. Regeln, vilken lämnats utan erinran vid remissbehandlingen, stämmer helt överens med beredningens förslag.

36 § Paragrafen, som behandlar vissa särproblem angående återvinning av betalning för växel och check, motsvarar 36 § gällande lag och 33 § andra stycket beredningsförslaget.

Gällande rätt. I 36 § KL finns en specialreglering angående betalning för växel och check. Om gäldenären erlagt betalning för växel, är betalningsmottagaren enligt första punkten i första stycket av paragrafen inte till följd av vad som i 30 eller 33 § stadgas om återgång av betalning av förfallen skuld skyldig att bära åter vad han mottagit, om han enligt växellagen inte kunnat vägra att motta betalningen utan att förlora sin växelrätt mot någon växelgäldenär. Grunden till bestämmelsen är, att det normalt krävs protest för att växelrätten skall bevaras, se 53 och 77 §§ växellagen (jfr 44 § samma lag). Om betalning för förfallen växel alltid skulle kunna återvinnas enligt 30 eller 33 § KL, skulle följden bli att växelinnehavare kunde gå miste om sin växelrätt vare sig han tog emot eller avböjde betalning. Det har emellertid också gällt att hindra, att reglerna om återvinning av betalning kringgås. Det föreskrivs därför att den som vid återgångstalan för bristande betalning skolat efter växellag i sista hand ansvara för växelns betalning eller, om växeln tillkommit för annans räkning, denne är skyldig att till konkursboet återbära vad gäldenären betalat, om han utlämnat eller låtit utlämna växeln under

sådana omständigheter att, om gäldenären i stället då betalat till honom, den betalningen varit återvinningsbar enligt 30 eller 33 § KL (andra punkten). Det är inte nödvändigt att vederbörande förekommer på växeln.

Enligt 36 § andra stycket har första stycket motsvarande tillämpning i fråga om check.

Lagberedningen. Särskilda bestämmelser om växel och check anser beredningen alltjämt behövliga. De nuvarande reglerna ger emellertid skydd mot återvinning även om den eller de mot vilka betalningsmottagaren skulle förlorat växel- eller checkrätt är insolventa. Detta går enligt beredningen för långt. I beredningsförslaget sägs därför att återvinning enligt den särskilda regeln om återvinning av betalning inte äger rum mot den som inte kunde vägra att mottaga betalningen utan att förlora växel- eller checkrätt mot annan, om det inte visas att han inte kunnat få täckning hos denne. Bevisbördan för att sådan täckning inte stått att få vilar på återvinningskäranden. Det kan här enligt beredningens uppfattning möjligen någon gång bli fråga om partiell återvinning. Om växelbeloppet är 1 000 kr och den som ansvarar gentemot betalningsmottagaren har gjort konkurs med en dividend på 25 procent, bör återvinning från betalningsmottagaren ske av 750 kr.

Enligt beredningsförslaget skall vidare den som hade skolat bära den slutliga förlusten, om den tidigare åsyftade betalningen uteblivit, vara skyldig att utge ersättning under samma förutsättningar som gällt om betalningen skett till honom som borgenär. Liksom enligt gällande rätt kan talan även riktas mot någon som inte förekommer på växeln eller checken. Av 36 § i gällande lag följer, att för återvinning förutsätts ond tro hos den i sista hand ansvarige då han utlämnade eller lät utlämna växeln eller checken. I beredningsförslaget uppställs inte här, lika litet som i första stycket av paragrafen, krav på ond tro. Med den som skolat bära den slutliga förlusten avses enligt beredningen endast den som på grund av växeln eller checken eller bakomliggande förhållande skolat rättsligen i sista hand svara för förlusten, ej någon växel- eller checkgäldenär som själv skolat ha regressrätt.

Återvinningsfristen mot närstående i 33 § första stycket beredningsförslaget blir tillämplig, om den mot vilken talan riktas var närstående till konkursgäldenären, även om den som mottog betalningen inte var närstående. Återvinningsfristerna räknas även i hithörande fall från betalningen.

Departementschefen. Beredningsförslaget i fråga om återvinning av betalning i växel- och checkrättsliga förhållanden anknyter till vad som nu gäller. Enligt beredningsförslaget skall liksom nu återvinning av betalning för växel eller check inte äga rum, om den som mottog betalningen inte kunde vägra detta utan att förlora växel- eller checkrätt mot annan. I denna del innehåller beredningsförslaget den nyheten att återvinning inte utesluts när den växel- eller checkrätt som skulle ha förlorats varit utan

värde. Härutöver upptar beredningsförslaget möjlighet att ålägga den som, om betalningen uteblivit, skolat bära den slutliga förlusten, skyldighet att utge ersättning under samma förutsättningar som gällt för återvinning, om betalningen skett till honom som borgenär. I stort överensstämmer även denna reglering med vad som nu gäller.

I första stycket av paragrafen sägs att betalning för växel eller check går åter endast i den mån den som mottog betalningen kunde vägra mottagandet utan att förlora växel- eller checkrätt mot annan hos vilken han kunde erhålla täckning. Bevisbördan för att täckning inte stått att få vilar enligt departementsförslaget på samma sätt som enligt beredningsförslaget på återvinningskäranden. Någon uttrycklig regel av detta innehåll har inte ansetts behövlig. Uttrycket 'i den mån' anknyter till den av beredningen berörda möjligheten till partiell återvinning, när den som i sista hand skolat svara för växeln eller checken inte varit fullt solvent men likväl skulle kunnat betala en del av skulden.

I nu förevarande sammanhang finns skäl att något beröra förhållandet mellan det undantag från återvinningsreglerna som görs i förevarande paragraf och återvinningsregeln i 30 §. Såsom framgår av lagtexten i förevarande 36 § är återvinning enligt 30 § inte utesluten i fråga om betalning för växel eller check. Detta överensstämmer i sak med vad beredningen föreslagit. Återvinning enligt 30 § förutsätter som jag tidigare utvecklat ett otillbörligt förfarande. Om en borgenär med förbigående av andra borgenärer mottar betalning av en gäldenär som han vet vara insolvent torde detta regelmässigt kunna anses otillbörligt. I växel- eller checkfallet måste dock beaktas den prekära situation vari växel- eller checkborgenären kan befinna sig. Enligt min mening torde växel- eller checkinnehavaren åtminstone i vissa fall inte kunna anses otillbörligt gynnad genom betalningen, om han annars skulle gå miste om växel- eller checkrätt mot en solvent växel- eller checkgäldenär.

Enligt andra stycket är, när återvinning av betalning är utesluten till följd av vad i första stycket sägs, den som, om betalning uteblivit, skolat bära den slutliga förlusten skyldig att utgiva ersättning under samma förutsättningar som gällt för återvinning, om betalningen skett till honom som borgenär. Regeln är nödvändig för att hindra ett illojalt användande av den undantagsregel som finns i första stycket. Jag vill påpeka att liknande regler finns i 39 b § andra och tredje styckena enligt vilka tredje man som ställt egendom som säkerhet eller ingått borgen för gäldenärens förpliktelse under vissa omständigheter kan åläggas skyldighet att ånyo utgiva säkerhet eller ersätta dess värde eller att ånyo utge borgen.

37 § Paragrafen reglerar återvinning av upplåten panträtt m.m. Bestämmelser härom finns f.n. i 29 § första-tredje styckena samt 30 § KL. I beredningsförslaget har paragrafen betecknats som 34 §.

Gällande rätt. Pant som lämnats för skuld vid vars tillkomst sådan säkerhet inte betingats går åter enligt 29 § första stycket KL.

Återvinningsfristen är 60 dagar. Borgenärs ansökan om inteckning likställs i andra stycket med överlämnande av pant. Av tredje stycket framgår att återvinning enligt de två första styckena inte äger rum om den som mottog panten eller sökte inteckningen visar att han saknade skälig anledning att anta att gäldenären ville gynna honom framför övriga borgenärer. Sådan bevisning är dock utan verkan om den som mottog panten hade skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd eller kännedom om konkursansökningen.

Enligt 30 § KL går pantsättning åter, om gäldenären inom 30 dagar före konkursansökningen eller därefter lämnat panten för gäld, vid vars tillkomst sådan säkerhet betingats men inte överlämnats, och den som mottog panten hade skälig anledning till antagande att gäldenären var på obestånd eller kännedom om konkursansökningen.

Det kan vidare anmärkas att enligt 195 § KL skall med panträtt i fast egendom likställas annan särskild förmånsrätt som gäller i egendomen och inte grundas på utmätning. Enligt 195 § andra stycket KL skall vad i KL är stadgat beträffande borgenär, som har lös egendom som pant eller eljest under panträtt i handom, äga motsvarande tillämpning i fråga om borgenär, som innehar lös egendom med rätt att kvarhålla den till säkerhet för sin fordran.

Lagberedningen. Lagberedningen anser att frågan om återvinning av säkerställelse bör utformas i nära anslutning till vad som föreslås gälla i fråga om återvinning av betalning. Det gäller såväl frister som möjligheten att undgå återvinning genom motbevisning om solvens, när säkerställelse skett till närstående och två års återvinningsfrist skall gälla. Någon motsvarighet till det undantag som i 33 § beredningsförslaget gjorts för ordinära betalningar föreslås dock inte i 34 §.

Enligt 34 § första stycket beredningsförslaget kan säkerhet som gäldenären överlämnat senare än tre månader före fristdagen återvinnas, om den inte var betingad vid skuldens tillkomst eller om den inte överlämnats utan dröjsmål efter den angivna tidpunkten. Har säkerhet överlämnats till närstående tidigare men senare än två år före fristdagen, äger återvinning också rum under de angivna förutsättningarna, om det inte visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent. Det förutsätts, att den säkerhet som ställts tillhörde gäldenären. Under den av beredningen föreslagna bestämmelsen faller — förutom vanlig pant, företagsinteckning o.d. — även säkerhet som lämnas genom lösöreköp eller annan rättshandling som ikläds formen av överlåtelse. Liksom motsvarande bestämmelser i gällande lag inbegriper beredningsförslaget inte säkerställelse som fullbordats samtidigt med skuldens tillkomst. Självfallet omfattas inte heller det fallet att tredje man tillhörig egendom ställts som säkerhet för konkursgäldenärens skuld.

Vid skuldens tillkomst betingad men då ännu ej överlämnad säkerhet kan enligt förslaget inte heller angripas, om den överlämnats utan dröjsmål

därefter. Detta innebär en viss jämkning i förhållande till motsvarande bestämmelse i gällande lag. Omsättning av lån medför enligt beredningen inte att säkerhet som betingats i samband med omsättningen kan anses betingad i samband med 'skuldens tillkomst'. Med sistnämnda tidpunkt åsyftas den dag då gäldenären fick lånesumman. Detta gäller även om lånevillkoren, t.ex. räntesatsen, ändrats. Om lånesumman höjs och i samband därmed ställs säkerhet, blir denna enligt beredningens uppfattning oangripbar i den mån den behövs för att trygga den nytillkomna delen av lånesumman.

Beredningen anger att gäldenären även kan tänkas lämna säkerhet till någon som går i borgen för en hans redan befintliga skuld. Detta bör enligt beredningens mening kunna angripas som pantsättning i efterhand, oavsett om borgensmannen kände till att det i realiteten var fråga om pantsättning till säkerhet för redan befintlig skuld (se vidare SOU 1970:75 s. 154).

Säkerhet kan av olika skäl komma att utbytas, medan ett lån löper. Om gäldenären inte därigenom försämrat sin ställning, anser beredningen bytet böra godtagas. Annars skulle gäldenären och borgenären, utan att det kan påvisas några sakliga skäl, bli alltför bundna.

Beredningen påpekar att det i praxis ansetts åvila återvinningssvaranden att visa, att säkerheten betingats redan vid fordringens uppkomst. Denna ståndpunkt torde dock enligt beredningen vara förlegad och böra modifieras. Visserligen bör, menar beredningen, den som har säkerhet för sin fordran vara beredd att redogöra för fordringens tillkomst och omständigheterna när säkerheten överlämnades. I princip bör emellertid återvinningskräandena styrka de förutsättningar som gäller för återvinning.

Beredningen anför vidare att bedömningen huruvida säkerheten överlämnats utan dröjsmål bör anpassas efter vad som kan anses överensstämma med god ordning och rimliga krav. Förslaget avser att tolerera en bankpraxis, enligt vilken lån beviljas samt långivare och låntagare omedelbart söker ordna formaliteterna för säkerhets ställande. Handpant bör naturligtvis överlämnas genast, medan inteckningsåtgärder kan ta någon tid. I detta hänseende föreslår beredningen en hjälpregel som andra punkt i andra stycket.

Frågan när pantsättning skall anses fullbordad får enligt beredningen bedömas enligt vanliga regler. Frågan kan inte besvaras inom KL:s ram. Beredningen har emellertid ansett lämpligt att i lagtexten erinra om att tradition kan ersättas av andra åtgärder. Beredningen menar att det bör vara utan betydelse, om åtgärden (t.ex. denuntiation) företas av gäldenären eller borgenären. I förslaget har därför beredningen intagit en bestämmelse, enligt vilken med överlämnande av säkerhet jämställs annan åtgärd av gäldenären eller borgenären som är avsedd att trygga borgenärens rätt (andra stycket första punkten beredningsförslaget). Härmed åsyftas, förutom denuntiation i vissa fall, bl.a. att i fråga om lösöreköp de i 1 § lösöreköpsförordningen angivna formaliteterna skall ha iakttagits.

För de fall då den utlovade säkerheten förutsätter inskrivning föreslår beredningen, att inskrivningsåtgärden skall anses ha skett utan dröjsmål, om ansökan gjorts senast på inskrivningsdag som inträffar näst efter två veckor från skuldens tillkomst (andra stycket andra punkten). När det även krävs överlämnande av pantbrev e.d. måste givetvis inskrivningen utan dröjsmål följas av sådan tradition. Nämda tidsfrist har ansetts behövlig med hänsyn till bankrutinen.

Departementschefen. I förevarande paragraf behandlas återvinning när gäldenären tillhörig egendom lämnats som säkerhet. Återvinning av säkerhet regleras i gällande lag i nära anslutning till återvinning av betalning för skuld. Med betalning i förtid eller med annat än sedvanliga betalningsmedel likställs lämnande av pant för skuld vid vars tillkomst sådan säkerhet inte betingats. Med betalning av förfallen skuld likställs lämnande av pant för skuld vid vars tillkomst sådan säkerhet betingats men inte överlämnats. I det senare fallet gäller strängare förutsättningar för återvinning.

Beredningen anser att frågan om återvinning av säkerställelse även i fortsättningen bör utformas i nära anslutning till vad som skall gälla i fråga om återvinning av betalning. Någon motsvarighet till att återvinning inte skall ske om betalning var ordinär upptas dock inte. Beredningsförslaget innebär att säkerhet kan återvinnas om den inte var betingad vid skuldens tillkomst. I fråga om säkerhet som betingats vid skuldens tillkomst innebär beredningsförslaget en uppmjukning i förhållande till gällande rätt genom att säkerheten kan få överlämnas kort efter skuldsättningen. Förslaget avser i denna del att tolerera en bankpraxis enligt vilken lån beviljas samt långivaren och låntagaren omedelbart därefter söker ordna formaliteterna för säkerhetens ställande.

Med överlämnande av säkerhet jämsställs enligt beredningsförslaget annan åtgärd av gäldenären eller borgenären som är avsedd att trygga borgenärens rätt. Förslaget upptar därutöver en hjälpregel för de fall då säkerheten förutsätter inskrivning. Lämnandet av säkerhet skall i sådant fall anses ha skett utan dröjsmål, om ansökan gjorts senast på inskrivningsdag som inträffar näst efter två veckor från skuldens tillkomst. Denna regel blir av särskild betydelse när det gäller säkerställelse genom inteckning i fast egendom. Enligt 6 kap. 2 § jordabalken uppkommer panträtt i fast egendom genom att fastighetens ägare överlämnar pantbrev såsom pant för fordringen. Pantsättningen blir alltså fullbordad genom tradition av pantbrevet. Den berörda hjälpregeln innebär att pant-rättsupplåtelsen är skyddad mot återvinning om inteckning söks inom angiven tid och pantbrev överlämnas till borgenären snarast möjligt därefter.

Beredningens förslag beträffande återvinning av säkerställelse har lämnats utan erinran av remissinstanserna. Även jag anser mig i huvudsak kunna godta förslaget med vissa formella ändringar.

Det praktiskt sett mest betydelsefulla återvinningsfallet vid säkerställelse rör upplåtelse av panträtt. Enligt min mening bör huvudregeln i paragrafen därför behandla detta fall (första stycket). Enligt departementsförslaget kan upplåtelse av panträtt som gäldenären gjort gå åter, om panten inte var betingad vid skuldens uppkomst eller om pantsättningen inte skett utan dröjsmål efter skuldens tillkomst. Enligt departementsförslaget jämföras med upplåtelse av panträtt annan åtgärd av gäldenären eller borgenären som är avsedd att trygga borgenärens rätt (andra stycket). Hit hör bl.a. lösöreköp och företagsinteckning. Den av beredningen föreslagna hjälpregeln för de fall då säkerheten förutsätter inskrivning har i departementsförslaget tagits upp som ett tredje stycke. Regeln tar endast sikte på frågan huruvida dröjsmål skall anses föreligga beträffande själva inskrivningsåtgärden. I fråga om den närmare innebörden av förslaget i övrigt får jag i första hand hänvisa till vad beredningen anför.

Återvinningsfristerna är desamma som i fråga om återvinning av betalning. Sålunda är fristen i första hand tre månader. I fråga om återvinning som riktar sig mot närstående skall härutöver återvinning kunna ske, om säkerheten överlämnats senare än två år före fristdagen. Som har föreslagits beträffande återvinning enligt flera tidigare paragrafer skall återvinningsvaranden emellertid när återvinning söks med stöd av den längre fristen kunna undgå återvinning genom att föra bevisning om att gäldenären var solvent efter utgivandet av säkerheten.

När säkerhet som grundas på inteckning återvinns, skall enligt 39 a § tredje stycket eventuella inteckningshandlingar återställas eller tillhandahållas. Skyldigheten att återbära säkerhet kan jämkas med stöd av 40 §.

38 § Paragrafen, som behandlar återvinning i samband med utmätning, motsvarar 31 § gällande lag och 35 § första stycket beredningsförslaget.

Gällande rätt. Enligt 31 § KL kan på talan av konkursboet återvinning ske av den förmånsrätt eller betalning som borgenär vunnit genom utmätning. Återvinningsfristen är 30 dagar. Har borgenär inte fått betalning när den rätt som vunnits genom utmätningen skall gå åter, behöver särskild talan inte föras.

Av 23 § KL framgår att egendom som hör till konkursbo i allmänhet inte får utmätas under konkursen. I fråga om fortsatt verkställighet av utmätning som skett före beslutet om konkurs finns bestämmelser i 24 § KL.

Av 77 § UL framgår att då utmätning av lös egendom är fullbordad så som sägs i 67 c § 1 mom. eller 73-76 §§ UL borgenären åtnjuter förmånsrätt i det utmätta enligt förmånsrättslagen. Utmätning av fast egendom anses fullbordad, när beslut om utmätning meddelats (83 § 1 mom. UL).

Medel som gäldenären i utmätningsmål betalar till utmätningsmannen anses utmätta i målet, om inte betalningen skett med villkor som strider häremot (88 d § 2 mom. UL).

Lagberedningen anför att det uppenbarligen är ett mycket starkt indicium på att gäldenären kommit i ekonomiskt trångmål att det krävs indrivning genom myndighets försorg. Möjlighet till återvinning av den rätt eller betalning som vinnas genom utmätning bör finnas inom en återvinningsfrist av tre månader. I fråga om utmätning för närståendes fordran föreslås en återvinningsfrist om två år med möjlighet för återvinningsvaranden att undgå återvinning genom bevisning om att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent. Enligt beredningsförslaget skall återvinningsfristerna börja löpa i och med att utmätningen är fullbordad.

Vad som kan återvinnas är enligt beredningsförslaget den förmånsrätt eller betalning som borgenär vunnit genom utmätning. Redan skedd försäljning påverkas inte. Om belopp som därvid eller på annat sätt influtit i ärendet redovisats till borgenären, blir denne återbetalningsskyldig. Återvinning kommer emellertid enligt förslaget inte i fråga, om borgenären på annan grund än utmätning hade sådan förmånsrätt att han vid konkurs skulle fått full betalning. Återvinningsfristerna räknas från utmätningens fullbordan, vare sig borgenären hunnit få betalning eller ej.

Lika litet som enligt gällande rätt skall betalning som vunnits genom införsel kunna återvinnas enligt beredningens förslag. Beredningen erinrar om att införsel i princip är tillåten även under konkurs (se 18 § införsellagen).

Den av beredningen i första hand uppställda fristen, tre månader, står i överensstämmelse med de tidsfrister som beredningen uppställt för onerösa rättshandlingar som gäldenären företagit.

Som nämnts upptar beredningens förslag också en förlängd frist för återvinning från närstående. Behovet av en sådan frist gör sig enligt beredningen inte gällande med samma styrka beträffande utmätning som i fråga om gåva eller extraordinär betalning, eftersom utmätningen regelmässigt får en sådan publicitet att något missbruk knappast behöver befaras. Om likväl missbruk skulle förekomma, finns beredningens särskilda regel för otillbörlighetsfall att tillgå. Den finska kommittén har stannat för att här inte uppta någon förlängd frist för närstående. På dansk sida har man däremot funnit det mindre tillfredsställande att på den punkten göra en sådan avvikelse från den reglering man tänkt sig beträffande återvinning av pantsättning. Det danska förslaget innehåller därför en tvåårsfrist för närstående även vid utmätning. De norska kommitterade har för sin del ansett, att det finns anledning till särskild misstänksamhet i fråga om utmätning som sker till förmån för någon som sammanbor med gäldenären, t.ex. dennes make. Men därutöver saknar enligt deras mening utmätning till förmån för närstående den objektivt misstänkta prägel som borde vara en förutsättning för återvinning av åtgärden. Man föreslår därför visserligen på norsk sida en tvåårsfrist men har begränsat den till återvinning från make som sammanlevde med

gäldenären och från hemmavarande barn. Övriga kommitterade har ställt sig avvisande till att här införa en regel för närstående som begränsas på nämnda speciella sätt. Beredningen har, ehuru med tvekan, liksom de danska kommitterade, upptagit en tvåårsregel för återvinning från närstående med möjlighet till motbevisning om solvens men vill uttala, att man nog skulle kunna utan större olägenhet följa det finska förslaget.

I beredningens förslag ingår även den tidigare berörda regeln (se avsnitt 6.1 och 9.2.4) om undantag från återvinning vid utmätning för underhållsbidrag (35 § andra stycket beredningsförslaget).

Remissyttrandena. Sparbanksföreningen ifrågasätter om det kan anses försvarligt att den som vunnit utmätning i normalfallet skall behöva avvakta en tid av tre månader innan han vet huruvida utmätningen kommer att stå sig och rättsläget blir klart. Även flera kronofogdemyndigheter är tveksamma inför den föreslagna förlängningen av återvinningsfristen från en till tre månader. Hit hör *kronofogdemyndigheterna i Västerviks, Skellefteå och Trollhättans distrikt*. Den sistnämnda myndigheten framhåller att förslaget innebär en nackdel därigenom att det under lång tid kommer att råda osäkerhet om en utmätnings verkan. Då utmätningssäkerhet i de flesta fall är förutsättning för amorteringsplan beträffande skatter måste enligt kronofogdemyndigheten denna ovisshet medföra ännu större försiktighet vid lämnandet av anstånd för avbetalning än vad som redan nu är fallet.

Domarföreningen är tveksam i fråga om den föreslagna tvåårsfristen. De fall där dess tillämpning aktualiseras antas bli sällsynta och föreningen har sig inte bekant att några direkta önskemål om en dylik frist har framförts från konkursförvaltarhåll. För sin del tror föreningen att fristen kan undvaras.

Departementschefen. Beredningens förslag beträffande återvinning av betalning eller förmånsrätt som vunnits genom utmätning bygger på den redan gällande regeln härom. Förslaget innebär emellertid en avsevärd utsträckning av återvinningsfristen. Denna föreslås som huvudregel vara tre månader men med förlängning till två år i fråga om utmätning för närståendes fordran. Fristerna räknas från det utmätningen fullbordades.

Förslaget har i allmänhet godtagits vid remissbehandlingen. Från en del håll har dock uttalats tvekan beträffande de förlängda återvinningsfristerna.

För egen del ser jag saken så att de återvinningsfrister som bör gälla vid utmätning inte bör vara nämnvärt kortare än övriga jämförbara frister. Enligt min mening är det inte motiverat att låta den som tar emot en frivillig betalning för en utmätningsgill fordran i vissa fall i återvinningshänseende komma i ett sämre läge än om han låtit fordran gå till utmätning. Den som begär utmätning har också regelmässigt grundad anledning misstänka att gäldenären är insolvent. Av dessa skäl anser jag den av beredningen i första hand uppställda tidsfristen om tre månader vara lämplig.

Det är antagligen riktigt som domareföreningen anför att något behov av förlängda frister vid utmätning för närståendes fordran hittills inte förmärkts. Emellertid kan man inte bortse från att ett sådant behov kan uppkomma om åtskilliga andra transaktioner blir föremål för utvidgade återvinningsfrister i enlighet med vad departementsförslaget i övrigt innehåller. I fråga om utmätning för närståendes fordran torde det också finnas särskild anledning till misstanke. Om familjerättsliga underhållsbidrag undantas på det sätt jag tidigare förordat (se 28 §) bör en förlängning i enlighet med beredningens förslag i och för sig inte möta några betänkligheter. Jag vill erinra om att återvinningssvaranden i fall av återvinning med stöd av den förlängda fristen skall ha möjlighet att undgå återvinning genom att föra bevisning om gäldenärens solvens. Jag får i den delen hänvisa till vad jag anför i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.4). Det anförda leder enligt min mening till att beredningens förslag i fråga om fristernas längd bör godtas.

Återvinningsfristerna skall enligt beredningsförslaget räknas från det att utmätningen fullbordades. Enligt min mening finns inte tillräckliga skäl att på denna punkt frånga vad som nu gäller enligt 31 § KL, nämligen att tiden räknas från det att egendomen tagits i mät. Jag vill särskilt erinra om att frågan om bestämningen av den aktuella tidpunkten kommer att få prövas på nytt i samband med att ställning tas till beredningens förslag till utsökningsbalk (se SOU 1973:22 s. 276) och promulgationslag till balken m.m. (se SOU 1974:55 s. 197). I avbidan härpå bör återvinningsfristens utgångspunkt liksom f.n. anges till den tidpunkt då egendomen tagits i mät.

Utöver den nu berörda ändringen har vissa redaktionella jämkningar gjorts i den av beredningen föreslagna lagtexten. Härjämte kan erinras om att 35 § andra stycket beredningsförslaget getts ett vidare tillämpningsområde och flyttats till 28 § 2 departementsförslaget (se denna paragraf).

Det finns anledning att även beträffande utmätning understryka den allmänna förutsättningen för återvinning, att åtgärden skall vara till nackdel för borgenärerna eller vissa av dem vid den tidpunkt då den företogs. Jag hänvisar i den delen till vad jag anför i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.4).

När utmätning ännu inte lett till att borgenären fått betalning, följer av 40 c § andra stycket, att konkursboets rätt till återvinning enligt paragrafen skall beaktas av vederbörande förrättningsman ex officio. Har borgenären däremot hunnit få betalning, får återvinningstalan föras i vanlig ordning.

39 § Paragrafen innehåller vissa grundläggande bestämmelser angående återvinningens innebörd. Den motsvarar 37 § första och andra styckena gällande lag samt 37 § punkt 1 första stycket beredningsförslaget (jfr även punkt 4).

Gällande rätt. Bifall till återvinningstalan innebär i princip, att den rättshandling som är föremål för återvinning skall gå åter. Hur denna rättsverkan skall realiseras är i huvudsak reglerat i 37 § KL. I 38 § KL

behandlas det fallet att egendom till vilken konkursboet har återvinningsrätt överlåtits till annan. Vidare finns i 40 § en bestämmelse om rätt till utdelning efter återvinning.

Frånsett pengar skall den egendom som frångått gäldenären i princip återställas. Detta är inte direkt utsagt i lagtexten. Det har ansetts att ingendera parten har rätt att välja mellan prestation in natura och ersättning. Det är inte fullt klarlagt i vad mån även skadestånd kan åläggas vid sidan av återbäring in natura.

Enligt 37 § första stycket KL gäller, att om egendom som skall återställas inte finns i behåll, boet har rätt till ersättning för därigenom uppkommen skada. Motsvarande gäller, om inteckningshandling som avses i 29 § inte kan tillhandahållas. Lagtexten tyder närmast på att ersättningen skall beräknas efter egendomens värde vid den tid då återvinning äger rum.

I 37 § andra stycket KL regleras det fallet att återvinningssvaranden har lämnat gäldenären vederlag för överlåtten egendom. Han har då rätt att få tillbaka vederlaget eller, i andra hand, avräkna dess värde. Det sagda gäller dock inte, om vederlaget inte kommit boet till godo och han hade kännedom om att gäldenären avsåg att undanhålla borgenärerna vederlaget. När bodelning går åter, är konkursboet skyldigt att återbära den egendom som gäldenären erhöi vid bodelningen. Om den egendom som konkursboet skall återbära inte finns i behåll, skall boet i stället utge ersättning med egendomens värde.

När betalning återvinns, återupplivas fordringen och borgenären får enligt 37 § fjärde stycket KL göra sin fordran gällande i konkursen (jfr 40 § KL). Detsamma gäller bodelning, vid vilken egendom frångått gäldenären mot att fordran mot honom utlagts på hans lott. I princip skall borgenären ställas i samma situation som om han inte fått betalning.

I 37 § sista stycket KL finns en speciell regel som rör återvinning av gåva till gäldenärens make samt återgång av bodelning mellan gäldenären och hans make eller dennes arvingar. Har gåva skett mellan makar utan att äktenskapsförord upprättats kan enligt 8 kap. 5 § GB den make som mottagit gåvan i viss utsträckning bli ansvarig för den andre makens skulder. Har make vid bodelning eftergivit sin rätt kan den andre maken bli ansvarig på liknande sätt enligt 13 kap. 14 § GB. Har maken eller arvingarna till följd av vad som sägs i 8 kap. 5 § eller 13 kap. 14 § GB infriat någon gäldenärens skuld innan stämning om återvinning delgetts, är enligt 37 § sista stycket KL konkursboet skyldigt att återbetala vad som utgetts jämte ränta. Syftet är att undvika att vederbörande belastas dubbelt.

Lagberedningen konstaterar att återvinningsreglerna i KL f.n. i princip bygger på presumtion om ond tro hos återvinningssvaranden. Beredningens förslag eftersträvar en objektivisering av förutsättningarna för återvinning. Vidare har tidsfristerna förlängts. Av dessa och andra skäl menar beredningen det vara behövt att modifiera rättsverkningarna av

återvinning i vissa hänseenden. I princip behåller beredningsförslaget den nuvarande ordningen att egendom som avses med återvinning skall återlämnas och att, om den inte finns i behåll, ersättning därför skall utges. Möjlighet öppnas emellertid att i vissa fall utge ersättning även om egendomen finns i behåll. Som nämnts i den allmänna motiveringen föreslår beredningen vidare, att det införs möjlighet att jämka rätten till återvinning (37 § punkt 3 beredningsförslaget).

Beredningen har funnit önskvärt, att den grundläggande principen vid återvinning, nämligen att egendomen skall återbäras in natura, kommer till uttryck i lagtexten. I beredningsförslaget har därför angetts att egendom som utgetts från någondera sidan skall återbäras. Har det t.ex. skett ett byte skall sålunda återvinningssvaranden återbära det objekt som han mottagit men å andra sidan återfå vad han lämnat gäldenären. På samma sätt skall vid gåvoköp köpeobjektet återställas till boet men lämnat vederlag återgå eller avräknas. Vid återvinning av bodelning går f.n. bodelningen i dess helhet åter. Enligt beredningens förslag går bodelningen åter endast i den mån den innebär en avsevärd eftergift eller egendom genom densamma frångått gäldenären mot att fordran på honom själv utlagts på hans lott. Härav följer att återvinningssvaranden har rätt att lämna kompensation så att resultatet av bodelningen blir godtagbart.

Från den angivna regeln, att egendom som utgetts från någondera sidan skall återbäras, gör beredningen ett undantag beträffande återvinning av otillbörlig rättshandling (37 § punkt 4 andra stycket beredningsförslaget). I sådana fall skall den som lämnat gäldenären vederlag för egendom som återvinns inte ha rätt till ersättning för vad han utgett, om vederlaget inte kommit konkursboet till godo. Beredningen har inte ansett behövt att uppställa något krav på att gäldenären skall ha avsett att undandra borgenärerna vederlaget eller att medkontrahenten insåg att detta inte skulle komma dem till godo. Förutsättningarna för återvinning enligt regeln om återvinning av otillbörliga rättshandlingar har av beredningen ansetts vara tillfyllest. Om effekten blir alltför hård mot svaranden när denne endast handlat culpöst, kan man enligt beredningen tänka sig jämkning av själva rätten till återvinning.

Beredningen påpekar att om gäldenären använt vederlaget exempelvis till att gynna någon närstående genom att betala en skuld till denne, endast så mycket av vederlaget kan anses ha kommit boet till godo som svarar mot den utdelning som den närstående skolat få i konkursen om skulden inte hade betalats (jfr NJA 1928 s. 140).

Beredningen föreslår vidare, att om egendomen inte finns i behåll, ersättning skall utgå för dess värde. Regeln skall enligt beredningen ha motsvarande tillämpning, när endast en del av egendomen finns i behåll. Vid värdeersättning är det av särskilt intresse vilken tidpunkt som skall vara bestämmande för beräkningen av värdet. Med utgångspunkt från regeln att egendomen skall återställas in natura menar beredningen det

vara konsekvent att, om egendomen finns i behåll, som regel tillämpa värdet vid tiden för återvinningsmålets avgörande. Om egendomen gått förlorad och krav på värdeersättning trätt i stället, bör denna beräknas efter värdet vid tiden för förlusten.

Beredningen påpekar att objektet för återvinning kan ha undergått sådan väsentlig förändring eller infogats i annan egendom på sådant sätt att naturaprestation inte är godtagbar. Det kan också tänkas, att objektet trots att det finns i behåll inte kan återställas. Även i sådana fall får enligt beredningen värdeersättning tillgripas. Motsvarande gäller, när egendomen eljest inte är åtkomlig hos återvinningssvaranden, t.ex. till följd av försäljning.

Om objektet endast delvis finns i behåll, fortsätter beredningen, skall enligt huvudregeln vad som är kvar återbäras, medan i övrigt värdeersättning kan böra utgå. Den omständigheten att egendomen nedgått i värde genom normalt slitage medför inte ersättningsskyldighet. Ett onormalt uttag av skog, grus e.d. bör däremot ersättas såsom innebärande en minskning av kapitalet. Om egendomen skadats eller förstörts och ersättning därför utgått, kommer återvinningen att gälla ersättningen.

I fråga om t.ex. aktier bör det enligt beredningens uppfattning som regel stå den återbäringskyldige fritt att, om försäljning ägt rum, i stället lämna andra likvärdiga aktier i bolaget.

Om undantagsvis egendom skall återbäras från båda håll och den inte finns i behåll på den ena sidan, bör det enligt beredningen inte hindra, att återbärning in natura åläggs den andra sidan, när egendomen på den sidan är i behåll.

Beredningen erinrar om att det inom rättsvetenskapen har förordats, att återvinningssvaranden alltid får fullgöra sin prestation i pengar om boet inte har något särskilt intresse av naturaprestation. Det kan enligt beredningen otvivelaktigt ibland vara av intresse för den återbäringskyldige att få utge värdeersättning i stället för att återlämna egendom som han behöver. Vanligen har konkursboet inte heller något särskilt att vinna genom naturaprestation. Beredningen föreslår därför att, när återbärning av viss egendom är förenad med särskild olägenhet för den förpliktade, det kan medges honom att utge ersättning i egendomens ställe. Beredningen påpekar, att när jämkning är motiverad, det också kan vara lämpligt att byta ut naturaprestation mot pengar. Parterna kan vidare givetvis, om de är ense och reglerna om talerätt i 39 § punkt 1 inte föranleder annat, själva bestämma huruvida naturaprestation eller värdeersättning skall utgå.

Som förut nämnts innehåller 37 § fjärde stycket KL föreskrift om att, när betalning återgår, borgenären får göra sin fordran gällande i konkursen. Motsvarande skall enligt bestämmelsen gälla, när vid bodelning egendom frångått gäldenären mot att fordran på honom utlagts på hans lott. Beredningen finner det utan särskild föreskrift uppenbart, att borgenären måste ha sådan rätt. Motsvarighet till 37 § fjärde stycket KL

har följaktligen inte upptagits i beredningsförslaget.

Beredningen påpekar att reglerna om återvinning och om begränsat betalningsansvar för gäldenärens make eller arvingar i 8 kap. 5 § och 13 kap. 14 § GB kan sammanträffa (jfr 37 § sista stycket KL). Om egendom som make fått i gåva återvinns eller om bodelning mellan gäldenären och hans make eller dennes arvingar går åter samt maken eller arvingarna till följd av nämnda lagrum i GB infriat någon gäldenärens skuld innan stämning om återvinning delgavs vederbörande, är konkursboet skyldigt att återgälda maken eller arvingarna vad som sålunda betalats jämte ränta. Beredningen har inte funnit behövligt att i förslaget uppta någon uttrycklig motsvarighet till denna regel. I dessa fall bör enligt beredningen betalningen tillgodoräknas vederbörande. Att detta bör gälla inte endast återvinning från gäldenärens make utan även återvinning från makes dödsbo anser beredningen självfallet.

Remissyttrandena. Göta hovrätt påpekar att återvinningssvarande, som lämnat vederlag för egendom som återvinns, enligt 37 § andra stycket gällande KL kan gå miste om rätten att återfå vederlaget, om detta inte kommit konkursboet till godo och han haft kännedom om gäldenärens avsikt att undanhålla borgenärerna vederlaget. Enligt beredningsförslaget berövas vid återvinning av otillbörlig rättshandling återvinningssvaranden rätten till vederlag även i de fall där han inte bort misstänka gäldenärens avsikt att undanhålla vederlaget eller gäldenären inte ens hade denna avsikt, vilket enligt hovrätten förefaller alltför långtgående. Hovrätten framhåller att den normala påföljden för återvinningssvarande vid återvinning är att hans förmögenhetsställning återförs till samma läge som före transaktionen. Även om man anser att återvinningssvaranden vid återvinning av otillbörlig rättshandling alltid handlat mera förkastligt än i övriga fall — något som med fog kan ifrågasättas — anser hovrätten det vara omotiverat att utkräva ett extra ansvar härför enbart i de situationer där vederlag förekommit. Förverkande av rätten till vederlag har vidare den mindre önskvärda konsekvensen att återvinningssvaranden drabbas hårdare ju större vederlaget var trots att motsatsen vore konsekventare. Hovrätten förordar därför att som förutsättning för förverkande bibehålls kravet på att återvinningssvaranden känt till — eller i vart fall bort känna till — gäldenärens skadeavsikt.

Hovrätten anmärker också att beredningsförslaget inte upptar någon motsvarighet till stadgandet i 37 § femte stycket KL rörande konkursboets skyldighet att återbetala vad make utgett till följd av bestämmelserna i 8 kap. 5 § och 13 kap. 14 § GB. Enligt hovrättens uppfattning hade det i detta sammanhang varit naturligt med hänsyn särskilt till att återvinningsmöjligheterna enligt förslaget i övrigt avsevärt utökats, att frågan om införande av möjlighet till återvinning från borgenär som fått betalt enligt 8 kap. 5 § eller 13 kap. 14 § hade övervägts.

Departementschefen. Beredningsförslaget upptar samtliga regler om

innebörden av återvinning i en och samma paragraf (37 § beredningsförslaget). Beredningen har vidare valt att behandla innebörden av återvinning i normala fall under de tre första punkterna i paragrafen och innebörden av sådan återvinning som avser otillbörliga rättshandlingar under en fjärde punkt. För egen del finner jag det från redaktionell synpunkt lämpligare att dels behandla otillbörlighetsfallen samtidigt med övriga fall, dels fördela innehållet i 37 § beredningsförslaget på flera paragrafer. De frågor som behandlas i 37 § beredningsförslaget regleras således i 39, 39 a, 39 b och 40 §§ i departementsförslaget. I nu förevarande paragraf (39 §) behandlas vissa allmänna frågor om återbäring av egendom och om utgivande av ersättning i stället för sådan återbäring.

Innebörden av återvinning är i första hand, att gäldenärens medkontrahent skall till konkursboet återbära den egendom han uppburit. Denna princip uttrycks i gällande lag i de enskilda återvinningsbestämmelserna. I 37 § andra stycket KL ges vidare en regel om att den, med vilken gäldenären ingått avtal och som lämnat vederlag för egendom som han erhållit genom avtalet, har rätt att återfå vederlaget om egendomen återvinns. Från denna regel görs dock undantag såvitt gäller vederlag som inte kommit boet till godo, när den med vilken avtalet ingicks hade kännedom om att gäldenärens avsikt var att undanhålla borgenärerna vederlaget.

Beredningsförslaget lagfäster principen att egendom som utgivits från någondera sidan skall återbäras. Den som lämnat gäldenären vederlag för egendom som återvinns enligt 36 § beredningsförslaget (otillbörlighetsfall) skall dock inte ha rätt till ersättning, om vederlaget inte kommit konkursboet till godo.

Som framgår av redogörelsen under 30-38 §§ har i departementsförslaget valts den tekniken att föremålet för återvinning i allmänhet skall vara en rättshandling och inte egendomen som sådan. Med tanke härpå anser jag det vara värdefullt att i förevarande paragraf införs en allmän bestämmelse varav den mer praktiska innebörden av återvinning framgår. I klarhetens intresse har jag valt att i huvudsaklig överensstämmelse med gällande rätt formulera denna bestämmelse så att parternas roll framträder något tydligare än enligt beredningsförslaget. I departementsförslaget utsägs därför till en början att vid återvinning egendom som gäldenären utgivit skall återbäras till konkursboet (första stycket). Härefter behandlas frågan om rätt för gäldenärens medkontrahent att återfå det vederlag han utgett till gäldenären (andra stycket).

Den av beredningen föreslagna undantagsregeln i fråga om vederlag vid återvinning i otillbörlighetsfall har föranlett viss kritik vid remissbehandlingen. Enligt Göta hovrätts mening kan den av beredningen föreslagna lösningen leda till mindre tilltalande konsekvenser i en del fall. Jag delar hovrättens uppfattning i denna fråga. De berörda konsekvenserna framträder särskilt i de fall där det otillbörliga i den återvinningsgrundande

transaktionen inte legat i att egendomen skulle komma att undandras borgenärerna. Teoretiskt sett skulle gäldenärens medkontrahent till och med kunna förlora vederlaget utan att det varit gäldenärens avsikt att låta vederlaget undandras borgenärerna. Möjligheten till jämkning (40 § departementsförslaget) är enligt min mening inte ett tillräckligt skydd för gäldenärens medkontrahent i fall av detta slag. Jag har därför i huvudsaklig överensstämmelse med vad som nu gäller i paragrafen upptagit den regeln att den, som lämnat gäldenären vederlag som inte kommit boet till godo, inte äger återfå vederlaget, om han hade eller bort ha kännedom om att gäldenärens avsikt var att undanhålla det för borgenärerna.

Enligt beredningsförslaget skall vidare, om egendomen inte längre finns i behåll, ersättning för dess värde utgå. Detta torde inte innebära någon ändring i förhållande till vad som nu gäller. Beredningsförslaget innehåller härutöver den principiella nyheten, att den förpliktade skall kunna medges att utge ersättning i egendomens ställe om återbäring av egendomen är förenad med särskild olägenhet för honom. Remissinstanserna har lämnat förslaget i denna del utan erinran. Även jag anser mig kunna godta förslaget och vad beredningen har anfört om dess innebörd. Jag har med viss redaktionell jämkning upptagit beredningsförslaget i paragrafens tredje stycke. Jag vill nämna att jag i 39 a § upptagit en motsvarighet till bestämmelsen i nuvarande 37 § första stycket angående skyldighet att utge ersättning när inteckningshandling inte kan återställas.

I 37 § fjärde stycket gällande KL sägs att när betalning återgått borgenären äger göra sin fordran gällande i konkursen. Samma sak skall gälla när vid bodelning egendom frångått gäldenären mot det att fordran på honom utlagts på hans lott och bodelningen återgår. Beredningen har menat att det även utan särskild föreskrift är uppenbart att de angivna reglerna måste gälla. I beredningsförslaget upptas därför ingen motsvarighet till 37 § fjärde stycket.

Jag ansluter mig till beredningens uppfattning i den nu berörda frågan. Till stöd härför kan också anföras att föremålet för återvinning i departementsförslaget i allmänhet angetts vara viss rättshandling. Det framstår härigenom som klarare att borgenären inte förlorar rätten att bevaka sin fordran i konkursen, om betalning återgår. Jag kan därför godta beredningens lösning att inte i KL uppta någon föreskrift om i vad mån återvinningssvaranden skall ha rätt att bevaka en fordran i konkursen. I samband med genomgången av 40 d § kommer jag att närmare uppehålla mig vid de frågor som i detta avseende kan uppkomma.

Beredningen påpekar vidare att det inte längre behövs någon uttrycklig regel om att gäldenärens make vid återvinning av gåva eller bodelning skall få tillgodoräkna sig vad han eller hon utgivit till borgenärerna på grund av bestämmelserna i 8 kap. 5 § och 13 kap. 14 § GB. Detta har i och för sig godtagits av remissinstanserna. I anslutning till vad beredningen anfört har emellertid Göta hovrätt uttalat att enligt dess mening möjlighet till

återvinning från borgenär som fått sådan betalning borde ha övervägts.

Jag delar beredningens uppfattning att det inte behövs någon uttrycklig bestämmelse om rätt för make att i de nu angivna fallen vid återvinning tillgodoräkna sig vad han eller hon utgivit. När det gäller frågan om återvinning i de nu aktuella situationerna vill jag påpeka att ett formligt utkrävande av ansvar enligt de berörda bestämmelserna torde vara mycket ovanligt. Någon egentlig återvinning kan givetvis heller inte komma i fråga. Den aktuella egendomen har ju inte utgivits av gäldenären utan av hans make. De berörda reglerna i GB kan vidare komma att revideras med anledning av den översyn av GB som familjelagssakkunniga har i uppdrag att göra. Jag anser därför inte befogat att nu införa en helt ny återvinningsmöjlighet för de fall Göta hovrätt åsyftat i sitt remissyttrande.

Vad part skall återbära eller ersätta enligt förevarande paragraf kan jämkas enligt 40 §.

39 a § Paragrafen reglerar frågor angående avkastningen av egendom som skall återbäras samt frågor om rätt till ersättning för kostnader som nedlagts på sådan egendom. Härutöver upptas i tredje stycket en regel som berör återvinning av sådan säkerhet som grundas på inteckning. Bestämmelserna motsvarar 37 § tredje stycket och 29 § andra stycket KL och 37 § punkt 1 andra och tredje styckena beredningsförslaget.

Gällande rätt. Då återbäring sker på någondera sidan, skall enligt 37 § tredje stycket KL också utges den ränta eller avkomst som fallit under tiden. Vid sidan härav kan dröjsmålsränta komma i fråga. Beträffande kostnader som nedlagts på egendom som skall återbäras kan principen i nämnda lagrum sägas vara att godtroende besittare skall få ersättning för både nödig och nyttig kostnad, medan den som är i ond tro endast får nödig kostnad ersatt. Återvinningsssvaranden behandlas i allmänhet som ondtroende och får alltså blott ersättning för nödiga kostnader. Undantag gäller vid återvinning av gåva och bodelning. Under förutsättning att 34 § inte är tillämplig ersätts då även nyttig kostnad, om det inte visas att återvinningsssvaranden haft skälig anledning anta att gäldenären var insolvent eller haft kännedom om konkursansökningen. Konkursboet å sin sida räknas som godtroende besittare och har alltså överlag rätt till ersättning för både nödig och nyttig kostnad.

När återvinning av inteckning äger rum enligt 29 § andra stycket KL, skall borgenären antingen återställa inteckningshandlingen till boet eller också tillhandahålla inteckningshandling angående luftfartyg för utbyte samt handling, på grund varav sökts inteckning i fartyg eller företagsinteckning, för inteckningens dödande (hänvisningen till inteckning i fartyg upphävs genom SFS 1973:1132, som ännu inte har trätt i kraft).

Om inteckningshandlingen inte kan återställas, har konkursboet enligt 37 § första stycket rätt till ersättning för den skada som därigenom vållas boet.

Lagberedningen. Nu gällande regel i fråga om skyldighet att utge ränta

eller avkomst anser beredningen vara i allmänhet för sträng. Den återbäringsskyldige har enligt beredningen sannolikt i regel konsumerat avkastningen. Då ond tro inte förutsätts bör man enligt beredningen kunna låta återvinningssvaranden behålla avkastningen för tiden intill dess stämning i återvinningsmålet delgetts honom (37 § punkt 1 andra stycket beredningsförslaget).

Den föreslagna regleringen menar beredningen emellertid vara för gynnsam mot återvinningssvaranden när fråga är om återvinning enligt bestämmelsen om otillbörliga rättshandlingar. I beredningsförslaget har därför upptagits en föreskrift, enligt vilken den som sålunda är återbäringsskyldig kan förpliktas utge avkastning alltifrån att han mottog egendomen. Har svaranden inte handlat dolöst, kan det enligt beredningen dock vara skäl att inte ålägga honom en mera vidsträckt återbäringskyldighet i fråga om avkastning än som i allmänhet gäller.

Enligt beredningsförslaget blir den tid på vilken avkastningen belöper och inte förfallodagen utslagsgivande. Begreppet avkastning bör enligt beredningen tas i vid bemärkelse men självfallet endast avse nettoavkastningen. Även den nytta som den återbäringsskyldige haft genom att bebo fast egendom e.d. anser beredningen böra ersättas.

I fråga om återbäring av betalning skall enligt beredningen under alla omständigheter åtminstone utgå ränta från delgivning av stämning i målet.

Den nuvarande regleringen beträffande kostnader som nedlagts på egendomen är enligt beredningen mindre väl förenlig med de av beredningen föreslagna objektiva återvinningsreglerna och kan även på annat sätt bli hård. Beredningen föreslår som huvudregel, att ersättning utgår för både nödig och nyttig kostnad. Härmed avses objektivt nödiga eller nyttiga kostnader. Det finns dock enligt beredningen ett behov att kunna göra avsteg härifrån, t.ex. om en återvinningssvarande som var i ond tro lagt ned kostnad som det skulle vara alltför betungande för konkursboet att ersätta. Visserligen kan begränsningen till vad som objektivt sett är nödig eller nyttig kostnad enligt beredningens uppfattning i allmänhet förebygga en sådan verkan, men det synes lämpligt att lagen ger vid handen att man inte är bunden till det kostnadsbelopp som nedlagts på egendomen. I 37 § punkt 1 andra stycket beredningsförslaget har upptagits en föreskrift av den innebörd som nu sagts. Överflödiga kostnader ersätts inte. Beredningen tillägger att den återbäringsskyldige får anses ha rätt att avlägsna vad han tillfört egendomen, om det kan ske utan olägenhet och ersättning inte utgår. Reglerna om gottgörelse för kostnader får enligt beredningen betydelse även vid ersättning i pengar, t.ex. i fråga om kostnader som den återbäringsskyldige nedlagt på egendomen innan han överlätit den.

Med kostnad anser beredningen analogivis böra likställas att återvinningssvaranden nedlagt eget arbete på förbättring av egendomen. Om en sådan analogi inte godtas, kan i stället jämkning äga rum.

Beredningsförslaget i fråga om inteckningshandlingar (37 § punkt 1 tredje stycket) innebär i sak ingen ändring i förhållande till vad som nu gäller. I den mån sådan upplåtelse av panträtt som grundas på pantbrev återvinns, skall pantbrevet enligt beredningen utan vidare återställas till boet, eftersom pantbrev inte är bärare av något betalningsanspråk. Beredningen påpekar emellertid att även partiell återvinning av panträtt kan förekomma. Saken kan då enligt beredningen ordnas på olika sätt, enklast så att panträtten förklaras inte gälla viss fordran eller del av fordran. I andra fall kan borgenären behöva inteckningshandlingens som bevis för sin fordran. Den skall då tillhandahållas för åtgärd beträffande inteckningsrätten och därefter återställas. Det blir enligt beredningens uppfattning återvinningskärandens sak att bestämma huruvida utbyte eller dödning bör äga rum, om återvinningen avser hela inteckningsrätten. Valet torde då vara likgiltigt för återvinningssvaranden.

Departementschefen. De regler, som vid återvinning nu gäller i fråga om skyldighet att utge ränta och avkomst och i fråga om rätt att få ersättning för nedlagda kostnader, är i stort sett överensstämmande med dem, som gäller när rättshandling i andra sammanhang skall gå åter på grund av att den ena parten varit i ond tro. Detta innebär att den som skall återbära egendomen i allmänhet är skyldig att utge ränta och avkomst som fallit under den tid han haft egendomen och att i allmänhet endast hans nödiga kostnad ersätts.

Beredningen har ansett att dessa regler bör ändras med hänsyn till den uppläggning beredningen i övrigt valt för återvinningsinstitutets utformning. Enligt beredningsförslaget skall skyldigheten att utge avkastning normalt endast avse tiden efter delgivning av stämning i målet. Den som skall återbära egendom efter återvinning i otillbörlighetsfall skall dock kunna förpliktas utge hela avkastningen. Vidare skall den som nedlagt nödig eller nyttig kostnad på egendom som skall återbäras få ersättning därför, om inte särskilda skäl talar däremot.

Enligt min mening innebär beredningsförslaget ett rimligt och väl avvägt hänsynstagande till den minskade betydelse de subjektivt utformade rekvisiten fått i återvinningssammanhang. Ingen remissinstans har haft något att erinra mot beredningsförslaget i nu angivna delar och jag anser mig kunna godta vad beredningen föreslagit. Mitt tidigare nämnda ståndpunktstagande att i departementsförslaget uppta regler om innebörden av återvinning enligt 30 § gemensamt med reglerna för övriga fall har lett till vissa redaktionella jämkningar av beredningsförslaget.

Reglerna om skyldighet att utge avkastning har jag tagit upp i paragrafens första stycke. Vad gäller skyldigheten att betala ränta vill jag påpeka att denna fråga har behandlats av köplagsutredningen i dess betänkande (SOU 1974:28) Räntelag. Betänkandet övervägs f.n. inom justitiedepartementet.

Paragrafens andra stycke behandlar rätten att få ersättning för nödig eller nyttig kostnad.

Beredningen har föreslagit att, när säkerhet som grundas på inteckning återvinns, inteckningshandlingen skall återställas eller, om den behövs som bevis för fordringen, tillhandahållas för utbyte eller dödning av inteckningen. Kan handlingen inte återställas eller tillhandahållas skall ersättning utgå. Denna reglering överensstämmer i stort sett med vad som nu gäller enligt 29 § andra stycket och 37 § första stycket KL. Pantbrev enligt jordabalken eller sjölagen skall utan vidare återställas när återvinning därav sker. Dessa handlingar är nämligen inte bärare av något betalningsanspråk. Rör det sig om partiell återvinning, kan tillhandahållande av pantbrevet för utbyte eller dödning bli nödvändigt. Utbyte kommer annars främst i fråga när det gäller inteckning i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg. När det gäller företagsinteckning blir utbyte inte aktuellt, eftersom ägarhypotek inte kan förekomma.

Jag har inget att erinra mot beredningsförslaget i nu angiven del och har utan ändring upptagit beredningsförslaget i paragrafens tredje stycke.

Skyldigheten att utge avkastning och skyldigheten att ersätta nedlagda kostnader kan jämkas enligt 40 §.

39 b § Paragrafens två första stycken behandlar den situation som uppstår vid återvinning när tredje man ställt säkerhet för gäldenärens skuld. Första stycket reglerar förhållandet mellan borgenären och boet, andra stycket tredje mans skyldighet mot boet. Enligt tredje stycket skall de två första styckena äga motsvarande tillämpning när tredje man ingått borgen. Paragrafen motsvarar 37 § punkt 2 beredningsförslaget.

Gällande rätt. Vid återvinning skall enligt vad som nu gäller i princip den situation återupprättas som förelåg innan rättshandlingen eller åtgärden företogs. Detta har bl.a. ansetts innebära, att när betalning återvinns, borgen som ställts för fordringen skall återupplivas och att pant som tredje man lämnat och fått åter skall återställas. Några uttryckliga bestämmelser finns emellertid inte därom.

Lagberedningen har funnit önskvärt att reglera även de problem som nu nämnts och söka lösa dem på ett sätt som ansluter till förslagets övriga bestämmelser om återvinning.

När gäldenären fullgjort sin förpliktelse och tredje man återfått en säkerhet som ställts för förpliktelsen bör enligt beredningen den som återställt säkerheten (dvs. i regel borgenär) inte vara skyldig att vid återvinning återbära mer än som överstiger säkerhetens värde, om han inte kan återfå denna och han inte kände eller bort känna gäldenärens insolvens när han återställde säkerheten (37 § punkt 2 första stycket beredningsförslaget). Med fullgörelse av förpliktelse åsyftar beredningen i första hand betalning men det kan även vara fråga om leverans av varor osv.

Beredningen har alltså i detta fall tillmätt subjektiva omständigheter betydelse. Med hänsyn till den föreslagna regeln menar beredningen att en borgenär, som mottar betalning och vet eller har anledning befara att gäldenären är insolvent, bör behålla tredjemanssäkerhet till dess han är tryggad mot återvinning.

I fråga om förhållandet mellan tredje man och konkursboet i den angivna situationen anser beredningen böra gälla att tredje man skall förpliktas ånyo utge säkerhet som han återfått under samma förutsättningar som skolat gälla för återvinning av den fullgörelse som gäldenären gjort, om den hade skett till tredje mannen (37 § punkt 2 andra stycket). Tredje mannen blir med andra ord återbäringsskyldig, om talan om återvinning av fullgörelsen kunnat bifallas mot honom för den händelse han själv varit borgenär. Frågan om återvinning från tredje mannen skall sålunda bedömas självständigt enligt den återvinningsbestämmelse som återopats. Detta gäller bl.a. återvinningsfristernas längd.

Enligt beredningsförslaget får konkursboet föra talan mot tredje mannen och därvid fordra att denne fullgör sin skyldighet direkt till boet. Anledningen till att talerätt öppnats för boet är främst, att detta bör ha möjlighet att få hela den aktuella transaktionen prövad i ett sammanhang. Boet har enligt beredningen intresse av processen mot tredje man eftersom boets rätt mot borgenären kan bero av processens utgång. Det kan f.ö. också enligt beredningen vara rimligt, att borgenären i den aktuella situationen inte behöver själv föra talan mot tredje mannen. Om borgenären är insolvent, är det även av betydelse för boet att kunna gå förbi honom.

Beredningsförslaget upptar vidare en bestämmelse om att vad som sagts om säkerhet även gäller när tredje man ingått borgen för gäldenärens förpliktelse (37 § punkt 2 tredje stycket). Bestämmelsen gäller oavsett om borgensmannen fått kännedom om fullgörelsen eller ej.

Enligt beredningsförslaget kan jämningsregeln tillämpas i fråga om tredje mans skyldighet.

Departementschefen. De olika återvinningsbestämmelserna tar i första hand sikte på förhållandet mellan konkursboet och gäldenärens medkontrahent. KL innehåller f.n. inga bestämmelser om den situation som kan uppstå, när en tredje man i samband med den återvinningsgrundande transaktionen återfått säkerhet eller sluppit ett borgensansvar. Beredningen framhåller att den som återlämnat säkerheten eller som gått miste om den säkerhet som legat i borgensansvaret normalt skall försättas i samma situation, som om han aldrig mottagit betalningen och aldrig avstått från säkerheten. Hans skyldighet att utge ersättning till boet begränsas sålunda till den del av betalningen som överstiger säkerhetens värde. Undantag från denna regel skall dock gälla om han kände eller bort känna till gäldenärens insolvens. Regeln kompletteras i beredningsförslaget av bestämmelser om tredje mans skyldigheter. Denne är enligt förslaget skyldig att ånyo utge säkerhet, återuppliva borgensansvar eller utge ersättning härför under samma förutsättningar som skolat gälla för återvinning av fullgörelsen om den skett till honom.

I stort sett torde den av beredningen föreslagna lösningen överensstämma med vad som redan nu gäller. Beredningsförslaget har också i nu

aktuella delar lämnats utan erinran av remissinstanserna.

Den av beredningen föreslagna regeln om skyldighet för den som återfått säkerhet eller sluppit borgensansvar att åter utge säkerhet eller återuppliva borgen är enligt min mening ett nödvändigt komplement till den bestämmelse som ger befrielse åt den som haft säkerheten för fordran mot gäldenären. Utan denna regel skulle gäldenären i maskopi med borgenären på ett gentemot övriga borgenärer otillbörligt sätt kunna låta en utomstående ställa säkerhet som denne genast återfår i samband med betalning från gäldenären utan att återvinning kan komma i fråga. Regeln kan sägas motsvara den som upptagits i 36 § andra stycket beträffande den som om betalning för växel eller check uteblivit skolat bära den slutliga förlusten.

Jag anser bl.a. med tanke på det nu anförda övervägande skäl tala för en lösning i enlighet med beredningsförslaget. Jag har med vissa redaktionella jämkningar tagit upp beredningsförslaget i förevarande paragraf.

Beträffande regeln om konkursboets rätt att rikta ett direkt anspråk mot tredje mannen i andra stycket andra punkten kan nämnas att en likartad talerätt är förutsatt i 36 § andra stycket såvitt gäller boets krav mot den som, om betalning för växel eller check uteblivit, skolat bära den slutliga förlusten härför.

Enligt 40 § kan skyldigheten att åter utge säkerhet eller att ånyo ställa borgen eller utge motsvarande ersättning bli föremål för jämkning.

40 § Paragrafen, som saknar motsvarighet i gällande lag, öppnar möjlighet till jämkning av återvinningens rättsverkningar. I beredningsförslaget upptas motsvarande bestämmelse i 37 § punkt 3.

Lagberedningen. På skäl som närmare angetts i avsnitt 6.1 föreslår beredningen, att det införs möjlighet till jämkning av återbäringen vid återvinning. Enligt förslaget kan rätten till återvinning jämkas, om det som part skall återbära eller eljest fullgöra enligt 37 § punkt 1 eller 2 i förslaget annars skulle överstiga vad han vunnit genom den rättshandling eller åtgärd som är föremål för återvinning eller andra synnerliga skäl föreligger.

Frågan om jämkning bör enligt beredningen prövas med hänsyn till samtliga omständigheter, bl.a. den angripna rättshandlingens mer eller mindre otillbörliga karaktär. Om någon mottagit och i god tro konsumerat en penninggåva, bör detta som regel vara tillräckligt skäl till jämkning, eventuellt till noll. Om däremot den återbäringsskyldige med kännedom om gäldenärens insolvens fått avsevärda förmåner, bör jämkning inte äga rum. Ligger straffbart förfarande återvinningssvaranden till last, bör jämkning i strid mot allmänna skadeståndsrättsliga regler enligt beredningens uppfattning inte förekomma.

Som förut nämnts har beredningen ansett det lämpligt att som ett skäl till jämkning ange, att återbäringen annars skulle överskrida vad svaranden vunnit genom den rättshandling eller åtgärd som är föremål för

återvinning. Detta blir också ett mått för den jämkning som är rimlig i vanliga fall. Längre gående jämkning kan emellertid beredningen tänka sig i undantagsfall, såsom när svaranden visserligen 'vunnit' ett värde men använt det på ett sådant sätt, t.ex. för resa eller utbildning, att det skulle vara obilligt att kräva åter beloppet.

Om svaranden t.ex. i god tro sålt egendom som han förvärvat genom gåva, anser beredningen jämkning till valutans värde regelmässigt vara motiverad. Har mottagen likvid också konsumerats i god tro, kan som redan antytts en längre gående jämkning enligt beredningen vara befogad. Har den egendom som svaranden mottagit av gäldenären blivit förstörd, kan också en långtgående jämkning böra äga rum, om egendomen inte var försäkrad. När försäkring fanns, bör försäkringsbeloppet tjäna som ledning i jämningsfrågan. När fråga om jämkning väcks på grund av att svaranden konsumerat mottagna medel, får man enligt beredningen givetvis även beakta, om det kan antas att han skulle ha gjort utgifterna även om han inte haft de aktuella medlen till förfogande.

Beredningen anför vidare att den omständigheten att den som drabbas t.ex. av återvinning enligt 31 § i beredningsförslaget deklarerat och betalat skatt för vad som återvinns som regel inte bör utgöra jämningsanledning.

När jämkning är motiverad, kan det enligt beredningen vara lämpligt att byta ut naturaprestation mot pengar.

Remissyttrandena. Endast *Göta hovrätt* och *handelskamrarnas nämnd* uttalar sig särskilt om den av beredningen föreslagna jämningsregeln. Hovrätten ifrågasätter i sitt yttrande om kravet på synnerliga skäl är förenligt med beredningens motivuttalanden. Vad hovrätten anför har behandlats i det föregående (avsnitt 6.2). Handelskamrarnas nämnd framhåller att beredningen vid redovisningen av den föreslagna möjligheten till jämkning vid återvinning anför bl.a., att den omständigheten att den som drabbas av återvinning betalt skatt för vad som återvinns som regel inte bör utgöra jämningsanledning. Nämnden uttalar att beredningen synbarligen inte uppmärksammat det ej helt opraktiska fallet, att konkursgäldenären gjort avdrag för det belopp — exempelvis en lönesumma — som utbetalats. Om hela beloppet återvinns utan att motsvarande skattskyldighet uppkommer för konkursboet gör konkursgäldenären en obehörig vinst.

Departementschefen. I den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.4) har jag förklarat mig i huvudsak kunna godta det av beredningen föreslagna jämningsinstitutet. Detta regleras i förevarande paragraf. I enlighet med vad jag uttalat i den allmänna motiveringen har i bestämmelsen inte tagits med det av beredningen föreslagna särskilda rekvisitet för jämkning, att det som part skall återbära eller förpliktas till annars skulle överstiga vad han vunnit genom den återvinningsgrundande transaktionen.

Härutöver har jag till följd av den uppdelning av 37 § beredningsförslaget som berörts under föregående paragrafer i departementsförslaget

gjort en redaktionell bearbetning av innehållet i förevarande paragraf.

Enligt departementsförslaget kan skyldighet för annan än konkursbo att enligt 39, 39 a eller 39 b § utge egendom eller ersättning, återställa eller tillhandahålla inteckningshandling eller ånyo ställa säkerhet eller borgen jämkas, om synnerliga skäl föreligger. I uttrycket 'synnerliga skäl' ligger att bestämmelsen endast får användning i undantagsfall. Allmänt sett måste starka skäl krävas för att jämkning skall ske.

Vid prövning i det särskilda fallet av om jämkning bör ske måste stor hänsyn tas till vad parten kan sägas ha vunnit genom den ifrågavarande transaktionen. Hänsyn måste emellertid också tas till andra föreliggande omständigheter, såsom återvinningssvarendens mer eller mindre goda tro, det sätt varpå han förbrukat medel för vilka återbäring skall ske, transaktionens karaktär, förhållandet mellan gäldenären och återvinnings-svaranden m.m. Frågan om jämkning bör som jag uttalat i den allmänna motiveringen prövas med hänsyn till samtliga föreliggande omständigheter. Beredningens uttalanden i frågan bör härvid kunna tjäna till ledning.

Handelskamrarnas nämnd har gjort ett påpekande om förhållandet mellan jämkning och avdrag som gäldenären gjort från inkomst av rörelse i taxeringssammanhang. Jämkning med anledning av att gäldenären sluppit betala skatt för en del av det återvunna beloppet anser jag inte kunna komma i fråga. En sådan ordning skulle nämligen principiellt bryta det skatterättsliga systemet. Den omständigheten att gäldenärens medkontrahent betalat skatt för vad som skall återbäras bör inte heller utgöra jämningsanledning i normala fall. I stället bör det åligga vederbörande att försöka få sin taxering rättad.

40 a § I förevarande paragraf behandlas frågan om tredje mans ställning, när egendom, vartill konkursbo har återvinningsrätt, överlåtits till honom. I såväl gällande lag som beredningsförslaget upptas bestämmelserna härom i 38 §.

Gällande rätt. Enligt 38 § KL har konkursboet samma rätt mot tredje man, till vilken egendomen överlåtits, som mot gäldenärens medpart, om tredje mannen inte var i god tro när han åtkom egendomen. Med god tro avses här enligt förarbetena frånvaro av kännedom om de omständigheter som, under förutsättning av konkurs, grundar återvinningsrätt mot fångesmannen. Bevisbördan ligger i princip på återvinningskäranden. Stadgandet avser även fall då gäldenärens medkontrahent upplåtit rättighet, t.ex. panträtt, i egendom som gäldenären avhänt sig. Det gäller både fast och lös egendom samt oavsett huruvida tredje mannens fång var benefikt eller oneröst. När återvinning äger rum mot tredje man, har 37 § KL motsvarande tillämpning. Härav följer bl.a., att om egendomen inte finns i behåll hos tredje mannen, denne i stället blir skyldig att utge ersättning för egendomens värde.

Lagberedningen. Enligt beredningens förslag skall, om egendom vartill

konkursboet har återvinningsrätt överlåtit till annan, konkursboet ha samma rätt mot denne, om han kände eller bort känna till de omständigheter som grundar rätt till återvinning mot gäldenärens medkontrahent. Bestämmelsen har motsvarande tillämpning, om tredje mannen i sin tur överlåtit egendomen osv. Liksom gällande lag skall bestämmelsen även tillämpas vid upplåtelse av begränsade sakrätter.

I subjektivt hänseende krävs, att tredje mannen vid tiden för rätts-handlingen mellan honom och hans fångesman kände eller bort känna till de omständigheter som grundar rätt till återvinning. Vad som åsyftas är de faktiska omständigheterna. Vid gåvoköp o.d. skall han t.ex. ha känt eller bort känna till de omständigheter som gav transaktionen dess benefika karaktär. Vid återvinning med stöd av regeln om återvinning av bodelning skall han på samma sätt åtminstone ha bort känna till att egendomen härrör från en bodelning vid vilken gäldenären i avsevärd mån eftergett sin rätt så som sägs i paragrafen. Vid återvinning med stöd av regeln om återvinning av vissa otillbörliga rättshandlingar (36 § beredningsförslaget) förutsätts, att tredje mannen kände eller bort känna till gäldenärens insolvens och de omständigheter som gjorde rättshandlingen otillbörlig. Till de faktiska omständigheterna hör även relationen mellan gäldenären och dennes medkontrahent, när den är av betydelse för återvinning. Det är däremot i princip utan betydelse, om tredje mannen själv är närstående eller inte till gäldenären (eller sin fångesman). Om han själv men inte hans fångesman är närstående till gäldenären och det avslöjas att fångesmannen inskjutits som mellanled för att hindra återvinning, bör man enligt beredningens uppfattning helt bortse från mellanledet, om talan väcks mot tredje mannen.

Det krävs inte för återvinning från tredje man — lika litet som vid återvinning från gäldenärens medkontrahent — att han insett eller bort inse att de faktiska omständigheterna enligt lag kunde leda till återvinning som rättsföljd.

Även när återvinning sker från tredje man kan enligt beredningsförslaget jämkning ske. Beredningen anför att frågan om jämkning skall bedömas med hänsyn till tredje mans förhållanden. Jämkning kan således vara motiverad även om den från vilken tredje man förvärvat egendomen inte kunnat påräkna jämkning. Tredje man skall å andra sidan inte bli sämre ställd än sin fångesman. Återbäringen blir på konkursboets sida begränsad till vad gäldenären fått från sin medkontrahent men bör i princip inte heller sättas lägre. Om gäldenären t.ex. för en post aktier, som vid tillfället var värd 20 000 kr., har fått 8 000 kr. av sin medkontrahent och denne sedan har sålt aktierna vidare till tredje man för 20 000 kr., är den sistnämnde skyldig att lämna aktierna från sig för 8 000 kr., om återvinningsförutsättningar föreligger. För återstoden får han enligt beredningen vända sig mot sin fångesman. Om gäldenärens medkontrahent överlämnat aktieposten som gåva till tredje mannen, bör

enligt beredningens uppfattning tredje mannen i princip ha rätt att, vid återbäring av aktierna, av boet utfå de 8 000 kr. som gäldenärens medkontrahent betalt gäldenären. I fråga om ersättning för nedlagda kostnader inträder tredje mannen i sin fångesmans rätt och kan dessutom få ersättning för egna kostnader.

Om talan skall väckas mot tredje man, kan det enligt beredningen vara lämpligt, att talan samtidigt väcks mot gäldenärens medkontrahent. Beredningen påpekar i detta sammanhang, att det kan inträffa att tredje mannens fång inte är skyddat mot hans fångesmans borgenärer. Om fångesmannens konkursbo då får egendomen åter, kan det bli meningslöst att föra återvinningstalan mot tredje mannen. Den ursprungliga överlåtare/ gäldenärens konkursbo har enligt beredningen att hålla sig till gäldenärens medkontrahents konkursbo och göra rätt till återvinning gällande i vanlig ordning (i förekommande fall med separationsrätt).

Har tredje mannen i sin tur avhänt sig egendomen, blir han skyldig att utge värdeersättning. Om egendomen återvinns från förvärvaren, skall emellertid boet självfallet inte därjämte få ersättning för egendomens värde.

Remissyttrandena. Endast *domareföreningen* och *Göta hovrätt* har uttalat sig om paragrafen.

Domareföreningen anser det otillfredsställande att det inte kommit till uttryck i lagtexten att bestämmelsen skall tillämpas vid upplåtelse av begränsade sakrätter. Det förefaller föreningen ingalunda självklart att tolka ordet 'överlåtits' såsom innefattande också upplåtelse av sådana rättigheter.

Göta hovrätt har fäst sig vid beredningens uttalande att återbäringen från konkursboets sida skall begränsas till vad gäldenären erhållit från sin medkontrahent. Hovrätten anser att ifrågakvarande konsekvenser inte kan utläsas ur den föreslagna lagtexten. Vidare är det enligt hovrätten inte utan vidare klart att den i motiven angivna konsekvensen är önskvärd.

Hovrätten anför vidare att det visserligen kan synas som om kravet på att tredje man kände eller bort känna till de återvinningsgrundande omständigheterna utgör tillräcklig grund för den mot honom hårda bestämmelsen. Fall kan emellertid tänkas där tredje mans kunskap om att hans medkontrahent kan bli återvinningsskyldig icke medför att hans eget handlande kan anses klandervärt. Den omständigheten t.ex. att tredje man känner till att den egendom talan om återvinning avser har överlåtits till gäldenärens medkontrahent som gåva eller delvis som gåva anser sålunda hovrätten inte automatiskt medföra att hans handlande kan anses oriktigt. Hovrätten påpekar att även i detta fall inträder den konsekvensen av den föreslagna bestämmelsen att tredje man gör större förlust ju högre vederlag han lämnat. Därtill kommer i detta fall att återvinningsmöjligheten står öppen gentemot honom t.o.m. när det vederlag han lämnat fullt motsvarar egendomens värde. Enligt hovrättens uppfattning

bör hithörande situation lösas så att tredje man inte förpliktas återlämna vad han uppburit om han inte får full ersättning för det vederlag han själv lämnat. Konkursboet skall enligt hovrätten naturligen vara oförhindrat att vända sig mot gäldenärens medkontrahent med krav på återstående belopp.

Departementschefen. Liksom gällande rätt upptar beredningsförslaget en särskild bestämmelse om återvinning när egendom vartill konkursboet har återvinningsrätt överlåtits till tredje man. I huvudsak överensstämmer beredningsförslaget i denna del med vad som nu gäller. Konkursboets rätt till återvinning är således beroende av att tredje mannen kände eller bort känna till de omständigheter som grundar rätt till återvinning mot gäldenärens medkontrahent och återvinning skall liksom hittills kunna göras gällande även om den tredje mannen i sin tur överlåtit egendomen. Liksom gällande lag skall bestämmelsen vidare kunna tillämpas även vid upplåtelse av begränsade sakrätter.

I fråga om innebörden av återvinning från tredje man gäller enligt beredningsförslaget samma regler som gäller för återvinning från konkursgäldenärens medkontrahent. Återbäringen blir på konkursboets sida i princip begränsad till vad gäldenären erhållit från sin medkontrahent.

Remissinstanserna har allmänt godtagit att återvinning skall kunna ske i den omfattning beredningen föreslagit. Göta hovrätt har dock ifrågasatt den princip beredningen byggt på när det gäller innebörden av återvinning från tredje man. Hovrätten har härvidlag menat att denne bör ha rätt att återfå vad han utgivit till gäldenärens medkontrahent och inte bara ett belopp som motsvarar vad konkursgäldenären eller konkursboet erhållit av gäldenärens medkontrahent.

Som jag berört i anslutning till genomgången av 40 § kan en sådan omständighet som att återvinningsvaranden skulle behöva återbära mer än vad han vunnit genom den återvinningsgrundande transaktionen utgöra ett skäl för att jämkning skall ske. När återvinning sker från tredje man skall såsom beredningen anfört jämningsfrågan bedömas med hänsyn till tredje mannens förhållanden och detta kan för de fall hovrätten haft i åtanke ofta antas leda till att hans återbäringsskyldighet begränsas till skillnaden mellan värdet av den egendom som är föremål för återvinning och värdet av vad han utgivit till gäldenärens medkontrahent. De betänkligheter som på av hovrätten anförda skäl kan hysas mot beredningsförslaget anser jag därför kunna uppvägas inom ramen för jämningsinstitutet. Den av hovrätten förordade lösningen skulle också kunna ge upphov till illojala transaktioner från de inblandade parternas sida. Även i övrigt anser jag mig kunna i sak godta beredningsförslaget i fråga om återvinning i det nu aktuella fallet.

En remissinstans har förespråkat en redaktionell ändring av beredningsförslaget i syfte att klargöra att upplåtelser av begränsade sakrätter omfattas av bestämmelsen. Otvivelaktigt måste sådana

upplåtelser i återvinningshänseende följa samma regler som överlåtelse av äganderätt. Återvinning av upplåtelse torde relativt sett vara betydligt mindre frekvent än återvinning av äganderättsöverlåtelse. I gällande lag har återvinning av upplåtelser av det ifrågavarande slaget inte ansetts kräva uttryckligt lagstöd och jag delar beredningens uppfattning att ett sådant lagstöd kan undvaras också i fortsättningen. I departementsförslaget har jag upptagit den av beredningen föreslagna regeln med vissa andra mindre betydande redaktionella ändringar.

40 b § Paragrafen upptar vissa grundläggande processuella föreskrifter om när talan rörande återvinning skall föras vid domstol. Den motsvarar 39 § KL. I beredningsförslaget finns motsvarande regler i 39 § punkt 1 och 2.

Gällande rätt. Talan om återvinning får enligt 39 § första stycket KL väckas såväl av förvaltaren som av enskild borgenär som bevakat fordran i konkursen. I internt hänseende gäller dock att förvaltaren enligt 79 § KL skall inhämta samtycke av rättens ombudsman innan han väcker eller fullföljer talan. För borgenärs rätt att föra talan om återvinning uppställs inte, utöver kravet på bevakning, någon annan förutsättning än att han underrättat förvaltaren. Underlåter han detta, får hans talan inte upptas till prövning. Förvaltaren behöver inte ha medgett, att talan förs. Borgenären svarar enligt tredje stycket i paragrafen själv för rättegångskostnaderna men har rätt till ersättning av boet i den mån de täcks av vad som kommit boet till godo genom rättegången.

Domen i en återvinningsprocess har i princip rättskraft mot alla taleberättigade. Det har därför ansetts, att såväl förvaltaren som enskild borgenär och gäldenären har rätt att inträda såsom part i en rättegång om återvinning som annan intressent anhängiggjort.

Enligt 39 § andra stycket KL skall talan om återvinning enligt 28-33 och 36 §§ anhängiggöras genom stämning inom sex månader från första borgenärssammanträdet. Om gäldenären avhänt sig fast egendom och lagfart inte sökts före nämnda sammanträde, räknas klandertiden i stället från den dag då lagfart söktes. På motsvarande sätt skall, när fråga är om återgång av bodelning, tiden räknas från att bodelningshandlingen ingavs till rätten, om ingivandet skett efter första borgenärssammanträdet. Med hänsyn till lagtextens ordalydelse har det ansetts uteslutet att väcka talan om återvinning enligt 28-33 och 36 §§ KL på annat sätt än genom stämning, t.ex. i form av anmärkning mot företagen bevakning. Bevakas fordran som avses bli föremål för återvinningstalan, måste även anmärkning mot bevakningen framställas. I anmärkningsprocessen kan domstolen emellertid inte meddela annat beslut än att fordringen medför rätt i konkursen endast om och i den mån talan om återvinning inte bifalls. Enligt 38 § KL kan talan även föras mot tredje man, till vilken gäldenären överlåtit den aktuella egendomen. Härvid är tillräckligt, om återvinnings-talan mot gäldenärens medkontrahent instämts före klandertidens utgång.

I 39 § KL ingår inte några föreskrifter om forum för talan om återvinning. Konkursdomstolen är inte i denna sin egenskap behörig utan forum bestäms av reglerna i 10 kap. RB.

Lagberedningen. Liksom enligt gällande rätt skall enligt beredningsförslaget förvaltaren kunna föra talan om återvinning. Han är härvid underkastad föreskrifterna i 79 § KL.

Beredningen påpekar att enskild borgenär i andra frågor än sådana som gäller återvinning inte har rätt att föra talan för konkursboet (79 § KL, se även 22 §) och att någon motivering till borgenärens talerätt beträffande återvinning inte finns i förarbetena till KL. Enligt beredningen torde det vara sällsynt att enskild borgenär för talan om återvinning, och beredningen har övervägt, om inte den enskilda borgenärens talerätt kan avvaras. Sådan borgenärs talerätt kan enligt beredningen bl.a. medföra, att en för boet förmånlig förlikning går om intet, och även på annat sätt försvåra förvaltarens arbete. Konkursförvaltaren står under tillsyn av rättens ombudsman (se 44 och 59 §§ KL) och förvaltaren kan liksom denne bli ersättningsskyldig för skada som vållas konkursboet eller borgenärerna genom underlåtenhet att tillvarata boets rätt. Detta borde kunna vara till fyllest. Inom beredningens sakkunnigkrets har dock framhållits att talerätten kan fylla en funktion i fall då förvaltaren bedömer utsikterna till framgång som så pass små att han inte vill föra talan men någon enskild borgenär är beredd att påta sig ansvaret för en rättegång. Motsvarande kan gälla, om förvaltaren anser att återvinningssvarandens ekonomi är så svag att det inte lönar sig att föra talan mot honom. Beredningen har därför stannat för att behålla en begränsad talerätt för enskild borgenär. Det har emellertid syntts angeläget, att sådan borgenär inte skall kunna hindra förlikning som förvaltaren anser vara till fördel för konkursboet. I beredningsförslaget har sålunda angetts, att talan om återvinning kan väckas av förvaltaren eller av borgenär som bevakat fordran i konkursen, om förvaltaren inte vill föra talan och inte heller ingår förlikning i saken (39 § punkt 1 första meningen beredningsförslaget).

Beredningen framhåller att i sak för borgenären återvinningstalan på boets vägnar, ehuru boet inte kan drabbas av rättegångskostnader utöver vad som återvinns. Vad som vinnas genom processen tillfaller nämligen boet. Enligt beredningsförslaget skall borgenären liksom f.n. själv svara för rättegångskostnaderna men ha rätt att få ersättning därför av boet i den mån kostnaden täcks av vad som kommit boet till godo genom rättegången (39 § punkt 1 andra meningen).

Beredningen anför vidare att om förvaltaren, när borgenären aktualiserar saken, redan har ingått förlikning i föreskriven ordning, borgenären enligt förslaget inte kan väcka talan. Vill borgenär i annat fall föra talan om återvinning, har han att vända sig till förvaltaren med förfrågan, huruvida denne avser att föra talan. Han bör därvid ange vilka grunder han vill åberopa och vilken bevisning han önskar förebringa. Förvaltaren bör utan

dröjsmål meddela borgenären hur han ställer sig. Någon särskild föreskrift härom har inte synts påkallad. När förvaltaren inte vill göra återvinningsrätt gällande och inte ingått förlikning, skall han meddela borgenären detta skriftligen i sådan form att denne kan använda meddelandet som bevis för sin behörighet att föra talan. Pågår förlikningsförhandlingar eller ämnar förvaltaren ta upp sådana, bör han meddela borgenären detta så att denne, om tiden medger det, kan avvakta utgången av förhandlingarna innan han väcker talan. Om förvaltaren väckt talan, har enskild borgenär enligt förslaget inte självständig talerätt. Beredningen påpekar att saken dock har sådant intresse för honom att han bör tillåtas att på förvaltarens sida delta i målet. Som han inte vid sidan av förvaltaren har självständig talerätt bör han i så fall t.ex. i fråga om rättegångskostnader behandlas på samma sätt som en osjälvständig intervenient i andra mål (se 18 kap. 12 § RB). Skulle förvaltaren, utan att förlikning i föreskriven ordning träffas, vilja återkalla eller nedlägga sin talan, bör enskild borgenär enligt grunderna för förslaget kunna fullfölja talan i målet och i fortsättningen föra en självständig talan. I rättegångskostnadshänseende synes då grunderna för 18 kap. 10 § RB böra tillämpas. Har enskild borgenär väckt talan, kan annan borgenär som bevakat fordran i konkursen inträda i rättegången. Motsvarande gäller förvaltaren, om han ändrat ståndpunkt. Det föreligger då, sedan förvaltaren övertagit saken, enligt förslaget inte hinder mot att han förlikar målet. Härvid måste självfallet förutsättningarna enligt KL för förlikning (se 78, 108 och 110 §§) vara uppfyllda, och förvaltaren bör naturligtvis konferera med borgenären. Om förvaltaren ingår förlikning när borgenär fört talan, måste givetvis borgenärens skäliga rättegångskostnader ersättas, åtminstone inom ramen för vad som vinnns genom förlikningen. Beträffande borgenärs egna rättegångskostnader är förvaltaren inte behörig att ingå förlikning. Givetvis måste han emellertid vid förliknings ingående ta hänsyn även till borgenärens kostnader. I fråga om förhållandet mellan borgenären och återvinningssvaranden blir 18 kap. 5 § tredje stycket RB tillämpligt.

Beredningen har inte funnit skäl att ge konkursdomstolen exklusiv behörighet i fråga om återvinningstalan. Förslaget överensstämmer med nuvarande ordning i denna del (jfr även 39 § punkt 2 sista meningen i förslaget).

Enligt gällande lag skall återvinningstalan utom beträffande återvinning enligt 34 § KL, väckas genom stämning inom sex månader från första borgenärssammanträdet, vilket som regel hålls inom tre-fem veckor från konkursbeslutet. Enligt beredningen är det lämpligare att utgå från fristdagen. I fråga om fristens längd i normala fall framhåller beredningen att det i ett par svar på den av beredningen år 1962 företagna enkäten framkom önskemål om att den i 39 § KL stadgade fristen skulle förlängas väsentligt. En fatalitet på ett år från fristdagen synes därför beredningen lämplig. Enligt beredningens mening bör den tiden gälla även i fråga om

sådana fall som i beredningsförslaget behandlas i 36 §. Till stöd härför talar att enligt förslaget även culpösa fall omfattas av detta lagrum.

Det kan enligt beredningen tänkas förekomma fall då anledning för konkursboet att väcka talan om återvinning inte blivit känd inom nämnda ettårsfrist. En utomstående gör t.ex. anspråk på viss egendom som finns i boet och som förvaltaren trott tillhöra detta och härvid yppas anledning till återvinningstalan beträffande det fång på vilket vederbörande grundar sin rätt. Ett annat exempel är, att det först på ett sent stadium uppdragas sådana otillbörliga transaktioner som avses i 36 § i förslaget. För sådana fall bör enligt beredningen öppnas en möjlighet att föra talan även om den vanliga fatalietiden löpt ut.

Beredningen föreslår i enlighet med det sagda, att återvinningstalan skall väckas inom ett år från fristdagen eller inom tre månader från det att anledning därtill blivit känd för konkursboet (39 § punkt 2 första meningen). Enligt beredningens mening blir bestämmelsen tillämplig även i fråga om talan som riktas mot tredje man enligt 37 § punkt 2 andra stycket eller 38 § beredningsförslaget. Beredningen framhåller att beträffande talan enligt 38 § i gällande lag har ansetts tillräckligt, att återvinningstalan mot gäldenärens medkontrahent instämts inom sex månader från första borgenärssammanträdet (NJA 1927 s. 455). Framdeles torde berörda tremånadersfrist enligt beredningen göra ett sådant undantag obehövt. Lydelsen av beredningsförslaget ger enligt beredningen inte heller stöd för en sådan ståndpunkt som intagits i rättsfallet.

Beredningen påpekar att det enligt förslaget är tidpunkten, då anledning att väcka talan blivit känd för *konkursboet* som skall utgöra utgångspunkt för den särskilda tremånadersfristen. Om konkursförvaltaren haft anledning att väcka sådan talan, bör tiden anses löpa även mot enskild borgenär. Det måste dock enligt beredningen förutsättas normal aktivitet hos förvaltaren. Han kan sålunda t.ex. inte slå sig till ro, om han misstänker att möjlighet till återvinning kan finnas men inte är säker på sin sak, utan måste söka utreda saken närmare. Om enskild borgenär som känner till fakta underlåter att informera konkursförvaltaren, kan det inte läggas konkursboet till last. Förvaltaren har alltså sin talerätt kvar, om bristande aktivitet inte föreligger på hans sida enligt vad som sagts nyss.

Beredningen påpekar att när fråga är om återvinning av fast egendom som gäldenären avhänt sig eller om återgång av bodelning, fatalietiden enligt gällande rätt inte börjar löpa förrän lagfart har sökts resp. bodelningshandlingen ingetts till rätten (jfr 13 kap. 15 § GB). Enligt beredningsförslaget skall i sådana fall återvinningstalan även kunna väckas inom tre månader från den aktuella publicitetsåtgärden, dvs. lagfartsansökningen resp. ingivandet av bodelningshandlingen. Bestämmelsen har emellertid i förslaget vidgats att gälla även förvärv av annan än fast egendom, om förvärvet är underkastat registreringsplikt. Fatalietiden beräknas alltså i dessa fall i princip efter den för konkursboet

fördelaktigaste metoden. Har lagfart eller annan registrering av skett förvärv sökts eller bodelningshandling ingetts till rätten, utgör detta dock enligt beredningen en särskild anledning för konkursförvaltaren att undersöka omständigheterna. Beredningen tillägger att den ifrågavarande särbestämmelsen i förslaget rörande tiden för väckande av återvinnings-talan, med hänsyn till vad beredningen i övrigt föreslagit (se 28 § 3 beredningsförslaget och den nyss berörda tremånadersfristen) inte är lika behövlig som motsvarande bestämmelse i gällande lag, men beredningen har ansett att den ändå har sitt värde.

Remissyttrandena. *Kronofogdeföreningen* framhåller att genom den ordning, som gäller för taxering och debitering av skatt, det hinner förflyta avsevärd tid från fordringens uppkomst till dess att denna kan indrivnas. Enligt föreningen sitter genom sitt arbete kronofogdemyndigheten i allmänhet inne med informationer av sådan karaktär och omfattning att man snabbare än konkursförvaltaren bör kunna ta ställning till frågan om talan om återvinning skall föras. Föreningen anser därför, att statsverket inte skall behöva avvakta konkursförvaltarens prövning av frågan om återvinning utan att befogenhet att verkställa denna prövning bör tilläggas kronofogdemyndigheten.

Domareföreningen anser att lagtexten skall förtydligas så att det klarare framgår att tremånadersfristen gäller om återvinningsanledningen inte blivit känd inom ettårsfristen.

Göta hovrätt är tveksam beträffande den föreslagna tremånadersfristen och anför härom följande.

Konstruktionen (med tremånadersfristen) är i sig ägnad att leda till bevissvårigheter, eftersom en återvinningssvarande ofta torde kunna göra gällande att förvaltaren haft anledning igångsätta undersökning i saken tidigare än som skett. Vidare kan återvinningsmöjligheten komma att hållas öppen under avsevärd tid, endast begränsad av konkursförfarandets avslutande. Det kan visserligen sägas att den som känner sig hotad av återvinning kan bringa saken till konkursboets kännedom för att därigenom få tremånadersfristen att börja löpa. I många fall kommer emellertid medkontrahenten över huvud icke att reflektera över att en återvinningssituation kan föreligga. Detta beror, som beredningen påpekat i annat sammanhang, på att affärskontrahenter numera mera sällan har närmare kunskap om motpartens förhållanden.

Det synes därför angeläget att en absolut tidsfrist införes. Fall kan emellertid utan tvekan förekomma, där även en lång absolut tidsfrist är otillräcklig, särskilt vid omfattande och svårutredda konkurser. En möjlighet att komma tillrätta med dylika fall vore att låta rätten efter framställning av förvaltaren i den särskilda konkursen medge förlängd frist.

Avslutningsvis uttalar hovrätten att om behov oundgängligen anses föreligga för en regel av förslaget innehåll, denna bör begränsas till att gälla de två fall som anförts av beredningen som motiv för bestämmelsen, nämligen *dels* att utomstående gör anspråk på viss egendom som finns i boet och som förvaltaren trott tillhöra detta varvid anledning till

återvinningstalan yppas och *dels* att sådana otillbörliga transaktioner som avses i 36 § i beredningsförslaget uppdagas.

Departementschefen. KL bygger på att det i allmänhet är förvaltaren som företräder konkursboet. Från denna huvudregel görs i gällande rätt det undantaget att enskild borgenär som bevakat fordran i konkursen kan få föra återvinningstalan för boets räkning mot att han svarar för rättegångskostnaderna. Beredningen har ifrågasatt om det finns anledning att behålla detta undantag. Som skäl mot nu gällande ordning har beredningen angett att förmånliga förlikningar kan gå om intet och att förvaltarens arbete kan försvåras. Beredningen har dock med hänsyn till att talerätten kan fylla en funktion när utsikterna till framgång är små valt att föreslå att enskild borgenär får föra talan om förvaltaren inte önskar göra det och inte heller vill ingå förlikning.

Beredningens förslag har i denna del kritiserats endast av kronofogdeföreningen som menar att kronofogdemyndigheterna bör få föra talan i samma utsträckning som hittills. Föreningens inställning är grundad på att kronofogdemyndigheterna sitter inne med sådana särskilda informationer att de snabbare än konkursförvaltaren kan ta ställning till återvinningsfrågan.

För egen del finner jag övervägande skäl tala för den av beredningen föreslagna lösningen. Den omständigheten att viss borgenär kan ha särskilda kunskaper angående förhållanden som påverkar återvinningsfrågan är enligt min mening inte något avgörande skäl för att bibehålla de enskilda borgenärernas talerätt i samma utsträckning som hittills. Det torde nämligen i normalfallet inte vara förenat med några större svårigheter att informera konkursförvaltaren i sådan grad att denne kan ta ställning till återvinningsfrågan. Det bör även beaktas att enskild borgenär har möjlighet att uppträda vid sidan av konkursförvaltaren i en återvinningsrättegång som föranstaltats av konkursförvaltaren. Jag har mot denna bakgrund i departementsförslaget tagit upp beredningsförslaget i denna del med viss redaktionell bearbetning.

Jag delar beredningens uppfattning att det inte torde finnas tillräckliga skäl att ge konkursdomstolen exklusiv behörighet i fråga om återvinningstalan.

Beredningsförslaget innebär i fråga om den tid inom vilken återvinningstalan skall väckas avsevärda utvidgningar i förhållande till vad som nu gäller. Den fasta tid om sex månader från första borgenärs-sammanträdet som nu gäller ersätts i beredningsförslaget av dels en frist om ett år från fristdagen (se 29 §), dels en frist om tre månader från det att anledningen till återvinningstalan blev känd för konkursboet. Beredningsförslaget innehåller också en specialregel beträffande tidsfristen för återvinningstalan som rör avhändelse av fast egendom m.m. I sak har beredningsförslaget i nu angivna delar godtagits av alla remissinstanser utom Göta hovrätt, som menar att tillämpningsområdet för tremånaders-

fristen bör begränsas till vissa särskilt angivna fall eller till de fall där rätten gett sitt särskilda tillstånd.

Enligt min mening kan ett behov av den föreslagna tremånadersfristen yppas även i andra fall än dem som hovrätten syftar på. Behovet av den nämnda fristen kan inte heller förutses på sådant sätt att rättens tillstånd kan utverkas i den ordning hovrätten synes ha avsett. Jag förordar därför att beredningens förslag genomförs också i denna del. Enligt min uppfattning torde förhållandet mellan de två olika tidsfristerna inte behöva vålla några praktiska tillämpningsproblem. Den av mig förordade lydelsen av 29 b § har föranlett en följdändring i förevarande bestämmelser. Härutöver har viss redaktionell justering av lagtexten syntts lämplig.

Vad beredningen anfört rörande den närmare innebörden av de nu berörda reglerna kan jag i allt väsentligt ansluta mig till.

40 c § Paragrafens första stycke, som öppnar möjlighet att göra återvinning gällande på annat sätt än genom stämning, saknar motsvarighet i gällande lag. I beredningsförslaget återfinns bestämmelsen i 39 § punkt 2 sista meningen. I paragrafens andra stycke anges hur det skall förfaras när återvinning av förmånsrätt på grund av utmätning aktualiseras. Bestämmelsen härom överensstämmer i sak med 31 § sista punkten gällande lag och 39 § punkt 3 beredningsförslaget.

Gällande rätt. Enligt 39 § KL krävs, att talan om återvinning väcks genom stämning. Detta torde även gälla när fråga är om återvinning enligt 34 § KL. Fråga om återvinning kan inte prövas i annan ordning. Härav följer bl.a. att, när återvinningsbar fordran bevakas, måste dels anmärkning mot bevakningen göras och vid behov närmare utföras, dels särskild återvinningstalan föras enligt vad som gäller därom. Enligt 31 § sista punkten KL behöver särskild återvinningstalan inte väckas när den rätt som vunnits genom utmätning skall gå åter och borgenären inte fått betalning.

Lagberedningen menar att det inte kan anses ändamålsenligt, att återvinning alltid skall kräva stämning. Beredningen föreslår därför att rätt till återvinning även skall kunna göras gällande genom anmärkning mot bevakning eller genom invändning mot annat yrkande som framställs mot boet. Någon skyldighet att välja en sådan väg när möjlighet därtill finns skall dock inte föreligga enligt beredningens förslag, utan talan om återvinning skall alltid kunna väckas genom stämning. Enligt beredningen skall samma tidsfrister för återvinningsanspråkets framställande gälla vare sig anspråket görs gällande genom stämning eller på annat sätt. Enligt beredningen skall vidare de av beredningen föreslagna reglerna om vem som skall föra konkursboets talan och om rättegångskostnadsansvar för borgenär vara tillämpliga när återvinningen görs gällande genom anmärkning mot bevakning eller genom invändning. Självständig interventionsrätt skall således inte tillkomma borgenär annat än om förvaltaren vid förfrågan meddelar, att han över huvud inte avser att göra

rätt till återvinning gällande. Vill borgenär föra talan genom anmärkning mot bevakning måste han enligt beredningens mening efterhöra förvaltarens ståndpunkt. Beredningen påpekar att om återvinning gjorts gällande genom anmärkning eftergift av anmärkningen endast kan ske enligt 110 § KL. Beredningen anger att återvinningstalan självfallet inte skall få föras genom anmärkning mot bevakning eller på annat sätt, om saken redan prövats i annan ordning.

I överensstämmelse med vad som nu gäller enligt 31 § KL föreslår beredningen, att när den rätt som vunnits genom utmätning skall gå åter och borgenären inte fått betalning, särskild talan inte behöver väckas.

Departementschefen. Enligt nu gällande regler måste återvinningsanspråk, när frivillig uppgörelse inte kan komma till stånd, göras gällande genom ansökan om stämning. Som beredningen angett torde detta i många fall innebära en onödig omgång. Nackdelarna med den nuvarande ordningen framkommer särskilt tydligt när den mot vilken återvinningsanspråket skall riktas har bevakat en fordran i konkursen och denna fordran uppkommit med anledning av den återvinningsgrundande transaktionen. I detta fall måste boet dels väcka talan, dels i vederbörlig ordning göra anmärkning mot den bevakade fordran. Jag delar därför beredningens uppfattning att nu gällande ordning bör kompletteras med möjligheter att göra återvinningsanspråket gällande genom anmärkning mot bevakning. Det torde som beredningen angett även vara skäl att inbegripa möjlighet att framställa anspråket genom invändning mot yrkande som framställs mot boet.

Enligt beredningen skall de för talan vid domstol föreslagna reglerna om talerätt och om tidsfristen för talan gälla också när återvinningsanspråket görs gällande på nu ifrågakvarande sätt. Enligt min mening skulle det på ett onödigt sätt krångla till systemet om enskild borgenär gavs möjlighet att framställa återvinningsanspråk genom anmärkning eller invändning. Gällande regler torde leda till att anmärkning eller invändning av förevarande slag nästan alltid måste framställas senast tre månader från det att anledning till återvinningstalan blev känd för konkursboet och jag anser därför en hänvisning till de för stämningsfallen avsedda tidsfristerna vara utan praktisk betydelse. I övrigt kan jag godta vad beredningen angett i fråga om förslagets innebörd. I första stycket har jag upptagit den av beredningen föreslagna regeln med de ändringar som föranleds av det jag nu anför.

Paragrafens andra stycke överensstämmer i sak med vad som nu gäller enligt 31 § första stycket sista punkten KL.

40 d § Paragrafen handlar om den rätt som tillkommer den vilken i anledning av återvinning får fordran i konkursen. Den motsvaras av 40 § i gällande lag och i beredningsförslaget.

Gällande rätt. En förutsättning för att borgenär skall få utdelning i konkurs är i regel att han bevakat sin fordran. Den tid inom vilken

bevakning skall ske bestäms av konkursdomaren i samband med konkursbeslutet (se 19 § KL). Borgenär kan enligt 111 § KL även bevaka fordran efter utgången av den bestämda bevakningstiden. Föreskrifter om tidpunkten för utdelning till borgenärerna finns i 125-127 §§ KL. Enligt 132 § KL gäller vidare, att om borgenär bevakat fordran efter bevakningstidens utgång, utdelning för fordringen skall beräknas i utdelningsförslag om vars framläggande kungörelse utfärdas sedan bevakningsinlagan genom konkursdomarens försorg kommit rättsens ombudsman tillhanda eller borgenären hos denne visat att bevakning skett. Av medel som inte är upptagna i äldre utdelningsförslag skall borgenären därvid, såvitt de förstår, tilldelas så mycket som skulle ha tillagts honom om han bevakat fordringen i rätt tid. Därefter tar han tillsammans med övriga borgenärer del i vad som återstår. Av bestämmelserna kan följä, att den som får en fordran återupplivad genom återvinning på grund av att återvinningstalan väcks i ett sent skede inte hinner bevaka fordringen i sådan tid att han kan få lika stor utdelning som om bevakning skett inom bevakningstiden. För att förebygga detta finns i 40 § KL föreskrift, att om återvinningssvarande till följd av talan enligt 39 § KL bevakar fordran i konkursen men sagda talan inte väckts så tidigt att bevakning kunnat företas inom den därför utsatta tiden, han har rätt att avräkna så mycket på vad han skall återbära till konkursboet som bort belöpa på fordringen om den bevakats inom bevakningsfristen.

Lagberedningen menar att det är onödigt omständligt att den som får en fordran återupplivad genom återvinning skall behöva bevaka sin fordran för att få utdelning i konkursen. Enligt beredningens förslag skall i stället den som i anledning av återvinning får fordran i konkursen ha rätt att, även om han inte bevakat sin fordran, vid återbäring till boet avräkna vad som redan bort tillkomma honom såsom utdelning, om bevakning skett i rätt tid. Han skall enligt lagrummet vidare ha rätt att vid senare utdelning utfå vad som därvid skolat belöpa på fordringen, om den hade bevakats (jfr 121 § 3 beredningsförslaget).

Beredningsförslaget gäller såväl betalnings- som förmånsrätt. Om den återbäringsskyldige önskar bevaka sin fordran t.ex. för att få eventuell tvist om fordringen löst, möter det enligt beredningen inte hinder.

Departementschefen. Beredningsförslaget innebär att den som med anledning av återvinning får fordran i konkursen ges en med övriga borgenärer mer likvärdig ställning än enligt gällande lag. Förslaget har lämnats utan erinran av remissinstanserna. Även jag biträder vad beredningen föreslagit.

Det finns i förevarande sammanhang anledning att något uppehålla sig vid frågan i vilken omfattning återvinning skall anses återuppliva en fordran som kan få göras gällande i konkursen. Ett sådant återupplivande kan enligt min uppfattning komma i fråga bl. a. beträffande återvinning enligt 30 §. Såvitt gäller 32 § bör anmärkas att återupplivandet endast kan avse det fallet att återvinningstalan stöder sig på att gäldenären låtit

egendom frågå sig mot att fordran på honom utlagts på hans lott.

Betalning av lön, arvode eller pension kan återvinnas enligt 33 § endast i den mån betalningen uppenbart översteg vad som kan anses skäligt med hänsyn till gjord arbetsinsats, verksamhetens art och omständigheterna i övrigt. I den delen får på grund av bestämmelsen i 100 a § fordran inte göras gällande i konkursen. Förevarande stadgande i 40 d § torde sålunda sakna betydelse vid återvinning enligt 33 §.

Avsättning till pensions- eller personalstiftelse kan återvinnas enligt 34 §. I den mån avsättningen skett för att täcka en arbetsgivares skuld till stiftelsen kvarstår givetvis denna skuld efter återvinningen och får göras gällande enligt förevarande paragraf. I fråga om de problem som i övrigt är förknippade med stiftelses rätt till bevakning i konkursen får jag hänvisa till förarbetena till tryggandelagen (prop. 1967:83 s. 192, 279 och 288).

I fråga om återvinning av betalning enligt 35 och 38 §§ är det klart att ett fordringsanspråk av den art att det kan göras gällande i konkursen alltid uppstår.

54 och 55 §§ Ändringarna i dessa paragrafer är föranledda av att begreppen egendomsavtråde och köpman enligt min mening bör utmönstras ur KL.

I fråga om begreppet köpman får jag hänvisa till vad jag anfört i fråga om 4 §. Det bör erinras om att uttrycket 'gäldenär som är eller under det senaste året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig' omfattar även den som varit bokföringsskyldig endast under en del av det senaste året före ansökningen.

Beträffande begreppet egendomsavtråde får jag hänvisa till vad jag anfört i inledningen till specialmotiveringen.

97 § I förevarande paragraf behandlas gäldenärens rätt att få ut egendom som enligt 65 § UL undantas från utmätning. Hänvisningen i andra stycket till 65 § 1 mom. 6 bör numera på grund av lagen (1971:481) om ändring i UL i stället avse 65 § 1 mom. 7. Härutöver bör ordet egendomsavtråde ändras till konkurs.

100 § Enligt den nuvarande lydelsen av första stycket i paragrafen får endast fordringar som uppkommit före konkursbeslutet göras gällande i konkurs. Detta bör fortfarande gälla som princip. Som en följd av reglerna i 21 § första stycket departementsförslaget bör emellertid även fordringar, vilka uppkommit efter beslutet men under förhållanden som där anges, få göras gällande i konkurs. Detsamma gäller beträffande sådan efter konkursbeslutet uppkommen fordran som på grund av annan särskild bestämmelse skall kunna åberopas i konkurs (jfr 47 § förslaget till ändring i kommissionslagen).

100 a § Paragrafen behandlar närståendes möjlighet att i konkursen göra

gällande fordran på lön, arvode eller pension. Den föreslås i beredningsförslaget upphöra att gälla.

Gällande rätt. Av 100 § KL följer, att fordringar som uppkommit före konkursbeslutet i princip är utdelningsberättigade. Undantag gäller emellertid enligt 100 a § KL i fråga om fordringar på lön och arvode i aktiebolags konkurs, vilka görs gällande av aktieägare som på grund av sitt aktieinnehav har eller hade ett bestämmande inflytande över bolaget eller av sådan aktieägares make eller den som är hans avkomling eller gift med hans avkomling. Sådana fordringar berättigar över huvud inte till utdelning för tid efter konkursbeslutet och inte heller för längre tid tillbaka än ett år innan konkursansöknings gjordes. För tiden före konkursbeslutet skall dessutom prövas, att borgenärens arbete kan anses ha varit till nytta för bolaget. Mot 100 a § KL svarar återvinningsbestämmelsen i 32 a § vilken också är begränsad till aktiebolags konkurs (se ovan under 33 § i förslaget).

Lagberedningen. Beredningen erinrar om att beredningsförslaget i 31 § upptar bestämmelser om återvinning av lön m.m. som gäller även när konkursgäldenären inte är aktiebolag. Om gäldenären i lön, arvode eller pension till närstående som avses i 28 § 2 har betalat belopp som uppenbart översteg vad som kunde anses skäligt med hänsyn till omständigheterna, skall återvinning av det överskjutande beloppet äga rum, om betalningen skett senare än sex månader före fristdagen. Har den skett tidigare men senare än två år före denna dag, skall återvinning också äga rum, om det inte visas att gäldenären varken var eller genom betalningen blev insolvent.

Beredningen har inte ansett det behövligt att vid sidan av nämnda reglering behålla några särskilda bestämmelser om att fordran på lön o.d. inte får göras gällande i konkurs när fordringen tillkommer närstående. Sålunda är det enligt beredningen klart, att återvinningsbestämmelsen i 31 § i förslaget kan återopas inte bara när lön m.m. redan har utbetalts utan även när fordran på obetald lön m.m. görs gällande i konkursen, oavsett på vilken tid den belöper. Det kunde visserligen enligt beredningens mening synas vara en fördel att lön o.d. till närstående, såsom nu är fallet enligt 100 a § KL, över huvud inte kan göras gällande, om den stått inne någon längre tid före konkursen. Beredningen tror dock inte för sin del, att det i praktiken har någon betydelse. Beredningen erinrar om att lön o.d. till särskilt närstående andelsägare i regel inte skall vara förenad med förmånsrätt. Den nuvarande regleringen är också ganska godtycklig enligt beredningens uppfattning. Medan närstående som lånat gäldenären pengar får utdelning i vanlig ordning får en närstående, som är anställd hos gäldenären och som låtit i och för sig befogad lön stå inne hos företaget, enligt 100 a § inte göra lönefordringen gällande i företagets konkurs. Inte heller anser beredningen det välgrundat att beröva en anställd rätt till i och för sig rimlig lön under skälig uppsägningstid enbart därför att han är närstående. Beredningen framhåller, att en anställd inte torde kunna göra

lönefordran gällande i konkursen för tid efter utgången av skälighetsperiod, även om anställningsavtalet är ingånget för längre tid. Inte heller bör ifrågavarande anställda och deras anhöriga berövas pension som i och för sig är rimlig.

Remissyttrandena. *Domareföreningen* erinrar om beredningens uttalande att det är klart att bestämmelsen kan åberopas inte bara när lön m.m. redan har utbetalats utan även när fordran på obetald lön m.m. görs gällande i konkursen, oavsett på vilken tid den belöper. Föreningen anser inte att lagtexten ger tydligt uttryck härför och finner önskvärt att den förtydligas.

Departementschefen. Regeln i 100 a § KL om närståendes möjlighet att göra gällande vissa löneanspråk m.m. i aktiebolags konkurs korresponderar mot de återvinningsregler som gäller i fråga om redan utbetalda löner o.d. till sådan person (32 a §). Beredningen har anfört att återvinningsregeln i 31 § beredningsförslaget avser även icke utbetalda löner o.d. Beredningen anser frågan om bibehållande av 100 a § vara en i huvudsak praktisk fråga. Beredningen kritiserar vidare att löneanspråk över huvud taget ges en särställning i nu förevarande sammanhang samt påpekar bl.a. att den nuvarande regleringen gör en omotiverad skillnad mellan löneborgenärer och andra borgenärer och att det inte är motiverat att beröva en anställd eller annan rätt till lön och dylikt för tiden efter konkursbeslutet i så hög grad som gällande lag gör. Beredningsförslaget har lämnats väsentligen utan erinran vid remissbehandlingen.

Jag har tidigare förklarat mig kunna i huvudsak godta vad beredningen föreslagit i fråga om återvinning av skedda utbetalningar av lön m.m. (se 33 § departementsförslaget). I anslutning härtill har jag också förklarat att enligt min uppfattning återvinningsregeln inte i sig kan anses eliminera en rätt för den mot vilken återvinningstalan riktats att göra sin fordran gällande i konkursen. Därför har jag förordat att regeln i 100 a §, vilken förhindrar att fordringar varom nu är fråga görs gällande i konkursen, bibehålls med viss jämkning.

I departementsförslaget har jag utformat regeln så att den som enligt 29 a § skall anses som närstående till gäldenären inte får göra gällande fordran på lön, arvode eller pension i vidare mån än som kan anses skäligt med hänsyn till gjord arbetsinsats, verksamhetens lönsamhet och omständigheterna i övrigt. Regeln ansluter i första hand till vad jag föreslagit i fråga om återvinning av vad som vid konkursbeslutet redan utbetalts i lön m.m. (33 §). För att konkursboet skall kunna åberopa nu förevarande paragraf krävs emellertid inte att anspråket uppenbart är oskäligt. I denna del har jag i stället anknutit till vad som nu gäller enligt 100 a §. Härigenom uppkommer en skillnad i fråga om behandlingen av sådana anspråk som inte tillgodosetts och andra. Denna skillnad anser jag emellertid motiverad av den misstänkta prägeln som en närståendes obetalda lön m.m. måste sägas ha under de förhållanden som anges i paragrafen.

När löneanspråket hänför sig till en tidsperiod mycket långt före konkursbeslutet ökar naturligen risken för att det rör sig om transaktioner i syfte att undandra övriga borgenärer gäldenärens egendom. I departementsförslaget har jag därför intagit en regel om att anspråk av nu förevarande art i intet fall får avse längre tid tillbaka än ett år innan konkursansökningen gjordes. Regeln ansluter nära till nuvarande bestämmelse i ämnet.

103 § Departementschefen. Femte stycket i förevarande paragraf innehåller i fråga om kallelse ett flertal hänvisningar till nu gällande 20 § KL. Det nuvarande innehållet i 20 § föreslås i departementsförslaget överflyttat till en tillämpningsförfordning. Till följd härav bör även femte stycket i förevarande paragraf justeras i motsvarande mån.

121 § Paragrafen innehåller huvudregeln om borgenärs rätt att kvitta under konkurs och motsvarar 121 § första stycket gällande lag och 121 § punkt 1 första stycket beredningsförslaget. Vad beredningen i övrigt föreslagit i fråga om kvittning under konkurs upptas i departementsförslaget i 121 a och 121 b §§.

Gällande rätt. Om kvittning i konkurs finns särskilda bestämmelser i 121 § KL. Regleringen tar endast sikte på konkursborgenärs — således inte konkursboets — rätt att kvitta. Enligt huvudregeln i första stycket får borgenär, som förvärvat sin fordran hos gäldenären före konkursbeslutet, använda fordringen till kvittning mot skuld till gäldenären som åvilade honom vid nämnda tid. I motsats till vad som gäller beträffande kvittning i allmänhet behöver motfordringen inte vara förfallen. Det är i princip inte heller något hinder mot kvittning att fordringen är beroende av suspensivt villkor. Borgenär som vill kvitta behöver inte bevaka sin fordran i konkursen. Utsöks hans skuld till konkursboet, skall han för att få kvitta beediga sin fordran enligt 116 § KL, om det yrkas.

Borgenärs rätt att kvitta omfattar hela beloppet av hans fordran och alltså inte bara utdelningsprocenten i konkursen (dividenden).

Enligt 168 § tredje stycket KL har borgenär, utan hinder av att ackord i konkurs kommit till stånd, samma rätt till kvittning som tillkommer honom enligt 121 §.

Lagberedningen påpekar att en förutsättning för kvittning f.n. är att borgenären förvärvat sin fordran hos gäldenären före konkursbeslutet. Detta har samband med 100 § första stycket KL, enligt vilket endast de fordringar som uppkommit före konkursbeslutet får göras gällande i konkursen. Enligt beredningens förslag till ändring av sistnämnda lagrum får i vissa undantagsfall även fordringar som uppkommit efter konkursbeslutet göras gällande i konkursen. Beredningen föreslår därför som huvudregel, att sådan fordran hos gäldenären som enligt 100 § i förslaget får göras gällande i konkursen skall kunna användas av borgenären till kvittning. Kvittningsrätten gäller i princip även när borgenären förvärvat sin fordran från tredje man. Liksom f.n. krävs i sådant fall enligt förslaget,

att borgenärens förvärv ägt rum före konkursbeslutet.

I överensstämmelse med KL upptar förslaget som ytterligare förutsättning för kvittning, att konkursgäldenären hade sin fordran mot borgenären när konkursbeslutet meddelades. Om borgenären har dels en fordran som är förenad med förmånsrätt, dels en annan fordran som är oprioriterad, står det honom enligt beredningen fritt att välja den oprioriterade fordringen till kvittning under konkurs.

Den av beredningen föreslagna hänvisningen till 100 § klargör också att fordran som är beroende av villkor i princip kan användas till kvittning. Fordringar med s.k. resolutivt villkor jämföras med ovillkorliga fordringar. När icke räntebärande fordran som ännu inte förfallit till betalning begagnas till kvittning, skall avdrag göras för diskonteringsränta för tiden fram till förfallodagen. Enligt beredningens uppfattning krävs inte någon uttrycklig bestämmelse härom (jfr 138 §).

Beredningen anger att borgenären också bör vara berättigad att kvitta i fall då konkursgäldenärens fordran mot honom är förenad med förmånsrätt t.ex. på grund av pant — oavsett om hans egen fordran mot konkursgäldenären är oprioriterad. Kvittning bör enligt beredningen medges borgenären även i fall då konkursgäldenärens fordran mot borgenären ännu inte förfallit till betalning eller är beroende av suspensivt villkor.

Beredningen gör undantag från rätten att kvitta under konkurs, om kvittning utom konkurs var utesluten på grund av fordringarnas beskaffenhet. Som exempel nämns att konkursgäldenärens fordran rör underhållsbidrag mot vilket den underhållspliktige (borgenären) inte får kvitta vanlig fordran. Beredningen påpekar också, att kvittning utom konkurs inte anses kunna obehindrat ske mellan fordran i varor och fordran i pengar eller mellan fordringar i olika myntslag. Om den som skall prestera i varor försätts i konkurs och leverans därför uteblir kan dock borgenären enligt beredningen begagna sin på grund av den uteblivna fullgörelsen uppkomna penningfordran till kvittning mot skuld till gäldenären. Att borgenärens och konkursgäldenärens fordringar gäller olika myntslag synes beredningen inte böra utgöra hinder för borgenären att använda sin fordran till kvittning i konkurs.

Fordran mot konkursgäldenären som är efterställd enligt 19 § förmånsrättslagen eller på annan grund (t.ex. enligt förlagsbevis) kan enligt beredningens mening inte användas till kvittning i konkurs. Beredningen påpekar att sådan fordran inte heller utom konkurs torde kunna obetingat användas till kvittning.

Förslaget hindrar inte banker att under konkurs kvitta fordran mot tillgodohavande som gäldenären har inestående på check- eller annan räkning, även om kvittning utom konkurs i sådant fall skulle vara utesluten enligt avtalet.

Beredningen påpekar vidare att om en borgenärs fordran betalats men

betalningen återvinns till konkursboet, borgenären givetvis inte får kvitta sin återupplivade fordran mot sin skuld enligt återvinningsdomen.

Bestämmelsen i 121 § KL att borgenär är skyldig att på yrkande beediga sin fordran torde enligt beredningen inte fylla något nämnvärt behov och har fått utgå. Beredningen påpekar att numera förhör under sanningsförsäkran med borgenären kan äga rum i jävsprocess.

Beredningen påpekar att förslaget påkallar ändring i 20 § ackordslagen som reglerar rätten till kvittning i samband med förhandling om offentligt ackord utan konkurs.

Remissyttrandena. Domareföreningen menar att det av lagtexten bör framgå att fordran mot konkursgäldenären, som är efterställd enligt 19 § förmånsrättslagen eller på annan grund, inte får användas till kvittning under konkurs.

Departementschefen. De av beredningen föreslagna kvittningsreglerna (121 § beredningsförslaget) har i departementsförslaget tagits upp i 121, 121 a och 121 b §§. I nu förevarande 121 § behandlas vissa allmänna frågor om kvittning.

Fordran hos gäldenären som enligt 100 § får göras gällande i konkursen kan enligt beredningsförslaget, om den inte överlåtits till borgenären efter konkursbeslutet, av borgenären användas till kvittning mot fordran som gäldenären hade mot honom när konkursbeslutet meddelades. Detta skall dock inte gälla om kvittning var utesluten utom konkurs på grund av fordringarnas beskaffenhet eller till följd av övriga kvittningsregler i beredningsförslaget.

Den föreslagna huvudregeln om borgenärs kvittningsrätt överensstämmer i stor sett med vad som redan gäller. Förslaget medför emellertid en saklig ändring motiverad av de föreslagna nya reglerna om gäldenärens legitimation (se 21 §). Som jag tidigare nämnt innebär dessa regler att rättshandling som gäldenären företar efter konkursbeslutet i vissa fall skall bli giltig mot konkursboet. Till följd härav har jag föreslagit att 100 § skall ändras så att därav framgår att en fordran på grund av sådan rättshandling också skall få göras gällande i konkursen. Genom en hänvisning i 121 § till 100 § vill beredningen klargöra att fordringen också får användas till kvittning under konkursen.

Beredningsförslaget har av remissinstanserna lämnats utan saklig erinran. Domareföreningen menar dock att det av lagtexten bör framgå, att i förmånsrättshänseende efterställda fordringar inte skall få användas till kvittning.

I den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.5) har jag förklarat att jag anser övervägande skäl tala för att reglerna om kvittning i konkurs utformas i huvudsaklig överensstämmelse med vad beredningen föreslagit. I nu förevarande paragraf har jag gjort den ändringen i förhållande till beredningsförslaget, att något krav på att 'fordringen inte får ha överlåtits till borgenären efter konkursbeslutet' inte tagits upp i lagtexten. Enligt min

mening framgår nämligen denna förutsättning av de undantagsregler beredningen föreslagit och som återfinns i 121 a § departementsförslaget. Jag har också gjort en ändring med anledning av vad jag föreslagit i 100 a §. Lönefordran m.m. som där avses får enligt gällande lag inte användas till kvittning. Denna ordning bör alltså bestå. För att uttrycka detta har jag låtit den av beredningen föreslagna hänvisningen till 100 § utgå. Jag har däremot inte gjort någon ändring med anledning av vad domareföreningen anfört. Att en efterställd fordran intar en speciell ställning i kvittningshänseende torde nämligen framgå av den hänvisning som görs till reglerna angående kvittning utom konkurs (jfr SOU 1970:75 s. 189).

121 a § Paragrafen behandlar dels vissa frågor angående borgenärs rätt att begagna suspensivt villkorad fordran till kvittning, dels vissa undantag från kvittningsreglerna. Paragrafen motsvarar 121 § andra till fjärde styckena gällande lag. I beredningsförslaget finns motsvarande bestämmelser i 121 § punkt 1 andra och tredje styckena samt punkt 4.

Gällande rätt. Andra stycket i 121 § innehåller vissa regler angående borgenärs rätt att begagna suspensivt villkorad fordran till kvittning, när i övrigt förutsättningar för kvittning föreligger enligt första stycket. Borgenären skall fullgöra sin förbindelse men äger senare återfå motsvarande belopp i den mån det inte överstiger hans fordran, om han före utfärdandet av kungörelse om förslag till slututdelning visar att villkoret uppfyllts. Om villkoret inte uppfyllts skiljer reglerna mellan två slags fordringar. Till den ena kategorin hör fordringar på 'ersättning, varom i 136 § andra stycket förmäles', dvs. borgensmans eller medgäldenärs regressfordringar. Den andra gruppen utgörs av övriga suspensivt villkorade fordringar. Såvitt angår de fordringar som hör till den första gruppen (regressfordringar) skall vid slututdelningsförslagets upprättande medel avsättas för att utges till borgenären, om han efter konkursens slut visar att villkoret uppfyllts, dvs. att han betalat gäldenärens skuld. Beträffande fordringar tillhörande den andra gruppen gäller som förutsättning för återbetalning, att borgenären innan kungörelse angående förslag till slututdelning utfärdas visar att villkoret uppfyllts. I detta fall avsätts sålunda inte några medel i slututdelningsförslaget för att utbetalas till borgenären, om villkoret sedermera skulle uppfyllas.

I tredje stycket av 121 § föreskrivs två undantag från den rätt att kvitta som är medgiven enligt de föregående styckena. Enligt första punkten har borgenär, som inom 60 dagar före konkursansökningen eller därefter förvärvat fordran mot gäldenären efter avtal med annan, inte rätt att kvitta i konkursen, om han vid tiden för avtalet stod i skuld till gäldenären och hade skälig anledning anta att denne var på obestånd eller kännedom om konkursansökningen. Om fordringen förvärvats på annat sätt än genom överlåtelse, t.ex. genom arv, gäller inte förevarande kvittningsförbud. Bestämmelsen hindrar inte, att en genom överlåtelse från tredje man förvärvad fordran begagnas till kvittning när gäldenären inte har någon

fordran mot borgenären vid tiden för borgenärens förvärv utan först senare fick sådan fordran. Enligt andra punkten tillkommer emellertid kvittningsrätt inte borgenär som, sedan han fått sin fordran, under nyssnämnda tid satt sig i skuld till gäldenären och därvid hade skälig anledning anta att denne var på obestånd eller kännedom om konkursansökningen.

Fjärde stycket innehåller bestämmelser för de fallen att konkurs föregåtts av godmansförordnande enligt ackordslagen och konkurs följt på ansökan som gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes. Borgenär är då inte berättigad att till kvittning mot skuld till gäldenären åberopa fordran, för vilken borgenären enligt ackordslagen inte haft kvittningsrätt om ackord kommit till stånd. Bestämmelsen skall jämföras med kvittningsreglerna i 20 § i nämnda lag. Där föreskrivs som huvudregel, att borgenär som förvärvat sin fordran hos gäldenären innan förhandling om offentligt ackord beslutats får utan hinder av ackord använda fordringen till kvittning mot skuld som han då hade till gäldenären. I denna kvittningsrätt gäller emellertid vissa inskränkningar. Den som förvärvat fordran mot gäldenären genom avtal med tredje man inom 60 dagar innan ansökan om förordnande av god man gjordes eller senare får sålunda inte kvitta, om han vid tiden för avtalet stod i skuld hos gäldenären och hade skälig anledning anta att denne var på obestånd. Rätt till kvittning har inte heller borgenär som, sedan han erhållit sin fordran, under nämnda tid satt sig i skuld hos gäldenären och därvid hade skälig anledning anta att denne var på obestånd.

Lagberedningen anser med hänvisning till vad beredningen föreslår i fråga om 136 § att man bör frångå den uppdelning i olika slags villkorliga fordringar som föreskrivs i 121 § KL. Fortfarande bör gälla, att borgenär med suspensivt villkorad fordran skall fullgöra honom åvilande och förfallen förpliktelse till boet. Han bör dock liksom f.n. få tillbaka motsvarande belopp, om han innan kungörelse om slututdelning utfärdas visar att villkoret uppfyllts. Finns det anledning att anta, att villkoret kommer att uppfyllas senare bör — oavsett vilket slags suspensivt villkor som är i fråga — för borgenären beräknat belopp avsättas vid slututdelningsförslagets upprättande för att utges till honom, om villkoret sedermera uppfylls. Härav följer, att någon avsättning inte skall göras om det saknas anledning räkna med att villkoret kommer att uppfyllas. Därest borgenärens villkorade fordran utgörs av regressfordran bör avsättning alltid äga rum, om det inte av alldeles särskilda skäl är uteslutet att villkoret uppfylls.

Som angetts i avsnitt 7.1 upptar beredningsförslaget också vissa ytterligare undantag från kvittningsreglerna. Principiellt motsvaras dessa undantag av nu gällande regler i 121 § tredje stycket KL. Undantagsreglerna har emellertid i beredningsförslaget gjorts mer vidsträckta i syfte att motverka otillbörliga transaktioner.

Enligt beredningsförslaget får fordran mot gäldenären som förvärvats genom överlåtelse från tredje man senare än tre månader före den för återvinning angivna fristdagen inte användas till kvittning mot fordran som gäldenären hade när den andre förvärvade sin fordran. Detsamma gäller enligt beredningsförslaget, om fordran mot gäldenären förvärvats tidigare genom dylikt fång och borgenären då hade skälig anledning anta att gäldenären var insolvent.

För tillämpning av bestämmelsen förutsätts att den insolvens som borgenären haft anledning att misstänka sedermera utlöst konkursen och att gäldenären sålunda inte varit solvent under mellantiden. Om konkursboet gör invändning att borgenär vid förvärv av sin fordran hade skälig anledning till antagande att gäldenären var insolvent, ankommer det enligt beredningen på boet att styrka påståendet.

Enligt beredningsförslaget får vidare borgenär, som satt sig i skuld till gäldenären under sådana omständigheter att det är att jämställa med betalning med ovanliga betalningsmedel inte kvitta, i den mån dylik betalning hade kunnat bli föremål för återvinning.

Beredningen anger att bakom regleringen i 121 § fjärde stycket KL, att fordran som vid ackordsförhandling inte fått användas till kvittning inte heller skall få användas därtill i händelse av en senare konkurs, ligger tanken att ett inlett ackordsförfarande inte skall behöva störas av konkursansökan i syfte att få fram kvittning. Beredningen menar emellertid att det inte finns tillräckliga skäl att under alla omständigheter förbjuda kvittning i konkurs vid fordringsförvärv eller skuldsättning som ägt rum sedan beslutet om ackordsförhandling meddelades. Sådan kvittning bör enligt beredningen vara utesluten endast när fråga är om en sådan transaktion som avses i de tidigare berörda undantagsreglerna. På grund av den direkta eller indirekta hänvisning dessa bestämmelser upptar till den av beredningen för återvinning uppställda fristdagen (se 28 § 1 beredningsförslaget) menar beredningen att den nuvarande regleringen i 121 § fjärde stycket KL blir onödig och kan utgå.

Remissinstanserna. Endast *hovrätten för Västra Sverige* uttalar sig om de av beredningen föreslagna reglerna. Hovrätten påpekar bl.a. att beredningens förslag i fråga om villkorade fordringar, att borgenären skall äga återfå ett belopp 'motsvarande' vad han erlagt om villkor uppfyllts, torde vara mer omfattande än vad beredningen avsett. Hovrätten hänvisar till den lokution som i samma syfte använts i 121 § andra stycket KL.

Departementschefen. I fråga om suspensivt villkorade fordringar skiljer KL mellan regressfordringar och andra. Såsom jag närmare skall beröra i det följande (se 136 §) skall i utdelningshänseende regressfordringarna alltid beaktas medan övriga suspensivt villkorade fordringar beaktas endast om villkoret hunnit uppfyllas innan kungörelse om slututdelning utfärdas. KL innehåller i 121 § en motsvarande reglering i fråga om möjligheten att åberopa fordran av nu förevarande slag för kvittningsändamål.

Beredningens förslag innebär att skillnaden i behandlingen av regressfordringar och andra suspensivt villkorade fordringar försvinner. Fordringar av båda slagen skall kunna beaktas såväl när fråga är om utdelning (se 136 §) som när fråga är om kvittning (se förevarande paragraf). Förutsättningarna härför har uttryckts något olika för utdelnings- och kvittningsfallet. I fråga om kvittning skall avsättning ske för kvittningssökandens räkning om det finns anledning anta att villkoret kommer att uppfyllas senare. Beredningsförslaget har i denna del av remissinstanserna lämnats utan erinran i sak.

Enligt min mening innebär beredningsförslaget i fråga om suspensivt villkorade fordringar en väl avvägd lösning. I departementsförslaget har jag upptagit vad beredningen föreslagit i denna del som ett första stycke i paragrafen. I anslutning till vad som påpekats av en remissinstans har jag dock gjort en smärre ändring i förhållande till beredningsförslaget. Genom ändringen klargörs att borgenären, om villkor uppfylls, endast skall återfå ett belopp motsvarande den fordran han har.

I den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.5) har jag förklarat att jag i huvudsak kan godta vad beredningen föreslagit i fråga om utökade förbud mot kvittning. Dessa förbud upptas med viss redaktionell ändring i andra och tredje styckena av förevarande paragraf.

121 b § Paragrafen behandlar vissa specialfrågor angående kvittning. I beredningsförslaget finns motsvarande bestämmelser i 121 § punkt 2, 3 och 5. De saknar delvis motsvarighet i gällande lag.

Gällande rätt. För tillämpning av kvittningsreglerna är i vissa fall av betydelse när överlåtelse av fordran skall anses ha ägt rum. Denna fråga får enligt gällande lag bedömas enligt allmänna civilrättsliga regler. Avgörande är när överlåtelsen blev bindande för överlåtaren, inte när förvärvaren dessutom vunnit skydd mot överlåtarens borgenärer. Det ankommer på borgenären att styrka när han förvärvat sin fordran.

För rätt att kvitta krävs inte att fordringen bevakats i konkursen. Detta framgår av 121 § första stycket KL. Om borgenärens fordran överstiger hans skuld måste han bevaka för att få utdelning på det överskjutande beloppet. Om en borgenär i förlitan på att kunna kvitta mot skuld till gäldenären underlåtit att bevaka sin fordran men det visar sig att kvittning inte får ske måste han i allmänhet efterbevaka sin fordran för att få utdelning.

I KL har inte uppställts något uttryckligt förbud för konkursbo att avhända sig konkursgäldenärens fordran så att borgenärens kvittningsrätt går förlorad. Av förvaltarens allmänna skyldigheter att tillgodose borgenärernas inbördes rätt har emellertid ansetts följa, att sådan överlåtelse inte får ske. Om överlåtelse likväl skulle äga rum, är borgenären i viss utsträckning skyddad genom sin möjlighet enligt skuldebrevslagen att kvitta hos förvärvaren av fordringen (se 18 och 28 §§ i nämnda lag).

Lagberedningen. Om en solidariskt ansvarig medgäldenär eller borgensman eller annan i liknande ställning fått regressfordran mot konkursgäldenären med anledning av fullgjord betalning, bör han enligt beredningen vid tillämpning av kvittningsreglerna anses ha förvärvat sin fordran redan när hans förpliktelse grundades och inte först när betalningen ägde rum. En regressfordran på grund av infriad borgen bör t.ex. anses ha förvärvats, när borgensåtagandet gjordes. Det torde överensstämma med gällande rätt. Beredningen har emellertid ansett önskvärt att ge en klar bestämmelse i ämnet.

Beredningen anser det vara nödvändigt med en uttrycklig bestämmelse om att för rätt att kvitta liksom f.n. inte skall krävas att fordringen bevakas i konkursen. Om en borgenär i förlitan på att kunna kvitta mot skuld till gäldenären underlåtit att bevaka sin fordran men det visar sig att kvittning på grund av förut berörda inskränkningar inte får ske i konkursen, menar beredningen att den princip som kommit till uttryck beträffande återvinning (se 40 § beredningsförslaget) bör tillämpas. Borgenären bör sålunda inte vara hänvisad till efterbevakning för att komma i åtnjutande av konkursdividenden. I stället bör han utan bevakning få på sin skuld avräkna vad som bort tillkomma honom såsom utdelning i konkursen, om hans fordran hade bevakats i rätt tid. Beredningsförslaget har utformats i enlighet härmed.

Beredningen menar att det till skydd för borgenären bör gälla, att om boet överlåter fordran så att borgenären därigenom förlorar sin rätt till kvittning, boet skall gottgöra borgenären därför. Beredningsförslaget upptar en uttrycklig bestämmelse härom. För tillämpning av bestämmelsen förutsätts att borgenären varit berättigad att kvitta enligt de föregående reglerna i 121 §. Något krav på att han bevakat sin fordran i konkursen gäller ej. Boet bör enligt beredningen vara ersättningsskyldigt vare sig det vid överlåtelsen kände till borgenärens fordran eller inte. Till stöd för en sådan reglering kan bl.a. anföras, att boet förutsätts ha fått valuta med anledning av överlåtelsen och alltså därigenom skulle bli bättre ställt än förut, om inte ersättningsskyldighet åvilar boet.

Remissyttrandena. Göta hovrätt uttalar att den av beredningen föreslagna regeln om frihet från bevakning även när kvittning inte får ske bör formuleras om. Enligt förslaget skall borgenären inte gå miste om sin rätt att från sin skuld avräkna på fordringen belöpande utdelning. Den angivna situationen skulle enligt hovrätten framstå klarare om lagtexten fick lydelsen 'När kvittningsyrkande ej godtages, ...'.

Departementschefen. Beredningens förslag i fråga om när regressfordran skall anses ha förvärvats torde överensstämma med gällande rätt och har inte kritiserats av remissinstanserna. Jag delar beredningens uppfattning att det finns anledning att lagfästa den princip beredningsförslaget i denna del ger uttryck åt. En bestämmelse härom ingår i första stycket av förevarande paragraf.

I andra stycket ingår som en första punkt en regel som i överensstämmelse med vad nu gäller klargör att det för rätt att kvitta inte krävs att fordringen har bevakats i konkursen. I en andra punkt behandlas frågan om borgenärens ställning när kvittning inte får ske. Jag kan härvidlag dela beredningens uppfattning att den som yrkat kvittning i sådant fall bör kunna på sin skuld få avräkna vad som bort tillkomma honom om han bevakat i rätt tid. Härigenom kan undvikas att den kvittningssökande i onödan och utan egentligt skäl drabbas av den särskilda regleringen i fråga om efterbevakning (se bl.a. 111 § sista stycket och 133 § andra stycket KL). En remissinstans har menat att även rätten att avräkna innebär ett slags kvittning och att lagtexten därför bör formuleras om. Den angivna innebörden anser jag emellertid tillräckligt tydligt framgå även genom den av beredningen föreslagna lagtexten. Departementsförslaget överensstämmer därför på denna punkt med vad beredningen föreslagit. Givetvis förutsätter tillämpningen av stadgandet att en situation av kvittningskaraktär förelegat.

Beredningsförslaget upptar vidare en regel om att boet skall gottgöra borgenären om boet överlåter fordran så att borgenären därigenom förlorar sin kvittningsrätt. Boet torde inte ha någon sådan skyldighet enligt gällande rätt. Remissinstanserna har lämnat beredningens förslag i denna del utan erinran och även jag anser mig kunna godta vad beredningen föreslagit. Bestämmelsen ingår som tredje stycket i förevarande paragraf.

133 § Paragrafen reglerar borgenärs rätt till utdelning när någon av flera solidariskt ansvariga gäldenärer försatts i konkurs och borgenären fått avbetalning från medgäldenär. Paragrafen har samma nummerbeteckning i gällande lag och i beredningsförslaget.

Gällande rätt. Solidariskt betalningsansvar föreligger, när två eller flera svarar en för alla och alla för en och hela den därav omfattade fordringens belopp sålunda kan utkrävas av envar betalningsskyldig. Ansaret kan vara grundat på åtagande, t.ex. genom skuldebrev eller borgen, men det kan även vara grundat direkt på lag, t.ex. skadeståndsansvar på grund av brott. Med solidariskt ansvarig gäldenär avses i föreliggande förslag även solidariskt ansvarig borgensman (löftesman).

Bestämmelser som rör solidariskt betalningsansvar finns i 133-136 §§ KL. De utgår från den grundprincipen att en borgenär inte har rätt att bevaka eller få utdelning för större fordran än som tillkommer honom efter avdrag för eventuella avbetalningar. Såvitt angår avbetalning som en konkursgäldenär själv gjort upprätthålls principen även vid solidariskt betalningsansvar. Däremot gör lagen vissa undantag, när någon av de betalningsansvariga försatts i konkurs och avbetalning influtit från någon av de andra.

I första stycket första punkten 133 § KL utsägs, att borgenär får bevaka och erhålla utdelning för sin fordran utan avdrag för avbetalning, om denna influtit genom utdelning eller ackord i konkurs eller genom ackord

vid offentlig ackordsförhandling utan konkurs — oavsett om betalningen influtit före eller under den aktuella konkursen — eller om någon medansvarig gjort avbetalning på fordringen efter det att konkursbeslutet meddelats i den aktuella konkursen. Enligt andra ledet i första punkten får borgenären inte till följd av nyssnämnda bestämmelse uppbära sammanlagt mer än som svarar mot hans fordran. I andra punkten i första stycket föreskrivs att, om borgenären genom utdelning i särskilda konkurser fått sammanlagt mer än vad han har att fordra, överskottet går till de konkursmassor från vilka större utdelning fallit än som med hänsyn till gäldenärernas inbördes ansvarighet bör utgå därifrån.

I andra stycket av 133 § erinras om att lagen (1895:64) om handelsbolag och enkla bolag innehåller särskilda bestämmelser beträffande den rätt till utdelning i bolagsmans konkurs som följer med fordran hos handelsbolaget. Härmed åsyftas 19 § sistnämnda lag.

Lagberedningen framhåller i fråga om *första stycket* i beredningsförslaget att detta liksom gällande lag är tillämpligt vare sig det solidariska ansvaret grundas på åtagande eller på lag, t.ex. när flera ådragit sig skadeståndsansvar genom brott. Om två eller flera ingått enkel borgen och, sedan den i första hand ansvariga gäldenären visat sig betalningsoförmögen, då är skyldiga att en för alla och alla för en infria borgensåtagandet, blir förslaget tillämpligt på borgensmännens solidariska betalningsansvar. Även gällande lag torde omfatta detta fall.

I överensstämmelse med gällande lag skall enligt beredningsförslaget borgenärens fordran, om han fått avbetalning från den aktuella konkursgäldenären, vid beräkning av utdelning i dennes konkurs nedsättas med avbetalningens belopp. När borgenären däremot fått betalning från någon av dem som är ansvariga jämte konkursgäldenären, anger förslaget tre grupper av fall då utdelning skall beräknas på fordringen utan avdrag för avbetalning. Dessa grupper täcker delvis varandra.

Den första gruppen omfattar de fall då den medgäldenär från vilken avbetalningen kommit hade rätt att söka tillbaka beloppet av konkursgäldenären (regressrätt). I dessa fall innebär den vidgade utdelningsrätten inte någon försämring för andra borgenärer, fränsett medgäldenären, vars regressrätt får vika för borgenärens krav (jfr 134 § beredningsförslaget). Det är enligt förslaget utan betydelse när avbetalningen ägt rum. Av bestämmelsen framgår, att borgenärens utdelningsrätt beror av regressrättens omfattning.

Ex. A har fordran på 120.000 hos B och C, som är solidariskt ansvariga, och får avbetalning från B med 80.000. B har regressrätt mot C för $(80.000 - 120.000:2) = 20.000$.

C sätts i konkurs och A har rätt att i konkursen för sin återstående fordran 40.000 få utdelning beräknad på $40.000 + 20.000 = 60.000$.

Enligt gällande lag förutsätts i de fall som närmast motsvarar punkt 1, att medgäldenären gjort sin avbetalning först efter det att konkursbeslutet i

den aktuella konkursen meddelats. I beredningens förslag görs inte någon sådan begränsning. Beredningen framhåller, att om avbetalningen görs senare än tre månader före fristdagen i den aktuella konkursen, borgenären enligt punkt 3 har en företrädesrätt som *inte* förutsätter att medgäldenären hade regressrätt.

Beträffande den andra gruppen då utdelning skall beräknas på borgenärens fordran utan avdrag för avbetalning från medgäldenär erinrar beredningen först om att borgenären f.n. har denna förmån när han fått avbetalning i form av utdelning eller ackord i solidariskt ansvarig medgäldenärs konkurs eller genom ackord i ackordsförhandling utan konkurs för medgäldenär. Gällande bestämmelse omfattar alltså inte underhandsackord eller liknande, vilket kan försvåra tillkomsten av sådana uppgörelser. Den nu aktuella gruppen i beredningsförslaget är mera omfattande och inbegriper varje form av avbetalning som skett genom ackord, konkurs eller annan fördelning av insolvent medgäldenärs bo. Härunder ingår t.ex. underhandsackord och likvidation av aktiebolag. Förslaget bör sålunda underlätta frivilliga uppgörelser. Liksom i de hit hörande fall som ger full utdelningsrätt enligt gällande lag är det enligt förslaget utan betydelse om avbetalningen skett före eller under den aktuella konkursen.

Beredningsförslaget upptar slutligen en tredje grupp av fall då utdelning för borgenärens fordran skall beräknas på fordringens belopp utan avdrag för avbetalning. Förevarande punkt — 3 — har liksom punkt 1 delvis sin motsvarighet i den bestämmelse i gällande lag som anger att utdelning får beräknas på borgenärens fordran utan avdrag för avbetalning från medgäldenär som skett under den aktuella konkursen. Den nuvarande bestämmelsen medför — genom sin begränsning till avbetalning som skett efter konkursbeslutet — att borgenären kan ha intresse av att om möjligt försätta alla medansvariga i konkurs innan han tar emot avbetalning från någon av dem. Detta kan tänkas framkalla onödiga konkurser. Man har vid de nordiska överläggningarna ansett, att regeln bör utsträckas till att gälla även avbetalningar som skett inom viss tid före konkursen. Beredningens förslag omfattar alla avbetalningar av medgäldenär som ägt rum senare än tre månader före den i 28 § beredningsförslaget angivna fristdagen. Bestämmelsen bör jämföras med 134 b § beredningsförslaget, enligt vilken medgäldenär som infriar borgenärens fordran inträder i borgenärens utdelningsrätt, om betalningen skett senare än tre månader före fristdagen.

I fråga om *andra stycket* framhåller beredningen, att solidariskt ansvarig gäldenär som har regressrätt hos medgäldenären kan ha verkställt avbetalning lång tid innan den senare försätts i konkurs. Sådan avbetalning utesluter i princip inte att borgenären, sedan medgäldenären försatts i konkurs, kan ha rätt till utdelning på sin fordran utan avdrag för avbetalningen. Undantag måste emellertid göras för det fallet att konkursgäldenären gottgjort medgäldenären hans regressfordran. I andra stycket före-

skrivs därför, att avdrag skall ske i nämnda fall. Givetvis skall bestämmelsen inte tillämpas annat än om konkursgäldenärens åtgärd att gottgöra medgäldenären står sig mot den förres konkursbo. Det har ansetts önskvärt att uttryckligen ange, att regeln sålunda inte gäller om återvinning äger rum.

Beredningen framhåller i anslutning till *tredje stycket*, att borgenären självfallet inte skall få sammanlagt lyfta mer än han har att fordra. Det kan emellertid enligt de föreslagna utdelningsreglerna inträffa, att den beräknade utdelningen blir högre om en fordran bevakas i två eller flera konkurser. Gällande lag föreskriver att, om borgenären genom utdelning i särskilda konkurser får sammanlagt mer än han har att fordra, överskottet går till de konkursmassor från vilka större utdelning fallit än som med hänsyn till gäldenärernas inbördes ansvarighet bör utgå därifrån. Beredningen föreslår i förevarande stycke att, om utdelningen i den aktuella konkursen överstiger borgenärens fordran, överskottet skall fördelas enligt vad som följer av gäldenärernas inbördes ansvarighet. Om det inte finns någon regressfordran som skall beaktas i den aktuella konkursen, begränsas utdelningen till vad borgenären har att fordra. Är två eller flera solidariskt ansvariga gäldenärer samtidigt i konkurs, bör utdelningsförandet samordnas så att den angivna fördelningsprincipen kan iakttas.

I *fjärde stycket* erinras om att det i 19 § lagen om handelsbolag och enkla bolag finns särskilda bestämmelser om hur utdelning för fordran hos handelsbolag beräknas i bolagsmans konkurs.

Departementschefen. Departementsförslaget överensstämmer i sak med beredningsförslaget.

134 § I paragrafen som ersätter 135 § gällande lag regleras förhållandet mellan borgenären och solidariskt ansvarig medgäldenär som har regressrätt. Paragrafen har samma nummerbeteckning i berednings- och departementsförslagen.

Gällande rätt. I 135 § KL meddelas en särskild regel för det fallet att någon av flera solidariskt ansvariga gäldenärer kommit i konkurs och fordringen bevakats av både borgenären och någon av de medansvariga. Utdelningen skall i detta fall beräknas gemensamt för dem. Av den utdelning som utgår skall först borgenären få vad som behövs för full betalning av hans fordran. Återstoden tillkommer den medbevakande i den mån han har regressfordran.

Lagberedningen framhåller att i överensstämmelse med vad som f.n. gäller enligt 135 § KL skall, när såväl borgenär som regressberättigad medgäldenär gör gällande fordran i konkurs, utdelning beräknas gemensamt för dem. Borgenären skall först erhålla vad som åtgår till betalning av hans fordran. Om det härfter återstår något av den beräknade utdelningen, har medgäldenären rätt till betalning därur för sin regressfordran. Om flera medgäldenärer har rätt till betalning av överskottet, skall detta fördelas mellan dem enligt den grund som anges i 133 §

tredje stycket beredningsförslaget, dvs. enligt vad som följer av gäldenärernas inbördes ansvarighet för borgenärens fordran.

Beredningen påpekar att enligt 100 § andra stycket KL regressfordran får göras gällande i konkurs även om medgäldenären ännu inte gjort någon avbetalning på fordringen. Medgäldenären kan sålunda bevaka regressfordran med anledning av vad han kan komma att framdeles betala utöver vad som bör belöpa på honom. Sådan villkorad regressfordran bör i förevarande sammanhang behandlas på samma sätt som regressfordran med anledning av redan skedd avbetalning på huvudfordringen. Föreskrift härom har upptagits som andra stycke i paragrafen. En annan sak är att någon utbetalning till den regressberättigade inte blir aktuell förrän avbetalning skett (jfr 136 § beredningsförslaget och 141 § andra stycket KL).

Departementschefen. Vad beredningen föreslagit har i sak oförändrat tagits upp i departementsförslaget.

134 a § Paragrafen som saknar motsvarighet i gällande lag behandlar det fallet att konkursgäldenären har ställt säkerhet för medgäldenärs regressfordran.

Lagberedningen framhåller att det regelmässiga givetvis är att, om konkursgäldenären har möjlighet att ställa säkerhet, denna lämnas till borgenären. Av olika skäl förekommer det emellertid, att säkerhet ibland ställs till någon som gått i borgen för skulden. Detta kan exempelvis bero på säkerhetens beskaffenhet.

Beredningen påpekar att, om borgensman mottagit säkerhet, det inte inverkar på borgenärens rätt att bevaka hela fordringen i gäldenärens konkurs. Däremot skall, när borgenären direkt vänder sig mot borgensmannen och denne därefter gör gällande regressrätt, utdelning beräknas allenast på vad som återstår av hans regressfordran sedan säkerheten använts till betalning av denna (jfr 18 § andra stycket förmånsrättslagen). Förutsatt att borgensmannen får tillgodoräkna sig hela säkerheten även när borgenären först vänt sig mot konkursboet och utdelning beräknats på fordringens hela belopp blir konkursboet då sammanlagt mera belastat än om borgenären direkt vänt sig mot borgensmannen. Hur det enligt gällande rätt förhåller sig i detta hänseende är ovisst. Förslaget avser att undanröja denna oklarhet.

I beredningsförslaget regleras också en liknande situation med avseende på kvittning.

I *första stycket* föreslår beredningen att, om borgenär tar utdelning hos gäldenär, vilken ställt säkerhet i sin egendom för regressfordran som solidariskt ansvarig medgäldenär kan få mot honom, medgäldenärens rätt att begagna säkerheten skall minskas med utdelningens belopp, i den mån denna beräknats på belopp som svarar mot säkerhetens värde (se vidare SOU 1970:75 s. 202).

Beträffande *andra stycket* framhåller beredningen att, om konkurs-

gäldenären har sådan motfordran hos regressberättigad medgäldenär som denne kan använda till kvittning, föreligger en situation likartad med den som anges i första stycket. Medgäldenärens regressfordran är skyddad genom att han kan avräkna den på konkursgäldenärens fordran. Denna kvittningsmöjlighet bör inte kvarstå, i den mån borgenär mot vilken medgäldenären är ansvarig får utdelning i konkursen, beräknad på ifrågasvarande belopp. I annat fall skulle konkursboet bli väsentligt olika ställt i fall då borgenären först vänder sig mot konkursboet och då han först går mot medgäldenären. I andra stycket har därför upptagits föreskrift att första stycket skall ha motsvarande tillämpning, när gäldenären har fordran hos medgäldenären som denne kunnat använda till kvittning.

Remissyttrandena. Göta hovrätt anser att beredningen i förevarande paragraf har löst ett rättstillämpningsproblem på ett från materiell synpunkt önskvärt sätt. Lagtexten har emellertid fått en alltför knapphändig utformning. Detta gör det oklart vilken situation bestämmelsen tar sikte på. Vidare blir det svårt att genast förstå att medgäldenärs rätt att begagna erhållen säkerhet skall minskas på grund av annan persons åtgörande. Paragrafen bör utformas så att det framgår att medgäldenären inte skall tillåtas göra en vinst i de fall där borgenären först vänder sig mot konkursboet. Skyldigheten att underlåta begagnandet av säkerheten skulle då framstå som naturlig med hänsyn dels till att gäldenärens situation inte bör vara olika beroende på vem borgenären först vänder sig mot, dels till att möjlighet inte bör öppnas för borgenär och medgäldenär att komma överens om ett förfarande som i särskilt hög grad belastar konkursboet. Sedan avsikten med bestämmelsen blivit klargjord återstår att föreskriva hur avräkningen skall ske. Här synes förslaget vara alltför komplicerat. Hovrätten skulle föredra en formulering av paragrafen på förslagsvis följande sätt:

'Om rätt till utdelning för den som fått säkerhet i gäldenärs egendom stadgas i 17 kap. 15 § handelsbalken.

Har sådan säkerhet ställts för solidariskt ansvarig medgäldenärs regressfordran eller har medgäldenären rätt att kvitta sin regressfordran med fordran hos gäldenären minskar det ej borgenärens rätt till utdelning. Tager han utdelning får gäldenären dock ej belastas mera för fordringen än om borgenären först sökt medgäldenären. Vad av säkerheten som på grund härav ej får utnyttjas skall återbäras till konkursboet.'

Hovrätten utvecklar vidare liksom bankföreningen kritiska synpunkter på följande passus i beredningens kommentar till paragrafen.

När medgäldenärs rätt att begagna den erhållna säkerheten minskas genom att borgenären får utdelning i konkurs, uppkommer frågan, hur detta inverkar på förhållandet mellan borgenären och medgäldenären. Givet är, att den utdelning som borgenären fått lyfta minskar hans fordran mot medgäldenären, om dennes ansvar är obegränsat. Är medgäldenärens ansvar begränsat t.ex. intill högst 80.000 av en fordran på 120.000, är frågan om omfattningen av medgäldenärens fortsatta ansvar ej alltid lika klar. I sådant fall torde detta ansvar, om ej annat avtalats, böra nedsättas

på samma sätt som medgäldenärens rätt att begagna säkerheten reduceras, under förutsättning att borgenären godtagit att medgäldenären skulle ha säkerhet i konkursgäldenärens egendom.

Bankföreningen konstaterar att under förutsättning att en borgenär godtagit att en borgensman erhållit pant av konkursgäldenären för sin regressfordran — ett godtagande från borgenärens sida som mycket ofta kan antas föreligga uttryckligen eller konkludent — så skulle enligt det citerade uttalandet borgenären kunna under de angivna omständigheterna riskera att få sin fordran gentemot borgensmannen reducerad. Denna konsekvens kan inte utläsas ur lagtexten, den är inte heller motiverad och den skulle förvisso för varje borgenär i den berörda situationen framstå såsom helt överraskande. Om bankföreningen rätt tolkat det citerade uttalandet, vill föreningen bestämt förorda att den tillämnade regeln inte införs.

Göta hovrätt åter nöjer sig med att påpeka att den angivna regleringen av förhållandet mellan borgenär och borgensman inte har fått komma till uttryck i lagtext. En sådan reglering torde också vara onödig enligt hovrätten, eftersom den anförda förutsättningen inte innebär annat än att borgenären från början godtagit att nedsättning av medgäldenärens åtagande skall kunna ske.

Departementschefen. Beredningens förslag har i huvudsak oförändrat tagits upp i departementsförslaget. För att klargöra bestämmelsens syfte anser jag dock i likhet med Göta hovrätt viss omformulering av denna vara påkallad.

Hovrätten och bankföreningen har kritiskt behandlat ett uttalande av beredningen angående hur paragrafen inverkar på förhållandet mellan borgenär och medgäldenär/borgensman. Enligt min mening är frågan inte av den beskaffenheten att den kräver ett särskilt förtydligande i lagtexten, utan den torde lämpligen få överlämnas till rättstillämpningen.

134 b § Paragrafen som ersätter 134 § gällande lag reglerar det fallet att solidariskt ansvarig medgäldenär inom viss kortare tid före annan medgäldenärs konkurs eller under denna infriat huvudfordringen. Paragrafen har samma beteckning i berednings- och departementsförslagen.

Gällande rätt. Om solidariskt ansvarig gäldenär försatts i konkurs och någon annan av de ansvariga efter konkursbeslutet har infriat fordringen hos borgenären, har enligt 134 § den betalande rätt till utdelning på samma belopp som borgenären hade fått bevaka i konkursen, om denne inte erhållit betalning. Han får dock inte uppbära mer än som svarar mot hans fordran.

Lagberedningen föreslår att nuvarande regel ändras så att medgäldenären, om han infriat skulden senare än tre månader före den i 28 § beredningsförslaget angivna fristdagen, skall få den utdelningsrätt som enligt 133 § skolat tillkomma borgenären. Häri inkluderas även att skulden infriats efter konkursbeslutet. Det är likgiltigt hur infriandet skett, dvs. om

betalning skett frivilligt eller efter utmätning eller genom utdelning i konkurs, ackord osv. Avgörande blir även i de senare fallen, huruvida själva betalningen skett efter den kritiska tidpunkten. Vid tillämpning av paragrafen skall man konstatera hurudan situationen var när betalningen ägde rum och beräkna utdelning till medgäldenären på samma belopp som skolat läggas till grund för borgenärens utdelning, om skulden inte infriats.

Bestämmelsen kan ge medgäldenär vidgad utdelningsrätt dels om hans regressfordran är mindre än borgenärens fordran var, dels om tidigare har skett avbetalning som avses i 133 § första stycket under 1-3. Annan medgäldenär som tidigare gjort avbetalning på fordringen bör emellertid inte för sin regressfordran träda tillbaka för den medgäldenär som slutligen infriat fordringen, utan medgäldenärerna bör sinsemellan behandlas efter vad som följer av den inbördes ansvarigheten mellan dem. I paragrafen föreslås därför som andra punkt att, om annan solidariskt ansvarig medgäldenär har regressfordran med anledning av tidigare avbetalning, utdelningen skall fördelas mellan medgäldenärerna enligt den grund som anges i 133 § tredje stycket.

Departementschefen. Departementsförslaget överensstämmer i sak med beredningsförslaget.

134 c § Paragrafen saknar direkt motsvarighet i gällande lag. Den innehåller ett undantag från en allmänt underförstådd bevakningsplikt i fråga om solidariska skuldförhållanden. Paragrafen har samma beteckning i berednings- och departementsförslagen.

Lagberedningen behandlar först frågan huruvida borgenär skall vara skyldig att bevaka mer än sin aktuella fordran för att enligt 133 § komma i åtnjutande av utdelning beräknad på ett högre belopp. Det är i och för sig önskvärt, att redan genom bevakningsproceduren blir klarlagt på vilket belopp utdelning skall beräknas. Å andra sidan kan anföras, att det kan vara svårt för den enskilda borgenären att ange vilket belopp som bör läggas till grund för utdelningens beräkning. Det är vidare svårt för förvaltare och andra borgenärer att bedöma, om det finns anledning till anmärkning mot angivna beräkningsgrunder. Beredningen har efter viss tvekan stannat för att borgenären inte skall behöva bevaka mer än sin aktuella fordran. Detta kan möjligen tänkas leda till att förvaltaren, när utdelningsförslag skall upprättas, inte känner till att borgenären har rätt att få utdelning beräknad på ett högre belopp. I praktiken torde emellertid borgenären själv ha framlagt material för sakens bedömning. Dessutom torde hithörande situationer vara sällan förekommande och när de förekommer torde det vara yrkesmässiga långivare som står som borgenärer. Man torde därför i praktiken knappast behöva räkna med fall då förvaltaren förbiser förhållandet och upprättar utdelningsförslag utan att beakta borgenärs vidgade utdelningsrätt.

Beredningen framhåller att vad här sagts om borgenären även bör gälla medgäldenär som infriat skulden enligt vad som sägs i 134 b § i förslaget

eller som eljest har rätt att få utdelning beräknad på större belopp än sin regressfordran. I fråga om medgäldenär torde det regelmässigt komma att framgå av bevakningen att fråga är om en regressfordran. Förvaltaren bör då vid behov inhämta upplysning om de fakta som behövs för tillämpning av de aktuella utdelningsreglerna.

Den ståndpunkt som beredningen intagit har föranlett att 133-134 b §§ inte innehåller något om bevakning. Härav bör enligt beredningen följa, att allmänna regler om bevakning skall gälla i den mån undantag inte görs i förevarande paragraf, och att därvid inte skall krävas mer än som nyss anförts beträffande borgenärs eller medgäldenärs bevakning.

I fortsättningen erinrar beredningen om att enligt 133 § tredje stycket beredningsförslaget gäller att, om utdelningen i solidariskt ansvarig gäldenärs konkurs överstiger borgenärens återstående fordran, överskottet skall fördelas mellan de solidariskt förpliktade medgäldenärerna. Bevakning måste i denna situation ha gjorts av borgenären. Fordringen har alltså blivit känd i konkursen. Vad därefter angår regressfordran har det synts praktiskt att, om den tillkommer konkursbo och konkurserna är helt eller delvis samtidiga, ge det regressberättigade konkursboet del i överskottet utan krav på bevakning. Beredningen föreslår därför att, om solidariskt ansvarig gäldenär försatts i konkurs som inte avslutats innan någon hans medgäldenär försatts i konkurs, den förres konkursbo har rätt till andel i överskott enligt 133 § tredje stycket även om regressfordringen inte bevakats i medgäldenärens konkurs.

Remissyttrandena. Göta hovrätt och domareföreningen förklarar sig godta att högre belopp inte skall behöva bevakas än vad som svarar mot den aktuella fordringen. Hovrätten påpekar emellertid att beredningens ståndpunktstagande inte kommit till uttryck i lagtexten och inte heller torde följa av allmänna regler om bevakning.

Departementschefen. Departementsförslaget är helt likalydande med beredningsförslaget. Med anledning av vad Göta hovrätt uttalat vill jag nämna att jag anser det vara mest förenligt med systematiken inom KL att underförstå att allmänna regler om bevakning skall gälla och låta reglerna i 133 och 134 b §§ vara utdelningsregler som skall beaktas ex officio. Jag vill erinra om att reglerna om ränta i 138 § till en del är likartat konstruerade.

135 § Paragrafen som saknar motsvarighet i gällande lag avser det fallet att borgenären fått säkerhet i tredje mans egendom. Paragrafen har samma beteckning i berednings- och departementsförslagen.

Lagberedningen framhåller att reglerna om solidariska skuldförhållanden har tillämpats analogiskt på det fallet att borgenären fått pant i tredje mans egendom. I tydlighetens intresse har en uttrycklig bestämelse av denna innebörd ansetts böra tas upp. Regleringen har härvid fått avse inte endast fall då tredje man lämnat pant utan även när han på annat sätt ställt säkerhet i sin egendom. Tredje man som lämnat säkerhet i sin egendom för annans skuld blir alltså, såvitt nu är i fråga, jämställd med den

som iklätt sig solidariskt betalningsansvar med annan. Bestämmelsen får enligt beredningen inte hindra, att analogisk tillämpning av reglerna om solidariskt betalningsansvar sker i andra fall.

Beredningen framhåller att det praktiska fallet naturligtvis är att tredje man ställt konventionell pant t.ex. för anhörig eller närstående företag. Som framgår av lagtexten avser emellertid bestämmelsen alla sorters panter, alltså även s.k. legala panter, liksom annan säkerhet, t.ex. företagsinteckning.

Departementschefen. Jag har utan ändring i sak tagit upp den av beredningen föreslagna bestämmelsen i departementsförslaget.

136 § Paragrafen anger hur s.k. suspensivt villkorade fordringar skall behandlas i utdelningshänseende när villkoret ännu inte har uppfyllts.

Gällande rätt. I 136 § ges regler om behandlingen i utdelningshänseende av fordran, som är beroende av sådant villkor att borgenären inte har rätt att få ut fordringsbeloppet såvida inte viss omständighet inträffar (suspensivt villkorad fordran). Skillnad görs härvid mellan eventuella regressfordringar och andra suspensivt villkorade fordringar. För båda grupperna skall utdelning avsättas i utdelningsförslag som inte avser slututdelning. Självfallet får dock utdelning inte lyftas förrän villkoret uppfyllts (se 141 § andra stycket). För eventuell regressfordran avsätts enligt 136 § andra stycket utdelning även i slututdelningsförslag. När även huvudborgenären har bevakat, gäller dock föreskrifterna i 135 §. Andra suspensivt villkorade fordringar än regressfordringar förlorar däremot enligt första stycket i 136 § all rätt till utdelning i konkursen, om borgenären inte, innan kungörelse om framläggande av slututdelningsförslag utfärdas, hos rättens ombudsman visar att villkoret uppfyllts. När fordringen sålunda inte skall beaktas i slututdelningsförslag, skall vad som i tidigare utdelningsförslag reserverats för densamma gå till fördelning i vanlig ordning mellan övriga borgenärer.

Lagberedningen. Beredningen anser att skäl föreligger till en sådan förenkling att någon skillnad inte görs mellan olika slag av suspensivt villkorade fordringar. Det praktiska behovet av en specialreglering för andra suspensivt villkorade fordringar än regressfordringar synes vara mycket ringa. Att vid slututdelning alltid reservera medel för suspensivt villkorade fordringar är olägligt. Preskription av rätten att lyfta avsedd utdelning börjar enligt 148 a § inte löpa förrän ovillkorlig betalningsrätt inträtt (jfr 141 § andra stycket). Medlen skulle därför kunna komma att hållas reserverade i stället för att utdelas till övriga borgenärer. Denna olägenhet kan väsentligen elimineras, om medel inte behöver avsättas vid slututdelning när det saknas anledning anta att villkoret kommer att uppfyllas.

Enligt första punkten i förevarande paragraf skall utdelning för suspensivt villkorad fordran beräknas i utdelningsförslag som inte avser slututdelning i konkursen. Detta överensstämmer med gällande rätt.

Andra punkten i paragrafen avser slututdelning. Vid sådan utdelning skall enligt bestämmelsen suspensivt villkorad fordran inte komma i betraktande, om det saknas anledning anta att villkoret kommer att uppfyllas. Huvudregeln blir att medel skall avsättas även vid slututdelning. Det kan sålunda knappast tänkas komma i fråga, att förvaltaren och rättens ombudsman (se 128 § första stycket KL) beträffande eventuella regressfordringar annat än möjligen i rena undantagsfall kommer att finna, att det saknas anledning anta att villkoret kommer att uppfyllas. I övrigt bör avsättning ske så snart det inte framstår som mycket osannolikt att villkoret kommer att uppfyllas. En lämplig riktpunkt för bedömningen synes vara, huruvida fordringen kan vid tillfället anses ha något förmögenhetsvärde eller inte.

I huvudsaklig överensstämmelse med vad som f.n. gäller föreskrivs vidare att, när en fordran av här aktuellt slag inte skall komma i betraktande vid slututdelningen, vad som vid tidigare utdelning kan ha beräknats för fordringen skall gå till fördelning mellan andra borgenärer. Härvid gäller vanliga utdelningsregler.

Slutligen erinrar beredningen om att paragrafen står i visst samband med 121 § 4 i förslaget.

Remissyttrandena. Göta hovrätt finner beredningens lösning av problemet med suspensivt villkorade fordringar, innebärande att skillnaden mellan regressfordringar och övriga fordringar upphävs, vara välbetäckt. Hovrätten anför vidare.

När det sedan gäller att avgöra i vilken utsträckning avsättning för sådana fordringar skall ske vid slututdelning har beredningen stannat för att sådan fordran ej får komma i betraktande, 'om det saknas anledning' antaga att villkoret kommer att uppfyllas. Genom den föreslagna formuleringen kommer ett jämförelsevis stort antal fordringar i åtnjutande av avsättning vid slututdelningen. Det kan ifrågasättas om icke denna rätt blivit alltför vid. Här bör t.ex. erinras om de garantier som företag numera i stor utsträckning lämnar för sina produkter. Om ett sådant företag skulle råka i konkurs kan med den föreslagna lagbestämmelsen en förhållandevis stor avsättning behöva göras för ändamålet. Hovrätten ifrågasätter därför om ej i 136 § borde användas uttrycket 'finnes anledning antaga att villkoret kommer att uppfyllas....' Sistnämnda skrivsätt användes i beredningens förslag till 121 § 4. I vart fall synes de båda lagrummen böra erhålla samma lydelse i detta avseende.

Departementschefen. Beredningens förslag innebär att medel torde komma att avsättas för flertalet villkorade fordringar vid slututdelning. Enligt lagtexten skall avsättning inte ske 'om det saknas anledning antaga att villkoret kommer att uppfyllas'. Göta hovrätt har ifrågasatt om man inte genom en omformulering borde begränsa skyldigheten att göra sådan avsättning. Hovrätten hänvisar särskilt till sådana fordringar som är villkorade som en följd av lämnade garantier. Även om vissa skäl talar för den av hovrätten föreslagna lösningen, kan det å andra sidan te sig stötande att från rätten till utdelning utesluta sådana fordringar för vilka saknas positivt stöd för antagande att villkoret skall uppfyllas. Beredningens

formulering har f.ö. den fördelen framför hovrättens att den framtvingar egna undersökningar av konkursförvaltaren beträffande sannolikheten av att villkor skall komma att uppfyllas. Det är med hänsyn härtill inte säkert att de båda formuleringarna skulle leda till så olika resultat i den praktiska tillämpningen. Beträffande de av hovrätten åberopade garantiutfästelserna kan avsättning över huvud taget komma i fråga endast om garantifallet eller liknande skada inträffat vid slututdelningsförslagets upprättande så att fordringen kan beräknas. Beredningens formulering torde passa väl för dessa fall. De fall åter då fordringen inte kan beräknas på grund av att garantifallet inte inträffat torde däremot inte behöva beaktas i förevarande sammanhang (jfr lagutskottets uttalande LU 1971:22 s. 8).

På grund av det anförda och som jag inte heller i övrigt har något att invända mot beredningens förslag har jag behållit det i departementsförslaget. Jag vill tillägga att enligt min mening är skillnaden mellan förevarande paragraf och 121 a § första stycket sådan att det finns skäl att begagna olika skrivsätt och att i sistnämnda paragraf välja det som beredningen där har föreslagit.

176 § Femte stycket i paragrafen innehåller i nuvarande lydelse en hänvisning till 19, 20, 103 och 111 §§ KL i fråga om sättet för utlysande av vissa sammanträden. Hänvisningen blir delvis oriktig genom de föreslagna ändringarna i 19, 20 och 103 §§. Eftersom hänvisningen inte är behövlig föreslås att femte stycket får utgå ur paragrafen.

185 § I paragrafen behandlas förfarandet vid s.k. ursprunglig fattigkonkurs, dvs. konkurs där det vid tidpunkten för konkursbeslutet bedöms att boet inte förslår till bestridande av konkurskostnaderna och säkerhet inte heller ställs för dessa. Konkurslagskommittén har i betänkandet Förenklad konkurs m.m. föreslagit omfattande ändringar av paragrafen. I enlighet med de utgångspunkter för nu förevarande reform vilka jag angett i den allmänna motiveringen bör f.n. bara några mindre justeringar göras i paragrafen. Dels har sålunda ordet egendomsavtråde utbytt mot konkurs. Dels har i femte punkten vissa hänvisningar till 19 och 20 §§ ändrats med anledning av det ändrade innehåll som i nu förevarande sammanhang getts dessa paragrafer.

193 § Under hänvisning till vad som har anförts under 4 § föreslås att förevarande paragraf, som innehåller en definition av termen köpman, upphävs.

198 § Paragrafen har samband med 21 § KL som innehåller bestämmelser om konkursdomarens skyldighet att underrätta olika myndigheter m.fl. om konkurs. I enlighet med vad jag angett i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.7) bör de bestämmelser av administrativ natur som ges i förevarande paragraf utmönstras ur KL först i ett senare sammanhang. Den direkta hänvisning till 21 § KL som förekommer i paragrafen bör dock utgå redan nu.

201 § I paragrafen föreskrivs f.n. att, om konkursgäldenären är gift, hans make skall kallas till första borgenärssammanträdet. Bestämmelser om vilka som i övrigt skall kallas till sådant sammanträde finns f.n. i 20 § KL. I enlighet med vad jag angett i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.7) har jag utmönstrat sist angivna bestämmelser ur KL. Motsvarande bestämmelser kommer att tas upp i särskilda tillämpningsföreskrifter.

I stället för nuvarande bestämmelse i 201 § bör lämpligen tas in den av beredningen föreslagna regeln om överflyttning av en redan anhängig konkurs från en behörig konkursdomare till en annan (6 § andra stycket beredningsförslaget). Sådant överflyttning skall enligt beredningsförslaget kunna ske om synnerliga skäl föreligger. Den konkursdomare till vilken överflyttning sker skall vara bunden av beslutet. Enligt förslaget skall beslutet dock kunna fattas först efter samråd mellan de båda konkursdomarna.

Som jag anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.1) kan jag godta den av beredningen föreslagna regeln. Som förutsättning för överflyttning gäller att beslutet har fattats efter samråd mellan konkursdomarna. Härigenom markeras att överflyttning inte bör komma i fråga om den konkursdomare till vilken målet skall överflyttas motsätter sig det.

208 § Paragrafen innehåller ett bemyndigande för Konungen att meddela närmare föreskrifter om dagbok och akter i konkursärenden. Sådant bemyndigande är enligt nya regeringsformen inte behövligt. Jag har därför låtit paragrafen utgå.

209 § Enligt paragrafen får konkursdomaren meddela vissa beslut och vidta vissa åtgärder även om han är jävig (jfr 45 § ackordslagen). De beslut och åtgärder som avses är utmärkta genom hänvisning till respektive paragrafer.

Bestämmelserna i förevarande paragraf måste jämkas till följd av ändringarna i 1 kap. KL. I anslutning till den nuvarande regleringen anges i departementsförslaget att konkursdomare trots föreliggande jäv får meddela de beslut eller vidta de åtgärder som avses i 6 § tredje stycket, 7, 10, 12 § andra stycket, 13, 15, 19 och 201 §§.

Enligt KL får jävig konkursdomare försätta gäldenär i konkurs, om konkursansökningen gjorts eller medgetts av denne (11 § första stycket och 13 §). Någon saklig prövning av konkursansökningen sker inte i dessa fall. Enligt departementsförslaget (12 § första stycket och 14§) finns emellertid utrymme för sådan prövning. Med hänsyn härtill skall enligt förslaget en jävig konkursdomare inte i något fall få ingå i saklig prövning av konkursansökan.

Enligt andra stycket av 209 § KL skall konkursdomaren vid behov anmäla jäv till hovrätten. Bestämmelsen synes överflödig och bör utgå.

216 § Om borgenärs konkursansökan inte bifalls, kan han enligt denna paragraf på yrkande av gäldenären bli skyldig att utge skadestånd till denne. Förutsättningen är enligt gällande lydelse, att borgenären, när han

gjorde ansökningen, saknade skälig anledning till antagande att gäldenären var på obestånd eller, i fall som avses i 3 § KL, att det förelåg omständighet som sägs där.

Departementsförslaget tar i likhet med beredningsförslaget inte upp den särskilda konkursgrund som f.n. anges i 3 § KL utan innehåller där endast vissa hjälpregler i form av presumtioner för att gäldenären är insolvent. Med hänsyn härtill torde bestämmelsen om borgenärs skadeståndsskyldighet i förevarande paragraf kunna inskränkas till fall då han finnes ha vid konkursansökningens ingivande saknat skälig anledning till antagande att gäldenären var på obestånd. Paragrafen har utformats i överensstämmelse härmed.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Punkt 1

De nya lagreglerna föreslås träda i kraft den 1 juli 1975. Vid samma tidpunkt avses den förut nämnda förordningen med tillämpningsbestämmelser träda i kraft.

Punkt 2

I överensstämmelse med en tidigare flera gånger tillämpad ordning vid reformer på det konkursrättsliga området föreslås som huvudregel att konkursansökningssdagen blir avgörande för om äldre eller ny lag skall tillämpas (jfr SOU 1970:75 s. 215). Har ansökningen gjorts före ikraftträdandet skall sålunda äldre lag tillämpas. Leder sådan ansökan till konkurs tillämpas äldre lag på konkursen. På ansökan som gjorts efter ikraftträdandet blir däremot ny lag tillämplig. Detsamma gäller den konkurs som sådan ansökan kan föranleda.

Regeln att konkursansökan som inkommit efter nya lagens ikraftträdande skall handläggas enligt den nya lagen blir tillämplig bl.a. på 17 § i förslaget. Vid tillämpning av bestämmelsen skall då även beaktas konkurrerande ansökan som inkommit före ikraftträdandet.

Ehuru sålunda i första hand äldre lag i princip skall tillämpas när konkursansökan ingetts före nya lagens ikraftträdande, finns det flera bestämmelser, övervägande av materiell natur, som det är önskvärt att tillämpa i och med konkursbeslutet. Detta gäller reglerna om gäldenärens legitimation (21 §, jfr 27 och 100 §§ samt 121 a §), verkan av att konkursboet avstår från att inträda i rättegång (22 §), återvinning (28 — 40 d §§), gäldenärens beneficium (97 §), möjlighet att göra gällande lönefordran m.m. (100 a §), kvittning i konkurs (121 — 121 b §§), solidariska skuldförhållandens ställning i konkurs (133 — 135 §§) samt utdelningen för

villkorade fordringar (136 §). Det torde inte möta några principiella hinder (jfr undantagen under punkt 3 i övergångsbestämmelserna) att låta dessa nya bestämmelser gälla i alla konkurser som beslutats efter nya lagens ikraftträdande. Föreskrift härom har i enlighet med beredningsförslaget upptagits som ett andra led under punkt 2.

Punkt 3

Lagberedningen framhåller att de nya återvinningsbestämmelserna i 28 — 38 §§ beredningsförslaget i regel är förmånligare för konkursboet än gällande regler om återvinning. Beredningen har därför i fråga om återvinning av rättshandling eller åtgärd som ägt rum före nya lagens ikraftträdande föreslagit att 28 — 38 §§ i sin äldre lydelse får åberopas av återvinningsvaranden, om det medför frihet från återvinning. Bestämmelserna i 28 — 38 §§ i den äldre lagen skall i den aktuella situationen tillämpas utan hänsyn till nya 17 §.

Om konkursbeslutet meddelats sedan den nya lagen trätt i kraft, blir nya lagen enligt förslaget tillämplig även på de processuella bestämmelserna i 39 § punkt 1 och 2 beredningsförslaget.

De nya bestämmelserna i 121 § punkt 1 beredningsförslaget om kvittning under konkurs medför bl.a., att borgenärens kvittningsrätt inskränks i förhållande till vad som följer av gällande lag. I linje med vad som föreslås i fråga om återvinning bibehålls i beredningsförslaget kvittningsrätt som enligt 121 § KL förelåg vid nya lagens ikraftträdande, även om kvittning inte skulle vara tillåten enligt lagrummet i dess nya lydelse. Förutsättning för tillämpning av bestämmelsen är att fordran och motfordran stod mot varandra, dvs. att de var i den aktuella borgenärens respektive konkursgäldenärens hand vid tiden för nya lagens ikraftträdande.

Beredningen framhåller att föreskrifterna i 133-135 §§ beredningsförslaget om vad som i konkurs skall gälla beträffande solidariska skuldförhållanden skiljer sig väsentligt från gällande lag. 134 och 134 c §§ i den nya lagen torde dock inte innehålla några beaktansvärda nyheter i sak jämfört med gällande rätt. Beredningen anser det angeläget, att såväl den betalande som betalningsmottagaren kan rätta sig efter vad som gäller vid betalningstidpunkten. Av denna orsak har beredningen föreslagit att om fordran, för vilken flera är solidariskt betalningsansvariga, helt eller delvis betalats före nya lagens ikraftträdande, i fråga om verkan av den betalningen äldre lag skall gälla i stället för 133, 134 b och 135 §§ i nya lagen. Beträffande betalning som sker efter nya lagens ikraftträdande skall däremot nya lagen tillämpas, när den är tillämplig enligt punkt 2.

Beträffande bestämmelsen i 134 a § nya lagen framhåller beredningen, att denna saknar motsvarighet i KL. Enligt beredningens mening bör de förutsättningar från vilka parterna utgått inte i efterhand rubbas genom 134

a §. Som ett sista stycke under punkt 3 i övergångsbestämmelserna har därför upptagits föreskrift om att 134 a § i nya lagen inte skall tillämpas, om säkerheten ställts före nya lagens ikraftträdande eller fordringarna stod mot varandra vid ikraftträdandet.

Departementschefen. Departementsförslaget överensstämmer i sak med beredningsförslaget. En särskild övergångsbestämmelse avseende 100 a § har dock tillagts.

Punkt 4

I denna punkt har tagits upp en övergångsbestämmelse som på sedvanligt sätt anger hur hänvisningar till ersatta lagrum i KL skall tillämpas.

10.2 Förslaget till lag om ändring i ärvdabalken

Gällande rätt. Hälften av den arvslott som enligt lag tillkommer bröstarvinge är enligt 7 kap. 1 § ÄB hans laglott. För att komma i åtnjutande av laglotten kan bröstarvinge enligt 3 § påkalla jämkning av testamente. Hans rätt går emellertid förlorad, om han inte inom sex månader efter att han fått del av testamentet på sätt som sägs i 14 kap. har påkallat jämkning genom att ge testamentstagaren sitt anspråk till känna eller genom att väcka talan mot honom. Har arvlåtaren i livstiden gett bort egendom under sådana omständigheter eller på sådana villkor att gåvan till syftet är att likställa med testamente, gäller enligt 4 §, att bröstarvinge kan få gåvan jämkad genom att väcka talan inom ett år efter att bouppteckning efter arvlåtaren avslutades, om särskilda skäl inte är däremot.

I 13 kap. ÄB anges vissa fall då testamente är ogiltigt. Vill arvinge göra gällande ogiltighet i sådant fall, skall han enligt 14 kap. 5 § väcka talan inom sex månader efter det att han fått del av testamentet i föreskriven ordning.

Om arvinge försatts i konkurs, är konkursboet i hans ställe behörigt att enligt 7 kap. 3 och 4 §§ ÄB påkalla jämkning av testamente eller gåva eller att enligt 14 kap. 5 § klandra testamente.

Lagberedningen. Beredningen föreslår i enlighet med vad som angetts i avsnitt 5 att till 7 kap. ÄB läggs en ny paragraf, 7 §, enligt vilken bröstarvinges rätt enligt samma kapitel att påkalla jämkning av testamente eller gåva inte övergår till hans borgenärer. Vidare föreslås, att såsom en ny 6 § i 14 kap. upptas föreskrift att inte heller arvinges rätt att väcka talan om klander av testamente övergår till borgenärerna.

Beredningsförslaget innebär inte, att en arvinge som väl tagit ståndpunkt och bevarat sin rätt därefter kan avstå från sin rätt till skada för borgenärerna.

Departementschefen. Som jag angett i den allmänna motiveringen

(avsnitt 9.2.3) kan jag ansluta mig till beredningsförslaget.

De av beredningen föreslagna bestämmelserna har behållits oförändrade i departementsförslaget.

Beträffande de närmare konsekvenserna av de nya bestämmelserna kan jag hänvisa till beredningens överväganden. Jag vill för min del nöja mig med att konstatera, att ett testamente i fortsättningen skall delges med arvingen, även om han är i konkurs. Någon delgivning med konkursboet behövs inte.

De nya bestämmelserna bör som beredningen påpekat inte tillämpas, när arvinge försatts i konkurs genom beslut som meddelats före lagens ikraftträdande. Jag har i förslaget intagit en övergångsbestämmelse i enlighet härmed.

10.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.

Gällande rätt. I överensstämmelse med vad som nu gäller enligt 21 § KL i fråga om gäldenärens förlust av rådighet föreskrivs i 23 § avtalslagen, att om fullmaktsgivares egendom avträds till konkurs, tredje man inte äger på rättshandling som fullmäktigen företar grunda någon rätt av beskaffenhet att kunna göras gällande i konkursen. Efter konkursbeslutet kan fullmäktigen alltså lika litet som fullmaktsgivaren företa rättshandlingar med bindande verkan för boet. Paragrafen avser inte rättshandling som företagits av fullmäktigen innan fullmaktsgivaren försattes i konkurs men som först därefter kommer till tredje mans kännedom. Bestämmelsen hindrar inte, att rättshandling som fullmäktigen företar under konkursen kan göras gällande mot gäldenären personligen. Under speciella förhållanden som anges i 24 § avtalslagen är emellertid fullmäktigen behörig att handla med bindande verkan för konkursboet.

Lagberedningen framhåller att den av beredningen föreslagna regleringen i fråga om gäldenärens legitimation innebär, att rättshandlingar som gäldenären företar efter konkursbeslutet kan i viss utsträckning bli bindande mot boet när medkontraheten var i god tro. Motsvarande bör gälla även när gäldenären handlar genom fullmäktig. I enlighet härmed föreslår beredningen, att bestämmelsen i 23 § avtalslagen får innehållit att, om fullmaktsgivarens egendom avträds till konkurs, rättshandling som fullmäktigen företar inte har större verkan mot konkursboet än den skulle haft, om fullmaktsgivaren själv företagit den (jfr formuleringen i 22 § samma lag). I likhet med gällande lag innebär förslaget inte något hinder mot att fullmäktigens rättshandling binder gäldenären personligen.

Den föreslagna regeln anknyter till vad som nu gäller i Danmark. Motsvarande ändring föreslås av den norska kommittén.

Den av beredningen föreslagna bestämmelsen gäller oavsett vilket slags fullmakt som fullmäktigen haft. Om fullmakten är sådan som sägs i 18 §

avtalslagen, dvs. grundar sig endast på fullmaktsgivarens meddelande till fullmäktigen, behövs en särskild bestämmelse. Enligt nämnda 18 § är fullmakt som avses i lagrummet återkallad, när meddelande från fullmaktsgivaren om att fullmakten inte vidare skall gälla har kommit fullmäktigen till handa. Detta innebär, att rättshandling som fullmäktigen därefter företar inte blir gällande mot fullmaktsgivaren, även om tredje man var i god tro rörande fullmaktens giltighet. Har rättshandling företagits sedan fullmaktsgivaren försatts i konkurs och därmed förlorat rådigheten över sin egendom, bör enligt beredningen gälla, att tredje man inte på grund av den nya regeln i 23 § kan göra rättshandlingen gällande mot boet, om fullmäktigen ägde eller bort äga kännedom om konkursen när han företog rättshandlingen. Detta ansluter till en regel som enligt 21 § första stycket avtalslagen gäller för det fallet att fullmaktsgivare avlidit. En bestämmelse med nämnda innehåll har upptagits som andra punkt i 23 §.

Departementschefen. I den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.2) har jag förklarat att jag i huvudsak kan ansluta mig till de av beredningen föreslagna reglerna i bl.a. avtalslagen angående gäldenärens legitimation. Såvitt angår avtalslagen överensstämmer departementsförslaget med beredningsförslaget.

I likhet med beredningen har jag inte tagit upp någon särskild övergångsbestämmelse. Av allmänna rättsgrundsatser följer, att rättshandling som företagits innan den nya regleringen trätt i kraft skall bedömas enligt förut gällande lag.

10.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande.

47 § Gällande rätt. Enligt 47 § kommissionslagen, jämförd med 6 § lagen (1921:226) om nya konkurslagens införande och vad i avseende därå skall iakttagas, gäller i händelse av kommittentens eller kommissionärens konkurs att den senares uppdrag anses förfallet den dag då konkursbeslutet meddelades. Paragrafen är tillämplig också på handelsagenter (76 §) samt vissa slag av handelsresande (87 §) och platsförsäljare (93 §).

Lagberedningen. Beredningen föreslår inte någon ändring i principen i 47 § kommissionslagen, att kommissionärens uppdrag förfaller i och med att endera kontrahenten försätts i konkurs. Bestämmelse härom upptas som en första punkt i paragrafen. I förhållande till gällande lag innebär förslaget den preciseringen att det är konkursbeslutets tidpunkt på dagen som skall vara avgörande. Det är enligt beredningen tveksamt, om detta innebär någon ändring i sak.

Den nuvarande regleringen vilar på grundsatsen att verkan av konkurs inträder omedelbart utan hänsyn till medkontrahents goda tro. Beredningen har i 21 § KL föreslagit att denna princip modifieras. I

anslutning till de nya legitimationsreglerna föreslår beredningen, att kommissionären utan hinder av kommittentens konkurs äger göra uppdraget gällande för tiden intill dess konkursbeslutet skall anses kungjort, om han inte tidigare ägde eller bort äga kännedom om konkursen. Bestämmelsen har upptagits som en andra punkt i förevarande 47 §.

Den föreslagna regleringen blir tillämplig även beträffande handelsagenter samt vissa handelsresande och platsförsäljare.

Beredningen påpekar att förslaget innebär ett närmande till vad som nu gäller i Danmark och att från norsk sida föreligger ändringsförslag i samma riktning.

Beredningen anmärker att kommissionslagen inte innehåller några regler angående rättsverkningarna av att kommittenten eller kommissionären förklaras omyndig. De nya reglerna i fråga om konkurs är enligt beredningen inte avsedda att tillämpas analogt på omyndighetsfallet.

Departementschefen. I den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.2) har jag förklarat att jag i huvudsak kan ansluta mig till de av beredningen föreslagna reglerna i bl.a. kommissionslagen angående gäldenärens legitimation. Såvitt angår förevarande paragraf har jag i fråga om den tidpunkt vid vilken kommissionären inte längre får göra uppdraget gällande gjort samma ändring som jag gjort i beredningsförslaget såvitt avser 21 § KL. Uppdraget får således göras gällande av kommissionären för tiden intill utgången av dagen efter den då kungörelse om konkursbeslutet var införd i Post- och Inrikes Tidningar, om han inte tidigare ägde eller bort äga kännedom om konkursen. I övrigt överensstämmer departementsförslaget i sak med vad beredningen föreslagit.

55 § Gällande rätt. I 55 § ges föreskrifter om rättsverkningarna av att kommissionär, trots att hans uppdrag upphört, säljer eller på annat sätt förfogar över gods som han innehar för kommittentens räkning. Enligt första punkten skall sådant förfogande gälla till förmån för tredje man som vid sitt förvärv varken ägde eller bort äga kännedom om att uppdraget upphört och att förfogandet till följd därav var ooberättigat. Om förfogandet skedde sedan kommissionärens uppdrag förfallit till följd av hans eller kommittentens konkurs, kan dock tredje man enligt andra punkten inte åberopa, att han saknade kännedom om konkursen.

Lagberedningen. I fråga om 55 § kommissionslagen har beredningen i sitt förslag tagit upp nuvarande första punkten oförändrad. De fallen att kommissionärens uppdrag upphört på grund av hans eller kommittentens konkurs reglerar beredningen särskilt i ett nytt andra stycke som ersätter andra punkten i paragrafens nuvarande lydelse. Skilda regler har synts böra gälla allteftersom det är kommittenten eller kommissionären som försatts i konkurs.

Om kommissionärens uppdrag förfallit till följd av kommittentens konkurs, bör enligt beredningen gälla detsamma som beredningen i 23 § avtalslagen föreslagit för det fallet att fullmaktsgivare försatts i konkurs.

Detta innebär, att rättshandling som kommissionären företar efter konkursutbrottet inte bör ha större verkan mot konkursboet än den skulle haft om kommittenten själv företagit den. En bestämmelse härom har beredningen upptagit som en första punkt i andra stycket. Beredningen understryker, att om tredje man i god tro utgått från att kommissionären handlade för egen räkning och att något kommissionsförhållanden inte förelåg, skall inte bestämmelsen i förevarande punkt utan vanliga godtrosregler tillämpas.

Vad härefter beträffar kommissionärens konkurs erinras om att avtalslagen inte reglerar det närbesläktade fallet att en fullmaktshavare försätts i konkurs. Frågan får alltså här regleras självständigt. Det följdriktiga synes vara att, om uppdraget förfallit på grund av kommissionärens konkurs, tredje man inte får åberopa bristande kännedom om konkursen i vidare mån än han kunnat göra om godset tillhört kommissionären. En föreskrift i enlighet härmed har av beredningen upptagits som en andra punkt i andra stycket i paragrafen.

Även förevarande ändringsförslag utgör i sin mån ett närmande till den nuvarande danska regleringen. Från norsk sida har endast föreslagits en mindre ändring.

Departementschefen. Departementsförslaget överensstämmer med beredningsförslaget.

10.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal

Gällande rätt. Försäkringsavtalslagen innehåller i 117 § bestämmelser av återvinningsliknande natur. I första stycket första punkten ges sålunda en regel om återkrav av vissa premiebetalningar som försäkringsstagaren/konkursgäldenären gjort under de tre senaste åren före konkursansökningen eller därefter. Om försäkringstagaren inte lämnar konkursboet samtycke till att utkräva vad han enligt denna regel har erlagt för mycket, åligger det konkursboet att för prövning av dess rätt instämma försäkringstagaren inom sex månader från första borgenärssammanträdet. Talerätt tillkommer f.n. endast konkursförvaltaren. Det som sägs om konkursansökningen i första stycket första punkten skall enligt andra stycket i stället gälla ansökan om förordnande av god man, såvida konkursen har föregåtts av sådant förordnande enligt ackordslagen och konkursansökningen gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes.

Lagberedningen menar att reglerna i 117 § FAL bör bringas i överensstämmelse med vad beredningen föreslagit i fråga om återvinning. Möjlighet bör enligt beredningen öppnas även för enskild borgenär att föra sådan talan under de förutsättningar som anges för återvinning i 39 §. Vidare synes det beredningen naturligt, att samma tidsfrist får gälla för

talán enligt nu förevarande paragraf som för återvinningstalan enligt KL. Beredningen föreslår därför, att i paragrafen intas föreskrift enligt vilken 39 § förslaget till ändring i KL förklaras äga motsvarande tillämpning beträffande sådan talan.

Beredningens förslag om fristdag motiverar enligt beredningen vidare att paragrafen ändras så, att om konkurs föregåtts av förordnande av god man enligt ackordslagen eller av boutredningsman, vad som gäller om tiden för konkursansökningen skall avse den i konkurslagen för sådant fall angivna fristdagen.

Enligt beredningen bör övergångsbestämmelserna till dels förslaget till ändring i KL dels förslaget om ändring i ackordslagen i tillämpliga delar gälla.

Departementschefen. Departementsförslaget överensstämmer i sak med vad beredningen föreslagit. Jag har dock ansett det vara lämpligt att utforma övergångsbestämmelserna utan någon hänvisning till motsvarande bestämmelser beträffande KL och ackordslagen.

10.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1936:81) om skuldebrev

14 § I paragrafen ges bestämmelser om godtrosförvärv vid överlåtelse av löpande skuldebrev.

Gällande rätt. Som en grundläggande regel beträffande överlåtelse av löpande skuldebrev föreskrivs f.n. i 14 § skuldebrevslagen att, om överlåtaren 'ej var rätt borgenären eller behörig att å dennes vägnar förfoga över skuldebrevet', den nye innehavaren ändå skall anses vara rätt borgenär. Detta gäller dock inte, om han visste att den andre inte fick överlåta handlingen eller om han åsidosatt den aktsamhet som efter omständigheterna skäligen bort iaktas. Regleringen omfattar, såvitt här är i fråga, både innehavarskuldebrev (första stycket) och orderskuldebrev (andra stycket). Enligt 10 § skuldebrevslagen skall vad som föreskrivs om överlåtelse av skuldebrev också gälla i fråga om pantsättning av sådan handling. Något godtrosskydd motsvarande det i 14 § gäller inte, när överlåtaren var rätta borgenären men på grund av konkurs eller omyndighetstillstånd inte behörig att förfoga över skuldebrevet.

Lagberedningen föreslår som tidigare angetts (avsnitt 4.1) att godtrosskyddet i 14 § första stycket skuldebrevslagen utvidgas till att gälla när överlåtaren var i konkurstillstånd eller omyndig och på sådan grund inte var berättigad att förfoga över skuldebrevet.

Departementschefen. Av skäl som jag närmare redovisat i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.2) har jag inskränkt det av beredningen föreslagna godtrosskyddet till att omfatta endast konkursfallet. Jag har lagtekniskt uttryckt detta så att godtrosregeln blir tillämplig på alla fall när överlåtaren var i konkurs eller inte var rätt borgenär eller behörig att på dennes vägnar förfoga över skuldebrevet. Den ändring jag föreslagit blir

på grund av bestämmelsen i paragrafens andra stycke även tillämplig i fråga om skuldebrev till viss man eller order som avses i andra stycket av paragrafen.

Härutöver vill jag framhålla att bestämmelserna om konkursgäldenärs legitimation i 21 § förslaget till ändring i KL inte blir tillämpliga i fall som regleras genom skuldebrevslagen i den föreslagna utformningen (jfr 21 § tredje stycket). Detta innebär bl.a. att, trots vad som sägs härom i 21 § första stycket, konkursboet inte kan få en av konkursgäldenären före konkursbeslutets kungörande verkställd överlåtelse av ett löpande skuldebrev att gå åter (jfr uttalande av hovrätten för Västra Sverige redovisat under avsnitt 4.2).

19 § Paragrafen innehåller bestämmelser om skydd för gäldenär, vilken i god tro infriar löpande skuldebrev som innehas av obehörig person. De har nära anknytning till de nyss behandlade reglerna om skydd för godtroende förvärvare av löpande skuldebrev.

Gällande rätt. Enligt 19 § skuldebrevslagen gäller att om någon i god tro infriat skuldebrev hos den som hade det i besittning utan att vara rätt borgenär eller behörig att på dennes vägnar uppbära beloppet, betalningen är giltig. Betalning som skett till konkursgäldenär eller omyndig omfattas inte av godtrosskyddet. Betalningen har nämligen då skett till rätt borgenär ehuru denne inte var berättigad att själv uppbära beloppet. Regleringen avser även här både innehavarskuldebrev (första stycket) och order-skuldebrev (andra stycket).

Lagberedningen föreslår som tidigare angetts (avsnitt 4.1), att förevarande paragraf ändras på samma sätt som 14 §.

Departementschefen. Ändringarna i förevarande paragraf överensstämmer i princip med dem jag föreslagit beträffande 14 §.

Övergångsbestämmelserna. *Departementschefen.* Enligt föreskrift i 4 § i 1936 års promulgationslag till lagen om skuldebrev skall äldre lag ha tillämpning på skuldebrev som tillkommit före skuldebrevslagens ikraftträdande, i den mån annat inte följer av bestämmelserna i promulgationslagen. De ändringar som beredningen nu föreslagit bör uppenbarligen tillämpas även beträffande skuldebrev som tillkommit före ikraftträdandet av förevarande lagförslag, om rättshandling som avses i 14 eller 19 § företagits efter nämnda tidpunkt. Med hänsyn till innehållet i 1936 års promulgationslag bör en uttrycklig bestämmelse härom meddelas.

10.7-9 Förslagen till lagar om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag, lagen (1948:433) om försäkringsrörelse samt lagen (1955:183) om bankrörelse

Departementschefen. Enligt 36 § 1 mom. aktiebolagslagen, 32 § 1 mom. lagen om försäkringsrörelse och 24 § lagen om bankrörelse gäller beträffande aktiebrev ett godtrosskydd som är i sak likartat det som gäller

för skuldebrev enligt skuldebrevslagen. Enligt 36 § 4 mom. aktiebolagslagen och 32 § 3 mom. lagen om försäkringsrörelse skall de regler som gäller för aktiebrev tillämpas också i fråga om interimis-, teckningsrätts- och delbevis.

Den utvidgning jag föreslagit i fråga om godtrosskyddet beträffande skuldebrev bör som jag berört i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.2) omfatta också de nu berörda aktierättsliga dokumenten. Utvidgningen avser endast det fallet att den som verkställt överlåtelse eller pantsättning varit i konkurs. Däremot skall enligt departementsförslaget något godtrosskydd inte kunna inträda om han var omyndig eller led av själsrubbing. De nya reglerna bör tillämpas även beträffande äldre handlingar, om överlåtelse eller pantsättning skett efter ikraftträdandet.

10.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering

Departementschefen. I 23 § av rubricerade lag ges bestämmelser om verkan av att utdelning m.m. skett, när mottagaren materiellt sett inte var berättigad att uppbära utdelningen. Sålunda sägs i första stycket att, om det visar sig att den som fått utdelning eller liknande enligt reglerna i lagen saknade rätt därtill, aktiebolaget likväl skall anses ha fullgjort sin skyldighet. Enligt andra stycket gäller detta dock inte om 1) bolaget eller värdepapperscentralen hade kännedom om att utdelningen eller handlingen kom i orätta händer eller åsidosatt den aktsamhet som efter omständigheterna skäligen bört iaktas eller 2) mottagaren var i konkurs eller omyndig. Förebild till detta godtrosskydd vid betalning av utdelning eller liknande till orätt person finns i skuldebrevslagens bestämmelser om infriande av löpande skuldebrev.

Den utvidgning jag föreslagit i fråga om godtrosskyddet beträffande skuldebrev bör som jag berört i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2.2) omfatta också nu förevarande fall. Jag har därför låtit det under 2) upptagna undantaget endast avse det fallet att mottagaren var omyndig.

Jag vill erinra om att ett förslag till ny aktiebolagslag nyligen remitterats till lagrådet. I detta förslag ingår motsvarighet till 23 § i 1970 års lag i 4 kap. 3 §. Dessa bestämmelser överensstämmer i nu förevarande hänseende med gällande lag. Frågan om erforderliga justeringar i det förslaget torde få tas upp i ett senare sammanhang.

Någon särskild övergångsbestämmelse torde inte krävas.

10.11 Förslaget till lag om ändring i ackordslagen (1970:847)

Gällande rätt. I 20 § ackordslagen meddelas bestämmelser om rätt till kvittning vid förhandling om offentligt ackord. Borgenär som förvärvat sin fordran hos gäldenären innan förhandling om offentligt ackord beslutas

får utan hinder av ackord använda fordringen till kvittning mot skuld som han då hade till gäldenären. I fråga om kvittningsförbud vid fordringsöverlåtelse eller skuldsättning gäller i princip samma regler som gäller för konkurs enligt 121 § tredje stycket KL. Utgångspunkten för tidsfristens beräkning är dock dagen för ansökan om förordnande av god man.

Borgenär som kan få täckning för sin fordran genom kvittning deltar inte i förhandling om offentligt ackord (se 12 § första stycket ackordslagen). Han kan emellertid delta i förhandlingen genom att helt eller delvis avstå från sin kvittningsrätt. Om borgenärs fordran endast till viss del kan täckas genom kvittning, deltar han med återstoden av fordringen (12 § andra stycket).

Lagberedningen. De nya reglerna om kvittning under konkurs i 121 § beredningens förslag till ändring i KL, vilka enligt 168 § KL skall tillämpas även vid ackord i konkurs, påkallar ändring av bestämmelserna om rätten att kvitta i samband med förhandling om offentligt ackord utan konkurs. Beredningens förslag till ändrad lydelse av 20 § ackordslagen ansluter sig nära till vad som enligt nämnda 121 § skall gälla angående kvittning under konkurs.

Beredningen har ansett nödvändigt att uttryckligen ange, att även fordran som inte är förfallen till betalning får användas till kvittning. Såvitt angår kvittning under konkurs följer detta av hänvisningen i 121 § till 100 § (andra stycket).

Som förutsättning för kvittning gäller enligt beredningsförslaget, att borgenärens och gäldenärens fordringar stod mot varandra när förhandling om offentligt ackord beslutades.

Någon motsvarighet till de föreslagna reglerna i KL angående bevakning är inte påkallad såvitt angår kvittning vid ackordsförhandling utan konkurs. Eftersom något utdelningsförfarande inte föreskrivs i samband med ackord behövs enligt beredningen inte heller särskilda föreskrifter om kvittningsrätt för villkorliga fordringar.

I övergångshänseende fordras enligt beredningen särskilda föreskrifter i fråga om återvinning och kvittning vid offentligt ackord.

Beredningen påpekar att enligt 16 § första stycket ackordslagen bestämmelserna i KL om återvinning vid konkurs har motsvarande tillämpning om ackordet fastställs. Förslaget om ändring i KL innehåller i 28 — 40 §§ nya bestämmelser rörande återvinning. Dessa bestämmelser, som avsevärt skiljer sig från nuvarande regler om återvinning vid konkurs, bör enligt beredningen inte tillämpas, när förhandling om offentligt ackord beslutats före den nya lagens ikraftträdande (jfr punkt 2 andra stycket i övergångsbestämmelserna till förslaget om ändring i KL). Beredningen föreslår att beträffande återvinning samma övergångsbestämmelser anknyts till förevarande lag som till lagen om ändring i konkurslagen.

Beredningen påpekar vidare att i förevarande ackordslagsförslag borgenärs kvittningsmöjligheter inskränks jämfört med vad som följer av

gällande lag. I analogi med övergångsbestämmelserna till förslaget om ändring i KL föreslår beredningen att nämnda 20 § skall tillämpas när förhandling om offentligt ackord beslutats efter nya lagens ikraftträdande samt att äldre lydelse likväl får återopas, om borgenären ägt kvitta enligt den lydelsen och fordringarna stod mot varandra vid nya lagens ikraftträdande.

Departementschefen. Jag kan i huvudsak godta vad beredningen föreslagit. I departementsförslaget har jag dock gjort de ändringar i beredningens förslag som föranleds av vad jag anfört i fråga om beredningsförslaget angående kvittning under konkurs.

Beredningen har föreslagit särskilda övergångsbestämmelser till förevarande lag i anledning av att de nya återvinningsreglerna i konkurslagsförslaget får verkan också i ackordssammanhang. Det kan enligt min mening starkt ifrågasättas om övergångsbestämmelser av det slaget bör ha sin plats i förevarande lagförslag. Å andra sidan torde de övergångsbestämmelser jag föreslagit i fråga om KL delvis kunna tillämpas direkt även i ackordssammanhang. I övrigt torde en analog tillämpning av dessa bestämmelser vara möjlig. Med hänsyn till den utformning som tredje punkten av övergångsbestämmelserna till konkurslagsförslaget fått, torde det i vart fall inte innebära några egentliga praktiska olägenheter, om i förevarande lagförslag inte upptas några övergångsbestämmelser i fråga om återvinning. Jag har därför i departementsförslaget endast upptagit den av beredningen föreslagna övergångsbestämmelsen angående tillämpning av de nya kvittningsreglerna. Viss redaktionell justering av denna har dock gjorts.

11 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande över förslagen till

1. lag om ändring i konkurslagen (1921:225),
 2. lag om ändring i ärvdabalken,
 3. lag om ändring i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område,
 4. lag om ändring i lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande,
 5. lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal,
 6. lag om ändring i lagen (1936:81) om skuldebrev,
 7. lag om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag,
 8. lag om ändring i lagen (1948:433) om försäkringsrörelse,
 9. lag om ändring i lagen (1955:183) om bankrörelse,
 10. lag om ändring i lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering samt
 11. lag om ändring i ackordslagen (1970:847)
- inhämtas genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

Bilaga 1
Lagberedningens
förslag

Förslag till
Lag om ändring i konkurslagen (1921: 225)

Härigenom förordnas i fråga om konkurslagen (1921: 225),
dels att 18 a, 28 a, 32 a, 100 a, 193, 198 och 208 §§¹ skall upphöra att gälla,
dels att 1—40, 54, 55, 100, 121, 133—136, 146, 185, 199 a, 209—211 och 216 §§
 samt rubrikerna till 1 och 2 kap. skall ha nedan angivna lydelse,
dels att i lagen skall införas tre nya paragrafer, 134 a, 134 b och 134 c §§, av nedan
 angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)²

1 KAP.

1 KAP.

Om egendoms avträdande till konkurs.

Inledande av konkurs.

1 §.

1 §.

Finner gäldenär sig vara på obestånd, äge han avträda sin egendom till konkurs. Med att gäldenär är på obestånd förstås enligt denna lag att han icke kan rätteligen betala sin gäld.

Gäldenär som är på obestånd skall på egen eller borgenärs ansökan försättas i konkurs, om annat ej är föreskrivet.

Med obestånd (insolvens) avses att gäldenären icke kan rätteligen betala sina skulder, om hans oförmåga ej är endast tillfällig.

5 §.³

Om särskilda hinder mot konkurs finnas bestämmelser i ackordslagen (1970: 00).

11 § andra stycket.⁴

2 §.

Har, i fall då dödsbo ej står under förvaltning av boutredningsman, ansökning om boets avträdande till konkurs icke gjorts av samtliga dödsbodelägare, utsättes konkursdomaren genast dag för prövning av ansökningen inom fjorton dagar från dess ingivande; och skall konkursdomaren därom utfärda kungörelse, som anslås i rättens kansli samt införes en gång i allmänna tidningarna och tidning inom orten. Underrättelse om

För dödsbo såsom gäldenär göres ansökan av dödsbodelägarna eller, när boutredningsman finnes, av denne. Har ansökan av dödsbodelägare icke biträts av samtliga, gäller den som ansökan om boets avträdande till förvaltning av boutredningsman.

¹ Senaste lydelse av

18 a § 1934: 70

28 a § 1967: 533

32 a § 1944: 707

100 a § 1944: 707

198 § 1955: 236 (jfr 1955: 629).

Betr. 208 § jfr den lydelse som föreslagits i prop. 1970: 136.

² Ändringarna av 1 och 2 kap. (1—40 §§) är så omfattande att det inte ansetts ändamålsenligt att utmärka dem genom kursivering.

³ Med nuvarande lydelse avses den lydelse som föreslagits i prop. 1970: 136.

⁴ Senaste lydelse av 11 § 1946: 809.

(Nuvarande lydelse)

tid och ställe för prövning av ansökningen skall tillika särskilt delgivas envar delägare, som ej underskrivit ansökningen, om det kan antagas, att kallelsen före den utsatta dagen kommer honom tillhanda. Varder på framställning, som göres sist då konkursansökningen företages till prövning, boets egendom ställd under förvaltning av boutredningsman, vare konkursansökningen förfallen. I annat fall meddele konkursdomaren beslut om dödsboets försättande i konkurs.

2 §.

Gäldenär skall på yrkande av borgenär försättas i konkurs, om gäldenären på grund av eget erkännande eller rymning för skuld eller hos honom verkställd utmätning och vad med avseende därå förekommit eller på grund av andra inträffade omständigheter måste antagas vara på obestånd.

3 §.

Gäldenär, som är köpman, skall på yrkande av borgenär försättas i konkurs, om gäldenären sedan mer än en vecka inställt sina betalningar.

Har borgenär genom notarius publicus eller genom två ojäviga personer uppmanat köpman att betala klar och förfallen gäldenär har gäldenären det oaktat under en vecka uraktlåtit att fullgöra sin betalningsskyldighet, skall gäldenären försättas i konkurs, så framt borgenären inom tre veckor från nämnda tids utgång det yrkar och gäldenär fortfarande är ogulden.

Är godkännare av växel eller, vad angår växel, som är ställd att inlösas av växelgivaren själv, den, som utgivit växeln, köpman och har växeln blivit i hans närvaro protesterad för bristande betalning, vare det så ansett, som om han blivit, på sätt i andra stycket är stadgat, uppmanad att betala växel-skulden.

4 §.¹

Har lös egendom, vari förmånsrätt jämlikt 17 kap. 6 § första stycket handelsbalken

(Föreslagen lydelse)

3 §.

Uppgift av gäldenären att han är insolvent skall godtagas, om ej särskilda skäl föranleda till annat.

Gäldenär, som vid utmätning inom de senaste tre månaderna före konkursansökningen funnits sakna utmätningssbara tillgångar eller som förklarat sig inställa sina betalningar, antages vara insolvent, om ej annat visas.

Detsamma gäller i fråga om gäldenär som är eller under det sista året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig, om borgenär, som söker gäldenären i konkurs, krävt honom på klar och förfallen skuld, minst fyra veckor senare förgäves uppmanat honom att betala inom två veckor och sökt honom i konkurs inom två veckor från betalningsfristens utgång. Uppmaningen skall innehålla erinran om att konkursansökan kan följa och skall delgivas i den ordning som föreskrives för stämning i tvistemål.

¹ Senaste lydelse 1967: 144. Beredningen har i U VIII föreslagit, att 4 § skall upphöra att gälla. Samtidigt har föreslagits ny lydelse av 195 och 216 §§.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

tillkommer borgenär, blivit utmätt för annans fordran,

eller har egendom, som nyss sagts, eller egendom, vari borgenär har förmånsrätt jämlikt 17 kap. 5 § första stycket handelsbalken, genom skriftlig avhandling förtrytats med villkor att säljaren äger behålla egendomen i sin vård,

skall, där borgenären det yrkar, gäldenären försättas i konkurs, såframt ej gäldenären visar att den övriga egendom, vari borgenären äger förmånsrätt, är tillräcklig till gäldande av hans fordran.

6 §.

Borgenär, som till säkerhet för sin fordran har panträtt i fast eller lös egendom, äge ej den rätt att få gäldenären försatt i konkurs, varom ovan är stadgat, så framt gäldenären förebringar sådan utredning, att den egendom, vari borgenären har panträtt, skäligen må antagas förslå till fordringens fulla gäldande.

7 §.¹

Vill gäldenär avträda sin egendom till konkurs eller vill borgenär påkalla gäldenärs försättande i konkurs, göra skriftligen ansökning därom hos konkursdomaren i den ort, där gäldenären bör inför domstol svara i tvistemål, som angå gäld i allmänhet. Avser ansökningen dödsbos egendom, skall den göras hos konkursdomaren i den ort, där den döde bort svara i mål, som nyss sagts.

Konkursdomare vare den lagfarne domare i tingsrätt, som därtill är satt. Om antalet konkursmål fordrar det, kunna flera konkursdomare utses; äro flera avdelningar av tingsrätten, skall konkursdomare alltid vara ledamot av avdelning, vid vilken de mål, som av honom handläggas, skola upptagas.

¹ Med nuvarande lydelse avses lydelsen enligt 1969: 805, som träder i kraft 1/1 1971 om tidigare tidpunkt ej bestämts av Kungl. Maj:t. Bestämmelserna i andra st. föreslås bli överförda till tingsrättsinstruktionen (1970: 108).

4 §.

Borgenär äger icke få gäldenären försatt i konkurs, om

han har betryggande pant eller därmed jämförlig säkerhet i gäldenären tillhörig egendom eller

tredje man ställt betryggande säkerhet för borgenärens fordran och konkursansökningen strider mot villkoren för säkerhetens ställande eller

fordringen ej är förfallen och betryggande säkerhet erbjudes av tredje man.

Med säkerhet som ställts eller erbjudes av tredje man avses även borgen.

5 §.

Konkursansökan göres skriftligen hos konkursdomaren i den ort där gäldenären bör inför domstol svara i tvistemål som angå gäld i allmänhet.

Sökanden skall angiva och styrka de omständigheter som betinga konkursdomarens behörighet, om de ej äro kända.

*(Nuvarande lydelse)*10 §.¹

Framgår ej av konkursansökningen vem som är behörig konkursdomare eller är den eljest bristfällig och efterkommer sökanden ej föreläggande att avhjälpa bristen, skall ansökningen avvisas.

10 a §.³

Har konkursansökan gjorts hos konkursdomare som icke är behörig, skall han genast sända ansökningshandlingen till konkursdomare som enligt vad handlingarna visa är behörig och underrätta sökanden. Ansökan skall anses gjord, när ansökningshandlingen inkom till den förra konkursdomaren.

8 §.⁴

Vid konkursansökning av gäldenär bör fogas i två exemplar av honom under edsförpliktelse underskriven förteckning över boets tillgångar och skulder med uppgift å varje borgenärs namn, boningsort och postadress, så ock å de böcker och andra handlingar, som röra boet.

Till dödsbodelägares ansökning om boets avträdande till konkurs skall fogas bouppteckningen efter den döde eller, där inregistrering skett, uppgift å dagen därför. Är ej bouppteckning förrättad, lämnas trovärdig uppgift om delägarna ävensom upplysning om varje delägares boningsort och postadress.

Har delägarer ej fullgjort vad i andra stycket är stadgat, skall konkursdomaren förelägga honom viss tid därtill, vid äventyr att, där det felande ej är tillgängligt, då ärendet upptages till vidare behandling, ansökningen skall vara förfallen.⁵

9 §.⁶

Borgenär, som söker gäldenärs försättande i konkurs, skall i ansökningen uppgiva

(Föreslagen lydelse)

Framgår ej av konkursansökningen vem som är behörig konkursdomare och efterkommer sökanden ej föreläggande att avhjälpa bristen, skall ansökningen avvisas.²

6 §.

Om det, sedan konkursbeslut meddelats, finnes föreligga synnerliga skäl att konkursen handlägges på annan ort, kan konkursdomaren, efter samråd med konkursdomaren på den andra orten, bestämma att konkursen skall handläggas av denne.

7 §.

Vid gäldenärs konkursansökan bör i två exemplar fogas av honom under edsförpliktelse underskriven förteckning över boets tillgångar och skulder med uppgift om varje borgenärs namn, boningsort och postadress samt om de böcker och andra handlingar som röra boet.

Till dödsbos eller dödsbodelägares ansökan om boets försättande i konkurs skall fogas bouppteckningen efter den döde eller, om den inregistrerats, uppgift därom. Är ej bouppteckning förrättad, lämnas trovärdig uppgift om delägarna och upplysning om varje delägares boningsort och postadress.

8 §.

Borgenär, som söker gäldenären i konkurs, skall i ansökningen uppgiva sin ford-

¹ Med nuvarande lydelse avses den lydelse som föreslagits i prop. 1970: 136.

² Se även 9 § i förevarande förslag.

³ Med nuvarande lydelse avses den lydelse som föreslagits i prop. 1970: 136.

⁴ Senaste lydelse 1933: 324.

⁵ Betr. motsvarighet till tredje st. se 9 § i förslaget.

⁶ Senaste lydelse 1946: 809.

(Nuvarande lydelse)

sin fordran. Borgenären bör tillika i ansökningen angiva de omständigheter, på vilka han grundar yrkandet om egendomsavtråde, samt vid ansökningen foga, i huvudskrift eller styrkt avskrift, de handlingar, vilka han vill åberopa till stöd för sin talan. Ansökningen, som bör innehålla uppgift om borgenärens och gäldenärens hemvist och postadress, skall, jämte därvid fogade handlingar, ingivas i två exemplar.

11 § första stycket.¹

Upptages konkursansökning, som gjorts av gäldenär, meddele konkursdomaren genast beslut om gäldenärens försättande i konkurs.

12 §.²

Upptages borgenärs konkursansökning, teckne konkursdomaren genast å ansökningen föreläggande för gäldenären att inom viss tid, ej över en vecka, från det han erhållit del av ansökningshandlingarna till konkursdomaren ingiva förklaring över ansökningen. Föreligger på grund av att gäldenären vistas utomlands eller eljest i särskilt fall anledning att utsträcka förklaringstiden, må det ske, dock ej utöver vad oundgängligen kräves och ej utöver sex veckor. Föreläggandet skall innehålla anmaning till gäldenären att, om hans postadress icke tillförlitligen angivits i konkursansökningen, hos konkursdomaren anmäla den postadress, under vilken kallelse kan tillställas gäldenären. Ansökningshandlingarna jämte föreläggande, som nu sagts, skola delgivas gäldenären.

I fråga om delgivning av konkursansökning äge vad om delgivning av stämning i

(Föreslagen lydelse)

ran och de omständigheter i övrigt på vilka han grundar yrkandet. Han skall även i huvudskrift eller avskrift bifoga de handlingar han vill åberopa. Ansökningen skall med bifogade handlingar ingivas i två exemplar.

9 §.

Är ansökningen i de hänseenden som avses i 7 eller 8 § eller eljest så bristfällig att den ej kan prövas, äger 5 § tredje stycket motsvarande tillämpning.

10 §.

Upptages gäldenärs konkursansökan, skall konkursdomaren genast pröva ansökningen. Föreligga särskilda skäl mot att gäldenären försättes i konkurs, skall dock målet hänskjutas till rätten.

11 §.

Upptages borgenärs konkursansökan, skall konkursdomaren genast förelägga gäldenären att inkomma med förklaring inom viss tid, ej över en vecka, efter att han fått del av ansökningshandlingarna. Om särskilda skäl föreligga, får dock förklaringstiden utsträckas till högst en månad. Föreläggandet skall innehålla anmaning till gäldenären att hos konkursdomaren anmäla den postadress under vilken kallelse kan tillställas honom. Föreläggandet och ansökningshandlingarna skola delgivas gäldenären.

I fråga om delgivningen tillämpas vad som gäller om stämning i tvistemål. Delgiv-

¹ Senaste lydelse av 11 § 1946: 809.

² Med nuvarande lydelse avses lydelsen enligt 1970: 444 som träder i kraft 1/1 1971.

(Nuvarande lydelse)

tvistemål är stöddat motsvarande tillämpning. Delgivning enligt 15 § första stycket delgivningslagen (1970: 428) må ske även då gäldenären vistas å känd ort utom riket och delgivning eljest ej kan med laga verkan ske här i riket samt konkursdomaren med hänsyn till ortens avlägsenhet eller andra omständigheter finner det icke skäligen böra krävas, att delgivningen verkställas utom riket. Delgivning skall verkställas så skyndsamt omständigheterna medgiva.

Sker delgivning enligt 15 § delgivningslagen, skall konkursdomaren tillse, att gäldenärens egendom varder satt under säker vård; kostnaden härför skall gäldas av borgenären.

17 §.¹

Nu är konkursansökning gjord av borgenär, och dör gäldenären, utan att han den medgivit; har ej målet hänskjutits till rätten, varde dödsboet förelagt att till konkursdomaren inkomma med förklaring över ansökningen inom fjorton dagar från delfäendet. Medgiva, i fall då dödsbo ej står under förvaltning av boutredningsman, ej samtliga dödsbodelägare ansökningen och skall förtydnessamma prövas av rätten, varde, där någon dödsbodelägars vistelseort är okänd eller dödsbodelägare uppehåller sig å avlägsen utrikes ort, sådan delägare särskilt kallad enligt 15 § första stycket delgivningslagen. Är målet, då gäldenären dör, redan hänskjutet till rätten, varde dödsboet kallat att inför rätten yttra sig över ansökningen, och gälla beträffande frånvarande delägars kallande vad nyss sagts. Söker borgenär, att avliden gäldenärs bo skall avträdas till konkurs, skall i fråga om ansökningens delgivning med dödsboet och delägars kallande till rätten tillämpas vad i första och andra punkterna föreskrivits.

13 §.²

Medgiver gäldenären borgenärs konkursansökning, meddele konkursdomaren ge-

(Föreslagen lydelse)

ning enligt 15 § första stycket delgivningslagen (1970: 428) får emellertid ske även när gäldenären vistas på känd ort utom riket och delgivning i annat fall ej kan ske här i riket med laga verkan samt konkursdomaren med hänsyn till omständigheterna finner det icke skäligen böra krävas att delgivningen verkställas utom riket. Delgivning skall verkställas så skyndsamt som omständigheterna medgiva.

Om delgivning sker enligt 15 § delgivningslagen, skall konkursdomaren tillse, att gäldenärens egendom sättes under säker vård. Kostnaden därför skall betalas av borgenären.

12 §.

Har gäldenären avlidit sedan borgenär gjort konkursansökan, skall rätten efter anmälan av konkursdomaren förordna, att boets egendom skall avträdas till förvaltning av boutredningsman, om det ej skett. Dödsboet skall av konkursdomaren föreläggas att inkomma med förklaring över ansökningen inom två veckor efter att det fått del av ansökningen eller, om målet redan är hänskjutet till rätten, kallas att inför rätten yttra sig över ansökningen. På begäran av boutredningsmannen kan ansökningen förklaras vilande i avvaktan på uppgörelse med borgenärerna eller ansökan om förhandling om offentligt ackord, om det ej finnes särskilda skäl antaga att borgenärens rätt är i fara.

Gör borgenär ansökan om att dödsbo skall försättas i konkurs, äger första stycket motsvarande tillämpning.

Beslut om att boet skall avträdas till förvaltning av boutredningsman får ej meddelas enligt första eller andra stycket, om det är uppenbart att anledning till konkurs ej föreligger.

13 §.

Medgiver gäldenären borgenärs konkursansökan, äger 10 § motsvarande tillämpning.

¹ Med nuvarande lydelse avses lydelsen enligt 1970: 444 som träder i kraft 1/1 1971.

² Senaste lydelse 1946: 809.

(Nuvarande lydelse)

nast beslut om gäldenärens försättning i konkurs; bestrider gäldenären ansökningen eller uteblir han med förklaring, ehuru delgivning i behörig ordning skett, varde målet hänskjutet till rätten.

15 §.¹

Fordran, som borgenär åberopat till stöd för behörighet att söka gäldenärs försättning i konkurs, skall, där fordringen är fastställd av domstol eller där domstol enligt lagsökningslagen meddelat bevis, att utmätning för fordringen må äga rum, i sagda avseende godkännas, ändå att beslutet ej vunnit laga kraft, utan så är att i vederbörlig ordning förordnats, att beslutet icke må verkställas. Samma lag vare, då överexekutor meddelat föreskrift om verkställighet av skiljedom och ej av högre myndighet eller av domstol, där talan mot skiljedom är anhängig, annorledes förordnats.

I fall, där ej fordringen enligt vad i första stycket sägs skall godkännas, ankomme på borgenären att styrka densamma.

(Föreslagen lydelse)

Bestrides ansökningen eller underlåter gäldenären att förklara sig ehuru delgivning skett, hänskjutes målet till rätten.

Har borgenärs fordran fastställts av domstol eller har domstol enligt lagsökningslagen (1946: 808) meddelat bevis att utmätning för fordringen får äga rum, skall denna godtagas som stöd för behörighet att söka gäldenären i konkurs utan avvaktan att beslutet vunnit laga kraft, om det ej förordnats att beslutet icke får verkställas. Dessamma gäller, när överexekutor meddelat föreskrift om verkställighet av skiljedom och ej annorlunda förordnats av högre myndighet eller domstol.

I andra fall skall borgenären styrka fordringen.

14 §.

Om konkursansökan ej genast bifalles, kan konkursdomaren eller rätten på begäran av borgenär förbjuda gäldenären att sälja eller skingra sin egendom eller viss del därav, om särskilda skäl föreligga till sådant förbud. Därvid skall vad som enligt 15 kap. rättegångsbalken gäller om skingringsförbud i rättegång äga motsvarande tillämpning. Konkursdomaren eller rätten får medgiva undantag från skingringsförbudet eller överlämna åt lämplig person att medgiva sådant undantag, om det behövs. Ersättning till denne skall betalas av borgenären.

Finnes lös egendom, som ställes under skingringsförbud enligt första stycket, hos tredje man, kan denne förbjudas att utgiva egendomen.

¹ Senaste lydelse 1946: 809.

*(Nuvarande lydelse)*14 §.¹

Då konkursansökning skall hänskjutas till rätten, varde målet av konkursdomaren utsatt att förekomma inom tio dagar eller, om varken borgenären eller gäldenären begär att målet skall upptagas inom nämnda tid, senast på det allmänna ting som närmast därefter hålles. Kräves för gäldenärens kallande eller hans inställelse vid rätten oundgängligen längre tid, må tiden för målets företagande vid rätten utsträckas, dock ej utöver sex veckor från det delgivning av kallelsen kan väntas hava ägt rum. Till rätten skola parterna särskilt kallas. I kallelsen skall erinras om den i 16 § stadgade påföljden av parts utevaro.

I fråga om delgivning av kallelse, som avses i första stycket, äge vad i 12 § andra stycket andra och tredje punkterna stadgas motsvarande tillämpning.

16 §.²

I mål angående egendomsavtråde skall, om borgenären uteblir, målet avskrivas, såvida ansökningen ej medgives av gäldenären. Gäldenärens utevaro hindrar icke målets handläggning och avgörande.

Rätten må ej bevilja part uppskov, med mindre synnerliga skäl därtill äro. Beviljas uppskov, må det ej sättas längre än som oundgängligen kräves.

(Föreslagen lydelse)

15 §.

Mål som hänskjutits till rätten skall av konkursdomaren utsättas att förekomma inom två veckor. Parterna skola såvitt möjligt få tillfälle att uttala sig och skola särskilt kallas till rätten. Om särskilda skäl föreligga, får tiden utsträckas till högst en månad från att kallelsen kan väntas ha delgivits gäldenären. I kallelse skall erinras om den i 16 § föreskrivna påföljden av parts utevaro.

I fråga om delgivning skola 11 § andra stycket andra och tredje punkterna äga motsvarande tillämpning.

16 §.

Uteblir borgenär som gjort konkursansökan och medgives icke ansökningen, skall den avskrivas. Gäldenärs utevaro hindrar icke handläggning och avgörande av mål om hans försättande i konkurs.

När särskilda omständigheter föreligga, får rätten bevilja part uppskov. Mot sökandens bestridande får uppskov dock meddelas endast om synnerliga skäl föreligga. Uppskov får ej sättas längre än två veckor utan att det oundgängligen behövs.

17 §.

Äro flera ansökningar om gäldenärens försättande i konkurs samtidigt anhängiga och bifalles därefter någon av dem, skall det med avseende på fråga som är beroende av tiden för konkursansökan anses som om konkursbeslutet grundats på den först inkomna ansökningen.

Detsamma gäller, när gäldenären försättes i konkurs efter ansökan som inkommit senast tre veckor från meddelandet av beslut

¹ Med nuvarande lydelse avses lydelsen enligt 1969: 805, som träder i kraft 1/1 1971 om tidigare tidpunkt ej bestämts av Kungl. Maj:t.

² Senaste lydelse 1946: 809.

(Nuvarande lydelse)

18 §.

Konkursansökning må icke återkallas sedan beslut om gäldenärens försättande i konkurs meddelats.

18 a §.¹

Har vid beslut om gäldenärens försättande i konkurs rätten eller konkursdomaren grundat sin behörighet på annan omständighet än att gäldenären har eller vid sin död hade sitt hemvist här i riket eller, då fråga är om bolag, förening eller stiftelse, att styrelsen där har sitt säte, skall detta angivas i beslutet.

19 §.²

Då beslut om egendomsavtråde meddelats, skall konkursdomaren genast utfärda kungörelse därom med uppgift om dagen, då konkursansökningen ingivits.

Konkursdomaren skall därjämte bestämma och i kungörelsen tillkännagiva, när och varest första borgenärssammanträdet skall hållas, inom vilken tid borgenärerna böra hos konkursdomaren bevaka sina fordringar samt i vilken eller vilka tidningar inom orten kungörelser angående konkursen skola införas. I kungörelsen skall ock konkursdomarens postadress angivas.

Första borgenärssammanträdet skall hållas inför konkursdomaren icke tidigare än tre och icke senare än fem veckor från det beslutet om egendomsavtråde meddelades, och skall vid bestämmandet av tid för detta sammanträde tagas hänsyn därtill att bouppteckning bör vara ingiven till konkursdomaren då sammanträdet hålles. Där det med hänsyn till konkursboets omfattning och beskaffenhet prövas oundgängligen nödigt, må konkursdomaren utsätta sammanträdet att

(Föreslagen lydelse)

varigenom tidigare ansökan avskrivits eller lämnats utan bifall.

18 §.

Konkursansökan får ej återkallas sedan gäldenären försatts i konkurs. Gäldenär som försatts i konkurs äger dock, utan hinder av att han själv ansökt därom eller medgivit borgenärs ansökan, hos högre rätt vinna ändring av beslutet, om det visas att han är solvent.

19 §.

När konkursbeslut meddelats, skall konkursdomaren genast utfärda kungörelse därom.

Konkursdomaren skall därjämte bestämma och i kungörelsen tillkännagiva, när och var första borgenärssammanträdet skall hållas, inom vilken tid borgenärerna böra hos konkursdomaren bevaka sina fordringar samt den eller de ortstidningar i vilka kungörelser angående konkursen skola införas.

Första borgenärssammanträdet skall hållas inför konkursdomaren tidigast tre och senast fem veckor från konkursbeslutets meddelande. Vid bestämmandet av tid för sammanträdet skall hänsyn tagas till att bouppteckning bör vara ingiven till konkursdomaren när sammanträdet hålles. Om det med hänsyn till konkursboets omfattning och beskaffenhet prövas oundgängligt, får konkursdomaren utsätta sammanträdet att hållas senare än nyss sagts. Den tid inom vil-

¹ Senaste lydelse 1934: 70. Bestämmelserna i denna paragraf föreslås bli överförda till administrativ författning.

² Med nuvarande lydelse avses den lydelse som föreslagits i prop. 1970: 136.

(Nuvarande lydelse)

hållas senare än ovan sagts. Tiden, inom vilken bevakningar böra ske, skall utgöra minst fyra, högst tio veckor från meddelandet av beslutet om egendomsavträde. Antalet ortstidningar, i vilka kungörelser angående konkursen skola införas, må ej överstiga två.

Har, på sätt särskilt är stadgat, årsstämmning blivit utfärdad och avträdes före den däri utsatta inställelsedag egendom till konkurs, skall i den kungörelse, som utfärdas om konkursen, erinran ske därom att årsstämmning förut är beviljad och att den ej förfallit genom konkursen.

Har konkurs föregåtts av förordnande av god man enligt ackordslagen (1970: 00) och har konkursansökningen gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes, skall i konkurskungörelsen intagas erinran om att god man varit förordnad och i förekommande fall att förhandling ägt rum, ävensom angivas dagen, då ansökan om förordnande av god man gjordes.

20 §.¹

Kungörelse, som i 19 § sägs, skall ofördröjligen anslås i rättens kansli samt genast eller nästa postdag avsändas för att införas en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som jämlikt 19 § i sådant avscende bestämts.

Sedan den bouppteckning, som enligt 54 § skall upprättas, eller förteckning eller anmälan, som i andra stycket av samma paragraf sägs, kommit konkursdomaren tillhanda, låte han genom särskilda kallelsebrev underrätta alla kända inländska och utländska borgenärer om kungörelsens innehåll; skolan sådan underrättelse alltid meddelas utmätningsmannen i gäldenärens hemortskommun.

Breven skola med posten avsändas så snart ske kan och senast tio dagar före den för första borgenärssammanträdet utsatta dag.

¹ Senaste lydelse 1946: 809.

(Föreslagen lydelse)

ken bevakningar böra ske skall utgöra minst fyra och högst tio veckor från konkursbeslutets meddelande.

Om kallelse på okända borgenärer utfärdats enligt vad som föreskrives därom och egendomen avträdes till konkurs före den i kallelsen utsatta inställelsedagen, skall i kungörelsen om konkursen erinras om att kallelsen ej förfallit genom konkursen.

20 §.

Kungörelse som avses i 19 § skall genast anslås i rättens kansli och sändas för att införas en gång i Post- och Inrikes Tidningar (allmänna tidningarna) och den eller de ortstidningar som bestämts enligt nämnda paragraf.

Sedan bouppteckning som skall upprättas enligt 54 § eller förteckning eller anmälan som nämnes i andra stycket av samma paragraf kommit konkursdomaren tillhanda, skall han genom särskilda brev underrätta alla kända borgenärer om kungörelsens innehåll.

Breven skola sändas med posten snarast möjligt och senast tio dagar före första borgenärssammanträdet.

(Nuvarande lydelse)

Varder sedan kallelsebrev sålunda avsänts genom uppgift i bouppteckningen eller genom tillägg till denna känt, att borgenär finnes, som ej blivit kallad, skall konkursdomaren ofördröjligen till honom avsända kallelsebrev av innehåll, som ovan sägs.

Om innehållet i kungörelsen skall konkursdomaren på sätt om delgivning av stämning i tvistemål är stadgat låta delgiva gäldenären särskild underrättelse med erinran om den honom enligt 92 § åliggande skyldigheten att å första borgenärssammanträdet avlägga bouppteckningsed.

Att i visst fall kallelsebrev och underrättelse, varom ovan förmäles, skola innehålla meddelande om beslut, som avses i 103 §, därom stadgas i sistnämnda paragraf.

21 §.¹

Konkursdomaren skall genast underrätta allmänna åklagaren i orten om gäldenärs försättande i konkurs.

Avträdes ämbets- eller tjänstemans egendom till konkurs, varde underrättelse därom av konkursdomaren genast meddelad gäldenärens närmaste förman.

Utvisar den i anledning av konkursen upprättade bouppteckningen att fast egendom finnes i boet, skall så snart ske kan å inskrivningsdag om konkursen göras anteckning i inteckningsprotokollet samt i intecknings- eller fastighetsboken. Ligger egendomen inom annan rätts domvärjo, skall för verkställande av sådan anteckning konkursdomaren ofördröjligen till inskrivningsdomaren i den ort där egendomen ligger insända bevis om konkursen jämte utdrag ur bouppteckningen.

Hör till boet fartyg som blivit infört i fartygsregistret, skall anmälan om konkursen med angivande av fartygets registreringsnummer ofördröjligen göras till den myndighet som handlägger ärenden angående inteckning i fartyg; och varde å den inskrivningsdag, då det först kan ske, anteckning

(Föreslagen lydelse)

Om det senare blir genom uppgift i eller tillägg till bouppteckningen känt att det finnes borgenär som ej underrättats, skall konkursdomaren genast sända underrättelse till honom.

Konkursdomaren skall underrätta gäldenären om innehållet i kungörelsen, med erinran om dennes skyldighet enligt 92 § att avlägga bouppteckningsed vid första borgenärssammanträdet. Underrättelsen delgives gäldenären enligt vad som gäller om stämning i tvistemål.

Att i visst fall underrättelse som nämnes ovan skall innehålla meddelande om beslut som avses i 103 §, föreskrives i sistnämnda paragraf.

¹ Senaste lydelse 1967: 144. Bestämmelserna i denna paragraf föreslås bli överförda till administrativ författning.

(Nuvarande lydelse)

om konkursen gjord i inteckningsboken för fartyg. Hör till boet lott i fartyg, skall anmälan om konkursen ofördröjligen avsändas till den myndighet som för fartygsregistret; och varde i anmälningen intagna de uppgifter som erfordras för fartygets säkra urskiljande.

Ingår i konkursboet luftfartyg, som blivit infört i luftfartygsregistret, eller lott i eller intecknade reservdelar till sådant fartyg, skall anmälan om konkursen med angivande av fartygets nationalitets- och registreringsbeteckning ofördröjligen sändas till luftfartsstyrelsen samt till den inskrivningsdomare, som handlägger inskrivningsärenden rörande luftfartyg. Inskrivningsdomaren har att å första inskrivningsdag i inskrivningsboken för luftfartyg göra anteckning om konkursen.

Finnes i boet egendom vilken hör till sådan näringsverksamhet som kan omfattas av företagsinteckning, skall anmälan om konkursen ofördröjligen sändas till den inskrivningsdomare som har att upptaga ärenden angående inteckning i verksamheten. Inskrivningsdomaren har att på första inskrivningsdag i inskrivningsboken över ärenden om företagsinteckning göra anteckning om konkursen.

22 §.¹

Sedan beslut om egendomsavträde meddelats, vare gäldenären icke berättigad att råda över egendom, som hör till konkursboet.

(Föreslagen lydelse)

21 §.

Sedan beslut om konkurs meddelats, äger gäldenären icke råda över egendom som hör till konkursboet. Han äger ej heller åtaga sig förbindelser med verkan att de kunna göras gällande i konkursen.

Rättshandling som företages innan konkursbeslutet kungjorts skall dock utan hinder av vad som sägs i första stycket gälla, om det ej visas att den som åberopar rättshandlingen icke var i god tro. Överlåtelse av eller annat förfogande över egendom skall likväl, om konkursboet utan oskäligt uppehåll yrkar det, gå åter mot att boet ersätter den andre vad han utgivit jämte nödig eller nyttig kostnad.

Om någon sedan konkursbeslutet kun-

¹ Senaste lydelse 1946: 809.

(Nuvarande lydelse)

Är, då egendom avträdes till konkurs, rättegång mellan gäldenären och annan om sådan egendom, må konkursboet övertaga gäldenärens talan; övertager ej konkursboet gäldenärens talan, ehuru det underrättats om rättegången, skall den egendom, varom är fråga, anses icke tillhöra konkursboet. I fråga om konkursboets skyldighet att, då det övertager gäldenärens talan, svara för rättegångskostnad äge vad i rättegångsbalken är stadgat beträffande den, å vilken överlåtelse enligt 13 kap. 7 § nämnda balk ägt rum, motsvarande tillämpning.

Föres talan mot gäldenären angående fordran, som må göras gällande i konkursen, äge konkursboet inträda i rättegången jämte gäldenären.

Då konkurs inträffat, åligge gäldenären att därom underrätta den rätt, där enligt vad nu sagts rättegång föres; rätten har att lämna konkursboet meddelande om rättegången.

Angående skyldighet för förvaltaren att inhämta rätts ombudsmans samtycke till talan, som enligt denna paragraf må föras av konkursboet, och påföljden, om det underlåtes, gälle vad i 79 § är stadgat.

23 §.

Sedan beslut om egendomsavträde meddelats, må ej för skuld, som gäldenären gjort, utmätning ske å egendom, som hör till

(Föreslagen lydelse)

gjorts infriar förpliktelse mot gäldenären, skall det också tillgodoräknas honom, om det av omständigheterna framgår att han var i god tro. Även uppsägning eller annan dylik rättshandling som äger rum efter nämnda tidpunkt skall gälla, om det av omständigheterna framgår att den andre var i god tro och det är uppenbart obilligt att rättshandlingen blir ogiltig mot konkursboet.

Konkursbeslutet anses vara kungjort dagen efter den då kungörelsen var införd i allmänna tidningarna.

22 §.

Pågår rättegång mellan gäldenären och annan om egendom som hör till konkursboet, äger konkursboet övertaga gäldenärens talan. Övertager konkursboet ej gäldenärens talan ehuru det underrättats om rättegången, skall egendomen anses icke tillhöra konkursboet och får icke heller så länge gäldenärens konkurstillstånd varar utmätas för fordran som kan göras gällande i konkursen. Beträffande konkursboets skyldighet att svara för rättegångskostnad, om det övertager gäldenärens talan, tillämpas vad som i rättegångsbalken föreskrives om den, till vilken överlåtelse ägt rum enligt 13 kap. 7 § samma balk.

Föres talan mot gäldenären angående fordran som kan göras gällande i konkursen, äger konkursboet inträda i rättegången jämte gäldenären.

I fall som avses i första och andra styckena skall gäldenären underrätta domstolen om konkursen. Denna skall lämna konkursboet meddelande om rättegången.

Angående skyldighet för förvaltaren att inhämta rätts ombudsmans samtycke till talan som enligt denna paragraf får föras av konkursboet och påföljden, om det underlåtes, gäller vad som sägs i 79 §.

23 §.

Sedan beslut om konkurs meddelats, får egendom som hör till konkursboet ej utmätas för skuld som gäldenären gjort. Om det

(Nuvarande lydelse)

konkursboet; har sådan åtgärd ändock kommit till stånd, vare den utan verkan.

Utan hinder av konkurs må likväl den, som till säkerhet för fordran har panträtt i fast eller lös egendom, erhålla utmätning av egendom, som sålunda häftar för fordringen.

24 §.¹

Har innan beslut om egendomsavtråde meddelats egendom blivit utmätt till gäldande av fordran, för vilken borgenären hade panträtt i egendomen, skall verkställigheten fortgå utan hinder av konkursen.

Där i andra fall utmätning skett å fast egendom eller å fartyg eller luftfartyg eller å gods i fartyg eller luftfartyg eller å in-tecknade reservdelar till luftfartyg, skall verkställigheten fortgå, så vida ej efter ty i 68 § sägs framställning om dess inställande göres innan försäljning av egendomen ägt rum.

Har eljest utmätning skett å lös egendom, upphøre utmätningssmanns befattning med egendomen, utan så är att denna blivit försäld före ovannämnda besluts meddelande.

25 §.

Beslut om egendomsavtråde gånge i verkställighet utan hinder därav att ändring i beslutet sökes.

Vill annan än gäldenären klaga däröver att konkursansökning upptagits, varde tiden för besvärans anförande räknad från det kungörelse om konkursen infördes i allmänna tidningarna.

26 §.³

Varder beslut om egendomsavtråde upphävt av högre rätt, skall konkursdomaren

¹ Senaste lydelse 1955: 236 (jfr 1955: 629).

² Jfr beredningens förslag till ny lydelse av 24 § i U VIII. Där har även föreslagits, att 68 § skall upphävas och 70 § ändras.

³ Senaste lydelse 1967: 144. Bestämmelserna i andra st. föreslås bli överförda till administrativ författning.

(Föreslagen lydelse)

ändå sker, är åtgärden utan verkan.

Utan hinder av konkurs får likväl egendom vari panträtt för viss fordran gälla utmätas för fordringen.

24 §.

Har utmätning skett innan beslut om konkurs meddelats, skall verkställigheten på begäran av förvaltaren uppskjutas, om det behövs för att borgenärs rätt skall kunna tillvaratas eller eljest synnerliga skäl föreligga. Begäran om uppskov får även göras av borgenär, vars rätt kan bero därav. Om auktion är utsatt, skall konkursboet betala kostnad som blir onyttig genom uppskovet.

Om utmätningssökanden ej hade panträtt och den förmånsrätt som han vunnit genom utmätningen skall gå åter, skall belopp, som enligt bestämmelserna i utsökningslagen (1877: 31 s. 1) skolat utgivas till utmätningssökanden eller annan borgenär som ej hade panträtt, i stället redovisas till förvaltaren.

I fall som avses i andra stycket skall utmätningen gå åter, om förvaltaren yrkar det innan egendomen blivit såld.²

25 §.

Beslut om konkurs går i verkställighet utan hinder av att ändring i beslutet sökes.

Vill annan än gäldenären klaga över att konkursansökan bifallits, räknas besvärstiden från den dag då kungörelse om konkursen infördes i allmänna tidningarna.

26 §.

Om högre rätt upphäver beslut om konkurs, skall konkursdomaren genast låta in-

(Nuvarande lydelse)

underrättas därom; och låte han kungöra den högre rättens beslut en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som bestämts för offentliggörande av kungörelser om konkursen, ävensom nedtaga den i rättens kansli anslagna kungörelsen.

Finnes i gäldenärens bo fast egendom eller fartyg, som blivit infört i fartygsregistret, eller lott i fartyg eller ock luftfartyg, som blivit infört i luftfartygsregistret, eller lott i eller intecknade reservdelar till sådant fartyg eller egendom, vilken hör till sådan näringsverksamhet som kan omfattas av företagsinteckning, skall vad i 21 § tredje, fjärde, femte och sjätte styckena föreskrivits angående anteckning eller anmälan om konkursen äga motsvarande tillämpning i fråga om den högre rättens beslut.

Innan i följd av den högre rättens beslut egendomen i boet återställes till gäldenären, skola av densamma, så vitt den förslår, konkurskostnaderna och den gäld, som boet eljest må hava åsamkat sig, betalas.

2 KAP.

Om vad till konkursbo rätteligen hör, så ock om återvinning till konkursbo.

27 §.¹

Till konkursbo räknas all egendom, som tillhörde gäldenären då beslutet om egendomsavträde meddelades eller tillfaller honom under konkursen och som är av beskaffenhet att kunna tagas i mät för gäld, så ock den egendom som kan återvinnas till konkursboet.

Avlöning eller — — — — — över den.
Gäldenären är — — — — — till gäldenären.
Twist huruvida — — — — — föranleder det.

(Föreslagen lydelse)

föra kungörelse om den högre rättens beslut en gång i allmänna tidningarna och den eller de bestämda ortstidningarna.

Innan egendomen i boet återställes till gäldenären skola konkurskostnaderna och annan skuld som boet har ådragit sig uttagas ur egendomen såvitt den förslår.

2 KAP.

Egendom som ingår i konkurs och återvinning till konkursbo.

27 §.

Om annat ej följer av 21 §, skall till konkursbo räknas all egendom, som tillhörde gäldenären när konkursbeslutet meddelades eller tillfaller honom medan hans konkurs-tillstånd varar och som är av beskaffenhet att kunna tagas i mät för gäld, så ock den egendom som kan återvinnas till konkursboet.

28 §.

Vid tillämpning av vad som nedan i 29—40 §§ sägs om återvinning skall iakttagas följande:

¹ Senaste lydelse 1968: 625.

*(Nuvarande lydelse)*35 §.¹

Har konkurs föregåtts av förordnande av god man enligt ackordslagen (1970: 00) och har konkursansökningen gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes, skall i avseende å rätten att söka återvinning så anses, som om konkursansökningen gjorts, då ansökningen om förordnande av god man gjordes, och skall, där åtgärd, varom i 28, 29, 30, 32 eller 33 § förmåles, vidtagits efter det att förhandling om offentligt ackord beslutats, den, gent emot vilken gäldenären vidtog åtgärden, anses därvid hava haft skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd.

28 §.

Har gäldenären genom gåva avhänt sig egendom av sådant värde, att borgenärerna därav haft märklig skada, och är gåva av lös egendom fullbordad inom etthundraåttio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavträde meddelades eller har, där fast egendom bortgivits, lagfart ej sökts tidigare än nu sagts, gånge den gåva på talan av konkursboet åter. Samma lag vare, där köp, byte, lega eller annat sådant avtal skett och

(Föreslagen lydelse)

1. Med fristdagen avses dagen för ansökan om gäldenärens försättande i konkurs,

ansökan om förordnande av god man enligt ackordslagen (1970: 00), såvida konkursansökningen gjorts inom tre veckor från att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes,

ansökan om dödsbos avträdande till förvaltning av boutredningsman, såvida konkursansökningen eller ansökningen om förordnande av god man enligt ackordslagen följt inom tre månader från att boutredningsman förordnats.

2. Som närstående anses make, trolovad, bröstarvinge, förälder, far- eller morförälder, syskon och den som eljest står vederbörande personligen särskilt nära.

Som närstående till näringsidkare eller juridisk person räknas vidare

den som själv eller jämte honom närstående har väsentlig ekonomisk gemenskap med den andre, grundad på andelsrätt eller därmed jämförligt ekonomiskt intresse, och den som leder verksamheten samt

den som är närstående till någon av dem.

3. Avhändelse av fast egendom anses ej ha ägt rum förrän lagfart sökts. Motsvarande gäller annan egendom, om den som förvärvat egendomen är skyldig att anmäla förvärvet för registrering.

29 §.

Återvinning av gåva äger rum, om gåvan fullbordats senare än sex månader före fristdagen. Har gåvan fullbordats senare än ett år eller, när den skett till närstående, två år före fristdagen, äger återvinning också rum, om det icke visas att gäldenären varken var eller genom gåvan blev insolvent.

Vad nu sagts om gåva gäller även köp, byte eller annat avtal som med hänsyn till missförhållandet mellan utfästelserna på ömse sidor delvis har egenskap av gåva.

¹ Med nuvarande lydelse avses den lydelse som föreslagits i prop. 1970: 136.

(Nuvarande lydelse)

av missförhållandet emellan de å ömse sidor utfästa villkor kan ses, att avtalet huvudsakligen har egenskap av gåva.

33 §.¹

Har vid bodelning mellan gäldenären och hans make eller dennes arvingar gäldenären i märklig mån eftergivit sin rätt och är bodelningshandlingen ej ingiven till rätten tidigare än ett år innan konkursansökningen gjordes, gånge den bodelning på talan av konkursboet åter. Samma lag vare, om vid bodelningen egendom till skada för borgenärerna frångått gäldenären mot det att fordran å honom utlagts å hans lott; dock att i sådant fall vad i 29 § tredje stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning. Från gäldenärens make må återvinning enligt 28—32 §§ äga rum, ändå att åtgärd, som för varje fall avses, blivit företagen tidigare än i nämnda paragrafer sägs, dock ej, om den vidtagits mer än ett år innan konkursansökningen gjordes.

Där dödsbos egendom blivit avträdd till konkurs på ansökning, som gjorts inom en månad från det bouppteckning förrättades eller tiden därför tilländagick eller, om efter ansökning inom sålunda stadgad tid egendomen blivit avträdd till förvaltning av boutredningsman, inom en månad från det boutredningsman förordnades, skall, ändå att rätt till återvinning ej föreligger enligt vad förut i detta kapitel är sagt, avtal, som för dödsboet slutits till skada för borgenärerna, på talan av konkursboet återgå, om den, med vilken avtalet ingicks, hade skälig anledning till antagande, att dödsboet var på obestånd. Har, efter dödsfallet, borgenär till skada för övriga borgenärer erhållit betalning eller fått utfäst pant till sig överlämnad, skall i konkursen vad nyss är sagt om återgång av avtal äga tillämpning. Är inteckning sökt i dödsboets egendom på grund av medgivande, som lämnats efter dödsfallet eller

(Föreslagen lydelse)

Understöd och sedvanliga gåvor som ej stodo i missförhållande till gäldenärens ekonomiska ställning äro undantagna från återvinning.

30 §.

Har gäldenären vid bodelning mellan honom och hans make eller dennes dödsbo eftergivit sin rätt i avsevärd mån eller har egendom därvid frångått gäldenären mot att fordran mot honom utlagts på hans lott, går bodelningen i motsvarande mån åter, om bodelningshandlingen ingivits till rätten senare än två år före fristdagen och det icke visas att gäldenären efter bodelningen hade kvar utmättningsbar egendom som uppenbart motsvarade hans skulder.²

¹ Senaste lydelse 1933: 324.

² Jfr beredningens förslag till ny lydelse av 33 § i U VIII.

(Nuvarande lydelse)

som av den döde givits för fordran, vid vars tillkomst sådan säkerhet ej betingats, och är ej fråga om inteckning, som inom den i 11 kap. 2 § jordabalken stadgade tid sökts för fordran, som där avses, skall, där konkurs inträffar såsom nyss sagts, städse gälla vad i 29 § är stadgat om inteckning.

32 a §.¹

Till aktiebolags konkursbo må från aktieägare, som på grund av sitt aktieinnehav har eller hade ett bestämmande inflytande över bolaget, eller från sådan aktieägares make eller den, som är hans avkomling eller gift med hans avkomling, återvinning enligt 28—32 §§ äga rum, ändå att åtgärd, som för varje fall avses, blivit företagen tidigare än i nämnda paragrafer sägs; dock ej om den vidtagits mer än ett år innan konkursansökningen gjordes.

Har person, som i första stycket avses, inom ett år innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavtråde meddelades, från bolaget uppburit lön eller arvode i vidare mån än han enligt 100 a § ägt i konkurs göra såsom fordran gällande, gånge betalningen på talan av konkursboet åter.

28 a §.²

Har gäldenären inom etthundraåttio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavtråde meddelades överlämnat medel till pensionsstiftelse och har stiftelsen därigenom erhållit överskott på kapitalet, skall överskottet på talan av konkursboet återgå. Har gäldenären inom samma tid överlämnat medel till personalstiftelse, skola även dessa medel återgå till konkursboet.

¹ Senaste lydelse 1944: 707.

² Senaste lydelse 1967: 533.

(Föreslagen lydelse)

31 §.

Har gäldenären i lön, arvode eller pension till närstående betalat belopp som uppenbart översteg vad som kunde anses skäligt med hänsyn till gjord arbetsinsats, verksamhetens lönsamhet och omständigheterna i övrigt, äger återvinning av det överskjutande beloppet rum, om betalningen skett senare än sex månader före fristdagen. Har den skett senare än två år före fristdagen, äger återvinning också rum, om det icke visas att gäldenären varken var eller genom betalningen blev insolvent.

32 §.

Har gäldenären överlämnat medel till pensionsstiftelse och har stiftelsen därigenom fått överskott på kapitalet, äger återvinning av överskottet rum, om överlämnandet skett senare än sex månader före fristdagen. Har medlen överlämnats senare än ett år eller, när åtgärden väsentligen gynnat gäldenären eller honom närstående, två år före fristdagen, äger återvinning också rum, om det icke visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

*(Nuvarande lydelse)*29 § fjärde stycket.¹

Vad i första stycket stadgas äger motsvarande tillämpning i fråga om överlämnande av medel till pensionsstiftelse.

29 § första—tredje styckena.¹

Har gäldenären inom sextio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavtråde meddelades betalt gäld, som icke var förfallen, då betalningen erlades, eller betalt gäld annorledes än med penningar eller andra med hänsyn till hans och borgenärens yrke vanliga betalningsmedel eller lämnat pant för gäld, vid vars tillkomst sådan säkerhet ej betingats, gånge den betalning eller pantsättning på talan av konkursboet åter.

Har borgenär under ovan angiven tid sökt inteckning i gäldenärens egendom för fordran, vid vars tillkomst sådan säkerhet ej betingats, och är ej fråga om inteckning, som inom den i 11 kap. 2 § jordabalken stadgade tid sökts för fordran, som där avses, är borgenären pliktig att på talan av konkursboet antingen återställa inteckningshandlingen till boet eller också tillhandahålla inteckningshandling angående fast egendom eller luftfartyg för verkställande av utbyte enligt vad som är föreskrivet därom samt handling, på grund varav inteckning i fartyg eller företagsinteckning sökts, för inteckningens dödande.

¹ Senaste lydelse av 29 § 1967: 533.

² Jfr beredningens förslag till ny lydelse av 29 § i U VIII.

(Föreslagen lydelse)

Har gäldenären eljest överlämnat medel till pensionsstiftelse, äger återvinning rum, om överlämnandet skett senare än tre månader före fristdagen. Om åtgärden väsentligen gynnat gäldenären eller honom närstående, äger återvinning också rum, om åtgärden skett senare än två år före fristdagen och det icke visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

Vad i första stycket sägs om återvinning av överskott från pensionsstiftelse äger motsvarande tillämpning i fråga om medel som gäldenären överlämnat till personalstiftelse.

Om rätt att i särskilda fall återkräva försäkringspremier m. m. finnas bestämmelser i 117 § lagen (1927: 77) om försäkringsavtal.

33 §.

Betalning av skuld som skett senare än tre månader före fristdagen kan återvinnas, om den gjorts med ovanliga betalningsmedel, i förtid eller med belopp som avsevärt försämrat gäldenärens ekonomiska ställning och den ej med hänsyn till omständigheterna ändå kan anses som ordinär. Återvinning äger också rum i fråga om dylik betalning som skett till närstående senare än två år före fristdagen, om det icke visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.²

(Nuvarande lydelse)

Vad sålunda föreskrivits äge icke tillämpning, där borgenären visar, att han, då han mottog betalningen eller panten eller sökte inteckningen, saknade skäligen anledning att antaga, att gäldenären ville gynna honom framför övriga borgenärer; dock vare sådan bevisning utan verkan, om borgenären, då han mottog betalningen eller panten eller sökte inteckningen, hade skäligen anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen.

30 §.

Har gäldenären inom trettio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavträde meddelades betalt förfallen gäld eller lämnat pant för gäld, vid vars tillkomst sådan säkerhet betingats men ej överlämnats, och hade borgenären, då han mottog betalningen eller panten, skäligen anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen, gånge den betalning eller pantsättning på talan av konkursboet åter.

36 §.

Har gäldenären erlagt betalning för växel, vare den, som mottagit betalningen, icke på grund av vad i 30 eller 33 § stadgas om återgång av betalning av förfallen gäld skyldig återbära vad han mottagit, där han efter växellag ej kunnat vägra att mottaga betalningen utan att förlora växelrätt mot någon växelgäldenär. Vad gäldenären erlagt vare dock den, som vid återgångstalan för bristande betalning skolat efter växellag i sista hand ansvara för växeln betalning, eller, om växeln tillkommit för annans räkning, denne pliktig att till konkursboet återbära, så framt han utlämnat eller låtit utlämna växeln under sådana omständigheter, att, därest betalning för växeln då till honom av gäldenären erlagts, betalningen skolat jämlikt föreskrift i 30 eller 33 § om återgång av betalning av förfallen gäld på talan av konkursboet återgå.

(Föreslagen lydelse)

I fråga om betalning för växel eller check äger återvinning enligt första stycket icke rum mot den som ej kunde vägra att mottaga betalningen utan att förlora växel- eller checkrätt mot annan, om det ej visas att han icke kunnat erhålla täckning hos denne. Däremot är den som, om betalning uteblivit, skolat bära den slutliga förlusten skyldig att utgiva ersättning under samma förutsättningar som gällt för återvinning, om betalningen skett till honom som borgenär.

(Nuvarande lydelse)

Vad ovan i denna paragraf är stadgat i fråga om växel skall äga motsvarande tillämpning å check.

(Jfr 29 och 30 §§ ovan.)

31 §.

Har inom trettio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavträde meddelades egendom blivit för någon borgenärs fordran i mät tagen och har borgenären genom utmätningen erhållit betalning, gånge den betalning på talar av konkursboet åter.

32 §.

Har gäldenären inom sextio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendoms-

(Föreslagen lydelse)

Vad som sägs om återvinning av betalning äger motsvarande tillämpning när kvittning skett, om borgenären enligt 121 § ej varit berättigad att kvitta i konkursen.

34 §.

Säkerhet som gäldenären överlämnat senare än tre månader före fristdagen kan återvinnas, om den ej var betingad vid skuldens tillkomst eller om den ej överlämnats utan dröjsmål efter skuldens tillkomst. Har säkerhet överlämnats till närstående senare än två år före fristdagen, äger också återvinning rum under angivna förutsättningar, om det icke visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

Med överlämnande av säkerhet jämställes annan åtgärd av gäldenären eller borgenären som är avsedd att trygga borgenärens rätt. När säkerheten förutsätter inskrivning, skall åtgärden anses ha skett utan dröjsmål, om ansökan gjorts senast på inskrivningsdag som inträffar näst efter två veckor från skuldens tillkomst.

35 §.

Den förmånsrätt eller betalning som borgenär vunnit genom utmätning skall gå åter, om utmätningen fullbordats senare än tre månader före fristdagen. I fråga om utmätning för närståendes fordran äger återvinning också rum, om utmätningen fullbordats senare än två år före fristdagen och det icke visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

Vad nu sagts har ej tillämpning på utmätning för underhåll enligt giftermåls- eller föräldrabalken annat än om den underhållsberättigade gynnats otillbörligt.¹

¹ Jfr beredningens förslag till ny lydelse av 31 § i U VIII.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

avtråde meddelades annorledes än i 28 och 29 §§ sägs ingått avtal till skada för borgenärerna och hade den, med vilken avtalet ingicks, skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen, gånge det avtal på talan av konkursboet åter, utan så är att den, med vilken avtalet ingicks, visar, att han varken insåg eller borde hava insett, att avtalet skulle lända borgenärerna till förfång.

Där å fast egendom, som gäldenären avhänt sig, lagfart sökts under tid, som i första stycket sägs, skall vad där stadgas äga tillämpning, ändå att avtalet skett tidigare.

34 §.¹

Har i fall, då 28, 28 a, 29, 32, 32 a eller 33 § icke är tillämplig, gäldenären innan beslutet om egendomsavtråde meddelades ingått avtal, varav kommit skada för borgenärerna, och var det vid avtalets ingående hans avsikt att tillskynda dem skada, gånge, där den, med vilken avtalet ingicks, hade kännedom om gäldenärens avsikt, det avtal på talan av konkursboet åter; dock må, sedan fem år förflutit från det avtalet ingicks, sådan talan ej anställas mot annan än gäldenärens make.

37 §.²

Finnes egendom, som skall återställas, ej i behåll eller kan borgenär i fall, som avses i 29 §, ej tillhandahålla handling, på grund varav inteckning sökts, vare konkursboet berättigat till ersättning för därigenom uppkommen skada.

Har den, med vilken gäldenären ingått avtal, lämnat vederlag för egendom, som han erhållit genom avtalet, äge han, där konkursboet återvinner egendomen, av boet återfå vad han utgivit. Vad sålunda är stadgat gälle dock ej, där vederlaget icke kommit boet till godo samt den, med vilken avtalet ingicks, hade kännedom om att gäldenärens avsikt var att undanhålla borgenä-

36 §.

Rättshandling, varigenom på otillbörligt sätt viss borgenär gynnats framför andra eller gäldenärens egendom undandragits borgenärerna eller hans skulder ökats till skada för dem, kan återvinnas, om gäldenären var eller genom åtgärden blev insolvent samt den andre kände eller bort känna gäldenärens insolvens och de omständigheter som gjorde rättshandlingen otillbörlig.

Ägde rättshandlingen rum mer än fem år före fristdagen, gäller rätten till återvinning endast mot gäldenären närstående.

37 §.

I fråga om innebörden av återvinning gäller följande:

1. Vid återvinning enligt 29—35 §§ skall egendom som utgivits från någondera sidan återbäras. Om egendomen ej finnes i behåll, skall ersättning för dess värde utgå. Är återbäring av viss egendom förenad med särskild olägenhet för den förpliktade, kan det medgivas honom att utgiva ersättning i egendomens ställe.

Den som är skyldig att återbära egendom skall även utgiva den avkastning som belöper på tiden efter delgivning av stämning i målet. Den som nedlagt nödig eller nyttig kostnad på egendom som återbäres skall få

¹ Senaste lydelse 1944: 707.

² Senaste lydelse 1946: 809.

(Nuvarande lydelse)

rerna vederlaget. Går bodelning åter, svare konkursboet andra maken eller hans arvingar för återbäring av den egendom, som gäldenären vid bodelningen bekommit. Finnes egendom, som enligt vad ovan sagts skall av konkursboet återbäras, ej i behåll, skall ersättning utgå efter egendomens värde.

När å någondera sidan återbäring sker, skall ock utgivas ränta eller avkomst, som under tiden fallit. Då vid återgång av gåva eller bodelning egendom av gåvotagare eller gäldenärens make eller dennes arvingar återbäres, varde, där den återbäringsskyldige ej visas hava haft skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen och ej heller 34 § är tillämplig, all å egendomen gjord nödig och nyttig kostnad ersatt. Återbäres eljest egendom av annan än konkursboet, njute denne ersättning alienast för nödig kostnad. För nödig och nyttig kostnad å egendom, som av konkursboet återbäres, vare konkursboet berättigat till ersättning.

Då betalning återgår, äge borgenären göra sin fordran gällande i konkursen. Samma lag vare, då bodelning återgår, vid vilken egendom frångått gäldenären mot det att fordran å honom utlagts å hans lott.

Återvinnes från gäldenärens make egendom, som denne erhållit i gåva, eller går bodelning emellan gäldenären och hans make eller dennes arvingar åter och har maken eller arvingarna i följd av vad som stadgas i 8 kap. 5 § eller 13 kap. 14 § giftermålsbalken, innan stämning om återvinning delgavs, infriat någon gäldenärens skuld, vare konkursboet skyldigt återgälda maken eller arvingarna vad sålunda guldits jämte ränta.

(Föreslagen lydelse)

ersättning därför, om ej särskilda skäl föreligga däremot.

Återvinnes säkerhet som grundas på inteckning, skall inteckningshandlingen återställas eller, om den behövs som bevis för fordringen, tillhandahållas för utbyte eller dödning av inteckningen. Kan det ej ske, skall ersättning utgå.

2. Om tredje man ställt egendom som säkerhet för någon förpliktelse av gäldenären och, sedan gäldenären fullgjort förpliktelsen, återfått säkerheten, är den som återställt säkerheten ej på grund av bestämmelserna under 1 skyldig att vid återvinning återbära mer än som överstiger säkerhetens värde, om han ej kan återfå denna och han ej, när han återställde säkerheten, kände eller bort känna gäldenärens insolvens.

Tredje mannen är skyldig att ånyo utgiva säkerheten eller ersätta dess värde under samma förutsättningar som skolat gälla för återvinning av fullgörelsen, om den i stället skett till honom. Konkursboet äger föra talan härom och därvid fordra, att tredje mannen fullgör sin skyldighet direkt till boet.

Första och andra styckena äga motsvarande tillämpning, när tredje man ingått borgen för gäldenärens förpliktelse och gäldenären fullgjort förpliktelsen.

3. Rätten till återvinning kan jämkas, om det som part skall återbära enligt 1 annars skulle överstiga vad han vunnit genom den rättshandling eller åtgärd som är föremål för återvinning eller andra synnerliga skäl föreligga. Detta gäller även fall som avses under 2.

4. Vad som sägs under 1—3 äger motsvarande tillämpning vid återvinning enligt 36 §. Den som skall återbära egendom kan dock förklaras skyldig att utgiva uppburen avkastning alltifrån att han mottog egendomen.

Den som lämnat gäldenären vederlag för egendom som återvinnes enligt 36 § äger icke rätt till ersättning, om vederlaget ej kommit konkursboet till godo.

(Nuvarande lydelse)

38 §.

Har egendom, vartill konkursbo enligt vad ovan är stadgat har återvinningsrätt, överlåtits till annan, äge konkursboet jämväl mot honom den rätt, där han ej var i god tro, då han åtkom egendomen.

39 § första stycket.¹

Den återvinningsrätt, som enligt vad ovan är stadgat tillkommer konkursbo, må göras gällande ej mindre av förvaltaren än även av borgenär, som bevakat fordran i konkursen; dock att borgenär, som vill anställa återvinningstalan, skall, före talans anhängiggörande, därom underrätta förvaltaren vid påföljd, att hans talan eljest ej upptages till prövning.

39 § tredje stycket.

Är talan anställd av borgenär, svare han själv för rättegångskostnaden; dock vare han berättigad att av boet erhålla ersättning för sagda kostnad, i den mån den täckes av vad genom rättegången kommit boet till godo.

39 § andra stycket.

Återvinningstalan enligt 28—33 och 36 §§ skall anhängiggöras genom stämning inom sex månader från första borgenärssammanträdet; har å fast egendom, som gäldenären avhant sig, lagfart ej blivit sökt före nämnda sammanträde eller har, då fråga är om återgång av bodelning, bodelningshandlingen ej därförinnan ingivits till rätten, skall klander tiden räknas från den dag lagfarten söktes eller bodelningshandlingen ingavs.

(Föreslagen lydelse)

38 §.

Om egendom, vartill konkursbo har återvinningsrätt, överlåtits till annan, äger konkursboet samma rätt mot denne, om han kände eller bort känna de omständigheter som grunda rätt till återvinning.

39 §.

I fråga om talan rörande återvinning gäller följande:

1. Talan om återvinning kan föras av förvaltaren eller av borgenär som bevakat fordran i konkursen, om förvaltaren icke vill föra talan och ej heller ingår förlikning i saken. Borgenär är skyldig att själv svara för rättegångskostnaden men har rätt att få ersättning därför av boet i den mån kostnaden täckes av vad som kommit boet till godo genom rättegången.

2. Återvinningstalan skall, med det undantag som följer av 3, väckas inom ett år från fristdagen eller inom tre månader från att anledning därtill blivit känd för konkursboet. Har gäldenären avhant sig fast eller annan egendom som avses i 28 § 3 eller är fråga om återgång av bodelning, kan talan även väckas inom tre månader från den dag då lagfart eller annan registrering av fånet söktes eller bodelningshandlingen ingavs till rätten. Återvinning kan även göras gällande genom anmärkning mot bevakning eller genom invändning mot annat yrkande som framställs mot konkursboet.

3. När den rätt som vunnits genom utmätning skall gå åter enligt 35 § och borgenären ej fått betalning, behöver särskild talan ej väckas.²

¹ Senaste lydelse av 39 § 1946: 809.

² Jfr beredningens förslag till ny lydelse av 39 § i U VIII.

(Nuvarande lydelse)

40 §.

Bevakar den, mot vilken talan enligt 39 § är anställd, i följd därav fordran i konkursen och är den talan ej så tidigt väckt, att han kunnat bevaka fordringen inom den för bevakning av fordringar utsatta tid, vare han berättigad att på vad han till konkursboet skall återbära avräkna så mycket, som på fordringen bort belöpa, om den blivit bevakad inom sagda tid.

(Föreslagen lydelse)

40 §.

Den som i anledning av återvinning får fordran i konkursen är, även om han ej bevakar fordringen, berättigad att vid återbäring till boet avräkna vad som redan bort tillkomma honom såsom utdelning, om bevakning skett i rätt tid, och i övrigt vid senare utdelning utfå vad som skolat belöpa på fordringen, om den hade bevakats.

3 KAP.

54 §.

Den enligt 43 § utsedde förvaltaren skall så snart ske kan ej mindre omhändertaga gäldenärens bo med de böcker och andra handlingar, som röra boet, samt, där gäldenären är köpman, i hans handelsböcker å lämpligt ställe göra anteckning om dagen för omhändertagandet, än även förrätta uppteckning av tillgångar och skulder i boet med uppgift å varje borgenärs namn, boningsort och postadress, så ock å nämnda böcker och handlingar. Där så befinnes nödigt, må förvaltaren för bouppteckningsförrättningen anlita sakkunnigt biträde. I bouppteckningen skola tillgångarna upptagas till de värden, som de efter noggrann uppskattning prövas äga. Vid bouppteckningsförrättningen skall gäldenären vara tillstädes och under edsförpliktelse redligen uppgiva boet. Har av gäldenären under edsförpliktelse underskriven bouppteckning förut ingivits till konkursdomaren och finner förvaltaren densamma tillförlitlig, vare upprättande av ny bouppteckning ej av nöden.

Den enligt 43 § utsedde förvaltaren skall så snart ske kan ej mindre omhändertaga gäldenärens bo med de böcker och andra handlingar, som röra boet, samt, där gäldenären är eller under det sista året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig, i hans handelsböcker å lämpligt ställe göra anteckning om dagen för omhändertagandet, än även förrätta uppteckning av tillgångar och skulder i boet med uppgift å varje borgenärs namn, boningsort och postadress, så ock å nämnda böcker och handlingar. Där så befinnes nödigt, må förvaltaren för bouppteckningsförrättningen anlita sakkunnigt biträde. I bouppteckningen skola tillgångarna upptagas till de värden, som de efter noggrann uppskattning prövas äga. Vid bouppteckningsförrättningen skall gäldenären vara tillstädes och under edsförpliktelse redligen uppgiva boet. Har av gäldenären under edsförpliktelse underskriven bouppteckning förut ingivits till konkursdomaren och finner förvaltaren densamma tillförlitlig, vare upprättande av ny bouppteckning ej av nöden.

Då bouppteckning — — — — — nyss sagts.

55 §.

Förvaltaren skall under rättens ombudsmans inseende så snart ske kan upprätta skriftlig berättelse om boets tillstånd, så ock om orsakerna till gäldenärens obestånd, så vitt de kunnat utrönas. I berättelsen skall

Förvaltaren skall under rättens ombudsmans inseende så snart ske kan upprätta skriftlig berättelse om boets tillstånd, så ock om orsakerna till gäldenärens obestånd, så vitt de kunnat utrönas. I berättelsen skall

(Nuvarande lydelse)

upptagas en översikt över tillgångar och gäld av olika slag ävensom särskilt anmärkas, huruvida skälig anledning förefinnes till antagande, att gäldenären gjort sig skyldig till brottsligt förhållande mot sina borgenärer. Förefinnes anledning till antagande, som nyss sagts, skall grunden därför angivas. *Är gäldenären köpman*, varde i berättelsen tillika anmärkt, vilka handelsböcker han hållit och huru de blivit förda; och skall i sådant fall vid berättelsen fogas den av gäldenären senast uppgjorda balansräkningen. Berättelsen skall underskrivas av förvaltaren.

Avskrift av — — — — — sig tillsänd.

(Föreslagen lydelse)

upptagas en översikt över tillgångar och gäld av olika slag ävensom särskilt anmärkas, huruvida skälig anledning förefinnes till antagande, att gäldenären gjort sig skyldig till brottsligt förhållande mot sina borgenärer. Förefinnes anledning till antagande, som nyss sagts, skall grunden därför angivas. *Är eller har gäldenären under det sista året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig*, varde i berättelsen tillika anmärkt, vilka handelsböcker han hållit och huru de blivit förda; och skall i sådant fall vid berättelsen fogas den av gäldenären senast uppgjorda balansräkningen. Berättelsen skall underskrivas av förvaltaren.

5 KAP.

100 §.¹

I konkurs må ej andra fordringar göras gällande än de, som uppkommit innan beslutet om egendomsavtråde meddelades.

Endast fordringar som uppkommit innan konkursbeslutet meddelades få göras gällande i konkursen, om ej annat följer av 21 § andra stycket eller annan särskild bestämmelse.

Fordran må — — — — — till betalning.

Pensionsfordran må — — — — — av pensionsstiftelse.

121 § första stycket.

Borgenär, som förvärvat sin fordran hos gäldenären innan beslutet om egendomsavtråde meddelades, äge begagna fordringen till kvittning mot skuld, för vilken han vid nämnda tid häftade hos gäldenären; och vare för tillgodonjutande av sådan rätt ej nödigt, att fordringen bevakas i konkursen. Sökes hans skuld för konkursboet ut, åligge honom, där han vill njuta kvittningsrätt, att, om i målet så yrkas, beediga fordringen, såsom i 116 § är stadgat.

121 §.

Om kvittning under konkurs gäller följande:

1. Fordran hos gäldenären som enligt 100 § får göras gällande i konkursen kan, om den ej överlåtits till borgenären efter konkursbeslutet, av borgenären användas till kvittning mot fordran som gäldenären hade mot honom när konkursbeslutet meddelades. Detta gäller dock ej, om kvittning var utesluten utom konkurs på grund av fordringarnas beskaffenhet eller är undantagen enligt vad som sägs nedan.

121 § tredje stycket.

Den, som inom sextio dagar innan konkursansökningen gjordes eller därefter förvärvat fordran hos gäldenären efter avtal

Fordran mot gäldenären som förvärvats genom överlåtelse från tredje man senare än tre månader före den i 28 § angivna fristda-

¹ Senaste lydelse 1967: 533.

(Nuvarande lydelse)

med annan än denne, äge, där han vid tiden för avtalet häftade i skuld hos gäldenären och tillika hade skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen, ej den rätt, varom ovan i denna paragraf är stadgat. Sådan rätt tillkomme ej heller borgenär, som efter det han erhållit sin fordran under nu nämnda tid satt sig i skuld hos gäldenären och därvid hade skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen.

121 § fjärde stycket.¹

Har konkurs föregåtts av förordnande av god man enligt ackordslagen (1970: 00) och har konkursansökningen gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes, vare borgenär icke berättigad att till kvittning mot skuld, vari han häftar hos gäldenären, använda fordran, för vilken han enligt ackordslagen icke ägt kvittningsrätt, därest ackord kommit till stånd.

121 § andra stycket.

Är fordran beroende av sådant villkor, att borgenären icke äger utbekomma fordringsbeloppet, så vida ej viss omständighet inträffar, gälle i fråga om borgenärens rätt till kvittning i fall, då förutsättningarna därför i övrigt föreligga enligt vad i första stycket sägs, att borgenären har att fullgöra sin förbindelse men äger återbekomma ett belopp,

(Föreslagen lydelse)

gen får ej användas till kvittning mot fordran som gäldenären hade när den andre förvärvade sin fordran. Detsamma gäller, om fordran mot gäldenären förvärvats tidigare genom dylikt fång och borgenären då hade skälig anledning antaga att gäldenären var insolvent.

Borgenär, som satt sig i skuld till gäldenären under sådana omständigheter att det är att jämställa med betalning med ovanliga betalningsmedel, får ej kvitta, i den mån dylik betalning hade kunnat bli föremål för återvinning.

2. Fordran på ersättning vilken tillkommer borgensman eller annan med anledning av förpliktelse som han infriat (regressfordran) anses vid tillämpning av vad som sägs ovan ha förvärvats när hans förpliktelse grundades.

3. För rätt att kvitta krävs ej, att fordringen bevakas i konkursen. När kvittning ej får ske, äger borgenären likväl på sin skuld avräkna vad som bort tillkomma honom såsom utdelning i konkursen, om hans fordran hade bevakats i rätt tid.

4. Är fordran beroende av sådant villkor att borgenären icke äger utfå fordringsbeloppet utan att viss omständighet inträffar, skall borgenären fullgöra sin förpliktelse, oaktat han annars ägt kvitta. Han äger emellertid återfå motsvarande belopp, om han, innan kungörelse om slututdelning utfärdas, visar att villkoret uppfyllts. Finnes anled-

¹ Med nuvarande lydelse avses den lydelse som föreslagits i prop. 1970: 136.

(Nuvarande lydelse)

motsvarande vad han erlagt, i den mån det ej överstiger vad han har att fordra, så framt han, innan kungörelse om framläggande av förslag till slututdelning utfärdas, visar, att villkoret uppfyllts; dock att, där fordringen avser ersättning, varom i 136 § andra stycket förmäles, det borgenären tillkommande beloppet skall vid slututdelningsförslagets upprättande avsättas för att, därest villkoret sedermera skulle uppfyllas, till borgenären återbäras.

(Föreslagen lydelse)

ning antaga att villkoret kommer att uppfyllas senare, skall för borgenären beräknat belopp avsättas vid slututdelningsförslagets upprättande.

5. Överlåter boet fordran så att borgenär därigenom förlorar rätt till kvittning, skall boet gottgöra borgenären därför.

6 KAP.

133 §.

Har i fall, då någon av flere för betalningen av en fordran en för alla och alla för en ansvariga gäldenärer eller löftesmän kommit i konkurs, borgenären av annan av dem erhållit avbetalning genom utdelning eller ackord i konkurs eller genom ackord i ackordsförhandling utan konkurs eller har i sagda fall annan av de ansvariga efter det beslutet om egendomsavträde meddelades gjort avbetalning å fordringen, äge ändock borgenären i förstnämnda konkurs bevaka och njuta utdelning för samma fordringsbelopp, som han, därest avbetalningen ej skett, ägt göra gällande i konkursen; dock må han ej uppbära mer än mot hans fordran svarar. Erhåller borgenären genom utdelning i särskilda konkurser sammanlagt mer än han har att fordra, gånge överskottet till de konkursmassor, från vilka större utdelning fallit än som med hänsyn till gäldenärernas eller löftesmännens inbördes ansvarighet bör därifrån utgå.

Huru utdelning för fordran hos handelsbolag må njutas i bolagsmans konkurs, därom skils i lagen den 28 juni 1895 om handelsbolag och enkla bolag.

Om flera utfäst eller eljest ådragit sig solidariskt betalningsansvar och fordringen delvis är betald, skall utdelning för borgenärens återstående fordran i sådan gäldenärs konkurs beräknas på fordringens belopp utan avdrag för avbetalningen, om denna influtit från medgäldenär och

1. medgäldenären hade rätt att söka tillbaka beloppet av konkursgäldenären (regressrätt) eller

2. avbetalningen skett genom ackord, konkurs eller annan fördelning av insolvent medgäldenärs bo eller

3. avbetalningen skett senare än tre månader före den i 28 § angivna fristdagen.

Har konkursgäldenären gottgjort medgäldenär regressfordran och äger återvinning därav ej rum, skall dock avdrag ske.

Om utdelningen överstiger borgenärens fordran, fördelas överskottet enligt vad som följer av gäldenärernas inbördes ansvarighet för fordringen.

Hur utdelning för fordran hos handelsbolag beräknas i bolagsmans konkurs, finnes särskild föreskrift i 19 § lagen (1895: 64) om handelsbolag och enkla bolag.

(Nuvarande lydelse)

135 §.

Har i fall, då någon av flere för betalningen av en fordran en för alla och alla för en ansvariga gäldenärer eller löftesmän kommit i konkurs, fordringen bevakats av, förutom borgenären, någon av dem, som äro jämte konkursgäldenären ansvariga för betalningen, skall utdelning för de bevakande gemensamt beräknas, och tage därav först borgenären vad till full betalning av hans fordran åtgår; vad sedan återstår tillfalle den, som jämte borgenären bevakat, i den mån han genom avbetalning erhållit fordran på ersättning hos konkursgäldenären.

134 §.

Har i fall, då någon av flere för betalningen av en fordran en för alla och alla för en ansvariga gäldenärer eller löftesmän kommit i konkurs, annan av dem efter det beslutet om egendomsavtrüde meddelades infriat fordringen hos borgenären, vare den, som infriat fordringen, berättigad till utdelning å samma belopp, som borgenären, där est denne ej fått betalning, ügt i konkursen bevaka; dock må han ej uppbära mer än mot hans fordran svarar.

(Föreslagen lydelse)

134 §.

När avbetalning skett på fordran för vilken flera äro solidariskt ansvariga och utdelning till borgenären enligt 133 § skall räknas på högre belopp än fordringen, skall utdelning beräknas gemensamt för borgenären och medgäldenär som har regressfordran. Borgenären har företräde till vad som åtgår till betalning av hans fordran och medgäldenären får betalning av överskottet för sin regressfordran. Ha flera medgäldenärer rätt till betalning av överskottet, fördelas det mellan dem enligt den grund som angives i 133 § tredje stycket.

Första stycket gäller i tillämpliga delar även när medgäldenär gör gällande regressfordran med anledning av vad han framdeles kan komma att betala utöver vad som bör belöpa på honom.

134 a §.

Om borgenär tager utdelning hos gäldenär vilken ställt säkerhet i sin egendom för regressfordran som solidariskt ansvarig medgäldenär kan få mot honom, minskas medgäldenärens rätt att begagna säkerheten med utdelningens belopp, i den mån utdelningen beräknats på belopp som svarar mot säkerhetens värde.

Första stycket üger motsvarande tillämpning, när gäldenären har fordran hos medgäldenären som denne kunnat använda till kvittning.

134 b §.

Om solidariskt ansvarig medgäldenär infriat skulden senare än tre månader före den i 28 § angivna fristdagen, skall utdelning för regressfordran, som han därigenom fått, beräknas på samma belopp som skolat tillämpas i fråga om utdelning till borgenären, om skulden ej infriats. Har annan solidariskt ansvarig medgäldenär regressfordran med anledning av tidigare avbetalning, skall dock utdelningen fördelas mellan medgäldenärerna enligt den grund som angives i 133 § tredje stycket.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

134 c §.

Om solidariskt ansvarig gäldenär försatts i konkurs som ej avslutats innan medgäldenär försattes i konkurs, har den förres konkursbo rätt till andel i överskott enligt 133 § tredje stycket även om regressfordringen ej bevakats i medgäldenärens konkurs.

135 §.

Vad ovan sagts med avseende på solidariskt betalningsansvar äger motsvarande tillämpning i fall då borgenären fått pant eller annan säkerhet i tredje mans egendom.

136 §.

Är fordan beroende av sådant villkor, att borgenären icke äger utbekomma fordringsbeloppet, så vida ej viss omständighet inträffar, skall utdelning för fordringen beräknas i utdelningsförslag, som ej avser slututdelning i konkursen. Då slututdelning företages, må utom i fall, varom förmäles i andra stycket av denna paragraf, sådan fordran ej komma i betraktande, med mindre borgenären innan kungörelse om framläggande av utdelningsförslaget utfärdats hos rättens ombudsman visar, att villkoret uppfyllts; och skall, där fordringen enligt vad nu sagts icke må komma i betraktande, vad vid tidigare utdelning må hava beräknats för fordringen gå till fördelning emellan andra borgenärer.

Har någon, som är jämte konkursgäldenären ansvarig för betalningen av en fordran, i konkursen bevakat fordran på ersättning för vad han kan komma att gälda utöver vad efter förbindelsernas ordning och beskaffenhet bör på honom belöpa, skall sistnämnda fordran jämväl vid slututdelning i konkursen komma i betraktande; dock att, där även borgenären bevakat, vad i 135 § är stadgat om utdelning skall äga tillämpning.

Är fordran beroende av sådant villkor, att borgenären icke äger utbekomma fordringsbeloppet, så vida ej viss omständighet inträffar, skall utdelning för fordringen beräknas i utdelningsförslag, som ej avser slututdelning i konkursen. Då slututdelning företages, må sådan fordran ej komma i betraktande, om det saknas anledning antaga att villkoret kommer att uppfyllas; och skall, där fordringen enligt vad nu sagts icke må komma i betraktande, vad vid tidigare utdelning må hava beräknats för fordringen gå till fördelning emellan andra borgenärer.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

146 §.¹

Då förslag — — — — — för konkursboet.
 Utan hinder — — — — — 7 kap.

På ansökan av gäldenär som icke är juridisk person äger konkursdomaren förordna, att gäldenärens konkurstillstånd skall upphöra innan konkursen skall anses avslutad enligt första stycket. Rättens ombudsman och förvaltaren skola höras över ansökan. Beslut om konkurstillståndets upphörande får ej meddelas, innan gäldenären avlagt bouppteckningsed och sammantråde enligt 108 § hållits samt boet är i allt väsentligt utrett.

Beslut, som avses i tredje stycket, medför ej ändring i gäldenärens skyldighet att medverka vid konkursförfarandet eller beträffande påföljd, om han försummar det.

9 KAP.

185 §.²

Finner konkursdomaren, — — — — — nedan föreskrives:

1) Konkursdomaren skall om konkursen genast utfärda kungörelse med uppgift om dagen, då konkursansöknings ingivits; och varde i kungörelsen dessutom anmärkt, att anledning finnes till sådant antagande, som ovan sagts. Kungörelsen skall ofördröjligen anslås i rättens kansli samt genast eller nästa postdag avsändas för att en gång införas i allmänna tidningarna ävensom en eller två tidningar inom orten; varjämte konkursdomaren har att om konkursen genast underätta allmänna åklagaren i orten samt, om gäldenären är ämbets- eller tjänsteman, hans närmaste förman.³

1) Konkursdomaren skall genast utfärda kungörelse om konkursen. I kungörelsen skall anmärkas, att anledning finnes till sådant antagande som ovan sagts. Kungörelsen skall genast anslås i rättens kansli och sändas för att införas en gång i allmänna tidningarna och en eller flera ortstidningar.

- 2) Konkursdomaren skall, — — — — — uppgiva boet.
 3) Framgår ej — — — — — motsvarande tillämpning.
 4) Varder ej — — — — — skulle yppas.
 5) Finnes boet — — — — — sådan edgång.

¹ Med nuvarande lydelse avses den lydelse som föreslagits i prop. 1970:136.

² Senaste lydelse 1946: 809.

³ Bestämmelserna i sista ledet föreslås bli överförda till administrativ författning.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

11 KAP.

199 a §.¹

Gäldenären må icke *under konkursen* driva rörelse, med vars utövande följer bokföringsskyldighet.

Gäldenären må icke *så länge hans konkurstillstånd varar* driva rörelse, med vars utövande följer bokföringskyldighet.

209 §.

Konkursdomaren äge, ändå att han är jävig, meddela de beslut eller vidtaga de åtgärder, som omförmälas i 10—14, 17 och 19 §§, 20 § första stycket samt 21 §, så ock utfärda sådan kallelse, som i 201 § sägs; finner konkursdomaren, då konkurs uppstått, anledning till antagande, att gäldenärens bo icke förslår till bestridande av konkurskostnaderna, äge han ock, utan hinder av jäv, vidtaga de åtgärder, som för sådant fall föreskrivas i 185 § under 1) och 2). Är konkursdomaren av jäv hindrad att utse konkursförvaltare enligt 43 §, skall han uppdraga åt lämplig person att taga vård om boet intill dess förvaltare varder av ojävig domare utsedd.

Det åligger konkursdomaren, där hovrättens förordnande för särskild domare erfordras, att utan dröjsmål anmäla jüvet i hovrätten.

Konkursdomaren äge, ändå att han är jävig, meddela de beslut eller vidtaga de åtgärder, som omförmälas i 5 § tredje stycket, 6, 9, 11, 12, 15 och 19 §§ samt 20 § första stycket, så ock utfärda sådan kallelse, som i 201 § sägs; finner konkursdomaren, då konkurs uppstått, anledning till antagande, att gäldenärens bo icke förslår till bestridande av konkurskostnaderna, äge han ock, utan hinder av jäv, vidtaga de åtgärder, som för sådant fall föreskrivas i 185 § under 1) och 2). Är konkursdomaren av jäv hindrad att utse konkursförvaltare enligt 43 §, skall han uppdraga åt lämplig person att taga vård om boet intill dess förvaltare varder av ojävig domare utsedd.

210 §.²

Över beslut, — — — — — sina åligganden.

Vill någon — — — — — allmänna tidningarna.

Beslut av konkursdomaren i frågor, som omförmälas i 3, 4 eller 6 kap., eller om förordnande eller entledigande av tillsynsman enligt 171 b § länder omedelbart till efterrättelse, om ej annat förordnas; *dock att vad sålunda stadgats icke skall äga tillämpning å* beslut, varigenom förelagt vite utdömts.

Beslut av konkursdomaren i frågor som omförmälas i 3, 4 eller 6 kap. eller om förordnande eller entledigande av tillsynsman enligt 171 b § länder omedelbart till efterrättelse, om ej annat förordnas. *Detta gäller dock ej beslut, varigenom förordnande meddelats om att gäldenärens konkurstillstånd skall upphöra eller förelagt vite utdömts.*

211 §.³

Mål, som avses i 16, 27, 85, 93, 98, 164 eller 183 §, skall utan förberedelse företagas

Mål, som avses i 15, 27, 85, 93, 98, 164 eller 183 §, skall utan förberedelse företagas

¹ Senaste lydelse 1968: 559.

² Med nuvarande lydelse avses den lydelse som föreslagits i prop. 1970: 136.

³ Med nuvarande lydelse avses lydelsen enligt 1969: 805, som träder i kraft 1/1 1971 om tidigare tidpunkt ej bestämts av Kungl. Maj:t.

(Nuvarande lydelse)

till huvudförhandling. Utsättes målet till fortsatt eller ny huvudförhandling, äge rätten, om det erfordras för att målet vid denna skall kunna slutföras, förordna, att förberedelse skall äga rum, samt meddela erforderliga föreskrifter därom. Vid huvudförhandling i mål som avses i 16 § är rätten domför med en lagfaren domare.

Mål, som avses i 109 — — — — — under förberedelsen.

Uteblir i — — — — — är stadgat.

Beträffande talan — — — — — ej föras.

(Föreslagen lydelse)

till huvudförhandling. Utsättes målet till fortsatt eller ny huvudförhandling, äge rätten, om det erfordras för att målet vid denna skall kunna slutföras, förordna, att förberedelse skall äga rum, samt meddela erforderliga föreskrifter därom. Vid huvudförhandling i mål som avses i 15 § är rätten domför med en lagfaren domare.

216 §.

Varder konkursansökning, som gjorts av borgenär, ej bifallen och befinnes borgenären hava, då han ingav ansökningen, saknat skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd *eller i fall, varom i 3 och 4 §§ stadgas, att omständighet, som där sägs, förelåg*, vare borgenären pliktig att, om gäldenären det yrkar, ersätta den skada, som skäligen må anses hava tillskyndats gäldenären genom ansökningen och dess handläggning.

Varder konkursansökning, som gjorts av borgenär, ej bifallen och befinnes borgenären hava, då han ingav ansökningen, saknat skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, vare borgenären pliktig att, om gäldenären det yrkar, ersätta den skada, som skäligen må anses hava tillskyndats gäldenären genom ansökningen och dess handläggning.¹

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den.

2. Äldre bestämmelser skall tillämpas, när ansökan om gäldenärs försättande i konkurs gjorts före lagens ikraftträdande.

Såvitt angår 21, 22, 27—40, 100, 121, 133—136, 146, 199 a och 210 §§ skall dock, även om konkursansökningen gjorts före lagens ikraftträdande, de nya bestämmelserna tillämpas, om konkursbeslutet meddelats efter ikraftträdandet.

3. I fråga om återvinning av rättshandling eller åtgärd som ägt rum före lagens ikraftträdande får 28—38 §§ i sin äldre lydelse åberopas, om det medför frihet från återvinning.

I fråga om rätt till kvittning under konkurs får 121 § i sin äldre lydelse åberopas, om borgenären ägt kvitta enligt den bestämmelsen och fordringarna stod mot varandra vid lagens ikraftträdande.

Om fordran, för vilken flera är solidariskt betalningsansvariga, har helt eller delvis betalats före lagens ikraftträdande, skall i fråga om verkan av betalningen äldre bestämmelser gälla i stället för 133, 134 b och 135 §§ i denna lag.

Bestämmelserna i 134 a § skall ej tillämpas, om säkerheten ställts före lagens ikraftträdande eller fordringarna stod mot varandra vid ikraftträdandet.

4. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift som ersatts genom bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

¹ Jfr beredningens förslag till ny lydelse av 216 § i U VIII.

**Förslag till
Lag om ändring i ackordslagen (1970: 00)**

Härigenom förordnas, att 16 och 20 §§ ackordslagen (1970: 00) skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)¹

(Föreslagen lydelse)

16 §

Sedan förhandling — — — — — ackordet fastställs.

Bestämmelserna i 31 § konkurslagen om återvinning av betalning genom utmätning äger motsvarande tillämpning i fråga om förmånsrätt som borgenär vunnit genom utmätning. Rätten får även förordna, att fortsatt verkställighet av utmätningen tills vidare ej får äga rum.

Föres talan om återvinning enligt 35 § konkurslagen av den rätt som borgenär vunnit genom utmätning, får rätten förordna, att fortsatt verkställighet av utmätningen tills vidare ej får äga rum.

20 §

Borgenär som förvärvat sin fordran hos gäldenären innan förhandling om offentligt ackord beslutats får utan hinder av ackord använda fordringen till kvittning mot skuld som han då hade till gäldenären.

Den som hade fordran hos gäldenären när förhandling om offentligt ackord beslutades får, även om fordringen ej är förfallen till betalning, använda den till kvittning mot fordran som gäldenären då hade mot honom. Detta gäller dock ej, om kvittning är utesluten på grund av fordringarnas beskaffenhet eller undantagen enligt vad som sägs nedan.

Den som förvärvat fordran mot gäldenären genom avtal med tredje man inom sex-tio dagar innan ansökan om förordnande av god man gjordes eller senare har ej rätt till kvittning enligt första stycket, om han vid tiden för avtalet stod i skuld hos gäldenären och hade skälig anledning antaga att gäldenären var på obestånd. Rätt till kvittning har ej heller borgenär som, sedan han erhållit sin fordran, under nämnda tid satt sig i skuld hos gäldenären och därvid hade skälig anledning antaga att gäldenären var på obestånd.

Om fordran mot gäldenären förvärvats genom överlåtelse från tredje man senare än tre månader före ansökningen om förordnande av god man eller, såvitt angår dödsbo, före ansökan om boets avträdande till förvaltning av boutredningsman och i det senare fallet ansökningen om förordnande av god man följt inom tre månader från att boutredningsman förordnats, får den ej användas till kvittning mot fordran som gäldenären hade när den andre förvärvade sin fordran. Detsamma gäller, om fordran mot gäldenären förvärvats tidigare genom dylikt fång och borgenären då hade skälig anledning antaga att gäldenären var på obestånd.

Borgenär, som satt sig i skuld till gäldenären under sådana omständigheter att det är

¹ Med nuvarande lydelse avses den lydelse som föreslagits i prop. 1970: 136.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

att jämställa med betalning med ovanliga betalningsmedel, får ej kvitta, i den mån dylik betalning hade kunnat bli föremål för återvinning.

Fordran på ersättning vilken tillkommer borgensman eller annan med anledning av förpliktelse som han infriat (regressfordran) anses vid tillämpning av vad som sägs ovan ha förvärvats när hans förpliktelse grundades.

Överlåter gäldenären, sedan förhandling om offentligt ackord beslutats, fordran så att borgenär därigenom förlorar rätt till kvittning, skall han gottgöra borgenären därför.

Denna lag träder i kraft den.....

Har förhandling om offentligt ackord beslutats före nämnda dag, skall vad i 16 § första stycket sägs om tillämpning av bestämmelserna i konkurslagen (1921: 225) om återvinning i konkurs avse bestämmelserna i deras lydelse före samma dag. I sådant fall skall även äldre lydelsen av 16 § andra stycket tillämpas.

I fråga om återvinning av rättshandling eller åtgärd som ägt rum före lagens ikraftträdande får, även om förhandling om offentligt ackord beslutats först därefter, konkurslagens bestämmelser i deras äldre lydelse åberopas, om det medför frihet från återvinning.

I fråga om rätt till kvittning är 20 § i sin nya lydelse tillämplig, när förhandling om offentligt ackord beslutats efter lagens ikraftträdande. Äldre lydelsen får dock åberopas, om borgenären ägt kvitta enligt den lydelsen och fordringarna stod mot varandra vid lagens ikraftträdande.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1921: 226) om nya konkurslagens införande och vad i avseende därå skall iakttagas

Härigenom förordnas, att 7 § 1, 2 och 4 lagen (1921: 226) om nya konkurslagens införande och vad i avseende därå skall iakttagas skall ha nedan angivna lydelse.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*7 §.¹

1. Borgenär äge — — — — — äger råda.

Där efter makes död konkursansökning göres av delägare i dödsboet, skall vid tillämpning av 11 § andra stycket nya lagen ansökningen vara förfallen allenast om efter framställning, som där sägs, all egendom i

¹ Senaste lydelse av 7 § 1 1933: 325.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

makarnas bo varder ställd under förvaltning av boutredningsman.

2. Vad i 33, 34, 36, 37 och 39 §§ av nya lagen är stadgat om återvinning från gäldenärens make samt om återgång av bodelning skall icke äga tillämpning.

4. Har makarnas bo avträtts till konkurs, skall konkursdomaren å första borgenärs-sammanträdet förordna god man att biträda hustrun; dock må ej sådant förordnande meddelas mot hennes bestridande. Den, som förordnats till god man, har att i avseende å konkursen och vad därmed äger samband bevaka hustruns talan, där den ej av henne själv utföres. *Har förordnande, som nu sagts, meddelats, åligge det konkursdomaren att göra anteckning därom, med angivande av den förordnades namn, uti den i 208 § av nya lagen omnämnda dagboken.*

2. Vad i 30 § av nya lagen är stadgat om återvinning från gäldenärens make samt om återgång av bodelning skall icke äga tillämpning.

4. Har makarnas bo avträtts till konkurs, skall konkursdomaren å första borgenärs-sammanträdet förordna god man att biträda hustrun; dock må ej sådant förordnande meddelas mot hennes bestridande. Den, som förordnats till god man, har att i avseende å konkursen och vad därmed äger samband bevaka hustruns talan, där den ej av henne själv utföres.

Denna lag träder i kraft den.

Vad som sägs under 2 och 3 i övergångsbestämmelserna till lagen (0000: 00) om ändring i konkurslagen (1921: 225) skall i tillämpliga delar gälla även denna lag.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1933: 315) angående införande av lagen om boutredning och arvskifte

Härigenom förordnas, att 7 § 2 mom. lagen (1933: 315) angående införande av lagen om boutredning och arvskifte skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

7 §.

2 mom. Avträde till konkurs skall omfatta all egendom i makarnas bo. *Samma lag vare i fråga om avträde till förvaltning av boutredningsman, vilket meddelas på begäran av borgenär.*

Sker eljest avträde till förvaltning av boutredningsman, skall förvaltningen omfatta all egendom i makarnas bo, dock att efterlevande maken äger under sin förvaltning behålla enskild egendom, varöver han ägde råda, därest förbehåll göres före beslutet om

2 mom. Avträde till konkurs *eller till förvaltning av boutredningsman* skall omfatta all egendom i makarnas bo.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

egendomsavtråde. Har sådant förbehåll gjorts, skall det i beslutet angivas.

Uppgörelse, som — — — — — efterlevande maken.

Denna lag träder i kraft den.

Äldre bestämmelser skall tillämpas, när ansökan om avtråde till förvaltning av bo-utredningsman gjorts före lagens ikraftträdande.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1956: 217) om vissa kreditinrättnings konkurs

Härigenom förordnas, att 3 § lagen (1956: 217) om vissa kreditinrättnings konkurs skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)¹

(Föreslagen lydelse)

3 §.

Konkursdomaren äger att utan hinder av vad som stadgats i 19 § konkurslagen bestämma att kungörelser angående konkursen skola införas i flera än två tidningar i den ort, varest kreditinrättnings styrelse har sitt säte, samt en eller flera tidningar på annan ort, där den har kontor.

Konkursdomaren äger bestämma, att kungörelser angående konkursen skola införas, förutom i en eller flera ortstidningar varest kreditinrättnings styrelse har sitt säte, även i en eller flera tidningar på annan ort, där den har kontor.

Förvaltarna åligger — — — — — jämte räntefoten.

Förteckningen skall — — — — — kreditinrättnings kontor.

Fordran, som — — — — — utsatta tiden.

Till borgenärer, — — — — — nyss sagts.

Denna lag träder i kraft den.

¹ Med nuvarande lydelse avses den lydelse som föreslagits i prop. 1970: 136.

Förslag till Lag om ändring i lagen (1927: 77) om försäkringsavtal

Härigenom förordnas, att 117 § lagen (1927: 77) om försäkringsavtal skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)¹

(Föreslagen lydelse)

117 §.

Försättes försäkringstagaren i konkurs efter ansökan, som gjorts innan tio år förflutit från försäkringsavtalets ingående, och har han under de tre senaste åren före konkursansökningen eller senare till betalning av premie för försäkring, som enligt 116 § ej kan göras till föremål för utmätning, använt belopp, som vid den tid, då betalningen skedde, ej stod i skäligt förhållande till hans villkor, äge konkursboet hos försäkringsgivaren utkräva vad sålunda för mycket erlagts, i den mån tillgodohavandet hos denne därtill förslår. Har ej försäkringstagaren lämnat konkursboet samtycke till beloppets utkrävande, åligger det konkursboet att för prövning av dess rätt inom sex månader från första borgenärssammanträdet instämma försäkringstagaren.

Har konkurs föregåtts av förordnande av god man enligt ackordslagen (1970: 00) och har konkursansökningen gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes, skall vad som i första stycket sägs om konkursansökningen i stället gälla ansökningen om förordnande av god man.

Bestämmelserna i — — — — — motsvarande tillämpning.
Ej må — — — — — må återkallas.

Denna lag träder i kraft den

Övergångsbestämmelserna till lagen (0000: 00) om ändring i konkurslagen (1921: 225) och till lagen (0000: 00) om ändring i ackordslagen (1970: 00) skall i tillämpliga delar gälla även denna lag.

¹ Med nuvarande lydelse avses den lydelse som föreslagits i prop. 1970: 136.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1915: 218) om avtal och andra rättshandlingar på
förmögenhetsrättens område

Häriigenom förordnas, att 23 § lagen (1915: 218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

23 §.

Varder fullmaktsgivarens egendom avträdd till konkurs, äge tredje man icke å rättshandling, som fullmäktigen företager, grunda någon rätt av beskaffenhet att kunna göras gällande i konkursen.

Varder fullmaktsgivarens egendom avträdd till konkurs, har rättshandling, som fullmäktigen företager, icke större verkan mot konkursboet än den skulle haft, om fullmaktsgivaren själv företagit den. Är fullmakten sådan som avses i 18 §, kan rättshandlingen ej göras gällande mot boet, om fullmäktigen ägde eller bort äga kännedom om konkursen när han företog den.

Denna lag träder i kraft den.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1936: 81) om skuldebrev

Häriigenom förordnas, att 14 och 19 §§ lagen (1936: 81) om skuldebrev skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

14 §.

Har skuldebrev som är ställt till innehavaren blivit av någon som hade det i händer överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan att överlåtaren ej var rätt borgenären eller behörig att å dennes vägnar förfoga över skuldebrevet, vare nye innehavaren ändock ansedd för rätt borgenär, utan så är att han visste att den andre ej ägde överlåta handlingen, eller han åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas.

Har skuldebrev som är ställt till innehavaren blivit av någon som hade det i händer överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan att överlåtaren ej var berättigad att förfoga över skuldebrevet, vare nye innehavaren ändock ansedd för rätt borgenär, utan så är att han visste att den andre ej ägde överlåta handlingen, eller han åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas.

I fråga — — — — — därtill föreligger.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

19 §.

Har skuldebrev som är ställt till innehavaren infriats hos den som hade det i besittning, och visar sig sedan att han icke var *rätte borgenären eller behörig att å dennes vägnar* uppbära beloppet, vare betalningen ändå gill, utan så är att gäldenären visste att beloppet kom i orätta händer eller åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas.

Har skuldebrev som är ställt till innehavaren infriats hos den som hade det i besittning, och visar sig sedan att han icke var *berättigad att* uppbära beloppet, vare betalningen ändock gill, utan så är att gäldenären visste att beloppet kom i orätta händer eller åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas.

I fråga — — — — — därtill föreligger.

Denna lag träder i kraft den.....

Lagen är tillämplig även beträffande skuldebrev som tillkommit före ikraftträdandet, om rättshandling som avses i 14 eller 19 § företagits efter nämnda tidpunkt.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1914: 45) om kommission, handelsagentur och handelsresande

Härigenom förordnas, att 47 och 55 §§ lagen (1914: 45) om kommission, handelsagentur och handelsresande skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

47 §.

I händelse av kommittentens eller kommissionärens konkurs skall kommissionärens uppdrag anses förfallet *den dag offentlig stämning å borgenärerna utfärdades*.

I händelse av kommittentens eller kommissionärens konkurs skall kommissionärens uppdrag anses förfallet. *Utan hinder av kommittentens konkurs äger dock kommissionären göra uppdraget gällande för tiden intill dess konkursbeslutet skall anses kungjort, om han ej tidigare ägde eller bort äga kännedom om konkursen.*

55 §.

Utan hinder därav att kommissionärens uppdrag återkallats eller av annan anledning upphört och att han förty icke är berättigad att förfoga över gods, som av honom innehas för kommittentens räkning, skall, där han ändock säljer eller annorledes förfogar över sådant gods, förfogandet gälla till förmån för tredje man, som vid sitt förvärv varken ügde eller bort äga kännedom om att uppdraget upphört och att i följd därav förfogandet var oberättigat. *Skedde förfo-*

Utan hinder därav att kommissionärens uppdrag återkallats eller av annan anledning upphört och att han förty icke är berättigad att förfoga över gods, som av honom innehaves för kommittentens räkning, skall, där han ändock säljer eller annorledes förfogar över sådant gods, förfogandet gälla till förmån för tredje man, som vid sitt förvärfvarken ägde eller bort äga kännedom om att uppdraget upphört och att i följd därav förfogandet var oberättigat.

(Nuvarande lydelse)

gandet efter det kommissionärens uppdrag förfallit i följd av hans eller kommittentens konkurs, må tredje man ej åberopa, att han saknade kännedom om konkursen.

(Föreslagen lydelse)

Om kommissionärens uppdrag förfallit till följd av kommittentens konkurs, skall dock rättshandling, som kommissionären företager, icke på grund av bestämmelsen i första stycket ha större verkan mot konkursboet än den skulle haft, om kommittenten själv företagit den. Har uppdraget förfallit därför att kommissionären försatts i konkurs, äger tredje man icke åberopa bristande kännedom om konkursen i vidare mån än han kunnat göra, om godset tillhört kommissionären.

Denna lag träder i kraft den.....

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag**

Härigenom förordnas, att 36 § 1 mom. lagen (1944: 705) om aktiebolag skall ha nedan angivna lydelse.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***36 §.**

1 mom. Har aktiebrev, som är ställt till innehavaren, blivit av någon, som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan, att överlåtaren ej var rätte aktieägaren eller behörig att å dennes vägnar förfoga över aktiebrevet, äge nye innehavaren ändock företräde till aktien, utan så är att han visste, att den andre ej ägde överlåta handlingen, eller han åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas.

1 mom. Har aktiebrev, som är ställt till innehavaren, blivit av någon, som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan, att överlåtaren ej var berättigad att förfoga över aktiebrevet, äge nye innehavaren ändock företräde till aktien, utan så är att han visste, att den andre ej ägde överlåta handlingen, eller han åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas.

I fråga — — — — — därtill föreligger.

Vad nu — — — — — dylik handling.

Denna lag träder i kraft den.....

Lagen är tillämplig även beträffande äldre aktiebrev eller bevis som avses i 36 § 4 mom., om överlåtelse eller pantsättning skett efter nämnda tidpunkt.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1948: 433) om försäkringsrörelse

Härigenom förordnas, att 32 § 1 och 3 mom. lagen (1948: 433) om försäkringsrörelse skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

32 §.

1 mom. Har aktiebrev blivit av någon, som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan, att den som verkställde överlåtelsen ej var *rätte aktieägaren eller behörig att å dennes vägnar* förfoga över aktiebrevet, äge nye innehavaren ändock företräde till aktien, där han var i god tro och överlåtaren kunde till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser till viss man eller in blanco.

1 mom. Har aktiebrev blivit av någon, som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan, att den som verkställde överlåtelsen ej var *berättigad att förfoga* över aktiebrevet, äge nye innehavaren ändock företräde till aktien, där han var i god tro och överlåtaren kunde till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser till viss man eller in blanco.

Förvärvaren skall — — — — — därtill föreligger.

Vad nu — — — — — dylik handling.

3 mom. Vad i — — — — — viss man.

Är teckningsrättsbevis eller delbevis ställt till innehavaren och har det blivit av någon, som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan, att överlåtaren ej var *rätte ägaren eller behörig att å dennes vägnar* förfoga över beviset, äge nye innehavaren ändock företräde till beviset, utan så är att han visste, att den andre ej ägde överlåta handlingen, eller han åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas. Vad nu är sagt om överlåtelse av teckningsrättsbevis och delbevis, som är ställt till innehavaren, gälle ock beträffande pantsättning av dylikt bevis.

Är teckningsrättsbevis eller delbevis ställt till innehavaren och har det blivit av någon, som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan, att överlåtaren ej var *berättigad att förfoga* över beviset, äge nye innehavaren ändock företräde till beviset, utan så är att han visste, att den andre ej ägde överlåta handlingen, eller han åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas. Vad nu är sagt om överlåtelse av teckningsrättsbevis och delbevis, som är ställt till innehavaren, gälle ock beträffande pantsättning av dylikt bevis.

Denna lag träder i kraft den

Lagen är tillämplig även beträffande äldre aktiebrev eller bevis som avses i 32 § 3 mom., om överlåtelse eller pantsättning skett efter nämnda tidpunkt.

**Förslag till
Lag om ändring i lagen (1955: 183) om bankrörelse**

Härigenom förordnas, att 24 § lagen (1955: 183) om bankrörelse skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

24 §.

Har aktiebrev blivit av någon, som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärvarens besittning och finnes sedan, att den, som verkställde överlåtelsen, ej var *rätte aktieägaren eller behörig att å dennes vägnar* förfoga över aktiebrevet, äger nye innehavaren ändock företräde till aktien, där han var i god tro, och överlåtaren kunde till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser till viss man eller in blanco.

Har aktiebrev blivit av någon, som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärvarens besittning och finnes sedan, att den, som verkställde överlåtelsen, ej var *berättigad att förfoga* över aktiebrevet, äger nye innehavaren ändock företräde till aktien, där han var i god tro, och överlåtaren kunde till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser till viss man eller in blanco.

Förvärvaren skall — — — — — därtill föreligger.
Vad nu — — — — — dylik handling.
Har den, — — — — — förstnämnda fång.
Överlåtelse eller — — — — — i besittning.

Denna lag träder i kraft den.

Lagen är tillämplig även beträffande äldre aktiebrev, om överlåtelse eller pantsättning skett efter nämnda tidpunkt.

**Förslag till
Lag om ändring i lagen (1970: 00) om förenklad aktiehantering**

Härigenom förordnas, att 23 § lagen (1970: 00) om förenklad aktiehantering skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)¹

(Föreslagen lydelse)

23 §

Visar det — — — — — sin skyldighet.

Vad i första stycket sägs gäller ej om

Vad i första stycket sägs gäller ej, om ak-

1. aktiebolaget eller värdepapperscentralen hade kännedom om att utdelningen eller

tiebolaget eller värdepapperscentralen hade kännedom om att utdelningen eller hand-

¹ Med nuvarande lydelse avses den lydelse som föreslagits i prop. 1970: 99.

(Nuvarande lydelse)

handlingen kom i orätta händer eller åsidosatt den aktsamhet som efter omständigheterna skäligen bort iakttagas,

2. mottagaren var i konkurs eller omyn-
dig.

(Föreslagen lydelse)

lingen kom i orätta händer eller åsidosatt den aktsamhet som efter omständigheterna skäligen bort iakttagas.

Denna lag träder i kraft den

**Förslag till
Lag om ändring i ärvdabalken**

Härigenom förordnas, att i ärvdabalken skall införas två nya paragrafer, 7 kap. 7 § och 14 kap. 6 §, av nedan angivna lydelse.

7 KAP.

7 §.

Bröstarvinges rätt enligt detta kapitel att påkalla jämkning av testamente eller gåva övergår ej till hans borgenärer.

14 KAP.

6 §.

Arvinges rätt att väcka talan om klander av testamente övergår ej till hans borgenärer.

Denna lag träder i kraft den

De nya bestämmelserna skall ej tillämpas, när arvinge försatts i konkurs genom beslut som meddelats före lagens ikraftträdande.

Bilaga 2
De remitterade
förslagen

1 Förslag till**Lag om ändring i konkurslagen (1921: 225)**

Härigenom förordnas i fråga om konkurslagen (1921: 225)

dels att 10 a, 18 a, 28 a, 32 a, 193 och 208 §§ skall upphöra att gälla¹,

dels att i 44, 56, 138, 190, 194, 194 a och 199 §§ ordet "egendomsavtråde" skall bytas ut mot "konkurs"²,

dels att 1-40, 54, 55, 97, 100, 100 a, 103, 121, 133-136, 176, 185, 198, 201, 209 och 216 §§ samt rubrikerna till 1, 2 och 3 kap. skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas tretton nya paragrafer, 29 a, 29 b, 39 a, 39 b, 40 a, 40 b, 40 c, 40 d, 121 a, 121 b, 134 a, 134 b och 134 c §§, av nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***1 kap.****1 kap.**

Om egendoms avträdande till konkurs

Inledande av konkurs m. m.

1 §**1 §**

Finner gäldenär sig vara på obestånd, äge han avträda sin egendom till konkurs. Med att gäldenär är på obestånd förstås enligt denna lag att han icke kan rätteligen betala sin gäld.

Gäldenär som är på obestånd skall på egen eller borgenärs ansökan försättas i konkurs, om ej annat är föreskrivet.

Med obestånd (insolvens) avses att gäldenären icke kan rätteligen betala sina skulder och denna oförmåga ej är endast tillfällig.

5 §³

Om särskilda hinder mot konkurs finnas bestämmelser i ackordslagen (1970: 847).

2 §**2 §**

Gäldenär skall på yrkande av borgenär försättas i konkurs, om gäldenären på grund av eget erkännande eller rymning för skuld eller hos honom verkställd utmätning och vad med avseende därå förekommit eller på grund av andra inträffade omständigheter måste antagas vara på obestånd.

Uppgift av gäldenären att han är insolvent skall godtagas, om ej uppgiften med hänsyn till tillgänglig utredning eller eljest framstår som tveaktig.

3 §

Om ej annat visas anses gäldenär insolvent, om han vid utmätning inom de senaste sex månaderna före konkursansökningen befunnits sak-

¹ Senaste lydelse av

10 a § 1970: 848
 18 a § 1934: 70
 28 a § 1967: 533
 32 a § 1944: 707
 208 § 1970: 848

² Senaste lydelse av

44 § 1970: 848
 138 § 1971: 498
 194 § 1944: 707
 194 a § 1944: 707
 199 § 1968: 625

³ Senaste lydelse 1970: 848.

Nuvarande lydelse

3 §

Gäldenär, som är köpman, skall på yrkande av borgenär försättas i konkurs, om gäldenären sedan mer än en vecka inställt sina betalningar.

Har borgenär genom notarius publicus eller genom två ojäviga personer uppmanat köpman att betala klar och förfallen gäld men har gäldenären det oaktat under en vecka uraktlåtit att fullgöra sin betalningsskyldighet, skall gäldenären försättas i konkurs, så framt borgenären inom tre veckor från nämnda tids utgång det yrkar och gälden fortfarande är ogulden.

Är godkännare av växel eller, vad angår växel, som är ställd att inlösas av växelgivaren själv, den, som utgivit växeln, köpman och har växeln blivit i hans närvaro protesterad för bristande betalning, vare det så ansett, som om han blivit, på sätt i andra stycket är stadgat, uppmanad att betala växelskulden.

6 §

Borgenär, som till säkerhet för sin fordran har panträtt i fast eller lös egendom, äge ej den rätt att få gäldenären försatt i konkurs, varom ovan är stadgat, så framt gäldenären förebringa sådan utredning, att den egendom, vari borgenären har pant-rätt, skäligen må antagas förstå till fordringens fulla gäldande.

7 §⁵

Vill gäldenär avträda sin egendom till konkurs eller vill borgenär på-

Föreslagen lydelse

na tillgångar till full betalning av utmätningsfordringen. Detsamma gäller, om gäldenären förklarat sig inställa sina betalningar.

4 §¹

Om ej annat visas anses gäldenär, som är eller under det senaste året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig, insolvent, om han trots uppmaning av borgenär att betala klar och förfallen skuld underlåtit att göra detta inom en vecka och borgenären söker honom i konkurs inom tre veckor därefter samt skulden då alltjämt ej är betald. Borgenärens uppmaning skall innehålla erinran om att konkursansökan kan följa. Uppmaningen skall delges gäldenären. Delgivning enligt 12 § delgivningslagen (1970:428) får ske endast om anledning förekommer att gäldenären avvikit eller eljest håller sig undan.

5 §

Borgenär äger icke få gäldenären försatt i konkurs, om

1. han har betryggande pant eller därmed jämförlig säkerhet i gäldenären tillhörig egendom,

2. tredje man ställt betryggande säkerhet för borgenärens fordran och konkursansökningen strider mot villkoren för säkerhetens ställande,

3. hans fordran ej är förfallen och betryggande säkerhet erbjudes av tredje man.

Med säkerhet som ställts eller erbjudes av tredje man avses även borgen, om borgensmannen svarar som för egen skuld.

6 §

Konkursansökan göres skriftligen hos konkursdomaren i den ort, där

¹ Förutvarande 4 § upphävd genom 1971:498.

⁵ Senaste lydelse 1969:805.

Nuvarande lydelse

kalla gäldenärs försättande i konkurs, göra skriftligen ansökning där-
om hos konkursdomaren i den ort,
där gäldenären bör inför domstol
svara i tvistemål, som angå gäld i
allmänhet. Avser ansökningen
dödsbos egendom, skall den göras
hos konkursdomaren i den ort, där
den döde bort svara i mål, som nyss
sagts.

Konkursdomare vare den lagfarne
domare i tingsrätt, som därtill är
satt. Om antalet konkursmål fordrar
det, kunna flera konkursdomare ut-
ses; äro flera avdelningar av tings-
rätten, skall konkursdomare alltid
vara ledamot av avdelning, vid vil-
ken de mål, som av honom hand-
läggas, skola upptagas.

10 §⁶

Framgår ej av konkurs-
ansökningen vem som är behörig
konkursdomare eller är den eljest
bristfällig och efterkommer sökan-
den ej föreläggande att avhjälpa
bristen, skall ansökningen avvisas.

10 a §⁷

Har konkursansökan gjorts hos
konkursdomare som icke är behö-
rig, skall han genast sända ansök-
ningshandlingen till konkursdomare
som enligt vad handlingarna visa är
behörig och underrätta sökanden.
Ansökan skall anses gjord, när an-
sökningshandlingen inkom till den
förra konkursdomaren.

8 §⁸

Vid konkursansökning av gälde-
när bör fogas i två exemplar av ho-
nom under edsförpliktelse under-
skriven förteckning över boets till-
gångar och skulder med uppgift å
varje borgenärs namn, boningsort
och postadress, så ock å de böcker
och andra handlingar, som röra
boet.

Till dödsbodelägares ansökning
om boets avträdande till konkurs
skall fogas bouppteckningen efter
den döde eller, där inregistrering

Föreslagen lydelse

gäldenären bör inför domstol svara i
tvistemål som angå gäld i allmänhet.

Sökanden skall ange och styrka de
omständigheter som betinga kon-
kursdomarens behörighet, om de ej
äro kända.

Framgår ej av konkurs-
ansökningen vem som är behörig
konkursdomare och efterkommer
sökanden ej föreläggande att
avhjälpa bristen, skall ansökningen
avvisas.

7 §

Har konkursansökan gjorts hos
konkursdomare som icke är behö-
rig, skall han genast sända ansök-
ningshandlingen till konkursdomare
som enligt vad handlingarna visa är
behörig och underrätta sökanden.
Ansökan skall anses gjord, när an-
sökningshandlingen inkom till den
förra konkursdomaren.

8 §

Till gäldenärs ansökningshand-
ling bör i två exemplar fogas av ho-
nom under edsförpliktelse under-
skriven förteckning över boets till-
gångar och skulder med uppgift om
varje borgenärs namn och post-
adress samt om de böcker och andra
handlingar som röra boet.

Till dödsbos eller dödsbodel-
ägares ansökningshandling be-
träffande boet skall fogas bo-
uppteckningen efter den döde eller,
om inregistrering skett, uppgift om

⁶ Senaste lydelse 1970: 848.

⁷ Senaste lydelse 1970: 848.

⁸ Senaste lydelse 1932: 324

Nuvarande lydelse

skett, uppgift å dagen därför. Är ej bouppteckning förrättad, lämnas trovärdig uppgift om *delägarna ävensom upplysning om varje delägars boningsort* och postadress.

Har delägare ej fullgjort vad i andra stycket är stadgat, skall konkursdomaren förelägga honom viss tid därtill, vid äventyr att, där det felande ej är tillgängligt, då ärendet upptages till vidare behandling, ansökningen skall vara förfallen.

9 §⁹

Borgenär, som söker *gäldenärs försättande* i konkurs, skall i *ansökningen* uppgiva sin fordran. *Borgenären* bör tillika i *ansökningen* angiva de omständigheter, på vilka han grundar yrkandet *om egendomsavträde, samt vid ansökningen foga, i huvudskrift eller styrkt avskrift, de handlingar, vilka han vill åberopa till stöd för sin talan. Ansökningen, som bör innehålla uppgift om borgenärens och gäldenärens hemvist och postadress, skall jämte därvid fogade handlingar, ingivas i två exemplar.*

15 §¹⁰

Fordran, som borgenär åberopat till stöd för behörighet att söka gäldenärs försättande i konkurs, skall, där fordringen är fastställd av domstol eller där domstol enligt lagsökningslagen meddelat bevis, att utmätning för fordringen må äga rum, i sagda avseende godkännas, ändå att beslutet ej vunnit laga kraft, utan så är att i vederbörlig ordning för-

⁹ Senaste lydelse 1946: 809.

¹⁰ Senaste lydelse 1946: 809.

Föreslagen lydelse

dagen därför. Är ej bouppteckning förrättad, lämnas uppgift om varje delägars *namn* och postadress.

9 §

Borgenär, som söker *gäldenären* i konkurs, skall *vid ansökningen lämna uppgift om sin fordran och de omständigheter i övrigt på vilka han grundar yrkandet. Han skall även i huvudskrift eller avskrift bifoga de handlingar han vill åberopa. Ansökningshandlingen och de handlingar som fogats till denna skola ges in i två exemplar.*

10 §

Är ansökningen i de hänseenden som avses i 8 eller 9 § eller eljest så bristfällig att den ej kan prövas, har 6 § tredje stycket motsvarande tillämpning.

11 §

Har borgenärs fordran fastställts av domstol eller har domstol enligt lagsökningslagen (1946: 808) meddelat bevis att utmätning för fordringen får äga rum, skall denna godtagas som stöd för behörighet att söka gäldenären i konkurs utan hinder av att beslutet ej vunnit laga kraft, om det ej förordnats att beslutet icke får verkställas. Detsamma

Nuvarande lydelse

ordnats, att beslutet icke må verkställas. *Samma lag vare, då överexekutor meddelat föreskrift om verkställighet av skiljedom och ej av högre myndighet eller av domstol, där talan mot skiljedomer är anhängig, annorledes förordnats.*

I fall, där ej fordringen enligt vad i första stycket sägs skall godkännas, ankomme på borgenären att styrka densamma.

Föreslagen lydelse

gäller, när överexekutor meddelat föreskrift om verkställighet av skiljedom och ej annorlunda förordnats av högre myndighet eller domstol.

I andra fall än som avses i första stycket skall borgenären styrka fordringen.

11 §¹¹

Upptages konkursansökning, som gjorts av gäldenär, meddele konkursdomaren genast beslut om gäldenärens försättande i konkurs.

Har, i fall då dödsbo ej står under förvaltning av boutredningsman, ansökning om boets avträdande till konkurs icke gjorts av samtliga dödsbodelägare, utsätte konkursdomaren genast dag för prövning av ansökningen inom fjorton dagar från dess ingivande; och skall konkursdomaren därom utfärda kungörelse, som anslås i rättens kansli samt införes en gång i allmänna tidningarna och tidning inom orten. Underrättelse om tid och ställe för prövning av ansökningen skall tillika särskilt delgivas envar delägare, som ej underskrivit ansökningen, om det kan antagas, att kallelsen före den utsatta dagen kommer honom tillhanda. Varder på framställning, som göres sist då konkursansökningen företages till prövning, boets egendom ställd under förvaltning av boutredningsman, vare konkursansökningen förfallen. I annat fall meddele konkursdomaren beslut om dödsboets försättande i konkurs.

12 §

Upptages gäldenärs konkursansökan, skall konkursdomaren genast pröva ansökningen. Framstår uppgiften om gäldenärens insolvens som tvivelaktig, skall målet hänskjutas till rätten.

Avser konkursansökan dödsbo, som ej står under förvaltning av boutredningsman, och har ansökningen gjorts av en eller flera men icke samtliga delägare, skall målet hänskjutas till rätten. Avträdes dödsboets egendom till förvaltning av boutredningsman på grund av framställning som göres senast när ansökningen prövas, förfaller konkursansökningen.

¹¹ Senaste lydelse 1946:809.

Nuvarande lydelse

12 §¹²

Upptages borgenärs konkursansökning, teckne konkursdomaren genast å ansökningen föreläggande för gäldenären att inom viss tid, ej över en vecka, från det han erhållit del av ansökningshandlingarna till konkursdomaren ingiva förklaring över ansökningen. Föreligger på grund av att gäldenären vistas utomlands eller eljest i särskilt fall anledning att utsträcka förklarings-tiden, må det ske, dock ej utöver vad oundgängligen kräves och ej utöver sex veckor. Föreläggandet skall innehålla anmaning till gäldenären att, om hans postadress icke tillförlitligen angivits i konkursansökningen, hos konkursdomaren anmäla den postadress, under vilken kallelse kan tillställas gäldenären. Ansökningshandlingarna jämte föreläggande, som nu sagts, skola delgivas gäldenären.

I fråga om delgivning av konkursansökning äge vad om delgivning av stämning i tvistemål är stadgat motsvarande tillämpning. Delgivning enligt 15 § första stycket delgivningslagen (1970:428) må ske även då gäldenären vistas å känd ort utom riket och delgivning eljest ej kan med laga verkan ske här i riket samt konkursdomaren med hänsyn till ortens avlägsenhet eller andra omständigheter finner det icke skäligen böra krävas, att delgivningen verkställs utom riket. Delgivning skall verkställas så skyndsamt omständigheterna medgiva.

Sker delgivning enligt 15 § delgivningslagen, skall konkursdomaren tillse, att gäldenärens egendom varder satt under säker vård; kostnaden härför skall gäldas av borgenären.

Föreslagen lydelse

13 §

Upptages borgenärs konkursansökan, skall konkursdomaren genast förelägga gäldenären att inkomma med förklaring inom viss tid, högst en vecka, från det han fått del av ansökningshandlingarna. Om det behövs för att gäldenären skall få skäligen rådum, kan dock tiden utsträckas till högst en månad.

Ansökningshandlingarna och föreläggandet skola delges gäldenären. Delgivning enligt 12 § delgivningslagen (1970:428) får ske endast om anledning förekommer att gäldenären avvikit eller eljest håller sig undan. Delgivning enligt 15 § första stycket delgivningslagen får ske även när gäldenären vistas på känd ort utom riket, om delgivning eljest ej kan ske här i riket och konkursdomaren med hänsyn till omständigheterna finner det icke skäligen böra krävas att delgivningen verkställs utom riket.

Om delgivning sker enligt 15 § delgivningslagen, skall konkursdomaren tillse, att gäldenärens egendom sättes under säker vård. Kostnaden därför skall betalas av borgenären.

¹² Senaste lydelse 1970:444.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §¹³

Nu är konkursansökning gjord av borgenär, och dör gäldenären, utan att han den medgivit; har ej målet hänskjutits till rätten, varde dödsboet förelagt att till konkursdomaren inkomma med förklaring över ansökningen inom fjorton dagar från delfåendet. Medgiva, i fall då dödsbo ej står under förvaltning av boutredningsman, ej samtliga dödsbodelägare ansökningen och skall förtydensamma prövas av rätten, varde, där någon dödsbodelägars vistelseort är okänd eller dödsbodelägare uppehåller sig å avlägsen utrikes ort, sådan delägare särskilt kallad enligt 15 § första stycket delgivningslagen. Är målet, då gäldenären dör, redan hänskjutet till rätten, varde dödsboet kallat att inför rätten yttra sig över ansökningen, och gälle beträffande frånvarande delägars kallande vad nyss sagts. Söker borgenär, att avliden gäldenärs bo skall avträdas till konkurs, skall i fråga om ansökningens delgivning med dödsboet och delägars kallande till rätten tillämpas vad i första och andra punkterna föreskrivits.

13 §¹⁴

Medgiver gäldenären borgenärs konkursansökning, meddele konkursdomaren genast beslut om gäldenärens försättande i konkurs; bestrider gäldenären ansökningen eller uteblir han med förklaring, ehuru delgivning i behörig ordning skett, varde målet hänskjutet till rätten.

14 §¹⁵

Då konkursansökning skall hänskjutas till rätten, varde målet av konkursdomaren utsatt att förekomma inom tio dagar eller, om varken borgenären eller gäldenären begär att målet skall upptagas inom

14 §

Medger gäldenären borgenärs konkursansökan, har 12 § första stycket motsvarande tillämpning. Bestrider gäldenären ansökningen eller underlåter han att förklara sig, hänskjutes målet till rätten.

15 §

Mål som hänskjutes till rätten skall av konkursdomaren utsättas att förekomma inom två veckor eller, om särskilda skäl föreligga, en månad. Parterna skola kallas till rätten och därvid erinras om den i

¹³ Senaste lydelse 1970: 444.

¹⁴ Senaste lydelse 1946: 809.

¹⁵ Senaste lydelse 1969: 805.

Nuvarande lydelse

nämnda tid, senast på det allmänna ting som närmast därefter hålles. Kräves för gäldenärens kallande eller hans inställelse vid rätten oundgängligen längre tid, må tiden för målets företagande vid rätten utsträckas, dock ej utöver sex veckor från det delgivning av kallelsen kan väntas hava ägt rum. Till rätten skola parterna särskilt kallas. I kallelsen skall erinras om den i 16 § stadgade påföljden av parts utevaro.

I fråga om delgivning av kallelse, som avses i första stycket, äge vad i 12 § andra stycket andra och tredje punkterna stadgas motsvarande tillämpning.

16 §¹⁶

I mål angående egendomsavtråde skall, om borgenären uteblir, målet avskrivas, såvida ansökningsen ej medgives av gäldenären. Gäldenärens utevaro hindrar icke målets handläggning och avgörande.

Rätten må ej bevilja part uppskov, med mindre synnerliga skäl därtill äro. Beviljas uppskov, må det ej sättas längre än som oundgängligen kräves.

18 §

Konkursansökning må icke återkallas sedan beslut om gäldenärens försättande i konkurs meddelats.

Föreslagen lydelse

16 § föreskrivna påföljden av parts utevaro.

I fråga om delgivning av kallelse har 13 § andra stycket motsvarande tillämpning.

16 §

Uteblir borgenär, som gjort konkursansökningen, när mål om gäldenärens försättande i konkurs företages till förhandling av rätten, skall målet avskrivas, om ej gäldenären medger ansökningsen. Gäldenärens utevaro hindrar icke att målet avgöres.

Förhandling får på parts begäran uppskjutas när särskilda omständigheter föreligga. Uppskov får dock ej utan synnerliga skäl meddelas mot sökandens bestridande. Endast om det oundgängligen behövs får uppskovet göras längre än fyra veckor.

17 §

Äro flera ansökningar om gäldenärens försättande i konkurs anhängiga samtidigt och bifalles annan ansökning än den som kom in först, skall det med avseende på fråga som är beroende av tiden för konkursansökan anses som om konkursbeslutet grundats på den ansökning som kom in först.

18 §

Konkursansökan får ej återkallas sedan beslut om konkurs meddelats. Utan hinder av att gäldenären

¹⁶ Senaste lydelse 1934: 70.

*Nuvarande lydelse*18 a §¹⁷

Har vid beslut om gäldenärens försättande i konkurs rätten eller konkursdomaren grundat sin behörighet på annan omständighet är att gäldenären har eller vid sin död hade sitt hemvist här i riket eller, då fråga är om bolag, förening eller stiftelse, att styrelsen där har sitt säte, skall detta angivas i beslutet.

19 §¹⁸

Då beslut om egendomsavtråde meddelats, skall konkursdomaren genast utfärda kungörelse därom med uppgift om dagen, då konkursansökningen ingivits.

Konkursdomaren skall därjämte bestämma och i kungörelsen tillkännagiva, när och varest första borgenärssammanträdet skall hållas, inom vilken tid borgenärerna böra hos konkursdomaren bevaka sina fordringar samt i vilken eller vilka tidningar inom orten kungörelser angående konkursen skola införas. I kungörelsen skall ock konkursdomarens postadress angivas.

Första borgenärssammanträdet skall hållas inför konkursdomaren icke tidigare än tre och icke senare än fem veckor från det besluter om egendomsavtråde meddelades, och skall vid bestämmandet av tid för detta sammanträde tagas hänsyn därtill att bouppteckning bör vara ingiven till konkursdomaren då sammanträdet hålles. Där det med hänsyn till konkursboets omfattning och beskaffenhet prövas oundgängligen nödigt, må konkursdomaren utsätta sammanträdet att hållas senare än

Föreslagen lydelse

själv ansökt om konkursen eller medgivit borgenärs ansökan därom skall dock på gäldenärens klagan högre rätt häva beslutet, om gäldenären visar att han är solvent.

19 §

Meddelas beslut om konkurs skall detta genast kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och i övrigt på sätt regeringen föreskriver. Dessutom skall bestämmas tidpunkten för första borgenärssammanträdet och den tid inom vilken bevakning av fordran skall äga rum.

Första borgenärssammanträdet skall hållas inför konkursdomaren tidigast tre och senast fem veckor från dagen för konkursbeslutet. Sammanträdet får dock hållas senare än som har sagts nu, om det är nödvändigt med hänsyn till konkursboets omfattning och beskaffenhet. Tiden för bevakning av fordringar skall utgöra minst fyra och högst tio veckor från dagen för konkursbeslutet.

¹⁷ Senaste lydelse 1934: 70.

¹⁸ Senaste lydelse 1970: 848.

Nuvarande lydelse

ovan sagts. Tiden, inom vilken bevakningar böra ske, skall utgöra minst fyra, högst tio veckor från meddelandet av beslutet om egendomsavtråde. Antalet ortstidningar, i vilka kungörelser angående konkursen skola införas, må ej överstiga två.

Har, på sätt särskilt är stadgat, årsstämmning blivit utfärdad och avträdes före den däri utsatta inställelsedag egendom till konkurs, skall i den kungörelse, som utfärdas om konkursen, erinran ske därom att årsstämmning förut är beviljad och att den ej förfallit genom konkursen.

Har konkurs föregåtts av förordnande av god man enligt ackordslagen (1970: 847) och har konkursansökningen gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes, skall i konkurskungörelsen intagas erinran om att god man varit förordnad och i förekommande fall att förhandling ägt rum, ävensom angivas dagen, då ansökan om förordnande av god man gjordes.

20 §¹⁹

Kungörelse, som i 19 § sägs, skall ofördröjligen anslås i rättens kansli samt genast eller nästa postdag avsändas för att införas en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som jämlikt 19 § i sådant avseende bestämts.

Sedan den bouppteckning, som enligt 54 § skall upprättas, eller förteckning eller anmälan, som i andra stycket av samma paragraf sägs, kommit konkursdomaren tillhanda, låte han genom särskilda kallelsebrev underrätta alla kända inländska och utländska borgenärer om kungörelsens innehåll; skolande sådan underrättelse alltid meddelas

¹⁹ Senaste lydelse 1946: 809.

Nuvarande lydelse

utmätningssmannen i gäldenärens hemortskommun.

Breven skola med posten avsändas så snart ske kan och senast tio dagar före den för första borgenärs-sammanträdet utsatta dag.

Varder sedan kallelsebrev sålunda avsänts genom uppgift i boupp-teckningen eller genom tillägg till denna känt, att borgenär finnes, som ej blivit kallad, skall konkursdomaren ofördröjligen till honom avsända kallelsebrev av innehåll, som ovan sägs.

Om innehållet i kungörelsen skall konkursdomaren på sätt om delgivning av stämning i tvistemål är stadgat låta delgiva gäldenären särskild underrättelse med erinran om den honom enligt 92 § åliggande skyldigheten att å första borgenärs-sammanträdet avlägga boupp-teckningsed.

Att i visst fall kallelsebrev och underrättelse, varom ovan förmäles, skola innehålla meddelande om beslut, som avses i 103 §, därom stadgas i sistnämnda paragraf.

*Föreslagen lydelse*21 §²⁰

Konkursdomaren skall genast underrätta allmänna åklagaren i orten om gäldenärs försättande i konkurs.

Avträdes ämbets- eller tjänstemans egendom till konkurs, varde underrättelse därom av konkursdomaren genast meddelad gäldenärens närmaste förman.

Utvisar den i anledning av konkursen upprättade boupp-teckningen att fast egendom finnes i boet, skall så snart ske kan å inskrivningsdag om konkursen göras anteckning i inteckningsprotokollet samt i intecknings- och fastighetsboken. Ligger egendomen inom annan rätts domvärjo, skall för verkställande av sådan anteckning konkursdomaren ofördröjligen

²⁰ Senaste lydelse 1973: 1132.

Nuvarande lydelse

till inskrivningsdomaren i den ort där egendomen ligger insända bevis om konkursen jämte utdrag ur bouppteckningen.

Hör till boet här i riket registrerat skepp eller andel i sådant skepp, skall anmälan om konkursen med angivande av skeppets registerbeteckning ofördröjligen göras till registermyndigheten. Denna har att på första inskrivningsdag i skeppsregistret göra anteckning om konkursen.

Ingår i konkursboet luftfartyg, som blivit infört i luftfartygsregistret, eller lott i eller intecknade reservdelar till sådant fartyg, skall anmälan om konkursen med angivande av fartygets nationalitets- och registreringsbeteckning ofördröjligen sändas till luftfartsstyrelsen samt till den inskrivningsdomare, som handlägger inskrivningsärenden rörande luftfartyg. Inskrivningsdomaren har att å första inskrivningsdag i inskrivningsboken för luftfartyg göra anteckning om konkursen.

Finnes i boet egendom vilken hör till sådan näringsverksamhet som kan omfattas av företagsinteckning, skall anmälan om konkursen ofördröjligen sändas till den inskrivningsdomare som har att upptaga ärenden angående inteckning i verksamheten. Inskrivningsdomaren har att på första inskrivningsdag i inskrivningsboken över ärenden om företagsinteckning göra anteckning om konkursen.

22 §²¹

Sedan beslut om egendomsavträde meddelats, vare gäldenären icke berättigad att råda över egendom, som hör till konkursboet.

Föreslagen lydelse

20 §

Sedan beslut om konkurs meddelats, får gäldenären icke råda över egendom som hör till konkursboet. Han får ej heller åtaga sig förbindelser som kunna göras gällande i konkursen.

²¹ Senaste lydelse 1946: 809.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §

Rättshandling som gäldenären företager eller som annan företager mot gäldenären senast dagen efter den då kungörelse om konkursbeslutet var införd i Post- och Inrikes Tidningar skall utan hinder av vad som sägs i 20 § gälla, om det ej visas att den som åberopar rättshandlingen icke var i god tro. Överlåtelse av eller annat förfogande över egendom som på grund härav skall gälla, skall likväl, om konkursboet utan oskäligt uppehåll yrkar det, gå åter mot att boet ersätter den andre vad han utgivit jämte nödig eller nyttig kostnad.

Infriar någon förpliktelse mot gäldenären efter den tidpunkt som angives i första stycket, skall det tillgodoräknas honom, om det av omständigheterna framgår att han var i god tro. Företager någon uppsägning eller annan liknande rättshandling mot gäldenären eller företager gäldenären sådan rättshandling mot annan efter sagda tidpunkt skall den gälla, om det av omständigheterna framgår att den andre var i god tro och det är uppenbart obilligt att rättshandlingen blir ogiltig mot konkursboet.

Om verkan av gäldenärens överlåtelse eller pantsättning av löpande skuldebrev, aktiebrev och vissa andra jämförbara värdehandlingar finnas särskilda bestämmelser.

22 § (forts.)

Är, då egendom avträdes till konkurs, rättegång mellan gäldenären och annan om sådan egendom, må konkursboet övertaga gäldenärens talan; övertager ej konkursboet gäldenärens talan, ehuru det underrättats om rättegången, skall den egendom, varom är fråga, anses icke tillhöra konkursboet. I fråga om konkursboets skyldighet att, då det övertager gäldenärens talan, svara för rättegångskostnad äge vad i rättegångsbalken är stadgat be-

22 §

Pågår rättegång mellan gäldenären och annan om egendom som hör till konkursboet, får konkursboet övertaga gäldenärens talan. Övertager boet ej gäldenärens talan, ehuru det underrättats om rättegången, skall egendomen anses icke tillhöra konkursboet och får ej heller så länge konkursen pågår utmätas för fordran som kan göras gällande i konkursen. Beträffande konkursboets skyldighet att svara för rättegångskostnad, om det övertager gäl-

Nuvarande lydelse

träffande den, å vilken överlåtelse enligt 13 kap. 7 § nämnda balk ägt rum, motsvarande tillämpning.

Föres talan mot gäldenären angående fordran, som *må* göras gällande i konkursen, *äge* konkursboet inträda i rättegången jämte gäldenären.

Då konkurs inträffat, åligger gäldenären att därom underrätta den rätt, där enligt vad nu sagts rättegång föres; rätten har att lämna konkursboet meddelande om rättegången.

Angående skyldighet för förvaltare att inhämta rättsens ombudsmans samtycke till talan, som enligt denna paragraf må föras av konkursboet, och påföljden, om det underlåtes, gälle vad i 79 § är stadgat.

23 §

Sedan beslut om egendomsavtråde meddelats, må ej för skuld, som gäldenären gjort, utmätning ske å egendom, som hör till konkursboet; har sådan åtgärd ändå kommit till stånd, vare den utan verkan.

Utan hinder av konkurs må likväl den, som till säkerhet för fordran har panträtt i fast eller lös egendom, erhålla utmätning av egendom, som sålunda häftar för fordringen.

24 §²²

Har utmätning skett innan beslut om *egendomsavtråde* meddelats, skall verkställigheten fortgå utan hinder av konkursen, om ej annat följer av andra eller tredje stycket. Om utmätningssökanden ej hade panträtt och den förmånsrätt som han vunnit genom utmätningen skall gå åter, skall belopp, som enligt utsökningsslagen (1877:31 s. 1) skolat utgivas till utmätningssökanden eller annan borgenär som ej hade

Föreslagen lydelse

denärens talan, tillämpas vad som i rättegångsbalken föreskrives om den, till vilken överlåtelse ägt rum enligt 13 kap. 7 § samma balk.

Föres talan mot gäldenären angående fordran som *kan* göras gällande i konkursen, *får* konkursboet inträda i rättegången jämte gäldenären.

Det åligger gäldenären att i fall som avses i första och andra styckena underrätta domstolen om konkursen. Domstolen skall lämna konkursboet meddelande om rättegången.

23 §

Sedan beslut om konkurs meddelats, får egendom som hör till konkursboet ej utmätas för fordran hos gäldenären. Om det ändå sker, är åtgärden utan verkan.

Utan hinder av konkurs får likväl egendom vari panträtt för viss fordran gäller utmätas för fordringen.

24 §

Har utmätning skett innan beslut om *konkurs* meddelats, skall verkställigheten fortgå utan hinder av konkursen, om ej annat följer av andra eller tredje stycket. Om utmätningssökanden ej hade panträtt och den förmånsrätt som han vunnit genom utmätningen skall gå åter, skall belopp, som enligt utsökningsslagen (1877:31 s. 1) skolat utgivas till utmätningssökanden eller annan borgenär som ej hade panträtt, i

²² Senaste lydelse 1971:498.

Nuvarande lydelse

panträtt, i stället redovisas till förvaltaren.

Verkställigheten skall på begäran av förvaltaren uppskjutas, om det behövs för att borgenärens rätt skall kunna tillvaratagas eller eljest synnerliga skäl föreligga. Begäran om uppskov får göras även av borgenär, vars rätt kan bero därav. Om auktion är utsatt, skall konkursboet betala kostnad som blir onyttig genom uppskovet.

Om utmätningssökanden ej hade panträtt och den förmånsrätt som han vunnit genom utmätningen skall gå åter, skall även utmätningen gå åter, om förvaltaren begär det innan egendomen blivit såld.

Föreslagen lydelse

stället redovisas till förvaltaren.

25 §

Beslut om *egendomsavtråde* gånge i verkställighet utan hinder därav att ändring i beslutet sökes.

Vill annan än gäldenären klaga däröver att *konkursansökning* upptagits, varde tiden för besvär *anförande* räknad från det kungörelse om konkursen infördes i allmänna tidningarna.

25 §

Beslut om *konkurs* går i verkställighet utan hinder av att ändring i beslutet sökes.

Vill annan än gäldenären klaga över att *konkursansökan* bifallits, räknas besvärstiden från den dag då kungörelse om *konkursbeslutet* var införd i Post- och Inrikes Tidningar.

26 §²³

Varder beslut om *egendomsavtråde* upphävt av högre rätt, skall konkursdomaren *underrättas* där- om; och låte han kungöra den högre rättens beslut *en gång i allmänna tidningarna* och den eller de *orts-tidningar*, som bestämts för offentliggörande av kungörelser om konkursen, ävensom nedtaga den i rät- tens kansli anslagna kungörelsen.

Finnes i gäldenärens bo fast egendom eller här i riket registrerat skepp eller andel i sådant skepp eller ock luftfartyg, som blivit införd i luftfartygsregistret, eller lott i eller in-tecknade reservdelar till fartyg eller egendom, vilken hör till så- dan näringsverksamhet som kan omfattas av företagsinteckning, skall vad i 21 § tredje, fjärde, femte och sjätte styckena föreskrivits an-

26 §

Om högre rätt *upphäver* beslut om *konkurs*, skall konkursdomaren *ge- nast låta* kungöra den högre rättens beslut. Innan egendomen i boet återställes till gäldenären skola kon- kurskostnaderna och *annan skuld* som boet ådragit sig uttagas ur egen- domen såvitt den förslår.

²³ Senaste lydelse 1973: 1132.

Nuvarande lydelse

gående anteckning eller anmälan om konkursen äga motsvarande tillämpning i fråga om den högre rätts beslut.

Innan i följd av den högre rätts beslut egendomen i boet återställs till gäldenären, skola av densamma, såvitt den förstår, konkurskostnaderna och den gäld, som boet eljest må hava åsamkat sig, betalas.

2 kap.

Om vad till konkursbo rätteligen hör, så ock om återvinning till konkursbo.

27 §²⁴

Till konkursbo räknas all egendom, som tillhörde gäldenären då beslutet om egendomsavträde meddelades eller tillfaller honom under konkursen och som är av beskaffenhet att kunna tagas i mät för gäld, så ock den egendom som kan återvinnas till konkursboet.

Föreslagen lydelse

2 kap.

Egendom som ingår i konkurs och återvinning till konkursbo

27 §

Till konkursbo räknas, i den mån ej annat följer av 21 §, all egendom, som tillhörde gäldenären när konkursbeslutet meddelades eller tillfaller honom under konkursen och som är av beskaffenhet att kunna utmätas. Till konkursbo räknas även den egendom som kan tillföras boet genom återvinning.

Avlöning eller därmed vid utmätning jämfäst arbetsinkomst som innestår vid konkursens början och arbetsinkomst som gäldenären därefter förvärvar får dock behållas av honom, i den mån den ej, sedan skatteavdrag skett enligt vad därom är föreskrivet, uppenbart överstiger vad som åtgår för hans och hans familjs försörjning samt till fullgörande av underhållsskyldighet som i övrigt åvilar honom. Vad som sagts om avlöning äger motsvarande tillämpning i fråga om periodiskt utgående vederlag för utnyttjande av rätt till litterärt eller konstnärligt verk eller annat sådant och beträffande belopp vilka utgå som pension eller livränta. Om rättigheten till pension eller livränta är av beskaffenhet att kunna utmätas, får dock konkursboet förfoga över den.

Gäldenären är skyldig att underrätta förvaltaren om inkomst som avses i andra stycket. Vill förvaltaren göra anspråk på inkomsten, skall han därom underrätta arbetsgivare eller annan som skall utgiva förmånen. Innan sådan underrättelse lämnats får förfallet belopp betalas ut till gäldenären.

Tvist huruvida någon del av inkomsten skall tillkomma konkursboet, prövas av rätten på ansökan av förvaltaren, borgenär, gäldenären eller underhållsberättigad. Konkursdomaren skall inhämta yttrande av rättens ombudsman och, om förvaltaren ej är sökande, av denne samt skyndsamt utsätta tid och plats för rättens sammanträde och om detta underrätta gäldenären, förvaltaren och rättens ombudsman samt, om borgenär eller underhållsberättigad är sökande, denne. Rättens beslut ländes till efterrätt-

²⁴ Senaste lydelse 1968: 625.

Nuvarande lydelse

telse, även om talan föres däremot. Beslutet skall på ansökan ändras, om senare upplysta omständigheter eller ändrade förhållanden föranleder det.

Föreslagen lydelse

28 §

Återvinning till konkursbo får på begäran av boet ske i enlighet med vad som anges i detta kapitel. Vad som har sagts nu gäller dock ej be-
träffande

1. betalning av skatt eller allmän avgift som avses i 1 § lagen (1971: 1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m., om for-
ringen varit förfallen till betalning,

2. betalning av eller förmånsrätt för underhållsbidrag enligt gifter-
måls- eller föräldrabalken, om bi-
dragsbeloppet varit förfallet till be-
talning och den underhålls-
berättigade icke gynnats på ett otill-
börligt sätt.

35 §²⁵

Har konkurs föregåtts av förordnande av god man enligt ackordslagen (1970: 847) och har konkursansökningen gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes, skall i avse-
ende å rätten att söka återvinning så anses, som om konkursansökningen gjorts, då ansökningen om förordnande av god man gjordes, och skall, där åtgärd, varom i 28, 29, 30, 32 eller 33 § förmäles, vidtagits efter det att förhandling om offentligt ackord beslutats, den, gentemot vilken gäldenären vidtog åtgärden, anses därvid hava haft skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd.

29 §

Med fristdag avses dagen för ansökan om gäldenärens försättande i konkurs. Har god man förordnats enligt ackordslagen (1970: 847) avses med fristdag i stället dagen för ansökan härom, såvida konkursansökan gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes. Har dödsbo avträtts till förvaltning av boutredningsman avses med fristdag dagen för ansökan härom, såvida boutredningsman förordnats senare än tre månader före den dag som eljest skulle anses som fristdag.

29 a §

Som närstående till gäldenären anses den som är gift med eller är syskon eller släkting i rätt upp- och nedstigande led till gäldenären eller är besvägrad med honom i rätt upp-

²⁵ Senaste lydelse 1970: 848.

*Nuvarande lydelse*34 §²⁶

Har i fall, då 28, 28 a, 29, 32, 32 a eller 33 § icke är tillämplig, gäldenären innan beslutet om egendomsavträde meddelades ingått avtal, varav kommit skada för borgenärerna, och var det vid avtalets ingående hans avsikt att tillskynda dem skada, gånge, där den, med vilken avtalet ingicks, hade kännedom om gäldenärens avsikt, det avtal på talan av konkursboet åter; dock må, sedan fem år förflutit från det avtalet ingicks, sådan talan ej anställas mot annan än gäldenärens make.

²⁶ Senaste lydelse 1944: 707.

Föreslagen lydelse

och nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon samt den som eljest står gäldenären personligen särskilt nära.

Som närstående till näringsidkare eller juridisk person anses den som har en på andelsrätt eller därmed jämförligt ekonomiskt intresse grundad, väsentlig gemenskap med näringsidkaren eller den juridiska personen. Den som ej själv men jämte honom närstående har sådan gemenskap som nyss sagts anses också som närstående. Detsamma gäller den som genom en ledande ställning har ett bestämmande inflytande över verksamhet som näringsidkaren eller den juridiska personen bedriver.

Med närstående avses även den som är närstående till någon som enligt andra stycket har särskild gemenskap med näringsidkare eller juridisk person eller har ett sådant inflytande över verksamheten som där sägs.

29 b §

Avhändelse av fast egendom anses ej ha ägt rum förrän lagfart sökts.

30 §

Rättshandling, varigenom på otillbörligt sätt viss borgenär gynnats framför andra eller gäldenärens egendom undandragits borgenärerna eller hans skulder ökats, går åter, om gäldenären var eller genom sitt handlande blev insolvent samt den andre kände till eller bort känna till gäldenärens insolvens och de omständigheter som gjorde rättshandlingen otillbörlig.

Ägde rättshandlingen rum mer än fem år före fristdagen, går den åter endast om den företagits gentemot gäldenären närstående.

Nuvarande lydelse

28 §

Har gäldenären genom gåva avhänt sig egendom av sådant värde, att borgenärerna därav haft märklig skada, och är gåva av lös egendom fullbordad inom etthundraåttio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavträde meddelades eller har, där fast egendom bortgivits, lagfart ej sökts tidigare än nu sagts, gånge den gåva på talan av konkursboet åter. Samma lag vare, där köp, byte, lega eller annat sådant avtal skett och av missförhållandet emellan de å ömse sidor utfästa villkor kan ses, att avtalet huvudsakligen har egenskap av gåva.

33 §²⁷

Har vid bodelning mellan gäldenären och hans make eller dennes arvingar gäldenären i märklig mån eftergivit sin rätt och är bodelningshandlingen ej ingiven till rätten tidigare än ett år innan konkursansökningen gjordes, gånge den bodelning på talan av konkursboet åter. Samma lag vare, om vid bodelningen egendom till skada för borgenärerna frångått gäldenären mot det att fordran å honom utlagts å hans lott; dock att i sådant fall vad i 29 § tredje stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning. Från gäldenärens make må återvinning enligt 28–32 §§ äga rum, ändå att åtgärd, som för varje fall avses, blivit företagen tidigare än i nämnda paragrafer sägs, dock ej, om den vidtagits mer än ett år innan konkursansökningen gjordes. Har fast egendom bortgivits genom avtal som avses i 12 kap. 2 § fastighetsbildningslagen (1970:988), får återvinning enligt 28 § ske från gäldenärens make, om

Föreslagen lydelse

31 §

Gåva går åter, om den fullbordats senare än sex månader före fristdagen. Gåva som fullbordats senare än ett år eller, när den skett till gäldenären närstående, två år före fristdagen går också åter, om det icke visas att gäldenären varken var eller genom gåvan blev insolvent.

Första stycket gäller även köp, byte eller annat avtal, om med hänsyn till missförhållandet mellan utfästelserna på ömse sidor är uppenbart, att avtalet delvis har egenskap av gåva.

Understöd och sedvanliga gåvor som ej stodo i missförhållande till gäldenärens ekonomiska förhållanden äro undantagna från återvinning enligt denna paragraf.

32 §

Bodelning mellan gäldenären och hans make eller dennes dödsbo, vid vilken gäldenären eftergivit sin rätt i avsevärd mån eller låtit egendom frångå sig mot att fordran mot honom utlagts på hans lott, går i motsvarande mån åter, om bodelningshandlingen kommit in till rätten senare än två år före fristdagen och det icke visas att gäldenären efter bodelningen hade kvar utmättningsbar egendom som uppenbart motsvarade hans skulder.

²⁷ Senaste lydelse 1971: 1039.

Nuvarande lydelse

sammanläggningen ej fullbordats tidigare än nu sagts.

Där dödsbos egendom blivit avträdd till konkurs på ansökning, som gjorts inom en månad från det bo-uppteckning förrättades eller tiden därför tilländagick eller, om efter ansökning inom sålunda stadgad tid egendomen blivit avträdd till förvaltning av boutredningsman, inom en månad från det boutredningsman förordnades, skall, ändå att rätt till återvinning ej föreligger enligt vad förut i detta kapitel är sagt, avtal, som för dödsboet slutits till skada för borgenärerna, på talan av konkursboet återgå, om den, med vilken avtalet ingicks, hade skälig anledning till antagande, att dödsboet var på obestånd. Har, efter dödsfallet, borgenär till skada för övriga borgenärer erhållit betalning eller fått utfäst pant till sig överlämnad, skall i konkursen vad nyss är sagt om återgång av avtal äga tillämpning. Är inteckning av skuldebrev sökt i dödsboets egendom på grund av medgivande, som lämnats efter dödsfallet eller som av den döde givits för fordran, vid vars tillkomst sådan säkerhet ej betingats, skall, där konkurs inträffar såsom nyss sagts, städse gälla vad i 29 § är stadgat om inteckning.

*Föreslagen lydelse*32 a §^{2K}

Till aktiebolags konkursbo må från aktieägare, som på grund av sitt aktieinnehav har eller hade ett bestämmande inflytande över bolaget, eller från sådan aktieägares make eller den, som är hans avkomling eller gift med hans avkomling, återvinning enligt 28–32 §§ äga rum, ändå att åtgärd, som för varje fall avses, blivit företagen tidigare än i nämnda paragrafer sägs; dock ej om den vidtagits mer än ett år innan konkursansökningen gjordes.

^{2K} Senaste lydelse 1944: 707.

Nuvarande lydelse

Har person, som i första stycket avses, inom ett år innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavtråde meddelades, från bolaget uppburit lön eller arvode i vidare mån än han enligt 100 a § ägt i konkurs göra såsom fordran gällande, gånge betalningen på talan av konkursboet åter.

28 a §²⁹

Har gäldenären inom etthundra-åttio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavtråde meddelades överlämnat medel till pensionsstiftelse och har stiftelsen därigenom erhållit överskott på kapitalet, skall överskottet på talan av konkursboet återgå. Har gäldenären inom samma tid överlämnat medel till personalstiftelse, skola även dessa medel återgå till konkursboet.

29 § fjärde stycket³⁰

Vad i första stycket stadgas äger motsvarande tillämpning i fråga om överlämnande av medel till pensionsstiftelse.

Föreslagen lydelse

33 §

Betalning av lön, arvode eller pension till gäldenären närstående som skett senare än sex månader före fristdagen går åter, i den mån betalningen uppenbart översteg vad som kunde anses skäligt med hänsyn till gjord arbetsinsats, verksamhetens lönsamhet och omständigheterna i övrigt. Sådan betalning som skett senare än två år före fristdagen går också åter i motsvarande mån, om det icke visas att gäldenären varken var eller genom betalningen blev insolvent.

34 §

Överföring av medel till pensionsstiftelse som skett senare än sex månader före fristdagen går åter, i den mån stiftelsen därigenom fått överskott på kapitalet. Sådan överföring som skett senare än ett år eller, när åtgärden väsentligen gynnat gäldenären eller honom närstående, två år före fristdagen går också åter i motsvarande mån, om det icke visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

Överföring till pensionsstiftelse i annat fall än som sägs i första stycket går åter, om överföringen skett senare än tre månader före fristdagen. Sådan överföring som väsentligen gynnat gäldenären eller honom närstående går också åter, om åtgärden skett senare än två år före fristdagen och det icke visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

Vad som sägs i första stycket om återvinning av överföring av medel till pensionsstiftelse varigenom stiftelsen fått överskott på kapitalet äger motsvarande tillämpning i frå-

²⁹ Senaste lydelse 1967:533.

³⁰ Senaste lydelse av 29 § 1973: 1132.

Nuvarande lydelse

29 § första stycket

Har gäldenären inom sextio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavtråde meddelades betalt gäld, som icke var förfallen, då betalningen erlades, eller betalt gäld annorledes än med penningar eller andra med hänsyn till hans och borgenärens yrke vanliga betalningsmedel eller lämnat pant för gäld, vid vars tillkomst sådan säkerhet ej betingats, gånge den betalning eller pantsättning på talan av konkursboet åter.

29 § tredje stycke

Vad sålunda föreskrivits äge icke tillämpning, där borgenären visar, att han, då han mottog betalningen eller panten eller sökte inteckningen, saknade skälig anledning att antaga, att gäldenären ville gynna honom framför övriga borgenärer; dock vare sådan bevisning utan verkan, om borgenären, då han mottog betalningen eller panten eller sökte inteckningen, hade skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen.

Föreslagen lydelse

ga om överföring av medel till personalstiftelse.

Om rätt att i särskilda fall återkräva försäkringspremier m. m. finnas bestämmelser i 117 § lagen (1927: 77) om försäkringsavtal.

35 §

Betalning av skuld som skett senare än tre månader före fristdagen går åter, om den gjorts med annat än sedvanliga betalningsmedel, i förtid eller med belopp som avsevärt försämrat gäldenärens ekonomiska ställning och den ej med hänsyn till omständigheterna ändå kan anses som ordinär. Sådan betalning som skett till gäldenären närstående senare än två år före fristdagen går också åter, om det icke visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

Vad som i första stycket sägs om återvinning av betalning äger motsvarande tillämpning när kvittning skett, om borgenären enligt 121 § ej varit berättigad att kvitta i konkursen.

Nuvarande lydelse

36 §

Har gäldenären erlagt betalning för växel, vare den, som mottagit betalningen, icke på grund av vad i 30 eller 33 § stadgas om återgång av betalning av förfallen gäld skyldig återbära vad han mottagit, där han efter växellag ej kunnat vägra att mottaga betalningen utan att förlora växelrätt mot någon växelgäldenär. Vad gäldenären erlagt vare dock den, som vid återgångstalan för bristande betalning skolat efter växellag i sista hand ansvara för växelns betalning, eller, om växeln tillkommit för annans räkning, denne pliktig att till konkursboet återbära, så framt han utlämnat eller låtit utlämna växeln under sådana omständigheter, att, därest betalning för växeln då till honom av gäldenären erlagts, betalningen skolat jämlikt föreskrift i 30 eller 33 § om återgång av betalning av förfallen gäld på talan av konkursboet återgå.

Vad ovan i denna paragraf är stadgat i fråga om växel skall äga motsvarande tillämpning å check.

30 §

Har gäldenären inom trettio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavsträde meddelades betalt förfallen gäld eller lämnat pant för gäld, vid vars tillkomst sådan säkerhet betingats men ej överlämnats, och hade borgenären, då han mottog betalningen eller panten, skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen, gånge den betalning eller pantsättning på talan av konkursboet åter.

Föreslagen lydelse

36 §

Betalning för växel eller check går i fall som avses i 35 § åter endast i den mån den som mottog betalningen kunnat vägra att göra det utan att förlora växel- eller checkrätt mot annan hos vilken han kunde erhålla täckning.

Är återvinning av betalning avsluten till följd av vad i första stycket sägs är den som, om betalning uteblivit, skolat bära den slutliga förlusten skyldig att utge ersättning under samma förutsättningar som gällt för återvinning, om betalningen skett till honom som borgenär.

Nuvarande lydelse

(Jfr 29 och 30 §§ ovan.)

Föreslagen lydelse

37 §

Upplåtelse av panträtt som gäldenären gjort senare än tre månader före fristdagen går åter, om panten ej var betingad vid skuldens tillkomst eller pantsättningen ej skett utan dröjsmål efter denna tidpunkt. Upplåtelse av panträtt som gjorts till gäldenären närstående senare än två år före fristdagen går också åter under angivna förutsättningar, om det icke visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

Med upplåtelse av panträtt jämställes annan åtgärd av gäldenären eller borgenären som är avsedd att trygga borgenärens rätt.

När säkerheten förutsätter inskrivning, skall dröjsmål som sägs i första stycket anses föreligga, om ansökan gjorts senare än på den inskrivningsdag som inträffar näst efter två veckor från skuldens tillkomst.

31 §³¹

Har inom trettio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavtråde meddelades egendom tagits i mät för borgenärsfordran, skall den förmånsrätt eller betalning som vunnits genom utmätningen på talan av konkursboet gå åter. Har borgenär ej fått betalning när den rätt som vunnits genom utmätningen skall gå åter, behöver särskild talan dock ej väckas.

32 §

Har gäldenären inom sextio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavtråde meddelades annorledes än i 28 och 29 §§ sägs ingått avtal till skada för borgenärerna och hade den, med vilken

38 §

Förmånsrätt eller betalning som borgenär vunnit genom utmätning går åter, om egendomen tagits i mät senare än tre månader före fristdagen. Detsamma gäller i fråga om utmätning till förmån för gäldenären närstående, om egendomen tagits i mät senare än två år före fristdagen och det icke visas att gäldenären varken var eller genom åtgärden blev insolvent.

³¹ Senaste lydelse 1971: 498.

Nuvarande lydelse

avtalet ingicks, skäligen anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen, gånge det avtal på talan av konkursboet åter, utan så är att den, med vilken avtalet ingicks, visar, att han varken insåg eller borde hava insett, att avtalet skulle lända borgenärerna till förfång.

Där å fast egendom, som gäldenären avhänt sig, lagfart sökts under tid, som i första stycket sägs, skall vad där stadgas äga tillämpning, ändå att avtalet skett tidigare.

Föreslagen lydelse

37 §

första och andra styckena³²

Finnes egendom, som skall återställas, ej i behåll eller kan borgenär i fall, som avses i 29 §, ej tillhandahålla handling, på grund varav in-teckning sökts, vare konkursboet berättigat till ersättning för därigenom uppkommen skada.

Har den, med vilken gäldenären ingått avtal, lämnat vederlag för egendom, som han erhållit genom avtalet, äge han, där konkursboet återvinner egendomen, av boet återfå vad han utgivit. Vad sålunda är stadgat gälla dock ej, där vederlaget icke kommit boet till godo samt den, med vilken avtalet ingicks, hade kännedom om att gäldenärens avsikt var att undanhålla borgenärerna vederlaget. Går bodelning åter, svare konkursboet andra maken eller hans arvingar för återbäring av den egendom, som gäldenären vid bodelningen bekommit. Finnes egendom, som enligt vad ovan sagts skall av konkursboet återbäras, ej i behåll, skall ersättning utgå efter egendomens värde.

39 §

Vid återvinning skall egendom som gäldenären utgivit återbäras till konkursboet.

Den som lämnat gäldenären vederlag för egendom som sägs i första stycket äger återfå vad han utgivit. Detta gäller dock ej vederlag som icke kommit boet till godo, om den som lämnade vederlaget hade eller borde ha haft kännedom om att gäldenärens avsikt var att undanhålla det för borgenärerna.

Finnes egendom som enligt första eller andra stycket skall återgå ej i behåll, skall ersättning för dess värde utgå. Är återbäring av viss egendom förenad med särskild olägenhet för den förpliktade, kan det medges honom att utge ersättning i egendomens ställe.

³² Senaste lydelse av 37 § 1946:809.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

37 §

fjärde och femte styckena

Då betalning återgår, äge borgenären göra sin fordran gällande i konkursen. Samma lag vare, då bodelning återgår, vid vilken egendom frångått gäldenären mot det att fordran å honom utlagts å hans lott.

Återvinnes från gäldenärens make egendom, som denne erhållit i gåva, eller går bodelning emellan gäldenären och hans make eller dennes arvingar åter och har maken eller arvingarna i följd av vad som stadgas i 8 kap. 5 § eller 13 kap. 14 § giftermålsbalken, innan stämning om återvinning delgavs, infriat någon gäldenärens skuld, vare konkursboet skyldigt återgälda maken eller arvingarna vad sålunda guldits jämte ränta.

37 §

tredje stycket

När å någondera sidan återbäring sker, skall ock utgivas ränta eller avkomst, som under tiden fallit. Då vid återgång av gåva eller bodelning egendom av gåvotagare eller gäldenärens make eller dennes arvingar återbäres, varde, där den återbäringskyldige ej visas hava haft skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen och ej heller 34 § är tillämplig, all å egendomen gjord nödig och nyttig kostnad ersatt. Återbäres eljest egendom av annan än konkursboet, njute denne ersättning allenast för nödig kostnad. För nödig och nyttig kostnad å egendom, som av konkursboet återbäres, vare konkursboet berättigat till ersättning.

29 § andra stycket

Om borgenär under ovan angiven tid sökt inteckning av skuldebrev för fordran, vid vars tillkomst sådan säkerhet ej betingats, är borgenären pliktig att på talan av konkursboet antingen återställa inteckningshandlingen till boet eller också till-

39 a §

Den som är skyldig att återbära egendom skall även utge den avkastning som belöper på tiden efter delgivning av stämning i målet. Den som skall återbära egendom vid återvinning enligt 30 § kan dock förklaras skyldig att utge den avkastning han uppburit sedan han mottog egendomen.

Den som nedlagt nödig eller nyttig kostnad på egendom som återbäres har rätt till ersättning därför, om ej särskilda skäl föreligga däremot.

Återvinnes säkerhet som grundas på inteckning, skall inteckningshandlingen återställas eller, om den behövs som bevis för fordringen, tillhandahållas för utbyte eller dödning av inteckningen. Kan det ej ske, skall ersättning utgå.

Nuvarande lydelse

handahålla inteckningshandling angående luftfartyg för utbyte enligt vad som är föreskrivet därom samt handling, på grund varav företagsinteckning sökts, för inteckningens dödande.

Föreslagen lydelse

39 b §

Har tredje man ställt egendom som säkerhet för förpliktelse av gäldenären och, sedan gäldenären fullgjort förpliktelsen, återfått säkerheten, är den som återställt säkerheten ej skyldig att vid återvinning återbära mer än som överstiger säkerhetens värde, om han ej kan återfå denna och han ej, när han återställde säkerheten, kände till eller bort känna till gäldenärens insolvens.

Tredje man är skyldig att ånyo utge säkerheten eller ersätta dess värde under samma förutsättningar som skolat gälla för återvinning av fullgörelsen, om den i stället skett till honom. Konkursboet får föra talan härom och därvid fordra, att tredje mannen fullgör sin skyldighet direkt till boet.

Första och andra styckena äga motsvarande tillämpning, när tredje man ingått borgen för gäldenärens förpliktelse och gäldenären fullgjort förpliktelsen.

40 §

Skyldighet för annan än konkursbo att enligt 39, 39 a eller 39 b § utge egendom eller ersättning, återställa eller tillhandahålla inteckningshandling eller ånyo ställa säkerhet eller borgen kan jämkas, om synnerliga skäl föreligga.

38 §

Har egendom, vartill konkursbo enligt vad ovan är stadgat har återvinningsrätt, överlåtits till annan, äge konkursboet jämväl mot honom den rätt, där han ej var i god tro, då han åtkom egendomen.

40 a §

Har egendom, som kan återvinnas till konkursbo, överlåtits till annan, har konkursboet samma rätt till återvinning mot denne, om han kände till eller bort känna till de omständigheter som grunda denna rätt.

Nuvarande lydelse

39 §³³

första stycket

Den återvinningssrätt, som enligt vad ovan är stadgat tillkommer konkursbo, må göras gällande ej mindre av förvaltaren än även av borgenär, som bevakat fordran i konkursen; dock att borgenär, som vill anställa återvinningstalan, skall, före talans anhängiggörande, därom underrätta förvaltaren vid påföljd, att hans talan eljest ej upptages till prövning.

39 §

tredje stycket

Är talan anställd av borgenär, svare han själv för rättegångskostnaden; dock vare han berättigad att av boet erhålla ersättning för sagda kostnad, i den mån den täckes av vad genom rättegången kommit boet till godo.

39 §

andra stycket

Återvinningstalan enligt 28–33 och 36 §§ skall anhängiggöras genom stämning inom sex månader från första borgenärssammanträdet; har å fast egendom, som gäldenären avhänt sig, lagfart ej blivit sökt före nämnda sammanträde eller har, då fråga är om återgång av bodelning, bodelningshandlingen ej därförinnan ingivits till rätten, skall klandertiden räknas från den dag lagfarten söktes eller bodelningshandlingen ingavs.

Föreslagen lydelse

40 b §

Talan om återvinning föres av förvaltaren. Om förvaltaren icke vill föra talan och ej heller ingår förlikning i saken, får talan föras av borgenär som bevakat fordran i konkursen. För borgenär talan svarar han för rättegångskostnaden men har rätt att få ersättning därför av boet, i den mån kostnaden täckes av vad som kommit boet till godo genom rättegången.

Talan om återvinning skall väckas vid allmän domstol inom tre månader från det att anledning därtill blev känd för konkursboet eller inom ett år från fristdagen. Har gäldenären avhänt sig fast egendom eller är fråga om återgång av bodelning, kan talan även väckas inom tre månader från den dag då lagfart söktes eller bodelningshandlingen ingavs till rätten.

40 c §

Även om talan om återvinning ej väckts enligt 40 b § får återvinning påkallas av förvaltaren genom anmärkning mot bevakning eller genom invändning mot annat yrkande som framställes mot boet.

När förmånsrätt som vunnits genom utmätning skall gå åter behöver särskild talan ej väckas.

³³ Senaste lydelse av 39 § 1946: 809.

Nuvarande lydelse

40 §

Bevakar den, mot vilken talan enligt 39 § är anställd, i följd därav fordran i konkursen och är den talan ej så tidigt väckt, att han kunnat bevaka fordringen inom den för bevakning av fordringar utsatta tid, vare han berättigad att på vad han till konkursboet skall återbära avräkna så mycket, som på fordringen bort belöpa, om den blivit bevakad inom sagda tid.

3 kap.

Om avträdd egendoms förvaltning

54 §

Den enligt 43 § utsedde förvaltare skall så snart ske kan ej mindre omhändertaga gäldenärens bo med de böcker och andra handlingar, som röra boet, samt, där gäldenären är köpman, i hans handelsböcker å lämpligt ställe göra anteckning om dagen för omhändertagandet, än även förrätta uppteckning av tillgångar och skulder i boet med uppgift å varje borgenärs namn, boningsort och postadress, så ock å nämnda böcker och handlingar. Där så befinner nödigt, må förvaltaren för bouppteckningsförrättningen anlita sakkunnigt biträde. I bouppteckningen skola tillgångarna upptagas till de värden, som de efter noggrann uppskattning prövas äga. Vid bouppteckningsförrättningen skall gäldenären vara tillstädes och under edsförpliktelse redligen uppgiva boet. Har av gäldenären under edsförpliktelse underskriven bouppteckning förut ingivits till konkursdomaren och finner förvaltaren densamma tillförlitlig, vare upprättande av ny bouppteckning ej av nöden.

Då bouppteckning upprättas av förvaltaren, skall ett exemplar därav tillställas konkursdomaren inom

Föreslagen lydelse

40 d §

Den som med anledning av återvinning får fordran i konkursen är, även om han ej bevakar fordringen, berättigad att vid återbäring till boet avräkna vad som bort tillkomma honom såsom utdelning, om bevakning skett i rätt tid, och i övrigt vid senare utdelning utfå vad som skolat belöpa på fordringen, om den hade bevakats.

3 kap.

Om förvaltning av egendom som ingår i konkurs

54 §

Den enligt 43 § utsedde förvaltare skall så snart ske kan ej mindre omhändertaga gäldenärens bo med de böcker och andra handlingar, som röra boet, samt, där gäldenären är eller under det senaste året före konkursansökningen varit bokföringsskyldig, i hans handelsböcker å lämpligt ställe göra anteckning om dagen för omhändertagandet, än även förrätta uppteckning av tillgångar och skulder i boet med uppgift å varje borgenärs namn, boningsort och postadress, så ock å nämnda böcker och handlingar. Där så befinner nödigt, må förvaltaren för bouppteckningsförrättningen anlita sakkunnigt biträde. I bouppteckningen skola tillgångarna upptagas till de värden, som de efter noggrann uppskattning prövas äga. Vid bouppteckningsförrättningen skall gäldenären vara tillstädes och under edsförpliktelse redligen uppgiva boet. Har av gäldenären under edsförpliktelse underskriven bouppteckning förut ingivits till konkursdomaren och finner förvaltaren densamma tillförlitlig, vare upprättande av ny bouppteckning ej av nöden.

Då bouppteckning upprättas av förvaltaren, skall ett exemplar därav tillställas konkursdomaren inom

Nuvarande lydelse

en vecka från det beslutet om *egendomsavtråde* meddelades. Möter i något fall hinder härför, åligge förvaltaren att inom nämnda tid tillställa konkursdomaren förteckning å borgenärerna, upptagande varje borgenärs namn, boningsort och postadress, samt att därefter så snart ske kan inkomma med bouppteckningen. Godkänner förvaltaren till konkursdomaren förut ingiven bouppteckning, göra anmälan därom inom tid, som nyss sagts.

55 §

Förvaltaren skall under rättens ombudsmans inseende så snart ske kan upprätta skriftlig berättelse om boets tillstånd, så ock om orsakerna till gäldenärens obestånd, så vitt de kunnat utrönas. I berättelsen skall upptagas en översikt över tillgångar och gäld av olika slag ävensom särskilt anmärkas, huruvida skäligen anledning förefinnes till antagande, att gäldenären gjort sig skyldig till brottsligt förhållande mot sina borgenärer. Förefinnes anledning till antagande, som nyss sagts, skall grunden därför angivas. År gäldenären *köpman*, varde i berättelsen tillika anmärkt, vilka handelsböcker han hållit och huru de blivit förda; och skall i sådant fall vid berättelsen fogas den av gäldenären senast uppgjorda balansräkningen. Berättelsen skall underskrivas av förvaltaren.

Avskrift av berättelsen med den balansräkning, som må vara därvid fogad, skall av förvaltaren utan dröjsmål tillställas konkursdomaren ävensom hållas tillgänglig för borgenärer, som vilja taga del av densamma; och äge varje borgenär, som det begär, att mot ersättning för kostnaden få avskrift av berättelsen sig tillsänd.

97 §³⁴

Gäldenär äger av konkursboet få ut egendom som enligt 65 § utsökningslagen undantages från utmätning.

³⁴ Senaste lydelse 1968: 625.

Föreslagen lydelse

en vecka från det beslutet om *konkurs* meddelades. Möter i något fall hinder härför, åligge förvaltaren att inom nämnda tid tillställa konkursdomaren förteckning å borgenärerna, upptagande varje borgenärs namn, boningsort och postadress samt att därefter så snart ske kan inkomma med bouppteckningen. Godkänner förvaltaren till konkursdomaren förut ingiven bouppteckning, göra anmälan därom inom tid, som nyss sagts.

55 §

Förvaltaren skall under rättens ombudsmans inseende så snart ske kan upprätta skriftlig berättelse om boets tillstånd, så ock om orsakerna till gäldenärens obestånd, så vitt de kunnat utrönas. I berättelsen skall upptagas en översikt över tillgångar och gäld av olika slag ävensom särskilt anmärkas, huruvida skäligen anledning förefinnes till antagande, att gäldenären gjort sig skyldig till brottsligt förhållande mot sina borgenärer. Förefinnes anledning till antagande, som nyss sagts, skall grunden därför angivas. Om gäldenären är eller under det senaste året före konkursansökningen varit *hökföringsskyldig*, varde i berättelsen tillika anmärkt, vilka handelsböcker han hållit och huru de blivit förda; och skall i sådant fall vid berättelsen fogas den av gäldenären senast uppgjorda balansräkningen. Berättelsen skall underskrivas av förvaltaren.

97 §

Nuvarande lydelse

I stället för 65 § 1 mom. 6 utsökningslagen skall dock gälla att, om annan utväg till försörjning saknas, nödigt underhåll får utgå av konkursboet till gäldenären och hans familj eller annan underhållsberättigad under en månad från den dag, då beslutet om *egendomsavtråde* meddelades, eller, om synnerliga skäl äro, under längre tid.

I dödsbos konkurs tillkommer förmån som avses i första stycket den dödes efterlevande familj. I stället för andra stycket gäller 18 kap. 5 § andra stycket ärvdabalken.

100 §³⁵

I konkurs må ej andra fordringar göras gällande än de, som uppkommit innan beslutet om egendomsavtråde meddelades.

Fordran må i konkurs göras gällande, ändå att den är beroende av villkor eller ej förfallen till betalning.

Pensionsfordran må icke göras gällande till den del den gäldas av pensionsstiftelse.

100 a §³⁶

I aktiebolags konkurs *må person, som avses i 32 a §, icke göra gällande fordran på lön eller arvode för tiden efter det beslut om egendomsavtråde meddelades, ej heller för tiden dessförinnan* i vidare mån än *hans arbete må anses hava länt till nytta för bolaget och i intet fall för längre tid tillbaka än ett år innan konkursansökningen gjordes.*

103 §³⁷

Efter bevakningstidens utgång bestämme konkursdomaren utan dröjsmål efter samråd med rättsens ombudsman och förvaltaren ej mindre viss tid, inom vilken anmärkningar må framställas mot de bevakade fordringarna, och ställe, varest de till ombudsmannen överlämnade bevakningshandlingarna skola hållas tillgängliga för granskning, än även tid och ställe för det borgenärssammanträde, som enligt 108 § skall hållas inför ombudsmannen, därest anmärkningar framställas.

Anmärkningstiden skall bestämmas till minst två, högst fyra veckor från

Föreslagen lydelse

I stället för 65 § 1 mom. 7 utsökningslagen skall dock gälla att, om annan utväg till försörjning saknas, nödigt underhåll får utgå av konkursboet till gäldenären och hans familj eller annan underhållsberättigad under en månad från den dag, då beslutet om *konkurs* meddelades, eller, om synnerliga skäl äro, under längre tid.

100 §

Endast fordran som uppkommit innan konkursbeslutet meddelades får göras gällande i konkurs, om ej annat följer av 21 § eller annan bestämmelse.

100 a §

I konkurs *får den som enligt 29 a § skall anses som närstående till gäldenären icke göra gällande fordran på lön, arvode eller pension i vidare mån än som kan anses skäligt med hänsyn till gjord arbetsinsats, verksamhetens lönsamhet och omständigheterna i övrigt och i intet fall för längre tid tillbaka än ett år innan konkursansökningen gjordes.*

103 §

³⁵ Senaste lydelse 1967: 533.

³⁶ Senaste lydelse 1944: 707.

³⁷ Senaste lydelse 1957: 97.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

bevakningstidens utgång; dock må konkursdomaren, där det prövas oundgängligen nödigt, fastställa längre anmärkningstid än nu sagts. Det i 108 § omförmälda sammanträde må icke hållas tidigare än två eller senare än fyra veckor från utgången av anmärkningstiden.

Konkursdomaren bestämme ock viss dag inom fjorton dagar från nyssnämnda sammanträde, å vilken, därest förlikning ej träffas, målet angående de tvistiga fordringarna skall vid rätten förekomma. Där det i särskilt fall befinnes nödvändigt, må målet utsättas till senare tidpunkt.

Konkursdomaren låte ofördröjligen om vad sålunda bestämts med posten översända meddelande till gäldenären och varje borgenär, som bevakat fordran i konkursen och vars adress är känd, ävensom särskilt underrätta ombudsmannen och förvaltaren.

Finner konkursdomaren, sedan jämlikt 54 § upprättad bouppteckning eller förteckning eller anmälan, som i andra stycket av samma paragraf sägs, kommit honom till handa, att de avgöranden, som avses i första och tredje styckena av denna paragraf, lämpligen kunna träffas innan de i 20 § omförmälda kallelsebrev utskickas, utgöra vad ovan stadgas ej hinder därför. I sådant fall skall i nämnda kallelsebrev ävensom i den underrättelse, som jämlikt 20 § skall tillställas gäldenären, intagas meddelande om vad sålunda bestämts samt meddelanden därom efter bevakningstidens utgång översändas allenast till sådan i fjärde stycket av denna paragraf avsedd borgenär, som icke erhållit kallelsebrev enligt 20 §, varjämte ombudsmannen och förvaltaren skola särskilt underrättas.

Finner konkursdomaren, sedan jämlikt 54 § upprättad bouppteckning eller förteckning eller anmälan, som i andra stycket av samma paragraf sägs, kommit honom till handa, att de avgöranden, som avses i första och tredje styckena av denna paragraf, lämpligen kunna träffas tidigare än där sägs, utgöra vad ovan stadgas ej hinder därför.

121 §³⁸

Borgenär, som förvärvat sin fordran hos gäldenären innan beslutet om egendomsavträde meddelades, äge begagna fordringen till kvittning mot skuld, för vilken han vid nämnda tid häftade hos gäldenären; och vare för tillgodonjutande av sådan rätt ej nödigt, att fordringen bevakas i konkursen. Sökes hans skuld för konkursboet ut, åligge honom, där han vill njuta kvittningsrätt, att, om i målet så yrkas, beediga fordringen, såsom i 116 § är stadgat.

121 §

Fordran hos gäldenären som får göras gällande i konkursen kan av borgenären användas till kvittning mot fordran som gäldenären hade mot honom när konkursbeslutet meddelades. Detta gäller dock ej, om kvittning var utesluten utom konkurs på grund av fordringarnas beskaffenhet eller om annat följer av 121 a §.

³⁸ Senaste lydelse 1970: 848.

Nuvarande lydelse

Är fordran beroende av sådant villkor, att borgenären icke äger utbekomma fordringsbeloppet, så vida ej viss omständighet inträffar, gälle i fråga om borgenärens rätt till kvittning i fall, då förutsättningarna därför i övrigt föreligga enligt vad i första stycket sägs, att borgenären har att fullgöra sin förbindelse men äger återbekomma ett belopp, motsvarande vad han erlagt, i den mån det ej överstiger vad han har att fordra, så framt han, innan kungörelse om framläggande av förslag till slututdelning utfärdas, visar, att villkoret uppfyllts; dock att, där fordringen avser ersättning, varom i 136 § andra stycket förmäles, det borgenären tillkommande beloppet skall vid slututdelningsförslaget upprättande avsättas för att, därest villkoret sedermera skulle uppfyllas, till borgenären återbäras.

Den, som inom sextio dagar innan konkursansökningen gjordes eller därefter förvärvat fordran hos gäldenären efter avtal med annan än denne, äge, där han vid tiden för avtalet häftade i skuld hos gäldenären och tillika hade skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen, ej den rätt, varom ovan i denna paragraf är stadgat. Sådan rätt tillkomme ej heller borgenär, som efter det han erhållit sin fordran under nu nämnda tid satt sig i skuld hos gäldenären och därvid hade skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen.

Har konkurs föregåtts av förordnande av god man enligt ackordslagen (1970: 847) och har konkursansökningen gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes, vare borge-

Föreslagen lydelse

121 a §

Är fordran beroende av sådant villkor att borgenären icke äger utfå fordringsbeloppet om ej viss omständighet inträffar, skall borgenären fullgöra sin förpliktelse, oaktat han annars ägt kvitta. Om han, innan kungörelse om slututdelning utfärdas, visar att villkoret uppfyllts, äger han emellertid återfå motsvarande belopp, i den mån det ej överstiger vad han har att fordra. Finnes anledning antaga att villkoret kommer att uppfyllas senare, skall för borgenären beräknat belopp avsättas vid slututdelningsförslaget upprättande.

Fordran mot gäldenären som förvärvats genom överlåtelse från tredje man senare än tre månader före den i 29 § angivna fristdagen får ej användas till kvittning mot fordran som gäldenären hade när borgenären förvärvade sin fordran. Detsamma gäller, om fordran mot gäldenären förvärvats tidigare genom sådant fång och borgenären då hade skälig anledning antaga att gäldenären var insolvent.

Borgenär, som satt sig i skuld till gäldenären under sådana omständigheter att det är att jämställa med betalning med annat än sedvanliga betalningsmedel, får ej kvitta, i den mån sådan betalning hade kunnat bli föremål för återvinning.

Nuvarande lydelse

när icke berättigad att till kvittning mot skuld, vari han häftar hos gäldenären, använda fordran, för vilken han enligt ackordslagen icke ägt kvittningsrätt, därest ackord kommit till stånd.

Föreslagen lydelse

121 b §

Fordran på ersättning vilken tillkommer borgensman eller annan med anledning av förpliktelse som han infriat (regressfordran) anses vid tillämpning av 121 och 121 a §§ ha förvärvats när hans förpliktelse grundades.

För rätt att kvitta kräves ej, att fordringen bevakas i konkursen. När kvittning ej får ske, äger borgenären likväl på sin skuld avräkna vad som bort tillkomma honom som utdelning i konkursen, om hans fordran hade bevakats i rätt tid.

Överlåter boet fordran så att borgenär därigenom förlorar rätt till kvittning, skall boet gottgöra borgenären därför.

133 §

Har i fall, då någon av flere för betalningen av en fordran en för alla och alla för en ansvariga gäldenärer eller löftesmän kommit i konkurs, borgenären av annan av dem erhållit avbetalning genom utdelning eller ackord i konkurs eller genom ackord i ackordsförhandling utan konkurs eller har i sagda fall annan av de ansvariga efter det beslutet om egendomsavtråde meddelades gjort avbetalning å fordringen, äge ändå borgenären i förstnämnda konkurs bevaka och njuta utdelning för samma fordringsbelopp, som han, där est avbetalningen ej skett, ägt göra gällande i konkursen; dock må han ej uppbära mer än mot hans fordran svarar. Erhåller borgenären genom utdelning i särskilda konkurser sammanlagt mer än han har att fordra, gånge överskottet till de konkursmassor, från vilka större utdelning

133 §

Ha flera utfäst eller eljest ådragit sig solidariskt betalningsansvar och är skulden delvis betald, skall utdelning för borgenärens återstående fordran i sådan gäldenärs konkurs beräknas på fordringens belopp utan avdrag för avbetalning som medgäldenär gjort, under förutsättning att

- 1. medgäldenären hade rätt att söka tillbaka beloppet av konkursgäldenären (regressrätt) eller*
- 2. avbetalningen skett genom ackord, konkurs eller annan fördelning av insolvent medgäldenärs bo eller*
- 3. avbetalningen skett senare än tre månader före den i 29 § angivna fristdagen.*

Har konkursgäldenären infriat medgäldenärs regressfordran och

Nuvarande lydelse

fallit än som med hänsyn till gäldenärernas eller löftesmännens inbördes ansvarighet bör därifrån utgå.

Huru utdelning för fordran hos handelsbolag må njutas i bolagsmans konkurs, därom skils i lagen den 28 juni 1895 om handelsbolag och enkla bolag.

135 §

Har i fall, då någon av flere för betalningen av en fordran en för alla och alla för en ansvariga gäldenärer eller löftesmän kommit i konkurs, fordringen bevakats av, förutom borgenären, någon av dem, som äro jämte konkursgäldenären ansvariga för betalningen, skall utdelning för de bevakande gemensamt beräknas, och tage därav först borgenären vad till full betalning av hans fordran åtgår; vad sedan återstår tillfalle den, som jämte borgenären bevakat, i den mån han genom avbetalning erhållit fordran på ersättning hos konkursgäldenären.

Föreslagen lydelse

äger återvinning därav ej rum, skall dock avdrag ske.

Om utdelningen överstiger borgenärens fordran, fördelas överskottet enligt vad som följer av gäldenärernas inbördes ansvarighet för fordringen.

Hur utdelning för fordran hos handelsbolag beräknas i bolagsmans konkurs är föreskrivet i 19 § lagen (1895:64) om handelsbolag och enkla bolag.

134 §

När avbetalning skett på fordran för vilken flera äro solidariskt ansvariga och utdelning till borgenären enligt 133 § skall beräknas på högre belopp än den kvarstående fordringen, skall utdelning beräknas gemensamt för borgenären och medgäldenär som har regressfordran. Borgenären har företräde till betalning framför medgäldenären. Ha flera medgäldenärer rätt till betalning av det som återstår sedan borgenären fått sitt, fördelas överskottet mellan dem enligt den grund som anges i 133 § tredje stycket.

Första stycket gäller i tillämpliga delar även när medgäldenär gör gällande regressfordran med anledning av vad han framdeles kan komma att betala utöver vad som bör belöpa på honom.

134 a §

Borgenärs rätt till utdelning påverkas ej av att säkerhet ställts för solidariskt ansvarig medgäldenärs regressfordran eller att regressfordringen kan kvittas mot skuld som medgäldenären har till gäldenären. Lyfter borgenären utdelning skall emellertid medgäldenärens rätt att begagna säkerheten eller att kvitta minskas med utdelningens belopp, i den mån utdelningen beräknats på belopp som svarar mot säkerhetens värde eller mot kvittningsskulden.

Nuvarande lydelse

134 §

Har i fall, då någon av flere för betalningen av en fordran en för alla och alla för en ansvariga gäldenärer eller löftesmän kommit i konkurs, annan av dem efter det beslutet om egendomsavträde meddelades infriat fordringen hos borgenären, vare den, som infriat fordringen, berättigad till utdelning å samma belopp, som borgenären, därest denne ej fått betalning, ägt i konkursen bevaka; dock må han ej uppbära mer än mot hans fordran svarar.

Föreslagen lydelse

134 b §

Om solidariskt ansvarig medgäldenär betalt skulden senare än tre månader före den i 29 § angivna fristdagen, skall utdelning för regressfordran, som han därigenom fått, beräknas på samma belopp som skolat tillämpas i fråga om utdelning till borgenären, om skulden ej betalats. Har annan solidariskt ansvarig medgäldenär regressfordran med anledning av tidigare avbetalning, skall dock utdelningen fördelas mellan medgäldenärerna enligt den grund som anges i 133 § tredje stycket.

134 c §

Om solidariskt ansvarig gäldenär försatts i konkurs som ej avslutats innan medgäldenär försattes i konkurs, har den förres konkursbo rätt till andel i överskott enligt 133 tredje stycket även om regressfordringen ej bevakats i medgäldenärens konkurs.

135 §

Vad ovan har sagts med avseende på solidariskt betalningsansvar har motsvarande tillämpning i fall där borgenären fått pant eller annan säkerhet i tredje mans egendom.

136 §

Är fordran beroende av sådant villkor, att borgenären icke äger utbekomma fordringsbeloppet, så vida ej viss omständighet inträffar, skall utdelning för fordringen beräknas i utdelningsförslag, som ej avser slututdelning i konkursen. Då slututdelning företages, må utom i fall, varom förmäles i andra stycket av denna paragraf, sådan fordran ej komma i betraktande, med mindre borgenären innan kungörelse om framläggande av utdelningsförslaget utfärdats hos rättens ombudsman visar, att villkoret uppfyllts; och skall, där fordringen enligt vad

136 §

Är fordran beroende av sådant villkor, att borgenären icke äger utbekomma fordringsbeloppet, så vida ej viss omständighet inträffar, skall utdelning för fordringen beräknas i utdelningsförslag, som ej avser slututdelning i konkursen. Då slututdelning företages, skall sådan fordran ej komma i betraktande, om det saknas anledning antaga att villkoret kommer att uppfyllas. Om fordringen enligt vad nu sagts icke kommer i betraktande, skall vad vid tidigare utdelning beräknats för fordringen gå till fördelning emellan andra borgenärer.

Nuvarande lydelse

nu sagts icke må komma i betraktande, vad vid tidigare utdelning må hava beräknats för fordringen gå till fördelning emellan andra borgenärer.

Har någon, som är jämte konkursgäldenären ansvarig för betalningen av en fordran, i konkursen bevakat fordran på ersättning för vad han kan komma att gälda utöver vad efter förbindelsernas ordning och beskaffenhet bör på honom belöpa, skall sistnämnda fordran jämväl vid slututdelning i konkursen komma i betraktande; dock att, där även borgenären bevakat, vad i 135 § är stadgat om utdelning skall äga tillämpning.

Föreslagen lydelse

176 §

Kallelse till borgenärssammanträde skall utfärdas av rättens ombudsman, där det ej enligt vad för särskilda fall är stadgat åligger konkursdomaren.

Sådan kallelse skall innehålla uppgift å tid och ställe för sammanträdet ävensom å de ärenden, som därvid skola förekomma.

Kallelsen skall minst tio dagar före sammanträdet införas en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som bestämts för offentliggörande av kungörelser om konkursen; dock må för visst fall bestämmas kortare tid, så framt särskilda omständigheter påkalla sådant.

Om borgenärssammanträdes utlysande skola förvaltaren och gäldenären samt, där konkursdomaren utfärdar kallelsen, rättens ombudsman särskilt underrättas.

Angående sättet för utlysande av första borgenärssammanträdet och av sammanträde i anledning av anmärkning mot bevakning är stadgat i 19, 20, 103 och 111 §§.

176 §

185 §³⁹

Finner konkursdomaren, då beslut om *egendomsavträd* meddelas, anledning till antagande, att gäldenärens bo icke förslår till bestridande av konkurskostnaderna, och ställes ej genast säkerhet för sagda kostnader, skall vad förut i denna lag är stadgat om vidtagande av åtgärder då konkurs uppstått icke äga tillämpning, utan gälle vad här nedan föreskrives:

185 §

Finner konkursdomaren, då beslut om *konkurs* meddelas, anledning till antagande, att gäldenärens bo icke förslår till bestridande av konkurskostnaderna, och ställes ej genast säkerhet för sagda kostnader, skall vad förut i denna lag är stadgat om vidtagande av åtgärder då konkurs uppstått icke äga tillämpning, utan gälle vad här nedan föreskrives:

³⁹ Senaste lydelse 1970:743.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1) Konkursdomaren skall om konkursen genast utfärda kungörelse med uppgift om dagen, då konkursansökningen ingivits; och varde i kungörelsen dessutom anmärkt, att anledning finnes till sådant antagande, som ovan sagts. Kungörelsen skall ofördröjligen anslås i rättens kansli samt genast eller nästa postdag avsändas för att en gång införas i allmänna tidningarna ävensom en eller två tidningar inom orten; varjämte konkursdomaren har att om konkursen genast underrätta allmänna åklagaren i orten samt, om gäldenären är ämbets- eller tjänsteman, hans närmaste förman.

2) Konkursdomaren skall, där det provas erforderligt, förordna en god man att taga vård om gäldenärens bo. Har icke till konkursdomaren ingivits av gäldenären under edsförpliktelse underskriven förteckning över hans tillgångar och skulder med uppgift om dels varje borgenärs namn och postadress, dels i vad mån skuld avser lön eller pension och dels de böcker och andra handlingar, som röra boet, skall god man alltid förordnas. Det åligger i sådant fall gode mannen att ofördröjligen upprätta och till konkursdomaren inkomma med förteckning, som nyss sagts. Vid bouppteckningsförrättningen skall gäldenären vara tillstädes och under edsförpliktelse redligen uppgiva boet.

3) Framgår ej av bouppteckningen, att tillgång finnes till bestridande av konkurskostnaderna, kalle konkursdomaren genast gäldenären att inställa sig för att fästa bouppteckningens riktighet med sådan ed, som i 91 § sägs. Edgången må ej utsättas att äga rum tidigare än en vecka efter det beslutet om *egendomsavträde* meddelades. Har konkursansökningen gjorts av borgenär, varde underrättelse om tiden för edgången med posten översänd till honom.

3) Framgår ej av bouppteckningen, att tillgång finnes till bestridande av konkurskostnaderna, kalle konkursdomaren genast gäldenären att inställa sig för att fästa bouppteckningens riktighet med sådan ed, som i 91 § sägs. Edgången må ej utsättas att äga rum tidigare än en vecka efter det beslutet om *konkurs* meddelades. Har konkursansökningen gjorts av borgenär, varde underrättelse om tiden för edgången med posten översänd till honom.

Edgångsyrkande, varom stadgas i 93 §, må jämväl i fall, varom nu är fråga, av borgenär framställas.

Vad 4 kap. i övrigt föreskriver i avseende å edgång likasom ock vad i samma kapitel stadgas om påföljd för gäldenär av tredska att vid bouppteckningsförrättning vara tillstädes och uppgiva boet skall i fall, som här avses, äga motsvarande tillämpning.

4) Varder ej genom tillägg vid bouppteckningens beedigande eller eljest ådagalagt, att tillgång finnes till bestridande av konkurskostnaderna, och ställes ej heller säkerhet för sagda kostnader, meddele konkursdomaren beslut om avskrivning av konkursen. Innan gäldenären beedigat bouppteckningen eller annan fullgjort edgång, som må hava förelagts honom, må konkursen ej avskrivas, där ej hinder föreligger för edgångs fullgörande inom skälig tid och konkursdomaren finner anledning saknas till antagande, att genom edgången tillgång till kostnadernas bestridande skulle yppas.

5) Finnes boet förslå till konkurskostnadernas bestridande eller ställes säkerhet för desamma, skall

5) Finnes boet förslå till konkurskostnadernas bestridande eller ställes säkerhet för desamma, skall

Nuvarande lydelse

konkursdomaren *genast utfärda sådan kungörelse om konkursen*, som omförmäles i 19 §, därvid likväl *skall iakttagas, att de tider, som enligt sagda paragraf skola räknas från det beslutet om egendomsavtråde meddelades, i stället skola räknas från dagen för utfärdandet av nyssnämnda kungörelse. Om kungörelsens offentliggörande gälle vad i 20 § stadgas*. Med konkursen skall jämväl i övrigt så förhållas som i allmänhet är beträffande konkurser föreskrivet; dock att, där bouppteckningsed redan avlagts, det ej åligger gäldenären eller annan, som gått eden, att ånyo fullgöra sådan edgång.

198 §⁴⁰

Har konkurs i annat fall än som avses i 26 § upphört utan att till boet hörande fast egendom eller här i riket registrerat skepp eller andel i sådant skepp gått till försäljning, ankomme på fastighetens eller skeppets eller skeppsandelens ägare att därom göra anmälan hos den myndighet, hos vilken anteckning om konkursen eller anmälan om densamma *jämlikt 21 §* ägt rum; skolande, när förhållandet styrkes, anteckning därom göras i fastighetsboken eller i skeppsregistret.

Vad i första stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning beträffande luftfartyg, som blivit infört i luftfartygsregistret, samt lott i och intecknade reservdelar till sådant fartyg.

201 §

Är gäldenär, vars egendom avträtts till konkurs, gift, varde *anden maken kallad till första borgenärsammanträdet*.

Föreslagen lydelse

konkursdomaren *iakttaga vad* som omförmäles i 19 §, därvid likväl de tider, som enligt sagda paragraf skola räknas från det beslutet om *konkurs* meddelades, i stället skola räknas från dagen för utfärdandet av kungörelse *enligt paragrafen*. Med konkursen skall jämväl i övrigt så förhållas som i allmänhet är beträffande konkurser föreskrivet; dock att, där bouppteckningsed redan avlagts, det ej åligger gäldenären eller annan, som gått eden, att ånyo fullgöra sådan edgång.

198 §

Har konkurs i annat fall än som avses i 26 § upphört utan att till boet hörande fast egendom eller här i riket registrerat skepp eller andel i sådant skepp gått till försäljning, ankomme på fastighetens eller skeppets eller skeppsandelens ägare att därom göra anmälan hos den myndighet, hos vilken anteckning om konkursen eller anmälan om densamma ägt rum; skolande, när förhållandet styrkes, anteckning därom göras i fastighetsboken eller i skeppsregistret.

201 §

Om det, sedan *konkursbeslut* meddelats, finnes föreliggande synnerliga skäl att konkursen handlägges på annan ort, kan konkursdomaren efter samråd med konkursdomaren på den andra orten bestämma att konkursen skall handläggas av denne.

⁴⁰ Senaste lydelse 1973: 1132.

Nuvarande lydelse

209 §

Konkursdomaren äge, ändå att han är jävig, meddela de beslut eller vidtaga de åtgärder, som omförmälas i 10—14, 17 och 19 §§, 20 § första stycket samt 21 §, så ock utfärda sådan kallelse, som i 201 § sägs; finner konkursdomaren, då konkurs uppstått, anledning till antagande, att gäldenärens bo icke förslår till bestridande av konkurskostnaderna, äge han ock, utan hinder av jäv, vidtaga de åtgärder, som för sådant fall föreskrivas i 185 § under 1) och 2). Är konkursdomaren av jäv hindrad att utse konkursförvaltare enligt 43 §, skall han uppdraga åt lämplig person att taga vård om boet intill dess förvaltare varder av ojävig domare utsedd.

Det åligger konkursdomaren, där hovrättens förordnande för särskild domare erfordras, att utan dröjsmål anmäla jävet i hovrätten.

216 §⁴¹

Varder konkursansökning, som gjorts av borgenär, ej bifallen och befinnes borgenären hava, då han ingav ansökningen, saknat skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd eller i fall, varom i 3 § stadgas, att omständighet, som där sägs, förelåg, vare borgenären pliktig att, om gäldenären det yrkar, ersätta den skada, som skäligen må anses hava tillskyndats gäldenären genom ansökningen och dess handläggning.

Föreslagen lydelse

209 §

Konkursdomaren äge, ändå att han är jävig, meddela de beslut eller vidtaga de åtgärder, som omförmälas i 6 § tredje stycket, 7 och 10 §§, 12 § andra stycket samt 13, 15, 19 och 201 §§; finner konkursdomaren, då konkurs uppstått, anledning till antagande, att gäldenärens bo icke förslår till bestridande av konkurskostnaderna, äge han ock, utan hinder av jäv, vidtaga de åtgärder, som för sådant fall föreskrivas i 185 § under 1) och 2). Är konkursdomaren av jäv hindrad att utse konkursförvaltare enligt 43 §, skall han uppdraga åt lämplig person att taga vård om boet intill dess förvaltare varder av ojävig domare utsedd.

216 §

Varder konkursansökning, som gjorts av borgenär, ej bifallen och befinnes borgenären hava, då han ingav ansökningen, saknat skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, vare borgenären pliktig att, om gäldenären det yrkar, ersätta den skada, som skäligen må anses hava tillskyndats gäldenären genom ansökningen och dess handläggning.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

2. Har ansökan om gäldenärs försättande i konkurs gjorts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser. De nya bestämmelserna i 21, 22, 27—40 d, 97, 100, 100 a, 121—121b och 133—136 § § skall dock tillämpas, om konkursbeslutet meddelats efter ikraftträdandet.

3. I fråga om rättshandling eller åtgärd som ägt rum före lagens

⁴¹ Senaste lydelse 1971: 498.

ikraftträdande får 28—38 § § i sin äldre lydelse åberopas, om det medför frihet från återvinning.

I fråga om fordran på lön eller arvode som avser tiden före lagens ikraftträdande får 100 a § i sin äldre lydelse åberopas, om det medför att fordringen kan göras gällande i konkursen.

I fråga om rätt till kvittning under konkurs får 121 § i sin äldre lydelse åberopas, om borgenären ägt kvitta enligt den bestämmelsen och fordringarna stod mot varandra vid lagens ikraftträdande.

Har fordran, för vilken flera är solidariskt betalningsansvariga, helt eller delvis betalats före ikraftträdandet, skall i fråga om verkan av betalningen äldre bestämmelser gälla i stället för de nya reglerna i 133, 134 b och 135 § §.

Bestämmelserna i 134 a § skall ej tillämpas, om säkerhet ställts före ikraftträdandet eller fordringarna stod mot varandra vid ikraftträdandet.

4. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift som ersatts genom bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

2 Förslag till

Lag om ändring i ärvdabalken

Härigenom förordnas att i ärvdabalken skall införas två nya paragrafer, 7 kap. 7 § och 14 kap. 6 §, av nedan angivna lydelse.

7 kap.

7 §

Bröstarvinges rätt enligt detta kapitel att påkalla jämkning av testamente eller gåva övergår ej till hans borgenärer.

14 kap.

6 §

Arvinges rätt att väcka talan om klander av testamente övergår ej till hans borgenärer.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

De nya bestämmelserna skall ej tillämpas, när arvinge försatts i konkurs genom beslut som meddelats före lagens ikraftträdande.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område

Härigenom förordnas att 23 § lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område skall ha nedan angiven lydelse.

Nuvarande lydelse

Varder fullmaktsgivarens egen-
dom avträdd till konkurs, äge
tredje man icke å rättshandling, som
fullmäktigen företager, grunda nå-
gon rätt av beskaffenhet att kunna
göras gällande i konkursen.

Föreslagen lydelse

23 §

Varder fullmaktsgivarens egen-
dom avträdd till konkurs, har
rättshandling, som fullmäktigen fö-
retager, icke större verkan mot kon-
kursboet än den skulle haft, om full-
maktsgivaren själv företagit den. Är
fullmakten sådan som avses i 18 §,
kan rättshandlingen ej göras gäll-
ande mot boet, om fullmäktigen
ägde eller bort äga kännedom om
konkursen när han företog rätts-
handlingen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande

Härigenom förordnas att 47 och 55 §§ lagen (1914: 45) om kommission, handelsagentur och handelsresande skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

I händelse av kommittentens eller kommissionärens konkurs skall kommissionärens uppdrag anses förfallet *den dag offentlig stämning å borgenärerna utfärdades.*

Föreslagen lydelse

47 §

I händelse av kommittentens eller kommissionärens konkurs skall kommissionärens uppdrag anses förfallet. *Utan hinder av kommittentens konkurs får dock kommissionären göra uppdraget gällande för tiden intill utgången av dagen efter den då kungörelse om konkursbeslutet var införd i Post- och Inrikes Tidningar, om han ej tidigare ägde eller bort äga kännedom om konkursen.*

55 §

Utan hinder därav att kommissionärens uppdrag återkallats eller av annan anledning upphört och att han förty icke är berättigad att förfoga över gods, som av honom innehaves för kommittentens räkning, skall, där han ändock säljer eller annorledes förfogar över sådant gods, förfogandet gälla till förmån för tredje man, som vid sitt förvärv varken ägde eller bort äga kännedom om att uppdraget upphört och att i följd därav förfogandet var oberättigat. *Skedde förfogandet efter det kommissionärens uppdrag förfallit i följd av hans eller kommittentens konkurs, må tredje man ej åberopa, att han saknade kännedom om konkursen.*

Utan hinder därav att kommissionärens uppdrag återkallats eller av annan anledning upphört och att han förty icke är berättigad att förfoga över gods, som av honom innehaves för kommittentens räkning, skall, där han ändock säljer eller annorledes förfogar över sådant gods, förfogandet gälla till förmån för tredje man, som vid sitt förvärv varken ägde eller bort äga kännedom om att uppdraget upphört och att i följd därav förfogandet var oberättigat.

Om kommissionärens uppdrag förfallit till följd av kommittentens konkurs, skall dock rättshandling som kommissionären företager icke på grund av bestämmelsen i första stycket ha större verkan mot konkursboet än den skulle haft, om kommittenten själv företagit den. Har uppdraget förfallit därför att kommissionären försatts i konkurs, äger tredje man ej åberopa bristande

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

kännedom om konkursen i vidare mån än han kunnat göra, om godset tillhört kommissionären.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

5 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal**

Härigenom förordnas att 117 § lagen (1927:77) om försäkringsavtal skall ha nedan angiven lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*117 §¹

Försättes försäkringstagaren i konkurs efter ansökan, som gjorts innan tio år förflutit från försäkringsavtalets ingående, och har han under de tre senaste åren före konkursansökningen eller senare till betalning av premie för försäkring, som enligt 116 § ej kan göras till föremål för utmätning, använt belopp, som vid den tid, då betalningen skedde, ej stod i skäligt förhållande till hans villkor, äge konkursboet hos försäkringsgivaren utkräva vad sålunda för mycket erlagts, i den mån tillgodohavandet hos denne därtill förslår. Har ej försäkringstagaren lämnat konkursboet samtycke till beloppets utkrävande, åligger det konkursboet att för prövning av dess rätt inom sex månader från första borgenärs-sammanträdet instämma försäkringstagaren.

Har konkurs föregåtts av förordnande av god man enligt ackordslagen (1970:847) och har konkursansökningen gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord

Försättes försäkringstagaren i konkurs efter ansökan, som gjorts innan tio år förflutit från försäkringsavtalets ingående, och har han under de tre senaste åren före konkursansökningen eller senare till betalning av premie för försäkring, som enligt 116 § ej kan göras till föremål för utmätning, använt belopp, som vid den tid, då betalningen skedde, ej stod i skäligt förhållande till hans villkor, äge konkursboet hos försäkringsgivaren utkräva vad sålunda för mycket erlagts, i den mån tillgodohavandet hos denne därtill förslår. Har ej försäkringstagaren lämnat konkursboet samtycke till beloppets utkrävande, åligger det konkursboet att för prövning av dess rätt väcka talan mot försäkringstagaren. Beträffande sådan talan äga bestämmelserna i 40 b § konkurslagen (1921:225) motsvarande tillämpning.

Har konkurs föregåtts av förordnande av god man enligt ackordslagen (1970:847) eller förordnande av boutredningsman, skall vad som enligt första stycket gäller om tiden för konkursansökningen avse den i 29 § konkurslagen för så-

¹ Senaste lydelse 1970:854

Nuvarande lydelse

följt, ackordsfrågan avgjordes, skall vad som i första stycket sägs om konkursansökningen i stället gälla ansökningen om förordnande av god man.

Föreslagen lydelse

dant fall angivna fristdagen.

Bestämmelserna i första och andra styckena om konkurs äga motsvarande tillämpning om i stället offentligt ackord fastställts. I fråga om talan med anledning av ackordsförhandling äga 17 och 18 §§ ackordslagen (1970:847) motsvarande tillämpning.

Ej må krav, varom nu är sagt, göras gällande till förfång för förmånstagare vars insättande jämlikt 102 § ej må återkallas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

Äldre bestämmelser gäller fortfarande om konkurs beslutats eller offentligt ackord fastställts före lagens ikraftträdande. I fråga om premiebetalning som ägt rum före denna tidpunkt får äldre bestämmelser åberopas om det medför att betalningen ej får utkrävas.

6 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1936:81) om skuldebrev

Härigenom förordnas att 14 och 19 §§ lagen (1936:81) om skuldebrev skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

14 §

Har skuldebrev som är ställt till innehavaren blivit av någon som hade det i händer överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan att överlåtaren ej var rätte borgenären eller behörig att å dennes vägnar förfoga över skuldebrevet, vare nye innehavaren ändå ansedd för rätt borgenär, utan så är att han visste att den andre ej ägde överlåta handlingen, eller han åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas.

Har skuldebrev som är ställt till innehavaren blivit av någon som hade det i händer överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan att överlåtaren *var i konkurs eller att han* ej var rätte borgenären eller behörig att å dennes vägnar förfoga över skuldebrevet, vare nye innehavaren ändå ansedd för rätt borgenär, utan så är att han visste att den andre ej ägde överlåta handlingen, eller han åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas.

I fråga om skuldebrev till viss man eller order vare lag samma, där överlåtelsen var verkställd av den som enligt 13 § skulle förmodas äga rätt att göra fordringen gällande, eller av någon som skäligen kunde hållas för denne eller antagas vara berättigad att handla å hans vägnar. Huruvida tidigare överlåtelse är äkta och i övrigt giltig, vare förvärvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

19 §

Har skuldebrev som är ställt till innehavaren infriats hos den som hade det i besittning, och visar sig sedan att han icke var rätte borgenären eller behörig att å dennes vägnar uppbära beloppet, vare betalningen ändock gill, utan så är att gäldenären visste att beloppet kom i orätta händer eller åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas.

Har skuldebrev som är ställt till innehavaren infriats hos den som hade det i besittning, och visar sig sedan att han *var i konkurs eller att han* icke var rätte borgenären eller behörig att å dennes vägnar uppbära beloppet, vare betalningen ändock gill, utan så är att gäldenären visste att beloppet kom i orätta händer eller åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas.

I fråga om skuldebrev till viss man eller order vare lag samma, där betalningen uppbars av den som enligt 13 § skulle förmodas äga rätt att göra fordringen gällande, eller av någon som skäligen kunde hållas för denne eller antagas vara berättigad att handla å hans vägnar. Huruvida överlåtelse som åberopas av innehavaren är äkta och i övrigt giltig, vare gäldenären ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

De nya reglerna tillämpas även beträffande skuldebrev som tillkommit före ikraftträdandet, om rättshandling som avses i 14 eller 19 § företagits efter nämnda tidpunkt.

7 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag**

Härigenom förordnas att 36 § 1 mom. lagen (1944:705) om aktiebolag skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

36 §

1 mom. Har aktiebrev, som är ställt till innehavaren, blivit av någon, som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan, att överlåtarens ej var rätte aktieägaren eller behörig att å dennes vägnar förfoga över aktiebrevet, äge nye innehavaren ändock företräde till aktien, utan så är att han visste, att den

1 mom. Har aktiebrev, som är ställt till innehavaren, blivit av någon, som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan, att överlåtarens *var i konkurs eller att han* ej var rätte aktieägaren eller behörig att å dennes vägnar förfoga över aktiebrevet, äge nye innehavaren ändock företräde till aktien, utan så är att

Nuvarande lydelse

andre ej ägde överlåta handlingen, eller han åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäli- gen bort iakttagas.

Föreslagen lydelse

han visste, att den andre ej ägde överlåta handlingen, eller han åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas.

I fråga om aktiebrev till viss man vare lag samma, där den som verkställde överlåtelsen kunde till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser till viss man eller in blanco, eller han skäligen kunde hållas för den, å vilken aktiebrevet var ställt eller senast överlåtet, eller antagas vara berättigad att handla å dennes vägnar. Huruvida tidigare överlåtelse är äkta och i övrigt giltig, vare förvärvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

Vad nu är sagt om överlåtelse av aktiebrev gälle ock i fråga om pantsättning av dylik handling.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

De nya reglerna tillämpas även beträffande äldre aktiebrev eller bevis som avses i 36 § 4 mom., om överlåtelse eller pantsättning skett efter nämnda tidpunkt.

8 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1948:433) om försäkringsrörelse

Härigenom förordnas att 32 § 1 och 3 mom. lagen (1948:433) om försäkringsrörelse skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

1 mom. Har aktiebrev blivit av någon, som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan, att den som verkställde överlåtelsen ej var rätte aktieägaren eller behörig att å dennes vägnar förfoga över aktiebrevet, äge nye innehavaren ändock företräde till aktien, där han var i god tro och överlåtare kunde till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser till viss man eller in blanco.

Föreslagen lydelse

32 §

1 mom. Har aktiebrev blivit av någon, som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan, att den som verkställde överlåtelsen *var i konkurs eller att han* ej var rätte aktieägaren eller behörig att å dennes vägnar förfoga över aktiebrevet, äge nye innehavaren ändock företräde till aktien, där han var i god tro och överlåtare kunde till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser till viss man eller in blanco.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Förvärvaren skall anses hava varit i ond tro, ej allenast där han visste, att den, som verkställde överlåtelsen, icke var den, å vilken handlingen var ställd eller senast överlåten, eller berättigad att handla å dennes vägnar, utan ock där han försummat att med skälig omsorg pröva, huruvida så var fallet. Huruvida tidigare överlåtelse är äkta och i övrigt giltig, vare förvärvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

Vad nu är sagt om överlåtelse av aktiebrev gälle ock i fråga om pantsättning av dylik handling.

3 mom. Vad i 1 och 2 mom. är stadgat om aktiebrev skall äga motsvarande tillämpning i fråga om interimsbevis, så ock beträffande teckningsrättsbevis och delbevis, som avses i denna lag, där det är ställt till viss man.

Är teckningsrättsbevis eller delbevis ställt till innehavaren och har det blivit av någon, som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan, att överlåtarens ej var rätte ägaren eller behörig att å dennes vägnar förfoga över beviset, äge nye innehavaren ändock företräde till beviset, utan så är att han visste, att den andre ej ägde överlåta handlingen, eller han åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas. Vad nu är sagt om överlåtelse av teckningsrättsbevis och delbevis, som är ställt till innehavaren, gälle ock beträffande pantsättning av dylikt bevis.

Är teckningsrättsbevis eller delbevis ställt till innehavaren och har det blivit av någon, som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan, att överlåtarens *var i konkurs eller att han* ej var rätte ägaren eller behörig att å dennes vägnar förfoga över beviset, äge nye innehavaren ändock företräde till beviset, utan så är att han visste, att den andre ej ägde överlåta handlingen, eller han åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas. Vad nu är sagt om överlåtelse av teckningsrättsbevis och delbevis, som är ställt till innehavaren, gälle och beträffande pantsättning av dylikt bevis.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

De nya reglerna tillämpas även beträffande äldre aktiebrev eller bevis som avses i 32 § 3 mom., om överlåtelse eller pantsättning skett efter nämnda tidpunkt.

9 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1955:183) om bankrörelse

Härigenom förordnas att 24 § lagen (1955:183) om bankrörelse skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

24 §

Har aktiebrev blivit av någon,

Har aktiebrev blivit av någon,

Nuvarande lydelse

som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärvarens besittning och finnes sedan, att den, som verkställde överlåtelsen, ej var rätte aktieägaren eller behörig att å dennes vägnar förfoga över aktiebrevet, äger nye innehavaren ändock företräde till aktien, där han var i god tro, och överlåtaren kunde till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser till viss man eller in blanco.

Föreslagen lydelse

som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärvarens besittning och finnes sedan, att den, som verkställde överlåtelsen, *var i konkurs eller att han* ej var rätte aktieägaren eller behörig att å dennes vägnar förfoga över aktiebrevet, äger nye innehavaren ändock företräde till aktien, där han var i god tro, och överlåtaren kunde till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser till viss man eller in blanco.

Förvärvaren skall anses hava varit i ond tro, ej allenast där han visste, att den, som verkställde överlåtelsen, icke var den, å vilken handlingen var ställd eller senast överlåten, eller berättigad att handla å dennes vägnar, utan ock där han försummat att med skälig omsorg pröva, huruvida så var fallet. Huruvida tidigare överlåtelse är äkta och i övrigt giltig, är förvärvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

Vad nu är sagt om överlåtelse av aktiebrev gäller ock i fråga om pantsättning av dylik handling.

Har den, som till grund för förvärv av aktiebrev åberopat annat fång än överlåtelse, blivit införd i aktieboken, skall vid senare överlåtelse eller pantsättning av aktiebrevet vad förut i denna paragraf är stadgat äga tillämpning jämväl med avseende å förstnämnda fång.

Överlåtelse eller pantsättning av aktiebrev är ej gällande mot överlåtarens eller pantsättarens borgenärer, med mindre den till vilken överlåtelse eller pantsättning skett fått handlingen i besittning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

De nya reglerna tillämpas även beträffande äldre aktiebrev, om överlåtelse eller pantsättning skett efter nämnda tidpunkt.

10 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering

Härigenom förordnas att 23 § lagen (1970: 596) om förenklad aktiehantering skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

23 §

Visar det sig att den som fått utdelning eller handling enligt 22 § saknade rätt därtill, skall aktiebolaget likväl anses ha fullgjort sin skyldighet.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Vad i första stycket sägs gäller ej om

1. aktiebolaget eller värdepapperscentralen hade kännedom om att utdelningen eller handlingen kom i orätta händer eller åsidosatt den aktsamhet som efter omständigheterna skäligen bort iakttagas,

2. mottagaren var i konkurs eller 2. mottagaren var omyndig.
omyndig.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

11 Förslag till

Lag om ändring i ackordslagen (1970: 847)

Härigenom förordnas att 20 § ackordslagen (1970:847) skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

20 §

Borgenär som förvärvat sin fordran hos gäldenären innan förhandling om offentligt ackord beslutats får utan hinder av ackord använda fordringen till kvittning mot skuld som han då hade till gäldenären.

Den som förvärvat fordran mot gäldenären genom avtal med tredje man inom sextio dagar innan ansökan om förordnande av god man gjordes eller senare har ej rätt till kvittning enligt första stycket, om han vid tiden för avtalet stod i skuld hos gäldenären och hade skälig anledning antaga att gäldenären var på obestånd. Rätt till kvittning har ej heller borgenär som, sedan han erhållit sin fordran, under nämnda tid satt sig i skuld hos gäldenären och därvid hade skälig anledning antaga att gäldenären var på obestånd.

Den som hade fordran hos gäldenären när förhandling om offentligt ackord beslutades får, även om fordringen ej är förfallen till betalning, använda den till kvittning mot fordran som gäldenären då hade mot honom. Detta gäller dock ej, om kvittning är utesluten på grund av fordringarnas beskaffenhet eller undantagen enligt vad som sägs nedan.

Om fordran mot gäldenären förvärvats genom överlåtelse från tredje man senare än tre månader före ansökningen om förordnande av god man eller, såvitt angår dödsbo, före ansökan om boets avträdande till förvaltning av boutredningsman och i det senare fallet ansökningen om förordnande av god man följt inom tre månader från att boutredningsman förordnats, får den ej användas till kvittning mot fordran som gäldenären hade när borgenären förvärvade sin fordran. Detsamma gäller, om fordran mot gäldenären förvär-

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

vats tidigare genom sådant fång och borgenären då hade skäligen anledning antaga att gäldenären var på obestånd.

Borgenär, som satt sig i skuld till gäldenären under sådana omständigheter att det är att jämställa med betalning med annat än sedvanliga betalningsmedel, får ej kvitta, i den mån sådan betalning hade kunnat bli föremål för återvinning.

Fordran på ersättning vilken tillkommer borgensman eller annan med anledning av förpliktelse som han infriat (regressfordran) anses vid tillämpning av vad som sägs ovan ha förvärvats när hans förpliktelse grundades.

Överlåter gäldenären, sedan förhandling om offentligt ackord beslutats, fordran så att borgenär därigenom förlorar rätt till kvittning, skall han gottgöra borgenären därför.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

Har förhandling om offentligt ackord beslutats före lagens ikraftträdande, tillämpas äldre bestämmelser. Äldre bestämmelser får också åberopas, om borgenären ägt kvitta enligt dessa bestämmelser och fordringarna stod mot varandra vid lagens ikraftträdande.

Utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 28 november 1974.

Närvarande: justitierådet BERGSTEN, regeringsrådet LIDBECK, justitierådet HÖGLUND, justitierådet BRUNDIN.

Enligt lagrådet den 8 oktober 1974 tillhandakommet utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 13 september 1974, har Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets yttrande skulle inhämtas över upprättade förslag till

1. lag om ändring i konkurslagen (1921:225),
2. lag om ändring i ärvdabalken,
3. lag om ändring i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område,
4. lag om ändring i lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande,
5. lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal,
6. lag om ändring i lagen (1936:81) om skuldebrev,
7. lag om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag,
8. lag om ändring i lagen (1948:433) om försäkringsrörelse,
9. lag om ändring i lagen (1955:183) om bankrörelse,
10. lag om ändring i lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering samt
11. lag om ändring i ackordslagen (1970:847).

Förslagen, som finns bilagda detta protokoll, har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Peter Fitger.

Lagförslagen föranleder följande yttranden.

Lagrådet:

Den svenska konkursrätten har i stort sett varit oförändrad sedan tillkomsten av KL för mer än femtio år sedan. Nu pågår emellertid ett omfattande reformarbete för att anpassa lagstiftningen på området till de krav som det moderna ekonomiska livet ställer. Det förslag som framläggs i lagrådsremissen ingår som en etapp i detta reformarbete. Förslaget berör väsentligen den materiella konkursrätten. De huvudfrågor som behandlas är konkursgrunderna, gäldenärens förlust av rådigheten över sin egendom, egendom som ingår i konkursbo, återvinning i konkurs samt kvittning och solidariska skuldförhållanden i konkurs. Förslaget grundas på och ansluter sig nära till lagberedningens betänkande Utsökningsrätt X (SOU 1970:75).

Förslaget har föregåtts av nordiskt samarbete. Överläggningar mellan

lagberedningen och sakkunniga, som haft motsvarande uppdrag i våra nordiska grannländer, har enligt vad som upplysts i betänkandet lett till enighet på väsentliga punkter. Även under departementsarbetet har överläggningar ägt rum mellan företrädare för de nordiska länderna. Det har emellertid inte varit möjligt att samordna de olika nordiska ländernas lagstiftningsarbete, så att i huvudsak överensstämmande lagförslag kunnat läggas fram samtidigt i alla länderna. Bl.a. har Danmark genom sin anslutning till EG, där också reformarbete på konkursrättens område pågår, att ta hänsyn till detta arbete. Vid remissbehandlingen av beredningens förslag har röster höjts för att även Sverige bör avvakta resultatet av arbetet inom EG. Förhållandena synes emellertid vara sådana att någon erinran inte kan riktas mot att vår materiella konkursrätt nu reformeras på grundval av lagberedningens förslag.

Nyheterna i förslaget berör i främsta rummet de båda första kapitlen i KL, vilka är nyskrivna i sin helhet. De har i det remitterade förslaget utformats med sikte på att de skall kunna i väsentligen oförändrat skick ingå i en ny konkurslag. Härigenom har systematiken i KL blivit i viss mån oenhetlig. Särskilt påfallande är att gränsen mellan vad som upptas i själva lagen och vad som lämnas åt administrativ reglering dras på ett annat sätt i de nyskrivna kapitlen än som skett i de alltjämt kvarstående delarna av lagen. Till denna fråga återkommer lagrådet i anslutning till de särskilda bestämmelserna i förslaget. Lagrådet vill i övrigt som allmänt omdöme om det framlagda förslaget uttala att de lösningar i sak av de behandlade frågorna som förslaget innehåller är väl genomtänkta och att det även i redaktionellt avseende fyller högt ställda anspråk. Av rättsmaterialets beskaffenhet följer att innebörden av lagbestämmelser i ämnet inte alltid är så lätt att uppfatta. Förståelsen av de föreslagna bestämmelserna underlättas emellertid av de uttömmande och klarläggande motiv som beledsagar i första hand beredningens förslag och även det i remissen framlagda överarbetade förslaget.

Förslaget till lag om ändring i konkurslagen

1 §

Lagrådet:

Enligt paragrafens första stycke krävs för konkurs att ansökan görs antingen av gäldenären själv eller av borgenär. Regeln är ofullständig såtillvida, att när gäldenären är dödsbo konkurs kan följa även på ansökan av enskild dödsbodelägare. Det torde dock kunna anses tillfyllest att detta framgår av andra bestämmelser i kapitlet, främst 12 § i förslaget.

2 §

Lagrådet:

Enligt förevarande paragraf skall uppgift av gäldenären att han är

insolvent godtas, om ej uppgiften med hänsyn till tillgänglig utredning eller eljest framstår som tvivelaktig. Bestämmelsen innebär en nyhet i förhållande till gällande rätt, i det att gäldenärs egen uppgift om obestånd inte skall godtas utan vidare. I lagberedningens förslag har motsvarande regel (3 § första stycket) den lydelsen att uppgift av gäldenären att han är insolvent skall godtas, om ej särskilda skäl föranleder till annat. Den ändrade lydelsen i det remitterade förslaget har tillkommit med anledning av viss kritik under remissbehandlingen mot den av beredningen föreslagna regeln av innebörd, att regeln blir svår att tillämpa i praktiken och kan ge anledning till olämpliga dröjsmål med behandlingen av konkursansökningar. Departementschefen har avsett att med den ändrade lydelsen ge tydligare uttryck åt tanken att gäldenärens uppgift som regel skall godtas utan någon prövning. Enligt lagrådets mening motverkar emellertid uttrycket "tvivelaktig" i departementsförslaget det angivna syftet. Det leder till att prövning skall ske så snart av en eller annan anledning tvivel föreligger om riktigheten av uppgiften. Uttrycket "särskilda skäl" innefattar däremot något mera påtagligt och är därför att föredra från nämnda synpunkt. Vidare må framhållas att de i det remitterade förslaget inskjutna orden "med hänsyn till tillgänglig utredning eller eljest" närmast torde ta sikte på konkursdomarens prövning av en konkursansökan. De passar mindre väl i förevarande bestämmelse, som med hänsyn till sin placering i kapitlet reglerar ej blott konkursdomarens prövning utan även den prövning som skall ske av rätten i det fall att ansökningen hänskjutits dit. Lagrådet förordar den av beredningen föreslagna lydelsen.

6 §

Lagrådet:

Paragrafens första stycke motsvarar första stycket i 7 § KL. Någon motsvarighet till bestämmelserna i andra stycket i nämnda paragraf om konkursdomarorganisationen finns ej i förslaget. Departementschefen har liksom lagberedningen ansett att bestämmelser i detta ämne bör kunna utfärdas i administrativ ordning. Enligt lagrådets mening bör dock de grundläggande reglerna om konkursdomare stå i själva lagen. Lämpligen kan 6 § kompletteras med ett nytt första stycke, innehållande att vid tingsrätt finns konkursdomare och att denne skall vara lagfaren (jfr 19 kap. 2 § JB). I anslutning därtill bör i förslagets första stycke — som alltså blir andra stycket i paragrafen — efter "konkursdomaren" insättas orden "vid den tingsrätt".

10 §

Lagrådet:

Innebörden av hänvisningen till 6 § tredje stycket är i viss mån oklar. Det bör klargöras att även i fall som här avses föreläggande att avhjälpas

brist skall föregå beslut i avviseringsfrågan. Så torde kunna ske genom att hänvisningen till 6 § tredje stycket ersätts med orden "och efterkommer sökanden ej föreläggande att avhjälpa bristen, skall ansöknings avvisas".

11 §

Lagrådet:

Lagrådet vill föreslå att uttrycket "av högre myndighet eller domstol" i klarhetens intresse jämkas till överensstämmelse med den gällande lydelsen eller alltså till "av högre myndighet eller av domstol, där talan mot skiljedomen är anhängig" (se 15 § KL, jfr 46 § utsökningslagen).

12 §

Lagrådet:

I anslutning till vad lagrådet anfört vid 2 § förordar lagrådet att andra punkten i första stycket i förevarande paragraf får den avfattningen, att om konkursdomaren med hänsyn till tillgängliga upplysningar eller eljest finner särskilda skäl föreligga att ej godta uppgiften om gäldenärens insolvens, målet skall hänskjutas till rätten.

I andra stycket behandlas det fallet att konkursansökan avser dödsbo, som inte står under förvaltning av boutredningsman, och görs av en eller flera men inte alla dödsbodelägare. Sådan ansökan skall enligt förslaget hänskjutas till rätten. Om emellertid dödsboets egendom avträds till förvaltning av boutredningsman på grund av framställning som görs senast när ansöknings prövas, förfaller ansöknings. De föreslagna bestämmelserna har i gällande rätt motsvarighet i 11 § andra stycket KL.

I anslutning till förslaget berör departementschefen frågan, vem som får göra ansökan för dödsbo som gäldenär. Beredningens förslag innehåller (i 2 §) regeln, att ansökan för dödsbo såsom gäldenär görs av dödsbodelägarna eller, när boutredningsman finns, av denne. Departementschefen har avstått från att ta upp en sådan föreskrift med motiveringen att det redan av ÄB:s regler om dödsbon följer att beredningens förslag gäller som huvudregel. Uttalandet är riktigt med utgångspunkt i de allmänna reglerna i ÄB om dödsbon. ÄB innehåller emellertid inte heller någon särskild regel som anger att konkursansökan kan göras av enskild dödsbodelägare. Regleringen härom finns i 11 § andra stycket KL. Av betydelse är att denna reglering nu får motsvarighet i förslaget. Ansökan om egendomsavträde till konkurs kan sålunda likaväl som ansökan om egendomsavträde till boutredningsman göras av enskild dödsbodelägare med den verkan i fråga om gäldansvaret som följer av 21 kap. ÄB.

Ansökan som görs av enskild dödsbodelägare skall som nämnts enligt det remitterade förslaget hänskjutas till rätten. Till skillnad från de gällande reglerna i 11 § andra stycket saknar förslaget regler om hur konkursdomaren därvid skall förfara. Departementschefen hänvisar i

motiven till den föreslagna 15 § och säger att det av denna paragraf följer, att kallelse skall utfärdas även på delägare som inte har biträtt ansökningen. I nämnda paragraf stadgas att mål som hänskjutits till rätten skall av konkursdomaren utsättas att förekomma inom viss tid och att parterna skall kallas till rätten med erinran om påföljd av parts utevaro. Part på gäldenärssidan är dödsboet. Delgivning med dödsbo sker enligt 9 § andra stycket delgivningslagen (1970:428) genom att kallelsen överbringas till sådan dödsbodelägare som sitter i boet. Sådan dödsbodelägare skall visserligen enligt samma lagrum underrätta övriga delägare om delgivningen men det är en annan sak än att — såsom departementschefen anför — kallelse skall utfärdas även på delägarna. Det sagda ger vid handen, att en särskild reglering inte synes kunna undvaras i fall som nu är i fråga. Lagrådet vill därför förordna en sådan reglering i lagen. Den torde kunna göras betydligt enklare än den nuvarande i 11 § andra stycket KL och synes lämpligen böra få sin plats i 15 §, i anslutning till den där intagna bestämmelsen om kallelse på parterna till rätten.

13 §

Lagrådet:

I denna paragraf meddelas bestämmelser om konkursdomarens behandling av borgenärs konkursansökan. Paragrafen motsvarar 11 och 12 §§ i beredningens förslag och ersätter 12 och 17 §§ KL. Den tar sikte enbart på borgenärs konkursansökan i allmänhet och saknar motsvarighet till de särskilda bestämmelserna i 17 § KL för det fall att gäldenären avlider sedan borgenärs konkursansökan gjorts men innan den prövats eller att ansökningen avser redan avliden gäldenärs bo. Departementschefen har inte ansett det påkallat att behålla gällande bestämmelser i ämnet. Därav följer enligt hans mening, att de allmänna bestämmelserna i förevarande paragraf skall tillämpas även i dödsbofallet. Detta innebär enligt departementschefen följande. I det fall då gäldenären dör medan konkursansökan är anhängig hos konkursdomaren eller då ansökningen avser redan avliden gäldenärs bo skall dödsboet föreläggas att komma in med förklaring. Delgivning sker med dödsboet enligt andra stycket i paragrafen. Det fortsatta förfarandet följer de allmänna reglerna i 14-16 §§ i förslaget. Har målet redan hänskjutits till rätten, när gäldenären dör, får de allmänna reglerna i 15 och 16 §§ tillämpas.

Enligt lagrådets mening kan det inte tas för givet att gäldenärens död under målets handläggning leder till ett sådant förfarande som nu sagts. I den allmänna processen medför parts död olika verkningar i skilda sammanhang. I allmänhet äger dödsboet inträda i den avlidnes ställe och överta hans talan. Men i vissa mål, exempelvis inom familjerätten, är detta inte fallet. I klarhetens intresse synes fallet böra regleras i KL. Detta torde, såvitt avser förfarandet inför konkursdomaren innan målet i förekommande fall hänskjutits till rätten, kunna ske genom införande av ett

nytt andra stycke i 13 § av innehåll, att om gäldenären dör utan att ha medgivit ansökningen föreläggande skall meddelas dödsboet att inkomma med förklaring. Delgivning torde därvid kunna ske enligt andra stycket i det remitterade förslaget. För det fall åter att gäldenären dör, sedan målet hänskjutits till rätten, torde föreskrift om att kallelse eller, om kallelse redan hunnit utfärdas för gäldenären, ny kallelse skall utfärdas för dödsboet lämpligen kunna tas in som ett nytt andra stycke i 15 §.

För det fall att borgenärs konkursansökan avser redan avliden gäldenärs bo synes särskild föreskrift inte vara behövlig. Även i detta fall torde delgivning kunna ske i enlighet med andra stycket i det remitterade förslaget.

Det remitterade förslaget liksom KL saknar särskilda bestämmelser om hur det skall förfaras om gäldenären dör sedan han själv gjort konkursansökan. Att KL saknar sådana bestämmelser kan vara förklarligt med hänsyn till att gäldenärs egen konkursansökan enligt 11 § KL genast skall föranleda beslut om gäldenärens försättande i konkurs. Med den nya ordning som nu föreslås, innefärande att även gäldenärs ansökan skall underkastas prövning i sak och kunna föranleda målets hänskjutande till rätten (2 § och 12 § första stycket), kan det tänkas bli ett större problem vilken verkan som gäldenärens död under målets handläggning bör medföra. Beträffande förfarandet hos konkursdomaren, innan målet hänskjutits till rätten, torde någon bestämmelse ej behövas. Däremot bör den av lagrådet förordade regeln avseende det fallet, att gäldenär som begärts i konkurs av borgenär avlider sedan målet hänskjutits till rätten, få gälla även i fall då gäldenären själv gjort ansökningen.

I anslutning till regeln i andra punkten av 13 § första stycket om utsträckning av förklaringstiden vill lagrådet framhålla, att sökanden normalt bör beredas tillfälle att yttra sig innan sådan utsträckning medges. Det bör kunna förutsättas att så sker utan uttrycklig föreskrift i lagtexten.

14 §

Lagrådet:

Enligt första punkten i förevarande paragraf har 12 § första stycket motsvarande tillämpning, när gäldenären medger borgenärs konkursansökan. Bestämmelsen har upptagits från 13 § i beredningens förslag men hänvisningen till 12 § har knappast blivit korrekt med hänsyn till den lydelse 12 § — motsvarande 10 § i beredningens förslag — fått i det remitterade förslaget. I förevarande paragraf är fråga om gäldenärens medgivande av ansökningen men i 12 § om hans uppgift att han är insolvent. Lagrådet vill därför förorda, att den avsedda innebörden får komma till uttryck genom en fullständig regel. Denna bör avfattas med anknytning till den ändrade lydelse av 12 § första stycket som lagrådet förordat. Andra punkten i förslaget bör därvid lämpligen upptas i ett särskilt andra stycke.

I motiven till 14 § har departementschefen uttalat, att om gäldenären medger ansökningen sedan den hänskjutits till rätten, konkursdomaren bör anses oförhindrad att, om saken är klar, inställa rättens sammanträde och själv besluta om gäldenärens försättande i konkurs. Ett sådant förfarande kan sägas följa direkt av nuvarande lydelse av 13 § KL, enligt vilken konkursdomaren genast skall meddela beslut om gäldenärens försättande i konkurs, när gäldenären medger borgenärs konkursansökan. Med den nya ordning som föreslås, innebärande att prövning i sak skall ske även i fall då gäldenären medger konkursansökningen, är förhållandet inte fullt så klart. Det förfarande som nu gäller är emellertid praktiskt och bör inte frångås.

15 §

Lagrådet:

Såsom lagrådet anfört vid 12 § synes en särskild bestämmelse böra införas i första stycket av förevarande paragraf angående kallelser till rätten i det fall att konkursansökan avser dödsbo, som ej står under förvaltning av boutredningsman, och gjorts av en eller flera men inte alla dödsbodelägare. Bestämmelsen torde kunna ges det innehållet att i fall som avses i 12 § andra stycket även delägare, som ej biträtt ansökningen, skall kallas. Innebörden av 15 § första stycket blir således i sådant fall, att både dödsboet, i egenskap av part, och delägare som nu nämnts skall kallas.

Vidare bör i enlighet med vad lagrådet anfört vid 13 § ett nytt andra stycke införas i förevarande paragraf av innehåll att, om gäldenären dör sedan målet hänskjutits till rätten, kallelse eller, om kallelse redan hunnit utfärdas för gäldenären, ny kallelse skall utfärdas för dödsboet.

Andra stycket i det remitterade förslaget torde kunna i sak oförändrat utgöra ett tredje stycke i paragrafen.

16 §

Lagrådet:

Det torde vara avsett, att regeln i första stycket andra punkten skall gälla såväl då borgenär gjort konkursansökningen som då ansökningen gjorts av gäldenären själv. För att detta skall tydligt framgå bör punkten få bilda ett särskilt andra stycke och få lydelsen, att gäldenärs utevaro från förhandling i mål om hans försättande i konkurs inte hindrar att målet avgörs.

Det kan anmärkas, att paragrafen inte behandlar det fallet att enskild dödsbodelägare som gjort ansökan om boets försättande i konkurs uteblir. För detta fall torde den allmänna regeln i 211 § tredje stycket KL vara tillämplig.

19 §

Justitierådet Bergsten, regeringsrådet Lidbeck och justitierådet Brundin:

I 19-21 §§ KL meddelas utförliga regler om hur konkursbeslutet skall

tillkännages liksom hur bevakningstiden och första borgenärssammanträdet skall bestämmas och tillkännages. Det remitterade förslaget innehåller endast knapphändiga regler härom, samlade i 19 §. Meningen är att erforderliga bestämmelser i övrigt skall meddelas i en tillämpningsförfordning som utfärdas av regeringen.

Det synes vanskligt att i det nu aktuella reformarbetet, som är endast en etapp i en fortgående översyn av KL, ta ställning till frågan vad som bör stå i lag och vad som kan överlämnas åt administrativ reglering. KL bygger i detta hänseende på en systematik, som väl kan anses föråldrad men som är konsekvent genomförd. I den mån denna systematik överges i en partiell reform kommer lagen att under en övergångstid brista i systematisk enhetlighet. Det sagda må illustreras med ett exempel. Enligt förslaget utmönstras ur KL den nuvarande föreskriften i 19 § att konkursdomaren bestämmer i vilken eller vilka tidningar inom orten kungörelser om konkursen skall införas. Samtidigt bibehålls oförändrade bestämmelser, t.ex. 111 §, som utgår från att konkursdomarens bestämmande sker med stöd av föreskrift i KL. Till svårigheten att avgöra vad som bör regleras i lag bidrar att översynen av reglerna om konkursförfarandet kan komma att ge nya utgångspunkter för bedömandet. Det finns därför anledning till större återhållsamhet när det gäller att nu föra över bestämmelser till administrativ reglering.

Tills vidare bör i lagen alltjämt anges att det är konkursdomaren som bestämmer tidpunkten för första borgenärssammanträdet och bevakningstiden samt i vilken eller vilka ortstidningar kungörelser angående konkursen skall införas. Vidare bör av lagen framgå att inte endast konkursbeslutet utan även vad konkursdomaren bestämt om tidpunkten för första borgenärssammanträdet etc. skall tillkännages genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar och ortstidning som konkursdomaren bestämt. Likaså bör tills vidare bibehållas en lagbestämmelse om att gäldenären skall kallas till första borgenärssammanträdet och i kallelsen erinras om sin skyldighet enligt 92 § att vid sammanträdet avlägga bouppteckningsed.

I enlighet med det anförda förordas att 19 § får i ett första stycke innehålla, till en början, att om beslut om konkurs meddelas konkursdomaren genast skall utsätta första borgenärssammanträdet att hållas tidigast tre och senast fem veckor från dagen för konkursbeslutet. Härefter bör föreskrivas att sammanträdet dock får hållas senare än som har sagts nu, om det är nödvändigt med hänsyn till konkursboets omfattning och beskaffenhet. I anslutning härtill bör följande bestämmelser om att konkursdomaren även skall bestämma den tid, minst fyra och högst tio veckor från dagen för konkursbeslutet, inom vilken bevakning av fordran skall äga rum samt att han därjämte skall bestämma den eller de ortstidningar i vilka kungörelser angående konkursen skall införas. I ett andra

stycke kan införas en föreskrift, enligt vilken konkursbeslutet jämte vad konkursdomaren bestämt enligt första stycket kungörs i Post- och Inrikes Tidningar och i ortstidning som avses i nämnda stycke samt i övrigt tillkännages på sätt regeringen föreskriver. I ett tredje stycke bör slutligen föreskrivas att gäldenären skall kallas till första borgenärssammanträdet och därvid erinras om sin skyldighet enligt 92 § att vid sammanträdet avlägga bouppteckningsed. Därtill torde böra fogas den bestämmelsen att i fråga om delgivning av kallelsen gäller vad som är stadgat om stämning i tvistemål.

Justitierådet Höglund:

I 19-21 §§ KL meddelas utförliga regler om tillkännagivande av konkursbeslutet samt om bestämmande och tillkännagivande av tid och plats för första borgenärssammanträdet, bevakningstid och annonsering i ortstidning. Det remitterade förslaget innehåller endast knapphändiga regler härom, sammanförda i 19 §. Meningen är att erforderliga bestämmelser i övrigt skall meddelas i en tillämpningsförfordning som utfärdas av regeringen. Den föreslagna ordningen synes inte gå fri från invändningar.

Till en början kan mot förevarande 19 § i departementsförslaget anmärkas, att den ej anger vilken myndighet som skall fatta beslut angående första borgenärssammanträdet och bevakningstiden. Avsikten är tydligtvis att dessa åtgärder liksom hittills skall ankomma på konkursdomaren, vare sig konkursbeslutet meddelats av rätten eller konkursdomaren. Detta bör anges i lagtexten.

Vad därefter angår de avgöranden som skall träffas i samband med själva konkursbeslutet saknar den föreslagna paragrafen motsvarighet till nu gällande regel, att konkursdomaren skall bestämma i vilken eller vilka ortstidningar kungörelser om konkursen skall införas. Andra bestämmelser i KL, som nu ej är föremål för ändringsförslag, förutsätter emellertid sådant beslut, se t.ex. 111, 130, 176 och 202 §§. Med hänsyn härtill bör i avvaktan på en vidare revision av KL nyssnämnda regel behållas i förevarande 19 §.

I fråga om tillkännagivande av de beslut som avses i paragrafen innehåller förslaget endast den bestämmelsen att konkursbeslutet genast skall kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och i övrigt på sätt regeringen föreskriver. I övrigt saknas bestämmelser både om vad som skall tillkännages och om hur tillkännagivandet skall ske. Att vissa bestämmelser i gällande lag är sådana att de kan utmönstras och i stället meddelas i en tillämpningsförfordning synes klart. En utmönstring har också skett i lagberedningens förslag. Det remitterade förslaget går emellertid vida längre, enligt min mening för långt. Vissa av de bestämmelser i gällande lag som saknar motsvarighet i departementsförslaget är av den processuella natur och av den betydelse för parterna att de bör ha sin plats i själva KL.

Det gäller sådana bestämmelser som innefattar tillkännagivanden för parterna i konkursförfarandet — i form av kungörande eller delgivning eller underrättelse på annat sätt. I detta hänseende bör grundläggande regler finnas i lagen, medan mera detaljerade föreskrifter av verkställighetskaraktär kan meddelas i en av regeringen utfärdad förordning. Underrättelser till myndigheter liksom andra åtgärder, som ej avser parterna, kan däremot i sin helhet regleras i sådan förordning.

Till grund för en lagteknisk lösning som nu sagts kan anföras följande.

Av betydelse för frågan är konkursförfarandets natur. Visserligen är förfarandet inte att hänföra till rättegång i den bemärkelsen att det direkt är underkastat RB:s reglering. Men det innehåller, såsom framhållits i doktrinen, åtskilliga moment som utgör motsvarigheter till den judiciella processen. Att märka är sålunda, att det ej uppställs som förutsättning för att borgenär skall få njuta utdelning i konkursen att hans fordran fastställs genom dom i vanlig ordning. I stället har inom konkursförfarandets ram anordnats en särskild form för prövning av borgenärernas anspråk. Att denna prövning delvis förlagts till andra organ än domstol ändrar ej förfarandets rättsliga karaktär. Med hänsyn härtill är de bestämmelser som reglerar tillkännagivanden för parterna i konkursen — gäldenären och borgenärerna — av väsentlig betydelse för deras rätt. Genom dessa bestämmelser får borgenärerna tillfälle att iaktta de åtgärder som i olika skeden av konkursen krävs för eller eljest inverkar på deras rätt till utdelning: bevakning, anmärkning, deltagande i förlikningssammanträde inför rättens ombudsman, deltagande vid rättens prövning, klander mot utdelningsförslag m.m. Likaså får gäldenären tillfälle att utföra talan under förfarandets gång. När det gäller betydelsen av nämnda bestämmelser för parterna finns ej anledning att göra skillnad mellan de skeden av förfarandet som försiggår inför rättens ombudsman eller konkursdomaren och dem som försiggår inför rätten. Och vad de senare beträffar lär likatill som i fråga om rättegång i allmänhet ifrågasättas, att alla regler om kallelser till parterna och andra tillkännagivanden för dem skall utmönstras ur själva lagen för att ersättas med tillämpningsföreskrifter. Av fundamental betydelse i en processordning är regler, som ger parterna tillfälle att utföra sin talan. Därmed får också bestämmelser om kallelser till parterna och andra tillkännagivanden för dem central betydelse.

En nära nog total utmönstring synes även stöta på formellt hinder. Enligt 11 kap. 4 § nya regeringsformen skall vad som gäller om rättegång föreskrivas i lag. Det synes inte möjligt att betrakta alla bestämmelser om kallelser till parterna och andra tillkännagivanden för dem som föreskrifter om verkställighet av lag enligt 8 kap. 13 § första stycket 1 regeringsformen, vilka får beslutas av regeringen. Under förarbetena har noga framhållits av föredragande departementschefen, att med sådana föreskrifter avses endast tillämpningsföreskrifter av rent administrativ karaktär eller, i den mån föreskrifterna är av beskaffenhet att "fylla ut" en lag, sådana före-

skrifter som inte tillför den av riksdagen beslutade regleringen något väsentligt nytt (prop. 1973:90 s. 211; jfr s. 388). Konkursförfarandet är ej så väsensskilt från rättegång inför domstol att det föranleder ett annat synsätt i det hänseende som nu är i fråga.

För en processuell reglering som den ifrågavarande liksom för motsvarande reglering av andra liknande förfaranden bör sålunda väljas en modell, som innebär att grundläggande regler om kallelser och andra tillkännagivanden för parterna meddelas i lag, medan övriga erforderliga föreskrifter i ämnet ges i en tillämpningsförfordning. Till grundläggande regler hör bestämmelser om *att* tillkännagivande skall ske samt *hur* det skall ske såtillvida som den huvudsakliga formen för tillkännagivandet anges, dvs. kungörande, delgivning eller underrättelse på annat sätt. De närmare bestämmelserna om de olika formerna för tillkännagivande får därefter sökas på annat håll, såsom i en — väntad — kungörandelag, delgivningslagen eller tillämpningsförfordning. En lagstiftningsteknik som går ut på en uppdelning av författningsmaterialet skall huvudsakligen tjäna det rationella syftet att lagen blir mera överskådlig och lättläst. Detta gäller i första hand för den enskilde. Men syftet förfelas, om bestämmelser av betydelse för hans rätt måste sökas på skilda håll, både i lag och i tillämpningsförfordning.

I enlighet med det anförda bör i KL finnas bestämmelser om att tillkännagivande skall ske även av vad som blivit bestämt om första borgenärssammanträdet och om bevakningstiden samt, i avvaktan på en särskild kungörandelag, om vilken eller vilka ortstidningar som skall anlitas för kungörande.

Även de grundläggande bestämmelserna om formen för tillkännagivandet bör meddelas i lagen, i den mån det rör parterna i konkursförfarandet. Lagen bör sålunda innehålla regler om att kungörande skall ske. I avsaknad, ännu så länge, av allmänna bestämmelser om kungörande i en särskild kungörandelag bör KL innehålla åtminstone, att kungörandet skall ske i Post- och Inrikes Tidningar och i den eller de ortstidningar som bestämts av konkursdomaren. Såvitt angår själva konkursbeslutet är särskilt betydelsefullt att kungörandet i Post- och Inrikes Tidningar anges — så har också skett i departementsförslaget — eftersom viktiga rättsverkningar knutits därtill, bl.a. i 21 § i det remitterade förslaget. Lagen bör vidare innehålla motsvarighet till gällande bestämmelser om att borgenärerna skall underrättas och att delgivning skall ske med gäldenären. Däremot synes de bestämmelser som i övrigt behövs angående kungörandet och angående andra underrättelser, exempelvis till olika myndigheter, kunna överföras till en tillämpningsförfordning. Paragrafen bör lämpligen avslutas med en erinran härom.

På grund av det anförda vill jag förorda, att som första stycke i 19 § tas upp bestämmelser om de beslut konkursdomaren skall fatta i anslutning till konkursbeslutet. Därefter torde som ett andra stycke få följa bestäm-

melsen om kungörande av konkursbeslutet och av vad konkursdomaren i övrigt bestämt enligt första stycket. I ett tredje stycke kan upptagas bestämmelser om meddelanden till borgenärerna varefter som fjärde stycke får följa föreskriften om delgivning med gäldenären. Slutligen torde erinras om ytterligare bestämmelser, som utfärdas av regeringen.

21 §

Lagrådet:

Enligt paragrafens första stycke skall vissa rättshandlingar mellan gäldenären och annan gälla utan hinder av 20 §, om det ej visas att den som åberopar rättshandlingen inte var i god tro. Vad som närmare menas med att vederbörande inte var i god tro anges ej. Enligt motiven avses att han kände eller bort känna till konkursen. Detta bör i tydlighetens intresse utsägas i lagtexten, förslagsvis genom att orden "icke var i god tro" utbyts mot "ägede kännedom om beslutet eller att det förekom omständigheter som gåvo honom skälig anledning antaga att gäldenären var försatt i konkurs". Begreppet god tro förekommer även i andra stycket av paragrafen, synbarligen i samma mening som i första stycket. Det torde inte vara behovligt att här återigen precisera begreppet, utan det kortare uttrycket bör kunna bibehållas.

Med uttrycket "den som åberopar rättshandlingen" avses enligt ett motivuttalande andra parten i mellanhavandet. Detta kan lika gärna anges direkt, lämpligen genom att det berörda uttrycket utbyts mot "den andre".

37 §

Lagrådet:

I paragrafens första stycke behandlas återvinning av panträtt. I det remitterade förslaget har i denna del valts en annan lydelse än i lagberedningens förslag. Enligt departementsförslagets lydelse är återvinningsfristerna knutna till upplåtelsen av panträtten. Av lagrådsremissen att döma avses dock ej någon saklig ändring i förhållande till beredningens förslag, enligt vilket fristerna hänför sig till tidpunkten för pantsättningens fullbordan. För att inte tvekan skall uppstå på denna punkt bör första liksom även andra stycket avfattas i överensstämmelse med beredningens förslag.

39 a §

Lagrådet:

I första stycket av denna paragraf regleras skyldigheten att vid återbäring av egendom utge även avkastning av egendomen. Enligt första punkten skall den som är skyldig att återbära egendom utge även den avkastning som belöper på tiden efter delgivning av stämning i målet. I andra punkten föreskrivs en mera vidsträckt återbäringsskyldighet i fall av

återvinning enligt 30 §. Första punkten överensstämmer med lagberedningens förslag i denna del (37 § 1 andra stycket första punkten) och innebär bl.a. den ändringen i förhållande till gällande rätt att den tid på vilken avkastningen belöper och inte förfallodagen blir avgörande. Vidare har, såvitt nu är i fråga, företagits den redaktionella ändringen att uttrycket "ränta eller avkomst" i gällande lag (37 § tredje stycket första punkten) ersatts med ordet avkastning.

Uttrycket "den avkastning som belöper på tiden etc." i den föreslagna lydelsen omfattar sålunda både ränta och annan avkastning. Närmast efter orden synes det vara fråga om den ränta eller annan avkastning som faktiskt utgått och som belöper på den ifrågavarande tiden. Det stämmer också med innebörden av gällande rätt sådan den framställts i doktrinen. Det betyder, att vid återbäring av kontanta medel skyldighet att betala ränta inte föreligger i vidare mån än den återbetalningsskyldige själv gjort medlen räntebärande. Lagberedningen har emellertid i anslutning till den föreslagna bestämmelsen uttalat, att i fråga om återbäring av betalning ränta under alla omständigheter skall utgå åtminstone från delgivning av stämning i målet. Det vill synas som om beredningen därvid haft de allmänna reglerna i 9 kap. 10 § HB om moraränta i tankarna. Rättspraxis har inte heller varit främmande för en tillämpning av dessa regler vad gällande rätt angår (NJA 1929 s. 425 och SvJT 1933 rf. s. 55). I lagrådsremissen har innebörden av förslaget i denna del inte berörts. Ett klarläggande är önskvärt. Är meningen den att ränta skall utgå enligt 9 kap. 10 § HB i fall då den återbäringsskyldige ej haft medlen räntebärande, bör det framgå av lagtexten. Jämförd med gällande rätt synes nämligen den föreslagna lydelsen genom uteslutningen av ordet ränta kunna leda till en motsatt tolkning. Ordalagen i andra punkten av ifrågavarande stycke, som talar om "den avkastning han uppburit", är också ägnade att förstärka intrycket att det även i första punkten är fråga enbart om sådan avkastning som faktiskt utgått.

39 b §

Lagrådet:

Paragrafens två första stycken behandlar den situation som uppstår vid återvinning när tredje man ställt säkerhet för gäldenärens skuld och, sedan gäldenären fullgjort sin förpliktelse, återfått säkerheten av borgenären. Första stycket reglerar vad borgenären i den angivna situationen har att återbära till konkursboet. Denna borgenärens skyldighet är avhängig av vad i andra stycket föreskrivs om tredje mans förpliktelse att ånyo utge säkerheten. Enligt lagrådets mening skulle paragrafen vinna i följdriktighet och tydlighet om den först reglerade tredje mans skyldighet och därefter borgenärens. Lämpligen kan därvid de båda styckena föras samman till ett stycke, som i en första mening får innehålla, att tredje man som ställt egendom som säkerhet för förpliktelse av gäldenären och, sedan gälde-

nären fullgjort förpliktelsen, återfått säkerheten, är skyldig att till borgenären eller, om konkursboet begär det, direkt till konkursboet ånyo utge säkerheten eller ersätta dess värde under samma förutsättningar som skolat gälla för återvinning av fullgörelsen, om den i stället skett till honom. I en andra mening i stycket kan stadgas, att borgenären ej är skyldig att vid återvinning återbära mer än som överstiger säkerhetens värde, om han ej återfår denna och han ej, när säkerheten återställdes, kände till eller bort känna till gäldenärens insolvens. Vad sålunda föreslagits medför ändrad lydelse av inledningen till nästföljande stycke i paragrafen.

40 b-40 d §§

Lagrådet:

Förslaget innehåller i 40 b och 40 c §§ föreskrifter om vem som kan påkalla återvinning samt om sättet och tiden för påkallandet. I 40 b § föreskrivs att talan om återvinning förs av förvaltaren samt att, om denne inte vill föra talan och ej heller ingår förlikning i saken, talan får föras av borgenär som bevakat fordran i konkursen. Vidare upptas bestämmelser om den tid inom vilken talan skall väckas vid allmän domstol — med två olika tremånadersfrister och en ettårsfrist — samt en regel om rättegångskostnaden för det fall då borgenär för talan. I 40 c § sägs att, även om talan om återvinning ej väckts enligt 40 b §, återvinning får påkallas av förvaltaren genom anmärkning mot bevakning eller genom invändning mot annat yrkande som framställs mot boet. Därjämte sägs att särskild talan ej behöver väckas när förmånsrätt som vunnits genom utmätning skall gå åter.

Av de föreslagna bestämmelserna kan ej klart utläsas om borgenär får föra talan när återvinning påkallas av förvaltaren genom anmärkning mot bevakning eller genom invändning mot annat yrkande. Enligt motiven är det avsett att borgenär ej skall få föra talan i dessa fall. Lagtexten synes böra förtydligas på denna punkt.

Vad angår tiden för väckande av talan vid allmän domstol är tanken tydligen den att talan under alla förhållanden skall få väckas inom ett år från den i 29 § i förslaget angivna fristdagen. Även i detta avseende är en precisering av lagtexten önskvärd.

Lagrådet förordar att 40 b och 40 c §§ sammanslås till en paragraf med beteckningen 40 b §. I ett första stycke av paragrafen kan stadgas att återvinning påkallas av förvaltaren genom väckande av talan vid allmän domstol, genom anmärkning mot bevakning eller genom invändning mot annat yrkande som framställs mot konkursboet samt att, om förvaltaren inte vill påkalla återvinning och ej heller ingår förlikning i saken, borgenär som bevakat fordran i konkursen får påkalla återvinning genom väckande av talan vid allmän domstol. I samma stycke kan även anges att särskild åtgärd ej är behövlig för återgång av förmånsrätt som vunnits genom

utmätning. Som ett andra stycke kan upptas förslagets bestämmelser om tid för väckande av talan vid allmän domstol, varvid första meningen jämkas till lydelsen, att talan väcks inom ett år från fristdagen, dock att talan får väckas inom tre månader från det att anledning därtill blev känd för konkursboet. Slutligen kan bestämmelsen i förslaget om rättegångskostnaden i fall då borgenär för talan få bilda ett tredje stycke i paragrafen. Sammanslagningen av 40 b och 40 c §§ föranleder att 40 d § i förslaget får beteckningen 40 c §.

Bestämmelsen om att särskild åtgärd ej är behövlig för återgång av förmånsrätt som vunnits genom utmätning överensstämmer i sak med vad som gäller enligt 31 § sista punkten KL. Bestämmelsen vinner tillämpning i fall då utmätt egendom eller medel, som influtit efter dess försäljning eller på annat sätt, finns i behåll hos utmätningsman eller överexekutor. För sådant fall föreskrivs i 24 § första stycket i förslaget — i överensstämmelse med 24 § första stycket KL — att belopp, som enligt utsökningslagen skolat utges till utmätningssökanden eller annan borgenär som ej hade panträtt, i stället skall redovisas till förvaltaren, om utmätningssökanden ej hade panträtt och den förmånsrätt som han vunnit genom utmätningen skall gå åter. Som lagberedningen anfört kan med hänsyn till den nya utformningen av reglerna om återvinning av förmånsrätt, som vunnits genom utmätning, någon gång komma att inträffa att det ej utan vidare kan avgöras huruvida rätt till återvinning föreligger eller vilken effekt den bör få. Så länge återvinningsfrågan inte avgjorts kan tvekan därför råda om hur det lämpligen bör förfaras med de medel som den nämnda föreskriften i 24 § avser. Beredningen har anvisat den lösningen att, i den mån det är tveksamt huruvida borgenärs genom utmätning vunna förmånsrätt skall stå sig, motsvarande belopp redovisas till konkursförvaltaren och borgenären hänvisas att i vanlig ordning göra sin rätt gällande genom bevakning i konkursen. Lagrådet ifrågasätter huruvida detta är en lösning som lämpar sig för alla förekommande fall. Understundom torde omständigheterna göra det tillrådligt att beloppet innehålls i avbidan på att ett avgörande träffas i återvinningsfrågan mellan borgenären och konkursboet. Som beredningen anmärkt, kan det förutsättas att återvinningsfrågan tas upp inom helt kort tid efter konkursutbrottet.

103 §

Justitierådet Bergsten, regeringsrådet Lidbeck och justitierådet Brundin:

Föreslagna ändringar i reglerna om förfarandet i konkursen är fr.o.m. 3 kap. KL huvudsakligen begränsade till formella jämkningar föranledda av de nya lagreglerna i 1 kap. Enligt det remitterade förslaget skall sådan jämkning företas i bestämmelserna i 103 § sista stycket. Vad som sägs i dessa bestämmelser synes äga sådant samband med föreskrifterna i nu föreslagna 19 § att de även i lagtekniskt hänseende lämpligen kan utformas i överensstämmelse med sistnämnda paragraf. I sådant fall bör även

lydelsen av 103 § fjärde stycket jämkas.

Fjärde stycket i 103 § torde följaktligen kunna innehålla en bestämmelse om att de avgöranden som avses i första och tredje styckena får träffas före utgången av bevakningstiden, om det lämpligen kan ske. Genom en bestämmelse, som får utgöra sista stycket i paragrafen, bör vidare anges att vad som bestämts enligt denna paragraf tillkännages på sätt regeringen föreskriver.

Justitierådet Höglund:

Enligt första-tredje styckena i 103 § KL skall konkursdomaren efter bevakningstidens utgång, bl.a., bestämma viss tid inom vilken anmärkningar får framställas mot bevakade fordringar, tid och ställe för det borgenärssammanträde inför rättens ombudsman på vilket tvistefrågor angående bevakade fordringar skall behandlas samt den dag då mål om tvistiga fordringar skall förekomma vid rätten. Enligt fjärde stycket skall konkursdomaren sända meddelanden till bl.a. gäldenären och borgenärerna om vad som sålunda blivit bestämt. Paragrafens femte stycke slutligen innehåller bestämmelser, som huvudsakligen går ut på att om konkursdomaren kan fatta de beslut som nämns i paragrafen innan kallelsebrev enligt 20 § utsänts, meddelande om vad han beslutat skall tas in i dessa kallelsebrev och den underrättelse som enligt 20 § skall tillställas gäldenären.

Medan 103 § KL lämnats orörd i lagberedningens förslag, innefattar departementsförslaget en ändring av femte stycket i paragrafen. Ändringen hänger samman med den av departementschefen föreslagna ändringen i fråga om 20 § av innebörd, att dess innehåll överflyttas till en tillämpningsförfordning. Den föreslagna lydelsen av femte stycket innehåller endast, att om de avgöranden som avses i första och tredje styckena av paragrafen lämpligen kan träffas tidigare än där sägs, vad som förut stadgas i paragrafen ej utgör hinder därför.

Genom att sambandet med de kallelser som avses i 20 § KL sålunda gått förlorat i den föreslagna lydelsen av femte stycket blir dess innehåll föga meningsfullt. Huruvida de avgöranden som avses i paragrafen kan träffas tidigare än huvudregeln anger saknar nämligen egentlig betydelse, om de inte träffas så tidigt att de hinner tillkännages genom nämnda kallelser. Det är tydligen underförstått, att den tilltänkta tillämpningsförfordningen skall innehålla bestämmelser om att meddelanden enligt 103 § kan tas in i sådana kallelser som nu avses i 20 § KL, ifall beslut enligt 103 § hinner fattas i tid. Detta kan dock inte utläsas av paragrafen enligt den föreslagna lydelsen. I synnerhet som fjärde stycket av paragrafen lämnats orört, innebärande att meddelanden som där sägs under alla förhållanden skall utgå, är svårt att inse att femte stycket i den föreslagna lydelsen innefattar någon meningsfull regel.

I överensstämmelse med vad jag anfört i fråga om 19 § bör de bestämmelser om tillkännagivanden som 103 § innehåller behållas i själva lagen, såvitt de rör parterna i konkursförfarandet. I enlighet härmed bör paragrafen förbli oförändrad utom såvitt den innehåller bestämmelser om underrättelser till ombudsmannen och förvaltaren. En sådan ändring är å andra sidan så obetydlig att den, med hänsyn till att åtskilliga andra paragrafer i KL i samma hänseende nu lämnas oförändrade, enligt min mening kan anstå till en kommande revision av KL. Hänvisningen i femte stycket till 20 § torde dock ändras till att avse 19 §.

121, 121 a och 121 b §§

Lagrådet:

I språkligt hänseende är 121 § andra punkten något oegentligt utformad. Lagrådet föreslår att 121 och 121 a §§ sammanslås till en paragraf, betecknad 121 §, och att därvid orden "eller om annat följer av 121 a §" får utgå. I så fall får 121 b § beteckningen 121 a § och skall i dess första stycke hänvisas endast till 121 §.

133 §

Lagrådet:

I förevarande paragraf regleras den rätt till utdelning i konkurs som tillkommer borgenär när konkursgäldenären är jämte en eller flera medgäldenärer solidariskt ansvarig mot borgenären och någon av medgäldenärerna gjort avbetalning på skulden. Innebörden är att borgenären äger bevaka sin fordran utan avdrag för avbetalning som gjorts av medgäldenär. Däremot skall avdrag ske för sådan avbetalning som konkursgäldenären själv gjort. Paragrafen tar upp tre fall då avdrag ej skall ske. Dessa fall har betecknats 1, 2 och 3 och täcker varandra delvis. Som punkt 1 nämns det fallet att medgäldenären hade rätt att söka tillbaka beloppet av konkursgäldenären (regressrätt), som punkt 2 det fallet att avbetalningen skett genom ackord, konkurs eller annan fördelning av insolvent medgäldenärs bo och som punkt 3 det fallet att avbetalningen skett senare än tre månader före den i 29 § i det remitterade förslaget angivna fristdagen. I de båda senare fallen är klart att avdrag ej skall ske för någon del av avbetalningen. Det förstnämnda fallet däremot innebär, som framgår av motiven, att avdrag får underlåtas endast i den mån medgäldenären genom avbetalningen fått regressrätt mot konkursgäldenären. Detta framgår inte tydligt av den föreslagna lagtexten. Som förutsättning för att borgenären ej skall behöva vidkännas avdrag anges visserligen, att medgäldenären genom avbetalningen fått regressrätt. Men för det fall att regressrätten motsvarar endast en del av avbetalningens belopp anges ej klart att avdrag skall göras för överskjutande del. Ett förtydligande härom synes böra göras. Lagrådet vill för den skull förorda,

att de båda som 2 och 3 betecknade fallen nämns först i en punkt och att det som 1 betecknade fallet tas upp därefter i en punkt för sig av innehåll, att vid sådan avbetalning som där avses detsamma gäller som vid avbetalningar i de båda övriga fallen, i *den mån* avbetalningen medfört regressrätt för medgäldenären.

134 a §

Lagrådet:

I denna paragraf regleras solidariskt ansvarig medgäldenärs rätt att utnyttja säkerhet, som konkursgäldenären ställt för medgäldenärens regressfordran, och att kvitta regressfordran mot skuld som medgäldenären har till konkursgäldenären. Den föreslagna regeln innebär, att om borgenären lyfter utdelning i konkursen medgäldenärens rätt i nämnda hänseenden minskas med utdelningens belopp, i den mån utdelningen beräknats på belopp som svarar mot säkerhetens värde eller mot kvittningsskulden. Paragrafen tar sålunda sikte på medgäldenärens rätt. Den inleds emellertid med en bestämmelse av innehåll, att borgenärs rätt till utdelning inte påverkas av att säkerhet ställts för solidariskt ansvarig medgäldenärs regressfordran eller att regressfordringen kan kvittas mot skuld som medgäldenären har till konkursgäldenären. Denna bestämmelse, som saknar motsvarighet i lagberedningens förslag, har med anledning av ett remissyttrande tillfogats för att tydliggöra syftet med den föreslagna regeln angående medgäldenärens rätt. Bestämmelsen torde emellertid vara onödig. Intet i de föregående av förslaget ger anledning till antagande att borgenärens rätt i konkursen skulle påverkas av att gäldenären ställt säkerhet för medgäldenärs regressfordran eller av att kvittningsrätt föreligger för medgäldenär. Inte heller läser någon slutsats i den vägen kunna befaras av bestämmelsen i 18 § andra stycket förmånsrättslagen, av vilken följer att borgenären, när han själv mottagit säkerhet från gäldenären, måste vidkännas minskad utdelning, i det att han då äger erhålla utdelning endast för den del av fordringen som återstår sedan säkerheten tagits i anspråk. Men den nu i departementsförslaget tillfogade bestämmelsen väcker tanke åt det hållet. Lagrådet vill därför hemställa, att första punkten i paragrafen får utgå och att paragrafen utformas i överensstämmelse med beredningens förslag.

Förslaget till lag om ändring i ackordslagen

Lagrådet:

I lagberedningens förslag har upptagits särskilda övergångsbestämmelser i anledning av att de nya återvinningsreglerna i KL-förslaget får betydelse också i fråga om tillämpningen av 16 § ackordslagen. Enligt dessa bestämmelser skall i fall då förhandling om offentligt ackord

beslutats före ikraftträdandet hänvisningen i 16 § ackordslagen till KL:s återvinningsregler avse dessa regler i deras äldre lydelse. Vidare skall, även om förhandling om offentligt ackord beslutats först efter ikraftträdandet, i fråga om återvinning av rättshandling eller åtgärd som ägt rum före ikraftträdandet de äldre bestämmelserna om återvinning få åberopas, om det medför frihet från återvinning. De sålunda föreslagna bestämmelserna innebär en motsvarande tillämpning i ackordssammanhang av övergångsbestämmelserna till KL-förslaget.

I det remitterade förslaget har dessa i beredningsförslaget upptagna övergångsbestämmelser uteslutits. Departementschefen säger sig starkt ifrågasätta om övergångsbestämmelser av det slaget bör ha sin plats i förevarande lagförslag. Han anför att de föreslagna övergångsbestämmelserna till KL-förslaget torde delvis kunna tillämpas direkt även i ackordssammanhang och att i övrigt en analog tillämpning torde vara möjlig. Det torde i vart fall, tillägger departementschefen, med hänsyn till den utformning som punkten 3 av övergångsbestämmelserna till KL-förslaget fått inte innebära några egentliga olägenheter, om i förevarande lagförslag inte upptas några övergångsbestämmelser i fråga om återvinning.

Vad departementschefen anför synes sammanfattningsvis få tolkas så, att det är avsett att övergångsbestämmelserna till KL-förslaget skall, såsom beredningen tänkt sig, ha motsvarande tillämpning med avseende på hänvisningen i 16 § ackordslagen. Att ingen särskild bestämmelse härom upptagits torde få godtas. Utan att det är uttryckligen utsagt får alltså förutsättas gälla, att hänvisningen i 16 § ackordslagen avser återvinningsreglerna i den äldre lydelsen, när förhandling om offentligt ackord beslutats före den 1 juli 1975, samt att i fråga om rättshandling eller åtgärd som ägt rum före nämnda dag 28-38 §§ KL i den äldre lydelsen alltid får åberopas, om det medför frihet från återvinning (jfr punkten 2 andra meningen och punkten 3 första stycket i övergångsbestämmelserna till KL-förslaget).

Övriga lagförslag

Lagrådet:

Förslagen lämnas utan erinran.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-16

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Andersson, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Löfberg, Lidbom, Carlsson, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén.

Föredragande: statsrådet Geijer.

Proposition om ändring i konkurslagen (1921:225) m.m.

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande¹ över förslag till

1. lag om ändring i konkurslagen (1921:225),
2. lag om ändring i ärvdabalken,
3. lag om ändring i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område,
4. lag om ändring i lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande,
5. lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal,
6. lag om ändring i lagen (1936:81) om skuldebrev,
7. lag om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag,
8. lag om ändring i lagen (1948:433) om försäkringsrörelse,
9. lag om ändring i lagen (1955:183) om bankrörelse,
10. lag om ändring i lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering samt
11. lag om ändring i ackordslagen (1970:847).

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och anför.

I anslutning till 6 § KL-förslaget har lagrådet förordat att grundläggande bestämmelser om konkursdomarorganisationen alltså skall ingå i KL och inte utfärdas i administrativ ordning. Som jag har berört i remissprotokollet (avsnitt 9.2.7) bör emellertid den nuvarande ordningen med konkursdomare avlösas av ett system i vilket huvuddelen av de uppgifter som nu ankommer på konkursdomaren flyttas över på domstolen som sådan. Med hänsyn härtill synes de åsyftade bestämmelserna om konkursdomarorganisationen tills vidare böra få sin plats i den förordning som avses komplettera KL. I paragrafens första stycke bör dock göras en mindre jämkning i enlighet med vad lagrådet har förordat.

Lagrådet har vidare föreslagit att 13 och 15 §§ KL-förslaget kompletteras med regler som tar sikte på fall då gäldenären dör efter det att

¹Beslut om lagrådsremiss fattat av Kungl. Maj:t den 13 september 1974.

konkursansökan har inletts — av gäldenären eller borgenär — men innan den avgjorts. Enligt min mening bör frågan ses mot bakgrund av vad som eljest gäller inom process- och exekutionsrätten. Några allmänna bestämmelser om verkan av parts död upptas inte i RB (jfr 12 kap. 19 §). Likväl utgår lagstiftningen otvivelaktigt från att part i tvistemål efterträds av sitt dödsbo under förutsättning att tvisteföremålet är sådant att boet kan vara part. Inte heller inom exekutionsrätten finns någon allmän bestämmelse i ämnet. Motsättningsvis kan dock ur skilda bestämmelser utläsas att exekutionsförfarandet i princip skall fortgå trots att svaranden avlider. Såvitt gäller konkursrätten anser jag det även utan uttrycklig bestämmelse vara klart att gäldenärens dödsbo skall inträda i gäldenärens ställe om denne dör. Inom doktrinen har med visst stöd i 12 kap. 19 § RB antagits, att det åligger domstol att ex officio underrätta dödsboet så att detta blir i tillfälle att inträda. Att lösa denna fråga särskilt för konkursrättens del anser jag med hänsyn till det anförda inte vara lämpligt. Härtill kommer att något mera påtagligt behov av lagregler i ämnet inte synes ha framträtt.

Jag kan i allt väsentligt godta vad lagrådets majoritet har anfört beträffande 19 § KL-förslaget.

Lagrådet har i anslutning till 39 a § KL-förslaget uttryckt önskemål om ett klarläggande uttalande i fråga om skyldigheten att utge ränta när återbäring av egendom skall ske i samband med återvinning. Som jag har berört i lagrådsremissen har frågor om ränta behandlats av köplagsutredningen i dess betänkande (SOU 1974:28) Räntelag. Förslag till räntelag m.m. har nyligen remitterats till lagrådet. Räntelagen avses bli tillämplig bl.a. i fråga om ränta som utgår i samband med återvinning enligt KL. I lagrådsremissen rörande räntelagen föreslås att bestämmelser härom tas in i 39 a § KL. Avsikten är att räntelagen skall träda i kraft den 1 juli 1975, dvs. samma dag som nu förevarande lagförslag avses träda i kraft. Beträffande motiven för den föreslagna ändringen får jag hänvisa till vad som har anförts i räntelagsremissen.

I fråga om 39 b § KL-förslaget, som behandlar den situation som uppstår vid återvinning när tredje man ställt säkerhet för gäldenärens skuld och, sedan gäldenären fullgjort sin förpliktelse, återfått säkerheten av borgenären, har lagrådet föreslagit att paragrafen först skall reglera tredje mans skyldighet och därefter borgenärens, eftersom borgenärens skyldighet är avhängig av vad som föreskrivs om tredje mans skyldighet. Emellertid bör också tredje mans skyldighet vara avhängig av borgenärens. Enligt min mening kan nämligen inga bärande skäl anföras till stöd för att någon skyldighet skall åvila tredje mannen när en återvinningstalan inte kan riktas mot borgenären. Fastmera måste i detta sammanhang säkerheten eller borgen ses som accessorisk till huvudförpliktelsen. Om därför huvudförpliktelsen har kommit att upphöra genom en betalning och återvinningsfristen beträffande denna betalning utgått mot borgenären, bör något återupplivande av borgen eller ställande av ny säkerhet inte komma i fråga. Den av lagrådet föreslagna lagtexten kan emellertid läsas

så att tredje mans skyldighet skulle kunna föreligga mera fristående. Med hänsyn härtill anser jag mig inte kunna godta den av lagrådet föreslagna ändringen. Vad lagrådet har anfört bör dock föranleda vissa redaktionella jämkningar i fråga om 39 b §.

Som lagrådets majoritet har anfört synes bestämmelserna i 103 § KL-förslaget äga sådant samband med föreskrifterna i 19 § att de även i lagtekniskt hänseende lämpligen kan utformas efter mönster av sistnämnda paragraf. Jag kan därför i allt väsentligt ansluta mig till vad lagrådets majoritet föreslagit i fråga om 103 §.

Jag godtar i övrigt de jämkningar i det remitterade KL-förslaget som lagrådet har föreslagit och har inte något att erinra mot de uttalanden i tillämpningsfrågor som lagrådet har gjort.

Aktiefondslagen (1974:931), som utfärdades den 13 december 1974, upptar i 33 § tredje stycket en legitimationsregel i fråga om betalning av utdelning till fondandelsägare. Regeln är utformad efter mönster av 23 § lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering. Sistnämnda paragraf har i lagrådsremissen föreslagits ändrad. Jag förordar efter samråd med chefen för finansdepartementet att samma ändring görs i 33 § aktiefondslagen.

Utöver vad tidigare angetts bör vissa redaktionella ändringar göras.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga

dels de av lagrådet granskade lagförslagen med vidtagna ändringar,

dels inom justitiedepartementet upprättat förslag till

lag om ändring i aktiefondslagen (1974:931).

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden här lagt fram.

Innehåll

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	3
1 Förslag till lag om ändring i konkurslagen (1921:225).....	3
2 Förslag till lag om ändring i ärvdabalken	44
3 Förslag till lag om ändring i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område	44
4 Förslag till lag om ändring i lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande	45
5 Förslag till lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal ..	46
6 Förslag till lag om ändring i lagen (1936:81) om skuldebrev	47
7 Förslag till lag om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag.....	48
8 Förslag till lag om ändring i lagen (1948:433) om försäkringsrörel- se.....	49
9 Förslag till lag om ändring i lagen (1955:183) om bankrörelse.....	50
10 Förslag till lag om ändring i lagen (1970:596) om förenklad aktie- hantering	51
11 Förslag till lag om ändring i ackordslagen (1970:847).....	52
12 Förslag till Lag om ändring i aktiefondslagen (1974:931)	53
Utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden den 13 september 1974.....	55
1 Inledning.....	55
2 Allmänt.....	56
2.1 Översikt över gällande bestämmelser	56
2.2 Konkurslagarna i övriga nordiska länder.....	62
2.3 Internationellt samarbete på konkursrättens område	63
2.4 Vissa allmänna uttalanden av lagberedningen rörande refor- mens inriktning.....	65
2.5 Lagberedningens förslag i sammanfattning	66
2.6 Allmänna uttalanden i remissyttrandena.....	69

3	Inledande av konkurs	70
3.1	Lagberedningen	70
3.2	Remissyttrandena	78
4	Gäldenärens förlust av rådighet över sin egendom	83
4.1	Lagberedningen	83
4.2	Remissyttrandena	86
5	Egendom som ingår i konkurs m. m.	89
5.1	Lagberedningen	89
5.2	Remissyttrandena	92
6	Återvinning till konkursbo	93
6.1	Lagberedningen	93
6.2	Remissyttrandena	100
7	Kvittning under konkurs	107
7.1	Lagberedningen	107
7.2	Remissyttrandena	109
8	Solidariska skuldförhållanden	110
8.1	Lagberedningen	110
8.2	Remissyttrandena	111
9	Departementschefen	111
9.1	Allmänna synpunkter	111
9.2	Huvudgrunderna för en konkursreform	116
9.2.1	Inledande av konkurs	116
9.2.2	Gäldenärens förlust av sin rådighet	124
9.2.3	Egendom som ingår i konkurs m m	128
9.2.4	Återvinning till konkursbo	131
9.2.5	Kvittning under konkurs	145
9.2.6	Solidariska skuldförhållanden	147
9.2.7	Övriga frågor	148
9.3	Upprättade lagförslag	151
10	Specialmotivering	151
10.1	Förslaget till lag om ändring i konkurslagen (1921:225)	151
10.2	Förslaget till lag om ändring i ärvdabalken	290
10.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område	291
10.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande	292
10.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal	294
10.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (1936:81) om skuldebrev	295
10.7	Förslaget till lag om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag	296
10.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (1948:433) om försäkringsrörelse	296

10.9	Förslaget till lag om ändring i lagen (1955:183) om bankrörelse	296
10.10	Förslaget till lag om ändring i lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering	297
10.11	Förslaget till lag om ändring i ackordslagen (1970:847)	297
11	Hemställan.....	299
Bilagor		
	Lagberedningens förslag	300
	De remitterade förslagen	344
Utdrag av lagrådets protokoll den 28 november 1974		395
Utdrag av regeringsprotokollet den 16 januari 1975		414

Datoriserad Fotosättning
LiberTryck
Stockholm 1975